

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
RESİM İŞ EĞİTİMİ BİLİM DALI

12–17 YAŞ GRUBU TÜRK VE ALMAN
ÇOCUKLARININ ESTETİK BEĞENİ DÜZEYLERİNİN
KARŞILAŞTIRILMASI

Hatice Kübra ÖZALP

DOKTORA TEZİ

Danışman
Prof. Dr. Melek GÖKAY

Konya–2016





BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Öğrencinin	Adı Soyadı	HATİCE KÜBRA ÖZALP
	Numarası	108309033003
	Ana Bilim / Bilim Dalı	GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ABD/ RESİM İŞ EĞİTİMİ
	Programı	Doktora
	Tezin Adı	12-17 YAŞ GRUBU TÜRK VE ALMAN ÇOCUKLARININ ESTETİK BEĞENİ DÜZEYLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Öğrencinin imzası
(İmza)



DOKTORA TEZİ KABUL FORMU

Öğrencinin	Adı Soyadı	HATİCE KÜBRA ÖZALP
	Numarası	108309033003
	Ana Bilim / Bilim Dalı	GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ABD/ RESİM İŞ EĞİTİMİ
	Programı	Doktora
	Tez Danışmanı	Prof.Dr. Melek GÖKAY
Tezin Adı	12-17 YAŞ GRUBU TÜRK VE ALMAN ÇOCUKLARININ ESTETİK BEĞENİ DÜZEYLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI	

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan 12-17 YAŞ GRUBU TÜRK VE ALMAN ÇOCUKLARININ ESTETİK BEĞENİ DÜZEYLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI başlıklı bu çalışma 25/05/2016 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/~~oyçokluğu~~ ile başarılı bulunarak, jürimiz tarafından doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

Ünvanı, Adı Soyadı	Danışman ve Üyeler	İmza
Prof. Dr. Erdal Hamarlı		
Prof. Dr. Haseyin ELMAKAS		
Doç. Dr. Nûgur ATAN		
Yrd. Doç. Dr. Ayşe OLUK		
Prof. Dr. Melek GÖKAY		



Öğrencinin	Adı Soyadı	HATİCE KÜBRA ÖZALP
	Numarası	108309033003
	Ana Bilim / Bilim Dalı	GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ABD/ RESİM İŞ EĞİTİMİ
	Programı	Doktora
	Tez Danışmanı	Prof.Dr. Melek GÖKAY
Tezin Adı	12-17 YAŞ GRUBU TÜRK VE ALMAN ÇOCUKLARININ ESTETİK BEĞENİ DÜZEYLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI	

ÖZET

Kültürün gelişen ve toplumlar arasında değişen bir yapıya sahip olması, kültür karşılaştırması konulu çalışmaları günümüzde daha da artırmaktadır. Kültür, ait olduğu toplumların üzerindeki imza gibidir. Kültür ile insanlar kendileri ile özdeşleşen bir yaşama sahip olurlar. Pek çok kaynaktan beslenen kültür, aynı zamanda beslendiği kaynakları da çevresine yansıtan bir uyarıcıdır. Sanatçının anlattığı çalışmalar, o toplumun kültürünü yansıtan en güzel örnekler olabilir. Buna bağlı olarak kültürü yansıtan eserlerin farklı kültürlerde yaşayan insanlar üzerindeki etkilerini incelemek de kültürel birlikteliği ya da farklılığı tercih veya beğeniler yoluyla ortaya koymada etkili bir yöntem olarak düşünülebilir.

Bu araştırmada Almanya’da yaşayan 12-17 yaş grubu Türk ve Alman öğrenciler ile Türkiye’de yaşayan 12-17 yaş grubu Türk öğrencilerin kültürel etkilere bağlı olarak estetik tercih veya beğenilerini belirlemek amaçlanmıştır. Oluşturulan gruplardan ikisinde yüz elliser öğrenci, üçüncü grupta yüz altmış öğrenci olmak üzere toplamda 460 öğrenci ile anket çalışması yapılmıştır. Üç bölümden oluşan anketin ilk bölümlerinde, öğrencilerin kişisel özellikleri, sosyal yaşamları hakkında bilgi alınmıştır. Anketin son bölümünde ise, yapıldığı dönem, biçim, form, renk ve konu bakımından benzerlik gösteren Batı ve Türk kültüründen birer eserin yer aldığı 15 soru bulunmaktadır. Öğrenciler her soru için beğendikleri bir eseri tercih etmişler ve her soruda bu eseri neden tercih ettiklerini belirten ifadeler yazmışlardır. Araştırmanın nicel ve nitel sonuçlarına göre öğrencilerin estetik tercihlerinde ait oldukları kültürün etkisinin hissedildiği gibi içinde yaşadıkları diğer kültürlerin de etkisinin olduğu anlaşılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Kültür, Estetik Tercih, Estetik Beğeni.



Öğrencinin

Adı Soyadı	HATİCE KÜBRA ÖZALP
Numarası	108309033003
Ana Bilim / Bilim Dalı	GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ABD/ RESİM İŞ EĞİTİMİ
Programı	Doktora
Tez Danışmanı	Prof.Dr. Melek GÖKAY
Tezin İngilizce Adı	COMPARISON OF AESTHETIC INCLINATION LEVELS OF 12-17 AGED TURKISH AND GERMAN CHILDREN

SUMMARY

Today, because the culture has a developing and changing structure between the societies, it further increases the studies titled Comparison of Culture. Culture that reflects the characteristic properties of societies is like a signature on societies where it belongs. People would have a life identified with themselves with a culture. Culture nourished by many sources is also a stimulant which reflects the sources it nourished to its environment. Studies the artist constituted might be the best examples reflecting the culture of that society. Accordingly, examination of effects of works reflecting the culture on people living in different cultures could be considered as an effective method to reveal cultural unity or difference by the means of choices or inclinations.

In this study, it is aimed to determine aesthetic choices or inclinations of 12-17 age group Turkish and German students living in Germany and depending on 12-17 age group Turkish students living in Turkey depending on their cultural affects. In the two of groups each with 150 students, and in the third group with 160 students, a survey study was made with 460 students in total. In the first parts of survey consisting of three parts, information has been taken about personal characteristics, social lives. In the last part of survey, there are 15 questions including one each work from Western and Turkish culture showing similarity in respect of period made, shape, form, colour and topic. For each question, students preferred a work which was close to them or which they liked and wrote expressions stating why they preferred this work in each question. In the quantitative and qualitative results of study, it is understood that effect of culture which students belong to, as well as, the effect of other cultures in which they live is felt in their aesthetic choices/preferences.

Keywords: Culture, Aesthetic Preference, Aesthetic Inclination.

ÖNSÖZ

Her kültürün kendine has özelliklerinin diğer kültürlerle etkileşimi sonucu oluşan durumlar, günümüzde incelenmekte olan önemli konular arasındadır. Özellikle Avrupa ülkelerinde, kültür araştırmaları ve çok kültürlü toplumların yapısal incelemeleri yapıldığı görülmektedir. Yapılan değerlendirmeler, kültürün etkilediği alanlar ve bunların birbiriyle karşılaştırılması şeklindedir. Kültürün toplum üzerine yansımalarının en iyi görüldüğü alan sanattır. Bu nedenle sanat alanında yapılan araştırmalar önemli bir ölçüt olarak görülebilir.

Bu çalışmanın hedefi, farklı kültürlerde yaşayan öğrencilerle kendi kültürü içinde yaşayan öğrencilerin sanatsal tercihlerinde oluşan değişimi ve bu değişimin yönlerini belirlemektir. Bu amaçla, kültür faktörü etkisinin hissedilebileceği üç grup üzerine araştırma alanı oluşturulmuştur. Çok kültürlü bir yapıya sahip olan Almanya'da yoğunlukta olan Türk öğrencilerin, Alman öğrencilerin ve Türkiye'de bulunan Türk öğrencilerin oluşturduğu grupların estetik tercihleri hakkında bilgi alınmaya çalışılmıştır.

Özellikle Almanya, multikültürel yapıya sahip olması nedeniyle bu alandaki bilimsel çalışmaları hem bilim anlamında hem de maddi anlamda desteklemektedir. Yapılan araştırmanın Almanya'da uygulanması ve bilgi desteği anlamında yeni oluşumlar sağlaması için DAAD (Deutscher Akademischer Austausch Dienst-German Academic Exchange Service) kurumundan destek alınmıştır.

DAAD, 1925 yılında kurulmuş, 1945 yılında kapanmıştır. 1950 yılında ise özel haklara sahip olan bir kurum olarak yeniden açılmıştır. Bu kurum, ülke, üniversite öğrenci ve öğretmen araştırma organizasyonları federasyonlarından bir temsilci ile yapılandırılmıştır. Genel Sekreter, Cumhurbaşkanı Yardımcısı, Dış İşleri Bakanlığı, Eğitim ve Araştırma Bakanlığı, Kültür Bakanlığından birer temsilci, üniversite öğrencilerinden üç temsilci ve Alman Bilimsel Bağış Kurumları tarafından yapılandırılmakta ve desteklenmektedir (Deutscher Akademischer Austauschdienst, German Academic Exchange Service, 2016: 21-25).

DAAD, Alman Üniversiteleri ve Yüksekokullarla birlikte çalışan bir kurumdur. DAAD'ın amacı, dünya çapında yapılan akademik çalışmaları desteklemektir. Bu destek, üniversite öğrencilerinin ve araştırmacıların değişimini sağlayarak akademik anlamda geliştirmeye yöneliktir (Bundesministerium für Bildung und Forschung, Eğitim ve Araştırma Federal Bakanlığı, 2013:8). Bursu almadan önce genel anlamda Almanya'nın eğitim sistemine uygunluk konusunda "Başvuru şartları uygun mu, diploma yeterli mi ya da dil sınavı gerekli mi?" gibi sorular hakkında bilgi sahibi olmak gerekmektedir. DAAD bursu araştırma süresince Almanya'da kaldığı sürede araştırmacı ve öğrencilere maddi desteğin sağlandığı bir burstur (Bundesministerium für Bildung und Forschung, Eğitim ve Araştırma Federal Bakanlığı, 2013:11).

DAAD, yurt dışında akademik ilişkileri öğrenci ve araştırmacı değişimleriyle destekleyen bir kurumdur. Alman üniversitelerinin uluslararası ilişkilerde bulunmasını sağlayan ve aynı zamanda Avrupa Devletler Gelişim ve Yüksekokul politikasının aracı organizatörüdür. Amaçları; Alman Araştırma ve Yönetim Gelişimini dünyanın en iyi yerlerine taşımak, yapılan araştırmalar sonucunda dünyanın bakış açısını farklı alanlara taşımaktır. Alman üniversitelerinin uluslararası düzeyde olmasını ve etkili olmasını sağlamak, dünyanın en iyi beyinlerini kazanmaktır. Yabancı araştırmacıların eğitim ya da araştırmalarını Almanya'da desteklemek ve partner olma süresini uzun zamana yaymaktır. Alman dil ve literatürünün, ülke biliminin yabancı üniversitelere ulaşmasını sağlamaktır. Batıda gelişen ülkelerin ve doğuda gelişmekte olan ülkelerin gelişen üniversite yapısına yardım etmesini sağlamaktır (DAAD).

DAAD, bu amaçları gerçekleştirmek için farklı kaynaklarla desteklenen programlar hazırlamıştır. Bu programların yanı sıra uluslararası üniversitelerde bilgilendirme, yayımlama, pazarlama, oryantasyon gibi aktiviteleri hizmete sunmaktadır. Bu anlamda DAAD, Alman üniversitelerinin dünya çapında güçlü görünmesini hedeflemektedir. Özetle, DAAD dış ülkelerin kültür ve eğitim politikasının, uluslararası üniversite ve gelişim politikasının yapılmasına yardımcı olmaktadır (Bundesministerium für Bildung und Forschung, Eğitim ve Araştırma Federal Bakanlığı, 2013).

Araştırmanın uygulama ve araştırma bölümü Almanya’da DAAD’ın sağladığı burs ve akademik çalışma ile beş ayda tamamlanmıştır. Aynı araştırma ve çalışma süreci Türkiye’de devam etmiş, elde edilen sonuçlar karşılaştırılarak değerlendirilmiştir.

Bu araştırma, pek çok kişinin emeği ve görüşleri ile şekillenmiştir. Öncelikle araştırmaya başlarken ve araştırma süresince beni cesaretlendiren ve tüm eğitim hayatım boyunca desteğini, sevgisini hissettiğim çok değerli hocam ve danışmanım Prof. Dr. Melek GÖKAY’a teşekkür etmeyi borç bilirim. Almanya’da bulunduğum süre içinde ve sonrasında çalışmanın ciddi bir şekilde ilerlemesini sağlayan, beni akademik anlamda geliştiren Bavyera Eğitim Bakanlığı, Sanat Eğitimi sorumlusu ve UNESCO’nun Almanya Kültür ve Sanat alanı temsilcisi değerli hocam Dr. Ernst WAGNER’a teşekkür ederim. Araştırma süresince düşüncelerinden faydalandığım, araştırmanın veri analizi bölümünde güler yüzüyle benden yardımını esirgemeyen, aynı zamanda tez izleme komitesinde bulunan değerli hocam Prof. Dr. Erdal HAMARTA’ya çok teşekkür ederim. Yine tez izleme komitesinde bulunan, araştırmada düşüncelerinden faydalandığım değerli hocam Doç. Dr. Uğur ATAN’a teşekkürlerimi sunarım.

Almanya’da bulunduğum sürede aile sıcaklığını bana hissettiren, bana rahat ve huzurlu bir yuva veren KOLU ailesine; yine burada bulunduğum sürede ve daha sonrasında yardımlarını her zaman hissettiğim, bana her anlamda kolaylık sağlayan, bu süreci güzel hatıralarla dolduran arkadaşım Fatma BENLİ’ye sonsuz teşekkürler.

Benim için önemli ve güzel olan bu çalışmada oldukça yoğun geçirdiğim anlarda anlayış ve desteklerini üzerimden eksik etmeyen sevgili ailem, sevginiz ve varlığınız için teşekkürler.

Hatice Kübra ÖZALP

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
BÖLÜM-I: GİRİŞ.....	1
1.1 Problem Durumu.....	8
1.2. Problem Cümlesi.....	8
1.2.1. Alt Problemler.....	8
1.3. Amaç ve Önem	8
1.4. Sayıtlar.....	11
1.5. Sınırlılıklar	11
1.6. Tanımlamalar.....	11
BÖLÜM-II: İLGİLİ LİTERATÜR.....	12
2.1. Estetik Anlayış.....	12
2.1.1. Sanat Eseri	17
2.1.2. Deneyim, Beğeni, Haz ve Duygu	25
2.1.3. Algı Yönetimi: Kurma Bebekler.....	34
2.2. Estetik Değer	37
2.3. Estetik Yargı.....	41
2.4. Estetik Tercih	45
2.4.1. Estetik Tercihlerde Farklılaşmaya Neden Olan Etmenler	49
2.4.1.1. Kültür	51
2.4.1.1.1. Kültürlerarası Etkileşim	54
2.4.1.1.2. Kültür Yönetimi	56
2.4.1.1.3. Popüler Kültür ve Yüksek Kültür: Tüketim ve İdeal.....	58
2.4.1.1.4. Estetik Beğenide Kültürün Etkisi	65
2.4.1.1.5. Görsel Kültür	67
2.4.1.2. Kişisel Sosyal Birikimler (Eğilimler, Yaşam Tarzı).....	72
2.4.1.3. Din	76
2.4.1.4. Ahlaki Değerler.....	79
2.4.1.5. Eğitim.....	81
2.4.1.5.1. Estetik Eğitimi	86
2.4.1.5.2. İlköğretim İkinci Kademe 12–17 Yaş Dönemi Estetik Gelişim Özellikleri	89
2.4.1.5.3 Almanya ve Türkiye’de Sanat Eğitimi	92
2.5. Misafir İşçilerin Almanya’ya Göçleri ve Şu Anki Durumları	109
2.6. İlgili Araştırmalar	120
2.6.1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar	120
2.6.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar	124
BÖLÜM-III: YÖNTEM.....	127
3.1 Araştırma Yöntemi	127
3.2. Çalışma Grubu	128
3.3. Veri Toplanma Araçları	129
3.3.1. Anket Oluşturulması Süreci.....	129
3.4. Verilerin Çözümlemesi.....	133
3.5. Uygulama Süreci.....	135
BÖLÜM-IV: BULGULAR VE YORUM	136
4. 1. Birinci Soruya Ait Bulgular ve Yorumlar	136

4. 1. 1. Almanya'da Yaşayan Almanlar ve Türkiye'de Yaşayan Türklerin Soru 1 Tercihlerini Etkileyen Temel Sebepler	137
4. 1. 2. Almanya'da ve Türkiye'de Yaşayan Türklerin Soru 1 Tercihleri	141
4. 1. 3. Almanya'da ve Türkiye'de Yaşayan Türklerin Soru 1 Tercihlerini Etkileyen Temel Sebepler	141
4. 2. İkinci Soruya Ait Bulgular ve Yorumlar	145
4. 2. 1. Almanya'da Yaşayan Alman ve Türkiye'de Yaşayan Türk Öğrencilerin Soru 2 Tercihlerini Etkileyen Temel Sebepler	146
4. 2. 2. Almanya'da ve Türkiye'de Yaşayan Türklerin Soru 2 Tercihleri	150
4. 2. 3. Almanya'da ve Türkiye'de Yaşayan Türklerin Soru 2 Tercihlerini Etkileyen Temel Sebepler	150
4. 3. Üçüncü Soruya Ait Bulgular ve Yorumlar	154
4. 3. 1. Almanya'da Yaşayan Alman ve Türkiye'de Yaşayan Türk Öğrencilerin Soru 3 Tercihlerini Etkileyen Temel Sebepler	155
4. 3. 2. Almanya'da ve Türkiye'de Yaşayan Türklerin Soru 3 Tercihleri	160
4. 3. 3. Almanya'da ve Türkiye'de Yaşayan Türklerin Soru 3 Tercihlerini Etkileyen Temel Sebepler	161
4. 4. Dördüncü Soruya Ait Bulgular ve Yorumlar	165
4. 4. 1. Almanya'da Yaşayan Alman ve Türkiye'de Yaşayan Türk Öğrencilerin Soru 4 Tercihlerini Etkileyen Temel Sebepler	166
4. 4. 2. Almanya'da ve Türkiye'de Yaşayan Türklerin Soru 4 Tercihleri	170
4. 4. 3. Almanya'da ve Türkiye'de Yaşayan Türklerin Soru 4 Tercihlerini Etkileyen Temel Sebepler	171
4. 5. Beşinci Soruya Ait Bulgular ve Yorumlar	180
4. 5. 1. Almanya'da Yaşayan Alman ve Türkiye'de Yaşayan Türk Öğrencilerin Soru 5 Tercihlerini Etkileyen Temel Sebepler	181
4. 5. 2. Almanya'da ve Türkiye'de Yaşayan Türklerin Soru 5 Tercihleri	186
4. 5. 3. Almanya'da ve Türkiye'de Yaşayan Türklerin Soru 5 Tercihlerini Etkileyen Temel Sebepler	186
4. 6. Altıncı Soruya Ait Bulgular ve Yorumlar	192
4. 6. 1. Almanya'da Yaşayan Alman ve Türkiye'de Yaşayan Türk Öğrencilerin Soru 6 Tercihlerini Etkileyen Temel Sebepler	193
4. 6. 2. Almanya'da ve Türkiye'de Yaşayan Türklerin Soru 6 Tercihleri	199
4. 6. 3. Almanya'da ve Türkiye'de Yaşayan Türklerin Soru 6 Tercihlerini Etkileyen Temel Sebepler	200
4. 7. Yedinci Soruya Ait Bulgular ve Yorumlar	206
4. 7. 1. Almanya'da Yaşayan Alman ve Türkiye'de Yaşayan Türk Öğrencilerin Soru 7 Tercihlerini Etkileyen Temel Sebepler	207
4. 7. 2. Almanya'da ve Türkiye'de Yaşayan Türklerin Soru 7 Tercihleri	215
4. 7. 3. Almanya'da ve Türkiye'de Yaşayan Türklerin Soru 7 Tercihlerini Etkileyen Temel Sebepler	216
4. 8. Sekizinci Soruya Ait Bulgular ve Yorumlar	226
4. 8. 1. Almanya'da Yaşayan Alman ve Türkiye'de Yaşayan Türk Öğrencilerin Soru 8 Tercihlerini Etkileyen Temel Sebepler	227
4. 8. 2. Almanya'da ve Türkiye'de Yaşayan Türklerin Soru 8 Tercihleri	234
4. 8. 3. Almanya'da ve Türkiye'de Yaşayan Türklerin Soru 8 Tercihlerini Etkileyen Temel Sebepler	234

4. 9. Dokuzuncu Soruya Ait Bulgular ve Yorumlar	242
4. 9. 1. Almanya'da Yaşayan Alman ve Türkiye'de Yaşayan Türk Öğrencilerin Soru 9 Tercihlerini Etkileyen Temel Sebepler	243
4. 9. 2. Almanya'da ve Türkiye'de Yaşayan Türklerin Soru 9 Tercihleri	248
4. 9. 3. Almanya'da ve Türkiye'de Yaşayan Türklerin Soru 9 Tercihlerini Etkileyen Temel Sebepler	249
4. 10. Onuncu Soruya Ait Bulgular ve Yorumlar	255
4. 10. 1. Almanya'da Yaşayan Alman ve Türkiye'de Yaşayan Türk Öğrencilerin Soru 10 Tercihlerini Etkileyen Temel Sebepler	256
4. 10. 2. Almanya'da ve Türkiye'de Yaşayan Türklerin Soru 10 Tercihleri ...	265
4. 10. 3. Almanya'da ve Türkiye'de Yaşayan Türklerin Soru 10 Tercihlerini Etkileyen Temel Sebepler	266
4. 11. On Birinci Soruya Ait Bulgular ve Yorumlar	276
4. 11. 1. Almanya'da Yaşayan Alman ve Türkiye'de Yaşayan Türk Öğrencilerin Soru 11 Tercihlerini Etkileyen Temel Sebepler	277
4. 11. 2. Almanya'da ve Türkiye'de Yaşayan Türklerin Soru 11 Tercihleri ...	283
4. 11. 3. Almanya'da ve Türkiye'de Yaşayan Türklerin Soru 11 Tercihlerini Etkileyen Temel Sebepler	284
4. 12. On İkinci Soruya Ait Bulgular ve Yorumlar	291
4. 12. 1. Almanya'da Yaşayan Alman ve Türkiye'de Yaşayan Türk Öğrencilerin Soru 12 Tercihlerini Etkileyen Temel Sebepler	292
4. 12. 2. Almanya'da ve Türkiye'de Yaşayan Türklerin Soru 12 Tercihleri ...	297
4. 12. 3. Almanya'da ve Türkiye'de Yaşayan Türklerin Soru 12 Tercihlerini Etkileyen Temel Sebepler	298
4. 13. On Üçüncü Soruya Ait Bulgular ve Yorumlar	304
4. 13. 1. Almanya'da Yaşayan Alman ve Türkiye'de Yaşayan Türk Öğrencilerin Soru 13 Tercihlerini Etkileyen Temel Sebepler	305
4. 13. 2. Almanya'da ve Türkiye'de Yaşayan Türklerin Soru 13 Tercihleri ...	312
4. 13. 3. Almanya'da ve Türkiye'de Yaşayan Türklerin Soru 13 Tercihlerini Etkileyen Temel Sebepler	312
4. 14. On Dördüncü Soruya Ait Bulgular ve Yorumlar	320
4. 14. 1. Almanya'da Yaşayan Alman ve Türkiye'de Yaşayan Türk Öğrencilerin Soru 14 Tercihlerini Etkileyen Temel Sebepler	321
4. 14. 2. Almanya'da ve Türkiye'de Yaşayan Türklerin Soru 14 Tercihleri ...	328
4. 14. 3. Almanya'da ve Türkiye'de Yaşayan Türklerin Soru 14 Tercihlerini Etkileyen Temel Sebepler	329
4. 15. On Beşinci Soruya Ait Bulgular ve Yorumlar	339
4. 15. 1. Almanya'da Yaşayan Alman ve Türkiye'de Yaşayan Türk Öğrencilerin Soru 15 Tercihlerini Etkileyen Temel Sebepler	340
4. 15. 2. Almanya'da ve Türkiye'de Yaşayan Türklerin Soru 15 Tercihleri ...	345
4. 15. 3. Almanya'da ve Türkiye'de Yaşayan Türklerin Soru 15 Tercihlerini Etkileyen Temel Sebepler	345
BÖLÜM-V: TARTIŞMA	352
BÖLÜM-VI: SONUÇ VE ÖNERİLER	358
6.1. SONUÇLAR	358
6.2. ÖNERİLER	381
6.2.1. Araştırmanın Sonuçlarına Yönelik Öneriler	381

6.2.2. Araştırmacının Diğer Araştırmacılara Önerileri	383
KAYNAKÇA.....	384
EKLER	397

Şekiller Listesi

Şekil-1: Sanat Eseri Tanımlama Şeması.....	23
Şekil-2: Kültürü Oluşturan Unsurlar	131
Şekil-3: Araştırma Örneklem Planı.....	132

Tablolar Listesi

Tablo 1:Estetik Tepki Türleri (Estetik Deneyim Türleri)	26
Tablo 2: İlkokul ve Ortaokul Görsel Sanatlar ve Teknoloji Tasarım Dersleri Haftalık Ders Saati Dağılımları	104
Tablo 3: Okullarda Görsel Sanatlar ve Teknoloji Tasarım Derslerinin Sınıflara Göre Ders Saati Dağılımları	106
Tablo 4: Güzel Sanatlar Liselerinde Sanat Derslerinin Sınıflara göre Ders Saati Dağılımları	108
Tablo 5: Almanya'ya Göç Eden Vatandaşlık Yüzdeleri (Eigene Berechnung nach, Statistisches Bundesamt, 2014a).....	110
Tablo 6: Araştırmaya Katılan Öğrenci Gruplarının Yaşa Göre Dağılımları	129
Tablo 7:Araştırmaya Katılan Öğrenci Gruplarının Cinsiyete Göre Dağılımları	129
Tablo 8:Anket Sorularına Göre Tema Dağılımı	134
Tablo 9: Alman ve Türk Öğrencilerin Soru 1'de Batı ve Türk Sanat Eseri Tercih Dağılımları	136
Tablo 10:Alman ve Türk Öğrencilerin Soru 1'de Tercih Nedenlerine Göre Dağılımları	137
Tablo 11:Almanya'da ve Türkiye'de Yaşayan Türk Öğrencilerin Soru 1'de Batı ve Türk Sanat Eseri Tercih Dağılımları.....	141
Tablo 12:Almanya'da ve Türkiye'de Yaşayan Türk Öğrencilerin Soru 1'de Batı ve Türk Sanat Eseri Tercih Dağılımları.....	142
Tablo 13:Alman ve Türk Öğrencilerin Soru 2'de Batı ve Türk Sanat Eseri Tercih Dağılımları	145
Tablo 14:Alman ve Türk Öğrencilerin Soru 2'de Tercih Nedenlerine Göre Dağılımları	146
Tablo 15:Almanya'da ve Türkiye'de Yaşayan Türk Öğrencilerin Soru 2'de Batı ve Türk Sanat Eseri Tercih Dağılımları.....	150
Tablo 16:Almanya'da ve Türkiye'de Yaşayan Türk Öğrencilerin Soru 2'de Tercih Nedenlerine Göre Dağılımları	151
Tablo 17:Alman ve Türk Öğrencilerin Soru 3'te Batı ve Türk Sanat Eseri Tercih Dağılımları	154
Tablo 18:Alman ve Türk Öğrencilerin Soru 3'te Tercih Nedenlerine Göre Dağılımları	155
Tablo 19:Almanya'da ve Türkiye'de Yaşayan Türk Öğrencilerin Soru 3'te Batı ve Türk Sanat Eseri Tercih Dağılımları.....	160
Tablo 20:Almanya ve Türkiye'de Yaşayan Türk Öğrencilerin Soru 3'te Tercih Nedenlerine Göre Dağılımları	161

Tablo 21:Alman ve Türk Öğrencilerin Soru 4'te Batı ve Türk Sanat Eseri Tercih Dağılımları	165
Tablo 22:Alman ve Türk Öğrencilerin Soru 4'te Tercih Nedenlerine Göre Dağılımları	166
Tablo 23:Almanya'da ve Türkiye'de Yaşayan Türk Öğrencilerin Soru 4'te Batı ve Türk Sanat Eseri Tercih Dağılımları.....	170
Tablo 24:Almanya ve Türkiye'de Yaşayan Türk Öğrencilerin Soru 4'te Tercih Nedenlerine Göre Dağılımları	171
Tablo 25:Alman ve Türk Öğrencilerin Soru 5'te Batı ve Türk Sanat Eseri Tercih Dağılımları	180
Tablo 26:Alman ve Türk Öğrencilerin Soru 5'te Tercih Nedenlerine Göre Dağılımları	181
Tablo 27:Almanya'da ve Türkiye'de Yaşayan Türk Öğrencilerin Soru 5'te Batı ve Türk Sanat Eseri Tercih Dağılımları.....	186
Tablo 28:Almanya ve Türkiye'de Yaşayan Türk Öğrencilerin Soru 5'te Tercih Nedenlerine Göre Dağılımları	187
Tablo 29:Alman ve Türk Öğrencilerin Soru 6'da Batı ve Türk Sanat Eseri Tercih Dağılımları	192
Tablo 30:Alman ve Türk Öğrencilerin Soru 6'da Tercih Nedenlerine Göre Dağılımları	193
Tablo 31:Almanya'da ve Türkiye'de Yaşayan Türk Öğrencilerin Soru 6'da Batı ve Türk Sanat Eseri Tercih Dağılımları.....	199
Tablo 32:Almanya ve Türkiye'de Yaşayan Türk Öğrencilerin Soru 6'da Tercih Nedenlerine Göre Dağılımları	200
Tablo 33:Alman ve Türk Öğrencilerin Soru 7'de Batı ve Türk Sanat Eseri Tercih Dağılımları	206
Tablo 34:Alman ve Türk Öğrencilerin Soru 7'de Tercih Nedenlerine Göre Dağılımları	207
Tablo 35:Almanya'da ve Türkiye'de Yaşayan Türk Öğrencilerin Soru 7'de Batı ve Türk Sanat Eseri Tercih Dağılımları.....	215
Tablo 36:Almanya ve Türkiye'de Yaşayan Türk Öğrencilerin Soru 7'de Tercih Nedenlerine Göre Dağılımları	216
Tablo 37:Alman ve Türk Öğrencilerin Soru 8'de Batı ve Türk Sanat Eseri Tercih Dağılımları	226
Tablo 38:Alman ve Türk Öğrencilerin Soru 8'de Tercih Nedenlerine Göre Dağılımları	227
Tablo 39:Almanya'da ve Türkiye'de Yaşayan Türk Öğrencilerin Soru 8'de Batı ve Türk Sanat Eseri Tercih Dağılımları.....	234
Tablo 40:Almanya ve Türkiye'de Yaşayan Türk Öğrencilerin Soru 8'de Tercih Nedenlerine Göre Dağılımları	235
Tablo 41:Alman ve Türk Öğrencilerin Soru 9'da Batı ve Türk Sanat Eseri Tercih Dağılımları	242
Tablo 42:Alman ve Türk Öğrencilerin Soru 9'da Tercih Nedenlerine Göre Dağılımları	243
Tablo 43:Almanya'da ve Türkiye'de Yaşayan Türk Öğrencilerin Soru 9'da Batı ve Türk Sanat Eseri Tercih Dağılımları.....	248

Tablo 44:Almanya ve Türkiye’de Yaşayan Türk Öğrencilerin Soru 9’da Tercih Nedenlerine Göre Dağılımları	249
Tablo 45:Alman ve Türk Öğrencilerin Soru 10’da Batı ve Türk Sanat Eseri Tercih Dağılımları	255
Tablo 46:Alman ve Türk Öğrencilerin Soru 10’da Tercih Nedenlerine Göre Dağılımları	256
Tablo 47:Almanya’da ve Türkiye’de Yaşayan Türk Öğrencilerin Soru 10’da Batı ve Türk Sanat Eseri Tercih Dağılımları.....	265
Tablo 48:Almanya ve Türkiye’de Yaşayan Türk Öğrencilerin Soru 10’da Tercih Nedenlerine Göre Dağılımları	266
Tablo 49:Alman ve Türk Öğrencilerin Soru 11’de Batı ve Türk Sanat Eseri Tercih Dağılımları	276
Tablo 50:Alman ve Türk Öğrencilerin Soru 11’de Tercih Nedenlerine Göre Dağılımları	277
Tablo 51:Almanya’da ve Türkiye’de Yaşayan Türk Öğrencilerin Soru 11’de Batı ve Türk Sanat Eseri Tercih Dağılımları.....	283
Tablo 52:Almanya ve Türkiye’de Yaşayan Türk Öğrencilerin Soru 11’de Tercih Nedenlerine Göre Dağılımları	284
Tablo 53:Alman ve Türk Öğrencilerin Soru 12’de Batı ve Türk Sanat Eseri Tercih Dağılımları	291
Tablo 54:Alman ve Türk Öğrencilerin Soru 12’de Tercih Nedenlerine Göre Dağılımları	292
Tablo 55:Almanya’da ve Türkiye’de Yaşayan Türk Öğrencilerin Soru 12’de Batı ve Türk Sanat Eseri Tercih Dağılımları.....	297
Tablo 56:Almanya ve Türkiye’de Yaşayan Türk Öğrencilerin Soru 12’de Tercih Nedenlerine Göre Dağılımları	298
Tablo 57:Alman ve Türk Öğrencilerin Soru 13’te Batı ve Türk Sanat Eseri Tercih Dağılımları	304
Tablo 58:Alman ve Türk Öğrencilerin Soru 13’te Tercih Nedenlerine Göre Dağılımları	305
Tablo 59:Almanya’da ve Türkiye’de Yaşayan Türk Öğrencilerin Soru 13’te Batı ve Türk Sanat Eseri Tercih Dağılımları.....	312
Tablo 60:Almanya ve Türkiye’de Yaşayan Türk Öğrencilerin Soru 13’te Tercih Nedenlerine Göre Dağılımları	313
Tablo 61:Alman ve Türk Öğrencilerin Soru 14’te Batı ve Türk Sanat Eseri Tercih Dağılımları	320
Tablo 62:Alman ve Türk Öğrencilerin Soru 14’te Tercih Nedenlerine Göre Dağılımları	321
Tablo 63:Almanya’da ve Türkiye’de Yaşayan Türk Öğrencilerin Soru 14’te Batı ve Türk Sanat Eseri Tercih Dağılımları.....	328
Tablo 64:Almanya ve Türkiye’de Yaşayan Türk Öğrencilerin Soru 14’te Tercih Nedenlerine Göre Dağılımları	329
Tablo 65:Alman ve Türk Öğrencilerin Soru 15’te Batı ve Türk Sanat Eseri Tercih Dağılımları	339
Tablo 66:Alman ve Türk Öğrencilerin Soru 15’te Tercih Nedenlerine Göre Dağılımları	340

Tablo 67:Almanya’da ve Türkiye’de Yaşayan Türk Öğrencilerin Soru 15’te Batı ve Türk Sanat Eseri Tercih Dağılımları.....	345
Tablo 68:Almanya’da ve Türkiye’de Yaşayan Türk Öğrencilerin Soru 15’te Batı ve Türk Sanat Eseri Tercih Dağılımları.....	346
Tablo 69: Sorulara Göre Öğrencilerin Türk ve Batı Sanat Eseri Tercih Dağılımları	359

Resimler Listesi

Resim 1:Portekiz Asıllı Bir Milyonuncu Misafir İşçi, Armando Sá Rodriguez (“Sanal 1”, 2016)	113
Resim 2:“Percy Jackson: Sea of Monsters” Film Afişi (“Sanal 2”, 2016).....	212
Resim 3:Beethoven’ın Fotoğraf Görüntüsü (“Sanal 3”, 2016).....	222
Resim 4:Assassin’s Creed IV Oyun Kapak Resmi (“Sanal 4”, 2016).....	223
Resim 5: “Skyrim Guild Wars” Adlı Oyundan Görsel-I (“Sanal 5”, 2016).....	262
Resim 6: “Skyrim Guild Wars” Adlı Oyundan Görsel-II (“Sanal 5”, 2016).....	262
Resim 7: Neuschwanstein Şatosu (Füssen) (“Sanal 7”, 2016)	273
Resim 8: Daft Punk (“Sanal 8”, 2016).....	281
Resim 9: Darth Vader ve Lazer Kılıcı (“Sanal 9”, 2016)	281
Resim 10: Berlin Duvarı’ndan Ayrıntı I (Berlin, 2013)	308
Resim 11: Berlin Duvarı’ndan Ayrıntı II (Berlin, 2013)	308
Resim 12: Berlin Duvarı’ndan Ayrıntı III (Berlin, 2013).....	308
Resim 13: Im Westen Nichts Neues Film Afişi (“Sanal 10”, 2016).....	327

Kısaltmalar

AA: Almanya’da Yaşayan Alman Öğrenciler
 AT: Almanya’da Yaşayan Türk Öğrenciler
 TT: Türkiye’de Yaşayan Türk Öğrenciler

BÖLÜM-I

GİRİŞ

Neden değer veriyor ve nasıl beğeniyoruz?

Sorgulamanın hüküm sürdüğü bu dönemde bu soruları sormak kendi içimize yaptığımız bir yolculuktur. Çevremizde gördüğümüz nesnelere ve yaşadığımız olaylar karşısında aldığımız tavırdır. Estetik adını alan bu etki tepki, günümüz eğitim sisteminde de yerini almakta ve dışa dönük duyguların şekillenmesini sağlamaktadır.

Eisner (2002) ve Dewey'in (1934) görüşleri estetik gelişimde önemli bir yer tutmaktadır. Bu görüşlere göre, estetik günlük yaşamı anlatabilen basit yollardan biridir. Yani bakmak, farklılıklara ve benzerliklere tepki göstermek, hissetmek, doku ve formların farkında olmak, çevredeki objeleri sevmek ya da sevmemek estetik gelişimin ve estetik tepkinin bir parçasıdır (Aktaran: Eckhoff, 2006:23).

İnsanın estetik gelişimi estetik varlığı algılamasıyla şekillenir. Estetik biçim, özerklik ve gerçeklik karşılıklı ilişkilidir. Her biri toplumsal-tarihsel bir fenomendir ve her biri toplumsal tarihsel arenayı aşar (Marcuse, 1997: 20). Estetik oluşumun geçmişten günümüze mayalanması estetik biçime değer kazandırmış; ona nasıl yaklaşılması gerektiğinin anlaşılmasını sağlamıştır.

Düşündüklerimiz ya da inandıklarımız nesnelere görüşümüzü etkiler diyen Berger (2009:13), sözcüklerden önce gelen ve sözcüklerle tam olarak anlatılamayan görmeyi, uyarıcılara karşı mekanik bir tepkide bulunup bulunmama sorunu olarak görmemektedir. O, bunu bir tercih olarak kabul etmektedir. Berger, Frans Hals'ın "Yoksul Yaşlılar Bakımevi'nin Erkek ve Kadın Yöneticileri" adlı eserinden yola çıkarak görme alanımızla ilgili ilginç ve doğru tespitlerde bulunmaktadır. Bu eserin neden değer gördüğü sorusundan yola çıkarak resmin taşıdığı anlamı imge olarak kabul eder ve sanat değerlendirmesini anlam üzerinden yapmasının haricinde bu değerlerin arka planında inandırma olayı diye tabir ettiği bir gerçekliğin olduğunu belirtir. İnandırma olayını Berger (2009: 13), şöyle değerlendirmektedir:

“Bu, resimlerin üzerimizdeki etkisinden başka bir şey değildir. Resimler bizi etkiler, çünkü Hals’ın modellerinin görüşünü benimseriz. Bu benimseyiş saflıkla yapılan bir şey değildir. Bu resimleri insan, insan davranışları, yüzler ve kurumlar konusunda kendi gözlemlerimizle çakıştığı için kabul ederiz. Bunun nedeni bugün de benzer toplumsal ilişkilerin ve ahlaksal değerlerin geçerli olduğu bir toplumda yaşamamızdır.”

Gasset (2012: 27), görüngübilim dediği bu konuyu ölmek üzere olan bir adamın doktor, gazeteci, ressam ve adamın eşi gözünden olayın yorumlanmasına dayalı güzel bir örnekle açıklamaktadır. Olayın merkezindeki adama yakınlık derecelerine göre kişilerin farklı tepkilerde bulunmalarını “Tek ve aynı gerçek, ayrı bakış açılarından izlendiğinde, birçok farklı gerçeğe bölünmektedir.” şeklinde ifade eder. Her bakış açısı kendine göre gerçektir. Bu durumu estetik açıdan Gasset (2012: 29), şöyle değerlendirmektedir: *“Eğer bir insanın can çekişmesi varlığını tümüyle kaptırarak, kendinden geçerek yaşayan biri bulunmasa, doktor da onunla ilgilenmez; okurlar da olayı anlatan gazetecinin dokunaklı satırlarını anlamaz, ressamın yatağında yatmış çevresi yaslı kimselerle dolu bir adamı gösteren tablosu bizim için anlam taşımazdı.”*

Bu iki örnekten yola çıkıldığında görülür ki, görme alanı insanın imgeden etkilene, kendini onun içine dahil edebilme durumuna; toplumun ahlaki ilişkilerine göre değer kazanmaktadır. İşte bu noktada toplumdaki her basamakla ilişkisi olan ve her yaşta farklı şekillenen görme alanı ve algısının, kişinin eğitim döneminde nasıl kendini gösterdiğini incelemek gerekmektedir.

Sanat eğitiminde sanat eserinin yaratı sürecini anlama, soyut düşünme ve değer verme amaçlarını gerçekleştiren estetik eğitimidir.

Eğitim süreciyle sosyalleşmeye başlayan çocukların kendilerinde bulunan merak duygusu, belli bir doyuma ulaşıncaya kadar filozofların çevrelerine duyduğu merak ve anlama duygusuyla aynıdır. Piaget’nin dediği gibi; yaklaşık 12 yaşındaki çocuklar felsefeyle ilgilenmeye hazırdırlar. Felsefenin konuları üzerinde mantık

yürütme için bu uygun bir zaman olabilir ancak estetikle ilgili çocuklarla diyalog kurmak daha erken yaşlarda olmalıdır. Erken dönemde bazı problemlere çözüm bulmak, düşünmek gerekmektedir (Aktaran: Hagaman, 1990:3).

Bir çocuk bir resme bakıp “Bu resim güzel.” dediğinde, kendine göre eleştirel bir karar cümlesi söylemiştir. Aslında ilk bakışta bu hemen (akla geldiği şekilde, direkt) söylenen bir karar bildirme cümlesi gibi görülmektedir. Fakat düşünüldüğünde söylenen cümlenin çok karmaşık bir iddia olduğu ortaya çıkar. Öğrencinin fikrini ve beğenisini açığa vuran bu cümlenin anlamının ne olduğunun araştırılması gereklidir. Çocuğun güzel bulduğu resmin konusu mudur? Belki de resimde çirkin olarak bilinen bir obje bulunabilir, bu durumda acaba çirkin bir objenin resmi de çirkin midir? Ressamlar çirkin objelerin resimlerini yapabilirler mi? Doğadaki çirkinlik ile resimdeki çirkinliğin arasında bir fark var mıdır? İnsanlar bazı görsel ve düşünsel tanımları neden güzel (mükemmel) veya çirkin (itici) olarak tanımlar? Güzellik, çirkinlik ve bunlara bağlı olarak verilen karar cümleleri tamamen göreceli terimler midir yoksa bakış açısına mı bağlıdır? Bu deyimler kültür eğitimine nasıl bağlıdır? Belirli bir zaman ve yerden başka bir zaman ve yere göre değişir mi? gibi soruların cevabının düşünülmesi, insanın özellikle karar verdiği sözcüklerin anlamını açıklamaya yardımcı olacaktır (Gökay, 1998: 39).

Sanatı değerlendirmeyi öğrenmek, estetik eğitiminde temel amaçlardan biridir. Diğer temel amaçları ise, bilgilendirmek ve aydınlatmak; yaşam ve kültür ile ayrılmaz bağı olan sanatın rolünü tanımlamak ve öğrencilerin kendi yargılarını formüle etmelerini sağlayacak entelektüel araçlar sunmaktır (Loudermilk, 2002:5).

Bu durumdan yola çıkarak öğrencinin bir bakıma onun eğitimiyle birlikte yaşadığı çevreyi, yetiştirme tarzını, kültürünü değerlendirmek onların estetik beğenileri ve tercihlerini anlamakta faydalı olacaktır. Çünkü her coğrafyanın kendine ait bir durumu ve bu durumun etkisi altına aldığı toplum ve bunun içinde de bireylerin ortaya çıkan görüş ve fikirleri bulunmaktadır. Dünya üzerinde pek çok kültür ve eğitim sisteminin olduğunu kabul edersek bu çeşitliliği birbiri ile değerlendirmek kültür ve eğitim faktörünün estetik beğeni oluşumunda belirginliğini ortaya çıkaracaktır.

Bu araştırmanın sınırlılığını oluşturan Alman eğitim sisteminde, ilköğretim okullarının, en küçük yerleşim birimlerine kadar yaygınlaştırılmış olması ve kurumlarda hemen hemen aynı kalitede eğitimin verilmesi, Alman eğitim sistemini olumlu etkilemektedir (Turan, 2005:3).

Almanya'daki sanat eğitiminin durumu Almanya'nın savaş öncesi ikiye bölünmesiyle şekillenmiştir. Geleneksel olarak Alman okulları, temel olan 4 yıllık ilkokul ile ikili sistemde organize edilmiştir. İlkokul eğitimi tüm çocukların aldığı ortak bir eğitimidir. İlkokulun bitiminde (dördüncü sınıftan sonra) öğrenciler, ilkokulun önerdiği bir üst sisteme geçiş yaparlar. Bu da ya Mittelschule, Hauptschule (mesleki bir eğitime hazırlayan ve yönlendiren ortaokul) ya Realschule (üst dereceli ortaokul) ya da Gymnasium (yüksekokulu, üniversiteyi hedefleyen ortaokul ve lise) olabilir. Ayrıca öğrenciler yedinci sınıftan sonra ticari meslek liselerine (Wirtschaftsschule) yönelebilirler. Her öğrenci eğitim hayatı boyunca, okul başarısı değiştiği takdirde, kendisine uygun bir diğer sisteme geçiş hakkı kazanır. Her mezuniyet belgesi bir üst dereceli okula geçiş olanağı sunar. Gymnasium, ilköğretimde; ilgi, yetenek, çalışma ve başarısındaki gelişim sürecine göre yükseköğretim yapabilecek düzeyde bulunan öğrencilerin yönlendirildiği bir okuldur. Gymnasium'un birinci kademesi 10. sınıfta, ikinci kademe ise 12. sınıfta "Abitur" sınavının başarılı şekilde verilmesi ile sona ermektedir. Bu okulların eğitim seviyesi diğer okullara göre yüksektir. Mezunları üniversiteye devam edebilmektedir. 5. ve 6. sınıflarını kapsayan "Orientierungsstufe"de başarı durumlarına göre sınıf konferansında (Klassenkonferenz) öğrenci velileri ile görüşülerek, çocuğun bundan sonra devam edeceği okul türü (Gymnasium, Mittelschule, Hauptschule, Realschule) hakkında karar verilmektedir (Landeshauptstadt München, Information der Bildungsberatung International, Übersicht über das Schulsystem, 2011: 1-3).

Türkiye'de ise, mecburi ilköğretim çağı 5-13 yaş grubundaki çocukları kapsar. Bu çağ çocuğun 5 yaşını bitirdiği yılın eylül ayı sonunda başlar, 13 yaşını bitirip 14 yaşına girdiği yılın öğretim yılı sonunda biter. İlköğretim; dört yıl süreli ve zorunlu ilkokul ile dört yıl süreli ve zorunlu ortaokuldan oluşan bir Milli Eğitim ve Öğretim Kurumudur. İlköğretim kurumları; dört yıl süreli ve zorunlu ilkokullar ile dört yıl

sürelî, zorunlu ve farklı programlar arasında tercihe imkân veren ortaokullar ile imam-hatip ortaokullarından oluşur. Ortaokullar ile imam-hatip ortaokullarında lise eğitimini destekleyecek şekilde öğrencilerin yetenek, gelişim ve tercihlerine göre seçimlik dersler oluşturulur. Ortaöğretim, ilköğretime dayalı, dört yıllık zorunlu, örgün veya yaygın öğrenim veren genel, mesleki ve teknik öğretim kurumlarının tümünü kapsar. Bu okulları bitirenlere ortaöğretim diploması verilir (Resmi Gazete, 2012).

Ortaöğretim kurumları işlevlerini Türk Milli Eğitimin genel ve özel amaç ile temel ilkeleri doğrultusunda, evrensel hukuka, demokrasi ve insan haklarına uygun, öğrenci merkezli, aktif öğrenme ve demokratik kurum kültürü anlayışı ile yerine getirmektedir (Resmi Gazete, MEB, Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği, 2013: 13).

Ortaöğretimin amacı; öğrencilere asgarî ortak bir genel kültür vermek, birey ve toplum sorunlarını tanıtmak ve çözüm yolları aramak, ülkenin sosyo-ekonomik ve kültürel kalkınmasına katkıda bulunacak bilinci kazandırarak öğrencileri ilgi, yeti ve yetenekleri doğrultusunda yükseköğretime, hem yükseköğretime hem mesleğe veya hayata ve iş alanlarına hazırlamaktır.

Ortaöğretim;

1- Genel ortaöğretim

2- Meslekî ve teknik ortaöğretim, olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır.

Ortaöğretim, çeşitli programlar uygulayan liselerden meydana gelir ve öğrenciler, istek ve kabiliyetleri ölçüsünde ve doğrultusunda bu programlardan birine yönelerek yetişme imkânı bulurlar (Resmi Gazete, 2013).

Ortaokul veya imam-hatip ortaokulunu bitiren öğrenciler, ortaöğretime yerleştirilmeye esas puanla ve/veya yetenek sınav puanıyla tercihleri doğrultusunda ortaöğretim kurumlarına geçiş yaparlar (Resmi Gazete, 2013). Temel Eğitimden Orta Öğretime Geçiş sınavı denilen uygulama ortaokulların 8'inci sınıflarında Türkçe, Matematik, Fen Bilimleri, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük, Yabancı Dil dersleri için dönemsel olarak yapılan sınavlardan, iki

yazılısı olan derslerden birincisi, üç yazılısı olan derslerden ikincisi olmak üzere, Ölçme, Değerlendirme ve Sınav Hizmetleri Genel Müdürlüğünce her dönem ortak sınavlar şeklinde yapılmaktadır. Ortaöğretime yerleştirmeye esas puan hesaplamasında; öğrencilerin; 6, 7 ve 8'inci sınıf yılsonu başarı puanları ile 8'inci sınıf ağırlıklandırılmış ortak sınav puanının toplanmasıyla elde edilen toplam ikiye bölünerek merkezî sistemle öğrenci alan ortaöğretim kurumlarına yerleştirmeye esas puan hesaplamasında kullanılmaktadır. 500 tam puan üzerinden değerlendirme yapılmaktadır (MEB, 2014-2015 Ortak Sınavlar Kılavuzu:4). Ortaöğretime yerleştirmeye esas puan, öğrencinin bir sonraki eğitim kademesinde devam edeceği okulun belirlenmesinde kullanılmaktadır (MEB, Temel Eğitimden Ortaöğretime Geçiş, 2014:18).

Yeni uygulamanın temel niteliği, sınav kaygısı ve öğrenci başarısını anlık bir performansa dayalı olarak değil, geniş bir zaman dilimine yayarak belirlemektir. Bu sınavla öğrenci, öğretmen ve okul ilişkisini daha güçlendirmek, eğitim sürecinde öğretmenlerin ve okulun rolünü daha etkin kılarak öğrencilerin okula devamsızlığını en aza indirmek planlanmıştır. Aynı zamanda orta ve uzun vadede öğrencinin ders dışı sosyal, kültürel, sanatsal ve sportif etkinliklerini değerlendirerek öğrencileri daha sosyal bir çevre içine dâhil etmek hedeflenmektedir (MEB, Temel Eğitimden Ortaöğretime Geçiş, 2014:4-5-6). Bu uygulama ile öğrenciler kendi ilgi ve yeteneklerinden uzakta olmadan ve belirli bir zaman aralığında tek bir alana yönelmek durumunda kalmadan daha geniş bir süreçte kendini daha iyi tanıyarak seçimlerde bulunmak durumundadır. Bu alanların içinde sanata ilgisi olan öğrenciler de kendini daha rahat ifade edebilme imkânı bulmaktadır.

Milli Eğitim Bakanlığı başlangıçta çoklu zekâ kuramından yola çıktığı daha sonra çağdaş sanat eğitimi yöntemlerini içeren, “yapısalcı kuramın” sarmal bir yapıda temel alındığı Görsel Sanatlar Dersi Programı uygulamaktadır (Gökay, 2009: 32). Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'nda öğrenme, öğrencinin öğrenmeye aktif olarak katıldığı, mevcut bilgi ve beceri yapısının öğrenmede önemli rol oynadığı; sorgulama ve araştırmanın temel alındığı; birincil kaynaklardan olan müze, sanat galerisi, ören yerleri vb. ortamlarda inceleme, gözlem ve uygulama yapıldığı;

disiplinler arası ilişkilendirme yapma, oyunlaştırma, eleştirel düşünme, iş birliğine bağlı olarak gruplarla birlikte veya bireysel uygulama çalışması yapmanın esas olduğu; öğretmen ve çevre ile etkileşim içinde gerçekleşen; öğrencinin sosyal gelişimini destekleyecek şekilde kazanılan bilgi, beceri ve deneyimlerin kullanılabilirdiği bir süreci ifade etmektedir (MEB, 2013:3-4). 2014 yılında yapılan yeni düzenleme ile Görsel Sanatlar Dersi Programında görsel sanat alanlarından resim, grafik tasarım, seramik; geleneksel sanatlardan ebru, tezhip ve minyatür ele alınarak sanat eğitimi her alana taşınmakta ve uygulama alanı genişletilmektedir (MEB, Seçmeli Görsel Sanatlar Öğretim Programı, 2014: 2).

Görüldüğü gibi her toplum, bireylerine varlıklarını sürdürebilecek tarzda en iyi eğitimi verebilmek için kendi sosyal, politik, ekonomik ve kültürel şartlarına göre bir eğitim sistemini belirleyerek uygulamaya koymaktadır.

Kültür ise, insanın tinsel ve teknik alanlarında yarattığı, ortaya çıkardığı şeylerin bütünüdür. Kültür aynı zamanda tarihtir. Bütün bu tarihsel kategorisi içinde ortaya çıkan ve bütün gelmiş geçmiş insanlığı da içeren kültür, homojen değil heterojen bir varlıktır. Belli bir kültürde yaşamış biri için bir başka kültür çevresi ile ilgili bir kültür fenomeni, mesela bir sanat eserini anlamak, onu değerlendirmek güçtür, çoğu zaman imkânsızdır. Sanat eseri duyulur bir varlığın üstünde aslında bir kültür yansımasıdır. Kısacası, farklı kültürlerin bulunduğu, başka bir deyişle, kültürlerin birbirinden farklı ve kesin olarak ayrı bulunduğu bir yerde beğeni yargılarının geçerliliği, ancak ait olduğu kültür çevresi ve o kültür kesiminde geçen bir geçerlik olacaktır (Tunalı, 2011: 36).

Bugünkü durumu tanımlayan şey estetik objelerle dolu olan kültürel sistemde, herhangi bir objenin estetik sembol olarak kullanılabileceğini ifade eden artistik sembollerin olmaması fikridir. Gerçek şu ki, estetik olarak kullanılabilen herhangi bir obje onun sanatsal olduğunu ifade etmez. Aslında insanın performansı ile oluşan objelerin oluşturduğu sanat denilen belirli bir kategorinin varlığı sadece kültürel düzenin bir sorunudur (Aguirre, 2004:258).

Sorun olarak ifade bulan bu görüşten yola çıkarak kültür içinde eriyen sanat faktörünü, sanatın nasıl oluştuğunu, kimlerin sanat yaptığını ve bu objelerin karşısında aldığımız estetik beğeni denilen tavrı araştırmak ve toplumun kökeni ile bu olguyu bağdaştırıp olgunlaştırmak toplumu ve insanı yeniden keşfetmektir.

1.1. Problem Durumu

Bu araştırmada “Farklı kültürlerde yaşayan ve eğitim alan öğrencilerin estetik beğeni düzeylerinde nasıl farklılıklar görülmektedir?” sorusu üzerine yoğunlaşmaktadır.

1.2. Problem Cümlesi

Farklı kültürlerde yaşayan ve eğitim alan öğrencilerin estetik beğeni düzeylerinde görülen farklılıklar ve bu farklılıkları oluşturan etmenler nelerdir?

1.2.1. Alt Problemler

1.Farklı kültürlerde yaşayan 12–17 yaş grubundaki Türk ve Alman öğrencilerin estetik tercihlerinde kültürün etkisi var mıdır?

2.Estetik beğeniye etkileyen faktörler nelerdir?

1.3. Amaç ve Önem

Gerçeklik karşısında insanın koyduğu estetik tavır toplumun daha başka yönlerini de ortaya çıkarması bakımından önemli olduğu gibi eğitim, toplum ve kültürün de insanların estetik beğeni normlarını farklılaştırması olasıdır. Estetik yargı geçerliliği kendi kültürü içerisinde değer bulacağından her kültürün ayrı bir estetik değer olgusuna sahip olduğu kabul edilebilir. Bu yargı ışığında kültür karşılaştırması estetik beğeni alanı için de değerlendirilebilir.

Kültür yanında eğitimin estetik beğeni ve yargı üzerine etkisi de yadsınamaz. Çünkü sanat, yalnız belli bir kültüre dayanmakla kalmaz, aynı zamanda özellikle eğitim isteyen bir fenomendir (Tunalı, 2011:36). Schiller’in içtepi dediği insanın içinde ve dışındaki kuvvetlerin uyumlu birlikteliğini sağlamak, duygu yetisini geliştirmektir. Madde ve doğa içtepisinin birbiriyle mücadelesi insanın kendini

tanıyarak öze bağlı değer biçme tepkisiyle son bulur. Bu, kişinin kazandığı estetik eğitimidir. Estetik eğitimi almak, insanın çevresindeki doğa varlıklarıyla ya da sanatsal olgularla arasındaki ilişkiye yön verebilme yetisidir. Bu yeti eğitimin kültürle şekillenerek ortaya çıktığı bir süreçtir. Bu süreçte estetik beğenin de estetik eğitimiyle farklı ilerlemelerde bulunacağı muhakkaktır. Bu farklılaşmanın incelenmesi ve etkilerinin araştırılması da gerekli bir amaç olacaktır.

Bahsedilen farklılığın belirgin bir şekilde ortaya çıkması için, farklı iki kültürde yaşayan ve eğitim alan öğrencilerin estetik beğenilerine kültürün etkisi ve beğenilerinde oluşan farklılıkları araştırmak bu çalışmanın amacıdır.

Eflatun ve Alman düşünür Baumgarten’la başlayan Kant’la devam eden ve düşünüldüğünde dahice sayılabilecek estetik biliminin toplumsal açıdan da incelenmesi gerekmektedir. İlk bakışta insana karmaşık bir konuymuş gibi gelse de incelendiğinde bu bilimlerin birbiriyle ilişkisinin güçlü olduğu görülmektedir.

Sanat yapıtının insanda oluşturacağı etkiden bahsetmek ve bunun farklı etkilere bağlı olduğunu ileri sürmek aslında bilim haline gelmiş bir fikrin farklı boyutlarına yönelmektir. Bu, bir ağacın iri gövdesinden tırmanmaya başlayıp en güzel dalına ulaşmayı istemeye benzer. Duygu yani sensitif kavramını anlamlandırma ve değişkenlere göre ölçme neden mümkün olmasın problemine çözüm aramaya çalışmak, aslında bu ölçmenin mümkün olabileceğinin göstergesi sayılamaz mı?

Geçmişte Eflatun güzelliği ahlak, iyi, fayda, ruh kavramlarıyla birlikte ele almış; Aristo simetri, düzen, birlik, taklit gibi unsurlarla güzelliği bağdaştırarak Eflatun’un anlayışından daha realist bir yapı göstermiş; Plotinos ise hem metafizik hem akıl yönünden değerlendirmiş ancak güzel cansız değildir, Bir’in (Allah’ın) suretidir diyerek sanki Eflatun’la Aristo’yu birleştirmiştir. Güzellik anlayışının ortaya çıkmasından günümüze kadar gelen süreçte “güzel”in muhtevasına dair bir arayışın biçimlendiği görülmektedir. Bu biçimlenmede göze çarpan şey ise; güzelliğin önce ruh ve maneviyatta hayat bulması daha sonraki süreçlerde daha maddesel genel bir zorunluluk hâlini almasıdır (Yetkin, 2007:14).

Dolaysız içeriğin biçimleştirilmesi, biçimlerin birbiri içinde uyumsallaştırılması ile estetik biçimin somutlaştığı bu dönemde ise eser, insandaki bastırılmış duyguların ortaya çıkışıyla dilin, algının yeniden şekillenmesi yoluyla estetik değer kazanmaktadır. Gasset (2012:24), bunu yapıtın bize sunduğu insani olaylar karşısında mutlu olmak ya da üzülmek gibi insani yanıyla uğraşılmasının sanatsal zevkin özüyle bağdaşmayacağı şeklinde özetler. Sanatı bir yüceltme olarak kabul eden Freud da beğeniye, kültürel yasakların ihlali olarak değil, içgüdüsel feragatin olduğu bir uzlaşma olarak değerlendirmektedir (Foster, 2011: 27). Bu uzlaşma arzu, istek ve beğeni olarak kendini göstermektedir.

Beğeni dediğimiz duyu ilk başta herkes için değişen bir septisizm gibi görünse de aslında herkes için ortak, zorunlu bir norm olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu anlamda toplumun kültürel değerlerinin belirli kurallar bütünü haline gelmesi, estetik beğenin genel yargı şekillenmesinde Freud'un da dediği gibi bir uzlaşma sağlanmasıdır. Bu uzlaşmayı günümüz şartlarında değerlendirmek, güzelin muhtevasına günümüz eğitim sisteminde de bir yolculuk yapmak yararlı olacaktır.

Beğeni yargısı ölçülebilir çünkü beğeni yargısının bir genelliği vardır; beğeni yargısının dayandığı bir prensip vardır. Bu beğeni yargısının dayandığı temel prensip nedir? Estetik yargıyı, beğeni yargısını genel kılan ilke nedir? Kant'a göre bu ilke güzelden duyulan hazzın, güzelden duyulan hoşlanmanın zorunlu bir haz veya hoşlanma olmasından ve bundan ötürü de, bütün insanlarda ortak olan fert üstü bir hoşlanma, bir haz olmasından ileri gelir (Tunalı, 2011: 31). İşte bu noktada aslında amaç güzeli tartışmak değil estetik anlayışı etkileyen ve genelleştiren, genel bir zorunluluk haline getiren kültür faktörünü kapsama almak esastır. Bu çerçeveden yola çıkarak bu çalışmada günümüz eğitim sistemi öğrencilerinin estetik gelişimlerini değerlendirme sürecinde öğrencilerin estetik beğeni ve tercihlerinde hayat tarzı şekillendirmesinde kültürel ortamın önem derecesinin bulunması gerekmektedir.

İki farklı kültürde eğitim gören aynı yaş grubu çocukların estetik beğeni düzeyleri arasındaki farklılıklara ışık tutması bakımından bu çalışma; sonunda elde edilecek veriler ışığında, ülkelerdeki eğitim sistemlerinin kültürü yansıtmada ne

kadar verimli olduğu, bir esere karşı duyulan estetik yargının herkeste aynı ve genel bir yargı olup olmadığı, öğrencilerin eğitim süreçleri dâhilinde estetik eğitimi almalarının hayatın her safhasında tercih bakımından gerekliliği, öğrencilerin sosyal çevre yapılarının estetik beğeni üzerinde ne kadar etkili olduğu gibi problemlere çözüm bulması açısından önem taşımaktadır.

1.4. Sayıtlar

1. Öğrencilerin anket formlarına verdikleri cevapların gerçek ve samimi fikirlerini yansıttığı kabul edilmektedir.

1.5. Sınırlılıklar

1. Almanya Nürnberg’de seçilen üç Gymnasium okulundaki 12–17 yaş grubu Türk ve Alman öğrenciler.

2. Türkiye’de Konya ili Meram ilçesindeki ortaokul ve liselerdeki 12–17 yaş grubu öğrenciler.

1.6. Tanımlamalar

Estetik: Sanatsal yaratının genel yasalarıyla sanatta ve hayatta güzelliğin kavramsal bilimi, güzel duyu, bediiyat. Güzellik duygusu ile ilgili olan veya güzellik duygusuna uygun olan (Türkçe Sözlük, 1988: 469; Aktaran: Akın, 2006:10). Sanatın genel doğasını sorgulama sürecidir (Kırışoğlu 2,1997:1.8; Aktaran: Akın, 2006:10).

İmge: Gerçekliğin sanatsal çağrışımıdır, sanatçının bilincinde saptanmış olan haliyle nesnel dünyanın düşünsel (ideal) bir tablosudur ve bunun sonucu olarak, okur, seyirci ya da dinleyici tarafından algılanır (Ziss, 2009:63).

Estetik Beğeni: Aristoteles’e (2001:16) göre estetik beğeni, bütün taklit ürünleri karşısında duyulan hoşlanmadır ki, bu, insan için karakteristiktir. Sanat yapıtları karşısındaki yaşantılarımız bunu kanıtlamaktadır (Aktaran: Akın, 2006:23).

Estetik Algı: Görsel algılama çocuğun dünyayı nasıl gördüğünü belirler. Görme yolu ile kavramdan daha önce olmaktadır. Bu yüzden görerek algılama diğerinden daha önce gelişmektedir. Algılar birleşerek kavramları oluşturur.

BÖLÜM-II

İLGİLİ LİTERATÜR

2.1. Estetik Anlayış

Estetik, geçmişte iki yaygın fakat yanlış anlamayla sınırlandırılmıştır. İlki estetiğin her zaman “güzel” anlamında düşünülerek bir şeye iltifat etme ya da onu onurlu kılmak için söylenmesi, ikincisi ise sadece güzel sanatlar ve doğal güzellikle eş değer tutulmasıdır. Moda, tasarım ve artistik yaşamda olduğu gibi tıp alanında da bu böyle algılanmıştır. Günümüzde ise bu durum, estetik güzelliği düşünmekten farklı bir olguya dönüşmektedir (Berleant, 2010:26). Sanat eserinin sanatsal karakteri izleyiciye sunulduğunda sadece sanat eserinin görünen yüzü ifade edilebilir, açıklanamaz. Analiz etmek sanat eserinin derinlerinde bulunan duyguları ve sanatsal değerinin anlaşılmasını sağlamaz, sadece eserin sergilenebilir durumunu ortaya çıkarır. Bu durumda estetik, sergilenen objenin derinlerindeki gizemi çözmektir. Bu gizemi çözmeye çalışmak çağlar boyunca süre gelen bir düşünce sistemidir.

Estetik, Rönesans boyunca klasik dönemden miras kalan güzelliğin antik felsefesinin sonucudur (Holt, 2001:13). Micheal Kelly (1998), estetiği basit olarak sanata, kültüre ve doğaya karşı eleştirel yansıtma olarak tanımlar (Smith, 2008:4). Sanat ve estetik, çağdaş yaşamın deneyimlerine hem karşı koyan hem de bu deneyimleri kabul eden açık bir çevreyi önerir. Estetiğin, her tanımlamada sanatı anlama ile ilgili olduğu kabul edilmiştir. Sanatı anlamak ise sanat ürünü dediğimiz objelerin zihinde canlandırdığı etkiyi araştırmayı ya da algısal problemlere eğilmeyi gerektirir. Objelerin zihinsel algısı denildiğinde Marksist estetiğin temel savlarından biri olarak yansıma kuramı düşünülebilir. Bu kurama göre insan bilinci çevresel gerçekliğin bir imgesidir, nesnel dünyanın öznel bir tasarımıdır. Yansıma kuramı gerçeğin insan zihninde yansıtımına ilişkin tasarlanmasıdır. Tunalı (2011: 60), bunu şöyle açıklamaktadır: Marksist estetik için sanatın objesi olan gerçeklik, insanın dışında, ondan bağımsız olan bir gerçeklik olmayıp, insansal ve toplumsal bir gerçektir. Estetik gerçeklik insana bağlı gerçektir. Çünkü objeye estetik değer verip onu estetik obje kılmak insana aittir. Buradan estetik gerçeğin subjektif bir gerçek olduğu sonucuna varılabilir. Ancak buradaki subjektivizm, insanın

bireyselliği ile ilgili, ona dayalı bir sübjektivizm değildir. İnsan burada birey olarak değil de, tüm eylem varlığı, insanlık olarak işe katılmaktadır. Marksist estetik insanın sosyal bir varlık olup sanatı yarattığı ve sanat objesini de insansal ve toplumsal kıldığı kanısındadır. Doğada var olan olayların özünün görülebilir bir yüzeyde olmayışı bilgi edinme gereksinimi duyan canlının imgenin bireysel belirlenme niteliği kazanması sürecinde bilginin imgelerin formlaştırılmasıyla elde edilmesi gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır. Bu yüzden doğa ve toplum birbirinden ayrılmazlar.

Aydınlanma çağının önemli kişiliklerinden biri, Fransız yazar ve filozof Denis Diderot, doğanın içeriğini anlamaya çalışmakta ve esere değer vermedeki en iyi yargının doğadaki gerçekliğiyle kıyaslanarak yapılması gerektiğini düşünmektedir. Diderot, *“Doğada güzel olmayan hiçbir şey görmüyorum.”* demektedir. Diderot’un bu sözü görüldüğünden oldukça farklı olup *“Doğada doğru olmayan hiçbir şey görmüyorum.”* anlamındadır. Bu anlam ufak bir hata gibi görünür ve Diderot’un idealizmini ve realizmini yanlış anlamayla birlikte sanatın içeriğini de yanlış anlamaya sebep olabilir. Onun için doğa, romantizm akımının gereği olarak, güzellik anlamında sınıflandırılmamalı, bu sınıflandırma yani doğayı deneysel gerçeklikle anlamaya çalışmak sadece güzelliğe yoğunlaşma ve seçici olmak için kullanılmalıdır (Holt, 2001: 7). Yani doğayı analiz ederek güzelliği bulmaya çalışmak, doğadaki derin olan duygu ve güzelliği hissetmek demek değildir. Bu ifade Kant’ın doğayı analiz etme, parçalara ayırma ve genel bir estetik algı yorumlamasına ters düşmektedir.

Kant’ın modern estetik anlayışını klasik olarak formüle ettiği estetik, 18.yy’dan beri çok tartışmalı bir konu olarak sayılsa da aslında keskin ve açık sınırlara sahiptir. Berleant (2004:59-60), Batı geleneğindeki Kant düşüncesinin baskın olduğunu söyler ve daha radikal bir estetik düşünce türünün olması için Kant’ın dışında bir fikrin oluşması gerektiğini vurgular. O, geleneksel estetik anlayışın, yeni oluşan estetik anlayış için bilimsel bir model sağladığını düşünmektedir. Çünkü estetik, nesnelleştirme, analiz ve açıklama yaparak gelişir. Berleant’ın (2004: 59-60), ileri sürdüğü estetik düşünce, evrensel, bağımlı temele dayanan geleneksel estetiğin

tersine çoğulcu, bağlamsal (olaylar ve durumlar ilişkisi örgüsünde oluşan) bir temele dayanır. Estetik, sanatın yanı sıra günlük hayatı, doğal yaşamı, çevreyi, sosyal ve kişisel ilişkilerin tamamını kapsar. Berleant (2004: 59-60), bu düşünceden hareket ederek estetik düşüncesini iki açıdan ele almıştır. Çevre ve manzara algısı (environment and landscape) olarak tanımladığı bu gruplamayı geleneksel ve günümüz temasına göre açıklamıştır. Geleneksel manzara düşüncesine göre, manzara bir gözlemdir ve bu görsel varlık durağan ve objektiftir. Batı geleneksel mimarisinde pek çok görünüş, simetrik yapılar, trafik işaretleri, diğer geometrik ve şekilsel tasarımlar gibi oluşumlar gözlemsel manzarayı destekler. Bu durum çevredeki düzenin görsel güzellik ve sadelik doğuracağı anlamını taşımaktadır. *“Dünya denilen köhne evin aslı nedir? Gündüz sonu, hep böyle karanlık gecedir.”* sözleriyle dünyanın geçiciliğini ve ölüm gerçeğini dile getirerek güzelliğin, dünyada fırsat buldukça alınabilecek haz olarak niteleyen ve tabiatın güzelliğini etkili şekilde anlatan Ömer Hayyam’a (1966:10) göre güzel olan şey ne tabiat, ne şarap, ne kadın, ne de aşktır. Asıl güzellik, bu dördünü işlemedeki şaşırtıcı sadeliktir. Maddesel ilişki ve düzene atıf olan bu fikir, duygunun dışında tabiat düzeni ve arkasındaki ilahi gücü temsil etmektedir. Diğer çevre algısı ise, bizim doğrudan deneyim sahibi olduğumuz ve içinde yaşadığımız dünyayı bize getiren çevredir. Biz bu çevrede öğrenir, deneyim kazanır ve objelerle iletişime geçeriz. Bu durumda bu çevrede objelerin nasıl görüldüğü ya da sadece işlevselliği değil aynı zamanda izleyiciye pratik ve teorik bilgi vermeyi amaçlayan iletişime geçebilmesiyle ilgilidir (Rantala, 2011: 59-60). Bu açıdan ele alındığında John Dewey’in estetik tanımlaması akla gelir. J. Dewey objektif idealizm anlayışında Hegel’den etkilenmiştir. Onun düşünce temelinde kişisel deneyim vardır. Diğer objelerle empati yapma, kendini anlama ve diğer deneyimleri özümsemek için estetik deneyim yaşanması önemli bir unsurdur (Holt, 2001:9). Bilginin çok değişik formlarını elde edebilmek için deneyim gerekir. Bu nedenle estetik bilgisi için de deneyim gerekmektedir.

Berleant (2005:3), estetiğin, sanatı anlama kapsamı içinde alanını daraltma eğiliminde olup, kavramsal problemler, estetik yargının genel kriterleri ve sanatın doğası gibi sorunlar üzerinde yoğunlaşmakta olduğunu ifade etmektedir. Bu konular önemliyen bunların arasındaki estetik teoriyi gerektiren deneysel yaklaşım ilişkisi

kaybolduğunda bu alanlar arasındaki mantıksal bağ da azalır. Bunun nedeni sanatta bireysel özelliklerin önemli olmasıdır. Schiller (1999:15) ise güzelliğin bütün büyüünün bir sır içinde olmasından doğduğunu; parçalarını birbirine birleştiren bağların kaldırılmasıyla varlığının da ortadan kaldırılmış olacağını vurgular. Sanatta bireysel olma, duyular yoluyla ürün oluşturmayı ve yine duyular yoluyla algılamayı gerektirir. Günümüz estetik tanımlamasının temeli olarak kabul edilen Baumgarten, estetiği anlamlandırırken güzelliği bilim olarak kabul eder ve “perception by the senses” dediği “duyular algısı” olarak tanımlar. Estetiğin sınırları ise duyuların oluşturduğu deneyimlerin tamamıdır. Estetik, duyular deneyiminde başlar ve biter. Algılar yoluyla çevreyle oluşan etkileşimle birlikte hissedilen herhangi bir obje üzerinde en azından temel bir düşünceye sahip olunabilir (Berleant, 2010:26).

“Güzellik, şeylerin kendilerinde olan bir özellik değildir, sadece düşüncelerimizin olduğu zihinde var olan bir olgudur. Her zihin farklı bir güzelliği algılar ve dahası gerçek güzelliği ya da gerçek bozulmayı aramak, gerçek tadı ya da acı durumu anlamaya engel bir gereksizlik olabilir.” Bu tartışma, basit anlamda bir objenin güzelliğinin, ne görünüşüne ne de bir objenin objektif olarak veya birbirinden bağımsız olan algısal niteliğe bağlı olduğunu varsayabildiğimizi açıklamaktadır (Guyer, 2005: 38).

Estetik duyular algısı, “insan sadece güzel olan şeyi mi algılar?” sorusuyla ilgilidir. Sadece güzeli değil “acı” hissetmek de sanatta estetiği uyandırabilir. “Aesthetic outrage” denilen bir objeden ya da bir olaydan etkilenmek veya rahatsızlık duymak da derinden etkilenmedir ve bu da estetik hazdır. Bu haz, öfke duyusunun algılanmasıdır (Berleant, 2010: 28).

İçimizde barındırdığımız bütün sezgilerin doğru olduğunu düşünen Hume’un, doğrunun ve yanlışın kriterlerinin ne olduğu konusunda kastettiği şey doğru ya da yanlış sezgileme değildir. Güzellik, şeylerin içinde olan bir özellik değildir fakat onların zihinde tamamlanan bölümü ve her zihinde farklı bir güzellik olarak görünen şeydir. Zihin dışında kabul edilen ve objelerin görünen tarafından bağımsız olan güzellik kavramı aslında bir göz yanılsamasıdır. Güzellik, objenin içsel yansımasıdır. Bir şeyin tatlı ya da acı olduğu hakkında kesin ve gerçek bilgi yoktur. Benim için

tatlı olan bir şey sana göre acı olabilir. Bu kuraldan Hume şu sonucu çıkarmaktadır: “*Her birey kendi güzelini diğer yargılara bakmadan kabul etmelidir.*” (Kalar, 2006: 12). Bu bakış açısının biraz metafiziğe kaydığı düşüncesiyle Platon’un olgunluk döneminde estetiği aşk yoluyla güzelliğe ulaşmanın ideal güzellik anlayışı olduğu düşüncesi akla gelir. Güzel bir bedene duyulan aşk, bütün güzel bedenlere duyulan aşk ve en sonunda bu bedenlerin dışında tüm bedenlerin sahibi olana duyulan aşkla mutlak aşka ulaşmadır.

Güzel, insanın hem içindeki duyguları dışsallaştırması hem de yaşadığı çevre ve toplumsal sürecin bir yansıması olarak anlaşılmaktadır. Bu durum estetik objeyi psikolojik obje olarak algılamaktır. Yani bir objeye karşı duyulan his süjeye bağlı bir değer ise bu durum, biçimlerde süjenin kendi idealini yakalama ve objeden haz duymasındır. Böyle bir yaklaşım tamamen objenin psikolojik olarak değer görmesidir. Freud bu yaklaşımı tanıdık bir olay, yer, nesne ya da imgenin zihne geri dönüşü olarak vurgular. Sembolik olanın göndergesel olanı gölgede bırakması ya da bir öznenin bir gösterge ya da belirtiden büyülenmesi olarak tecrübe edilir ve çoğunlukla bastırılmış duyguların yarattığı etkiyi, kaygıyı meydana getirir. “*Arzu ve doyumuna dair en şaşılabilir tesadüfler, belirli bir yerde ya da belirli bir tarihte benzer tecrübelerin en esrarengiz yinelenmeleri, en aldatıcı görüntüler ve en şüphe verici görüntülerdir.*” (Foster, 2011: 33).

Estetik değerlendirmede biz özelleşmiş duygulardan daha çok yayılmış hissiyata sahip oluruz ve maruz kaldığımız bu duygu yoğunluğunda, bu karmaşada kendimizi savunmasız hissedebiliriz.

Schiller’e (1999: 17) göre, güzellik salt bizi huzura kavuşturan, yaşamımızdan bir kesit sunabilen, hoşlanma hissettiren ya da zevk veren bir olgu olmanın dışında ahlaki öznitelikleri sorgulayan madde zaruretini ahlaksal değere taşıyan bir yapıdır. Çünkü güzellik duygu yoğunluğunun içinde insanı hapsedemez, insan özüne doğru yönelmede hürdür. Duyguların savrukluğundan ve duyguda yok olmadan ahlaksal güzellikle kendine çıkış yolu bulur. Aslında güzellik, tabiatın sarhoşluğunda erimek üzereyken zihni kendine getiren bir dengeye sahiptir. Yine Schiller (1999: 17) bu durumu, beden aşkının isteklerindeki bayağılığı ahlakla giderip, güzellikle

asilleştirmek şeklinde ifade etmektedir. Freud'un insanın doğasında var olan tutku, şiddet gibi vahşi duyguların haz alma ile bilinçaltından gerçekliğe çıkarken uğradığı değişim; Aristo'nun katharsis diye tanımladığı estetik obje insanın normal hayatında hissettiği şiddetli heyecanları duyma ihtiyacını tehlikesiz atlatmasını sağlayan manevi muafiyettir. Bu muafiyetlik insana iç huzuru sağlar ve onu erdemli iyi bir insan yapar. Aristo ve Kant'ın yüce dediği erdem, güzelliğin ahlaki gerekliliğinin bir parçası olarak hoşgörü ve sevginin düzenlenmiş hali olarak karşımıza çıkmaktadır. *“İyi yürekli olma yani yüreğin güzelliği ve bireysel vakalarda sunulan görüntüye göre sempatiyle ya da iyilikseverlikle harekete geçebilme duyarlılığı, değişen koşullara fazlaca tabiidir.”* diyen Kant (2010: 21), burada güzelliğin, beğenin ve aynı zamanda erdemli olmanın dış etkenlere bağlı olabileceğini, böyle olduğunda bu durumun ahlaki çerçevede olumsuzluk yaratabileceğine dikkat çekmektedir. Güzellik, Eflatun'un duyular dünyası ve akıl dünyası diye tanımladığı madde ve duygu dünyasında insanı kontrol etmektedir.

Yukarıda belirtilen mana'nın maddede görünüşü ifadesinden yola çıkarak irreal yapının yani duygu yönünün real yapıdaki tezahürünün yetkin ve genel olması herkesçe kabul edilebilir bir güzelliğin ve genel bir estetik yargının doğmasını sağlar.

2.1.1. Sanat Eseri

Sanat eserinin sınırları araştırıldığında, sanatın felsefesiyle ilgili olan bazı düşüncelere göre bu, ne sadece idealist ne de sadece maddi bir olgudur. Sanat eseri, zihinsel obje olabilir, fiziksel veya algısal obje olabilir ya da bu iki tür obje arasındaki herhangi bir şey (algılar yumağı) olabilir. Bu durum objenin algılanma biçimi ile ilgilidir. Descartes'ın “cartesian dualism” dediği süreç, objelerin bedensel değerlendirmede değerlendirmenin söze dökülmesi ya da zihinsel değerlendirmede ise objenin parçalanarak ayrı ayrı düşünülmesidir. Herhangi bir objenin sanat eseri ya da estetik obje kabul edilebilmesi için belirli bir estetik değerlendirmeye uygun olması, objenin sanat dünyası tarafından kabul edilmesi gerekmektedir. Bu problem varlık felsefesi çerçevesinde önemlidir (Berleant, 2010: 38-40). Varlığın idealardan oluştuğunu düşünen idealist ya da maddeden oluştuğunu düşünen materyalist düşünce oluşumları obje ile süje arasındaki ilişkinin anlamlandırılma çabasından ileri

gelmektedir. İnsan bilincinden bağımsız olarak varlığı düşünen realizm ise 19.yy'ın sonlarına kadar bilimsel bir deneyle elde etmek neredeyse mümkün olmamıştır. Gerçeklik zamanla bilginin kaynağını düşünen bilimsel bir metot haline gelmiş, gerçekliğin görüntüye dönüşmesinde sanatı oluşturan kaynak ise algı olmuştur. Algı sadece objeyi algılayan değil, doğayı algılayıp objeyi görsele dönüştürenle de ilgilidir.

Zihnin uyarılma süreci olan estetik algılama, sanatçının ifade ettiği biçimin manevi ve psikolojik etki ile oluşup yine aynı şekilde zihinde anlamlandırılması ve yorumlanabilmesidir. Bu zihinsel bir olaydır ve zihin duyum ve duygular yardımıyla onu canlandırır. Ayrıca estetik algı kişi ile çevre arasında yaşanmışlıklar sonucunda ortaya çıkan ilişkiyi anlamlandırma sürecidir. Estetik algı ve sosyal atmosfer ilişkisini araştıran Coleman, Hartney ve Alderton (2013: 7), Baumgarten'nin çevrede ışık, ses, gün batımı, dinsel mimari, müzik gibi uyarıcıların olduğu ortamlarda mekânla kişisel iletişim arasındaki bağa göre algıların farklılaştığını ifade ettiğine dikkat çekmektedirler. Woodcock ise, çalışmasında araştırmaya katılanları yaşadıkları şehrin etrafında turla dolaştırmış, onlarla şehrin beğeni toplayıp toplamadığı konusunda tartışmıştır. Mimari çevre ile insanlar arasındaki derin iletişimi aydınlatan bu ilişki, insanların tutumlarının şehrin tarihi yapısına göre değiştiğinin anlaşılmasını sağlamıştır (Aktaran: Coleman, Hartney ve Alderton, 2013:7). Duyum, duygu ve deneyim ilişkisi yorum, değerlendirme ve estetik hazzı oluşturduğunda sıradan bir obje estetik değeri olan bir sanat eserine dönüşebilir. Bu nedenle yaşanmış tecrübeler yani geçmiş deneyimlerimiz, inancımız daha sonra benzer bir durum ya da obje ile karşılaştığımızda bu durumu bizim için daha özel ve güzel kılmaktadır. Çocukluğunda, kumru sesini çok sık duyan biri için ileriki yaşlarda kişinin bu sesi diğer seslerden ayrı algılayıp mutlu olması ya da eski deneyimini hatırlaması bu nedenledir. Dewey, algılamayı gerçekleştiren psikolojik unsurlardan en önemlisinin bilinç olduğunu, algılamanın bilinçle gerçekleştiğini ifade etmektedir. Bu nedenle Dewey, estetik deneyimi algının eğitimi olarak kabul eder (Eroğlu, 2011: 224). Kişi, kendi deneyimi, bilgisi ve ilgileri sonucunda algılar. Ruhsal ve özgür deneyimi olan dini duygular, estetik algılamada etkin rol oynar. Kimi zaman şartlanma kimi zaman da başka bir dünyanın temsili olduğu için

algılamada baskın ve sabittir. Hem sanatçılar hem de izleyiciler her dönemde dini duygularını doyuran eserleri izlemeye ve yaratmaya ihtiyaç duymuşlardır. Sanatçı, eser hakkında fazla bilgiye sahip olmayan ancak yine de değerlendirme sürecini yaşayan birinin, “*Bu resim henüz bitmemiş, bu resmi yapmak çok kolay, fırçayla renk atınca sanatçı olunuyorsa ben de olurum.*” gibi ifadeleri değerlendirmedeki tecrübesizliği su yüzüne çıkarmaktadır. Algılama estetik obje üzerinde deneyimlerimizi hatırlamak ve onunla etkileşime geçmektir. Etkileşimde bulunmak hayal gücümüzle birlikte yeni yaratım ve duygulanımlar yaşamayı sağlayacaktır. Bu obje ile bağımızı güçlendirecek onu daha özel hissettirecektir.

Aydınlanma çağı ile görüntünün özgürleşmesi, objelerin algılanma veya kendini ortaya koyma biçimini değiştirmeye başlar. Zihin objeler üzerinde özgür hükmederken biçimlendirme ve görmeye dayalı olgular hayat bulur. Duranti’ye (1995) göre hayal gücü bir form oluşturmada daima iyidir. Bu, spontan gelişen ve dışarıdaki manzara gerçekliğini yakalamakta özgür olduğumuz bir yetenektir (Holt, 2001:7). Croce (1909), gerçek bir sanat eserinin sanatçının zihninde olduğunu, bu nedenle dış dünyadaki yapay dokunun sadece onu kamusalılaştırmaya ve onu hatırlatmaya yardımcı olduğunu düşünmektedir (Rantala, 2011: 163).

“Hakiki sanat eseri “sanatçının içinden” esrarengiz, anlaşılmaz bağımsız bir hayata kavuşur, kişilik haline gelir, bağımsız manevi olarak nefes alıp veren bir özne olur ve aynı zamanda, bir varlık olarak maddi, somut bir hayat sürer. Demek ki, kayıtsızca ve rastgele oluşmuş, manevi hayatın içinde de kayıtsızca dolaşıp duran bir görüntü değildir, her varlık gibi yaratılışı sürdüren, etkin güçlere sahiptir.” (Kandinsky, 2011:112).

Collingwood (1938) ise, sanat eseri gördüğümüz ya da duyduğumuz bir şey değil, o hayal edebileceğimiz bir şeydir, demektedir. Buradaki asıl problem görünenin kavram yorumunu iyi yapabilmektir. Yorumlamanın anlamı nedir? Eğer bu, sanat eserinin anlamına uyan bir şeyi anlatmaya çalışıyorsa Croce’nin sanat eserini sembol olarak düşünmesi onu kendi ile çelişkiye düşürmektedir (Rantala, 2011: 164). Görünen dünyadaki nesne zihnin düşünce tezahürüdür ve bu simgeleşme insanın zihninde yeniden canlandığı ve anlam ifade ettiğinde değerli ve güzeldir.

Güzel obje, bizim bilişsel gücümüzün hareketini artırır ve biz onların bir diğeriyle uyumunun ve birlikteliğinin farkına varırız. Şimdi eğer doğa, bizim onu kavradığımız şekle uygun olduğu kadar zihnimize bildirilirse biz de deneysel kavrama amacına ulaşabilir ve hazzı hissedebiliriz (Hughes, 2010:22). Öte yandan aynı nesne tarafından uyarılan binlerce farklı duygunun hepsi de doğrudur; çünkü hiçbir duygu o nesnede gerçekte var olanı temsil etmez. Hume (1985)'un yalnızca nesne ile zihnin organları ya da yetileri arasındaki belirli bir uyum ya da ilişkiye işaret eder; eğer bu uyum gerçekte var olmasaydı, duygunun da var olması mümkün olmazdı şeklindeki ifadesiyle Öymen (2010:347), nesnenin anlamlandırılması ve hazzı sağlamasında duygunun oluşması gerektiği ve bu duygu doğrultusunda nesnenin sanat eseri olma yolunda ilerleyebileceğini vurgulamıştır. “Nesnede ne olursa olsun hiçbir şey yok” diyen Kant, nesnenin kişinin beğenisini kazanıp kazanmamasıyla onda bir şeyler oluşabilir anlamını yerinde açıklamıştır. Boersema (2013:64-65), Joseph Margolis'in “The Ontological Pecularity of Works of Art” adlı yazısında yer alan Glickman'ın düşüncesinden yola çıkarak bir objenin sanat eseri olması için gerekli koşulların ne olduğu ifadesinin gereksiz olduğunu, bu şekilde bir ifade yerine genel ve özel gibi tanımlamalarla bunu açıklamanın daha uygun olabileceğini düşünmektedir. Ona göre evrensel olan bir tanımlama içinde kişinin kendine ait özellikleri olan ve bir başkasının onunla aynı şekli oluşturamayacağı simgeler sanat eseri olabilir. Simge ve tür olarak nitelendirdiği evrensel ve özel duruma göre bir aşçı, var olan bir çorbayı yani evrensel olan bir yemeği kendine ait bir tarifile baştan yaratabilir. Burada önemli olan eğer aşçı yeni bir tür yemek oluşturduğunu söylerse “çorba”nın öncesinde evrensel bir niteliğinin olmaması gerekmektedir. Örneğin Dürer'in Melankoli I gravürü tüm gravürler içinde tektir diğerlerinden farklıdır. Türleri yeniden düzenleyerek ya da bozuluma uğratarak objeyi bireyselleştiririz. Burada Duchamp'ın hazır yapım materyallerini kullanarak yeniden oluşum sağlaması akla gelmelidir. Böylece yapmak ve yaratmak arasındaki fark burada daha iyi anlaşılabilir. Duchamp evrensel olan önceden var olan objeleri düzenlerken ona algılanabilir yeni görünümler sunmamıştır. Ona yeni anlamlar yüklenmesini sağlayarak onu biricik kılmıştır. Dubuffet (2010:14)'e göre, *bir sanat eseri, insanda güçlü bir bağlılık duygusu yaratabilmek için sıra dışı bir eser kimliğine bürünmelidir; onun asıl değerini oluşturan sıra dışılığıdır. Ona bağlanan*

insanlar aynı şekilde kendilerini sıra dışı olarak görürler ve onların o esere bağlılıklarının sıra dışı karakteridir ki, bu bağlılığı besler. Nesnelere değerlerini veren nedretleridir, çoğalmaları ölçüsünde değerlerini kaybederler. Boersema (2013:65), bir sanatçının çalışmasını materyal kullanarak oluşturduğunda onun oluşturduğu sanat eserinin en azından algılanabilen fiziksel özelliklere sahip olması gerektiğini düşünmektedir. Bir eser sadece kavramsal özellikte ise, algılanabilir özellikler eserde yoktur. Sanatçının kendi ürettiği eserde kavramsal düzenleme olmaz demektir. Sanatçının özel bir şeyler yaratması ve ona anlam yüklemesi gerekmektedir. Ziss'e (2009:62-63) göre, sanatçı eseri oluştururken kavramlardan yararlanır, sanatçının düşünmesini kavram sağlar ancak, yaratma süreci son çözümlemede imgeye ulaşır. Sanatsal imge için bilgi edinme sürecinin nesne üzerinde tanımlanıp felsefi bilgiye ulaşma yolunda yeniden anlamlandırılması, soyut düşünce ve zihinde yorumlama oluşması gerekmektedir. Yani bir kavramı nesnel dünyanın öznel tasarımı haline getirmekle sanatsal imge oluşturulabilir. Bu düşünce ile yaklaştığımızda Duchamp da kavramları bir araya getirerek üslubuyla özel bir anlam yüklediği eserlerini ortaya koymaktadır. Düşünce ve kavramsal niteliğiyle o da tektir ve sanat eseridir.

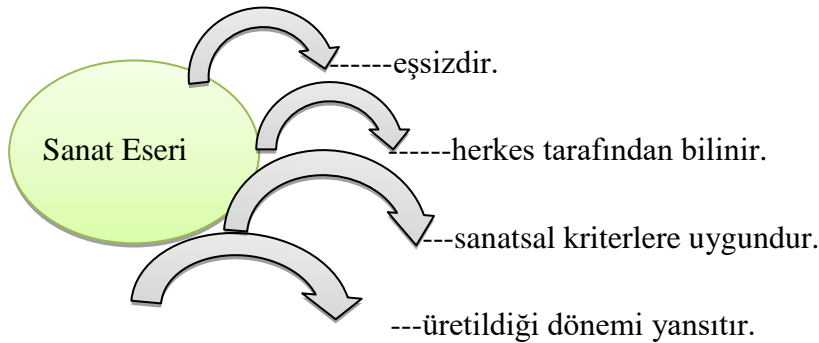
Croce'nin daha önce ifade edilen sembolleşme anlayışına göre sadece tabiatta güzellik diye bir şey yoktur, tabiattaki güzellik algılandığı ve ifade edildiği sürece doğadaki güzellik estetik bir olgu haline gelir. Çünkü o da onu izleyende bir anlam bulmaktadır. Halk, resimde yalnızca, bir anlamda, birlikte yaşaması kendisine ilginç gelen erkek ve kadınların yer aldığı tabloları çekici bulacaktır. Bir manzara tablosu ona ancak, gösterdiği gerçek doğa parçası güzelliği ya da dokunaklılığıyla bir gezinti sırasında görülmeye değdiği zaman "güzel" gelecektir (Gasset, 2012: 23). Sadece duyguya anlam yüklediği için değil içinde yaşadığı toplumun bir nesnesi olması nedeniyle olaylar hakkında bilgi ya da bir gerçeği ya da bir fikri anlatması ile obje sanat eseri olabilir ve güzel kabul edilebilir.

Artık ne eskide kalmış somut ve duygusuz gerçekliğin baskısı ne de estetik biçimi duygu yoğunluğuna çeviren bir mantık görülmektedir. Şu an elimizde bulunan yapıt, hem sanat uğruna sanattır hem de bir ideolojinin yansıması olarak toplumun

aynası olduğu için değerlidir. Bu yüzden ruhsuz gibi görülen Duchamp'ın “Pisuar” adlı eseri anlatımcı ruhuyla; Dostoyevski'nin Ezilenler'i ve Victor Hugo'nun Sefiller'i toplumsal açıdan tüm zamanların insanlık dışı doğasını yansıtımlarıyla önemli ve değerlidirler. Bu beğenme bize sunulan objeyi anlamlandırma ve çözümlemeyle ilgilidir. Anlamlandırma dediğimiz durum ise, sezgi yoluyla geçmiş yaşantılara dayandırılmadır.

Nesnedeki parçalanmanın algılanması sezgi temellidir diyen Croce (1917), bu algılamanın bazen zaman ve mekân olmadan sadece obje ile yaşanan duyumsamanın dışavurumu olduğunu vurgular ve şöyle devam eder: Bilincimizde nesneleşmiş bir gökyüzü izlenimi, duygu parçacığı, acıyı dile getiren bir “ah” ve bir irade atılımı, sezgilerimizdirler. Bazı sezgiler de zamansallık yerine mekansallık bulunur, bazılarında ise tam tersi olur. Her iki ögenin de yer aldığı sezgilemede mekansallıkla zamansallığın tam algılanması sonradan gerçekleştirdiğimiz bir düşünmedir (Cömert, 1979: 27). Sanat eserinin ortaya koyduğu gerçeklik yalnızca işaret ettiği nesne ya da olgu hakkında değil, onu algılayanın algısı, kavrama tarzı, yaklaşımı ve sonuçta sanatçının, grubun ve toplumun değerleri hakkında da geçerli bir şey olmaktadır. Bu açıdan sanat yapıtı, her şeyden önce, insanın kendi hakkında, kendine dönen “refleksif” düşünce ve kavrayışının ifadesidir (Erzen, 2011: 23).

Şekil-1: Sanat Eseri Tanımlama Şeması



Boersema (2013:137-138-139), estetik objeyi ilgili olduğu şeylere ve onları deneyimlememize göre içeriğini daha iyi anlaşılmasını sağlayan bir gruplandırma yapmaktadır.

1-Sosyal İçerikler:

a- Ahlak ve Irksal İçerikler: Pek çok obje ya da objelerin tamamı bir mesaj iletebilir.

b- Sınıfsal İçerikler: Eğitim, ekonomik statü gibi sınıflandırmalar yapılabilir.

c- Cinsiyet İçerikliler: Deneyimini yaşadığım eser cinsiyetle ilgili bazı önemli terimleri sunabilir. Feminizm ya da misojinizm (kadın düşmanlığı) gibi.

d- Milliyetçi ya da Kültürel İçerikler: Bazı estetik objeler çok güçlü milliyetçi mesajlar içerebilir. Örneğin Almanya'nın 19.yy'da belki de en milliyetçi sanatçısı Richard Wagner'dı. Devrimci siyaset ve kültürel milliyetçilik üzerine yoğunlaşan ahlaki eserler sunmuştur.

e- Siyasi İçerikler: Günümüzde The New Yorker dergisi siyasi içerikli, popüler kültür yayınıdır.

2- Ahlaki, Manevi İçerikler:

a- Dinsel İçerikliler:

b- Cinsel İçerikliler: Edward Manet'in Olympia adlı eseri, çeşitli nü resimler ve günümüz postmodernizminde body art, cinsel içerikli video art ürünler gibi.

c- Şiddet içerikli: İnsan psikolojisini etkileyen durumlar. Reservoir Dogs gibi kübizm akımının çizgilerini yansıtan şiddet içerikli portrelerin olduğu film posterleri.

3- Haz veren Durumlar:

a- İyi Haz: Estetik sansür denilen estetik olanı ayırt edebilme en iyi çalışmayı vurgulamamızı sağlar. Bu en iyi olmayan eseri ya da en iyi çalışmayı seçmedeki hassasiyetimizi köreltmez. Eğer ekonomik baskılar buna izin vermezse en iyi çalışmanın maddi anlamda desteklenmesi için yine seçici davranmakta yarar olacaktır.

b- Benim Hazzım: Her beğenininin insanın kendisine ait olmasıdır. Bazı insan Mozart sever; bazıları ise John Lennon.

Eserin algılanması sürecinde ise toplumsal ve doğal süreçlerin algılanması ve deneyimin yönünü değiştiren bilgileri Boersema (2013:140-141), dışardan (external) gelen faktörler ve öznel faktörler olarak sınıflandırmaktadır.

Dışardan Gelen Faktörler

1- Bilgi Niteliğindeki Faktörler: Estetik objenin biçimsel karakteri üzerine yoğunlaşan estetik analizi belirtmektedir. Burada estetik deneyimi değiştiren bilgileri belirtmek gerekir.

a- Eserin Kimlik Bilgileri: Çalışmanın merkezi nedir? Sanatçısı kimdir? Ne zaman, nerede yapıldı? Bu çalışmanın oluşturulduğu dönem ve çevrede ne vardı? Çalışmanın içeriği nedir? Çalışmanın oluşturulduğu toplum özelliği (yer ve zamanı, dinî, ahlaki, sosyal değerleri) neydi?

b- Karşılaştırmalı Bilgiler: Bu çalışmanın diğer çalışma türleriyle ilişkisi nasıl yapılır? Bu çalışmanın türü nedir?

c- Kaynaksal Bilgiler: Çalışmanın tarihi geçmişi nedir? İlk oluşturulduğu zaman değeri ne idi? Onu kim beğendi? Kim sahip oldu? Müze veya galeriye nasıl geldi? Nasıl parasal bir değeri oldu?

2- Öznel Faktörler:

a- Psikolojik Faktörler: Eğer biri üzgünse, sinirli ise bu onun deneyimini etkileyecektir. Aslında psikolojik etkilenme, deneyimlerimizin içeriğini ele aldığımız, onları şekillendirdiğimiz, onları hafızamıza kaydettiğimiz metodu derinden etkilemektedir.

b- Fiziksel Faktörler: Sıcaklık, rahatlık gibi fiziksel faktörler deneyimleri etkiler. Eğer tiyatro soğuk, oturulan koltuk dar ise ya da yanınızdaki seyirci elindeki kâğıdı oynayıp ses çıkarıyorsa sizin deneyim performansınız çok kötü olacaktır.

c- Mesafenin Korunması: Bir olay ya da obje karşısında estetik olarak deneyim yaşanabilmesi için birinin obje ile arasında fiziksel mesafeyi koruması gerekir. Onu incelemesi, gerekirse dokunması, koklaması gerekir.

Günümüz postmodern süreçte ise, nesnenin estetik algısının somut hale dönüşmesinde günlük kullanılan eşyaların değerini sorgulayan görüş, ölü nesnelere betimlenmesinin bütün açıklığıyla sergilendiği yer olarak “malların ticari değerini değiştiren, onların kullanım değerinin ikinci plana düştüğü bir ortam yaratan, insanın kendini oyalamak için girdiği bir fantazmagoriği başlatan fetiş malın ziyaret yerlerini evrensel sergilerin yeri olarak tanımlamaktadır (Francalanci, 2012:12). Yani, bizim günlük hayatta elimizin altında olan nesnelere artık o görev için hizmet etmeyen bir konuma sürüklemek, sergi salonlarına taşıyarak yeni değerler biçmek çağdaş sanat anlayışında her şeyi estetik haline getirmeye çalışmaktır. Her şeyin estetikleşme çabası konusunda Francalanci (2012:14), “Bir nesneyi yalnızca nesnenin biçimi üstüne odaklanmış bir zevk aracılığıyla değerlendirme” olanağı vardır. Ancak her şeye yayılan bir estetik acaba aynı şeyleri ve daha çok ürünleri ve malları kendi içinde ayırması gereken anlam ve değer ayrımını ortadan kaldırmaz mı?” demektedir. Çevredeki her şeyi estetikleştirmek, estetiği ve estetik anlayışı zamanla ortadan kaldırmaktadır. Estetik kaygı ile oluşturulan nesne ya da nesne üzerinde aranan estetik nitelik ve buna bağlı olarak gelişen haz, nesnenin normal bir nesne dışında sanat eseri olma yolunda ilerlemesini sağlamaktadır.

2.1.2. Deneyim, Beğeni, Haz ve Duygu

John Dewey “Sanat ilerler. O, organizma ve çevre arasında bir iletişimdir, yani sanat bir deneyimdir.” demektedir (Berleant, 2010:37). Farklı formlarda bilgi edinmek için deneyim gerektiği gibi estetik algılama için de deneyim gerekmektedir.

Deneyim kelimesinin anlamı hem karmaşık hem de belirsizdir. Deneyim, bizim dışımızda görünen duyguların dışı vurduğu sesler, bir vücudun duruşu, anımsatıcı imgeler ve sanat eserleri dışında farklı imalar barındırır (Berleant, 2010:29). Biz, milyonlarca objelerin olduğu fiziksel çevrede; yaşamımıza yön veren kültürel bir çevrede ve geçmişten imgeler sunan tarihsel bir çevrede yaşıyoruz. Bu çevrelere hepimiz inanç ve değerlerimiz doğrultusunda farklı tepkiler veriyoruz diyen

Boersema (2013:50), farklı alanlara karşı doğan tepkilerin de deneyimler gibi farklılık gösterdiğini ve duyularımızın zihnimizi idare ettiğini düşünmektedir. Milne (2010:109), merak, ilgi ya da korku hissinin, estetik deneyim türlerinin oluşmasına neden olabildiğini ifade etmektedir ve aşağıda belirtilen sınıflandırmayı yapmaktadır:

Tablo 1:Estetik Tepki Türleri (Estetik Deneyim Türleri)

Kutsal-Manevi	Hem dini hem laik bir bakış açısından olabilir.	Doğa değerlendirilirken veya yıldızlara bakılırken durum ya da hislerin ortaya çıkması. Doğrudan Allah (Yaratıcı) ile ilişkili olma.
Faydacılık	Deneyimler, ihtiyaca cevap verme veya problem çözme yoluyla motive edilir.	Zorluklarla karşılaşılıp problemi çözen bir bağlantıya ulaşıldığında dışavurumsal duyular açığa çıkar.
Moda	Pazar olarak kurulmuş trendlerin kullanımı yüzeysel, anlık olabilir.	Moda olarak etkilenildiği zaman duyular dışavurum gösterebilir.
Değer/Önem	Doğal durumun ya da doğanın gücünü değerlendirme.	Doğal tehlikenin korkunçluğuyla karşılaşınca (Tsunami); cenaze törenine 6 milyon insanın katıldığı Papa'nın müthiş etkisi ile karşı karşıya gelince duyuların açığa çıkması.
Güzellik	Doğanın yapısını ve formun doğallığını inceleme.	Birine tepki olarak ya da çiçekler gibi doğal varlıklarla sık karşılaşmak ve iletişim kurmak duyuları açığa çıkarır.
Matematiksel	Doğa olaylarını ve güzelliğini sayısal verilere dayandırarak değerlendirmek.	Formun güzelliğini büyük ve küçük sayılarla yapılarının değerlendirilmesi, sayısal kuralları anlama sonucunda duyular dışa yansır.
Kişisel Beğeni ve Haz	Kişisel deneyimler, eğilimler, zaman aşımı.	Hem öğrenciler hem de öğretmenler hoşlandıkları ya da hoşlanmadıkları deneyimleri bireysel olarak yaşayacaklardır.
Merak-İlgi	Sade merak, gerçekliği anlamak için insanoğlunun ulaşmaya çalıştığı etkili boyut.	Merak etmek genellikle bir kişinin bilimle uğraşma nedenidir. Bilim adamları ve araştırmacılar gibi.

Yukarıda yapılan bu sınıflandırma estetik deneyimin oluşma alan ve olasılıkları üzerine durmaktadır. Başka bir açıdan estetik deneyime genel anlamda bakmak için Carroll'un (2003) deneyimde oluşturduğu üç standart pozisyonu incelendiğinde; ilkinde içeriğe uygun tepki; *sanata göre uygun aynı zamanda estetik*, tanımlaması görülür. Burada sanata uygunluğu bilgi ve algı dâhilinde ölçme esastır. İkincisi, ne bilgiye ne de anlamaya dayalı algılanamayan içerik, üçüncüsü ise, pratik yapma, sosyal baskıların bir eserin içsel değerleri üzerine yoğunlaşarak estetik deneyim sırasında hazzı kendi tarafına döndürmesi ile oluşan deneyimdir (Aktaran: Smith, 2008:6). İkinci ve üçüncü sınıflandırmada deneyimin anlık ve bilinç unsurlarının daha etkili olacağı düşünülebilir. Estetik deneyim açıklamasına başlarken ilk olarak

Dewey'in günlük deneyimlerin daha sonraki sanatsal deneyimlerimize kaynak oluşturabileceği görüşü akla gelmektedir. Bu konuda Wittgenstein'in sunduğu ilginç yaklaşım da dikkat çekicidir. Wittgenstein ile Dewey'in çalışmaları birkaç açıdan paralellik göstermektedir. Fakat burada önemli olan şey iki felsefecinin de estetiği bir devinimde davranış durumu olarak incelemeleridir. Wickman (2006: 64)'nın anlatımına göre, Wittgenstein, bir aktivitenin oluşumunun gerçekleşmesiyle daha önce bu duruma karşılık gelen kelimenin anlamındaki zorunlu değişimden bahsetmektedir. O, estetiği anlattığı bir yazısında *“Eğer biz bir kelimenin anlamını öğrenmek istiyorsak, onun kullanıldığı yerdeki dile ait kelimenin bize öğretildiği şekli ve durumu bilmemiz gereklidir.”* Eğer kendine bir çocuğun güzel, iyi vb. gibi ifadeleri nasıl öğrendiğini sorarsan onları kabaca, laf sıralı geldiğinde toplumun bağlı olduğu şartlara göre öğrendiğini göreceksin. Bir çocuk genellikle ilk yediği yemeğe *“iyi”* ifadesini kullanabilir.” demektedir. Wittgenstein, bu çalışmasında aslında kelimelerin anlamlarını ve nasıl ortaya çıktıklarını araştırmamıştır. O, kelimelerin kullanımlarının insanların durumlarına göre ve yaşadıklarına göre değişim geçirdiklerini açıklar. Wittgenstein, kelimelerin fiziksel şeylerde kullanımı dışında estetik deneyimle ilgili olan kısmını da araştırmış; Kant'ın kullandığı estetik yargılama terimi üzerinden gitmiş ancak Kant gibi yargılamanın nasıl doğru yapılabilirliği konusuyla ilgilenmemiştir. O, daha çok insanların yargılama yapmayı nasıl öğrendiklerini inceleyerek, bu yargılamaları nasıl kullandıkları ile ilgilenmeyi tercih etmiştir. Kelimelerin anlamı bir durumda, harekette anlaşılabilir. Dil herkesin genel olarak kullandığı karakterize olmuş bir konuşma, yazma, biriyle tanışma etkinliğidir. Bizim burada yoğunlaştığımız, *“iyi”* ya da *“güzel”* kavramlarının herkesçe kullanılan anlamından farklı kullanımlarıdır. Bu, estetik yansıtımın dile getirildiği bir anlamdır. Wittgenstein'a göre kelimeler objeleri iyi tanımlayan, tam karşılığı olan fiziksel semboller değildir. Kelimeler bir aktiviteyi dinamik olarak canlandıran karşılamalardır. Bu nedenle, estetikle ilgili kelimeleri öğrenmek estetik terimlerin çeşitlerini öğrenmeyi sağlamaz. Bu kelimeleri başka insan ve olaylarla ilişkilendirip tekrar tekrar kullanmak, yeni olaylara uyarlamak gerekir. Wittgenstein, estetik deneyim yoluyla yargılamaya şu örneği verir: *“Bir kişi terziye gittiğinde dikişle ilgili uygulamayı iyi bildiğinde terzi ile nasıl konuşur? Bunun sağ tarafı uzun, bu çok kısa, ya da çok açık duruyor... Eğer prensipleri öğrenmediysem ben estetik*

yargılama yapamam.” Kurallar hakkında bilgim olduğu kadarıyla yargılama yapabilirim. Aslında prensipleri öğrenmek yargılama yeteneğini geliştirir. Kurallar ise, bir uygulamaya katılmadan öğrenilir ve gelişir; kâğıt üzerinde öğrenilmez (Wickman, 2006:64,65,66). Bunları öğrenmek için obje ve olayla karşılaşmak gereklidir. Bu da deneyimin ilk aşamasıdır.

Normalde ifadesiz gibi duran nesne, hangi şeyi temsil ettiği ile ve zihinde beğeni ya da nefret duygusu uyandırmasıyla ilgili ifadesini bulur. Bu durum Descartes’ın “Cartesian Dualism” dediği zihin ve beden ikilemesinin nesne ile doğrudan ilişkide olmasının sonucudur (Berleant, 2010:38). Zihin, düşünülmesi gereken nesneyi parçalar ve kendi üzerinde bir yere yerleştirir; beden ise bu yerleştirme gerekçesini ve sonuçlarını dile getirerek yargı yolunda adım atmış olur. Bu olay duyuların hakim olduğu bir deneyimdir. Kültür, altyapı, alınan terbiye, ahlak, eğitim ve uzmanlık alanları gibi farklılıklarımızı ortak bir platform üzerinde ortaya serdiğimizde bir ortaklık hissi, paylaşılan bir deneyim ortaya çıkar ki bu, sanat yapıtlarını değerlendirmemize yol açan duygulanım deneyimidir (Bolla, 2012: 28). Smith’e (2008:5) göre, estetik deneyim, bağımsız objelere karşı hissedilen bağımsız duygular, keşfetme hissi ile kişisel hissi durumların kümelenmiş halini içermektedir. Beardsley (1982), kültür odaklı kontrol edilen duyularda özgür yaşanan deneyimlere, sanat eserinin sağladığı deneyim türlerine de ihtiyaç olduğuna inanmaktadır. Eaton (1989) ise, estetik ve iyi yaşam adını verdiği teorisine göre, estetik deneyimin yaşamın temel parçası olduğunu ve estetik tepkinin yaşamın temel amaçlarından biri olduğunu ifade etmektedir. Estetik, hayatı algılama ve ona tepki verme alıştırmalarıyla gelişmektedir. Herhangi bir türdeki nesnelere göz ya da imgeleme ilk defa sunulduğunda onlara eşlik eden duygu belirsiz ve karışıktır; zihin ise büyük ölçüde bu nesnelere değer ve kusurlarını ortaya koyamaz. Beğeni her bir mükemmelliğin belirli özelliklerini algılayamaz bile. Oysa onun bu nesnelere deneyim kazanmasına izin verirseniz, işte o zaman hissi daha kesin ve ince olur; her bir parçanın yalnızca güzellik ve çirkinliklerini algılamakla kalmaz, aynı zamanda her bir niteliğin ayırt edici özelliklerini de görür ve buna, uygun düşen övme ya da suçlamayı ekler, yargıda bulunabilir (Öymen, 2010: 349).

Duyusal deneyim zor ve incitici olmasıyla birlikte zenginleştirici ve canlandırıcıdır da. Aynı zamanda algısal bilgi de sunabilir. Basit anlamda duysal deneyim, biyolojik, sosyal, kültürel ve tarihsel durumlar ve bunun gibi benzer durumlardan etkilenmesine rağmen duyuların merkezinde olan bir deneyimdir. Zihin ve bedenin algılayıp, duyular yoluyla değer verdiği nesne, sanat eseri ise, bu deneyim estetik deneyim halini alır. Estetik deneyim iki temel prensipten oluşur. Biri temelde duyulara dayanan ikincisi ise anlamlı olan deneyimdir. Sanat, içsel deneyimin dramatik bir şekillenmesi olarak anlaşıldığında deneyim sanatla ilişkilendirilerek estetik deneyim oluşturulmuştur demektir. Estetik deneyim aynı zamanda doğal ve toplumsal dünyanın nitel süreçlerinin algılanmasında da ilişkilendirilebilir (Berleant, 2010:30). Osborn (1970), sanat eserinin özellikle algı ve anlama alanlarını geliştirmek için faydalı olduğu görüşündedir (Smith, 2008:5). Algısal deneyim duyuların elde ettiği deneyimden daha iyidir. Çünkü algısal birleşimi duysal deneyimden daha fazla hatırlarız. Algılanan şey, duysal deneyimle elde edilenden daha çok hatırlanır. Estetik deneyim, bizim doğanın güzelliğine olan sonsuz merakımızı ve duygusal hayatımıza derinlemesine nüfuz eden sanatsal güce olan merakımızı kuşatır. Aynı zamanda estetik deneyim, günlük hayatımızdaki bir çocuğun gülümsemesindeki sıcaklığın, güneşin ufuktaki görüntüsünün güzelliğinin farkına varmamızı sağlar (Berleant, 2010:35-36). Estetik deneyim süresince insanların hoşlandığı şeylere farkındalığın yüksek olduğu teorisini geliştiren Osborn (1970), bu farkındalığın bakış açısı ve yeni keşifler sonucunda elde edilerek zihni özgür kılan duygulara neden olduğunu savunmaktadır (Smith, 2008:5). Bolla (2012: 28), estetik deneyimin doğal çevrede karşımıza çıkan olaylar, sanatsal olaylar ve kişinin hayal gücü etkisiyle şekillendiği görüşündedir. Bolla, estetik deneyimlerin hem öznel hem de evrensel oldukları gerçeği ışığında, “Benim için orijinal olan bir şey başkası için klişe olabilir.” saptaması kaçınılmazdır ve “Benim için güçlü olan bir şey senin için de güçlü olmalıdır.” fikriyle estetik deneyimin sonlandırılmasının estetik deneyimlerin olağanüstü değerini anlama yolunda ilerleme sağlayamayacağı düşüncesindedir. Hume, estetik beğeni ile deneyim arasındaki bağı hassas duyguda birleşen, pratikle geliştirilen, karşılaştırmayla kusursuzlaştırılan ve tüm ön yargılardan arındırılmış güçlü duygu olarak açıklarken, ortaya çıkan bu ortak

değerlendirmenin nerede görülürse orada beğeni ve güzelliğin doğru ölçütünün o olacağını ifade etmektedir (Öymen, 2010:353).

Herkesin kendine ait bir zevki vardır. Beğeni de doğru yanlış diye bir şey ya da herhangi bir standart yoktur. Ancak beğenin temeli yaygın hissiyatın yoğun görünümüdür. Tarafsız şekilde keyif alma yoluyla takdir etme yetisi olarak tanımlanan beğeni duygu ile aynı doğrultudadır. Kişi bir nesneye güzel derken bir haz deneyimini bildirmekle kalmaz aynı zamanda bu önermenin öznelarası geçerliliğini de iddia eder. Bu nedenle kişi “bu nesne hoşuma gitti” diyebilir ama bana göre güzel diyemez; zira güzel olduğuna göre herkese göre güzel olmalıdır (Jusdanis,1998:141). Kant bu düşüncesiyle genel beğeni yasaının var olmadığını dile getirmektedir. Haz, açık bir şekilde tartışması olmayan kişinin kendine ait bir meseledir. Biz her beğendiğimiz şey konusunda yaygın olan genel beğeni anlayışını takip edemeyiz. Bazen başkalarıyla aynı fikirde olmadığımız zamanlar da olabilir. Kişiler hep kendi arzularını doyurmak için haz almaya çalışır. Hazzın iki farklı düşünce türünde kendi düşüncelerimizin farkına varırız ve bizim estetik yaşamımızdaki felsefik tepki bu gerçeği açıklamada en iyi tanımlayıcıdır. Hazzın iki aşamalı içeriği, estetik hazzın yargısı ve araştırmacı olarak bizim günlük hayatımızda rol oynayan bize aşına gelen şeylerdir. Dewey, ilk olarak günlük deneyimlerden edinilen hazzın nasıl ve hangi duyu organıyla elde edildiğini araştırır. Örneğin, bir sanatçının bilinmeyen bir eseri değerlendirilmeyebilir. Her insan kendi sanatı, kültürü ve yaşadığı dönemde aşinalık kazandığı eserler üzerinden haz duyabilir. Ancak algı farklılıklarından doğan durumlarda kendi dönemi dışındaki eserlerden bazıları diğerine göre daha sempatik de gelebilir. Estetik haz estetik objelere karşı hissedilen bir tür duygusal şoktur. Saf duygusal deneyimler var olduğunda, deneyimler insana aniden gelir, dikkati zorlar ve deneyimler şok eder. Herhangi bir şeye hissedilen şey ani bir duygusal patlamadır. Bu duygusal patlama, herhangi bir şeyden hoşlanma o varlıkla bir yaşantı içinde olmak olarak nitelendirilebilir mi? (Eroğlu, 2011: 259). Hazzı meydana getiren şeyin deneyim olduğunu savunan Dewey ve diğer söylemlerden farklı olan Goodman’ın (1976) açıklamaları, estetik deneyimi belli haz ve hoşlanma türlerinden birine bağlı tutmamaktadır. Bunun yerine o, estetik deneyimi anlamanın bir biçimi olarak görmektedir. Dahası onun estetik

belirtileri, estetik olarak algılanabilen görünen özellikler değildir. Görünen özellikler somut ya da soyut sanat eserinin nasıl açıklanabileceği konusunda fikir verirler ama estetik belirteci eseri algılayıp anlamaya dayandırır (Smith, 2008:6). Estetik haz bu konuda bilgisi olan biri tarafından gerçekleştirilebilir. Şöyle ki, kitleler estetik hazza avami bir biçimde arasaydı ya da ondan uzaklaşsaydı, bu durumda güzel sanatlar çökerdi (Dewey, 2005:4; Türer, 2009: 29; Aktaran: Eroğlu, 2011: 260). Estetik haz avami bir şekilde aranmaz, estetik hazzın bilimsel bir yönü olmalıdır. Çünkü estetik haz öylesine ifade edilen bir durum değildir. Belli bir birikimi ve güzel sanat konusunda uzmanlaşmış olanların ifade edeceği bir meseledir. Bununla birlikte bir sanat ürününden haz duyulmuyorsa estetik olmadığı iddia edilebilir. Haz yaşamına sahip olmayan bir deneyimde ürün, estetik olmayacaktır. Bu malzemelerin üretiminde ve tüketimindeki hazza engelleyen şartlar vardır (Dewey, 2005:27; Türer, 2009:45; Aktaran: Eroğlu, 2011:260). Bu şartlar deneyime müdahil olan çalışma koşulları, mecburiyet, sıradanlaşma vb...(Türer, 2009:45; Aktaran: Eroğlu, 2011:260). Bir şeyden ne kadar çok üretilirse artık ondan haz alınmaz ve o bir ticari meta olur, estetik olmaz, böyle bir obje ya da malzemeden haz da duyulamaz. Çünkü yapılan etkinlik spontanlaşır bir orijinalliği kalmaz (Eroğlu, 2011:260).

Genel bir durum olduğu kabul edilmesine rağmen Kant, güzel bulma ve hoşlanma arasındaki farklılığı ele alarak kişisel ve multi kişisel, normal veya sıra dışı günlük estetik deneyimlerimiz sınırları içerisinde bir teori geliştirmiştir (Berger, 2009:2). Objenin kendisinde var olan iyi durumuna karşı biz nesneye bir duygu geliştiririz çünkü bizim objelerin dışsal durumlarına karşı ilgimiz her zaman vardır ve biz onlara karşı kayıtsız kalamayız. Kant amaçsız yaratımdan doğan amaçlı oluşu vurgulayarak burada şu örneği vermektedir: “Çiçekler bağımsız düzenlenip amaçsız şekilde sıralanır ve buket oluşur. Sevdiğimiz şekilde, önceden herhangi bir deneme yapılmadan ya da formüle dayanmadan bir buket oluşturulur. Aslında biz onu, özgür düzenlendiği ve sadece göze hoş görünmenin dışında bir önem taşımadığı için severiz”. Kant bunun gibi bir hoşlanmanın duyguların yansıtımı olduğunu ve zihin aktivitelerinin çözümünde etkili bir yöntem olabileceğini de belirtmektedir (Hughes, 2010: 32). Bazı filozoflara göre sanatta duyulan haz salt düşünselliğin hazza değildir. Sanatın verdiği haz nesnelde kalmaz, öznelin derinlerine işler. Çünkü estetik haz

kişiyeye özgüdür. Herkes bir eserden aynı hazzı almaz. Estetik obje, kişinin hayaline hizmet eder. Bu nedenle estetik haz çıkarsız; obje ise amaçsızdır (Eroğlu, 2011:262). Nesnenin amaçsız yaratımı ve ona karşı hissedilen duygunun amaçsız olması, bu yargı ve beğeniyi de saf ve tarafsız yapar. Genel bir toplum beğenisi oluşması ya da beğenilerin farkında olmadan kültür ve din faktörleri etkileşimi yaşaması sabit bir beğeni formunun oluşmasını sağlamıştır. Bu nedenle, aslında böyle belirli bir kurallar bütünü olmamasına rağmen genel estetik beğeni anlayışı olduğu görüşü günümüze kadar gelmiştir. Hume, “bizim insanların çeşitli duyguları arasında bir uyumluluk yakalayabileceğimiz ya da en azından bir duyguyu onaylayıp diğerini kınayan bir karar olarak beğeni ölçütü aramamızı gayet doğal olarak değerlendirmektedir (Öymen, 2010: 346).

Estetik beğenin deneyim ile ve duyular yoluyla kişide oluştuğunu savunan ve deneyimi farklı bir açıdan değerlendiren Hume, “standart beğeni” ifadesini kullanırken bu ifadeyi insanoğlunun değişken duygularının uzlaştırılabilen, duygunun birini kınarken diğerini kabul edici bir karar sağlayabilen bir kural olarak tanımlar. Yani Hume, iki yaygın beğeni türü arasında başarılı bir çözüm sağlamanın farklı beğeni yargıları arasında pratik bir uyumluluk oluşturulmasıyla olacağı görüşündedir. Aslında Hume, bu çatışmaların çözümü olarak bir beğeni standardının oluşturulmasını görmektedir. Eğer bu standardizasyon kurulmazsa çok çeşitli beğeni yargılarının doğru ya da yanlışlığını, pozitif ve negatif yönlerini söylemek zordur. Renkleri algıladığımız gibi duyuların bir fantezisi olan güzellik de aslında objelerde var olan bir özellik değildir. Hume, bir şeyin renginin gerçek ya da doğruluğunu konuşmanın asla mümkün olmadığı görüşündedir. Bunun olabilmesi için genel bir renk algı doğruluğu olan bir kural olması gerekir. Eğer böyle genel bir kural varsa biz bir şeyin güzellik ve gerçekliği konusunda tartışabiliriz. Güzellik objektif bir şey değildir ancak önsözler bizi genel bir yargıya götürür. Sanat ve beğenide standart bir yaklaşımla geçmiş dönemlerden günümüze ulaşan eleştirel kurallar bütünü oluşmuştur. Bu eleştiriler ve sonunda oluşan genel kurallar bütünlüğü Hume’a göre kuşaklar arası deneyimden ileri gelmektedir. Beğenin prensipleri, bütün dönem ve ülkelerde bizi memnun eden şeyin ne olduğuna verilen genel bir cevaptan oluşmaktadır (Kalar, 2006: 13). Beğenide etkili olan hem çevresel hem de kişisel

nitelikleri görebiliriz. Çünkü bir objeye karşı duyguların devinimi, deneyimlenerek şahsi; objeye ve çevresel şartların sunduğu durumlara maruz kalarak ise nesnel niteliklidir. Salt objeye kişinin çevre şartları, dinsel inanışlar ve kültürel değerler gibi olgularla birlikte yaklaşması beğeniyi bireysel bir tutum haline sokabilir. Ancak Dewey, tüm bireylerde ortak bir yapının olduğunu ve çevre şartlarının aynı olduğu kişilerin beğenilerinde de nesnellik olabileceğini savunmaktadır. Dewey, *“Hepsi aynı organlara sahip; aynı yiyecekleri yer ve içerler, aynı silahlarla yaralanır, aynı hastalıklara tutulur ve aynı deva ile derman bulur.”* demektedir (Eroğlu, 2011:263). Fakat Dewey’in bu görüşü standart bir çevresel şart olarak algılanmamalı, kişilerin olaylardan etkilenme oranına bağlı şekilde objeye katılan değer olarak anlamlandırılmalıdır. Doğumdan ölüme kadar yaşanan şartların insanın ruhsal durumunu iyi ve kötü anlamda beslediği düşünülürse Dewey’in yukarıda dile getirdiği şartları herkesin taşıma ve maruz kalma durumu farklılaşacaktır. Bu anlamda objeye yüklenen psikolojik yakınlık da farklı olacaktır. Bütün bireylerin yaşadıkları aynı olabilir ancak buna verdikleri tepkilerden doğan farklılıkları aslında incelemek gereklidir. Bazı bireylerin dinsel ve kültürel değerleri daha baskındır, bu konuda katıdır, bazıları ise yaşadığı psikolojik travmanın etkisi ile duyarsızlaşmış tek bir noktaya odaklanmışlardır. Bazıları ise, sanatsal anlamda çok yetkindir; bazıları da sadece çevre baskısıyla eğilim edinmiştir. Dewey, deneyimi bu nedenle içsel bir durum olarak görmez. Deneyimi kişinin duyduğu ya da söylediği kişiye özel bir his olarak kullanmaz, kültür ve tarihle sınırlarını çizmektedir. *“Tek kelimedede biz, önceki insanların aktivitelerinden bize geçen ve yapılan pek çok şey ile insanların olduğu dünyada doğumdan ölüme doğru gidiyoruz. Bu gerçeği göz ardı ettiğimizde deneyim, bireysel vücut ve zihinde yer alan bir şeylermiş gibi davranış gösterir. Deneyimin boşluktan meydana gelmediğini söylemek gerekli olmasa gerek. Burada deneyime neden olan pek çok bireysel, dışsal kaynak vardır.”* (Dewey, 13: 22; Aktaran: Wickman, 2006: 67). Dewey bir kişinin estetik deneyime nasıl sahip olabileceğini anlamaya çalışmamıştır. O, estetik deneyimin sürekliliğini ve onu devam ettiren araçların ne olduğunu öğrenmeye çalışır. İçsel ve dışsal etkileri, fiziksel ve duyuşsal etkileri araştırmıştır. Dewey’in deneyimi kişisel bir varlık olarak kabul etmesinin yanı sıra kültür ve geleneklerin bir parçası olarak iletişim unsuru olduğunu savunduğunu da görmekteyiz. Deneyim bir şeyleri yapmada aktivitelerin tamamıdır.

Biz değer ya da gerçeğin ne olduğunu normal olarak içsel ya da dışsal, kültürel ya da bireysel, özel durum mu ya da değil mi ayırt edemeyiz. Dewey'e göre deneyim deneysel olarak araştırılmalıdır ve deneyim dönüşüme uğrasa da devam eder. Bu görüş her deneyimin eşsiz yani ilk olduğunu akla getirir. Biz bazı şeyleri yeni öğreniriz ve deneyim değişir, dönüşüme uğratılır. Bu, şu anlama gelir ki, kültür basit anlamda öğrenme yoluyla yeniden üretilmez fakat parça parça da olsa çok yavaş da olsa dönüşüme uğrar (Wickman ve Östman, 2002b; Aktaran: Wickman, 2006: 69). Deneyimler dönüşüme uğradığında bireylerin bireylerle ve bireylerin dünya ile ilişkileri değişecektir. Böylece pratikler bireyselliğin yanı sıra değiştirilecektir. Burada önemli olan karşılaşılan objeye yüklenen anlam ve sonunda ulaşılan kendinden parça bulma ile süre gelen beğenmedir. Çünkü beğeni, kişinin objeye katkısıdır.

2.1.3. Algı Yönetimi: Kurma Bebekler

Algılama, ne türden olursa olsun belli bir deneyimin akla yakın olduğundan emin olabilmek için onu, daha önceki deneyimlerimizin oluşturduğu bağlama dayandırmak zorunda oluşumuzdur; yani herhangi bir tekil deneyimden önce zihnimizin, daha önceki deneyimi yaşamış şeylerin tipik biçimlerinden oluşmuş bir genel çerçeveye göre önceden bir eğilim edinmiş olması gerekir. Zihnimizi etkileyen bir şeyi ya da eylemi kavramak, onu olabileceklere ilişkin bir beklentiler sistemi içinde bir yerlere yerleştirmektir. Sınırları zaman içindeki deneyimlerimize göre çizilen kavrama dünyası, anımsamaya dayanan örgütlü bir beklentiler kümesinden oluşur (Connerton, 1999: 15).

Cüceloğlu (2002: 80-81), insanın algı ve duyularının farklı olduğunu, algılama anında beynin, bireyin içinde bulunduğu durumdan beklentilerini, geçmiş yaşantılarını, diğer duyu organlarından gelen başka duyuları, toplumsal ve kültürel etkenleri hesaba kattığını vurgulamaktadır.

Algılama dendiğinde durumu psikolojik yönden değerlendirmek faydalı olacaktır. Çevresinde pek çok algılanacak şey ya da durumla karşı karşıya olan insan, kendi içsel ve dışsal etkilenmelerine göre duyuları arasında tercihte bulunmaktadır. Ancak temelde insan zihninde gizlenen veya ortada duran hislerin etkilerini

konusmak gereklidir. Çünkü bilinçaltımız bizi, yaşamımızda tahmin ettiğimizden çok etki altında tutmaktadır. Psikanaliz alanında bellek üzerine yapılan çalışmalar geçmiş bugüne çağırma canlandırma ve anımsama olarak iki yolla açıklamaktadır. Canlandırma, bilinçdışı isteklerin ve fantezilerin eline düşmüş öznenin sezgi izlenimi veren bir davranışla ortaya döktüğü bir eylem türüdür. Freud'un aktarım dediği anımsama, kişide var olan şeyleri yineleme zorlamasını özgürleştirmesidir (Connerton, 1999: 45). Freud'a (2011:58) göre, haz verici oldukları için vazgeçilmek istenmeyen şeylerin bazıları elbette "ben" değil de dış nesnedir. "Ben" in dışında olması istenilen ruhsal, acı verici sıkıntıların bazıları da "ben" den koparılamaz iç kaynaklardır. Kültürel algılamının psikolojik olarak getirdiklerini iki maddede inceleyen Nisbet, Peng, Choi ve Norenzayan (2001; Aktaran: Bond ve Vijver, 2011:81), ilk aşamayı geçmiş yani ilgi duymanın psikolojik yapı seviyesinde farklılıkları (Haslam, Reichert ve Fiske, 2002; Aktaran: Bond ve Vijver, 2011:81) olarak ifade etmektedir. İkincisinde ise, kültürü, iki farklı kültür arasındaki bağlantı gücündeki farklılık olarak tanımlamaktadır. Toplumlardaki algılama değişiminden ve psikolojik etkilenmeden doğan farklılıklardan toplumların farklı kültürlerde yaşadıkları sonucuna varılmış, bu durum toplumsal belleği yaratan psikolojik neden olarak görülmüştür (Bond ve Vijver, 2011:81).

Toplumsal bellek tarihi anımsatan, kendisine doğrudan ulaşma olanağı kalmamış bir olgunun, duyu organlarıyla algılanabilir imleridir. Bu tür imleri bir şeyin izi olarak almak, onun varlığına dair bir bulgu olarak görmek bile doğrudan doğruya söz konusu imler hakkında yargılarda bulunmaktan öteye geçilmiş olduğunu gösterir. Tarihi yeniden kurma toplumsal grupların belleğinin biçimlenişini bu imgelerle sağlamaktır. Bu türden bir etkileşim devletin yurttaşların belleğini silme yolunda sistemli biçimde kullanıldığı durumlarda ortaya çıkar (Connerton, 1999: 27). Günümüzde çevresel şartların ağırlığı ve yoğunluğu içsel duygulara hükmedici durumu, belirli aralıklarda zihinde yer edinmeye uygun özellikteki reklam, her filmin yeni film konularını belirlemesi, her melodinin içindeki ideolojik sözler olarak karşımıza çıkmaktadır. Etkili olma baskısı altında teknik, psiko-teknige, yani insanların davranışlarını maniple etme yöntemine dönüşür. Halk şarkılarının eski ilgiyi görmemesi bunun yerine pop şarkılarının saygınlık kazanması kültür fenomeni

oluşturularak sürekli dinletilmesi fazla aşinalık kazandırır. Tıpkı serbest piyasa zamanında marka adlarının herkesin ağzında olmasının satışları artırması gibi.

Algı yönetimi insanların zihnine hükmetmektir. Kişi sahip olduğunu düşündüğü özgürlükle düşünür ve kendine aşına olan şeyleri düşünerek ve hissederek yani akıl ve sezgi yoluyla kabul eder diğerlerini atar. Düşünmek Einstein'a (1949:7; Aktaran: Root- Bernstein, 2002: 70) göre, duyunların kabulü izlendiğinde bellekteki resimlerin ortaya çıkması ve bunun sonucunda geçmişle ilişkili ya da ilişkisiz olan pek çok şeyle iletişim kurulmasıdır. Yönetim ise, kişinin belleğinde ortaya çıkması istenilen şeyleri estetikleştirip ona yakın tutmaktır. Freud kişisel psikolojiyi toplumsal psikoloji olarak görür. Bu anlamda bireysel değişim oluşturmak toplumu değiştirmek anlamına gelir ki, bunu da sağlayacak olan görsel ve yazılı materyaller ve sürekliliktir.

Kapitalizmin egemen olduğu kentlerde tüketim maddelerinin oluşturduğu büyük yığınlar ve reklam ışıkları özgür dünyanın sunduğu hemen göze çarpan görsel imgelerdir. Doğu Avrupalıların birçokları için Batı'daki bu imgeler Doğu'da onların sahip olamadıkları şeyleri özetler gibidir. Reklamın insanlara özgür seçme hakkı verdiği sanılır. Reklam, hep o aynı hiç değişmeyen o genel öneriyi yapmak için kendi başına kullanılan bir dildir. Reklamlarla her birimize bir nesne daha satın alarak kendimizi ya da yaşamlarımızı değiştirmemiz önerilir (Berger, 2009:131).

Önerilen bu şey, bedenin metalaşması ve makineleşmesi ya da insanın şeyleşmesi, planlı ekonomiye geçişte kitle üretimini, kitle tüketimini ve işçiyi planlayarak parayı kontrol eden (Kumar,1995: 68; Aktaran: Saklı, 2013:110) fordist devletin, gündelik kapitalist akımının gereğini oluşturmaktadır. Bu akımın temelinde zihinleri belirli bir alana angaje etmek ve sonunda sözde mutluluğu vadetmek vardır. Duchamp'ın "Düşüncelerimin Fabrikası" imgesi hem deyim hem de başlık olarak sanatsal hünerin yanında bilinçli ya da bilinçdışı düşüncenin mekanikleşmesine işaret etmektedir (Foster, 2011:176). Böylece daha mekanik daha soğuk ancak daha hükmedici bir baskınlık algılamının yönünü belirlemeye başlar. Bir endişe ya da bir gereklilik rolüne bürünerek görsel anlamda en etkili araç olan reklamın dayandığı temel huzursuzluk şu korkudan doğar: Hiçbir şeyin yoksa sen de bir hiç olursun

(Berger, 2009:143). Toplumda bir şeylere sahip olma arzusu yaratan bu sistem, özgürleşme kisvesi altında sermayeye hizmet eden, zihinleri etkileyen, onlara yön veren güçtür. Algılanması istenen obje ya da olguları nasıl algılanması istenirse o hale sokup toplumun ihtiyaç ve mutluluk gereksinimini karşılama amacına sunma politikası ortaçağın karanlık baskıcı tutumunun günümüzdeki çağdaş versiyonudur.

2.2. Estetik Değer

Sanat eserini daha iyi ya da kötü, iyi kötü, mükemmel ya da korkunç olarak değerlendiririz. Bir sanat eserini değerlendirmeye değer kılan şeyler bizim için önemlidir. Bir sanat eserini övdüğümüzde, estetik değerlendirme olan bir şey söylediğimizde bu övgünün içerdiği şey nedir? Bu soru “değer” teorisinin diğer alanları ile paraleldir (Prinz, 2011:71). Estetik değeri, ahlaki, manevi, sosyal, politik, pratik değerler gibi diğer değerlerden net bir şekilde ayıramayız.

Estetik değerde ilk olarak, sanat eseri bütün olarak değerlendirilir. Eserin içinde bulunduğu toplumsal şartlar, insanların eğilimleri ve kültürel değerleri, eseri oluşturan sanatsal elemanlar arasındaki uyum, eserin verdiği mesaj ve onu izleyene karşı hissettirdiği duygu ve değerlendirmedeki objektif gereklilik bu bütünlüğün parçalarıdır. Değer biçme, eserle bu parçaları bütünleştirme sürecinde ortaya çıkan duygulanımdır.

Estetik değerlendirmede algısal kapasitenin, etkisel-tepkisel algının büyük oranda etkililiğinin altını çizmek gerekir. Değer verme, daha çok tanımlama, ayırimsama ile bilgi ilişkisini ortaya çıkaran bir prensiptir. Bir çalışmanın estetik özelliği sadece doğrudan estetik olmayı anlama ile ortaya çıkmaz; aynı zamanda bu çalışma ile ilişkili olan diğer etmenlerin etkisi ile anlaşılabilir (Kieran, 2011:33). Kültür, din, gelenekler, sosyal çevre, psikolojik algı, eğilimler, alışkanlıklar, bilgi birikimi, deneyim gibi etmenler aslında bizi ve yaklaşımlarımızı şekillendiren, geçmişten izler taşıyan kararlarımızı ortaya çıkaran ve sonunda dışarıdaki nesne üzerine yapışan bir yargı durumunda toplanırlar.

Değer, yaygın olarak estetik ile ilişkilendirilebilir ve aslında değer estetikte başlar. Aynı zamanda bunda estetik algının bedensel bir aktivite olması ve karmaşık

ancak kültürel bir yapıda olması da dikkat çekicidir. Kültürel değerın parçası olan ahlaki değer olay karşısında “iyi” durumuna değer biçmektir. Ahlaki olarak iyi bir olay demek için bu olay doğrultusunda bir duygunun, hissiyatın ortaya çıkması gereklidir. Hume, bir suçlama ya da beğeni cümlesi kurmadan önce durumun tüm koşullarının önümüzde olması gerektiğini ifade eder. Eğer önemli bir koşul henüz bilinmiyorsa ya da şüpheliyse soruşturmamızı ve zihinsel yetilerimizi öncelikle bundan emin olmak için kullanmalı ve tüm ahlaki karar ve duygularımızı bir süreliğine askıya almalıyız. Bir adamın saldırgan olup olmadığını bilmiyorsak onu öldüren kişinin suçlu mu masum mu olduğuna nasıl karar verebiliriz? Anlığın tetkiklerinde bilinen koşul ve ilişkilerden yeni ve bilinmeyenleri çıkarırız. Ahlaki kararlarda ise, tüm koşul ve ilişkilerin önceden bilinmesi gerekir, böylece zihin bütünü değerlendirerek sevgi ya da nefretin, saygı ya da küçümsemenin ve beğeni ya da suçlamanın yeni izlenimlerini hisseder (Öymen, 2010:339). Burada duygunun önemli olması gibi estetik değerde de duyguyu açıklamak gerekir. Biz bir çalışmayı değerlendirdiğimizde değerlendirme duygusal bir tepkiden meydana gelmektedir. Duyusal tepki bir esere güzel bulduğunu farklı dışavurumlarla dile getirmek, başka bir âleme geçmek ve orada yok olmayı hissetmektir. Objeyi böyle bir övgüyle sıfatlayan hazzın, güzeli yüceye eşdeğer tutması sanatı metafiziğe taşımaktadır. Oysa Kant’a (2010:9) göre yüce, güzelden daha ulu ve erişilmez bir şeyi temsil etmelidir. Farklı dönemlerde sanat eseri kabuk değiştirdikçe yücelik, faydalılık şartları bir objenin güzel olarak kabul edilmesinde etken ya da değişken olabilmektedir.

Günümüz postmodern sanatta maddeyi yeniden şekillendirme ya da maddeye anlam yüklemeye yansıtmacı ve dışavurumcu kimliği göz önünde bulundurularak fayda ve iyi kavramlarının kendi içinde değerlendirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Eski dönemlerde güzelin iyi ile eşdeğer tutulması, hislerde var olması gereken iyilikten ve bundan doğacak olan güzellikten bahseder. Günümüzde iyi düzenlenmiş objelerin güzel de olabileceği ve güzel olarak değerlendirmenin iyi’den daha genel bir ifade olduğu vurgulanmaktadır. Yine günümüz çağdaş sanatta maddelerle yeniden düzenlenerek sunulan ve bir mana yüklenerek bir misyon sunan sanat eserleri, toplumsal hizmette buldukları için ve dışavurumun tepkisel örneğini temsil ettikleri için onlara “faydacı eser güzeldir” değeri yüklenebilmektedir. Eroğlu

(2011:257) bu durumla ilgili, “*Sanat eserinin kullanışlı olması toplumun faydası anlamındadır. Çünkü bir eser güzelliği yanında hem bireye hem de topluma kullanım kolaylığı da sağlayabilir.*” demektedir. Eserdeki çirkinlik yine güzelliğinde olduğu gibi içeriğinde gizlidir. Sanat eserini güzel olarak değerlendirmek için illa ki güzel bir manzara ya da figür, renkli, çiçekli ve mutluluk konulu eserler olması gerekmemektedir. Günümüzde yaşanan onca savaş, hastalık, açlık yani insanlık adına çok da hoş olmayan şeyler yaşanmaktadır. Bunları yansıtmak için sunulan eser, gerçekliği ve orada yaşanan kötülüğü tüm hissiyatıyla bize sunduğu kadarıyla güzel olarak değerlendirilir. Her toplumun kendi tarihinde yaşanan kötü olayları anlatan eserler de o dönemi bize sunduğu için üzücü de olsa güzel ve değerlidir. Bu durum bize ne kadar iyi yansıtılırsa onu ruhumuzda hissetmek, etkilenmek belki o anı yeniden yaşamak o eseri güzel ve değerli kılacaktır.

Duyusal deneyim dediğimiz şey tarafsız değerde olan bir olaydır. Duyular, kuralcı ve hissiyata dayalı deneyimlerdir. Deneyim, deneyimi sağlayan içerik ve onun çevre ile ilişkisi sonucunda “değer” ortaya çıkmaktadır. Uyarıcı duygular, dış yapılar tarafından alışılmış durumlar altında oluşan kendi içinde var olan deneyimlerden ortaya çıkmıştır. Kültürel özellikler aslında duyusal olaylarla bütünleşir fakat bu duyuları fiziksel duyulara bağlamamak ya da bu durumu fiziksel olaylara atfetmemek yanlıştır. Görsel ve işitsel algıların doğal olarak diğer duyusal yaklaşımlara göre daha mükemmel olduğu anlayışı Batı’da yaygındır. Böylece görsel ve işitsel algı diğer algılama yollarına göre daha üstündür. Ancak bu deneyimi ve beğeniye standartlaştıran ve değeri kriter haline sokan kültürel ya da ahlaksal değerler olabilir. Sanatın üzerindeki ahlaki baskı, gelenekselliğin gizli bir örneği gibi görülebilir. Genelleme yapmak farklı yollarla oluşan estetik deneyimin sınırlarını etkiler. Fakat yetenekler, herhangi bir estetiği ve bizim estetiği tanılamamıza yardımcı olan değerlerin kaynağını tartıştığımızda deneyimin asıl kaynak olduğunu açıklar (Berleant, 2010:41).

Düşüncülere göre değer, her zaman insan yaşantısıyla ilintilidir ancak estetik değerlerin kendisi öznel değil nesnel değildir. Bir eserin estetik değerinin olması onun insanda estetik yaşantı uyandırması demektir. Estetik değer eserde bağımsız olarak

vardır ancak bu değer insan yaşantısıyla ilişkiye geçerek gerçekleşir. Bu gerçekleşme insanların eseri okuması yoluyla estetik yaşantı oluşturmaktadır (Moran, 2009:173; Aktaran: Yıldız, 2013:23).

Sanat ve ahlakı bir bütün olarak gören Ziss (2009:54), etik hiçbir zaman estetiğin basit bir beklentisi olarak karşımıza çıkmaz, sanatın özünde yalnızca varlığın içinde bulunan ve bilinçten olandır, onun insani özünden kaynaklanmaktadır, demektedir. Sanattaki estetiğin toplumsal bir içeriğe sahip olmasından dolayı ahlak kuralları sınırları içerisine dahil olarak ilerlemesi gerektiğini savunur ve bir film, bir müzik ya da bir resmin sanatsal içeriğinin toplumsal değerlere cevap verebildiği ve insanlar için bir mesaj ya da yarar sağlayabildiği kadar estetik değerinin olabileceği düşüncesindedir. Gerçeğin çarpıtılması, hakikatin değiştirilip bozulmasından uzak olan sanatın yüksek bir ahlak duygusunun estetik somutlaşması olarak nitelendirmektedir.

Eğlendiren ya da bir görüşe meydan okuyan, cinsel ahlak, din ve ırkçılık hakkındaki sosyal değerleri veya insan haklarına karşı politik görüşleri destekleyebilen sanatı anlamak için estetik deneyim ve estetik değer arasındaki farkı iyi algılamak gereklidir. Geleneksel olgular, adetler genellikle sanatsal eleştirilere şiddetle kapalıdır. Dahası din kendine karşı çıkanların anlayışsızlığına karşı kalkan geliştirmiştir. Algısal deneyim doğrudan ve dolaysızdır. Pek çok değer, geleneksel anlamda yaratılışta var olan ve sonradan kazanılan değer arasındaki yaygın farkı nesnelerin kendine faydalı ve yeterli olana ilgi göstermek şeklinde belirlenmiştir (Berleant, 2010:43). Değer, algılama seçiciliği ve bu seçiciliğin yaratılışın bize verdiği anlayış ve bu anlayışın üzerine sonradan sosyal alanlarda birikenler ile ilgili bir örüntünün kendisidir. ncesinde var olan dinin bize kazandırdığı ve deneyimi sorgulanamayan davranışlar, nesne veya olguların yararlı ve aydınlatıcı olması bakımından değerlidir. Dini deneyim dolaysız ve hemen süre gelen bir şeydir. Dinsel içerikli somut veya soyut olguların değeri, bunların mutlak algılamasını beraberinde getirir.

Estetik değeri eserin yarattığı tepkinin niteliğiyle bir tutan Bolla (2012: 27), bir sanat yaratımındaki “sanat”ı, nesnenin estetik açıdan anlaşılabilen özgül unsurunu,

yalnızca ona verdiğimiz tepki sayesinde anlayabiliriz, demektir. Eğer belli bir nesne “güçlü” ya da “derin” diye tanımlanabilecek bir tepki uyandırıyor, nesnenin kendisi ne kadar basit, sade ya da kabaca işlenmiş olursa olsun, yüksek bir estetik değer taşıdığı ileri sürülür. Ancak tepkinin ne kadar güçlü olduğunu belirleyebilmek için kişinin, o tepkiyi kendisine olduğu kadar başkalarına da açık bir dille ifade edebiliyor olması gerekir (Bolla, 2012: 28). Santayana’ya (1955) göre, güzel olabilen şey, objenin özünde yüceltilebilen, artandır. Dewey de buna benzer görüşüyle “*Değer maddede değil, anlamda yatar; şeylerin yaklaştığı idealde, dışa vurdukları enerjide değil.*” demektir (Eroğlu, 2011:250).

Değeri anlamdan doğurmak, şey ile köprü kurmanın ve sonunda bir şey ummadan bu köprüde yürümeyi hazla kabullenmektir. Bu durumda yola çıkmadan değişim yaşatacak bazı etkileri göz ardı etmek gerekebilir. Diğer eleştirilere sıklıkla dikkat yoğunlaştırmak ya da fikirlerine güvendiğimiz bir arkadaşın yargılamalarına kulak vermek o obje üzerinde deneyim ve yargının yön değiştirmesine neden olabilir. Eğer biri bir çalışmanın, maddi değeri çok olduğu için, özel bir zamana ait olduğu için, bir sınıf ya da gruba ait olduğu için estetik olarak iyi olduğunu söylüyorsa yanlıştır. Estetik değerlendirmede mali değer, tarihi zamana odaklı ya da sosyal grup tercihli değerlendirme ölçütleri bizi yanılgıya düşürür. Bu ifade bir eserin niçin değerli olduğunu araştırmada temel nedenlerle ilişkileri araştırırken bu durumları da yok saymak demek değildir. Bu durumlar değerlendirmede ancak katkı sağlayan faktörler olarak nitelendirilebilir.

2.3. Estetik Yargı

Güzel bir objenin estetik değerlendirilmesinde bizim yargılama gücüne erişmemiz burada ilk ve önemli noktadır. Estetik değerlendirmede duyduğumuz haz, zihnimize tasarısı olan şey ile karşımızdaki objenin arasındaki çift uyumdur. Kant’ın sözünü ettiği sezgi ile kavrama, anlama uyumlu şekilde birleşirse haz olur ancak algılama ve hayal kurmada bir kural yoktur en azından tanımlanabilir şeyler değildir. Hayal gücü, canlandırma, algılama ile nesnenin bunlara uyumuna göre değerlendirilmesi gereklidir. Zihinsel aktivitelerimizdeki hoşlanma estetik yargıya uygun temelli özellikleri olan objeye tepkidir. Bizim bilişsel gücümüz ile obje

arasındaki uyumdan duyduğumuz haz, deneysel doğanın yargılamasının yansıtımını amaçlayan bir küçük evrendir (Hughes, 2010:22).

Kant, güzel bir nesne üzerinde düşünülürken, onun hakkında bilgi edinilmeye çalışılmadığı; yani bu nesne hakkında herhangi bir belirli kavramla ilişkili olarak değil ürettiği hazla bağlantılı olarak yargıda bulunduğu kanısındadır (Guyer, 1979: 71; Aktaran: Jusdanis, 1998:140). Kant güzelin yargılanmasını ya da güzel hakkında bir yargıya varılmasını nesnenin bir amaca uymadan sahip olduğu özelliklerin bireyde hoşlanma duygusunu uyandırmasıyla ilgili olduğunu söylemektedir. Kant'ın amaçsız amaçlılık dediği; bir nesnenin içerdiği anlamın aslında bir amaca hizmet etmek için yapılmadığı, nesnenin amaçsız ortaya konduğu bu amacı yaratan ya da ona amaçlılık yükleyenine ona karşı haz üreten olduğu şeydir.

Her sanat eserinin zihinde oluşturması gereken etkiyi üretebilmesi için eserin belirli bir bakış açısıyla incelenmesi gerektiğini ve sergilenen gerçek ya da imgesel durumların kişinin zihnindekine uymadığında eserden tam olarak tat alınamayacağı gözlemlenebilir. Bir anlatıcı belirli bir dinleyici kitlesine hitap eder, dolayısıyla onların özel zeka, ilgi, görüş, tutku ve önyargılarını göz önünde bulundurmalıdır, aksi takdirde boş yere onların kararlarını yönetmeyi ya da sevgilerini alevlendirmeyi umar (Öymen, 2010:351).

Estetik yargı ön yargısızdır. Yargının ve hazzın ön yargısızlık özelliğini vurgulamak, onları diğer yargılardan farklı kılan ilk basamaktır. “Ön yargısızlık”ı tanımlamak, Kant'ın yargı analizini anlamak için gereklidir. Ön yargısız olma, çevre etkenlerden uzak, nesne ile baş başa kalma, duygu edinimi sırasındaki nötr durumdur. Ön yargı sağlam yargıyı yıkar ve zihinsel yetilerin tüm işlemlerini bozar. Bu durumda akıl devreye girmezse sağlam bir yargı yapılmamış olur. Akıl her ne kadar duygu oluşturmada etkisi olmasa da karar verme aşamasında kendini göstermesi gereklidir. Doğru eleştirileri sadece sempati ve hayal etme becerisine sahip olma değil, onlar aynı zamanda ön yargıdan, popüler olan (moda) şeyden uzak olmadır. Biz estetik objeye dikkatle eğildiğimiz ve neyi, niçin, nasıl beğendiğimizin farkında olarak tepki verdiğimiz sürece iyi bir estetik yargıda bulunabiliriz. Biraz uzmanlık alanında yeterli olup değerlendirme aktivitemiz ve yargımızın gereksiz

fikirler tarafından çarpılmış olmadığı konusunda emin olabiliriz. Problem şu ki, psikolojideki son araştırmalar, estetik olarak değerlendirmede uygunsuz faktörlerin yargılama sürecine kötü etki yaptığı yönündedir (Kieran, 2011:34).

Estetik yargılamayı ayırt eden şey nedir? Sadece bazı nesnelere haz duyma, hoşlanma hissine neden olur ve onlar sonuçta diğer şeylerin tersine daha çok göze çarpar. Bunun gibi bir objeye tepki olarak hoşlanma deneyimi yaşandığı zaman zihnin objeyi beğenmeme ya da ona karşı nötr olma durumlarından tamamen farklı bir durumda olduğu hissedilir. Burada şunu diyebiliriz ki, hem nesnelere hakkında hissettiklerimiz, bildiklerimiz hem de nesnenin kendisi estetik yargıda etkilidir (Hughes, 2010: 29). Burada tabiat, güzellik ve ölümü sorgulayan Ömer Hayyam'ın (1966: 32) şu dizeleri akla gelmektedir:

“Çirkin olmuş, ya güzel; var mı bunun ayrımı dost?

İnce atlas gibi sarmakta şu çul, aşığı, dost.

Tutkunun gözleri cennetle cehennem seçemez;

Kuş tüyünden gibidir, kerpiç olan yastığı, dost!”

Şu an içinde bulunduğumuz dönemde yargıda bulunmanın içeriği nedir? Bu soru farklı gündem içerisinde farklı alanlara yönlenebilir. Yargılamaya uygun şartların daima değişebilir olduğu kabul edildiği için burada estetiğin felsefesi “durum duyarlılığı”ndan başkası olamaz. Yani, sanat eseri için söylediğimiz şey, diğer objeler için o anda yaptığımız tanım, uygun olmamasına rağmen farklı bir dönemde sanat eseri örneği olabilir. Sanatın gerçeklikle bağına ilişkin felsefi sorunu çözmek amacıyla eleştirmenler gerçekliğe son derece benzeyen ve bu yüzden aradaki farkların algısal ayırt edilemezlik ile çözümlenebileceğini düşünmeleri gerekmektedir. “Warhol’un Brillo Kutusu’nu Brillo bulaşık tellerinin sunulduğu Brillo kutularından ayıran nedir?” sorusuna yanıt bulma gerekliliği burada ortaya çıkmaktadır (Danto, 2010:145). Buna benzer kutular ayırt edilebilir mi, edilemez mi? Durum duyarlılığı denilen şey bu sorunun neden doğru olmadığını açıklamaktadır. Burada önemli nokta, onların ayırt edilebilir olup olmadığı değil; onların ayırt edilebilmeli olduğudur. Bu objeler arasındaki farklılık sanatsal anlamda geçerli farklılıklardan bahsedilmesiyle mümkün olabilir. Burada durum duyarlılığı olarak savunulan bağlamsal düşünüş genel olarak denenebilir bir olgudur. Sanat eseri

incelemesinde verimli şekilde, özellikle bilinen bir içeriğe sahipse, kendi ayırt edici özellikleri ile gruplandırılabilir. İlk olarak sanat eseri ve estetik değerlendirme arasındaki uyumsuzluk bir obje ve diğerleri arasındaki farklılığı ya da aşına olunan ile yabancı olan arasındaki farklılığı tanımlar. İkincisi ise, objeyi belirli bir içerik içinde değerlendirmektir. Örneğin bir şeyin yeşil renkte olduğu biliniyorsa onu sadece yeşil olan şey olarak değerlendirme gerçeğidir. Yani bu obje için mükemmel sıfatını kullanmak estetik anlamda standart bir söylem olur ancak o, fovizm bağlamında değerlendirilirse fovist sanat eserleri arasında mükemmel olarak değer görür. Sanatsal yargılama bir durum ya da obje için onları sınırlandıran bir durum ortaya koyar. Her sanat eserinin ve yargılamanın belirli sınırları vardır ve sanatsal eleştirisi her biri için farklı şeyler içerir. Temelde sanat fikri, estetik objelerle oluşturulur. Sanattan bahsedildiğinde kişi bunu zihninde çizebilmelidir. Sanatın içeriği sanat eserinin tartışmalı yansıtımı ve güzel sanatların doğası, biraz sanat eleştirisi, biraz sanat tarihi ve buna benzer estetik aktiviteleri tarafından oluşturulur. Danto sanat eseri olma özelliğinin sergilenen obje üzerine indirgenemeyeceğini; eserin tüm ilişkisinin tarihsel, teorik ve kültürel alan ilişkiselliğine bağlı olduğunu yorumunu yapmaktadır. Bununla birlikte Dickie (1969,1974) ise, gizil öz ve eserde sergilenmesi mümkün olmayan nitelik olarak sanatın algısal görüşünün burada daha baskın olduğunu ifade etmektedir. Bunu da “neuroaesthetic” dediği sinir uçlarıyla algılama ve bunlar yoluyla beğenme şeklinde açıklamaktadır (Frixione, 2011:702). Bu durumu benzer şekilde açıklayabilecek diğer örnek de, Mecnun’un Leyla’da gördüğü güzelliği kadeh-şarap imgeleriyle açıklamasıdır. Mecnun’un Leyla’dan başkasını istememesi üzerine ona dediler ki; Leyla’dan daha güzelleri var, onları getirelim. Mecnun dedi ki, *“Leyla’nın şeklini sevmiyorum ki ben; Leyla bir şekil değil. Elimde bir kadehe benzer O, ben o kadehle şarap içerim, şu halde ben içip durduğum o şaraba aşığım. Siz kadehi görüyorsunuz, şaraptan haberiniz yok. Bana içinde sirke dolu olan altından kadeh sunsanız, ne işim olur o kadehle. İçinde şarap olan eski kadeh ise, yüzlerce kadehten daha iyidir.”* (Ayvazoğlu, 1989:49). Mecnun’un bu ifadesiyle Leyla’nın batını suretiyle asli birliğini idrak ettiğini anlıyoruz. Bu da aslında sanat eserinin biçiminin ötesindeki öze ulaşmayı temsil etmektedir.

Sanat eserinin anlamı hakkında soru sormak, sadece sanat eserinin parasal değeri hakkında soru sormak gibi bir şeydir. Bu sorular kısmi önemli bulgular verir. Fakat bunlar bizi bazı içeriklerde ilgilendirmez. Sanatsal yargılamada nasıl söyleneceği mümkün olmayan tanımlamalar mevcuttur. Eleştirmen ve felsefecilerin farklı sorularla yaklaşımları, yargılamada sanat eserinin özelliklerini tanımayı sağlar. Tartışılabilen görüşler, yargılamaya katkıda bulunur ve sanatı kategorize etmede hissiyata dayanır. Değişken olay ve objeleri hissetme çevresel şartları da içine alan sanatsal bir içerikte de gerçekleşebilmektedir. Bu anlamda performans sanatı, farklı objelerin tartışılabilirliği ve değişkenliği konusunda iyi örnek olabilmektedir. Örnek olarak Swan (Kuğu) Gölünün Salı günü görünüşünden Perşembe günündeki görünüşünün farklılığı düşünülebilir. Bir performans sanatçısının girişimi yoluyla bu farklılığın farkına varıldığı gibi bu, sanatta herhangi bir çalışma öncesinde saptanabilir. Dans gibi, çalışmanın kendisi her denemede farklı bir duruma bürünebilir. Performans sanat çalışmaları genel olarak birden fazla performansı gerektirir ve her defasında farklı hatalar ve durumlarla yargılama gerektirmelidir. Yargılama becerisi, sanatı anlayabilmedir. Dahası hayal edebilme, yaratıcılık gücü, algıda boyutluluk edinebilmektir. Farklı içerikler farklı değişken ve metotları içerir (McFee, 2011:42,43). Eseri anlamak için kullanılan metotlar yargıyı kesin sonuca bağlamak için sahip olunan yeterliliklerdir. Bilişsel ya da duyuşsal deneyimler ile yapılan değerlendirme eser için varılan yargıdır. Yargı, değişken durumları değerlendirme, objenin yerini hissi amaçlarla belirleme ve yerleştirme sonunda ortaya çıkan değere sahip çıkmadır.

2.4. Estetik Tercih

Tercih, bir duruma daha yakın durma, meyil etme, onunla bir olma gibi bir vaziyete bürünmedir. Algılama, tanımlama, değerlendirme süreciyle yargılamadaki asıl karar tercihtir. Duruma yakınlığa karar vermede mantığı devre dışı bırakıp farkında olmadan verilen kararlarda bilinçaltı soyutlaması karşımızdadır. Neden bu durum bana daha yakın oldu? Rengi mi, kokusu mu, ritmi mi, maddi değeri mi, duygusal baskısı mı, sosyal mesajı mı? Aslında yargıda bulunma, beğenme ve tercih buraya kadar söylenen maruz kalınan fiziki şartların dışında bilinçte var olan zorlamaların da ürünüdür. Bilinçaltının objeyi tanınması, beğeniyi daha geniş ve

büyük bir beğeniye taşıyabilir, düşünceye göre yanılığa düşürebilir. Farkında olmadan mantık olarak hiç düşünülmeyen bir obje birden beğeni noktasında zirveye ulaşabilir. O, objenin estetik anlamda daha değerli olmasından dolayı ya da örneğin dergi ya da poster gibi şeyleri arkadaşının odasının duvarında görmek gibi basit anlık durumlardan kaynaklanabilir. Burada estetik değere uygunluk özellikleri tanımlamak ve değerlendirmek önemli ölçüde farkında olmadığımız faktörler tarafından şekillenir. Ancak farkında olmadan yaşanan bu durumun daha öncesinde bilinçli olarak yaşanılmış bir deneyimden etkilenme olduğunu düşünürsek estetik bilginin, epistemik çevrenin estetik psikoloji içerisindeki etkisini yadsımanın mümkün olmadığı açıktır. Deneyim ilk elden yaşanmadan, tanık olma ile maruz kalınan bulaşıcılıktan da ileri gelebilir. Beğeni basamağını atlayan durum ya da obje “güzel” olarak nitelendirilir ve tercih edilir. Tercih bu sürecin son basamağıdır ve bütün etkilerin bir araya toplandığı olayın özeti gibidir. Varılan son noktada psikolojik durumun diğer faktörlerle etkisinin araştırılıp yorumlanması gerekli olacaktır (Kieran, 2011:35).

Mealey ve Theis (1995) çalışmasında farklı manzara resimlerinin etkililik oranını görmek için araştırmaya katılan insanların ruhsal durumlarını değerlendirdikten sonra resimler hakkında onların görüşlerini sormuştur. Araştırmanın sonunda üzgün ruh haline sahip insanların kapalı, koyu olan resimleri tercih etmeleri ve gergin ruh haline sahip olanların daha açık ve keskin renkli resimleri tercih etmeleri ile doğru orantılı olduğu görülmüştür. White (1981) ise araştırmasında hislerin fiziksel çekicilik yargısını doğrudan etkilediğini göstermiştir. Bunu duygusal filmleri örnek göstererek fiziksel çekiciliği ve akılda kalıcılığı aktarmaya çalışmıştır. Isen ve Shalke'ın (1982) fotoğrafları kullandığı çalışması da buna benzerdir. Bir okulda laboratuvar çalışması yapan katılımcılara kendi okullarının bahçesinde farklı yerlerde çekilmiş fotoğrafları göstermiş ve katılımcılardan yüksek oranda pozitif tepki almıştır. Bu örnek çalışmalar, estetik tercih ve ruh hali arasında bir bağlantı kurmaktadır ve bu ikisi arasındaki sıkı bağın duygusal sonuç çıkarmadaki (yargı) mantıklı oluşu etkili görülmektedir. Tercih ve etkilenme durumu arasındaki bağın fazlalaşmasını kişisel özellikleri farklı olan insanları karşılaştırarak da gösterebilir (Aktaran: Prinz, 2011:72).

Prinz (2011:73), araştırmasında Furham ve Walker'ın (2001) yüksek algı ve vicdanlılık ikilisinin de görsel sanatlarda duyulan haz için aralarında korelasyon olduğunu ifade ettiğini yazarken neuroticism ile baskılamama yani özel ruhsal durumlarla pop art ve soyut sanat arasında da doğru orantı olduğunu söylemektedir. Bu alanlarda fikir yürütemeyen ya da hayal gücünü yansıtamayan insanlar Pop Art'tan hoşlanmamışlardır. Bu araştırmada yine, Rosenbloom'un (2006) "Color Preferences of High and Low Sensation Seekers" adlı "sıcak renkleri" tercih etmeyi araştıran yayınından örnek vermiştir. Deneklerin resim yaptıklarında kullandıkları renklerin çeşitliliğinden duygusal davranışlarını çözmeyi amaçlamıştır. Sonuç olarak bu bulgular tercih ve duygu arasındaki güçlü bağa dikkat çekmektedir.

Cutting (2006) empresyonist eserlerin estetik anlamda beğenilme oranları üzerine çalışmalar yapmıştır. O, bir sömestr boyunca psikoloji ile ilgili kurs verirken derste materyaller olarak kullandığı slaytların arka fonlarına bilinen ve sanat tarihçileri tarafından iyi olarak kabul edilen empresyonist eserleri yerleştirmiştir. Öğrenciler ders esnasında bu resimleri farkında olmadan görmüşler ve onlara aşına olmuşlardır. Araştırmada sınıfta öğretim yapılırken, geniş aralıklarla ve sömestr bitiminde öğrencilerin bu resimler üzerindeki tercihleri test edilmiştir. Öğrencilerin çoğunlukla bu resimleri daha önceden nerede gördüklerini hatırlayamadıkları fakat dönem boyunca gördükleri resimleri güçlü oranda tercih ettikleri gözlenmiştir. Aşına olma denilen objeye sade bir maruz kalma, ilerisi için tercih etme oranını yükseltir. Bu örnek, deneyim ve duygu azaldığı zaman estetik ilginin de azalacağının kanıtı olmaktadır (Aktaran: Prinz, 2011: 73).

Geçmişten bugüne kadar güzelliğın izleyicinin bakış açısına bağlı olduğu sıklıkla dile getirilmektedir. Bu basmakalıp söz hem gerçek hem de öznedir. Geleneksel estetik, estetik değerın bize bağlı olduğunu ifade eder. Çevremizde farklı tercihleri olan farklı kişiliklere sahip pek çok birey bulunmaktadır. Aynı zamanda toplumda farklı topluluklar, farklı milletler de mevcuttur. Örneğın; estetik tercih doğu batı kültürü arasında değişebilir. Bu örnekle ilgili Prinz (2011:74), Masuda'nın (2008) Japon ve Amerikan koltuk modellerinin çekilmiş fotoğraflarını incelediği çalışmasından bahsetmiştir. Bu araştırmada mekân içerisinde çekimler yapılarak

farklı milletlerin bakış açılarının karşılaştırılması amaçlanmıştır. Japonlar arka manzara ve mekânı da içine alarak modelin tüm vücudunu gösteren çekimler yaparken Amerikalılar, modele daha odaklı, yakın plan çekimler yapmışlardır. Burada yine Afrika ve Avrupa kültürlerinde eseri değerlendirme karşılaştırması yapabiliriz. Tabii ki, Avrupalılar da Afrika sanatını değerlendirebilir hatta etkilenebilir ancak bu değerlendirme bir Afrikalının yaptığından farklı olacaktır. Picasso gibi Afrika heykellerini pek çok Avrupalı görmüştür (Clifford Geertz, 1976:1498; Aktaran: Prinz, 2011: 74). Bir Afrikalının gözüyle o kültüre ait eser üretmeleri ya da değerlendirmeleri mümkün olamamaktadır. Ancak tercihler birikime göre değişebilmektedir. Estetik gerçeğin en canlı örneği dünya üzerinde sanatın üyeleri arasında bile var olan farklı estetik tercihlerdir. Komar ve Melamid, normal insanların yani sanat dünyasında izleyici rolünde olan insanların ve kurumların sevdiği, beğendiği sanat eserlerinin genellikle su, hayvan ve ünlü insanların yer aldığı manzara, doğa resimleri olduğunu ifade eder (Wypijewski, 1999; Aktaran: Prinz, 2011: 74). Bu tür farklılıklar için bir açıklama da şudur ki, estetik tercih duygu, hissiyat temeline dayanır ve duyar farklı kültür çevrelerinde farklı durumlara dönüşebilir. Haz almadaki farklılığın tutkulardaki farklılık olduğunu ifade etmek inanç farklılığından kaynaklandığını söylemekten daha kolaydır (Prinz, 2011: 74).

İnsanlar bir objeyi nasıl anlar ve algılar? Ve onları nasıl kullanır? (anlam ve özellik bakımından). Tüketici ürünlerinin dizaynı ile ilgili görüş ve beğeniyi açığa vurmak için bir grup kadının görüşlerini alarak çalışan Crozier ve Greenhalgh (1992), sanatçı, obje ve izleyici arasında empati temelli bir teori sunmaktadır. Onlar, kişisel bir ilişki olarak estetiği görmektedirler ve estetik tercihi tanımlarken bunun psikoloji çerçevesinde tartışılması gerektiğini söylemektedirler (Kagan, 1994,1997; Akt: Schenkman ve Jönsson, 2000: 367). Pek çok İskandinav ülkesinde şirketler tüketicilerin algı ve tercihleri hakkında bilgi edinerek yeni tasarım örnekleri sunmayı amaçlamaktadır. Bunun için insanların telekomünikasyon ve bilgisayar algılarını keşfetmek için bir metot oluşturulmuştur. MDS denilen (multidimensional scaling) metot, beğenmede psikolojik yapıyı anlamayı, davranışsal değişimi anlamayı mümkün kılar. MDS metodu Berlyne tarafından kullanılmıştır ve deneklerin

algılarında dominant olan şeyleri bulmayı amaçlamaktadır (Schenkman ve Jönsson, 2000:368). Hume, çoğunlukla beğeni ya da suçlama derecelerimizde farklılık yaratmaya yarayacak iki değişim kaynağından birini insanların farklı zekâları, ikincisini ise çağımızın ve ülkemizin belirli bir tavır ve görüşleri olarak düşünmektedir (Öymen, 2010: 355).

2.4.1. Estetik Tercihlerde Farklılaşmaya Neden Olan Etmenler

Günümüzde teknolojiden dolayı sanat her yerdedir. Milyonlarca şarkı her yıl internette indirilmekte, film yapımcıları her yıl milyonlarca dolar harcamaktadır. Harry Potter adlı kitap dünyada bir fenomen olmuş ve filmleri gişe rekorları kırmıştır. Milyonlarca insan her gün sanat eserleriyle karşılaşmaktadır. Binlerce insan aynı film ve videoyu izleyebilmekte ve aynı müziği dinleyebilmektedir. Sanatçılar da yine milyonlarca insan tarafından tanınmaktadır. Burada vurgulanmak istenen sanatın toplumsal rolünün bir kurum veya kuruluş gibi olmasıdır. Bugün filmler estetik açıdan sanatsal anlamda nasıl film oldukları yönünden değil; kazandıkları paranın miktarı ile konuşulmaktadır. Örneğin Avatar adlı film kırdığı gişe rekorlarıyla adından bahsettirmiş, ancak onun sanatsal yönünü, estetik duruşunu kimse değerlendirmemiştir. Çağımızda sanatın reklam yönünün olduğu da artık bilinmektedir. Çoğu insan siyasi kişilerden daha çok televizyonlardaki reklam jingle'larını bilmektedir. Bazı felsefeciler reklam müziklerinin bir ürünü satmak için yapılmasının ona sanatsal bir değer katmadığını savunmaktadır. Fakat popüler kültürün parçası olan pek çok reklam müziği müziksel bir kompozisyon içinde kullanılır. Onların kullanımını sanatsal olmayabilir ancak sanatsal bir alanın ürünleridir. Aslında sanatın gücünü kullanarak reklam müziği olmuşlar ve popüler bir akımda yer almışlardır. Sanat eleştirmenliği yapan Walter Benjamin ve Kültür Endüstrisi adlı kitabın yazarı T.Adorno gibi felsefeciler sanatın bu davranışını ekonomik bir ürün olarak değerlendirmişlerdir. Tüketim kültürünün yok ediciliğini ve insanlığın kültür karmaşasındaki sürüklenişini dile getirmektedirler (Boersema, 2013:166).

Boersema'ya (2013:167) göre sanatın yerini aldığı önemli alanlardan bir diğeri de toplumun genelini oluşturan siyasi ve sosyal değerlerdir. Sanatın finanse

edilmesinde hükümetin rolü olmalı mıdır? Bazılarına göre devletin bütçe ayırması gereken önemli alanların başında sağlık ve ulusal savunma gelmelidir. Bunun için sanata ayrılan bütçe çok da gerekli değildir. Ancak sanatın toplumun arzularını dile getirmesi, tepkilerini sunması için bir araç olduğunu düşünürsek hükümetlerin sanatsal projeleri desteklemeleri de diğer alanlar gibi yasal haklardan olmalıdır. Diğer bir konu ise, sanatın toplumda ahlaksal ve sosyal değerinin olmasıdır. Bazı insanlar sanatsal dışavurumun hak ve özgürlükler tarafından korunmasını, bu nedenle sansür uygulamasının olmamasının uygunluğunu tartışır. Bu görüş duygusal davranılarak ortaya konmaktadır. Eğer bir şeyi beğenmediysen orayı terk edersen ya da kanal değiştirirsin denmektedir. Karşıt görüş ise bu düşüncenin çok basit olduğu ve bazı şeylerin görmezden gelinmeyecek kadar iğrençliğin de ötesinde topluma zararlı olabileceği yönündedir. Örneğin porno filmler sadece iğrenç değil, toplum ahlakı için zararlıdır, insanlık dışıdır. Zaten burada sergilenen şey de estetik anlamda amaçsız ve sanatla ilgisi olmayan bir görüntüdür. Ona karşı meraklandırıcı his, hazzın var oluşundaki amaçsızlıktır. Burada ahlak ve din bu amaçsızlığı kıran ve amacı başka yollara kanalizasyon eden tavrıyla karşımıza çıkmaktadır. İnsanın yaşama amacını en iyi açıklayan, yaşamın dayanılmaz acılarına karşı hafifletici bir etkiye ihtiyaç duyduğumuz anda ya da açıklanması ve tasavvur edilmesi güç durumlarda kayıtsız şartsız teslim olma rahatlığına sığınabileceğimiz kuytu bir köşe olan din, öncesinde bahsettiğimiz hazzın keskin olan içsel dürtülerin çirkinliklerine karşı kalkan durumundadır. Freud (2011:83), dinin tekniğinin hayatın insana verdiği duygusal edinimleri değersizleştirerek, dünyevi simgeleri hezeyan yoluyla çarpıtıp bozduğu, bunun da ön koşulu olarak zekanın ürkütülüp sindirilmesi olduğu gibi bir düşünceye sahiptir. Dinin, insanın varlık sebebinden uzaklaşmasına engel, azgın içsel dürtülere teslimiyet ve acizliği ortadan kaldırması bakımından bu düşüncenin doğruluğu açıktır. Ancak zekânın ürkütülmesi denilen şey ancak dürtülerin zekâ ve algı üzerindeki sis perdesini aralamaktır. Zekâyı bastırmak dindeki sorgulamayı da yok saymak demektir. Burada bizi ilgilendiren dinin sorgulamadan uzak olmayan bu kontrolörlüğü altında tercihlerimizi tarafsız ve koşulsuz yönlendiren özelliğidir. İnanın kuvveti ve inancı korumacı içgüdü sorgusuz kabullenmeyi beraberinde getirebilir. İnanma ile oluşan ruhtaki haz ve deneyim sanat eserinde görülen ya da hissedilen herhangi bir dinsel sembolde kendini gösterebilir. Estetik deneyim ve

tercihler bize aşına gelen ve haz duyulan şeyler temeline dayanır diyen Blocker (1993:26), her deneyimle yaşanan tercihte kişinin kendine göre haklılık payı olduğunu ifade etmektedir. Bu nedenle aynı objede ya da olguda kötü- iyi, güzel- çirkin değerler vücut bulabilir. Sosyal estetik dediğimiz peyzaj mimarlığı, kültür materyalleri, kültürel tarih gibi alanlar içerisinde bulunan insan, bu alanlardan etkilenir, bu faktörler de psikolojisinde estetik tercih alanını baskılar.

Sonuç olarak, sanattaki popüler olana eğilim, bununla beraber gelen sosyal estetik, din, kültür, eğilimler, geçmiş deneyimler gibi tercihlerimizi etkileyen unsurlara kayıtsız kalamayız. Bu faktörlerin etkisinde kalmak bunları üzerinde bulundurma anlamına gelir; bu nedenle seçici olmak bizim estetik tercihlerimizi köreltmez, yüceltir.

2.4.1.1. Kültür

Kültür, insanın kaderini belirleyen bir arada yaşam, duygu ve kuralların harmanlandığı, insan zihninde ve toplumun vitrininde zamana yayılan simgeler bütünüdür. Tylor'un tanımına göre, "*Bilgi, inanç, sanat, ahlak, hukuk, örf ve adetlerden ve insanın toplumun bir üyesi olarak elde ettiği bütün yeteneklerden oluşan karmaşık bir bütündür.*" (Turhan, 1972:39-40; Aktaran: Güneş, 2004:92). Fiziksel tasviri daha güçlü olan bu tanımlama insanın toplumun oluşturduğu genel kurallar içerisinde yeniden şekillenmesine dikkat çekmektedir. Burada kültürü anlayabilmek için toplumu iyi çözümlenmek gerekir. Toplum denilen kader birliği yapmış gruplar, aynı coğrafi alanda yaşayıp bu şartlara uygun ortak bir yaşam metodu oluştururlar. Tarih, inanç, ahlak, örf-adet, giyinme, beslenme alışkanlıkları gibi geçmiş göz önünde bulundurarak geleceğe yön veren, insanları programlayan ortak sistematik bir çarkın içinde olgunlaşmaktadır toplum. Çevreden gelen kötü etkilere kabuk oluştururken iyi etkileri kendi içinde eriten sağlıklı toplumlarda temel ilke, kendi için yabancı olan taşlara karşı bahsedilen çarkın dışlilerinden birini bile feda etmeden dönmeye devam etmesidir. Genel anlamda Güvenç'in (2005:101-104) tanımına göre kültür her toplumda var olması bakımından evrenseldir, içine aldığı insanı değiştirmesi bakımından öğrenilir, zamanla olgunlaşması bakımından tarihidir ve süreklidir, insana ait olduğu için toplumsaldır, mükemmele ulaşma amacından

dolayı ideal ya da idealleştirilmiş kurallar sistemidir, ihtiyaçları karşılayıcı ve doyum sağlayıcıdır. Ait olduğu toplumsal dinamiklerin etkisinde değişir, bütünleştiricidir. Farklı kültürlerin merkezinde olmasına rağmen antropologlar insanlığın evrensel olduğunu ifade etmektedir. Örneğin her toplum ve kültür yaş gruplaması, bedensel süslenme, ahiret inancı, yemek kuralları, hediyeleşmek, akrabalık, cezai yaptırımlar, ikamet kuralları gibi pek çok şeyi tanır ve her kültür bu özellikleri sergiler. Ancak bunlar her toplumda kendine ait özellik kazanır (Boersema, 2013:193). Mardin (2014:51), kültürü onu oluşturan madde ve onu işleyiş bakımından model oluşturan ve bu modeli diğer kuşaklara nasıl iletiildiği ile ilişkilendirmektedir. Bir toplumda dallardan sepet örme, ilk olarak o yörenin ona sunduğu dalların özelliği kadardır; ikinci olarak da örülecek sepetin şeklini oradaki zihin kabiliyeti ve geçmişteki mirası belirler. Böylece “şey”ler, kültürün esas unsurlarından birincisini, “şey”lerin ilişkilerini kuran soyut sistem ise ikincisini meydana getirir. Kültürün, ilişkili olduğu insan, zaman, yer gibi unsurlardan yola çıkarak sosyal ve beşeri alanların tamamına yayıldığı görülmektedir. Kültürü farklı alanlarda sınıflandırmak hem onun ne kadar geniş alana sahip olduğunu anlamaya yardımcı olacaktır hem de bir alanın diğeriyle etkileşiminden doğan sonuçları görmeyi sağlayacaktır. Kültürün toplumsal bir yaratı olduğu ve bireyi temel olarak oluşturulan sınıflandırmayı Erinç’in (2004: 11-12) bireysel kültür, yöresel ya da ulusal kültür, evrensel kültür şeklinde yaptığı görülmektedir. Bireysel kültür, kişisel eğitim yoluyla edinilen kazanımlardır. Birey meslek yoluyla karakter kazanır ancak meslek onu kültürlü yapmaz. Bireyin kültürü akıl yoluyla elde ettiği deneyimler ve kendini manevi anlamda doyurabildiği ölçüde gelişmektedir. Bu anlamda sanat kültürden ayrı tutulamaz. Bireysel kültür sanatsal anlayışı da etkilemektedir. Eagleton (2011: 14) kişisel kültürü, kişinin içsel denetimi olarak görmektedir. Kişideki yüksek ve alçak yetiler, irade ve arzu, akıl ve tutku arasında denge sağlar ve içindeki yıkıcı dürtüler dışındaki anarşik güçlere eşdeğer olabilir. Bu nedenle kültür kendine hakim olma kadar kendini gerçekleştirme meselesidir de. Yöresel ya da ulusal kültür, toplumu diğer toplumlara göre farklı kılan, özgün yapan özelliğidir. Evrensel kültür bütün toplumların ortak alanda özelliklerini sunduğu karma olan ve moda yöntemiyle etkinliğini hissettiren bir kültürdür. Burada her kültür için biraz bozulmuşluk hissedilir ve bu durum popüler kültürün işaretidir. Günümüzde moda ve kültürel ilerleme gibi görünen popüler

kültür, kitle kültürü, kültür emperyalizmi, kültürün insansızlaştırılması ya da metalaştırma kültürün kapitalist düzendeki karşılığıdır. Maddidir ve geçerliliği görecelidir. Burada bu kadar geniş bir alan ve ifadeye sahip olan ve farklı formatlara dönüşen kültürü sanat ve estetikle ilişkisi anlamında incelemek gerekmektedir.

İnsanlığın evrensel kültüründen biri de sanattır. Sanatın toplumsal değerlerin her biri ile ayrı ayrı ilişkisi bulunur. Matisse, *“Ben yaşama dair hissedilenlerle bu hislerin yeniden ortaya çıkma yollarını birbirinden ayırt edemiyorum.”* demektedir. İnsanın duygusu veya algısında yaşamının yansıması vardır. Toplumların dininde, ahlakında, biliminde, eğitiminde, ticaretinde, teknolojisinde, politikasında, eğlencesinde ve hukuk sisteminde bu görülür (Boersema, 2013:193). Toplumsal kültürün, hem tüm manevi değerlerini içeren hem de en nesnel görünüşe sahip olan temel ögesi, ilk akla gelen ögesi sanattır; her anlamdaki sanattır. Sanat eserleri toplumun aynası gibidir diyen Erinç (2004:71), toplumun müziği, edebiyatı, gösteri ve plastik sanatları ve bunların ürünü olarak görülen, güzellikleriyle övünülen her şeyi sanat olarak nitelendirmiştir. Bunlardan gelecek her yansıma kültürün bir anlatısı, her bozulma da kültürel bozulmadır. Kültürel motifler, ait olduğu coğrafyadaki zihinler tarafından her zaman ayırt edilir ve bu ayırt ediş algılamının yanında duygusal manada, tabiri caizse, kan çekmesidir. Kültürel anlamlar ve onları taşıyan sembol sistemi şekillerin ilişkisel anlamlarını muhafaza etmelerini sağlar. Dil ve hilal, bayrak gibi kültür bakımından anlamlı şekillerin başında gelir. Sembollerin anlamı üzerinde toplum içinde bir anlaşma olduğu için bunlar ortak bir anlama sağlarlar (Mardin, 2014: 51).

Edward’a (2005:239) göre, kültür, hepimizin içinde doğduğumuz ve bütün günlük hayatımızı geçirdiğimiz bir formdur (Aktaran: Bösel, 2012:9). Her insan bir çevrede büyümektedir. İnsan doğduğu yere bağlı değil de daha çok farklı yerlerde gezdiği ya da yaşadığı yerdeki kültür değişimini yaşamaktadır. Mesela, birkaç yıl başka bir yerde yaşayan insan doğduğu yerin kültürünü unutup yaşadığı yerin kültürüne alışmış olabilir. Bu durum kültürlerin birbirine karışmasına neden olmaktadır. Yani insanlar tekrar kendi ülkelerine döndüklerinde sonradan yaşadığı kültürün etkisi unutulmaz, bunlar günlük yaşamda etkisini sürdürmeye devam eder.

Göçmenlerin çocuklarında görülen şey de ailelerinden aldıkları kendi kültürlerini yaşadıkları yerin kültür deneyimlerine karıştırmalarıdır (Bösel, 2012:9).

Thomas Geisen'a (2008:174) göre, kültür çeşitli süreçlerden oluşur ve kişiliği oluşturan bir kaynaktır (Aktaran: Bösel, 2012: 10). Kişinin kendi kültürü, moral, din ve dünyaya bakış açısından oluşmakta ve gelecek nesillere aktarılmaktadır (Esensee, 2006: 25; Aktaran: Bösel, 2012: 10). Kültür teriminin temelinde bireysellik ve evrensellik saklıdır. Her kalıcı sosyal grubun kendine ait bir kültürü vardır. Bu da o kişilerin algı, düşünce ve değerlerini etkilemektedir ve içinde buldukları gruba olan bağlılığını oluşturmaktadır (Gebhardt, 2005: 28; Aktaran: Bösel, 2012: 10). Böyle bir durumda değişik yaşam tarzları öğrenilmektedir ve yabancı şeylerle karşılaşmaktadır (Ebd, 20f; Aktaran: Bösel, 2012: 10).

2.4.1.1.1. Kültürlerarası Etkileşim

Danto'ya (1964, Aktaran: Blocker, 1993: 26) göre, estetik olarak ayırt edilemeyen objelerin estetik olup olmadığına karar vermek, bizim bu objenin bir sanat ürünü olduğunu kabul etmemizden sonra ortaya çıkar. Buna karar vermeden önce farklı kültürdeki gruplar hakkında bilgi sahibi olmak, onların izleyici ile aralarındaki bağlantıyı iyi anlamak gerekir. Afrikalı ve Pre-Columbian sanatını örnek veren Danto, bu alandaki sanat ürünleri ile ilgili yargımızın bu sanatın özelliklerini bilmemize, estetik hoşlanmamıza, estetik hazzımıza bağlı olduğunu düşünmekte ve "Biz sadece objeleri estetik anlamda değerlendirmiyoruz, aynı zamanda estetik anlayışımızı, duyarlılığımızı sanat eserini oluşturan insanlarla paylaşıyoruz." demektedir. Bu nedenle doğal yollarla oluşmuş ya da sadece dini açıdan faydacı üretilen objeleri değerlendirmede kişinin sadece haz duyması ya da sadece onun sanat eseri olduğunu kabul etmesi yeterli olmamaktadır. Yapıldığı dönem ve onu oluşturan insanlarla iletişim kurmak ve anlamaya çalışmak da sanat eserini geçerli kılacaktır. Kültür etkileşimine en belirgin örnek olarak Jazz müziğini göstererek devam eden Blocker (1993: 27), bu müzik türünün aslında Afrika kökenli olmasına rağmen Afrika kültürüne ait bir müzik olarak görülmediğine, Jazz'ın, Avrupa'yı terk eden ufak grupların her birinden izler taşıyan, farklı kökenlerin bir araya getirdiği Afrika ritimli, Avrupa melodi temelli bir kültür mirası olduğuna dikkat çekmektedir.

Ancak bu müzik Amerika'da yaşayan bu ufak gruplara ait olmasına rağmen burada hayat bulduğu için Amerikan müziği olarak anılmaktadır. Vurgulanmak istenen bu diyalogun devam eden uyumlu sürecinde çok güçlü yakınlaşan farklı kültürlerin arasındaki ortak kabullenmedir. Kültürlerin bakış açılarını, değişimlerini incelemek bir bakıma sosyal içerikte zenginleşmek, gelişmek demek olan kültürlenme süreci günümüz küreselleşme adı altında ilerlemektedir. Anadolu da tarihler boyu ve günümüzde, birbirinden belli farklılıklar gösteren kültürlere sahip olmasıyla zengin ve köklü bir kültürü yansıtır. İnsanlık bakımından değerli olan bu durum kimi zaman kültür karmaşası içerisinde bocalamayı kimi zaman zıtlıklarla dolu bir zenginliği gözler önüne sermektedir.

Yargılamayı hazırlayan deneyimde yalnız olmanın dışında sosyal çevre ağında doğan deneyim sosyal estetiğin içeriğidir. Bireyin dışında deneyimlenmiş olgunun kulaktan iletimi sosyal estetik ağda gerçekleşen yeni bir deneyimi oluşturabilir. Sosyal estetik kültürel iletişimin etkisiyle daha da geniş alana yayılır. Çünkü öncesinde deneyimlenmiş bir olgunun popülerliği ve ilgi çekiciliği o duruma merakı ve hazzı artırır. Yemek tarifleri bunun en güzel örneğidir diyen Coleman, Hartney ve Alderton (2013:6), önceden denenmiş yemeklerin nerede, nasıl, ne ile birlikte tüketilebileceği bilindiği için, bu deneyimi henüz yaşamamış diğerlerine sosyal yargı ve deneyimin hazla bütünleştirilmiş bir model olduğunu belirtmektedir. Bu model daha sonraki deneyimlenme sürecinde zihne kültürel çağrışımla yüklüdür ve aynı zamanda kendinden çok uzaktaki başka bir varlığın da yabancı kültür merakı ile ilgi çekicidir. Farklı kültürlerin birbiriyle girdiği etkileşimde, kültürlerden biri, diğerine en hafif ihtimalle bile yabancıdır. Çünkü ait oldukları toplumsal koşulların birebir uyuma hali çok düşüktür. O halde toplumsal koşullar yerinde kalmak kaydıyla bir kültür etkileşimi yabancılık durumu yaratacaktır (Güneş, 2004: 90). Bu anlamda benzer düşünceye sahip olan Erdoğan (1999: 21), kültür belli bir yaşam biçimini anlattığında, bu yaşam biçimini yaşayanların, kendilerinden farklı biçimde yaşayanlara farklı biçimde yaklaştığını, bu yaklaşımların da gıpta etme ve özenme ile küçümseme olduğunu ifade etmektedir. Amerikan kültürü, kendini diğer kültürlerden üstün gören psikolojik doyum sağlamasıyla diğer kültürler tarafından üstün bir karakterde olduğu kabul edilir. Aslında bu kabullenme Amerikan kültürünün var

olmayan kökenini varmış gibi gösteren kültürlenme politikası ya da kültür emperyalizmine dayanır.

2.4.1.1.2. Kültür Yönetimi

Eskiden toplumlara hayat veren ve onları karakterize eden kültür, şimdilerde popüler olan ve ideolojilerin yönetimindeki iletim organı olmaktadır. Geçmişte toplumun sindiremeyeceği dış etkenlere karşı koruma kalkanı iken kültür, şimdi ise toplumun nereye yönelmesini isterse o tarafa çekecek bir urgan olabilir mi?

Dubuffet (2010:7), *“Kültür, vaktiyle dinin tuttuğu yeri alma yolunda. Tıpkı din gibi şimdi onun da rahipleri, peygamberleri, azizleri, yetkililerden oluşan organları var. Yolsuzluğa batmış senyör, günahlarını bağışlatmak için, artık tekke yaptırmak yerine müze kuruyor. Artık seferberlikler de kültür adına yapılıyor, haclı seferleri de kültürün adına düzenleniyor.”* demektedir. Toplum düzenine karşıt olan kapris, bağımsızlık ve başkaldırı gibi davranışlar etnik grubun sağlığı için en lüzumlu şeylerdir diyen Dubuffet (2010:9), bu ifadesiyle ırkçılığı engellemeye, fakirlik ve eşitsizliğe odaklanan Nelson Mandela'nın verdiği sessiz ve etkili mücadeleyi akla getirmektedir. O'na göre katılma, boyun eğme zihniyeti kadar kafayı kemikleştirici bir şey yoktur. İkinci dünya savaşından sonra çok partili hayata geçişi ile birlikte Türkiye 18.yy Avrupa'sındaki kültüre bulaşan sanayi devriminin esintilerini kendinde hissettirmiş, kendine yabancılaşma, diğeri ile aynılaşıma başlamıştır. O zamana kadar değer diye kabul edilen şeyler tanımlaması Adorno'nun deyişiyle kültür endüstrisi olmuştur. Endüstrideki seri üretim standartlaşmasının, duygusuzluğun kültüre de el atmasıyla *“Artık herkes böyle yaşıyor, çağa ayak uydurmakta ne var?”* şeklinde düşünceler zihinlerde yer etmeye başlamıştır.

Kültür ve onun yarattığı bu sistemi zorbalık olarak gören Dubuffet (2010: 11), *“Kültürün temel özelliğini bazı ürünleri kuvvetli bir ışıkla aydınlatmak, geri kalan her şeyi karanlıkta bıraktığına aldırmanın, ışığı bunlar yararına tekelleştirmektir.”* şeklinde tanımlamaktadır. Ona göre kültür istediği kesimi ışığıyla aydınlatarak ortaya çıkarır ancak bunlar sayılıdır ve toplumun istek, arzu ve dürtülerinin çok olduğunu düşünürsek bu belirli aydınlatma, aslında toplum için bir kısıtlama olarak görülür. Bu nedenle kültür, sayma ve ölçme tutkunu olarak nitelenir. Sayısızlık kavramı onu aşar,

rahatsız eder. Kültür özü dolayısıyla eleyici ve bu yönüyle de yoksullaştırıcıdır. Dubuffet'in (2010) bu düşüncesinden yola çıkarak postmodernizm ve popüler kültür endüstrisi ya da kültür emperyalizmi akımlarının kol gezdiği zihinlerdeki baskılamanın aslında ne olduğunu keşfedebiliriz. Bir olguya inanmaya ya da onu desteklemeye, beğenmeye bilinçaltına hükmederek zorlanmak, kültürün sınırladığı toplumu bu defa bir ideolojinin belirlediği yöne hapsetmektir. Sadece kısıtlamanın yönü değişmiştir. O zamanın yoksullaştırıcı kültürü, şimdilerde toplumu kör eden yüksek dozda uyuşturucu almak gibidir.

Yöresel kültür motiflerinin ticarete dönüşmediği dönemlerde sanat için sanat ve kültür birleşmesi toplumların değerini koruyan bir kimlikti. Ancak kültür ne zaman endüstrileşti ve metalaştı işte o zaman amacı değişmeye başladı. Kültürü yöneten birileri toplumların fitratına aldırmadan herkese aynı standardizasyonu uygulamaktadır. Kültürel motifleri modernize etmenin heyecanı ile başlayan bu duygu daha sonra siyasi güce hizmet eden bir konuma düşmüştür. Günümüzde sanatın her tebaaya ulaşabilir olma ayrıcalığını kullanan ideolojiler zihinlere sanat yoluyla girip bilinçaltında olmayan şeyleri varmış gibi göstermektedir. Toplum artık ne dinlenilir, ne izlenir, nasıl yenir, nasıl giyinilir, bütün bunları empoze eden bir akım içerisinde özgürlük çılgınlıkları atan insan grubudur. Amerika'nın ikiz kule saldırısında düştüğü durumu algılatmada görmek istedikleri senaryoyu beyinlere kazımak için kullanılan sinema sektörünün etkililiğini, hala bu gizli sırrın çözülmesine fırsat vermeyi bırakın, fikir yürütmenin bile ayıp sayılmasından anlamak zor değildir. Temel güç, insanların böyle düşünmesini istedi ve herkes buna göre algıladı. Tıpkı beğeni ve zevklerin yönetilmesi gibi halk kültürünün üzerine arsızca oturan modifiye olmuş kültürler ya da devletin yaratımından geçen standart kültür, toplumsal eğilimleri değiştirmekte, özünden uzaklaştırmaktadır. Bu, yönetim değil de nedir? Sanat ve kültür eskiden daha masumdu, kapitalist düzen içinde erimemişti. Kapitalist düzenin kültüre yansıması ile oluşan kültür endüstrisi ürünlerinin verdiği yapay zevk insanları kendilerine bağımlı hale getirmeyi başarmaktadır. Bunu sağlamanın en iyi politikası da sürekli olarak insanların zihnine görsel ya da işitsel olarak olguları aşılama ve insanları alıştırmadır. Radyo ve özellikle televizyonların ardı ardına yaptıkları yayınlarda kişiye tüketilmesi

konusunda ısrarla sunulan yiyecek, içecek, kıyafet, mzık, araba, telefon vb. rnler, dizilerin içeriğindeki psikolojik hezeyanı üsteleyen fragmanlar, politikanın bir parçasıdır ve hepsi de görevini en iyi Şekilde yapmaktadır. Adorno (2011:23), “*Reklamın kültür endüstrisindeki zaferi budur işte: Tüketicinin, sahte olduklarını gördükleri halde, bastırılması zor bir istekle kültür metalarını almaya ve kullanmaya devam etmesi.*” demektedir. rnler poplerleŐtike tüketim artmakta ya da tüketim arttıkça ürünlerin alıcıları çoğalmaktadır.

Yapılan bu politikaların niyeti üzüldüğünde karşılaşılan manzara yeni çıkmış bir filmi izlenme rekorları kırdığı için izlemek ya da mzık piyasasında çok dinlenen bir müziği internetten indirip dinlemek, bir resmin tıpkıbasımlarını odanın duvarına asmak kadar masum değildir. Ortaya çıkan manzarada belli bir kesimin ki, bu her zaman için Batı toplumlarından ibarettir, dış politikada olduğu gibi sanat ve kültürde izledikleri siyaset, ucu kendi ellerinde olan Őeffaf bir zincire boynundan vurulmuş toplumlar oluşturmaktadır. Görünürde zgr ancak bağımlı toplumlar.

2.4.1.1.3. Popüler Kültür ve Yüksek Kültür: Tüketim ve İdeal

Popüler sanatın verdiği geçici haz ve eğlencenin büyüsüne kapılan toplumun sonunda doyumсуuz ve mutсуuz bir hal aldığı aŐıkardır. Bu anlamda Adorno’nun (2011:16) Odysseus’un sirenlerle karŐılaŐmasını sanatın modernizm içindeki durumuna benzetmesi ile açıkladığı bir örnekle baŐlayabiliriz.

Hikyeye göre “Odysseus sirenlerin mutluluk vadeden cazip çağrılarına aldanmamak için işçiler ve kendisinin verdiği mücadelede kürekçilerin seslere karşı duyarsızlaŐması için kulaklarını mumla tıkamıŐ; kendisini de direğe baėlatmıŐtır. Sesler yaklaŐtıkça kendisinin direğe daha sıkı bağlanması istemiştir. Sirenler yaklaŐtıėında Odysseus kendisini çözmeleri için işçilere işaret verir ancak kürekçiler bu sesin güzelliğine karşı duyarsız olduklarından kurtulma olan amaçlarında değişim olmamış, gemiyi sürmeye devam etmişlerdir. Böylece sirenlerin çağrısı salt bir seyir nesnesine, sanat yapıtına dönüŐüp etkisizleŐir.” Bu durum kapitalist mantıkla kolay eğlence sağlayan sanatın ve dolayısıyla kültürün evrensel boyuta ulaşması insanların boş zamanları üzerinde eğlence metalarının üretimi ile sözde ebedi mutluluğu vadeder. Estetiğin gerekliliği olan haz alma tüketim için bir dürtüdür.

Mutluluk, insanoğlunun ihtiyaç duyduğu bir amaçtır. Bu nedenle onu mutlu eden şeylere her zaman yakın durmak ister. Popüler olma yani daha çok beğenilme, sevilme bu nedenle insanların kendilerini mutlu eden taraflarına hitap etmektedir. Sanat, moda, eğlence, müzik gibi alanlar popülaritenin ürünlerini barındırmaya en elverişli yerdir. Çünkü daha çok görülür, duyulur. Ne çok dinleniyor ya da izleniyorsa, satın alınıyorsa moda odur ve bu dalgalar halinde yayılır. Bu biraz arz talep işidir. İstendiği kadar üretildiği gibi üretildiği kadar da çok istenir. Topluma ait bir şey gibi görünen ürün ya da o topluluk sınırları dâhilinde üretilmiş olgu ya da ürün o toplumun kültürüymüş gibi algılanabilir. Ancak kültür, toplumun tarihi, gelenek görenekleri, yaşam biçimlerini yansıtan eskimeyen duygudaşıktır. Duygu, his, hoşluklar kültürün mayası iken görünen yüzdeki bu cafcacılı kuru gürültüler toplumun kültürü falan değildir. Çabucak tüketilirler. Sistem çabuk tüketilmelerini gerektirir. Tüketilmelidir ki, ardından gelen üretim daha çok ve güçlü olsun. Popüler kültür kullanım ve tüketim kültürüdür diyen Erdoğan (1999:22), tüketicilerin yaşamlarındaki her aşamaya popülerleri dâhil ederek bunların popülerleştirilme sürecini tamamlattığını ifade etmektedir. Adorno'nun (2011) yıldızların hareketi ile büyüden arınmış popüler bir psikoloji diye tasvir ettiği astroloji ve gazetelerdeki sütunlarının sürekli yeniden ve ilgi toplamasını katı inanç talebi gerektirmemesine, ciddiyetten uzak olmasına, insanları ufak tüyolarla sözde gelecekte haberdar etme ile hoşluk sağlamasına bağlamaktadır. Astroloji her gün tüketilen ve her gün üretilen popülaritenin güzel bir örneğidir. Kim nelerden hoşlanır, hangi gün ne yapmak gerekir? Bütün bunları her gün öğrenmenin ne gibi bir zararı olabilir ki? Peki, ne faydası var? Bu fayda sadece, astrolojiye okuru yapıp ettiklerinden haberdar etmesi yoluyla gizil bir güç hissi vermesidir. Sade müneccimlik, emperyalist düşüncenin kitle kültürü formatına dönüşen insanların hoşlandığı günlük kapitalist bir imajdır.

“Popüler kültür, kitle kültürünün somut şekillerinden biridir. Kitle kültürü tekelci kapitalizmin hem mal hem de imajlar satışını yapan, uluslararası pazarın değişmelerine ve ihtiyaçlarına göre biçimlenip değişen önceden yapılmış, önceden kesilip biçilmiş, paketlenip sunulmuş bir kültürdür. Popüler kültürde son zamanların en popülerleri, siyasal,

ekonomik yönetim alanında, örneğin özelleştirme, demokratikleştirme, postmodernlik ve deregülasyondur.” (Erdoğan, 1999: 22).

Kitle kültürü metalaşmış, standartlaşmış, sürekli bedel talep eden estetik algılamayı zayıflatan bir sektördür. Çünkü insan üretilen her ne ise onu tüketmeye programlanmaktadır, böylece estetik algı ve tercihlerini kullanarak bir ürüne yönelmesi mümkün görünmemektedir. Mekanikleşen toplumların amaçları farklılaşmaktadır. Mutlu olmak yüksek toplumlarda ruh doyumuna ulaşmaktan ibaretken maddi toplumlarda daha çok almak, tüketmek ekseninde gider gelir. Tüketimin hakikati bir haz işlevi değil, bir üretim işlevi olmasıdır diyen Baudrillard (2013:83), bu işlevin toplumsal olduğuna, bireysel olmadığına inanır. Dolayısıyla tüketim hem bir ahlak hem de bir iletişim sistemi, bir değiş tokuş yapısıdır. Ancak bunun tam tersi bir durumu düşünecek olursak estetik tüketim, tüketicinin kimlik yapısı, sosyo-kültürel konumu ve günlük yaşamdan izler taşıyan etkinliklerine bağlıdır. Tüketici ile estetiğin aynı odaklanma süreci içinde olması, tüketimin estetik durumları ve süreçlerini anlamamızı ve çözümlememizi sağladığını görebilmek mümkündür (Aslan, 2010: 125). “Estetik tüketim, estetik görüş demektir.” diye devam eden Aslan (2010: 126), estetik niteliğin doğal günlük yaşam deneyimlerine işaret ettiğini ve bireyin toplumsal rollerinin de tüketici özelliklerine yansıdığını vurgulamaktadır. Tüketim ilkesinin erekselliğinde haz yoktur ancak zorunlu bir haz vardır. Baudrillard’ın tatmin işletmesi dediği haz almak zorunda hisseden çevreyi güdüleyendir. Tüketim kültürü aslında hazzı ve mutluluğu da tüketmektedir.

Tüketim pratiklerinin farklı kodlara dayanan anlamlandırma ve iletişim süreci siyasal yönden sanatla bütünleştirildiğinde değişik grup ve kültürlerin popüler sanatta sık sık tasvir edildiği görülür. Popüler kültürün ortaya çıkışını siyasal yönden değerlendirip ülke politikalarına indirgemeye çalışan Canclini (1999:134), 19.yy’ın sonu 20.yy başlarında Latin Amerika’da liberal oligarşilerin, ulusal kültür ürettiklerini öne sürerek aslında geniş yerli ve köylü kitleleri dışarıda bırakıp elit bir kültür oluşturarak toplumun bazı kesimlerini siyasal olarak kontrol ettiğini anlatmaktadır. Popülistler, toplumun üzerindeki bu kültür boşluğundan yararlanarak kitle kültürü ve popüler hareketleri kullanarak dışlanmış olan bu kesimleri sözde

birleştirmek için harekete geçmişlerdir. Canclini, o zaman girişimi yapılan bu durumun yapısal bir değişiklik olmadığı için amacına ulaşamadığını iddia etse de günümüze baktığımızda bu akımın bizim toplumumuza kitlesel medyanın ideolojik aygıtları ile uygulandığını açıkça görmek mümkündür. Siyasal kontrolörlük popülistlerce empoze edilerek insanların zihninde yer etmeye çalışmaktadır. Kültürü incelemek, aslında egemen güçlerin manevralarını açıklamak demektir. Politik resmin en belirgin örneği olan Guernica, farklı bahanelerle aslında askeri bakımdan önemsiz olan Guernica adlı köyü keyfi olarak bombalayıp bu bölgenin yüzde yetmişinin yok edildiği bir olayı anlatır. Picasso, Paris Dünya Fuarı için yaptığı bu çalışmada yaşanan sersemletici şiddetin yarattığı duygunun ifadesi için bu olayı özellikle öne çıkarmıştır. Çalışmanın içinde faşizm ve cumhuriyeti anlatan semboller bulunur. Sol eğilimli veya anti-modernist çevrelerce resimde pek çok şeyin belirsiz olduğu yönünde eleştiri yapılsa da resim dışavurumcu, kübist ve propagandacı ruhuyla dikkat çekmektedir (Clark, 2011:52). Devlet komünizminin sanattaki temel ifade biçimi, 1934 yılında Sovyetler Birliği'nin resmi estetik anlayışı olarak tanımlanan ve daha sonra diğer komünist devletler tarafından dünyanın her yerine yayılan toplumcu gerçekçiliğin en çok görüldüğü toplumlar, savaşlarda ağır yıkımlar yaşamış, toplumsal sınıf farklarının yaşandığı, birbirini kırmaya çalışan fikir savaşlarının yoğun olduğu toplumlardır. Sanatın devlet tarafından desteklendiği bu toplumlarda sorun kitlelerin nasıl etkileneceğidir. Çünkü burada insanların zihinlerini en kolay etkileme yolu sanat ürünlerini silah olarak kullanmaktır. Halkın sanatsal beğenisinin durumunun ne olduğu ve sanatın halk için ne yapması gerektiği problemlerine göre ürünler sunulmuştur. Kolonizme karşı çıkan üçüncü dünya ülkelerinin politik ve ekonomik bağımsızlığa ulaşmak için kendilerine ait bir kültür oluşturmaları gerekçesiyle film sektörüne ürünler sunulmuştur. Bunlar okuma yazma bilmeyen halka yeni düşünce sistemini anlatmaya yönelik çalışmalardı. 1960'larda Latin Amerika'da, Brezilya'da ve 1950'lerde Arjantin'de sunulan örnekler toplumsal belgeselciliğin ve İtalyan yeni-gerçekçiliğinin estetik anlayışını ticari sinemanın genellikle görmezden geldiği ve kendilerinin "Açlığın Estetiği" adını verdikleri şiddetli yoksulluk eşitsizlik sorunlarına dikkat çekmek için kullanılmıştır (Clark, 2011:168). Temeli bu tarihlere dayanan Amerika'da izlenen bu politika günümüzde de geçerliliğini korumaktadır. Arapların, Amerikan filmlerinde olduklarından daha

çok fanatik ya da aşırı dinci olarak sergilendiği görülmektedir. Dinsel ideolojilerin sıkça kullanıldığı filmlerde dinin siyasi bir güç haline geldiği toplumların birbiriyle mücadelesi her sahnede görülmektedir (Boersema, 2013:193). Hatta bunlar artık gerçekte yaşanacak bazı şeyleri önceden haber veren mesajlar olarak algılanmaktadır. Buna karşılık Türk sanatı geçmişine bakıldığında halkın en çok okumaya ve izlemeye merak duyduğu 1960'lı yıllarda sinema ya da edebiyatta toplumun sol görüşünü temsil eden sanatçıların halkın yoksul yönünü ortaya çıkaran film ve romanların olduğu sıklıkla görülmektedir. Burada dikkati çeken şu ki, popülerlik yaratan propagandacı zihniyet her zaman ezilmiş toplumların bir tepkisi olarak karşımıza çıkmaktadır ya da bu zihniyet ezilmiş toplumların kültür beççiliğini üstlenen bir harekettir.

Canclini'in (1999:147) devletçi yaklaşım dediği kültürün diğer kavramsallaştırmasında, ezilen sınıfların kendisi dışında, devletin ona sunduğu devrimsel ya da ulusal herkesin çıkarına uygun, çelişkileri çözümleyici popüler değer açıklamalarını kabul edişlerini açıklar. Bu ifade şunu akla getirmektedir: Popüler kültürü kabul edip sindiren toplumlar ezilmiş ve kültürlerini savunamayan toplumlar mıdır? Bugün popülerliği meziyet edinen insan toplulukları kendinde var olan potansiyeli yadsıyıp yeni kültürlerde kendini bulma hevesindedir. Toplumların geleneksel düzenine karşıtlık içerisinde meydana gelen iktisadi ve yönetsel olarak farklılaşması temeline dayanan modernleşme dediğimiz süreç kapitalist endüstriyel devlet sistemini beraberinde getirmiştir. Yeni kültürler edinme, modernleşme ya da çağa ayak uydurma gibi terimlere karşılık gelebilir. Kültürel değişmenin temelinde endüstrileşme, bilimin ve teknolojinin gelişimi modern ulus devlet, kapitalist dünya piyasası ve kentleşmeye dayanan toplumsal gelişme aşamaları olduğu kabul edilmektedir. Toplumlarda bu modern kimliğin gelişmesi sonucunda kültürel değişimlerin olduğu varsayılır. Bu nedenle modernleşme kültürel değişimin ilk aşamasıdır diyebiliriz. Mekanikleşen toplumların ya da Lyotard'ın (1984; Aktaran: Featherstone, 2005: 23) deyimiyle "bilgisayarlaşan toplumların" teknoloji çağıyla birlikte süregelen değişiklikler bağlamında yeni değişimler yaşaması da doğaldır. Değişen gereksinimler metalaştıkça endüstrinin ve tüketimin artması yaşam tarzlarını değiştirir. Modernlikten kopuş dönemine işaret eden postmodernizm, Baudrillard'ın

dediği gibi simülasyonel bir dünya tasviri olup, meta üretiminin gelişmesinin enformasyon teknolojisiyle birlikte anlamlandırma kültürünün yeni adıdır (Featherstone, 2005: 23). Jameson (1984; Aktaran: Featherstone, 2005: 23)’e göre postmodern kültür, kapitalizmin kültürel egemeni ya da kültürel mantığı olarak kavranır. Popüler kültürün kapitalizmle birlikte verdiği ürünlerin etkilerini göz önünde bulundurursak endüstriyel toplumda meydana gelen bu iki önemli değişimi birbiriyle ilişkilendirmek zor olmasa gerek.

Estetik özelliklerin olduğu ve Baudrillard’ın (2011:33) “tüm dünyanın estetikleşmesi” dediği sanatın dışındaki diğer şeyler bizim postmodern durumumuzun baskın ideolojilerinin özelliklerinden biridir ve bu aynı zamanda radikal Marksist düşünürler için postmodernizmin eksikliklerinden biridir. Postmodernizmi tehlike olarak kabul eden Walter Benjamin, bu siyasi estetikleşmeyi mekanik çoğalma döneminin sonucu olarak tanımlanmıştır (Boersema, 2013:166). Çok uzun zamandır çağdaş Marksist düşünürler postmodernizmi geç kapitalizmin kültürel mantığı olarak tanımlamaktadırlar. Adorno (2011:40), postmodernizmin yapısal olmayışını yüksek sanat ile düşük sanat ve modernizm ile geleneksel sanat arasındaki bütünleştirmenin yönünün belli olmasıyla kıyaslayarak açıklar. Sermayenin ihtiyaçlarına cevap verme ya da modernizmi hiçe sayma amacıyla ilerleyen rastgele bir yöntem olarak nitelendirmektedir. 2006’da Alan Kirby ise, yazısında postmodernizmin öldüğünü ve gömüldüğünü ifade eder. Çünkü bugünün kültürel ürünlerinde postmodernist ifadeler gittikçe azalmaktadır. 2011–2012 yıllarında Londra’da “Postmodernizm: Tarz ve Yıkım 1970–1990” adlı sergi 1990’lardan bu yana postmodernizmin yok olmaya başladığı fikrini ortaya atmaktadır (Alizadeh, 2013:156). Postmodernizmin amacının ideale ulaşma olmayışı ya da zaman karşısında tüketimi hızlı olanı savunması belki de onu ömürsüz yapmaktadır. Yüksek kültür, idealize edilmiş, estetik beğeniyi üst düzeye çıkarma ve bunu metalaşmamış bir seviyede tutma amacı ile oluşan formdur. Yüksek kültürün asıl bağlılığı kendi yaratıcısı olan halka yöneliktir ama aynı zamanda kendini estetik ölçüler koyma ve bütün topluma uygun bir kültür olma konusunda da sorumlu görür (Gans, 2014:112). Bu nedenle yüksek kültür yaşayan ya da buna dahil olan kişi birden fazla amaç edinmeden ruhunu estetik duyumsamanın hazzı ile doyurur.

Yüksek kültür, alt kültür, halk kültürü, kitle kültürü gibi farklı ifadelerin görülmesinin nedenini Gans (2014:103), estetik çoğulculuk olarak açıklamaktadır. Bu sınıflandırmada yüksek kültür ile halk kültürünün, kitle kültürü ile popüler kültürün amaçları bakımından birbirine karşılık geldiği söylenebilir. Yüksek kültürün ya da halk kültürünün köklü ve özümsemiş olmasının temelinde yatan, yaşanan coğrafyanın etkileri ve insanların duygu yönü ile olgunlaşmış kurguya sahip olmasıdır. Yüksek kültür dolayısıyla belli bir sınıfın yaşam biçimini (kullandıkları, düşündüklerini) anlatır. Kültürde değerli olarak tanımlanan, tutulan ve aktarılandır (Erdoğan ve Alemdar, 2005: 44). Halk kültürü ya da yüksek kültür, kapitalizm öncesinde var olan metalaşmamış olandır. Halk kültürü, üretimden tüketimine kadar bütün aşamalarında halk içinden çıkan, halkın yaşamının bütünleşik parçası olan, halka ait olandır (Erdoğan ve Alemdar, 2005: 48). Yüksek kültür, siyasetin de propagandanın da metanın da karşısındadır. Yüksek kültürde çok satma, okunma ya da izlenme kaygısı olmaz. Gans (2014: 43), “Popüler kültür sevimsizdir.” demektedir; çünkü yüksek kültürün aksine, kâr zihniyetli yatırımcılar tarafından sadece parasını ödeyen izleyiciyi memnun etmek üzere toptan üretilir. Tüketici kültür, kültürün yozlaşmasıdır. Yüksek kültür, vaat ettiği şey var olmadığı için vardır, kültür ancak, varlık nedenleri sorgulanarak savunulabilir, var olduğu için değil diyen Adorno (2011:30), popüler olmanın estetiği, ahlakı, mantığı sığlaştırdığını yüksek kültür ya da halk kültürünün ise toplumsal, ahlaki, estetik değeri yaşattığını anlatmaya çalışmıştır.

Ancak günümüz modern toplumlarda yüksek kültür, alt kültür gibi sınıflandırma da kalmamıştır. Bu farklılığın kitle kültürünün stilize barbarlığı içinde erimiş olduğunu ifade eden Dellaloğlu'na (2007:121) göre, sanat bunların hüküm sürdüğü toplum içinde esir haline gelmiştir. Modern toplum, özgün olan ile taklit olan arasındaki farkı anlamsızlaştıran toplumdur. Kültürün bu hale gelmesinin yaşadığı çevre ile kendi içyapısının uygunsuzluğun toplumlara acı verdiği düşünülebilir mi? Freud'un (2011: 86) sosyal acı dediği gibi, bizzat yarattığımız kurumların, yapı ve mekanizmaların, düzenleme ve mercilerin öyle olacaklarını, niçin hepimizi koruyucu olmadıklarını ve iyiliğimize işlemediklerini bir türlü

anlayamayız. Buradan hareketle Freud (2011: 86) Şu iddiayı ortaya atmakta bir sakınca görmemektedir:

“Çektiklerimizin, yaşıadığımız sefil durumun suçunun büyük bölümü kültürdür; bu nedenle kültürden vazgeçmeli ve ilkel ilişkilere götüren yolu bularak daha mutlu olmalıyız.”

2.4.1.1.4. Estetik Beğenide Kültürün Etkisi

Güzel olarak nitelendirilen bir nesneye karşı beğenme yarar gözetmeden yapılan yargıdan ibarettir. Buradaki beğenme Kant’ın deyimiyle güzele ilişkin yargının özsel koşulu olan dolaysız bir beğenmedir. Özsel koşul denilen amaçlılığı gerçekleştirmek nesnede var olan mükemmellikten kaynaklanmaz ancak kişinin özünde var olan amaçlılığı nesnede bulmaya çalışmaktan ileri gelir (Berger, 2009:1). Bu nedenle beğenin gerçekleşmesini sağlayan, kişide mevcut olan özsel koşulların hoşlanma duygusunun kaynağının açıklanmasında önemli olduğu tartışmasız kabul edilmektedir.

Gans’ a (2005:102; Aktaran: Aslan, 2010:129) göre beğeni kültürünün temelini değerler ve ölçüler, benzer seçimler yapan insanlar da beğeni kamusunu oluşturmaktadır. Farklı beğeni kültürlerinin ve beğeni kamularının varlığı, estetik ölçülerdeki ve değerlerdeki çeşitliliklerden, anlaşmazlıklardan kaynaklanmaktadır.

“Beğeni ülkesi, kültür dediğimiz büyük varlığın içinde yer alır.” diyen Tunalı (2011: 34-36), insanlığın dağılan yapısı itibariyle heterojen olan kültürün, farklı eksenlerde oluşmuş ve farklı kültürleri meydana getirdiğini ifade etmektedir. Sezen’e (1998:118) göre, güzel telakkisi, elbette mensup olunan sosyal hayattan, o grubun müşterek duygularından gelmektedir. Ancak, bu müşterek duyguların, subjektif olan güzellik duygusuyla birleşmesi gerekmektedir. Buna bağlı olarak genel anlamda kültürler obje yorumu veya kavrayışı dünya görüşü, dini görüş yönünden birbirlerinden belli karakter özellikleriyle ayrılırlar. Bu ayrılık, değer yargılarında, estetik beğenide de kendini gösterir. Belli bir kültür çevresinde yetişmiş insan için, bir başka kültür çevresi ile ilgili bir sanat eserini anlamak, onu değerlendirmek güçtür. Batı kültürü ile hiç teması olmamış bir kimse için, bu kültürün en değerli

ürünleri hiçbir şey ifade etmez. Bir sanat eseri, duyulur varlığının üzerinde bir estetik ve kültür varlığıdır. Bir sanat eserini, duyulara dayanan bir fenomen olarak değil de, bir sanat eseri olarak kavramak için o kültür ile en azından bir temas gerekir. Örneğin doğu kültürü fenomenleri bu kültüre temasın olmadığı bir durumda estetik beğenin bir objesi olamaz. Dünya üzerinde farklı kültürlerin bulunduğunu kabul ettiğimize göre her kültürün ayrı değerleri olduğunu da kabul etmemiz gerekmektedir (Tunalı, 2011: 35).

Beğeni farklılıkları farklı kültür çevrelerinde değil aynı kültür içerisinde de farklılık göstermektedir. Aynı kültür içerisinde yaşayan kişiler bir sanat fenomenine aynı tepkiyi göstermeyebilirler. Burada eseri iyi tanımak ya da esere aşına olmak gibi etkiler kişilerin algısında yönlendirme yapabilir. Klasik müzik herkes için aynı şeyi ifade etmeyebilir, çünkü eseri dinlerken müzik eğitimi alan kişi ile almayan arasında algı farklılığı olacaktır. Burada estetik beğenide kültürün dışında eğitimin de etkili olacağı açıktır (Tunalı, 2011:36). Sözü edilen sanat ürünü hakkında bilgisi olan kişi, beğeni ve yargı bilgisi olmayan kişiye göre daha farklıdır. Sanatı değerlendirmek ya da sanatsal beğenin gelişmesi ve değişmesi sanat eğitime bağlıdır. Belli bir eğitim seviyesindeki insanların yürüttüğü yüksek kültür düzeyindeki insanların, düşünme, yorumlama, sorgulama, bilgiyi başka bir durumla ilişkilendirebilme yeteneği vardır. Bu nedenle sadece haz duymak için eseri kullanıp bir kenara atma arzusunda olan insanların beğeni anlayışı bunun dışında olan insanların estetik tercihlerinden daha tutarsızdır.

Estetik beğeniye etkileyen diğer önemli husus da dini görüştür. Tunalı (2011: 36), burada Süleymaniye Camii'ni örnek göstermektedir. Süleymaniye Camii'nin resmini sadece dini tavır içinde algılayan kimse için bu bir sanat eseri olmanın ötesinde dini bir hassasiyet olup estetik beğeni için zorunlu bir şart haline gelmektedir.

Günümüzde küreselleşme boyutunda baktığımızda kültürlerin birbirine yaklaşması, iletişim çağında her kültürel ürünün kolayca bulunup hakkında bilgi alınabilmesi, estetik beğeni sınırlarının belirginliğinin yavaş yavaş kaybolduğu hissini yaratmaktadır. Farklı kültürler, birliğe ve birleşmeye doğru gitmektedir. Bir

ülkede ortaya çıkan kültürel ürün diğer ülkelere de yayılmakta hatta ulaşımın ve iletişimin had safhada olduğu çağımızda bu kültürel ürün bilinen bir ürün haline gelebilmektedir. Sürrealizm, abstract (soyut) sanat, arazi sanatı gibi sanat anlayışları artık bütün dünyaca bilinmekte ve eserleri sunulmaktadır. Böyle olduğunda ise estetik beğeni de artık tekdüze bir durum haline mi gelir, şeklinde bir soru akla gelmektedir. Ancak estetik beğeni kişiye ait bir karar olduğu için dışsal faktörlerin de etkisi göz önünde bulundurularak beğenin temelde kişisel birikim ve algının sonucu olduğu unutulmamalıdır. Bu nedenle beğeniye kendi içerisinde tartışmak, etkilerinin ne olduğu üzerinde yoğunlaşmak doğru olmaktadır.

2.4.1.1.5. Görsel Kültür

İnsan doğuştan itibaren görsel kültürün etkisinde yaratılan fenomenlerin içindedir. Renkli, parlak oyuncaklar, çizgi filmler, müzikler, filmler, reklamlar yani onun dikkatini çekebilecek görsel ve işitsel tüm uyarıcılarla karşı karşıyadır.

Barnard (2010: 34), görselliği, görsel olan her şey olarak tanımlamanın eksikliğine değinmektedir. Çevrede her görülen şey görsel kültüre ait olmamakla birlikte aynı zamanda insanın ürettiği, özgün olan bir şey olmalıdır. Ancak bu tanımlama da, insanın doğal yollarla ürettiği idrar gibi görünen şeylerin de görsel kültüre ait olma düşüncesinin yanlışlığıyla çürütülmüştür. Üretilen şeyde bir amaç ve işlevsel bir yön de aranmalıdır. Bu nedenle Barnard (2010: 34), şu tanımlamada karar kılmaktadır: *“Görsel olan, insanlar tarafından üretilmiş, yorumlanmış ya da meydana getirilmiş, işlevsel, iletişimsel ve/veya estetik amacı olan her şeydir.”*

Duyumsal aktivitelerden ortaya çıkan görsel algı mimari yapılardan trafik işaretlerine kadar gördüğümüz her şey ile ilgilidir. Görsel olguları algılamaya iten unsurların günümüzdeki çokluğu ve yoğunluğu sürekli algılamaya programlamaktadır. İçinde boğulduğumuz internet, televizyon, cep telefonları gibi medya araçlarının bize sunduğu görsel olgular artık medyayı bir kültür yansıtıcısı kılmaktadır.

Barnard’ın (2010: 34) yukarıda bahsettiği görsel olan şeyin kültürel ögeye dönüşümündeki süreç üretilen objenin sıradanlığı ya da özgünlüğü ile ilgilidir. Sanat

eserinin üretilme amacının faydacı olmakla eş tutulmadığını düşünürsek görsel kültür elemanlarının üretilme amacı fayda ile anılıp maddi kazanç güdülürse bu kültür içinde yer alan ürünler sanatsal değerden yoksun mudur? Görsel kültür ürününün medya aracılığıyla rutin şekilde insanların gözleri önüne sunulması, suretinin farklı alanlara monte edilmesi özgünlüğü yok edebilmektedir. Görsel kültür içinde yer alan şey, birden fazla kimseye anlamlı gelen herhangi bir şey olabilir. Popülerliğin tanımında yer alan bu benzerlikten dolayı görsel kültür de popüler kültür ile paralel bir durumdadır.

Tavin'e (2009; Aktaran: Mamur, 2012a: 277) göre, görsel kültür değişen teknolojilerin ürettiği ürünlerin bir sonucu olarak insanların deneyimlerini etkileyen bir durumdur. Mitchell (2002:169; Aktaran: Mamur, 2012a: 277), görsel kültürden bir görselin sosyal yapısının özelliklerini taşıdığını belirtmektedir. Tüm bu tanımlamalar her görünüşün bir insanın yaşama karşı davranışını etkilediğini ve onun fikirlerine ve gelecek yeni düşünce ve önerilerine katkıda bulunduğunu açıklamaktadır. Bu nedenle görsel kültürde görüşün kendisi tartışılmaz. Bunun yerine bireyler ve toplum için üretilen şey nedir, buna bakılır. İçinde yaşadığımız yüzyılda her yer kelime ve basılı materyallerin yerine görsel resimlerle çevrilmiştir. Sosyal etkileşimde görsel kültür basılı kültürün yerini almıştır (Parsa, 2008; Aktaran: Mamur, 2012a: 277). Sonuç olarak modern dünya kültüründe görsel üreticilik insanların estetik deneyimlerini etkilemektedir ve insanın kendi kültürel kimliğini tanımasında önemli bir rol oynamaktadır. Yani, kapsamlı olarak görsel resimlerin arttığı bugünde bu ürünler insanlar tarafından üretilmektedir ve bu ürünler insanların fikirlerini yapılandırmaktadır (Mamur, 2012a: 277).

Postmodern sürecin de etkisiyle güzel sanatlar ve popüler görsel kültürün karışımı yoluyla yeni fikirler üretilir ve sanatın yeni anlamları öğrenilir. Bu yeni görüş açısı ile insanlar kültürün ne anlama geldiği, estetik yargılama için sanatı sınıflandırma ve tanılama hakkında fikir geliştirirler. Bu nedenle sadece finansal bir yatırım olarak değil aynı zamanda yüksek kültürün ve başarının bir parçası olan sanatsal işlerini tanıtmak için sanat, kurumlar tarafından satın alınır. Bunlar insanların kurumlar hakkında düşüncelerini etkilemek için müze ve galeriler dışında

da sergilenirler. Bu sergilenmedeki endüstrinin insanları etkileme amacı artık sanatın amacı olmaktadır. Sonuç olarak algılama, sanatın yalnızca müzede yer aldığı zamanlardan daha farklı bir yola dönüşür (Freedman, 2003: 86).

Görsel kültür tanımlanmasında ise farklı yaklaşımlara rastlanmaktadır. Mirzoeff (1998:3), görsel kültürü görsel teknoloji ile ilgili olan müşterilerce satın alınan anlama, hoşlanma, bilgi edinme görsel olayları ile ilgilidir, şeklinde tanımlamaktadır. Görsel teknoloji ile ilgili olan yaklaşımda televizyon, sinema, müzik videoları, bilgisayar teknolojisi, alışveriş merkezleri, reklamlar, dergiler ve gazetelerin yarattığı imgeleri içine alan bir tanım yaparken; anlama, hoşlanma, bilgi edinme görsel olaylarıyla ilgili olan yaklaşımda ise, resimlere, çizimlere, heykellere, mimari yapılara, filmlere ve buna benzer şeylere işaret eder. Görsel kültür tüm bunların yarattığı imgelerle ilgilenir (Uysal, 2011:3). İmge oluşturma dış dünyadan alınan obje ile zihindeki kelimelerin birleştirilip ortaya bir görüntünün çıkarılmasıdır. Böylece bu görüntü bağdaştığı kelimenin temsili olur (Aykut, 2012: 56). İmgelerin kelimelerden daha güçlü anlatımı ve daha çok şeyi ifade edebilmesi yazılı araçlar olmadan insanlar arasında iletişimi kurma ve güçlendirme için idealdir. Bunun daha çok sanat ve edebiyatta yapılması gereklidir. İmajları tanıma, anlama ve yorumlamaya dayalı sistemin temelindeki imgeler daha çok verdiği mesajlarla hem kullanan hem de izleyen insanları kendisine bağlamaktadır. Günümüzde sıradan bir anlam gibi kullanılan görsel kültür semiotik durumların temsili anlamındadır. Semiotik teori görsel resimlerin metin olarak okunmasını sağlar. Resimler bazı teknik yöntemlerle metin gibi okunur. Hem resimler, semboller hem de metinler biçimlerin tasviridir. Fakat resimler ve metinler arasındaki benzer önemli ilişki şu genel yargıyı ortaya çıkarmaktadır: “Biz onların anlamlarını onların bizde yapılandığı iş olarak algılarız.” Semboller farklı anlamları içererek yeni ve etkili metinler oluşmasında etkilidir. Etkili anlamlandırma oluşturmak basit algılama yoluyla elde edilmez. Bunları yapmak için yüksek algı gerekir. Resimlerin, sembollerin yazılı metinden de güçlü olan etkisi, reklam ve televizyon programlarının yer aldığı görsel kültürde görülebilir (Freedman, 2003: 99). Duncum (2004:252), eğer televizyon programlarını izlerken sesini kapatırsak diyalogun olayı anlamada ne kadar önemli olduğunu anlayacağımızı; eğer metni kesersek de

imajların güzel olmasına rağmen anlamlandırılmasının zor olabileceğini ifade etmiş ve sembollerin ve dilin anlamsal gücünü vurgulamaya çalışmıştır. Ancak burada her bir kültürel alandaki algı, görselin iletişimsel biçimini gerektirir.

Anlam ve geleneksel olarak estetik gibi kavramsallaşmakta olan şey arasında kitle iletişimde metinler üzerinde resimlerin etkisinin artışı görülebilmektedir. Sanatsal medya üretimi daima belirli değerleri destekleyen sanatçılar tarafından kullanılır. Fakat görsel teknolojiler daha yasal olarak temsil edilen yöntemlerde kullanılır. Örneğin çok inandırıcı ve ikna edici resim formları olmasından dolayı ustaca çekilen fotoğraflar reklam filmlerinde tercih edilir. Çağdaş görselin etkisi, ekonomik konulardan sosyo-politik olaylara kadar geniş bir alanı kapsamaktadır. Televizyonda filmler, videolar pek çok durumu gözlerimizle kısa sürede tarayabileceğimiz görüntüler sunarlar. Konuşmanın az, hareketin çok olduğu aksiyon filmlerinde görüntüler yoluyla hikâyeyi iyi anlayabilmek mümkün olmaktadır. Çünkü biz, görsel bir davranışı anlamak ve düşünmek konusunda güçlüyüz. Heterojen toplumlarda kültürel yorumlar, bireyselliğin yanı sıra sosyal, ahlaki durumların, kültürel deneyimlerin farklılaşmasından dolayı farklılık göstermektedir. Reklamlar sadece ürün satmak için değil aynı zamanda belirli bir siyaseti satmak için de yapılır. II. Dünya Savaşı ile birlikte televizyon ve popüler filmler yoluyla toplumların kültürlerinden görsel kültüre bağlı değişimler yaşanmaktadır (Freedman, 2003: 99). Siyaset, ideolojik düşünce sistemi yansıtımı gibi alanlar görsel kültürün sosyolojik anlamda görselliğin sosyal teorisi üzerine kurgulanmasıdır. Bu yaklaşım görsel simgelere diğer duylardan bağımsız bir yapaylık verildiğini gösterir.

Mirzoeff (1998:3), görsel kültürün günümüzde geldiği durumu açıklarken şu örnekleri vermektedir: 1997 yılında aynı cinsle evlilik Amerika konseyi tarafından yasadışı ilan edilmesine rağmen sitcom karakteri Ellen, eşcinsel olduğunu televizyonda açıkladığında bunu kırk iki milyon insan izlemiştir. Diğer taraftan sanal gerçeklik öğretim alanı olarak askeriye alanında uzun süredir tercih edilmektedir. Bununla birlikte Körfez Savaşı'nı pratiğe dökmek insan hayatını büyük zarara sokmuştur. Görüldüğü gibi görsel kültür hayatımızın bir parçası değil hayatımızın tamamıdır.

Postmodernizm etkisi ile gelişen küreselleşme görsel medya ve iletişimde günlük yaşamı her toplumda standartlaştırma eğiliminde olan bir politika izlemektedir. Görsel kültür aslında postmodernizm özelliklerinin günlük hayata yansımaları olarak düşünülebilir. Ancak görsel kültürün tarihi postmodernizme değil modernizme dayanmaktadır. Modernizm ile başlayan bu süreçte görsel imajları tanıma temelli olan görsel kültürde durağanlık yoktur. Bu hareketlilik modernitenin dışsal gerçekliği ile ilişkisine göre değişir. Alman filozof Heidegger'in dünyayı resim olarak görme fikri artık çağımızda değişen durumları analiz etmek için uygun değildir. Michel de Certeau, görsel kültürün bir stratejiden çok yaşadığımız sosyal çevreyi kontrol ile ilgili olan bir taktik olduğunu vurgular (Aktaran: Mirzoeff, 1998:9). Görsel kültürün sahte bir dünyadan ibaret olduğunu iddia eden Mirzoeff (1998:9), günlük hayattaki gerçekliğin kültürel kitle medyasında düşüşünü görebileceğimizi ifade eder. Bununla ilgili televizyonda her gün yayınlanan dizileri örnek gösterir. Diziler, uluslararası görsel standartlara uygun olsa da gerçeklikle ilgisi yoktur. Bu sahte yaşamdaki kültürel imgeler görselliğin gücü kullanılarak gerçek yaşamdaki kültüre yön vermeye başlamakta, günlük düşünce ve kararlarımızı etkilemektedir.

Sanat eğitiminin kamusal açılımını sağlayan önemli bir faktör olarak dikkatleri çeken medya ve medya üretimleri, kitle kültürü eğilimleri açısından sanatsal isteği etkileyebilecek potansiyele sahiptir. Bu bağlamda, görsel okuryazarlık, medya okuryazarlığı, medya eğitimi, görsel kültür eğitimi ve yaşamın içinde sanat eğitimi gibi pedagojik sahaların birbirleriyle etkileşimi çağdaş sanat eğitimin yeni doğrultularını oluşturur (Tavin, K. M. & Housman, J. 2004: 211, Aktaran: Aykut, 2013:709). Çoğunlukla eğitimciler çağdaş sanat yapıtlarını sorgularken öğrenciyi harekete geçirmek için son on yıldır müzede, galeride hatta görüntünün yeniden üretiminde kullanılan diğer kamusal alanlar ve sanatın yaygın sunulduğu ortamlarda nesne temelli öğrenme (object-based learning) stratejilerine başvurmaktadır. Güncel sanat eğitimi disiplinler arası, öğrenciyi merkeze alan; proje veya web-tabanlı uzaktan eğitim modelleriyle yapılandırılmaktadır. Bu yaklaşımlar öğrencinin gözlem yeteneklerine odaklanmaya yarayan sosyal veya uluslararası konular, temalar ya da

fikirler ile görsel kanıtları temel alan yorumların gelişmesine olanak tanıyan basit bir stratejiye dayanmaktadır (Aykut, 2013:710).

Sanat eğitimcileri özellikle kültürel alanların doğal görseli üzerine yoğunlaşmaktadır. Bu anlamda görselin yoğun olduğu sanatta ve eğitimde insanları küçük yaşta etkileyen görsel kültür öğelerinin seçici olması önemlidir. Gökay (2004:40), görsel tasarımların öğrenciler tarafından değerlendirilebilmesi için kültürün olabildiğince okul ortamı içine çekilip öğrencileri bilinçlendirmek gerektiğini ifade etmektedir. Görsel kültürün eğitim açısından önemi çağdaş demokraside uygun şekilde öğretim yapılıp yapılamayacağı ile ilgilidir. Görsel kültürün bilgisayar, medya gibi iletişim araçları ile sosyal ilişkileri artıran yönü eğitim açısından özgürleştirici ve bütünleştirici yol izlemektedir. Kişisel özgürlük artık sadece konuşmak değil, bilgiyi kullanma ile mümkündür. Görsel kültür, imajlar ve objelerle çevredeki yeni imajların öğretilmesi, yeni bilginin tanımlanması için olanaktır. Sanatsal algının artırılması görsel medyadaki seçiciliği ve gerekli bilgiyi kullanma açısından önemlidir.

2.4.1.2. Kişisel Sosyal Birikimler (Eğilimler, Yaşam Tarzı)

Vygotsky'e (1971) göre, sanat sosyal gelişimi yansıtır ve insanların sosyal yaşamı ile ilgilidir. İnsanoğlu kültürel düzen ve tarih yoluyla gelişen gelenekler içinde yer alır. İnsanın sosyal yönünün varlığı toplumdaki diğer düşüncelerle aynı düşünceye sahip olduğu anlamına gelmez fakat toplumdaki belirli düşünceler insanları bir araya getirebilir. Kişinin toplumdaki sosyal birikim ve düşünceleri hem bireysel hem de çevreye yeni soluklar kazandırması açısından eşsizdir. Vygotsky "*İnsan, bilinci ile sanatı yorumlar.*" demektedir. Bu anlamda tarihsel ve kişiye özgü gelişim alanı denilen sosyal çevrenin kazandırdıkları, ele alınan konu içerisindeki davranış gelişiminde etkin olmaktadır (Aktaran: Lindqvist, 2003:246-247).

İnsanoğlu kendini geliştiren, törpüleyen, olası tehlikelere karşı direnmeyi sağlayan deneyimlerle dolu bir çevre ile iç içedir. Realitenin içindeki olayların zaman geçtikçe insanın zihninde canlanması ya da tercihlere rehber olması aslında geçmişin asla geçmişte kalmadığını göstermektedir. Örneğin günlük ilgilenilen olaylar sürekli zihni meşgul ettiği için bu olaylarla ilgili durumlar hemen fark

edilmekte ve diğer durumlardan ayrı bir konuma sahip olmaktadır. Zihinde öncesinde var olan, çocuklukta temelleri atılmış sezgi temelli his olarak kabul edilebilen eğilimler, kişinin yapmaya, duymaya, uygulamaya kendini yeterli hissettiği sempati duyduğu alana yönelmez. Doğa ile etkileşim ve görüş birliği içinde olma eğilimi gösteren duyuşal deneyimle duyulan motivasyonun bir kimyacının ardıl iletkenliği analiz ederken gördüğü renklerin onu motive etmesine benzer bir motivasyon olduğunu düşünen Root-Bernstein (2002:64), yaptıkları araştırmada bazı bilim adamlarının meslekleriyle ilgi alanlarını ve bu yöndeki estetik beğenilerini anlatan örnekler sunmaktadır. Çevrebilimci Bernd Heinrich'e neden biyolog olmak istediği sorulduğunda Almanya'nın yeşil ormanlarından birinde bir bahar gününde yürürken *"Arıların vızıltısı, bülbüller ve bunların bana verdiği hazdan dolayı."* demektedir. Astrofizikçi Allan Sandage, yıldızlı bir geceyi katedrale benzetirken dünyanın bir sihir olduğunu ifade ediyor ve şöyle devam ediyor: *"Yıldızları keşfetmek için gecenin olmasını yıldızların ortaya çıkmasını, arka bahçede alacakaranlıkta uygun vakti bekledim. O anda hissettiklerimi bugün açıklayamam. Varlık sebebimizi anlatan içsel bir histi."* Allan Sandage gibi Kimyacı Roald Hoffman da *"Moleküllerin görünen güzelliği, renkleri, biçimleri, yavaşça büyüyen hareketleri ile sahip oldukları güzelliği hissederiz."* demektedir (Root-Bernstein, 2002: 64). Sempati duyma, eğilim gösterme ifadesi estetik tercihle özdeş sayılabilir. Çünkü yapılan işe karşı hoşlanma dürtüsü o yöne eğilimi olma ile mümkün sayılmaktadır. Eğer bir alana ilgi duymazsanız o yöndeki güzellikleri fark edemeyebilirsiniz. Ya da eğilimli olduğunuz yöndeki durumlar size güzel görünmektedir. Her iki durumda da belirtilen şey ilgi duyulan olay ya da olgunun, öncesinde kişide iz bırakan bir koşulun zihinde hükmedici önceliğinin olmasıdır.

Eğilim, toplumun oy çoğunluğuyla arzu ettiği düşünülen tepkidir. Bazıları tarafından üzerine anlam yüklenen eğilim, bilinçli ya da bilinçsiz kendinize ait uygun ışığa doğru ilerlemek doğrultusunda tepki vermez. Toplumsal istek ölçümü iki kategoride sınıflandırılabilir. İlki, toplumsal arzulanan tepkiler çerçevesinde bireysel eğilim tanılması üzerine yoğunlaşmaktadır. Bu kategori, toplumun arzuladığı tepkinin tüketimi üzerine temellenmesi, bazı bireylerde diğerlerine oranla daha sistematik ilerleyen bir eğilimdir. Yani toplumdaki bazı bireyler toplumun temelinde

var olan kalıplaşmış eğilimlere daha yatkındır. Podsakoff, MacKenzie, Lee ve Podsakoff (2003), bazı bireysel eğilimlerin, kişilerin kendilerine ait doğru hislerinden daha çok onların sosyal kabullenişinin bir sonucu olduğunu ifade etmektedirler. İkinci olarak ise sosyal arzulan tepkiler yaklaşımı kabul edilmektedir. Bu yaklaşım, toplumsal arzulan şeylerin göz ardı edildiği durumların ve anlam bakımından kişisel soruların tanınması üzerine yoğunlaşmaktadır. Bu alandaki sosyal grup daha mikro yapıdadır. Dar alanlardaki topluluklarda ya da kişiler arasındaki eğilim farklılıklarını araştırmaktadır. Her iki kategori de ırk, etnik köken ve kültürel değişimleri içeren farklı karakterleri incelemektedir (Johnson, Shavitt, Holbrook, Ed: Matsumoto, 2011:132). Farklı alanlara dahil olan insan gruplarına sosyal çevre ve toplumsal yapının değişken yüzü yansımaktadır. Bu konuda köy yaşamını örnek veren Connerton (1999: 31), köy ortamında eksik olan şeyin sadece kentin fiziksel özelliği olmadığını kentin alışlagelmiş yollarla düzenlenen performansa dayalı uzamı olduğunu ifade etmektedir. Kentte yabancı insanların ortamında davranmaya alışmışızdır; orada başkalarının yaptıklarına ve söylediklerine tanık olduğumuz insanların çoğu, genellikle tarihleri hakkında pek az bilgiye sahip oldukları ya da hiçbir bilgiye sahip olmadıkları gibi, geçmişlerinde görülmüş benzeri eylemlerle ve sözlerle ilgili pek az deneyim sahibidir. Bu örnekler içinde bulunulan şartlara göre günlük estetik deneyimi algılamada seçici davranmayı açıklamaktadır. Deneyim ve eğilimler, çevre tarafından belirlendiği için çevrenin her zaman kontrol edici bir anlamı vardır. Çevrenin kontrol edici işlevi, psikolojik işlevlerin ne olacağını değil nasıl kazanılacağını belirleyen en önemli koşuldur. McWhinnie (1990:9-16), öğrenci gruplarının estetik tercihleri ile ilgili yaptığı çalışmasında farklı sanatçıların figüratif ve soyut manzara eserlerini sonbahar ve ilkbahar mevsimlerinde en az ve en çok tercih edilen resimleri incelemiştir. Eserlerin empati temelli psikolojik bağlantı ile değerlendirilip tercih edildiği sonucuna varmıştır. Çünkü sonbaharda en çok tercih edilen resimlerle ilkbaharda en çok tercih edilen resimler içerik yönünden farklılık göstermektedir. Bu demek oluyor ki, sosyal çevre kişide öncesinde var olan bilgi ve algıyla bütünleşip empati yoluyla yüzeye çıkmaktadır. Empati kurmak bütün bilim adamlarınca kabul edilen yaygın bir stratejidir. Janes Salk (1983:7; Aktaran: Root-Bernstein, 2002:67) “Araştırma yaparken kendimi ya bir virüs ya da bir kanser hücresi olarak resimleyebilirim.” demektedir.

“İnsan bir devletin yurttaşı olduğu gibi, zamanının da yurttaşıdır; içinde yaşadığı çevrenin adetlerinden, onun alışık olduğu şeylerden ayrılması yakışmıyorsa, evet hatta yasaksa, çalışacağı alanı seçerken zamanının neler istediğini, nelerden hoşlandığını da göz önünde tutmak neden boynunun borcu olmasın?” der Schiller (1999:15).

İçinde yaşanılan toplumun ve zamanın getirdiği kuralların, alışkanlıkların ya da önemli olayların farklılık göstermesi, farklı insan yapılarını da beraberinde getirmektedir.

Her çağın kendine ait karakteri, yaşam standartları ve bunların oluşturduğu farklı özellikte toplum tipleri mevcuttur. Orta Çağ'daki feodal sistemin ezilmişliği içinde olan serflerin sahip oldukları yaşam tarzı ile Rönesans'ın getirdiği rahatlık ve bilimsel yeniliklere açık toplumlardaki insanların tarzlarının farklılık göstermesi doğaldır. Ortaçağ kültür ve eğitim merkezinin kilise oluşu dinsel yapısı daha güçlü, cezai yaptırımını yüksek kurallar içinde sıkışmış bir toplum yapısı yaratmıştır. Ortaçağ ile günümüz toplumunu karşılaştırmak iki uç örneği göstermek adına etkili olacaktır. Özellikle sanayi devrimi ile birlikte 20.yy'ın ikinci yarısından sonra toplum yapısında yaşanan köklü değişim, kitle iletişim araçlarının artması, silahlanmanın hem teknolojik hem siyasi manada artması mekânsızlığı beraberinde getirmiştir. Bu sanallaşma sürecinde yeni bir insan tipi oluşmuştur. Teknolojiye entegre edilmiş bir hayatta insanın beklentileri, zevkleri ve yargıları ortaçağ insanının hazzından farklı olacaktır.

Günlük yaşam kavramı, günümüzde popüler kültür bağlamında ele alındığında; genel anlamda giysi seçimi, yaşanılan mekânın dekorasyonu, kitap okuma, sinemaya ve tiyatroya gitme alışkanlığı, dinlenen müzik türü seçimi toplumun yaşam tarzını karşılamaktadır. Küreselleşen dünya, yaşamı şekillendiren bu etmenlerin oluşturduğu toplumlar arasındaki belirgin farklılıkları yavaşça silmektedir. Yaşam şekli ister yok edilmiş olsun isterse birbirine benzeşme politikasına kurban gitsin insanların özünde var olan karakterize olmuş unsurlar farklı tercihlerine yansımaktadır. Sanatsal anlamda eser karşısında kendine ait bir olay, olgu ya da örüntüyü fark ettiğinde zihin parçasını bulmuşçasına ona sıkıca sarılmaktadır.

2.4.1.3. Din

Din, insan ve toplumların yaşamında her zaman önemli olan, toplumu değiştirme gúcüne sahip değişmez ve genel ilkeler koyar. İnsanlar günlük hayatın değişen olayları karşısında bu ilkelere bağlanarak bunalıma düşmekten kurtulurlar (Güngör, 1993:243; Aktaran: Akyüz ve Çapçioğlu, 2011:362). Yaşamın getirdiklerine farklı bir gözle bakarak güzeli görmeyi, mutlu olmayı ve haz duymayı sağlar. Sezen (1998:118), güzellik duygusunun sosyal bir anlam kazanması noktasında sanat ve dini birleştirmektedir.

Dinin mutlu olmadaki “afyon” fonksiyonu, teknolojik bir sistemin “afyon” fonksiyonundan farklı değildir. Bütün kültürün hangi sistem içinde olursa olsun, kendi kendini devam ettiren bir nitelik taşıdığına bakılırsa içindeki unsurların çoğu “ideolojik” bir mahiyet taşımaktadır (Mardin, 2014: 53). Durkheim’in dini sosyal bir olay olarak kabul etmesi inancın toplumda gerçekleşen bir olay oluşundan dolayıdır. Weber ise, sosyolojik açıdan ele alarak dinin bazı yaşanmışlıklar sonucunda tam tanımlanabileceğini ifade etmektedir. Dinin yaşamı biçimlendiren sistem olması nedeniyle bunu kültürün bir parçası olarak kabul etmektedir. Diğer bir ifadeyle din, kültür havzasına anlam veren ondan etkilenen, onu şekillendiren, kendi kültürünü oluşturan, bireyler tarafından “kutsal” kabul edilen, kendisine göre inanç, iman ve ibadet esasları olan anlam sistemleridir. Din, kültürün beslediği ve ondan beslendiği alandır (Sezen, 1998: 46). Din duygusu kişinin dini olgular ya da semboller karşısında duyarlılık göstermesi durumu onun içinde bulunduğu sosyal edinimlerin dışında fitratından da ileri gelmektedir. Çünkü insan bir şeye bağlanma, yaptırımlarından çekinme eğilimindedir ve bu içgüdüyü taşır. Bu genel anlamda bir şeye sığınma, sonunda mükafatlandırılma ihtiyacından doğar.

Gorsuch’a (1997: 19) göre, dinî bir ihtiyacın içsel olarak var olduğunu varsaydıımızda, bunun doyurulmasının kültürel öğrenmelerle gerçekleştiğini söyleyebiliriz. Nasıl ki insandaki açlık hissi farklı kültürlerde farklı yiyeceklerle doyurulmaktadır, insandaki dindar olma ihtiyacı da kültürel öğrenme yoluyla farklı kültürlerde, farklı şekilde tatmin edilebilir (Aktaran: Türkyılmaz, 2008: 47). Din ve toplum arasındaki karşılıklı münasebetlerin, etki ve tepkilerinin yanı sıra, dinin her

şeyden önce ferdin işi mi yoksa toplumun işi mi olduğu meselesi önemlidir. Bazı psikolojistler dinin tamamen ferdi bir olay olduğu eğilimindedirler (Ceylan, 2010:14).

Her din, çeşitli olaylara, varlıklara ve dünyaya karşı bir bakışa, bir tutuma sahiptir. Bu muhteva ve tavır, o dine bağlanan insanlarda belirli bir zihniyet oluşturur. Bu yolla insanlar, normal gündelik işlerini yaparken bile o zihniyetin tesiri altında kalır. Farkında olsun veya olmasınlar, âlemi o dinin zihniyeti çevresinde görürler. İşte bir dinin ruhu, bu zihniyet paralelinde ortaya çıkan tutumu yansıtır (Akyüz ve Çapçuoğlu, 2011:346). İnsanlar her zaman inanmışlardır. İnançsız bir insanın psikolojik varlığı düşünülemez. İncanın daima aynı kılınan tarafı vardır. İnanç ve tutumlar değişmeye karşı dirençlidir, diyen Sezen (1998:50), inançların kendini muhafaza etmesindeki ortak noktalarını sosyal psikolojide şöyle sınıflandırmaktadır: İdrakin seçiciliği; içgüdüsel sebat, direnme, süreklilik faktörü; çekinme veya kaçınma davranışı; sosyal destek. İdrak seçiciliği dinin kutsallığını her alanda hissetmektir. Çevredeki dinsel sembolleri diğerlerinden ayırt etmek kayıtsız şartsız dine bağlı olmanın sonucudur. Halkın geleneksel yapısı bunu gerektirmektedir. Sanatsal algı olarak ele aldığımızda tutumlar değişikliğe uğrasa da sanat eserleri arasında dini anlamda güçlü olan anlatımlar ya da semboller algılanmada her zaman öncelikli olmaktadır. Bu, kimi zaman objenin sanatsal değeri düşünülmezsizin bir şartlanma sonucunda ortaya çıkar, kimi zaman da bilinçli bir beğeni davranışıdır.

Sosyal psikolojiye göre inançlar ve tutumlar birçok özellikleri bakımından değişmeye uğramaktadırlar. Fakat değişmeyen bir öz daima saklı kalır. Böyle olmasaydı, hiçbir kurum devamlılık kazanamazdı. Dinin devamlılık kazanması, inançların değişmeyen yönleri sayesinde. Günlük hayat, teknolojik gelişmeler objeyi değiştirmemekte, hedefler aşıldıkça, belki objenin güçlü görünüşünü artırmaktadır. İnsan yeni durumlara uyum göstererek imanını muhafaza edebilmektedir. Muhyiddin Arabi (1963:10; Aktaran: Sezen, 1998:50) “*İnanan, balmumuna benzer, hangi şekle girerse girsin o, aynıdır.*” demektedir. Weber’e göre değerler ve özellikle dini-ahlaki değerler ve düşünceler, sosyo-ekonomik değişme

olgusu içerisinde yer alabilir, hatta bazı durumlarda bu değişikliklerin en etkili faktörü rolünü üstlenebilirler (Aktaran: Akyüz ve Çapçioğlu, 2011:363). Dinin yaşamı düzenleyici güç olması bakımından sosyo-ekonomik değişimleri oluşturması toplumsal gelişimi ve değişimi de beraberinde getirmektedir. Aslında din, temelde değişmekten çok değiştirme felsefesi içindedir. Dini algılanmayı değişebilir kılan ferdin kendi iç huzuru ya da biyolojik gereksinimlerinden dolayı psikolojik değişimin oluşmasıdır. Ergenlik ile beraber soyut düşünceye kayma sürecinde meydana gelen hızlı değişimlere paralel olarak dini ilgi ve düşünceler şuur ve irade seviyesinde yükselerek gencin tüm kişiliğini derinden etkiler. Böylece çoğunlukla tüm tutum ve davranışlarını yeniden şekillendirecek güçlü bir dini anlayış ortaya çıkar. Ortaya çıkan bu değişim “dinî uyanma” kavramı ile ifade edilir (Mendeş, 2010:33).

Sosyolojide sosyal sistem ve vicdan evresi denilen evrede bulunan bireylere göre doğru, toplumun ve grubun refahı doğrultusunda davranmaktır. Sosyal düzeni korumak oldukça önemlidir. Geleneksel düzeye ait olan ahlaki tutumlar 9–15 yaş arasındaki çocuklarda ve birçok yetişkinde görülür (Ceylan, 2010:20). Bir bölümü, aileden aldıkları dini inanç ve değerleri geleneksel kalıpları içerisinde olduğu gibi ya da çok az değişikliklerle sürdürürler. Bunlar içinde aile bağları büyük önem taşır. Dini ilgi ve bağlılık böylece aile modelini esas alan bir çizgi üzerinde varlığını sürdürmeye devam eder. Ayrıca, farklı kültürlerde yaşayan ve bulunduğu toplumun dini inancından farklı bir inanç sistemine sahip olan bireylerde, kendi dininin olgularına duyduğu özlemden dolayı algıda hassasiyete sahip olma açıkça belirgin olmaktadır.

Postmodern çağa bakıldığında popüler kültür, çevresel-gündelik hayat pratikleri, uğraşları şeklinde görüldüğünde, günlük rutinler içerisinde yer kaplayan din ile kesişmemesi kaçınılmazdır. Dinin içerisindeki semboller, ritüeller popülerize edilerek hayata karışır. Örneğin Hıristiyan müziğinin içerisindeki namerler popüler müzik tınılarıyla harmonize edilir. İlahiler caz, rock veya günün en popüler müzik biçimlerine dönüştürülür. Diğer yandan “popüler kültür içinde, din” temsil şekilleri bulur. Filmler, TV programları, müzik endüstrisi dinsel hikâyeleri, mitleri, karakterleri veya öğretileri piyasaya sunar (Okutan, 2012:130). Küreselliğin de etkisiyle modernizmle birlikte Batılı düşünce tüm dünyaya yayılmaktadır. Bu

nedenle toplumların geneline baktığımızda geleneksel dini inançlarda bir zayıflık hissedildiğini görmek mümkün olabilir. Sanal çağda, teknolojinin hüküm sürdüğü toplumlarda maneviliğin yitirmeye başlanması bunun nedeni olarak görülebilir.

2.4.1.4. Ahlaki Değerler

İnsanın kendini kuşatan fiziki ve sosyal varlıklarla iletişiminden doğan ve kendi içerisinde aradığı durumlardan biri din ise diğeri de ahlak kavramıdır. Felsefenin düşünce sistemleri ahlâk anlayışına temel olmaktadır (Sezen, 1998:54).

Ahlakın insan davranışlarını düzenleyen din, hukuk gibi sosyal kontrol mekanizmalarının arasında bulunduğunu söyleyen Güngör (2000:138), bütün bu kontrol sistemlerinin ahlak davranışlarını düzenlediğini ve bunların hepsinin birer ahlaki yargı kurumu olarak düşünülmesi gerektiğini ifade etmektedir. Sezen (1998:56) ise, his ahlakı, faydacı ahlak, haz teorisi, bilgi ve bilgelik ahlakı, irade ahlakı, değer teorisi gibi sistemlerin teorik anlamda ahlakı yapılandırıldığını düşünmektedir. Yine Güngör (2000:138), ahlakı, sosyal ve ferdi olarak iki şekilde sınıflandırmış ve toplumun ahlakı düzenlemesi için koyduğu çeşitli sistemlerin insanın karşısındaki davranış alternatifleri oluşturabileceğini vurgulamıştır. Sosyal tercihlerde ahlakın etkililiği burada belirtilmektedir. Kişinin herhangi bir konuda ya da nesneyi tercihinde sosyal ahlak ve ferdi ahlakın her ikisinin de duruma müdahalesi olduğu sonucuna varılmaktadır. Örf, adet, gelenekler ya da din sistemlerinden yola çıkan Güngör (2000:138), insanın bu sistemlerin gösterdiği yolda her zaman ilerlemediğini, çoğu zamanlarda kendi değerlendirme ölçütlerine uyduğunu ifade etmiştir. Bu anlamda Sezen'in (1998:56) yukarıda ifade ettiği faydacı ahlak, haz teorisi, bilgi, irade gibi sistemlerin kişinin ferdi ahlakını oluşturduğu ve insanın tercihlerinde etkili olduğu söylenebilir.

Teorik olarak haz alma aynı menfaat gibi başkasının zararına olursa burada ahlak çöker. Değerler ve gerçekler arasındaki ilgide ahlakın bulunduğu yerin değerde ya da gerçeklerde mi olduğunu iyi anlamak gerekir. Değerlerin ve hazzın kaynağı ahlaki anlayışa göre fert ya da cemiyete dayandırılmaktadır. Ahlakın temeli, gelişmemiş haliyle mecburluk gelişmiş haliyle sorumluluktur (Sezen, 1998:56). Durkheim'in dediği gibi kişinin ahlaki davranışını toplum belirlemektedir. Ahlak,

cemiyet yani toplumla ilgilidir. Fert, topluma bağlıdır ve onun davranışlarını düzenleyen kurallar, adetler vardır. Gelenek ve göreneklerin oluşması ahlakı rasyonel kılar (Sezen, 1998: 57). Toplum herkes için geçerli olacak genel ahlak kuralları koyar, herkesin buna uymasını bekler, fakat toplumda her insanın ihtiyaçları, ilgileri, emelleri ve sosyal bağlantıları bakımından bazen farklılıklar gösterirler. İnsanlar bağlı oldukları grupların ahlak kurallarına göre hareket ederler (Güngör, 2000:101).

Sosyal hayat dışında sanatın kültürel karşılaştırma analizine bakıldığında iki karmaşık bulgunun ortaya çıktığı görülür. İlki, toplumda oluşan adetlerde büyük değişim ve ifade tarzı oluşumu. İkincisi, insanın toplumsal değişmelerle başa çıkmada mekanik algı hassasiyetidir. Adetlerin algılamada önemli rolü olduğunu görebiliriz. Onlar, topluma ait sanatın oluşmasında ve tarz yaratımında da etkilidir. Eğer adetler sanatsal değerlendirmede baskın rolde ise farklı kültürlerden gelen konular arasında uyum aramak nedensizdir. Estetik tercihlerin karşılaştırmalı birkaç çalışması bu beklentiyi destekler niteliktedir. Örneğin, Lawlor (1955) Güney Afrika ve İngiltere'den alınan örnekler üzerindeki tercih oranlarını araştırmış ve estetik yargılamanın, değer vermenin geleneksel düzeyde kültürel geçmişle ilgili olduğu sonucuna varmıştır (Berry, Poortinga, Segall, Dasen, 1998:156). Değer verme, nesne ile olan ilişkinin farklı yaptırımlara göre şekillenmesidir. Ahlak da bu yaptırımlardan biri olmakla birlikte toplumsal ahlak, ferdi ahlakı haz ve değer konusunda yönetebilir. Ahlak, ferdi toplumda uyumlu hale sokar. Bu nedenle haz ve değer kişide ahlaki oranda hayat bulur. Toplumun ahlaki değerlerince değerli olan kişi için de değer görebilmektedir. Bu ahlaki duyarlılığı gelişmiş kişide bir sorumluluktur. Haz duyma, gelenek ve adetlerin zorlayıcılığı ile ahlak süzgecinden geçerek oluşan içsel dürtüdür. Ancak bu seçimde ahlak sırf mecburiyet değildir. Toplumda geleneklere uymayan ya da toplumun haz duymadığı bir şeyden haz alan kimseyi ahlaksız olarak nitelendirmek yanlış olacaktır. Çünkü bu seçimi yapmada sadece toplumsal ahlak değil kişinin vicdanı da işin içindedir.

O halde toplum içinde yaşayan bir kişinin haz ve tercihleri toplumsal bir kalıtım olabilir mi? Ya da Malik bin Nebi'nin (2000:130) yazdığı gibi, herhangi bir

toplum, kendi ahlaki değerini üretebilir mi? Toplumun oluşturduğu ahlak, içinde doğan her bireyi hem vicdani özgürlük hem de zorlayıcı kurallar dahilinde bü-yüt-mek-tedir. Bu nedenle haz ve tercihlerin bu olgu ve olayların sonucunda şekillenmesi de kaçınılmazdır.

Haz duyma veya estetik beğenin oluşmasını ahlakın toplumun ruhundaki bir etki olarak kabul eden Gazali, estetikten kopuk bir iyilik ya da iyi davranışın düşünüle-meye-ceğini ifade etmiş böylece ahlak ve estetiği güzel noktada birleştirmiştir. Buna göre, düşünceler toplumsal çerçevede mevcut algılanan imajlardan doğar ve o çerçevede yaşayan kişinin psikolojisine yansır. Renk, form, hareket ve koku gibi özelliklerin oluşturduğu çerçevedeki estetik zevk, iyi ve güzele doğru bir eğilim, güzel adetleri arama, davranışı güzelleştirme şeklinde ortaya çıkmaktadır (Malik bin Nebi, 2000:55).

2.4.1.5. Eğitim

Modernizmle birlikte değişmeye başlayan ve postmodernizmle birlikte bilginin sınırlarını zorlayan toplum, yapısını yenilerken onu oluşturan değerlerin değişimine de izin vermektedir. Eğitim alanı da tıpkı diğer alanlar gibi değişime kayıtsız kalamaz.

Sanayi devriminden sonra genel anlamıyla eğitim, nesnel bilgiye, kesin olana ulaşma eğilimindedir. 20.yy'ın sonunda "bilgi patlaması" küreselleşme ve teknolojinin devamlı iletişimi ile birlikte bilgisayar kullanımının artması, konuşma odalarının, akıllı tahtaların, internet sitelerinin yaygınlaşması yoluyla popüler kültürün yeni izleyiciler kazanmasının yanı sıra yeni kültürel formlar ve sanal ürünler oluşturmaktadır. Cyber kültür (Cyberculture) denilen teknolojiye bağlı gelişen kültür formunda başta You Tube gibi video paylaşımlarının yapıldığı ortamların popüleriteye hizmetinin haricinde eğitime interaktif yansımalarını da görmek mümkündür. Cyber kültür, e-öğrenme yoluyla eğitim çevresini geliştirmeye yardımcı ve global iletişim yoluyla da alternatif kültürler üretiminde etkindir (Fisher, Harris, Jarvis, 2008:6). Günümüzde eğitim sistemi daha esnek, yeniliklere açık, yapıcı ve teknoloji desteklidir. Branşlar birbiri ile etkileşim halinde, ders proje çalışmaları ile okul dışı öğrenme alanları çoğaltılmakta, öğrenme hayatın her alanına yayılmaya

çalışılmaktadır. Okul, eğitsel işlevinin dışında bağımsız, sosyal ve kültürel yaşam alanı haline getirilmektedir. Böylece sosyal, kültürel ve estetik eğitiminin önemi gün geçtikçe anlaşılmaktadır. Postmodern anlayışla birlikte sorgulamaya daha da yönelen eğitim sistemi, totaliter eğitimin göstergeleri olan zil saatleri ve üniformaların yerine günümüzde sivil kıyafet, esnek zaman anlayışı ile tek kişilik sıralar ve öğrencinin zekâ yapısına göre uygulanan programlar görülmektedir. Bu çeşitlilik içerisinde kültürel farklılaşmaların eğitime yansması da muhakkaktır.

Öncül (2000:745-746), kültürlerarası eğitimin kültürlerarasındaki gerçek ya da olası gerginlikleri, önyagıları ve ayrıcalıkları azaltmak için yapıcı programlar ile okullarda din, ırk ve başka ayrılıklara önem vermeden küme ayrılıklarını hoşgörü ile karşılamak ve farklı kültürlere mensup olan öğrencilerin toplum yaşamına eşit ölçüde katılmalarını sağlamak amacıyla yapılan eğitim olduğunu düşünmektedir (Aktaran: Coşkun, 2016:38). Krumm (1995:156), Almanya'da yabancıların ve göçmenlerin eğitimine ilişkin bütün öğretim alanları için kültürlerarası eğitim amacının kişinin çok kültürlü toplumda yaşayabilir konuma gelmesi şeklinde açıklamıştır. Krumm, Almanya'da yabancı çocuklar ile Alman çocuklarının birlikte öğrenmeleri için bir eğitim ve öğretim programının geliştirilmesinin öngörüldüğünü ifade etmektedir (Aktaran: Coşkun, 2016:40). Krumm'a göre kültürlerarası eğitim, sadece Avrupa'nın değişik ülkelerinde çalışan yabancı işçi çocuklarının varlığından dolayı talep edilmemektedir. Bu istemin temelinde Avrupa ülkelerinde konuşulan değişik diller ve bu dillerin dayandığı kültürler de yatmaktadır (Aktaran: Coşkun, 2016:41). Türk eğitim sistemi genelde milliliği (ulusallığı) temel almıştır. Ancak bu anlayış Avrupa Birliği uyum yasaları ile birlikte değişmeye başlamış, Anadolu'da yaşayan değişik grupların dil, kültür ve dini özelliklerini eğitim alanında göz önünde bulundurmada bulunduğu gerçeğini ortaya çıkarmıştır (Coşkun, 2016:54).

Stokrocki (1989), kültürler arası eğitimi öğrencilerin keşfedeceği, paylaşacağı, geçmiş ve gelecekteki kültürlerini yeniden yorumlayacakları bir süreç olarak tanımlar. Çok kültürlü sanat eğitimi sanatın kültürlere göre değişiklik gösterdiğini vurgulamaktadır. Bir sanat yapıtını incelerken ait olduğu kültürün tüm kültürel yaşamı incelenmiş olur (Kırıçoğlu, Stokrocki, 1997:3.12). Ancak, Tunalı (2011:36),

beğeni yargılarının çeşitliliğini sadece farklı kültürlerin yaşandığı alanlara bağlamamakta; eğitimi sebep göstererek aynı kültür içerisinde de beğeni farklılığının olacağına dikkat çekmektedir. Tunalı (2011:36), “*Bir Schubert veya bir Stravinski müziği her Avrupalı için aynı değeri taşımaz. Çünkü eğitim görmüş Avrupalı vardır, eğitim görmemiş Avrupalı vardır. Eğitim beğeniye etkileyen önemli faktörlerdendir.*” demektedir.

Hem öğretmenin hem de öğrencinin eleştirel yapı temeline dayanmaya başlayan eğitim politikaları kültür ve sanat eğitiminin gerekliliği ve etkililiğini bir kez daha ortaya koymaktadır. Keuchel (2013:130) sanat eğitimi teriminin en az iki alanın sorumluluğunda olduğunu, bunların da kültür ve eğitim olduğunu ifade etmektedir. Sanatın öğrenilmesi, geçmişe dair nesnelerin tanınması ve beğenme deneyimi kazandırılması tarihi öğrenmek anlamına gelmektedir. Günümüzde de tarihten gelen bu öğrenme modern anlayışa uyarlanarak kendini göstermektedir. Yani tarihsel süreci bilmek bugünkü sanat anlayışında ürünler sunmaya ve izlemeye bir malzeme teşkil etmektedir. Freedman (2003:57) bu konuda “Jurassic Park III” filmi örnek göstermektedir. Geçmişte yaşamış dinazorların Hollywood-type tarzıyla yapımı grafik sanatçıların eseridir. Sanat tarihçileri de bu anlamda kendi disiplinlerini sorguladıklarında en güçlü belge olarak yapılmış resimleri bulmaktadırlar. Gombrich’e göre resim yapmak bireysel algının bir sonucudur. Bryson’ın sanat tarihi görüşü ise, resimleri semboller olarak anlamak ve resim yapmanın sürecini sosyal üretimin bir şekli olarak düşünmektir. Toplumsal ve kültürel olguların tarih tarafından saptanması ilerleyen ve düz bir seyri olan hikayenin kültürel gelişiminin değerlendirilmesi fikrine dayanır (Freedman, 2003:47). Buna göre sanat tarihi, sanat eğitimindeki kültür basamağı olup duyarlılık ve algılama edinimi sürecinde estetik eğitimi ile birleşir. Smith’e (2006: 69) göre, öğrencilerde kültür ve sanatı algılama kapasitesini geliştirmek sanat eğitiminin amacıdır. Algılama büyük oranda obje içeriğine ve kitlenin tam algısal yeterliliğine bağlıdır. Algısal eleştirel ve estetik yeterliliğe sahip olmak bunların nasıl sergileneceğini de iyi bilmektir. Çünkü yetenekler yazma, konuşma ya da uygulama performanslarıyla ortaya çıkar. Öğretmen, öğrencinin estetik ilerleyişini görmek ister. Bu, sadece estetik içeriğin kavranmasıyla olabilecek bir şeydir. Özetle, sanat

eğitiminin önemli olan parçası, sanat eserinin estetik değerlendirmesi için mevcut olan özelliği anlama ve kavrama yansıtımı yeteneğinin kazandırılmasıdır. Algının gelişmesi estetik/eleştirel yeteneğin öğretilmesini gerektirir. Sanat alanında öğrenci başarısı Chapman'a (1982:81) göre, öğrencinin birikimine, sanata dahil olmadaki fırsatlarına ve bunların gerçekleşmesinde en önemli etken olan sosyoekonomik duruma bağlıdır. Chapman, 9–17 yaş aralığındaki öğrencilerin okulda sanat eğitimi yeterliliği ya da yetersizliği sonucunda elde edilen başarılarını araştırmış ve sanat eğitiminin güçlü olduğu okullarda özellikle 17 yaş grubunda sanat eğitimi ve yeteneğin güçlü oranda bağlılıklarını tespit etmiştir. Bununla ilgili Eurydice çalışması Avrupa'daki okullarda kültürel ve sanatsal eğitim sisteminin verilerini değerlendiren bir çalışmadır. Bu çalışma öğretmen eğitiminin içeriği ve müfredat programı amaçlarının düzenlenmesi olarak iki yaklaşımı takip etmektedir (Wagner, 2013:105). Bu çalışma ile birlikte uluslararası anketler düzenlenip uygulanmaktadır. Uygulanan anketler sağlıklı sonuç verdiğinde okullarda sanat eğitimi girdileri hakkında Avrupa düzeyinde sanat eğitimi ders saatleri, konular, okul dışı sanat etkinlikleri ile müfredat programı karşılaştırılması gibi maddeler hakkında genel bir bilgi sağlamaktadır (Wagner, 2013:108). Örneğin sanat konularının ülkelere göre değişim göstermesi çocukların tercihlerindeki değişimin temsili olabilmektedir. Bunun gibi tespitlerin yapılması anlamında “sanat eğitiminde bilgi ağı” yöntemi, memnun edici şu amaçlara erişimi sağlamaktadır.

- 1- Bilimsel araştırma standartlarına ulaşmak,
- 2- Alanla ilgili kimselerin durum değerlendirmesi yapması,
- 3- Sanat eğitiminin geliştirilmesi için gerekli olan yeterliliği sağlamak (Wagner, 2013:109).

Görsel sanatlar eğitiminin amaçlarını Gökay (2009: 16), üç grupta ele almaktadır. Bunlar, farklı kültür ve toplumların tarihi gelişimlerini analiz etmek ve bunların içeriğini öğrenmek; eser karşısında analitik ve eleştirel düşünmeyi, yerel ve evrensel sanat hakkında farklı içerik ve anlamları tanımlamayı öğrenmek; farklı fikirler üretmekle birlikte farklı materyalleri ürüne dönüştürmeyi öğrenmektir. Alman meslek sanat okulu olan Bauhaus'un felsefesi olan bu düşünce ile modern

sanat materyalleri, özel tasarımlar sanat eğitimi programlarında yerini almıştır. Bauhaus, Hurwitz ve Day'e (1995:26; Aktaran: Özsoy, 2003:114) göre özellikle ortaöğretim okullarında sanata çok yönlü bir duygusal yaklaşıma yükselen ilginin yanı sıra, estetik duyarlılıkları çevresel ve endüstriyel tasarıma yerleştirmeye dönük bir eğilimi de canlandırmıştır. Günümüzde Avrupa'nın eğitim politikasını değerlendiren bir çalışma olan Education at a Glance (EAG), görsel sanatlar, müzik, tiyatro, fotoğraf, tekstil tasarım ve yaratıcı çalışmalarını içeren bir alanda sanatsal konuları birleştirir. Bu alanları oluşturmaktaki amaç, farklı okul tipleri ve bölgeler arasındaki farklılıkları bu başlıklara göre değerlendirmek ve gerekli görülen bölgelere bütçe aktarımı sağlamaktır. Bu programa katılan ülkeler, hükümetlere gönderilen anketleri uygulayarak veri oluşumu sağlamaktadır (Wagner, 2013:101). Bu çalışma ile genel sorun ve gereksinimler belirlenip sanat eğitiminde ortak bir oluşum süreci amaçlanmaktadır. Görsel sanatlar dersinin içeriği zamanın gerektirdiği şekilde gelişme göstermektedir. Bu doğrultuda görsellik adına çevrede bulunan pek çok şey artık sanat eğitiminin kullanım alanı içine girmektedir. Video, bilgisayar gibi teknolojilerin ürün elde etmede kullanımının yanı sıra, farklı iç ve dış mekân, kıyafet, seramik tasarımları da sanat eğitiminde sanatsal ürünlerin sunulduğu bir alan olmaktadır. Çizgi film animasyonlarının, grafitilerin herkesçe bilinmesi görsel kültürün sanat eğitimi içerisinde yer aldığı önemi vurgulamaktadır. Freedman'ın (2003: 86) görsel kültürün öğretilmesi amacı olarak sunduğu kültür temelli beğeni içeriğinin yorumlanması, sanat eğitiminde görsel kültür estetiğinin kazanımını da öngörmektedir. Sanat eğitimi ile verilmesi amaçlanan eleştirel ve düşünsel yapı artık popülerliğin üretim yansıması olan popüler kültür ürünlerinde seçici davranmak, onları belli durumlar dahilinde değerlendirmek aşamasında da etken olmalıdır. Artut (2004)'a göre popüler sanat, düşünceyi engelleyerek kendine yaşam alanı oluşturmaktadır. Bu nedenle popüler sanat ürünleri düşüncenin az görüldüğü bir zevkin ürünüdür. Popüler kültürün tüketime dayalı, basit sayılabilecek düzenlemeleri sergileyen bir yapısı olması nedeniyle sanat eğitiminde hızlı tüketime bağımlı bireylerde algı ve eleştirel yeterliliği az da olsa yok ettiği ve aynı zamanda propagandacı zihniyetinin tepkisel çalışmalarının sergilenmesi yoluyla farklı bakış açıları kazandırmasında yaratıcı düşünceyi geliştirdiği söylenebilir.

2.4.1.5.1. Estetik Eğitimi

Çevreye bakış açısında düzen, sorgulama becerisinde yalınlık, algı kapasitesinde seçicilik kazandıran estetik kazanım, sanat eğitiminin temeli olan estetik eğitimle mümkündür.

Crawford'un (1989) dediği gibi sanat eğitimi içerisinde yer alan estetik disiplini tanımlayan ana kavramlar sanat objesi, takdir etme, yorumlama, eleştirel değerlendirme, sanatsal yaratıcılık ve kültürel içeriktir. Pek çok estetik konusu ve içeriği sanat eserini keşfeden öğrencilerin sanat tarihi, sanat eleştirisi ve uygulama gibi disiplinleri kullandığı çok alanlı sanat eğitimi yöntemi sınıflarında ortaya çıkmaktadır. Diğer üç disiplinin içeriği estetik sorular sorulmasını sağlar. Estetik, sanatsal yaratımı veya sanat objesini eleştirel, kültürel ve sosyal değerlendirmeye doğru dikkati yönlendirir (Aktaran: Dobbs, 1998: 49).

Erickson (1986:150), estetik öğretiminin anlamını estetik deneyimle temellendirmektedir. Estetik öğretimi, yöntem olarak estetik deneyime odaklanan bir örnektir. Donald Arnstine (1967, 1970, 1995; Aktaran: Smith, 2004:176), yeni durumların gelişmesinde önemli olduğunu düşündüğü öğrenme ve estetik deneyim arasında önemli bir benzerlik olduğu görüşündedir. Estetik deneyimle eşdeğer olan öğrenme, sıradan öğrenme ve eğitimsel açıdan öğrenmeden farklıdır çünkü bu öğrenme, öğrenen kişinin yaşam biçiminde engellerin ve uyumsuzlukların arasında bir uzlaşma gerektirir. Arnstine, Dewey'in deneyimle öğrenme görüşünü desteklemektedir ancak, estetik deneyime sahip olmanın daha farklı bir şey olduğunu düşünmektedir. Ona göre estetik deneyim, algılama ve bu yolla mutlu değildir. Çünkü deneyimin şekli sadece üst düzeyde mutluluk vermek demek değil aynı zamanda bu estetik deneyimle kişinin kendi sıradan deneyimi arasındaki çelişkinin de farkına varılmasında esastır. Stanley Madeja ve Sheila Onuska (1977:5), estetik eğitimin bir ders öğretimi değil Sokrates'tan bu yana felsefenin merkezindeki sorularla gelişen bir program olduğunu, estetik deneyimin içinde yer alan estetik eğitimin tarihsel, kültürel, geleneksel olay ya da objelerin üretildiği ürünlerle birlikte geliştiğini ifade etmektedir. Eldon Katter ve Erickson'un (1986) estetiğin öğretimi ile ilgili geliştirdikleri deneyimsel programda aşağıda belirtilen maddeler sanata

uygulanan felsefi yeterlilik yönüyle estetikte öğrenmenin amacını oluşturmaktadır. Bunlar;

- 1- Farklılıkları ayırt etmek,
- 2- Sonuçlara varmak,
- 3- İçeriği ve kavramları tanımlamak,
- 4- Geleneksel düşünme çalışması,
- 5- İddiaların türünü ayırt edebilme,
- 6- Tartışmalar oluşturma (Erickson, 1986:157).

Estetik eğitimi, öğrencileri sanat hakkında sistematik sorular sormaya yöneltme, sanatı değerlendirme ve sanata değer yargısı yönünden tepki vermeyi, takdir etmeyi sağlamadır. Öğrenciler sanat yapıtlarını incelerken sosyal ve fizyolojik belli birikimlerine göre tepkiler sunarlar. Sanat eserinin önemi ve anlamının çalışmanın içeriğinde mi yoksa dış görünüşünde mi olduğu, sanat eserinin algılanan değerinin nasıl belli edildiği, değerli olduğunun nasıl anlaşıldığı, bir kültür için kutsal, değerli ya da özel olan sanat eserinin diğerleri için de öyle olup olmadığı, sanat eserinin değerini görmek için sahip olunması gereken algı düzeyi, eğer halk, kendi kültürüne ait sanat eserini sıkıcı bulursa onu yok etmeye ne kadar hakkı olduğu gibi soruların içeriğini ve cevaplarını bulmak estetik eğitimi ve öğretiminin amaçlarıdır (Dobbs, 1998: 50). Estetik gelişimde etkili öğrenme deneyimle mümkün olmaktadır. Kişi ne kadar çok sanatsal etkinliğin içinde bulunursa günlük hayattaki deneyimleri ve sanatsal birikimi de buna göre yorumlanabilir. Resim sergilerine gitmek, galeri ortamında bulunmak, sinemaya gitmek, kitap okumak, fotoğraf çekmek ya da izlemek, enstrüman çalmak ya da konser ve dinletilere katılmak, farklı kültürleri yerinde görüp yaşamak gibi sanat dünyasının içinde olmak estetik birikim ve beğeniyi geliştirecek, eleştirel bir güç kazandıracaktır. Bu söylenen, sanat çevresinde profesyonel anlamda işin içinde olma durumudur. Eğitim alanında değerlendirildiğinde ise öğrenciye mikro alanda da olsa sanatsal çevre ve algı sağlanabilir. Gökay (2005: 86), estetiği öğretirken sınıfta uygulanabilecek etkinlik örnekleri sunmaktadır. Gökay'a (2005: 86) göre sanat dünyasındaki sanatçı, izleyici, galeri müdürü, eleştirmen gibi rollerin sınıf içerisinde paylaşımı ile drama

yaptırılabilir. Sanat dünyası ile ilgili kavram haritası hazırlanıp bunun üzerinde roller hakkında konuşulabilir. Sanat nedir? Sanatçı kimdir? gibi soruları cevaplandırmaya yönelik örnek olaylar üzerinde durulabilir. Bunlarla ilgili olay ve yapıtın doğru olması koşuluyla öyküler yazılabilir. Estetik kuramların oluşturduğu panoların sınıfın görülebilen bölümlerinde bulundurulması ders sırasında yargıda bulunurken hem öğrencinin hem de öğretmenin işine yarayacaktır. Konuyla ilgili farklı kültürlerden örnekler incelemek aynı konunun farklı yönlerden ele alınabileceğini öğrenciye fark ettirilmesi açısından önemlidir. Ayrıca doğada bulunan bir objenin orijinali ve yapay görünümü arasındaki güzellik farkı ile aynı zamanda onun sanattaki yansımasını ve bunun röprodüksiyonu arasındaki güzelliği tartışmak öğrencilerin “doğada güzel” “sanatta güzel” kavramlarını anlamalarını sağlayacaktır.

Estetik disiplini sanat eğitimi içerisinde verilirken öğrenci seviyelerinin başlangıçta düşük olabileceği unutulmamalıdır. Öğrencilerin yaş gruplarına göre hazırlanan estetik oyunlarla bu ders daha kolay verilebilir. Bunlar sanatın doğası üzerinde tartışma, sanat dünyasıyla ilgili rol yapma, estetik olay bulmacasının hazırlanması, değer biçme oyunu şeklinde düzenlenebilir. Ayrıca estetik aktivitelerin yer aldığı derslerde estetik yargı kuramları da (biçimci, anlatımcı, yansıtmacı, işlevsel sanat kuramları) öğrenci seviyesine göre verilmelidir. Bu kuramlar üzerinde kısaca açıklamalar yapılarak örnekler gösterilmeli, öğrencilerin hem kendi çalışmaları hem de diğer sanatçıların eserleri üzerinde verdikleri estetik kararların hangi kuram içerisinde yer aldığı buldurulmalıdır (Gökay, 1998:40). Bu kuramlar eserin değerlendirilmesine ve eserin önem derecesinin bulunmasına yardımcıdır. Taklitçi yani yansıtmacı kuramda sanatçının olay ve olguları görülen haliyle özgün olarak betimlemesidir. Realist örnekler çevreyi, doğayı, kişileri birebir yansıtmaktadır. Çağdaş resimde foto gerçekçilik yapılan düzenlemelerle toplumun yargılarını açığa vurmaktadır. Biçimci kuramda sanatçı, sanatın ilke ve elemanlarını alışılmışın dışında ön plana çıkararak çevredeki objeleri zihindeki renk, uzam, ritim, armoni v.b. ile ifade eder. Böylelikle mesaj içeren bir resim renk ve biçimlerin kompoze edilmesiyle ifade bulmaktadır. Kübizmin felsefesini oluşturan bu kuram sanat eğitiminde öğrencilerin izlerken ve uygularken zevk aldıkları bir alandır. Dışavurumcu ya da anlatımcı kuram, sanatçı ya da toplumun duygularını, acılarını

varsa düzene karşı isyanını açığa vurduğu sembolik bir anlatıdır. Bu kuramda asıl tema duygudur. Resim ve müzik dışında film, afiş, edebiyat gibi sanat dallarında da propagandist ekspresyonist örnekler görmek mümkündür. İşlevsel kuram, dinsel, eğitsel ya da bir ideal için yapılan düzenlemedir. İşlevsel kurama dahil olan eser, bu konulardaki anlatımda ne kadar iyi olduğuna göre değerlendirilir. Yargı aşamasındaki bu kuramlar öğrencilerin algı kapasitelerine göre fark edilmekte ve buna göre değer kazanmaktadır (Alakuş, 2005:40-41).

2.4.1.5.2. İlköğretim İkinci Kademe 12–17 Yaş Dönemi Estetik Gelişim Özellikleri

İnsanın estetik gelişiminde ya da nesnelere karşı estetik tavır alma durumunun oluşmasında çevresel ve zihinsel faktörlerin etkin olduğu bilinmektedir.

Parsons'un estetik gelişim evrelerini Piaget'nin zihinsel gelişim evrelerine bağlı olarak oluşturması estetik gelişimin zihinsel gelişimle doğrudan ilişkili olduğunu göstermektedir (Kırıo lu ve Stokrocki, 1997: 2.21).

Çocuk “Bu resim hoş.” dediğinde eleştirel bir durum ortaya koymaktadır. Bu ayrımın anlamının ne olduğu ve değerlendirmeyi iyi ayırt etmek gerekmektedir (Dobbs, 1998:47). Resmin konusunun ya da resmin görünümünün beğeniye ne kadar etkisi olduğunu çözümlmek gerekmektedir. Resimde çirkin olarak bir objenin yansıtımı güzel olabilir bu durumda çirkin objeyi iyi resimlemek resmi çirkin kılmaz. Bu durumu öğrencinin fark etmesi güzellik teriminin anlamını da değiştirmektedir. Güzellik anlayışının kültürel anlamdaki değerinin toplum ve zamana göre değişmesi de kültür formunun sanat eğitimiyle verildiği anlamına gelmektedir. Kişinin karar mekanizmasını çalıştıran ve yargı olayını hızlandıran etkenlerin belirlenmesiyle birlikte bu etkenlerin belli yaş gruplarına göre etki alan ve oranının değiştiği de açıktır. Bu bağlamda en bilinen haliyle Parsons'un estetik gelişim evrelerini değerlendirmek doğru olmaktadır.

Parsons (1987) estetik gelişim evrelerini konu, anlatım, araç-gereç ve yargı başlıklarına göre değerlendirmektedir. Burada konu, bir sanat yapıtında betimlenen şeyleri; anlatım, yapıttaki duygunun ruhsal durum ve simgelerle temsili, yargı ise

estetik tercihin geçerli ve anlamlı nedenlere göre değerlendirilmesidir. Parsons, bu evrelere göre insanların estetiği algılama gelişimlerini de beş aşamada incelemektedir. O, her aşamayı düşünceler kümesi olarak kabul etmektedir. 1.aşamayı 2-7 yaş aralığı temsil etmektedir. Bu dönemde çocuk, çok sevdiği nesnelere duyarlı olup öznel duyguların etkisiyle kişisel tercihlerini yapar. Bu aşamanın özelliği “resimdeki sezgisel haz” olarak tanımlanır. Güçlü renkler ve çarpıcı konulardan alınan haz, resmin ön planında duran olgular üzerinden oluşmaktadır. Bu dönemdeki çocuklar Kandinsky, Gauguin, Van Gogh gibi sanatçıların eserlerini renkleri için beğendiklerini belirtmişlerdir (Erickson, 1996:59).

7-9 yaş döneminde bilinen konularla ilgili ev, kuş gibi sembolik unsurlar günlük yaşanmış olaylarla bütünleştirilerek gerçekçi anlayışta tercih edilir. 2.aşama olarak kabul edilen bu dönemde baskın düşünce obje ya da temsil olarak tanımlanmaktadır. Öğrenciler sanat eserinin geri planına baktıklarında objelerin arasındaki farklılık oranını “güzel” olarak tanımlamaktadırlar. 1.aşamanın başında vurgulandığı gibi bütün çalışmalarındaki sezgisel hoşlanma, temsili olmayan yani realist olmayan resimlere verilen tepki, daha çok estetik anlamının seviyesini göstermektedir. Parsons’un yaptığı incelemelerde bir öğrenci J.Pollock’un eserini konuya bağlı kalmadan sadece “Renklerini sevdim.” demiştir. Ancak onun bu değerlendirmesi yanında sanatçıyı bilmesinin de etkisi sanat tarihi alanına yönelik soruyu cevaplamasından anlaşılmalıdır (Erickson, 1996:59). Dolayısıyla eserin konusu dışındaki özelliklerin de öğrencilerin beğenisinde etkin olduğu anlaşılmaktadır. Yine bir diğer örnekte “Stonehenge” anıtı hakkında öğrencilerden biri “Onun sevimli ve hoş olduğunu düşünüyorum.” demiştir. Buna karşılık öğrencilerden bazıları onun anıt olduğunu, bazıları da sadece taş yığını olduğunu düşünebilirler. Bu durum öğrencilerin algısı ve bakış açısının onların bir nesneyi farklı değerlendirdiğini göstermektedir (Erickson, 1996: 60). Parsons bu aşamada Erickson’un (1994:75) bahsettiği sanatçının rolünün algıyı sınırlandırması durumunu Van Gogh’un Yıldızlı Gece adlı tablosunda görmektedir. Öğrenci bu resmi neden beğendiği ile ilgili gerekçesini “Sanatçı böyle gördü diye.” şeklinde açıklamıştır. Bazı öğrenciler “Budhha” heykelini değerlendirirken eserin konusu ile sanatçısını bağdaştırmaktadır. “Sanatçı burada kendi oturduğu haline benziyor.” şeklinde gerekçe sunmuşlardır.

Başka bir öğrenci de Yunan heykeli için “Belki de sanatçı onu bir kadın için ve onu ne kadar çok sevdiğini göstermek için yapmıştır.” diyebilmektedir (Erickson, 1996: 60).

3.aşama 9–12 yaş dönemi estetik karmaşa olarak isimlendirilmektedir. Biçim güzelliği ile konu güzelliğinin birleştirilmesi olarak ele alınan bu dönemde hayvanların ilginç görünüşleri, yaşam- ölüm gibi konular dikkat çekmektedir. Anlatımda sanatçının duygularını özgürce ifade etmesi önemlidir. Bu aşamada araç-gereç kullanılarak bir teknik oluşturulması dikkat çekmektedir. Yargılamada ise yargı cümlelerinde farklı ifade kullanma isteği ile karmaşık duygular ön plandadır. Araştırmada verilen örnekte öğrencilerden bazılarının aynı dönemde yapılmış eserler gösterildiğinde birkaçının bu resimleri zaman ve üsluplarını ayırt edebildiği gözlenmiştir. Örneğin, Çin kültürüne ait manzara resminin öğrenciye ne ifade ettiği sorulduğunda öğrenci insanoğlunun küçük, doğanın ise büyük olduğunu ifade etmiştir. Resmin ona ne hissettirdiği sorulduğunda ise “Guam” hakkında annesinin anlattığı hikâyeyi anımsattığını söylemiştir. Bu anlamda öğrenci, var olan kültürün etkilerini yansıtan resmi ayırt edip resimle kendisinin ortak yönlerini fark etme fırsatı bulmuştur (Erickson, 1996:61). Piaget’e göre 11 yaş ve üzeri dönem soyut işlem dönemidir. Bu dönemde çocuğun yetişkin gibi soyut düşünebilmesi ergenlik döneminin başlangıcındaki nörofizyolojik değişimlere bağlanmaktadır. 11 yaş ve sonrasında olan bu değişimle birlikte bireyde ayırt etme, değişkenleri belirleme ve kontrol etme, hayal kurma ve soyut kavramları algılama gibi beceriler gelişmektedir (San, 2003; Aktaran: Gültekin, 2011: 50).

Estetik görüş ve anlayışa eğitilmiş kişilerin ulaşabilir kabul edildiği 4.aşama 12 yaş ve üzeri olarak tanımlanır. Bu anlayış simgesel konulara, mecazlara ve biçimlerin verdiği duygulara dayanır. Anlatımda kişi sanatın eleman ve tasarım ilkelerine duyarlı, her çeşit araç-gerece açık, üsluba dayalı biçimsel kararlar vermeden ibarettir. Bu aşamada bir resmin önemi bireysel değerlendirmeden daha çok sosyal başarıdır. Öğrencilerin düzenli kitap okumaları, kütüphane, sinema gibi sosyal alanlar kişinin sosyal beslenmesi demektir. Ergenlik dönemindeki 13-14 yaş grubu gençler estetik bakış açısı evresindedirler. Sanat yapıtının anlatım özelliklerine verdikleri yanıtlar

biçimlerin uyandırdığı duygulara dayandırılır. Bir gerecin yarattığı çizgi niteliğine ve kompozisyon elemanlarına yani yapıtın biçimine yanıt verirler. Yargıları, üslupsal ölçüte ve biçimsel kararlara örneğin çizgi, şekil, renk ve uzama dayandırılır ve belli bir sanat dünyasıyla bağlantı kurarlar (Gültekin, 2011: 47). Artut (2004: 212), 12–14 yaş aralığını doğalcılık dönemi olarak adlandırmaktadır. Bu yaş grubunda öğrenciler yeni düşüncelere açık olup gelecek hakkında düşünmeye başlarlar. Başkalarının düşüncelerini dinleyip değerlendirirler. Fiziksel, cinsel ve duygusal statüleriyle birlikte yeni edindikleri bilişsel yetileri, teorik ve sosyal sorunlara karşı ilgilerinin artmasına yardımcı olur. Bu dönemde ayrıntılara dikkat etme belirgindir.

5.aşama, estetikte eleştirel bir yaklaşıma bir adımdır. Bu alandaki insan grubu eğitilmiş sanatçılar eleştirmenlerden oluşmaktadır. Bu aşamadaki bireyler konular hakkında bilgi sahibidir. Anlatımsal kavramlar dikkat çekmektedir. Her çeşit gereç kullanılır. Yargılamada ise en idealini değerlendirme için kesin ölçütler bulunmaktadır. Birey sanat eserinin içeriğini, anlamını ve değerini geleneksel yapıda yargılamaktadır (Erickson, 1996: 62). Sanatın tarihsel değerlendirilmesinde öğrencilerin etkisi nedir? Sanat eserinin kültürel manada anlaşılması yaklaşımını öğrenciler nasıl yapıyor? Bir eser hakkında daha fazla bilgi için neye ihtiyacın olabilirdi? ya da bir eserin ne demek istediğini nasıl anlarsın? sorularına verilen yanıt “Bilmiyorum.”dur. Erickson’a (1996:62) göre değerlendirme yaparken asıl ihtiyaç olan şey, farklı insanların gözleriyle bakabilmek ve objelerin bu şekilde görülmesini algılayabilmektir.

2.4.1.5.3 Almanya ve Türkiye’de Sanat Eğitimi

Farklı yapılara sahip ülkelerin ve toplumların yaşadıkları düzenin gereği olarak eğitim sistemlerinde de farklılıklar görülmektedir.

Çok kültürlü bir yapıya sahip olan Almanya’da etnik kökenli öğrenci sayısının fazlalığı, özellikle Bavyera gibi bazı eyaletlerde multikültürel okulların bulunması sanat eğitimi uygulamalarındaki çeşitliliği de artırmaktadır. Sanat eğitiminin farklı kültür alanlarına göre nasıl sınırlandırıldığını araştırmayı amaçlayan projelerde aynı zamanda sanat alımının ne düzeyde olduğu ve sanat eğitimi uygulamalarının bölgelere göre değerlendirilmesi de incelenmektedir.

Almanya'nın 2009 yılına ait uluslararası değerlendirme raporu farklı ulusal alanların farklılaştığını ayrıntılı olarak göstermektedir. Ülkeler arasındaki sanat alanındaki değişim önemli derecede yüksektir. Uygulanan programların genel yapısı nedir? Müfredat programı ile okul dışı etkinlik programı arasındaki ilişki nedir? Öğrenciler okul dışında da sanatsal etkinliklere katılıyorlar mı? Müfredat konularına eklenen okul dışında uygulanması önerilen programların oranı nedir? gibi sorular sanat eğitiminin ülkeler bazında başarı durumlarının sorgulanması için cevaplanması gereken problemler olarak kabul edilmektedir. Sanat eğitimine verilen önemin anlaşılmasını sağlayan bir diğer ölçüt de ders saati oranlarıdır. Farklı sanat konuları arasındaki ders saati farklılığına bağlı elde edilen öğrenmenin durumu sanat eğitiminde başarı ölçütü olabilmektedir (Wagner, 2013:104). 16 tane eyalet bulunan Almanya'nın her eyaletinde eğitim sisteminde farklılıklar bulunmaktadır. Her eyaletin okullarda haftalık sanat dersi saati sınıflara göre değişmektedir (Bayerische Staatsregierung, Gymnasialschulordnung GSO, 2015: 23). Bavyera eyaletindeki Gymnasium okullarında 5. 6. 7.sınıflarda sanat (Kunst) dersi ikişer saat; 8. 9. 10. sınıflarda ise birer saattir (Bayerische Staatsregierung, Gymnasialschulordnung GSO, 2015:64). 11. ve 12. sınıfta ders saati 2'ye çıkmaktadır (Bayerische Staatsregierung, Gymnasialschulordnung GSO, 2015:71). Alman eğitim sisteminde eyalete göre lise diploması almak için 12.sınıfta veya 13.sınıfta dört veya beş ayrı merkezi sınav yapılmaktadır. Lise son sınıf dönemine, bu dönem sonunda girilen sınava ve sonunda alınan diplomaya "Abitur" denir. Bavyera eyaletinde Abitur sınavı 12.sınıfta 3 yazılı 2 sözlü olmak üzere 5 ayrı merkezi sınav şeklinde uygulanmaktadır. Ders saatleri, Abitur sınavında başarılı olmak için öğrencinin seçtiği derslere göre değişmektedir (Bayerische Staatsregierung, Gymnasialschulordnung GSO, 2015:26). Sanat dersinin sınavına "Abitur" sınavı değil de "Bölüm Sınavı" denmektedir. Çünkü bu dersin sınavını diğer derslerden ayıran şey sınavda yazılı dışında bir de uygulama sınavının bulunmasıdır (Bayerische Staatsregierung, Gymnasialschulordnung GSO, 2015:43). Sanat (Kunst) dersinin Bölüm Sınavında yazılı ya da sözlü sınavdan biri tercih edilebilmektedir. Sanat dersinin sınavı yazılı sınav olarak tercih edildiğinde haftada 2 saat olan sanat dersi 4 saate çıkmaktadır, çünkü ek ders olarak 2 saatlik "sanatsal uygulama" dersini de almak mecburi olmaktadır. Bu "ek derse" girebilmek için de 10.sınıfta ders notunun en az 3 olması gerekmektedir (Bayerische Staatsregierung,

Gymnasialschulordnung GSO, 2015:26). Uygulama sınavı ise ek ders olarak alınan “sanatsal uygulama” içeriği üzerinedir (Bayerische Staatsregierung, Gymnasialschulordnung GSO, 2015:74). Sanat dersinin sınavı sözlü sınav olarak tercih edildiğinde ise okullara bağlı olarak uygulama sınavı da yapılabilmektedir. Sözlü sınav 30 dakika sürmektedir (Bayerische Staatsregierung, Gymnasialschulordnung GSO, 2015:44). Sözlü sınavın sonucu o gün içerisinde alınır. Yazılı sınavın sonucu ise bir ay sürebilir. Resim dersine özel olan sınavda öğrenciye bir yazılı-teorik, bir görsel-pratik sınavı dışında bir de yazılı-teorik+görsel-pratik konularından karışık bir sınav sunulmaktadır. Öğrenci bu üç sınavdan birini seçme hakkına sahiptir. Sınav süresi 300 dakikadır. Görsel- pratik sınavında yaratıcılık dışında zanaat ve teknik özellikler de değerlendirilmektedir (Bayerische Staatsregierung, Gymnasialschulordnung GSO, 2015:77). Bazen ek ders olan sanatsal uygulamayı seçen öğrenci sayısı az olduğunda sınıf açılmamakta ve ders yapılmadığı için de Abitur için seçilmeyebilmektedir.

7.sınıftan 12.sınıfa kadar sanat derslerinde program basitten karmaşığa doğru gitmektedir. Sanat dersi günlük yaşamdan örneklerle estetik gelişimi sağlayıcı temele dayanan bir eğitim programıyla desteklenmektedir. Sanat dersinde öğrenciler, sanatı anlama, algılama, tasarım yapma ve uygulama alanlarında gelişmektedir. Öğrenciler sanatı anlarken aynı zamanda dünya sanatını ve çağdaş sanat anlayışını tanımaktadır. Bu anlamda sanat dersi, sanat hakkında genel kültür bilgisini ve görsel medyaya karşı eleştirel düşünce yapısını geliştirmektedir. Görsel medya, çağımız sanat dünyasında televizyon, film, dijital medya, iletişim, tasarım alanlarında değer kazanmaktadır. Öğrencilerin yaratıcılığını geliştirmesi ve güncel sanat uygulamalarını anlama ve uygulama anlamında yeterlilik kazanabilmesi için boyama, çizim, dijital çizim, kil, modelaj ve baskı teknikleri öğretilmektedir.

5. ve 10. sınıflar arasında sanat ders planı dört öğrenme alanını içermektedir. Bu alanların yöntem ve teknikleri sınıf arttıkça daha kapsamlı ve çeşitli olmaktadır. Bu alanlar şöyle sıralanabilir:

1- Günlük Deneyim: 5.sınıf öğrencileri hayal dünyalarını yansıtan deneyimler sergilemektedir. Daha üst sınıflardaki öğrenciler, moda, müzik, sanal dünya, popüler kültür içerisinde bazı deneyimler yaşayabilirler.

2- İletişim ve Medya: Bu alan sadece yazı, reklam değil fotoğrafçılık ve ortak tasarım yöntemlerini öğretmeyi amaçlamaktadır.

3- Mimari ve Tasarım: Bu öğrenme alanı, öğrencilerin gelişim durumuna göre kişisel tasarımlara, duyu yansıtan objelerin kullanımına ve kentsel planlamaya yönelik ürün oluşturma ile ilgilidir.

4- Kültürel Miras: Antik Çağ'dan günümüze sanat dönemlerini öğrenmenin kültürel mirası günümüz sanatına yönlendirerek ürünler ortaya koymanın amaçlandığı bu alanda öğrenciler sanatın tarihsel sürecini ve eserlerini yakından tanımaktadır (Bayerisches Staatsministerium für Unterricht und Kultus, Staatsinstitut Für Schulqualität und Bildungsforschung, 2010: 54).

7.sınıfta gerçekçilik ve klasik dönem sanatçı ve eserleri hakkında bilgi verilip örnekler sunulmaktadır. Bu aşama 12.sınıfta tasarım boyutuna ulaşır çağdaş sanat izlenimlerini uyarlama ve ürün oluşturma sürecine geçmektedir. Planda her konu için, algı ve popüler bakış açısı başlıkları altında amaç oluşturulmuştur. Örneğin 7.sınıf, iletişim ve medya konusu için “mesaj” temalı ürünler oluşturmak için baskı tekniği kullanılmıştır. Dürer ve Rembrant'ın baskı eserlerinden yola çıkarak 20.yy fotoğraf örnekleri incelenmiştir. Popüler bakış alanında da web sitesi, kartvizit, davetiye örnekleri yapılmıştır (Staatsinstitut Für Schulqualität und Bildungsforschung München, Lehrplan Jahrgangsstufe 7.,2010: 42).

2000 yılından itibaren her iki yılda bir yayınlanan Alman eğitim raporu, 2012 yılında ilk defa özel bir bölümde sanat alanına yoğunlaşmıştır. Bu raporda en çok (Organisation for Economic Co-operation and Development, OECD) Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü üyesi olan ülkelerde, eğitim kurumlarında sanat eğitiminin öneminin azaldığı görülmektedir. Bu durumun karşıtı önemli bir örnek Finlandiya'da gözlenmektedir. Ülkede, 9–11 yaş grubu ve 12–14 yaş grubu öğrencilerin eğitim dönemindeki sanatsal disiplin oranları bu yılda ikiye katlanmıştır.

Okul dersleri Alman eğitim sistemine göre, öğrenciler için en üst düzeyde önemlidir. Öğrenciler belirli kurallara bağlı olarak daha çok proje üretmekte ve performans göstermektedir. Öğretmenler de farklı yöntemlerle motivasyonu sağlamaktadır. PISA 2009'a göre Almanya müzik ve görsel sanatlar alanlarında okul bandosu, orkestra, grup sergileri gibi grup çalışmaları üzerine yoğunlaşmaktadır. Okullarda 15 yaş grubu öğrencilerin bu tip aktivitelerinin desteklenme oranları 2012 yılında % 66'dan %78'e yükselmiştir (Wagner, 2013:103).

Almanya'da sanat eğitimi kendini sadece okul ile sınırlandırmaz. Sanat eğitimi, aynı zamanda eğitimin informal alanında da güçlü şekilde hissedilmektedir. Almanya'nın çok kültürlü yapısı, okul dışındaki sanat eğitimi programları ve uygulamalarına da yansımaktadır. Sanat ve müzik okulları dâhilinde kültürel etkinlikler, amatör orkestralar, bağımsız dans ve drama grupları ve etkinlikleri oluşturulmaktadır. Aynı zamanda kültürlerarası alan çalışmalarında özellikle göçmenlerle yapılan kültürel faaliyetlerde, sürekli artış gösteren bu nüfus için eğitim önerileri geliştirmek üzere çaba sarf edilmektedir. Bu değerlendirmeler sonrasında bir diğer sanat eğitimi sorumluluğu da fon ayırma ve maddi destek imkânları sağlamadır. Bakanlıklar ve yerel yönetimler göçmen aileler, çocuklar, gençler gibi özel gruplara sanat eğitimi verilmesi için fon ayırmaktadır. Bu kurumların azınlık gruplara karşı sorumluluğu erken çocukluk döneminden itibaren (Keuchel, 2013:128). Kültürel etkinlikler içeriğinde uluslararası dil kursları ve sanat etkinlikleri Federal Yabancı Büroları ya da Ekonomi Bakanlığı tarafından desteklenmektedir. Almanya'nın eğitim anlamında sıkıntı yaşadığı konu tam zamanlı okul sayılarının artmasıdır. Ülkede bulunan yarı zamanlı okullardaki öğrenci sayısının tam zamanlı okullardaki öğrenci sayılarına nazaran 2002 yılından itibaren üç katından daha fazla olması, bu okullar için gerekli olan fonun daha da artırılmasına neden olmaktadır. Keuchel (2013:131), yaptığı bu çalışmada bahsedilen problemin anne-baba tarafından finansal katılım gerekliliği şeklinde çözülebileceği sonucuna varmaktadır. Ülkede verilen sanat eğitimi sonuçlarının değerlendirilmesinde ulusal alanda kapsamlı veriler toplanmaktadır. Gereksinim duyulan materyaller yıllık değerlendirme raporları ile belirlenmektedir. Aynı zamanda çok kültürlü okullarda

önemli günlerde kültür geceleri düzenlenip, her öğrenci grubu kendi kültürüne ait bir özelliği resim, müzik, tiyatro, şiir gibi etkinliklerle sergilemektedir.

Türkiye’de ise eğitim sistemi 4+4+4 olarak formülleşen ilkokul, ortaokul ve lise düzeyinde okullara sahiptir. 5, 6, 7 ve 8. sınıflar ortaokul ve 9, 10, 11 ve 12. sınıflar ise lise düzeyini oluşturmaktadır. 2015 yılı Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği’nde ortaöğretim kurumu, ortaokul veya imam-hatip ortaokulundan sonra dört yıllık eğitim ve öğretim veren, resmî ve özel örgün eğitim okul ve kurumlarının her biri şeklinde tanımlanmaktadır (MEB, Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği, 2015: Madde 4,m). Bu kurumlar, Fen liseleri, sosyal bilimler liseleri, Anadolu liseleri, güzel sanatlar liseleri ve spor liseleri, Anadolu imam-hatip liseleri, Mesleki ve teknik Anadolu liseleri, mesleki ve teknik eğitim merkezleri ile çok programlı Anadolu liselerinden oluşur (MEB, Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği, 2015: Madde 6, 2a,b,c). Ortaöğretim, ilköğretimden sonra devam eden ortaokullar ve liselerin tamamını kapsamaktadır. Ortaokul ve liselerde, Kur’an-ı Kerim ve Hz. Peygamberimizin Hayatı, isteğe bağlı seçmeli ders olarak okutulmaktadır. Bu okullarda okutulacak diğer seçmeli dersler ise okullara göre Bakanlık tarafından belirlenmektedir (Milli Eğitim Temel Kanunu, 1973, Madde 25 –(30/3/2012-6287/9 md.). Seçmeli dersler, öğrencilerin hedefledikleri ve yöneldikleri alanda gelişmelerine veya ilgi ve istekleri doğrultusunda çeşitli programlarda ilerlemelerine, kişisel yeteneklerini geliştirmelerine imkân sağlayan derslerdir (MEB, Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği, 2015: Madde 10/d). Seçmeli ders en az 10 öğrencinin talebi doğrultusunda öğretime açılır. Ders yılı içerisinde öğrenci sayısı azalsa bile o dersin okutulmasına devam edilir (MEB, Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği, 29403 Sayılı RG, 2015: Madde 11/4).

İlkokulların birinci sınıfına, kayıtların yapıldığı yılın eylül ayı sonu itibarıyla 66 ayını dolduran çocukların kaydı yapılır (MEB, Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği, 29072 sayılı RG, 2014, Madde 11/6a). 13 yaşını bitirip 14 yaşına girdiği yılın öğretim yılı sonunda biten zorunlu ilköğretim çağı 6–13 yaş grubundaki çocukları kapsamaktadır (Milli Eğitim Temel Kanunu,1973, Madde 22 – (Değişik: 30/3/2012 - 6287/7 md.). Her Türk çocuğuna iyi bir vatandaş olmak için

gerekli temel bilgi, beceri, davranış ve alışkanlıkları kazandırmak; onu milli ahlak anlayışına uygun olarak yetiştirmek; her Türk çocuğunu ilgi, istidat ve kabiliyetleri yönünden yetiştirerek hayata ve üst öğrenime hazırlamak, ilköğretimin amaç ve görevleri arasındadır (Milli Eğitim Temel Kanunu, 1973: Madde 23). Ortaöğretim kurumları, öğrencileri ortaöğretim düzeyinde ortak bir genel kültür vererek yükseköğretime, mesleğe, hayata ve iş alanlarına hazırlamayı, öğrencilerin öz güven, öz denetim ve sorumluluk duygularının geliştirilmesini, öğrencilere çalışma ve dayanışma alışkanlığı kazandırmayı amaçlamaktadır. Ayrıca, öğrencilere yaratıcı ve eleştirel düşünme becerisi kazandırmayı, öğrencilerin dünyadaki gelişme ve değişmeleri izleyebilecek düzeyde yabancı dil öğrenebilmelerini sağlamak belirtilen amaçlar arasında yer almaktadır. Bu kurumlar öğrencilerin teknolojiden yararlanarak bilgi ve becerilerini kullanarak proje geliştirerek bilgi üretebilmelerini sağlamaktadır (MEB, Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği, 29403 RG, 2015: Madde 7/1a,b,ç,d,e,g,h).

İlköğretimini tamamlayan her öğrenci ortaöğretime girmeye hak kazanmaktadır. Ortaöğretime geçiş döneminde öğrencilerin yanılgılarını önlemek için muhtemel gelişmelere göre ortaöğretime yöneltme ilköğretimde sağlanmaktadır (Milli Eğitim Temel Kanunu, 1973, Madde 30). İlköğretimin son ders yılının ikinci yarısında öğrencilere, ortaöğretimde devam edilebilecek okul ve programların hangi mesleklerin yolunu açabileceği ve bu mesleklerin kendilerine sağlayacağı yaşam standardı konusunda tanıtıcı bilgiler vermek üzere rehberlik servislerince gerekli çalışmalar yapılmaktadır (Milli Eğitim Temel Kanunu 1973, (Ek: 16/8/1997 - 4306/4 md.) Madde 23/3). Bu yönlendirme okuldaki rehber ve sınıf öğretmenlerince belirlenip öğrenci ve velilerin bilgilendirilmesiyle mümkün olmaktadır.

Öğrenciler lise dönemlerinde kendi ilgi ve yeteneklerine göre Güzel Sanatlar Liselerini de tercih edebilmektedir. Güzel sanatlar liseleri, öğrencilere güzel sanatlarla ilgili temel bilgi ve beceriler kazandırmayı ve güzel sanatlar alanında nitelikli insan yetiştirilmesine kaynaklık etmeyi amaçlamaktadır (MEB, Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği, 29403 RG, 2015: Madde 7/2c).

İlköğretim Kurumları (İlkokul ve Ortaokul) Görsel Sanatlar Dersi (1-8. Sınıflar) Öğretim Programının, 2014-2015 Öğretim Yılından itibaren 1 ve 5.

sınıflardan başlamak ve kademeli olarak uygulanmak üzere kabul edilmiştir. 11.09.2006 tarihinde kabul edilen ‘İlköğretim Görsel Sanatlar (1-8. Sınıflar) Dersi Öğretim Programı’nın, 2014-2015 Öğretim Yılından itibaren 1 ve 5. sınıflardan başlamak üzere kademeli olarak uygulamadan kaldırılması uygun görülmüştür (MEB, İlköğretim Kurumları (İlkokul ve Ortaokul) Görsel Sanatlar Dersi (1-8. Sınıflar) Öğretim Programı, 2013).

2014 yılında Görsel Sanatlar Dersi (5–8. Sınıflar) Öğretim Programı yeniden oluşturulmuştur. Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Seçmeli Görsel Sanatlar Dersi (5, 6, 7 ve 8. Sınıflar) Öğretim Programının, 2014-2015 Öğretim Yılından itibaren 5, 6 ve 7. Sınıflardan başlamak üzere kademeli olarak uygulanması ve 28.08.2006 tarihinde kabul edilen İlköğretim Seçmeli Sanat Etkinlikleri (1-8. sınıflar) Dersi Öğretim Programının, 2014-2015 Öğretim Yılından itibaren 1, 2, 3, 4, 5, 6 ve 7. sınıflardan başlamak üzere kademeli olarak uygulamadan kaldırılması Milli Eğitim Bakanlığı’nca uygun görülmüştür (MEB, Seçmeli Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı, 2014). Oluşturulan program 2014–2015 öğretim yılında 1. ve 5. sınıflarda sonraki öğretim yıllarında da 2. ve 6. sınıflar, 3. ve 7. sınıflar şeklinde kademeli olarak uygulanacaktır. Bu öğretim yılında 1. ve 5. sınıflar dışındaki diğer sınıflarda eski program uygulanmaya devam etmektedir. Şu anda 1. ve 2. sınıflarla 5. ve 6.sınıflarda yeni program; diğer sınıflarda eski program olmak üzere iki program aynı anda uygulanmaktadır.

Bu programın amaçları bireysel ve toplumsal amaçlar, algısal amaçlar, estetik amaçlar ve teknik amaçlar olarak bölümlere ayrılmıştır. Bireysel ve toplumsal anlamda belirlenen amaçlar daha çok öğrencinin seçme, inceleme, yeniden organize edebilme, yaratıcı davranışlar geliştirme ve öğrencilerin sanat eseri ve sanatçıları tanımasını sağlamak amaçlanmaktadır. İş birliği yapma, paylaşma, sorumluluk alma, ulusal ve evrensel değerleri tanımayı sağlamak da toplumsal amaçların gereklilikleridir. Öğrencinin algı birikimini ve hayal gücünü geliştirmek ve bunların sanatsal anlatımlara dönüşmesini sağlamak, özgün olmalarını sağlamak algısal amaçlardandır. Öğrencinin sanatın ve sanat eserlerinin değerini, geçmişten günümüze gelen eserleri anlamaya çalışmasını, haz alma ve onları korumayı bilme

estetik amaçların arasındadır. Öğrencinin ürün ortaya çıkarırken bilgi birikimlerini kullanması ve araç gereç kullanımını doğru yapma becerilerinin kazandırılması, değişik tekniklerin kullanımıyla anlatımda sağlanan zenginliğin farkına varılması teknik amaçların gerektirdikleridir (Peşkersoy ve Yıldırım 2010: 10-11).

Bu program üç öğrenme alanı altında yapılandırılmıştır:

1- Görsel Sanatlarda Biçimlendirme:

Sanatın ilke ve elemanlarının seçilen etkinlik, önerilen yöntem ve teknikler eşliğinde, duyuşsal ve devinimsel kazanımlara yönelik uygulamalar içinde sezdirildiği, hissettirildiği, geliştirildiği ve pekiştirildiği bir öğrenme alanıdır.

2- Görsel Sanat Kültürü:

Bu öğrenme alanında öğrencilerin ulaşmaları gereken kazanımlar “estetik”, “sanat eleştirisi”, “sanat tarihi” gibi varlığını sanattan alan diğer disiplinlerin birbiri içine geçirilerek sarmal olarak verilmesiyle oluşturulmuştur. Böylelikle sanatsal uygulamalar yapan ve sanat yapmaktan zevk alan bireylerin yetiştirilmesi hedefinin yanı sıra bir sanat eserini çözümleyebilen, sanat eseri niteliği taşıyanla bu niteliği taşımayanı değerlendirebilen, sanatçı ile zanaatçı farkını algılayabilen ve her ikisinin de toplumda yerini ve önemini kavrayabilen, daha da önemlisi sanatçı ile sanatçı olmayı birbirinden ayırt edebilen çağdaş bir nesil yetiştirilmesi hedeflenmektedir.

3- Müze Bilinci:

Bu öğrenme alanında yer alan öğrenme mekânları, müzelerle birlikte ören yerlerini, anıtları, tarihi yapıları, sanat galerilerini içine alacak şekilde geniş tutulmuştur. Bu öğrenme alanı ile öğrenciler, görsel sanatların birbirinden farklı sanat dallarında verilmiş olan, aynı zamanda birer kültür ve tarih mirası sayılan eserleri tanımaktadır. Farklı kültürleri ve Anadolu medeniyetlerini tanıyan öğrenciler eserleri anlamayı, korumayı ve sahip çıkma konusunda bilinçlenmektedir (Peşkersoy ve Yıldırım, 2010: 12-13).

2014-2015 öğretim yılında yeni uygulanmaya başlayan MEB, Görsel Sanatlar Eğitim Programı'nda (2013:1) ise, görsel sanatlar kavramı, bazen bir amaca yönelik olarak bazen de estetik kaygılar ile sanatsal düzenleme eleman ve tasarım ilkelerini dikkate alıp, hayal gücü, düşünce, yaratıcılık ve becerinin birleşmesi sonucu ortaya çıkan mimari yapı, resim, seramik, heykel, tekstil tasarımı, fotoğraf gibi sanat eserleri şeklinde tanımlanmaktadır. Görsel sanatlar, bireyin yaşamında ve çevresindeki gereksinimlerindedir. Çünkü o, bireyin yaşadığı toplumda etrafında olup bitenlere karşı kendini farklı biçimlerde ifade edebildiği etkili araçlardan biridir.

Yeni programa göre görsel sanatlar eğitimi programının tanımı ve amaçları, şöyle sıralanmaktadır:

Görsel sanatlar, insan bilincini yeniden düzenleyebilecek kazanımları sağlayan ve bu sayede duygusal gelişime katkıda bulunarak duyu birliği oluşturan; onun yaratıcılık ve üretkenlik yönünü açığa çıkartarak sanatsal gelişimini teşvik eden; farklı fikirler, ülkeler ve kültürlerle iletişim kurarak onlara saygı duymayı öğreten ve empati gibi değerleri kazandırarak toplumlar arasında köprü vazifesi gören; kültürel mirasa değer vermenin önemini kavratan; estetik değer yargılarının gelişimine katkı yapan; bireylerin görsel okuryazarlığı kazanması, eleştirel düşünmesi ve problem çözmesi için eğitsel süreci organize eden bir alandır. Ayrıca görsel sanatlar, insanlık tarihinin geçmişini bize aktarmakla birlikte kim olduğumuzu, tarihimizi, kültürümüzü ve dünyadaki yerimizi anlamamıza yardımcı olmaktadır.

Bireyin görsel sanatlar eğitimi alması onun sadece bir sanatçı veya çok üstün yeteneklere sahip olmasını gerektirmez. Görsel sanatlar eğitimi bireyin kişisel yaşantısına katacağı olumlu edinimler, küresel anlamda ilişki içerisinde olduğumuz insanlar ve toplumlar açısından avantajlar sağladığından her düzeydeki yaş grubundan bireyler için bir gereksinimdir (MEB, Görsel Sanatlar Eğitim Programı 2013:1). Bu anlamda ilkokul ve ortaokul düzeyinde sanat eğitimi programı üç temel öğrenme alanı üzerine odaklanmıştır:

1. Görsel İletişim ve Biçimlendirme

Bu alanda öğrencilerin, hayallerini, duygularını ve düşüncelerini biçimlendirerek görsel iletişim kurmaları ve bunun sağlanması için sanatın dilini kullanmaları yanında onu destekleyen yazılı ve sözlü ifadeler oluşturmaları amaçlanmaktadır. Görsel sanat çalışmalarında sanat elemanları (renk, çizgi, biçim, form, doku, mekân/uzam) ve tasarım ilkelerini (ritim, denge, oran-orantı, vurgu, birlik, çeşitlilik, hareket, zıtlık) kullanmaları, sanat eserlerinin anlamını ve değerini kavrarken kendisinin ve arkadaşlarının oluşturduğu görsel sanat çalışmalarına saygı duyarak eleştirel bakış açısı kazanmaları sağlanmaktadır. Bu öğrenme alanı ile öğrencilerin teknik anlamda görsel sanat çalışmalarını oluştururken öğretim materyallerini (sanat eseri, tıpkıbasım, sanat kitapları vb.), araç-gereçleri (firça-boya, makas-kâğıt vb.) kullanabilmeleri ve teknik uygulamaları gerçekleştirmeleri amaçlanmıştır. Aynı zamanda dersle ilgili materyal, malzeme ve gereçlerini gereksiz yere harcamadan, aile ekonomisini düşünerek kullanmaları, yeteneklerini açığa çıkartabilecek biçimlendirme çalışmalarını yapmaları, görsel sanat çalışmalarını oluştururken telif hakları gibi konulara ilişkin etik davranışlar göstermeleri ve gerekli güvenlik tedbirlerini dikkate almaları amaçlanmıştır (MEB, Görsel Sanatlar Ders Programı, 2013:2).

2. Kültürel Miras (Sanat Tarihi ve Müze Eğitimi):

Öğrencilerin tarihî süreç içerisinde Türk kültürü başta olmak üzere farklı toplum ve kültürlerde ortaya konulan sanat eserlerini ve sanatçıları incelemeleri, sanat ile kültürün birbirini şekillendirdiğini ve yansıttığını kavramaları; müze, öğren yerleri, tarihî mekânlar, sanat galerisi, sanatçı atölyeleri ve bunun gibi yerlerdeki kültür-sanat eserlerini incelemelerinin sağlanması, uygulanan programın bu öğrenme alanı içerisindeki kabul edilen amaçları arasındadır. Sanatın farklı duygu, düşünce ve inanışları iletmede bir araç olduğunu anlamak, bu anlamda görsel sanatların geçmiş ile gelecek arasında köprü vazifesi gören araçlardan biri olması müzeler ile görsel sanatları ilişkilendirmektedir. Bu açıdan bakıldığında görsel sanatların tarihsel sürecini incelemeleri, kültür-sanat örneklerini incelemeleri, analiz etmeleri ve yorumlamaları amaçlanmıştır (MEB, Görsel Sanatlar Ders Programı, 2013:3).

2.1. Sanat Tarihi: Kültürel Miras öğrenme alanı içerisinde yer alan sanat tarihi bağlamında öğrenciler; Türk kültürü başta olmak üzere içerisinde farklı toplum ve kültürlerde ortaya konulan resimleri ve sanatçıları incelemektedir. Eser, sanatçı ve yapıldığı dönem açısından eseri incelemek tarih ve kültürün resim sanatı ile birleştirmektir. Eserin yapıldığı dönemin şartlarını, savaşları, ekonomik durumu gibi toplumsal olayları eserde görmek, algılamak mümkün olabilmektedir. Bu nedenle iyi bir eser analizi farklı kültürleri öğrenmek ve karşılaştırmak anlamında önemlidir.

2.2. Müze Eğitimi: Kültürel Miras öğrenme alanı içerisinde yer alan müze eğitimi içeriğinde öğrencilerin, müze, ören yerleri, tarihî mekânlar, sanat galerisi, sanatçı atölyelerini gezip görmenin dışında bu alanları sanat eğitimi alma alanı haline dönüştürmektedir.

3. Sanat (Eser/Ürün) Eleştirisi ve Estetik:

Bu alanda öğrencilerin, sanat eserlerini basitten karmaşığa doğru eser eleştirisi yöntemine (tanımlama, çözümlene, yorumlama ve yargı) göre incelemeleri ve görsel sanatlar alanıyla ilgili kavramları ve sanat eserlerinin oluşturulma süreci hakkında öğrendiği bilgileri sanat eseri analizinde kullanmaları sağlanmaktadır. Burada öğrencilerin sanat eserinin duygu ve düşünceleri ifade etmedeki gücünü, iletişim kurma kapasitesini analiz etmeleri ve yargıya varmaları, sanat eserini algılamada ön bilgi ve deneyimlerin ne kadar etkili olduğunu kavramaları, sanat eserlerini incelediğinde sanatın anlamı ve değeri konusunda bir yargıya varmaları, sanat eserinin ekonomik değerinin olduğunu fark etmeleri önemlidir. Görsel sanatlarla ilgili tartışmalarda ortaya konulan görüşlerin, sanat eserine yönelik düşüncelerin ve tercihlerin farklı olabileceğini görmeleri, görsel sanat alanındaki etik kuralları bilmeleri amaçlanmıştır (MEB, Görsel Sanatlar Ders Programı, 2013:3).

2014–2015 öğretim yılında ilköğretim düzeyinde yani 5, 6, 7 ve 8. sınıflarda zorunlu görsel sanatlar dersi birer saattir. Öğretim programlarının uygulanmasında haftanın belirli bir günü/günleri sekiz (8) ders saatlik zaman dilimi “seçmeli ders saatleri” olarak belirlenir. Seçmeli dersler Dil ve Anlatım, Fen Bilimleri ve Matematik, Sosyal Bilimler, Din, Ahlak ve Değerler, Sanat ve Spor, Yabancı Dil alanlarında

belirlenmiştir. Bu şekilde farklı sınıf düzeylerinde olup fakat seçtikleri ders açısından aynı seviyede olan öğrencilerden seçmeli ders grubu oluşturulması sağlanır. Örneğin bir öğrenci Kur'an-ı Kerim dersini ilk kez yedinci sınıfta alıyorsa ve henüz başlangıç seviyesinde ise bu dersi beşinci, altıncı ve sekizinci sınıfta okuyan ve başlangıç seviyesinde olan öğrencilerle birlikte alabilir. Böylece hem kaynakların daha rasyonel kullanılması hem de öğrenciler için tercih haklarının karşılanması imkânı sağlanır. Sanat ve Spor, Görsel Sanatlar, Müzik, Spor ve Beden Eğitimi dersleri öğrencilerin tercihlerine bağlı olarak iki (2) ya da dört (4) ders saati olarak seçilebilir (MEB, İlköğretim Kurumları Ders Programı, 2013:2).

Tablo 2: İlkokul ve Ortaokul Görsel Sanatlar ve Teknoloji Tasarım Dersleri Haftalık Ders Saati Dağılımları

İLKOKUL VE ORTAOKUL				
DERSLER	HAFTALIK DERS SAATLERİ			
GÖRSEL SANATLAR	5.SINIF	6.SINIF	7.SINIF	8.SINIF
ZORUNLU	1	1	1	1
SEÇMELİ	2(4)	2(4)	2(4)	2(4)
TEKNOLOJİ VE TASARIM				
ZORUNLU	-	-	2	2

Teknoloji ve tasarım dersi olarak sadece 7.ve 8.sınıflarda zorunlu ve haftada ikişer saattir. Teknoloji ve tasarım ürün geliştirme sürecine yönelik olduğundan ve insan hayatını doğrudan etkilediğinden birlikte ele alınmalıdır. Teknoloji ve tasarım birbirini doğrudan etkileyen kavramlardır. İkisi arasındaki ilişki özne ile nesne arasındaki ilişki gibidir. Bu ilişkide öncelikli zihinsel süreç olarak yaratıcılık, karşımıza çıkmaktadır.

Teknoloji ve Tasarım Dersi Öğretim Programı'nı tamamlayan öğrencilerin; merak eden, soru sormaktan çekinmeyen, gözlem ve araştırma yapmaya hevesli bir kişiliğe sahip, çevresindeki olay ve mekânlar arasındaki ilişkiyi kendine has bir bakış açısıyla değerlendirmeleri gerekmektedir. Bu derste karşılaştıkları güçlükleri yenmek için özgün çözümler üretmeleri, öz güvenini, hayal gücünü ve estetik duygularını geliştirmeleri, kendisi ve çevresi ile barışık, rekabete ve yeni yaşantılar edinmeye açık olmaları sağlanmaktadır. Bağımsız olarak düşünebilme alışkanlığı edinmeleri,

özgün tasarımlar ortaya çıkarmaları, aldığı kararları değerlendirmeleri ve sorumluluklarını taşımaları, gelecek ile ilgili kurgular yapmaları, teknolojik gelişmeler karşısında kendilerini yenilemeleri, duygu ve düşüncelerini farklı yollarla ifade etmeleri bu dersin amaçları olarak sayılabilir (MEB, Teknoloji ve Tasarım Dersi Öğretim Programı, 2006:5).

Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı 2014 yılında 5- 8. sınıf Ortaokullar için Seçmeli Görsel Sanatlar Ders Programını yayınlamıştır. Programda Görsel Sanatlar dersi içeriğinde resim, grafik tasarım, seramik, ebru, tezhip ve minyatürden oluşan modüller belirlenmiştir. Bu düzenlemeye bakıldığında geleneksel sanatlara daha çok yer verildiği görülmektedir. Belirlenen görsel sanat alanlarının genel anlamda hem iki hem de üç boyutlu olması, yaşamın içinde yer alması ve okul ortamında uygulanabilir olması gerekçesi ile tercih edilmiştir. Özel anlamda ise; resim modülünde, öğrencinin sanatı eleştirel bir gözle incelemesi, alanda yaratıcı bireyler olabilmesi, sanatın doğasını ve değerini bilmesi gerekmektedir. Grafik tasarım modülünde, öğrencinin, pazarlamadan web arayüz tasarımına, fotoğraftan sayfa düzenine, malzeme seçiminden sanat yönetimine, illüstrasyondan bilgisayar destekli tasarıma, görsel senaryo çiziminden matbaa öncesi hazırlığa kadar birçok konuda bilgi ve tecrübe edinebilmesi sağlanmaktadır. Seramik modülünde, öğrencinin üç boyutu (yükseklik, genişlik, uzunluk) tanınması ve kavraması, hacim kavramını fark etmesi, üç boyutlu bakış açısı geliştirebilmesi ve seramik uygulama tekniklerini tanınması amaçlanmıştır. Geleneksel sanatlar alanında seçilen modüller ise genel anlamda; öğrencilerin başlangıç ve gelişim düzeylerinin dikkate alındığı aktiviteleri içerdiği, sınıf ortamında ve okulun imkânları dâhilinde gerçekleştirilebilir olması gerekçesi ile tercih edilmiştir. Ebru modülünde, öğrencinin, geleneksel sanatları tanınması, bu sanatların korunması ve gelecek kuşaklara taşıma bilincinin verilmesi; soyutlama düşüncesinin geliştirilmesi ve pekiştirilmesine katkı sağlaması amaçlanmaktadır. Tezhip modülünde, alanı tanınması ve incelemesi; hayal dünyasını motiflerle yansıtabilmesi, soyutlama düşüncesini geliştirebilmesi ve pekiştirmesi; minyatür modülünde, öğrencinin ifade gücünü geliştirmesi, hayal dünyasını yansıtabilmesi, çevresini ve doğayı gözlemleyerek

uygulamaya dönüştürebilmesi amaçlanmıştır (MEB, Seçmeli Görsel Sanatlar Ders Programı, 2014:2).

Türkiye’de Genel Lise, Anadolu Lisesi, hazırlık sınıfı bulunan Anadolu Lisesi, Fen Lisesi, Sosyal Bilimler Lisesi, Anadolu Öğretmen Lisesi, Güzel Sanatlar Lisesi, Spor Lisesi, İmam-Hatip Lisesi ve Anadolu İmam-Hatip Liseleri şeklinde öğretim kurumları bulunmaktadır. Zorunlu ve seçmeli ders ve saatleri her okula göre değişmektedir. 2014–2015 Öğretim yılından itibaren hazırlık, 9 ve 10’uncu sınıflardan başlamak ve kademeli olarak uygulanmak üzere kabul edilen haftalık ders çizelgelerinde ortak dersler, seçmeli dersler ve meslek dersleri bölümleri yer almaktadır. Ortak dersler ortaöğretim kurumlarındaki öğrencilerin zorunlu olarak alması gereken derslerdir. Seçmeli dersler öğrencinin ilgi ve istekleri ile hedefledikleri yükseköğretim programları doğrultusunda öğrenci, veli ve okul tarafından ortaklaşa belirlenmektedir. Seçmeli dersler Dil ve Anlatım, Matematik ve Fen Bilimleri, Sosyal Bilimler, Din, Ahlak ve Değerler, Yabancı Diller ve Edebiyatı, Spor ve Sosyal Etkinlik, Güzel Sanatlar, Bilişim alanlarında belirlenmiştir. Fen liseleri, sosyal bilimler liseleri ile imam-hatip liselerinde öğrenciler; “Beden Eğitimi, Görsel Sanatlar ve Müzik” derslerinden sadece birini, diğer ortaöğretim kurumlarında ise görsel sanatlar ya da müzik derslerinden birini seçebilmektedir. Öğrenciler bu derslerden alt sınıfta seçtikleri bir dersi üst sınıflarda değiştirebilmektedir (MEB, Seçmeli Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı, 2014:19–20).

Tablo 3: Okullarda Görsel Sanatlar ve Teknoloji Tasarım Derslerinin Sınıflara Göre Ders Saati Dağılımları

GENEL LİSE				
DERSLER	HAFTALIK DERS SAATLERİ			
GÖRSEL SANATLAR	9.SINIF	10.SINIF	11.SINIF	12.SINIF
ZORUNLU	1	1	1	1
SEÇMELİ	2	2	2	2
ANADOLU LİSESİ				
DERSLER	HAFTALIK DERS SAATLERİ			
GÖRSEL SANATLAR	9.SINIF	10.SINIF	11.SINIF	12.SINIF
ZORUNLU	1	1	1	1
SEÇMELİ	2	2	2	2

FEN LİSESİ				
DERSLER	HAFTALIK DERS SAATLERİ			
GÖRSEL SANATLAR	9.SINIF	10.SINIF	11.SINIF	12.SINIF
ZORUNLU	2	2	2	2
SEÇMELİ	2	2	2	2
SOSYAL BİLİMLER LİSESİ				
DERSLER	HAFTALIK DERS SAATLERİ			
GÖRSEL SANATLAR	9.SINIF	10.SINIF	11.SINIF	12.SINIF
ZORUNLU	2	2	-	-
SEÇMELİ	2	-	-	2
SPOR LİSESİ				
DERSLER	HAFTALIK DERS SAATLERİ			
GÖRSEL SANATLAR	9.SINIF	10.SINIF	11.SINIF	12.SINIF
ZORUNLU	-	-	-	-
SEÇMELİ	2	-	2	2
ANADOLU ÖĞRETMEN LİSESİ				
DERSLER	HAFTALIK DERS SAATLERİ			
GÖRSEL SANATLAR	9.SINIF	10.SINIF	11.SINIF	12.SINIF
ZORUNLU	1	1	1	1
SEÇMELİ	2	2	2	2

Güzel Sanatlar Lisesi diğer liselere göre sanat eğitimi ağırlıklı bir lisedir. Bu nedenle zorunlu ve seçmeli ders saatleri farklıdır. Alan dersi olarak Estetik, Sanat Tarihi, Müze Eğitimi, Grafik Tasarım, Sanat Eserlerini İnceleme, Çağdaş Dünya Sanatı, Türk Resim Heykel Sanatı, Desen Çalışmaları, İki Boyutlu Sanat Atölye, Üç Boyutlu Sanat Atölye gibi dersler ortak ders olup seçmeli güzel sanatlar dersi Müzik olarak belirlenmiştir. Güzel Sanatlar Lisesindeki dersler ve saatleri dağılımları aşağıda belirtilmektedir.

Tablo 4: Güzel Sanatlar Liselerinde Sanat Derslerinin Sınıflara göre Ders Saati Dağılımları

GÜZEL SANATLAR LİSESİ (GÖRSEL SANATLAR)				
DERSLER	HAFTALIK DERS SAATLERİ			
	9.SINIF	10.SINIF	11.SINIF	12.SINIF
DESEN ÇALIŞMALARI	2	4	4	4
İKİ BOYUTLU SANAT ATÖLYE	2	4	4	4
ÜÇ BOYUTLU SANAT ATÖLYE	1	4	4	-
MÜZE EĞİTİMİ	-	-	1	-
SANAT TARİHİ	-	-	-	2
GRAFİK TASARIM	-	-	3	4
TÜRK RESİM HEYKEL SANATI	-	1	-	-
ÇAĞDAŞ DÜNYA SANATI	-	-	-	2
ESTETİK	-	-	2	-
SANAT ESERLERİNİ İNCELEME	-	-	-	2

Türkiye’de ayrıca, özel eğitime ihtiyacı olan her öğrenci için Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği (2012) BEP’in geliştirilmesini ve sürdürülmesini gerekli kılmaktadır. Açılımı Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı olan BEP, öğrencinin şu andaki durumunun ne olduğunu, çocuğa ne ve nasıl eğitim verilmesi gerektiğini, nerede ve kim tarafından eğitim verileceğini, eğitimin ne kadar sürmesi gerektiğini, sonucunda da programda öğrencinin belirlenen hedeflere ulaşıp ulaşılmadığı ile ilgili bir değerlendirmenin nasıl yapılacağı hakkında geliştirilen bir öğretim programıdır (Sarı ve İlik, 2014:7).

Milli Eğitim Bakanlığı da özel ihtiyaçları olan öğrenciler için özellikleri, eğitim performansları ve ihtiyaçları doğrultusunda Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı temel alınarak “Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP)” hazırlanması ve uygulanması konusunda çalışmalar yapmaktadır. BEP’te yer alan kazanımların belirlenmesinde, öğrenme-öğretme uygulamalarının yapılmasında ve başarının değerlendirilmesinde öğrencilerin akademik, zihinsel, sosyal, bedensel özellikleri ile bireysel farklılıkları dikkate alınmalıdır. Öğrencilerin özel ihtiyaçları olduğu durumlarda, ders uygulamalarında gerekli düzenlemeler yapılmalıdır. Özel ihtiyaçlar; öğrenme gücü yaşama, sağlık sorunu ve engelli olma durumlarına bağlı olabileceği gibi üstün yetenekli olma, öğrenme hedeflerine önceden ulaşmış olma

gibi gerekçelerden de kaynaklanabilir (MEB, Görsel Sanatlar Ders Programı, 2013:4).

Öğrencinin özel eğitime gereksinim duyduğunu belirlemek için gereken Özel Eğitim Kurumları Yönetmeliğinde (2012) yer alan esaslar arasında, çocuğun sağlık, görme, duyma, sosyal ve duygusal durum, genel zeka, akademik performans, iletişimsel, dil durum ve motor beceriler ile özel yetenek gibi alanlarda yetersizliğini değerlendirmek gerekliliği vurgulanmaktadır (Sarı ve İlik, 2014:16). Bu alanlardaki yetersizlikler dışında bir de bu alanda üstün yeterliliğe sahip olan öğrenciler için de yine BEP önerilmektedir. Sarı ve İlik (2014:26), üstün yetenekli öğrencilerin kimler olduğunu belirlemenin zor olduğunu belirterek sınıf öğretmenlerinin pratik olarak performansa dayalı etkinliklerde öğrencileri değerlendirebileceklerine dikkat çekmektedir. Çünkü üstün yetenekli öğrencilerden bazıları bilişsel yönden üstün yetenekli olmalarına rağmen bazıları müzik, resim veya beden eğitimi gibi etkinliklerde daha becerikli olmaktadır. Yaptıkları işlerde orijinal ve hayal gücü yüksek olan, bağımsız projeler üretebilen, üstün resim yapma becerisine sahip olan, ileri düzeyde algılaması geniş ve ince düşüncelere sahip olan çocuklar üstün yetenekli çocuk olarak tanılanmasında göz önünde bulundurulacak birkaç belirteçtir (Bagnato, 1980; Aktaran: Sarı ve İlik, 2014:26).

2.5. Misafir İşçilerin Almanya'ya Göçleri ve Şu Anki Durumları

Türk işçilerinin yarım asra yaklaşan Almanya'ya göç tecrübesi, gurbet teması etrafında şekillenebilecek bazı başlıklarla sorunsallaşmıştır. Bunlar, kuşkusuz ekmek parası uğruna yerinden-yurdundan göçen bir kitlenin zaman içerisinde her iki ülkede ve toplumda bıraktığı izler, yarattığı problemler etrafında şekillenmiştir (Çelik, 2008: 108).

“Biz işçi çağırdık ama insan geldi.” diyen Max Frisch (1969), bu sözleriyle Alman halkının misafir işçilerle arasında olan problemlere son noktayı koymuştur. Alman halkının yeniden kalkınma ve bilimsel gelişme sağlanması amacıyla kendi işçilerinin yetersiz olduğunu gören devlet, dışarıdan işçi çağırmak zorunda kalmıştır. İşçi alımı işsizliğin çok olduğu ülkeler ve işçi sıkıntısı çeken ülkelerin her ikisi için de ortak bir çözüm olarak görülmüştür (Hunn, 2005:33; Bösel, 2012:43).

Çoğunluğunu Türklerin oluşturduğu misafir işçilerin Almanya'ya ilk göçleri 1950 ile 1960 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Almanya'da 2.Dünya Savaşı'nda ölen insan sayısının fazla olması ülkede çalışan insan sayısının da azaldığını göstermektedir. Üretimin azalması maliyeti artırmış ve ülke ekonomisi kötüye gitmeye başlamıştır. Bu problemi çözmek, işsizliği gidermek için Federal Almanya Cumhuriyeti Devleti, yasal yollarla işçi almak için 1955 yılında İtalya, 1961 yılında Türkiye, 1960 yılında İspanya ve Yunanistan, 1963 yılında Fas, 1964 yılında Portekiz, 1965 yılında Tunus, 1968 yılında Yugoslavya ile anlaşmalar yapmıştır (Oltmer 2012, 10-11; Aktaran: Höhne, Linden, Seils, Wiebel, 2014-4).

Tablo 5: Almanya'ya Göç Eden Vatandaşlık Yüzdeleri (Eigene Berechnung nach, Statistisches Bundesamt, 2014a).

Ülkeler	1961	1967	1969	1971	1973
Türkiye	0,97	9,54	13,54	18,98	22,96
Yugoslavya	2,39	7,78	13,93	17,28	17,69
İtalya	28,66	22,85	21,61	17,15	15,90
Yunanistan	6,13	11,12	11,39	11,49	10,28
İspanya	6,44	9,80	8,69	7,86	7,24
Portekiz	0,11	1,33	1,57	2,19	2,82
Diğer Ülkeler	61,42	37,58	29,27	25,05	23,11

Almanya Federal Cumhuriyeti ile Türkiye Cumhuriyeti arasındaki kültürel ilişkilerin geliştirilmesi için 8 Mayıs 1957 yılında bir kültür antlaşması imzalanmıştır. Daha sonra, sıkça sözü edilen, 30 Ekim 1961 tarihli “İşgücü Antlaşması” ile illegal yollardan süregelen göçün yasal bir zemine oturtulması sağlanmıştır. Bu arada 8 Mayıs 1957 tarihli antlaşma çerçevesinde oluşturulan “*Türk-Alman Daimi Karma Kültür Komisyonu*” düzenli olarak toplanmakta ve komisyon çalışmaları sonucunda imzalanan protokol çerçevesinde uygulamalar sürdürülmektedir. Bütün bu çalışmalar bugün Almanya Federal Cumhuriyeti'nde yaşayan 2,7 milyon vatandaşın Türkiye ile sosyal ve kültürel bağının korunması için dayanak oluşturmaktadır (Çakır, 2012:4).

Bu anlaşma ile ilk büyük göçler yaşanmıştır. Almanya'nın işçi alma planı kısa süreli bir politika olarak uygulanmaya başlanmıştır. Bu anlamda Almanya'nın teknik ilerlemesi sağlandıktan sonra işçiye gereksinim azaldığında kısa süreli işçilerin çalışma süreleri bittikten sonra ülkelerine geri dönecekleri düşünülmüştür. Bu süre yaklaşık 2 yıl olarak planlanmaktaydı. Bu nedenle gelen işçilere “misafir işçi” tanımlaması yapılmıştır (Ebd,56: Bösel, 2012:44). Ancak bu düşüncenin gerçekleşmeyeceği öngörülebilirdi çünkü Almanya misafir işçilere ailelerini yanına alma gibi bir imkân da sunmuştu (Herbert, 2001-208; Herbert ve Hunn 2007-703; Aktaran: Höhne, Linden, Seils, Wiebel, 2014-3-4). Ayrıca 1975'ten itibaren Almanya'nın kendi vatandaşlarına uygulanan çocuk parası miktarının küçük bir kısmının aynı şekilde Türkler için de verilmeye başlanması Türklerin ailelerini Almanya'ya getirmeleri ve burada kalıcı olmaları için bir teşvik olmuştur (Höhne, Linden, Seils, Wiebel, 2014-7).

Almanya, “Wirtschaftwunder” denilen savaş sonrası yeniden kalkınmanın yaşandığı dönemlerde yapılanmanın sağlanması için işçilere ihtiyaç duymuştur. Bu yeniden yapılanmanın sağlanması mucizesini gerçekleştirecek işçileri Almanya isterken Türkiye de kendi ülke vatandaşlarının yurt dışı deneyimi yaşayarak kendilerini geliştirmeleri anlamında bu durumu yararlı görmüştür. İki ülke de bu anlaşmadan çıkar elde etmeyi düşünmüştür. 1961-1973 yılları arasında Almanya'ya 2,7 milyon Türk, iş başvurusu yapmıştır. Ancak bu sayıdan sadece 750 bin kişi Almanya'ya çalışmak için gitmiştir. Çalışan işçilerin tahmini olarak yarısı Türkiye'ye geri dönmüş, diğer yarısı da Almanya'da misafir işçi olmanın dışında göçmen olarak yaşamlarını burada devam ettirmiştir (Almanya Başkonsolosluğu, 2014). Alman ve Türk hükümetlerinin planlarına göre geçici bir çalışma dönemini içeren işçi göçü, zamanla öngörülenden farklılaşarak süreklilik kazanan bir olguya dönüşmüştür. Söz konusu olguda özellikle, iş gücü olarak gelenlerin süreç ilerledikçe ailelerinin de göçe dâhil olmasının belirleyici bir etkisi olmuştur. Eş ve çocukların da katıldığı göç süreci, ekonomik konumun yanı sıra eğitim ve kültürel imkânların paylaşılması oranında, ‘geri dönüş’ niyeti de artık sürekli olarak ertelenmiş ve kalıcılığın ortaya çıkardığı sorunlar tartışılır olmuştur (Çelik, 2008: 106). Almanya'ya ailelerini de getirip kalıcı yaşamaya devam eden işçilerin sayıları,

sözleşmeleri bitip de Türkiye'ye dönen işçilerin sayısından daha çoktur. Yani Almanya'da işçi olarak giden insanlar sonrasında aileleri ile birlikte burada kalıcı yaşamayı daha çok tercih etmişlerdir. Geçici olarak Almanya'ya gelen işçilerin daha sonraki dönemlerde ülke vatandaşlığı elde etmeleriyle birlikte sosyal problemler de ortaya çıkmıştır. Oluşan bu problemler büyüdükçe Alman hükümeti 1973 yılında bu göç alımını durdurmuştur (Martin 1981; Martin ve Miller 1980; Aktaran: Höhne, Linden, Seils, Wiebel, 2014-1). Bu göç alımını durdurmak için 1973 yılından önce ilk sözleşmeli olarak yasal yoldan gelen işçilere, Almanya'ya giriş için Alman hükümetine 300 Mark ödemeleri gereken bir uygulama getirilmiştir. 1973 yılından sonra bu ücret 1000 Mark'a çıkarılmıştır (Herbert, 2001-223; Aktaran: Höhne, Linden, Seils, Wiebel, 2014-7).

Almanya'ya gelmek için yasal üç yöntem uygulanmıştır (Sala 2007, 109-112; Aktaran: Höhne, Linden, Seils, Wiebel, 2014-4). Bunlardan ilki işçi alımı için yapılan sözleşme dahilinde yapılan alımdır. İkincisi, fabrikalardaki ihtiyaç talebine göre yapılan işçi daveti için Konsolosluga başvuru ile yapılan alımdır (Sala 2007, 104; Aktaran: Höhne, Linden, Seils, Wiebel, 2014-4). Üçüncüsü ise, turist vizesi ile Almanya'ya geldikten sonra işçi ve oturma izni alma suretiyle yapılan alımdır. Bu yasal yöntemlerden en çok ilki tercih edilmiştir. Çünkü diğer iki yöntemle yapılan alımlarda aşırı sayıda başvuru olmuş ve Almanya bu durumda çok göç almaya başlamıştır (Sala 2007, 111-112 Aktaran: Höhne, Linden, Seils ve Wiebel, 2014-4).

Portekiz ve İspanyollar Köln Deutz (NRW)'a ilk olarak trenle göç etmişlerdir. Türkler, Yugoslavlar, Yunanlar ve İtalyanlar Almanya'ya ilk girişlerini Münih (Bayern)'e yapmışlardır (Jamin 1998a,155-161; Aktaran: Höhne, Linden, Seils ve Wiebel, 2014-5). Göçler sırasında 10.09.1964 tarihinde Köln Bahnhof Deutz'da yaşanan ilginç bir olay da anlatılmaktadır. Buna göre, Portekiz asıllı misafir işçi Armando Sá Rodrigue bir milyonuncu misafir işçi olarak Almanya'ya giriş yapmıştır. Büyük firmalar, işverenler, patronlar, televizyon ve basın onu karşılamıştır. Bu büyük günde Almanya'ya göçün sembolü olan Moped (Küçük Motosiklet) kendisine teslim edilmiştir. O karmaşada çekilen fotoğraflar o güne

kadar tanınmamış misafir işçiyi zihinlere kazımıştır (Didozuneit, 2004: Aktaran: Höhne, Linden, Seils ve Wiebel, 2014:1).

Resim 1:Portekiz Asıllı Bir Milyonuncu Misafir İşçi, Armando Sá Rodriguez (“Sanal 1”, 2016)



1960 yıllarında gelen misafir işçiler fabrika işçisi ya da inşaat işçisi olarak görev almaya başlamışlardır. Bunların çoğu kısa sürede para kazanmak isteyen ve ailelerine para göndermek isteyen genç erkeklerdir (Herbert, 2001:212; Aktaran: Höhne, Linden, Seils ve Wiebel, 2014:8). İşçiler, özellikle çalışma saat ücretleri daha fazla olmasından dolayı demir ve metal yapımı, kimya endüstrisi, maden işletmeciliği alanlarında çalışan büyük fabrikalarda çalışmayı tercih etmişlerdir (Bundesanstalt für Arbeit 1973, 55-57: Aktaran: Höhne, Linden, Seils ve Wiebel, 2014:8).

Zaman ilerledikçe misafir işçiler Almanların yapmak istemedikleri işleri yapmaya başlamıştır. Bu durum Almanların kültürel ve sosyal seviyelerinin gelişmesini sağlamakla birlikte Türkler ve Almanlar arasında ekonomik, sosyal, kültürel ve dil bağlamında ayrıma neden olmuştur. Türkler daha alt sınıf insan konumuna düşmüştür (Höhne, Linden, Seils ve Wiebel, 2014:10). Bu ayrımı oluşturan diğer neden ise yaşanan ortam ve yerleşim mekânlarıdır. Gelen işçilerin kısa vadede geldikleri düşünüldüğü için onlar için yerleşim yerleri, mekânları düzenlenmemiştir. Maliyeti az tutmak için onlara yurt gibi toplu yerleşim alanları inşa edilmiştir (Herbert, 2001:212 ve 216; Aktaran: Höhne, Linden, Seils ve Wiebel,

2014:11). NRW (Nordrhein-Westfalen) eyaletinde yapılan araştırmaya göre işçilerin % 14' bodrum katlarda, çatı katlarında ve % 4' barakalarda ve % 2'si de sokakta yaşam alanı oluşturmuşlardır (Zieris 1972, 12: Aktaran: Höhne, Linden, Seils ve Wiebel, 2014:11). Evlerin sahip olduğu kötü şartlara rağmen işçilerden normalin üzerinde kiralar alınmıştır (Boss-Nnning 1998, 346: Aktaran: Höhne, Linden, Seils ve Wiebel, 2014:12). Oturum aldıktan sonra işçiler için legal işçi pozisyonuna gelen işçiler ev tutmaya ya da satın almaya başlamışlardır ve oturma şartları da buna bağlı olarak iyiye doğru gitmiştir. Bu durumda yaşam standartları da değişmiştir. 1972 yılında % 23 (Bundesanstalt für Arbeit 1973, 55-57: Aktaran: Höhne, Linden, Seils ve Wiebel, 2014:12) olan toplu yerleşim birimlerinde kalan işçi sayısı 1980 yılında % 10; 1985 yılında % 6,6 (Mehrlnder et al.1981, 671; König et al.1986,610: Aktaran: Höhne, Linden, Seils ve Wiebel, 2014:12) oranına düşmüştür.

Buna rağmen Alman ve yabancı işçiler arasında yaşam kalitesi farklılığı yine de hissedilmiştir. Göçmenler ilerleyen zamanlarda kendilerine uygun yerleşim alanları inşa etmişlerdir. Bazı evrelerde “Getto muhitleri” denilen arka mahalle tarzında görüntüler oluşmaya başlamıştır. Bu aykırı ve düzensiz görünüşü nedeniyle getto toplumu entegrasyona (adapte olma) engel olarak görülmüştür (König et al. 1986,610; Khn 1979, 46: Aktaran: Höhne, Linden, Seils ve Wiebel, 2014:12). şehirlerin bazı bölümlerindeki bu düzenleme ve göçmenlerin alışkın oldukları düzeni içinde buldukları çevreye taşımaları, kendi gereksinimlerine göre düzenlemeleri uyum sağlama sürecinde çatışma olarak düşünülmektedir. Göçmenlik pozisyonunda ne çıkan çatışma unsurları, kültürlerarası karşılaşma ve etkileşim, yabancı düşmanlığı ve ayrımcılık, asimilasyon ve dışlama, kurumsal ilişkilere intibaksızlık, güvensizlik ve gettolaşma gibi olgulara odaklanmaktadır (elik, 2008: 108). Özellikle bazı eyaletlerde ve Bavyera eyaletinde Alman halkının da misafir işçilerin yaşamlarına uyumsuzluk da çok yoğun görülmüştür.

1939 yılında Bavyera'da 1424 Katolik, 140 Protestan kuruluş bulunmaktaydı, bu sayının 1950 yılında 27 adet Katolik olduğu ve Protestan kuruluşun ise hiç kalmadığı görülmektedir (Maximilian, 1996:94; Aktaran: Schlemmer ve Woller, 2002:4). 1961 yılında Bavyera nüfusu 9,5 milyondur, 1970'li yıllarda 10,8 milyona

ulaşmıştır (Statisches Jahrbuch für Bayern 31, 1975, 17: Aktaran: Schlemmer ve Woller, 2002:4). Bavyera normalde göç veren bir eyalettir. 1950'li yıllarda göç almaya başlaması nedeniyle bu durum değişmiştir (Statisches Jahrbuch für Bayern 31, 1975, 36: Aktaran: Schlemmer ve Woller, 2002:4). Çok sayıda Yugoslavya, İtalya, Yunanistan ve Türkiye'den göçler alınmaya başlamıştır. 1974'te işçi alımı durdurulduktan bir yıl sonra, Bavyera'da 653.000 yabancı yaşadığı açıklanmıştır. Bu da halkın % 6'sını oluşturmaktadır (Statisches Jahrbuch für Bayern 31, 1975, 18: Aktaran: Schlemmer ve Woller, 2002:4). Bavyera eyaletinde halk, daha çok endüstri alanlarında yaşamaktaydı. Şehrin yapılanmasının misafir işçilerin gelmesiyle değiştiği görülmektedir. Öncesinde tarım üretiminin yaygın olduğu Bavyera'nın işçilerin gelmesiyle sanayi bölgesi olma yönünde geliştiği görülmektedir.

Almanya kendini hiçbir zaman göç alan bir devlet gibi görmemiştir. Bu nedenle gelen işçilerin problemleri ile sosyal olarak ilgilenmemiştir. Olumsuz iş hayatının olumsuz gelişimini engellemek için misafir işçilere çalışma izni vermemeye başlamıştır (Hunn, 2005: 347; Aktaran: Bösel, 2012: 44). Daha da ötesinde misafir işçilerin ülkelerine geri dönmeleri için finansal destek (10.500 Mark) sağlanmıştır (Rittersberger, 1998:71; Aktaran: Bösel, 2012:44). Ancak bu uygulama işçilerin burada çalışıp birikim yapacakları miktarlarla ölçülemeyeceği için geçersiz olmuştur. İşçiler ülkelerine döndüklerinde belirsiz bir gelecekte korktukları için ve Almanya'ya geri dönmenin zor olduğunu bildikleri için ülkelerine dönmek istememiştir. Ayrıca çocuklarının Almanya'da doğması ve gittikçe artan kendi ülkelerine duydukları yabancılaşma duygusu da geri dönme düşüncesini yok etmiştir (Ebd:24f; Aktaran: Bösel, 2012: 46). İşçilerin Batı ülkesi olarak düşündükleri ve lüks yaşantı umdukları ülkede bekledikleri hayalleri gerçekleştirmemiştir. Yaşam şartları çok yetersiz ve iş hayatının da zor olmasına rağmen burada kalmak istemelerinin nedeni para kazanmak için iyi bir fırsat olduğunu düşünmeleriydi (Hunn, 2005:71ff; Aktaran: Bösel, 2012: 46).

Avrupa Birliği fakirlik statüsünde sayılabilecek kişileri ortalama alınan maaşın %60'ından daha az maaş alan kişiler olarak belirlemektedir (Höhne, Linden, Seils ve Wiebel, 2014: 17-18). Bu esasa göre, Almanlar arasındaki genel fakirlik oranı %

12,5, Almanya'da yaşayan Alman vatandaşlığı olmayan insanlar arasında % 40 olarak belirlenmiştir. Misafir işçilerin oranı ise % 41,8 olarak görülmektedir (Mikrozensus, Sonderauswertung durch IT.NRW, Höhne, Linden, Seils ve Wiebel, 2014:17).

1969 yılından 1973 yılına kadar Almanya'daki Türk göçmenlerin sayısı 322.400 den 893.600'e çıkmıştır. Bunların arasında okumamış insanların sayısı % 24,3'ten % 32,3'e yükselmiştir (Ebd, 208; Aktaran: Bösel, 2012: 44). Okumamış insanların sayıları artınca bu durum, devlette bir krize neden olmuş ülkeye girişler için vize alımında farklı şartlar konulmuş, vize ve aile getirme konusunda zorluklar getirilmiştir (Lichtenberg, 1996: 61; Aktaran: Bösel, 2012: 44).

Çok eleştirel yorumlar olmasına rağmen o zamanki göç politikasının kültürel etkileşim ve ekonomi anlamında faydalı olduğu söylenebilir. Alman işverenler üretim ve kazancı garanti altına almış ve bununla birlikte kalkınmayı sağlamıştır. Misafir işçiler de kısa sürede çok para kazanmış ve kazançlarıyla ya ülkelerine geri dönmüşler ya da Almanya'da kendilerine yer edinmeye çalışmışlardır. Ancak ülkelere geri dönen işçiler, Almanya'da kazandıkları para ile kendi ülkelerinde yeniden bir hayat kuramamışlardır. Almanya'da kalan topluluk da Almanya'nın bir parçası olabilmeyi başarmış gibi görünse de bunu yapmakta hala zorlandığı açıktır. Almanya'da kalmayı tercih eden grup, her zaman halkın alt tabakasını oluşturmuştur. Misafir işçilerin Almanlardan daha az emekli maaşı ve daha fazla fakirlik oranına sahip ve daha orta şartlarda yaşamakta oldukları görülmektedir.

Almanya'da öğrenim gören Türklerin kültürel farklardan, Alman toplumunun yabancılara karşı ön yargılı tutumlarından, Türkçe ve Almanca yetersizliğinden, Alman eğitim sisteminin yapısından, mesleki yeterlilik eksikliğinden ve işsizlikten kaynaklanan birçok problemleri vardır. Bunlar, Almanya'da ortaöğretim kurumlarında öğrenci olan gençlerin Almanca dil bilgisi, Alman eğitim sisteminin yapısı, Alman öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin Türk öğrencilere karşı tutumları ile mesleki yeterlikler ve istihdam konularındaki sorunlardır (Özdemir, Benzer ve Akbaş, 2009: 4). Eğitim alanındaki yetersizliğin de yüksek boyutlarda seyrettiğini ortaya koyan çalışma, göçmenlerin sadece % 28'inin en az ortaokul mezunu

olduğunu, dokuz yıldan fazla eğitim almışların oranının ise yüzde ikide kaldığını göstermektedir. BASS araştırması, Almancayı kullanabilme açısından uyum sağlamış göçmenlerin oranını ise % 74 olarak tahmin etmektedir (Fritschi ve Jann 2008:10; Aktaran: Çakır, 2012:9).

Almanya’da yaşayan yeni kuşak Türklerin kimlik sorunları bağlamında yapılan tanımların çoğu, onları “iki kültür arasında sıkışmış kurbanlar” olarak yorumlamaktadır (Çelik, 2008: 112).

Yeni bir ülkede yeni bir hayata başlamak değişik ve büyük problemleri de beraberinde getirmiştir. İnsanlar, farklı bir dil ile ve daha önce hiç karşılaşmadıkları yasa ve kurallarla başka bir kültür içerisine dahil olduklarında, belirli bir süre ait oldukları gelenek ve göreneklerden şüphe duymakta, aynı zamanda yeni yaşam şeklini sorgulayabilmektedir. Onlar için yeni ve eski arasındaki dengeyi sağlamak çok da kolay olmamaktadır. Yeni vatanın ve evin yeni şanslar getirebildiği gibi aynı zamanda da zorluklar getirmektedir. Yeni bir kültüre adapte olmak isteyen insanda süre geçtikçe güvensizlik ve huzursuzluk, isyankarlık oluşabilir. Bu durum entegrasyon sürecini zorlaştırmaktadır (Mohaghegni in Ucar, 2010, 425, Aktaran: Bösel, 2012:47). Almanların işçilerin kalmalarını ve getirilen aileleri kabul etmemeleri, farklı milletleri sindirememeleri ve Türk halkının da bu durumu kabullenememeleri entegrasyon sürecinde günümüzde hala görülen problemlerin yaşanmasına neden olmaktadır. Ayrıca Türkler de Alman kültürünü, dilini öğrenme gereği duymamaları entegrasyonun gerekliliğinin oluşturulmasına engel olmuştur (İnci, 2010:41, Aktaran: Bösel, 2012:46). Entegrasyon toplumda dört noktadan oluşmaktadır.

- 1-Yasal kanun ve kurallara uymak,
- 2-Din özgürlüğünü kabullenmek,
- 3-Kadın erkek eşitliğine uymak,

4-Alman dilini bilmek ve o dilin içinde bulunan kültür ve tarihi bilmektir (Maier, 2006: 48f; Aktaran: Bösel, 2012:12). Bu aşamalar entegrasyon kelimesinin içeriğinde çok anlam olduğunu göstermektedir.

2009 Alman İçişleri Bakanı Wolfgang Schäuble, “*Asimile etmek göçmenlere karşı yanlış bir yaklaşımdır. Önemli olan kendi köklerini bırakmaları değil kendilerini buldukları birliğin içinde hissetmeleri ve birlikte yaşam anlayışını kazanmaları önemlidir.*” demiştir (Baumgarten, 2011:70; Aktaran: Bösel, 2012:12). Bu anlamda “vatan” olgusunu göçmenler ve yerli halk üzerinden sorgulamak gerekmektedir. İnsanlara vatan kelimesinin neler çağrıştırdığı sorulabilir. Örneğin, Almanya’da doğup büyümüş Müslüman bir doktora vatan kelimesinin kendisine ne ifade ettiği sorulmuştur. Doktor, bunu açıklamanın çok zor olduğunu söylemiş ve “*Kendimi ne Alman ne de Mısırlı gibi hissediyorum. İlk sırada kendimi Müslüman gibi hissediyorum ve bu bana güven veriyor.*” demiştir (Ebd:429, Aktaran: Bösel, 2012:46). Aslında bu bayanın vatansız olduğu söylenebilir ve güvendiği tek şeyin dini olduğu söylenebilir. Almanya’da doğup büyüyen göçmen insanların çoğu örnekte verilen doktor bayan gibi hissetmektedir. Yeni bir düzene ve hatta vatana alışmanın yarattığı psikolojik etkinin göçmenleri zorlayan durumlardan olduğu kabul edilmelidir. Özellikle din ve kültürlerinde belirgin ayrılıklara sahip olan ülkelere göç eden insanlarda zamanla kimlik karmaşası oluşmaktadır. Günden güne uzaklaştıkları vatanlarına gittiklerinde eskisi gibi bu bölgeye aidiyet duygusunu kaybettikleri, vatanlarının da onları kabul etmedikleri hissine kapılmaktadır. Bu durum da psikolojik anlamda bir savaşa neden olmaktadır. Göçmenler yaşadıkları yerde göçmen, geldikleri ülkede de “Almancı” olmaktadır. Bu durum onları belirsiz bir aidiyet duygusuna sürüklemektedir. Bu durumu şu cümleler daha iyi açıklamaktadır: “Almanya’da doğdum ve büyüdüm, Türkiye’ye gitsem Almanya’da olduğu gibi burada da yabancıyım.” (Ottensschläger, 2004:112, Aktaran: Bösel, 2012:48). Bu tip insanları Robert E. Park, iki kültür sınırında bunları birbirine kaynaştıramayan insan tipi denilen kültürel hibrit olarak nitelemiştir (Park, 2002:68f; Aktaran: Bösel, 2012:48). İslami kültür ve geleneklerin belirleyici olduğu bir yaşam dünyasından kopup gelerek, modern, sanayileşmiş bir toplumun bireyci kültürüyle karşılaşan göçmen Türk işçileri, bu sürecin çok yönlü etkileşim ve sarsıntılarına maruz kalmıştır. Süreç içinde nitelik ve anlam değiştiren gurbet, farklılıklardan daha çok ayırım, çatışma ve dışlamaların kışkırttığı bir aidiyet bilincini üretmiştir (Çelik, 2008: 110).

Ergenlik döneminde gençlerde zaten zor olan kişilik oluşumunu bu belirsizlik daha da zorlaştırmaktadır (Çakır Ceylan, 2011:68; Aktaran: Bösel, 2012:48). Müslüman göçmenler özellikle eski kuşak kendi dinine ve diline yani kendi kültürlerine en bağlı olan topluluklardır. Ama yine de göç ettikleri ülkenin kurallarına uymak zorunda olduklarını da bilmektedir. Göçmenler, kendi dinini, kültürünü, dilini, geleneğini Hristiyan bir ülkede gerektiği şekilde yaşayamayacaklarının da farkındadırlar (Kandil, 2010:554; Aktaran: Bösel, 2012:48). Entegrasyon anlamında problemlerden biri de Müslümanların geldikleri kültürün gerekliliklerini yerine getirememe ve yaşadıkları yere uyum sağlamada zorlanmaları olmaktadır (İnci, 2010:88; Aktaran: Bösel, 2012:49). Bu problemlerin temelini aslında dini manada aramak yanlış olmakta, bu daha çok geleneksel ve modernite anlamında değerlendirilmesi gerekmektedir (Kandil, 2010:543; Aktaran: Bösel, 2012:49). Türklerin Alman kültürüne alışmaları gerektiğinin her zaman konuşulmasına rağmen Almanların da Türklerin kendi kültürlerinin olduğunu ve bundan vazgeçemeyeceklerini bilmeleri gerekmektedir. Bu karşılıklı isteğin çeşitli fikir ayrılıkları da olmaktadır. Bazıları için gerçekleşmiş bir entegrasyon (uyum), Almancayı konuşmak ve kendi başına başkasıyla dilsel iletişime geçebilmektir. Bazıları için de dinin uygulamasının kısıtlanması demektir. Mesela bazı bakış açılarına göre kadının dışarıda başını örtmesinin kısıtlanması gerekmektedir. Bu durum bazı görüşlere göre “tam uygulanmış bir entegrasyon” olmamaktadır. Tam bir entegrasyon, “geçmişini tamamen silmek” demektir. Ama artık bu düşünce zorla yapılan bir asimilasyondur. Kendi din ve kültürel kimliğini yok etmektir (Gencer, 2010: 282; Aktaran: Bösel, 2012:12). Kimliksel etkileşim, her şeyden önce içinde bulunulan toplumla ilişkilerin artışına bağlı olarak, kültürel planda değerler, normlar ve anlayışlar arasındaki farklılıkların, sosyoekonomik düzlemde ise farklı düzey ve statülerin karşılaştırılması ile başlamakta, ancak asıl tetikleyici güdüsünü ise hissedilen ve uğranan ayrımlarda kendini göstermektedir (Çelik, 2008: 108). Bertelsmann Vakfı'nın Çalışma ve Sosyal Politika Araştırmaları Bürosu'na (BASS) yaptırdığı bir araştırma ile ülkede yaşayan göçmenlerin Alman toplumuna uyum sorunu nedeniyle devleti yaklaşık olarak 16 milyar Euro civarında maddi zarara uğrattığını ortaya çıkarmıştır. Araştırmadan çıkan bir diğer sonuç da, göçmenlerin uyum konusunda en çok sosyal açıdan yetersiz kalmasıdır. BASS bu çıkarıma,

göçmenlerin sadece yüzde 24'ünün sivil toplum örgütlerinde varlık gösteriyor olmasından varmıştır (Fritschi ve Jann 2008:10; Aktaran: Çakır, 2012:9).

2.6. İlgili Araştırmalar

Bu bölümde Türkiye’de ve yurt dışında estetik eğitimi, estetik beğeni ve kültür konularını araştıran çalışmalara yer verilmiştir. Yapılan incelemelerden sonra estetik beğeniye psikolojik ve sosyolojik açıdan değerlendiren ve olayı bir algı problemi olarak gören çalışmalar daha çok yurt dışında yapılmıştır. Sosyal estetik çalışan toplum bilimciler, okul gibi küçük topluluklar üzerinde insanların estetik ve duygusal olarak nasıl yapıya sahip olduklarını araştırmaktadır (Coleman, Hartney ve Alderton, 2013:6). Yurt içinde ise estetiğin sanat eğitiminde sanatı anlamada bir araç olarak kullanıldığı yönünde araştırmalar yapılmaktadır. İlköğretim ve ortaöğretim görsel sanatlar dersinde yapılan sanat eğitimi konuları içerisinde estetik eğitimi konulu araştırmalar bulunmaktadır.

Farklı toplumlarda kültür karşılaştırması ve çok kültürlü toplumlarda gelişen sanat algısı ve estetik beğeni konusunu ele alan yurt içi ve yurt dışında yapılmış belli başlı çalışmalar aşağıda sunulmuştur.

2.6.1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Yapılan literatür taramasında Türkiye’de estetik beğeni, kültür ve estetik eğitimi konu alan çalışmalar şunlardır:

Atalay (2013) “Yüksek Öğrenim Gören Öğrencilerin Estetik Tercihleri” adlı Doktora Tez çalışmasında, yükseköğrenim gören öğrencilerin estetik tercihlerini belirlemeye çalışmıştır. Araştırmanın evrenini Konya ili Selçuk Üniversitesi örneklemini ise Selçuk Üniversitesinden seçkisiz örnekleme yöntemi ile seçilen 8 fakülte ve 2 meslek yüksekokulundan, 1000 üniversite öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmacı tarafından hazırlanan kişisel bilgi formu, Görsel Sanatlar ve Görsel Sanatlar dersiyle ilgili görüşlerini belirlemek için anket, estetik tercihlere göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla beşli likert tipi tutum ölçeği uygulanmıştır. Bulgulara göre, araştırma kapsamına alınan öğrencilerin sanat değeri taşımayan ait görselleri tercih düzeyleri sanat yapıtlarına ait görselleri tercih

düzeylerinden daha yüksek bulunduğu belirlenmiştir. Katılımcıların, estetik kuramlarına ait görsellerden, yansıtmacı estetik kurama ait görselleri birinci derecede, yüksek işlevsel estetik kurama ait görselleri ikinci derecede, yüksek anlatımcı estetik kurama ait görselleri üçüncü derecede, orta biçimci estetik kurama ait görselleri ise en düşük düzeyde tercih etmiş oldukları saptanmıştır. Bütün bu verilerden katılımcıların tercihlerine bakılarak, daha önce alınan sanat eğitiminin, öğrencilerin estetik tercihlerinde etkili olduğu görülmüştür.

Korkmaz (2013) “Resim Sanatında Estetik Değer” başlıklı yüksek lisans tezinde estetik değer, günlük hayatla kurduğu bağlantı ve bunun sonucunda ortaya çıkan değerden bahsetmektedir. Bu çalışmada resim sanatında estetik değer belirlenmesini hazırlayan temeller üzerinde durulmuş ve estetik değer kavramının sanatta ve resim sanatında nelere bağlı olarak ortaya çıktığı araştırılmıştır. Tarihsel süreç göz önünde bulundurularak estetikte değer kavramı gelişim aşamalarına göre açıklanmıştır. Araştırmada betimsel analiz ve literatür tarama metotları kullanılmıştır.

Mamur’un (2012a) “The Effect of Modern Visual Culture on Children’s Drawings” (Modern Görsel Kültürün Çocukların Çizimleri Üzerindeki Etkisi) adlı çalışmasının amacı, çocukların çizdikleri resimlerin incelenmesiyle görsel kültürün çocuklar tarafından nasıl kavradığını araştırmaktır. Çocukları etkisi altına alan görsel medya unsurlarını belirtmek, çocukların çizdikleri resimlerin türünün ve onları etkileyen görsel medya elemanları hakkında duygusal ve düşünsel tepkilerin ne olduğunu öğrenmek için 7-12 yaş aralığındaki çocuklar gözlenmiştir. Araştırmanın sonuçlarında çocukların bilgisayar ve televizyonda görülen dijital resimleri kendi çizdikleri resimlerinde daha çok kullandıkları görülmüştür.

Gökay, Adar ve Deveci’nin (2010) “İlköğretim 1. Kademe Öğretim Seviyesinde Öğrencilerin Sanata Bakış Açılı” adlı bildirisinde ilköğretim öğrencilerinin sanat, resim yapma, sanata değer biçme konuları ve sanat eğitimine karşı tutumları araştırılmıştır. Araştırmada nicel ve nitel araştırma yöntemleri kullanılarak öğrencilerin sanat konusunda nasıl bir perspektife sahip oldukları araştırma yapılan okullar bazında öğrenilmeye çalışılmıştır. Çalışmada, öğrencilerin

beğenilerini kendilerine özgü olarak değiştirebilmelerinin en önemli yolu, farklı alanlarda ortaya konulan sanat eserlerini, görsel nesnelere onlara okul çağında gösterip bunlar arasındaki farkı algılamalarını sağlamak olduğu sonucuna varılmış, bununla ilgili öğretmenlerin bilinçli olması gerekliliği vurgulanmıştır.

Erişti'nin (2010) İlköğretim Öğrencilerinin Resimsel Anlatımlarında Popüler Kültür Algısı (Norveç Çok Kültürlü Fjell İlköğretim Okulu Örneği) adlı makalesinin amacı, ilköğretim öğrencilerinin resimlerdeki çizimlerine ve resimlerini açıklamaya yönelik yazılı anlatımlarına dayalı sanatsal ifadelerinde popüler kültürün etkilerini araştırmaktır. Bu amaç kapsamında araştırmada popüler kültür ürünleri veya simgeleri, öğrencilerin çevrelerine, okul ve evlerindeki günlük yaşamlarına, birbirleri ile olan sosyal etkileşimlerine ve çevrelerindeki ritüellere dayalı olarak incelenmiştir. 10-13 yaş aralığındaki öğrenciler üzerinde gerçekleştirilen bu çalışmada resimler üzerinde yazılı görüşler alınarak veriler betimsel analiz yoluyla çözümlenmiştir. Öğrencilerin büyük çoğunluğunun resimsel anlatımlarında popüler kültürün etkilerinin görüldüğü ve popüler kültür imajlarının onlar için en favori imajlar olduğu sonucuna varılmıştır.

Davun'un (2009) "Okul Öncesi Dönemde Etkinliklerle Desteklenmiş Sanat Eğitiminin Çocukların Estetik Beğeni Düzeylerine Etkisi" (Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu Örneği) adlı doktora tezinin amacı, okul öncesi dönemde etkinliklerle desteklenmiş sanat eğitiminin çocukların estetik beğeni düzeylerine etkisinin belirlenmesidir. Ayrıca çocukların estetik beğeni düzeylerine etki ettiği varsayılan cinsiyet düzey değişkenleri de incelenmiştir. Geliştirilen okul öncesi görsel sanat eğitimi etkinlikleri değerlendirilmiştir. Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumuna bağlı Çocuk Yuvasına devam eden 60-72 ay çocuklarının oluşturduğu evren ile 11 kız ve 18 erkek 29 öğrenciden oluşan örneklem üzerinde araştırma yapılmıştır. SHÇEK A Çocuk Yuvasında ikamet eden 16 çocuk deney grubuna ve SHÇEK B Çocuk Yuvasında ikamet eden 13 çocuk ise kontrol grubuna dahil edilmiştir. Araştırma kapsamında, deney grubuna, haftada bir gün Görsel Sanat Eğitimi Etkinlikleri uygulamalı olarak verilmiş, kontrol grubunda ise geleneksel yöntemle ders işlenmiştir. Deney ve kontrol grubuna dahil çocukların estetik beğeni

düzeylerini ölçmek için ön test, son test ve kalıcılık testinde, Taylor-Helmstadler Çift Karşılaştırmalı Estetik Yargı Ölçeği kullanılmış, sonuçlar değerlendirilmiştir.

Gökay (2004), “Modanın Görsel Kültür ve Sanat Eğitimindeki Yeri” adlı makalesinde görsel dili güçlü olan modanın sürekli değişim gösteren yapısı ile görsel kültürü yansıttığını ifade etmektedir. Bu nedenle araştırmada moda kavramıyla insanlara aktarılan görsel etkilerin ve estetik beğenilerin neler olduğu, ulaşılmak istenen görsel kültür değerlerinin modayla uygulamaya nasıl yansıtılabileceği ilköğretim 7.sınıf öğrencileri seviyesinde araştırılmıştır. Bu öğrencilerin moda ile ilişkileri ve estetik beğenilerindeki değişimler üzerine incelemeler yapılmıştır. Sonuç olarak insanlar yaşadığı tarihsel ve sosyal çevre ile edindiği davranışları sanatsal görüşlerinde de hissetmektedirler. Bu nedenle çalışmada, öğrencilerin kendi yaşadıkları çevre ile sanat arasında bağıntı kurabilmeleri için müfredat programlarının değişim sürecine uygun genişletilmesi gerektiği sonucuna varılmaktadır.

Gökay ve Demir (2006), “Farklı Eğitim Düzeylerinde Estetik Beğeni Üzerine Bir Araştırma” adlı çalışmalarında, farklı eğitim düzeylerinde bulunan bireylerin öğrenimleri sırasında almış oldukları Resim-iş dersleri estetik beğeni düzeylerine ne kadar etki yapmıştır? Resim-İş derslerinde estetik eğitimin ve öğretimin gerçekleştirilmesi sonucunda öğrencilerin estetik beğeni düzeylerinde olumlu yönde bir gelişim gözlenebilir mi? sorularını araştırmıştır. Araştırmanın sonunda eğitimin estetik beğeni düzeyinde değişikliklere neden olduğu fakat estetik beğenin daha çok popüler kültür etkisinde kaldığı belirlenmiştir. Estetik beğeni düzeyinin niteliğinin artırılması ve hayattan daha fazla haz alınabilmesi için estetik eğitimin gerekliliği ortaya çıkmıştır.

Okan’ın (2002) “Estetiğin Felsefedeki ve Disipline Dayalı Sanat Eğitimi İçindeki Yeri” adlı yüksek lisans tezinin amacı, ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerine estetik duyarlılık kazandırmada resim iş dersinin kullanılması ve getirdiği sonuçların değerlendirilmesidir. Görsel Sanatlar dersinde estetik disiplininin kullanılması ve bunu disipline dayalı sanat eğitimi yöntemi içerisinde uygulanması gerekliliği saptanmıştır. Sanat ve estetik, estetiğin sanat eğitimindeki önemi, estetiğin

bilim ve felsefe içindeki yeri gibi konu başlıkları altında literatür taraması yapılmış ve örnekler sunulmuştur.

2.6.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Yapılan literatür taramasında yurt dışında estetik beğeni, kültür ve estetik eğitimini sosyal, psikolojik ve eğitim açısından konu alan çalışmalar şunlardır:

Coleman, Hartney ve Alderton (2013), “Defining Social Aesthetics” (Sosyal Estetik Tanımlaması) adlı makalesinde, sosyal hiyerarşi ile değişen ve toplumdan topluma farklılık gösteren sosyal çevreye göre estetik algı ve beğenin değişmesi durumunun kültürle ilişkisini farklı örnekler sunarak göstermektedir. Simge bilimciler, tarihçiler ile popüler kültür izleyici ve uygulayıcıları tarafından incelenen insan merkezli analiz yoluyla insanların yaşadıkları çevreden, ışık, ses, dinsel havadan etkilenme süreçleri incelenmektedir. Bu anlamda şehir okumaları, şehir mimari karakterlerinin insanları etkilemesi, insanların estetik beğenilerinin oluşumundaki çevre insan etkileşimini konu almaktadırlar. Yine bu çalışmada her toplumun kendi kültürünü yansıtan roman (Agatha Christie romanları) ve hikâyelerdeki olaylardan, davranış ve görgü kurallarından yola çıkarak toplumlara ait estetik beğeni çözümlemesi yapılmaktadır.

Frixione (2011), “Art, the Brain and Family Resemblances: Some Considerations on Neuroaesthetics” (Sanat, Zihin ve Aile Çağrışımları) adlı estetiği psikolojik olarak değerlendirdiği çalışmasında, kültürel faktörlere bağlı olarak gelişen sanatsal olgu fikrinin tersine, biyolojik olarak beyin fonksiyonlarının tanımlandığı zihne bağlı olarak gelişen kültürel içerikleri açıklamaktadır. Frixione (2011) araştırmasında bu durumdan doğan farklı sanat formlarının bireysel algılanması sürecini nöroestetik ile açıklamaktadır.

Root-Bernstein (2002), “Aesthetic Cognition” (Estetik Algı), adlı makalesinde felsefe biliminde estetiğin oynadığı rolün ne olduğu ve mantıksal olarak nasıl fikir yürütülebileceği problemleri üzerine eğilmektedir. Bilim adamlarının sezgi olarak niteledikleri şeye, kendi içsel hisleri, görsel ve hareketli duygulanımı oluşturan düşüncelere sahip olmak estetik hassasiyetin temelidir. Bu çalışmada estetik algının

ilgi alanlarına göre değişebileceği düşüncesi mantıksal düşünüş içinde farklı bilim dallarına yönelen insanların, algısal özellikleri ve bilimsel tecrübelerinden fikirler sunarak estetik algılarındaki değişim sunulmaya çalışılmaktadır.

Milne (2010), “A Sense of Wonder, Arising from Aesthetic Experiences, should be the Starting Point for Inquiry in Primary Science” (Estetik Deneyimden Meydana Gelen Merak Hissi, Bilimde Sorgulanması Gereken İlk Nokta Olmalıdır) başlıklı çalışmasında, eğitim bilimlerinde bireysel öğrenmenin etkililiğini estetik deneyimin sonunda oluşan merak ile ilişkilendirerek açıklamaktadır. Öğrencilerin öğrenme ve estetik reaksiyonlarından ortaya çıkan “merak” duygusunun önemi bu çalışmada vurgulanmaktadır. Yeni Zelanda’da öğrenme ve öğretme bilimi adına son zamanlarda yapılan çalışmalarda bu alanda yeni yöntemlerin denenmesi gerekliliği ortaya çıkmıştır. Çalışmada estetik deneyimler sonucu öğrencilerin gösterdikleri tepkilere dayanarak “Yaratıcı Araştırma” adında öğrenme öğretme modeli tanıtılmaktadır.

Smith (2008), “Educational Aesthetics and Policy” (Eğitimsel Estetik ve Prensipler) adlı çalışmasında eğitim açısından estetiği iki alanda incelemektedir. Bunlar, sanat eğitimi olarak gündelik eğitimle ilgili olan estetik ve sanatı bilimsel olarak ele alan işlerden ortaya çıkan estetikdir. Araştırmada yazar ilk olarak, estetik teori ve sanat eğitimi arasındaki ilişkiden bahsetmektedir. İkinci olarak ise, sanat, öğretme, öğrenme, eğitimsel eleştiri ve liderlik arasında benzerlik ve farklılıkları dile getirmektedir. Yazar, estetik prensiplerin, hazzın anlaşılması ve eğitimle estetik ilişkisi üzerine kafa yorulduğunda ortaya çıkabileceği görüşündedir. Çalışmada literatür taraması yapılmış, sonuçlar değerlendirilmiştir.

Duncum’ın (2004) “Visual Culture isn’t Just Visual: Multiliteracy, Multimodality and Meaning” adlı makalesinin temeli televizyon, internet gibi çağdaş kültürel formların görsel bir iletişim türü ve algısal görüş sistemi olmasından daha fazlasını içermesi fikrine dayanır. Anlamlandırmanın ses, görüntü, dil, görsellikle birlikte oluşabileceğini vurgulayan Duncum, sanat eğitimcileri arasında görsel kültür ile değişen iletişim tanımlamasının yeni bir boyut kazandığını ifade etmektedir. Bu makale çoklu metin ve çok yaklaşımlı içeriklerin son zamanlarda görsel kültürde

ortaya çıkma nedenini sorgulamakta ve bunların sanat eğitiminde kullanılmaya başlaması üzerine eleştirel tespitlerde bulunmaktadır.

Loudermilk'in (2002) "The Use of Aesthetics in a Comprehensive Art Curriculum" (Kapsamlı Bir Sanat Programı İçerisinde Estetiğin Kullanımı) adlı Yüksek Lisans tezi sanat eğitimi programlarında estetiğin kullanımı üzerine yoğunlaşmaktadır. Aynı zamanda sınıfta estetik uygulamalar yapan öğretmenlerin etkinliklerine değişen yaklaşım önerileri sunmaktadır. Estetiğin geçerli olduğu bilgi, tarihsel çeşitlilik ve kapsamlı analiz yoluyla sanatın önemini gösterecektir. Estetik, sanat öğretiminde, öğretmenlerin sınıfa sanatsal motivasyon ve farklı fikirler sunabileceği sanat hakkında yeni bakış açıları kazandırmaktadır. Sanat ve estetik arasındaki bağlantıyı öğrencilerin iyi anlamasına yardımcı olması için estetik ve sanatın her birinin öneminin daha iyi anlaşılmasını sağlamak gereklidir. Loudermilk, tezinde öğrencilerle farklı kültürlerin sanatsal ürünleri üzerine konuşmalar ve uygulamalar yaparak estetiğin anlaşılmasını sağlamaktadır.

Schenkman ve Jönssön (2000), "Aesthetics and Preferences of Web Pages" (Estetik ve Web Sayfalarında Tercih) adlı çalışmasında farklı şirketler için tasarlanmış 13 farklı web sayfası, 11 kadın ve 7 erkekten oluşan 18 katılımcı ve 3 ayrı ölçek kullanarak güzellik, yazılı metne karşı daha çok görsel hikâye etme, görüş ve yapı başlıklı dört önemli boyutta tercih yargılarına ulaşmaktadır. Kategorilere göre özellikleri düzenlenmiş sayfaların tasarımı ve estetik özellikleri tartışılmıştır. Sayfaların geometrik ve simetrik görsel özellikleri, anlatım gücü, sanatsal dengesi gibi özellikleri bakımından kadın ve erkeklere göre tercih dağılımları incelenmiştir.

BÖLÜM-III

YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde araştırma yöntemi, çalışma grubu, veri toplanma araçları, verilerin çözümlenmesi, araştırmacı rolü ve uygulama sürecine ilişkin bilgiler bulunmaktadır.

3.1 Araştırma Yöntemi

Türk ve Alman kültüründe yaşayan 12-17 yaş grubundaki öğrencilerin estetik tercihlerinde farklılaşma olup olmadığını incelemeyi amaçlayan bu çalışmada nicel ve nitel araştırma yöntemleri birlikte kullanılmıştır. Nicel araştırma, değişkenlerin duruma etkililik oranını sayısal verilere dayandırıp anlamlı farklar elde etme sürecidir. Değişkenler arasında ilişkileri aramak için en az iki değişkenden oluşan durumlar arasında karşılaştırma yapılmaktadır. Kültürler arası etkileşim çalışmalarında kullanılan karşılaştırmalı çalışmalar, farklı toplum içerisindeki bireylerin bir olaya karşı benzerlik ve farklılıklarını açıklamak üzere psikologların, antropologların, fen bilimci ve sosyologların kullandığı bir yöntemdir (Çepni, 2007:48). Nitel araştırma, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik, sosyal olguları bağlı buldukları çevre içerisinde araştırmayı ve anlamayı ön plana alan bir yaklaşımdır (Yıldırım ve Şimşek, 2005: 39). Nitel araştırma desenlerinden olan kültür analizine yönelik çalışmalarda amaç belirli bir grubun kültürünü tanımlama ve yorumlamadır. Bu tanımlama genellikle o kültüre özgü kavramlar, süreçler ve algılar çerçevesinde yapılır. Bu nedenle araştırmaya dâhil olan katılımcıların kullandıkları yazılı ve sözlü dil, davranış kalıpları, algıları ve paylaştıkları deneyimler bir araştırmacının odaklanabileceği alanlar olarak ortaya çıkar (Hancock, 2004; Akt: Yıldırım ve Şimşek, 2005: 70). Çalışmada, öğrencilerin tercihleriyle ilgili sosyal olguları anlamaya yönelik sorulan sorulardan elde edilen veriler değerlendirilmiştir. Mamur'a (2009: 234) göre, öğrenci gördüğü ya da incelediği bir sanat eserine "Bu mükemmel bir resim." diyebilir. Fakat bunun arkasından gelen "neden" sorusu ile öğrenci yargısını destekleyecek sebepler sunmalıdır. Eğer öğrenci "Bu mükemmel bir resim

çünkü beğendim.” derse bilişsel boyutta bir yargıda bulunmamakta ve sadece tercih, beğeni ve duygularını dile getirmektedir. Belirtilen bu duruma bağlı olarak nitel araştırma ile elde edilen veriler, nicel analizi destekleyecek şekilde içerik analizi yapılarak maddeler oluşturulmuştur. İçerik analizinde öğrencilerin yazıları, dil kullanımını sanatsal birikimleri ve deneyimleriyle birlikte ortaya koydukları tercih ifadeleri kullanılmıştır.

3.2. Çalışma Grubu

Araştırma kültürler arası karşılaştırmayı içerdiği için Türkiye ve Almanya için iki çalışma grubu belirlenmiştir. Türkiye’deki çalışma grubu Konya il merkezindeki 12-17 yaş arasında bir ortaokul ve iki Anadolu Lisesinde öğrenim gören öğrenciler arasından çalışmaya gönüllü olarak katılan 150 öğrenciden oluşmaktadır. 12 yaş grubundan 22 öğrenci, 13 yaş grubundan 21 öğrenci, 14 yaş grubundan 24 öğrenci, 15 yaş grubundan 31 öğrenci, 16 yaş grubundan 24 öğrenci ve 17 yaş grubundan 28 öğrenci, araştırmanın Türkiye’deki Türk öğrenci çalışma grubunu oluşturmuştur. Bu grup, 50 erkek ve 100 kız öğrenciden oluşmuştur. Almanya’da ise hem Almanya’daki Türk çalışanlarının çocukları hem de Alman öğrenciler için iki çalışma grubu belirlenmiştir. Alman öğrenciler, Nürnberg il merkezindeki çokkültürlü üç Gymnasium’dan çalışmaya gönüllü olarak katılan 150 kişiden oluşmuştur. 12 yaş grubundan 26 öğrenci, 13 yaş grubundan 36 öğrenci, 14 yaş grubundan 26 öğrenci, 15 yaş grubundan 20 öğrenci, 16 yaş grubundan 25 öğrenci ve 17 yaş grubundan 17 öğrenci, araştırmanın Alman öğrenci grubunu kapsamaktadır. Bu grupta 74 erkek öğrenci ve 76 kız öğrenci bulunmaktadır. Almanya’da Türk öğrencilere ilişkin çalışma grubu ise, çokkültürlü üç Gymnasium okulunda öğrenim gören Türk öğrenciler arasından araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden 160 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmada Almanya’daki Türk öğrenciler 12 yaş grubundan 35 öğrenci, 13 yaş grubundan 17 öğrenci, 14 yaş grubundan 26 öğrenci, 15 yaş grubundan 21 öğrenci, 16 yaş grubundan 23 öğrenci ve 17 yaş grubundan 38 öğrenci olarak sınıflandırılmıştır. Bu gruptaki öğrenciler 103 kız, 57 erkek öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmaya katılan öğrenci gruplarının yaşa ve cinsiyete göre dağılımları aşağıdaki tablolarda belirtilmiştir.

Tablo 6: Araştırmaya Katılan Öğrenci Gruplarının Yaşa Göre Dağılımları

Yaş	Alman Öğrenci Sayısı	Almanya'daki Türk Öğrenci Sayısı	Türkiye'deki Türk Öğrenci Sayısı
17 Yaş	17	38	28
16 Yaş	25	23	24
15 Yaş	20	21	31
14 Yaş	26	26	24
13 Yaş	36	17	21
12 Yaş	26	35	22

Tablo 7: Araştırmaya Katılan Öğrenci Gruplarının Cinsiyete Göre Dağılımları

Cinsiyet	Alman Öğrenci Sayısı	Almanya'daki Türk Öğrenci Sayısı	Türkiye'deki Türk Öğrenci Sayısı
KIZ	76	103	100
ERKEK	74	57	50

Araştırmada anketlerin uygulanmasında Almanya'da 3 Gymnasium Okulu ile Türkiye'de 3 ortaokul ve Anadolu liselerinden toplamda 6 okulun öğrencilerinden oluşan 460 öğrenci çalışma grubunu oluşturmaktadır. Çalışma grubundaki Almanya'daki ve Türkiye'deki öğrencilerin okul seviyeleri ve öğrenci başarı durumlarına göre eşdeğer gruplar seçilmeye dikkat edilmiştir. Gruplar oluşturulurken özellikle Almanya'daki okulların çokkültürlü yapıya sahip olması, bu okulların tercih edilmesinde etken olmuştur.

3.3. Veri Toplanma Araçları

Araştırmanın problemini oluşturan, "Farklı kültürlerde yaşayan ve eğitim alan öğrencilerin estetik beğeni düzeylerinde nasıl farklılıklar görülmektedir?" sorusuna yanıt aramak amacıyla anket hazırlanmıştır.

3.3.1. Anket Oluşturulması Süreci

Anket metoduyla veri toplama önceden belirlenmiş bir örneklem grubunun belirli bir yapıda oluşturulmuş sorulara karşılık vermesiyle veri elde etme metodudur. Anket metodu ile insanların tutumlarını, davranışlarını, duygularını, düşüncelerini, tercihlerini gibi birçok konudaki durumlarını ortaya çıkarılabilmektedir. Anket metodu nicel veriler sunar (Çepni, 2007:131). Araştırmada kullanılan anket üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölüm yaş, cinsiyet, okul, sınıf, kardeş sayısı, anne-baba öğrenim ve meslek durumları gibi öğrencilerin kişisel bilgilerini içermektedir. İkinci

bölüm ise, öğrencilerin okul dışındaki sosyal hayatları, sanatla ne kadar ilgilendikleri ve serbest çalışma zamanlarındaki ilgi ve alanları üzerine bilgi sahibi olmayı amaçlayan bir bölümdür. Bu bölüm sosyal birikimlerin estetik tercihleri ne kadar şekillendirdiği problemine ışık tutması anlamında önemlidir. Üçüncü bölüm, araştırmanın kültürel bağlamda estetik tercih oluşumu sürecine etkilerini araştırmaya yönelik bölümdür. Bu süre içerisinde anket soruları oluşturulmadan önce araştırma problemi, çözüm yolları, araştırılması gereken içerik çözümlenmiştir. Öncelikle araştırmanın konusu ile ilgili daha önceden yapılmış çalışmalar incelenmiştir. Estetik, tercih, estetik psikoloji ve algı gibi konular üzerinde araştırma yapılmış, makale ve tezler taranmıştır.

Bu aşamadan sonra tercihleri etkileyen ve kültürü oluşturan unsurlar şu şekilde maddeler halinde sunulmuştur:

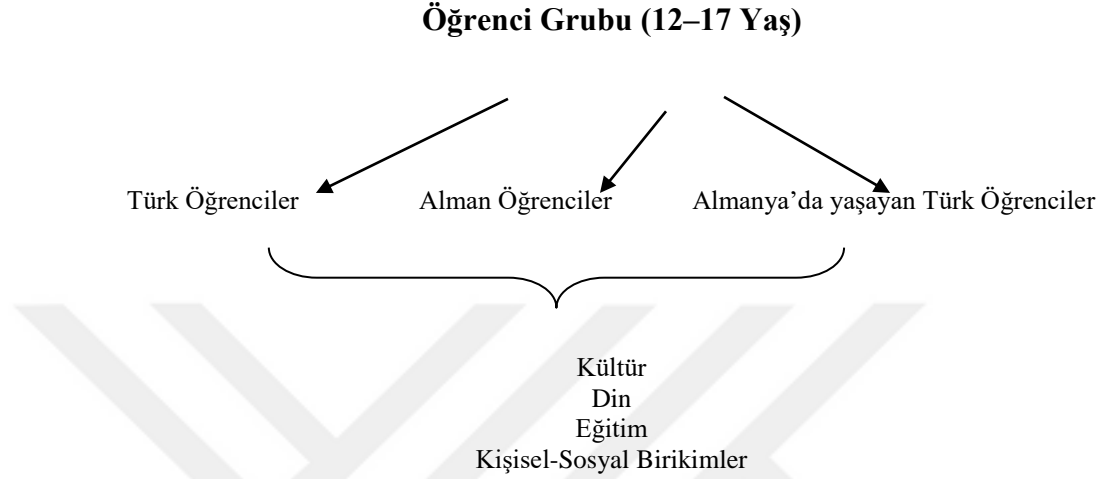
Şekil-2: Kültürü Oluşturan Unsurlar

- Eğitim → İlkokul, Ortaokul, Lise, Üniversite...
- Ekonomik Sistem → Teknoloji ve Çevresel Değişim
- Kişisel, Sosyal Birikim → Aile Yaşamı, Yaşam Tarzı, Eğilimler
- Din → Hristiyanlık, İslamiyet, Yahudilik, Budizm...
 ↓
 Batıl inanç
- Tarih
- Dil → İngilizce, Almanca, Türkçe...
- Sanat ve Edebiyat → Klasik Sanat, Barok, Modern Sanat, Postmodernizm
 ↓
 Sanatçı, Sanat Eseri
- Yönetim Şekli → Demokrasi, Cumhuriyet, Monarşi vb.
- Mimari → Gotik, İslami, Barok, Neoklasik, Modernist...
- Hukuk Sistemi
- Psikoloji

Oluşturulan bu başlıklardan araştırmanın problemini kapsayan eğitim, din ve sosyal, kişisel birikimler maddelerine yönelik anket soruları hazırlanmasına ve

araştırmanın örnekleme üzerine kültürü oluşturan ve araştırma için en önemli üç başlığın bu gruplar üzerine etkisinin araştırılmasına karar verilmiştir.

Şekil-3:Araştırma Örneklem Planı



Bu araştırmanın anketi iki doğru cevaplı, tek tercihli ve gerekçe sunma üzerine hazırlanmıştır (Ek-1). Anket, 15 sorudan oluşmaktadır. Her soruda bir Türk kültürünü yansıtan bir de Batı kültürünü yansıtan iki eser sunulmaktadır. Eserlerin sanatçıları ve yansıttıkları akım Ek-2' de sunulmuştur. Öğrenciler bu eserlerden kendilerine yakın hissettikleri, beğendikleri eserden bir tanesini seçerek işaretlemişlerdir. Bu bölüm araştırmanın nicel boyutunu oluşturmaktadır. Ankette Türk ve Alman kültürünü yansıtan eserlerin olması ve seçilen eserlerin yapıldığı dönem, üslup, konu, renk, biçim gibi alanlarda benzer olmaları sağlanmıştır. Ayrıca öğrencinin sanatsal birikiminin ve aldığı sanat eğitiminin göz önünde bulundurulması da önemlidir. Bu nedenle Almanya'da Gymnasium okullarında 7, 8, 9, 10, 11 ve 12.sınıf sanat dersi ders planları ve Türkiye'de 7, 8, 9, 10, 11 ve 12.sınıf görsel sanatlar dersi ders planları incelenmiş, ünite, sanatçı, konu, sanat akımları, eser bağlamında ortak alanlar çıkarılmaya çalışılmıştır. Bu alanlar belirlendikten sonra eserin konusu, bağlı bulunduğu üslup, yapıldığı dönemlere göre sanatçıları ve eserleri listesi oluşturulmuştur. Öğrenci tercihlerini etkileme olasılığını kaldırmak için sorularda seçilen iki eser arasında konu, biçim, üslup, renk bütünlüğü olmasına özellikle dikkat edilmiştir. Aynı üniteye dahil olup konu, biçim ya da renk bütünlüğü olmayan eserler elenmiştir. Örneğin, manzara ya da peyzaj konu başlığı Almanya ve

Türkiye’de sanat dersi ders programlarında bulunmaktadır. Empresyonizm akımı ile anlatılan bu konuda en bilinen örnek Monet’dir. Monet’nin eserleri atölyelerin duvarlarında ders materyali olarak kullanılmaktadır. Türk sanatında bu akım ve konu içerisindeki örnekler arasında İbrahim Çallı dikkat çeker. Bu nedenle iki sanatçının eserlerinden renk yakınlığı olan eserler seçilmiş ve sunulmuştur. Her iki eser de renk, konu, biçim ve dönem açısından yakın olmasına rağmen bu eserlerde bulunan kültürel parçalarda farklılıklar bulunmaktadır. Araştırma anketinin diğer sorularında da bu durum dikkate alınmıştır.

Daha sonra öğrencilere her sorunun altında A ya da B resminden birini tercih etme nedenini üç madde ile açıklanması istenilen bir alan daha sunulmuştur. Burada öğrencilerin bilinçaltında olan şeyleri açığa çıkarmak ve beğenilerinin temeline inmeye çalışmak amaçlanmıştır. Bu nedenle öğrencilerin gerekçelerini, tek kelime değil de araştırmacının daha geniş yorumlar çıkarmasını sağlayacak cümleler halinde yazmaları istenmiştir. Bu cümleler içerik analizi yapılan araştırmanın nitel boyutunu oluşturmaktadır. Ankette oluşturulan tüm sorular Almanya’daki öğrenciler için Almanca, Türkiye’deki öğrenciler için Türkçe düzenlenmiştir.

Öğrencilerin estetik beğenileri arasındaki farkın belirlenmesi amacıyla hazırlanan anketin bu amacı gerçekleştirmeye uygun olup olmadığının değerlendirilmesi amacıyla uzman görüşüne başvurulmuştur. Bu amaçla uzman değerlendirme formu hazırlanmıştır (Ek-3). Bu form, anketin temelini oluşturan farklı kültürden iki eserin (A ve B) kültürel yansıtım derecelerini öğrenmeye yöneliktir. Uzman görüşü almak üzere plastik sanatlar alanında uzman dört kişiden, ankette kullanılan eserler hakkında konu, biçim, form, renk, motif, doku gibi durumları göz önünde bulundurarak A ve B resimlerini ait oldukları kültürü ne kadar yansıttıkları konusunda derecelendirme yaparak değerlendirme yapmaları istenmiştir. Formda değerlendirilmesi istenen resimler 1’den 5’e kadar sıralama ölçütü üzerinden değerlendirilmiştir. Uzmanlara “(1) Çok az”, “(2) Az”, “(3) Orta”, “(4) İyi”, “(5) Çok iyi” şeklinde beş seçenek sunulmuştur. Uzmanlar bu değerlendirmeyi hem A resmi için hem B resmi için yapmışlardır. Uzman görüşleri doğrultusunda uygulanan anket

sorularının araştırmanın amacı olan estetik beğeni arasındaki kültürel farkı belirlemeye uygun olduğu görüşü ortaya çıkmıştır.

3.4. Verilerin Çözümlemesi

Bu araştırmanın sonuçları nicel ve nitel veri analizleriyle elde edilmiştir. Araştırma anketinde üçüncü bölümünde yer alan eserleri tercih bölümünden elde edilen nicel veriler SPSS programında (iki yönlü) Kay-Kare testi ile çözümlenmiştir. Çok kategorili iki değişkenin oluşturduğu hücrelerdeki, gözlenen frekans ile beklenen frekansı karşılaştırarak, değişkenler arası ilişkiyi sorgulayan (parametrik olmayan) test, iki değişken için Kay-Kare olarak adlandırılır (Can, 2014:323). Veriler SPSS programına girilirken ankette her soruda bulunan A ve B resimlerinden birinin tercih edilmesi durumunda A resmi 1, B resmi 2 ile temsil edilmiştir. Türk ve Batı resmi eserleri yerleştirilmesi her soruda farklı olduğu için bazı sorularda 1 numara Batı sanatına ait eseri temsil ederken başka bir soruda 1 numara Türk sanatına ait eseri temsil edebilmektedir. Bu durum 2 numara için de geçerlidir. Öğrencilerin seçtikleri esere göre 15 soru için de tercih durumu 1 ya da 2 numaraları ile belirtilmiştir. Araştırmanın örneklemini oluşturan Türk öğrenciler, Almanya'da bulunan Türk ve Alman öğrenci gruplarında Batı sanatı ve Türk sanatına ait eserleri tercih oranlarına bu şekilde ulaşılmış ve veriler tablolastırılmıştır.

Araştırmanın ikinci analiz kısmını oluşturan nitel veri analizi ise, tercih sorularının altında bulunan öğrencilerin tercih gerekçelerini kendi cümleleriyle belirttikleri bölümden elde edilmektedir. Nitel veri analizi, betimsel analiz ya da içerik analizi yaklaşımı ile yapılır. Temel amaç araştırmaya konu olan kültürün tanımlanması ve bu süreçte de bu kültürü oluşturan bireylerin ya da grupların algılarının, deneyimlerinin ve tutumlarının kendi bakış açılarından aktarılmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2005: 71). İçerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. Betimsel analizde özetlenen ve yorumlanan veriler, içerik analizinde daha derin bir işleme tabi tutulur ve betimsel bir yaklaşımla fark edilmeyen kavram ve temalar bu analiz sonucu keşfedilebilir. İçerik analizinde temelde yapılan işlem, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği

biçimde düzenlemek ve yorumlamaktır. Bu süreçte, kodlama denilen veriler arasında ve tek sözcük, cümle gibi anlamlı bölümlerle ortak isimlendirme yapılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2005:227). Araştırmanın içerik analizi ile elde edilen temalar, öğrencilerin en sık tekrar ettikleri estetik beğeni nedenleri olarak sıralanmıştır. Bunlar soru ve seçilen temalara göre tablo halinde sunulmuştur.

Tablo 8:Anket Sorularına Göre Tema Dağılımı

SORU	TEMA1	TEMA2	TEMA3	TEMA4	TEMA5	TEMA6
1	Renk	Form	Geçmiş Deneyim			
2	Renk ve Nostalji Hissi	Realizm	Kültürel Objeler ve Meyveler	Geçmiş Deneyim ve Psikolojik Etki		
3	Doğaya Ait Objeler ve Empresyonizm	Renkler ve Psikolojik Etki	Geçmiş Deneyim	Realizm		
4	Renk	Mekan ve Doğa	Duygu ve Kültürel Semboller	Geçmiş Deneyim	Realizm ve Natürizm	
5	Renk ve Teknik	Psikolojik Etki	Kültürel Objeler	Kübizm	Realizm	
6	Renk	Kültürel Motifler	Portre	Realizm		
7	Objeleri Yorumlama	Manzara, Empresyonizm	Realizm	Geçmiş Deneyim	Perspektif	
8	Figürden Duygu Edinme, Etkilenme	Teknik	Realizm	Kültürel Sembol ve Geçmiş Deneyim		
9	Konu	Realizm	Renk	Kültürel Sembol ve Geçmiş Deneyim		
10	Dinsel ve Kültürel Sembol	Manzara	Tarihsel Değer ve Geçmiş Deneyim	Duygusal Etkilenme	Realizm	Teknik
11	Kültürel Sembol	Renkler	Kübizm, Şekil	Geçmiş Deneyim		
12	Renk	Psikolojik Etkilenme	Dinsel Figür	Geçmiş Deneyim	Realizm	
13	Renk	Geçmiş Deneyim, Psikolojik His	Dil ve Kültür Yansıması	Teknik		
14	Duygusal Yorumlama (Askerin Duruşu)	Savaş, Türk Tarihi, Çanakkale Savaşı	Renkler, Netlik	Geçmiş Deneyim		
15	Sürrealizm	Renk	Özgürlük Hissi	Objeler	Benzetim Yapma, Olay Hatırlama	

Temaların içerikleri öğrencilerin verdikleri cevapların yoğunluklarına ve içeriklerine göre oluşturulmuştur.

Yukarıda görülen temalar oluşturulduktan sonra 2. Alt problem olan, “Estetik beğeniye etkileyen faktörler nelerdir?” sorusuna yanıt bulmak için yapılan ikinci bir aşama ise, öğrencilerin tercih nedenlerine göre her soru için bu temaların aldıkları

oranı belirlemektir. Bu incelemenin amacı, belirlenen hangi kültürel faktörün beğenide daha çok etkili olduğunu ortaya çıkarmaktır.

3.5. Uygulama Süreci

Anket geliştirme süreci tamamlandıktan sonra öncesinde Türkiye’de uygulama yapılacak okullarla eşdeğer olduğu düşünülen Almanya’da üç Gymnasium okulundan uygulama için idare ve yöneticilerden izin alınmıştır. Uygun ders saatleri belirlenmiş buna göre her sınıf için bir ders saatlik süre içerisinde uygulama tamamlanmıştır. Uygulama öncesinde araştırmacı sınıfa kendisi, araştırmanın amacı ve anketin nasıl yapılacağı konusunda bilgi vermiştir. Sorusu olan öğrencilerin sorularını yanıtlamıştır.

Öğrenciler ankette kişisel bilgiler ve sosyal birikimler ile ilgili olan bölümleri ilk 15 dakikada tamamlamışlardır. Son bölümde ise, öğrencilere her soruyu incelemeleri, tercihlerini işaretlemeleri ve beğeni sebeplerini yazmaları için ikişer dakika süre verilmiş; anketin üçüncü bölümü 30 dakikada tamamlanmıştır. Son bölümdeki sorular slayt olarak hazırlanmış, projeksiyon makinesiyle tüm sınıfın görebileceği şekilde yansıtılmıştır. Bu araştırma ölçeği Almanya’da ve Türkiye’de bahsedildiği şekilde uygulanmıştır. Öğrenciler soruları cevaplandırırken araştırmacının herhangi bir müdahalesi olmamıştır.

BÖLÜM-IV

BULGULAR VE YORUM

Araştırmanın bu bölümünde, veri toplama araçlarının uygulanması sonucu elde edilen veriler araştırmanın amacında yer alan alt problemlere dayalı olarak düzenlenmiş doğrudan alıntı ve araştırmacı yorumlarına yer verilmiştir. “Farklı kültürlerde yaşayan 12–17 yaş grubundaki Türk ve Alman öğrencilerin estetik tercihlerinde kültürün etkisi var mıdır?” sorusuna yanıt bulmak için anket formunda bulunan 15 soru hakkında veriler toplanmış, bulgular yorumlanmıştır.

4. 1. Birinci Soruya Ait Bulgular ve Yorumlar



Tablo 9: Alman ve Türk Öğrencilerin Soru 1’de Batı ve Türk Sanat Eseri Tercih Dağılımları

Grup	AA	f	S1		Toplam	X ²	P
			Türk Sanatı	Batı Sanatı			
			80	69	149		
		%	50,6	49,3	50		
	TT	f	78	71	149	.054	.816
		%	49,4	50,7	50		P>.05
Toplam		f	158	140	298		
		%	100	100	100		

Tablo 9 incelendiğinde Alman öğrencilerle Türk öğrencilerin estetik beğenilerini belirlemek amacıyla sunulan resimleri tercih etmeleri arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. ($X^2=.054$, $P<.05$)

1.soruyu toplam 298 öğrenci cevaplamıştır. Soruyu cevaplayan Almanya’da yaşayan Alman 149 öğrenciden 80 öğrenci Türk sanatına ait eseri, 69 öğrenci ise Batı sanatına ait eseri tercih etmiştir. Toplamda yine 149 öğrencinin oluşturduğu

Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerden 78 öğrenci Türk sanatına ait eseri, 71 öğrenci ise Batı sanatına ait eseri tercih etmektedir. Türk sanatına ait eserin tercih edilme oranlarına bakıldığında Almanya’da yaşayan Alman öğrencilerin % 50,6’sının Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerin % 49,4’ü Türk sanatına ait olan eseri beğendiği gözlenmektedir. Batı sanatına ait eserin tercih edilme oranlarına bakıldığında da Almanya’da yaşayan Alman öğrencilerin % 49,3’ünün, Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerin % 50,7’sinin Batı sanatına ait eseri beğendiği görülmektedir. Tablo 9 incelendiğinde Alman öğrencilerle Türk öğrencilerin estetik beğenilerini belirlemek amacıyla sunulan resimleri tercih etmeleri arasındaki farkın anlamlı olup olmadığı kay kare testi ile test edilmiş aradaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. ($X^2=.054$, $P>.05$)

4. 1. 1. Almanya’da Yaşayan Almanlar ve Türkiye’de Yaşayan Türklerin Soru 1 Tercihlerini Etkileyen Temel Sebepler

Almanya’daki Alman öğrenciler ve Türkiye’deki Türk öğrenciler Soru 1’de kendilerine sunulan iki eserden birini tercih etmişler ve beğenme nedenlerini üç cümle ile yazmışlardır. Soruyu cevaplayan tüm öğrencilerin yazdıkları bu nedenlerden yola çıkarak Soru 1 için üç alanda tema oluşturulmuştur. Bunlar, renk kullanımı, form yapısı ve geçmiş deneyim hatırlatma temalarıdır. Öğrenciler resimlerde gördükleri şekilleri, renkleri, kompozisyonu bilgi birikimlerine göre yorumlamışlardır. Kendilerine sunulan resimler kübist ve fovist anlayışı yansıtan resimlerdir ve öğrenci yorumuna açıktır.

Tablo 10:Alman ve Türk Öğrencilerin Soru 1’de Tercih Nedenlerine Göre Dağılımları

Grup	AA	Renk Kullanımı		Form Yapısı		Geçmiş Deneyim Hatırlatma	
		f	%	f	%	f	%
		124	82,7	120	80	49	32,7
		119	79,3	117	78	43	28,7
	TT						

Almanya’daki Alman öğrencilerin Soru 1 için yaptıkları değerlendirme sonuçlarına göre 124 öğrenci renk kullanımını, 120 öğrenci form yapısını ve 49

öğrenci geçmiş deneyim hatırlatmayı eserlerin beğenme gerekçeleri olarak göstermişlerdir. Bu sayılar renk kullanımında % 82,7, form yapısında % 80, geçmiş deneyim hatırlatmada % 32,7 oranlarındadır. Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerin Soru 1 için yaptıkları değerlendirme sonuçlarına göre ise, 119 öğrenci renk kullanımını, 117 öğrenci form yapısını ve 43 öğrenci geçmiş deneyim hatırlatmayı eserlerin beğenme gerekçeleri olarak göstermişlerdir. Bu sayılar renk kullanımında % 79,3, form yapısında % 78, geçmiş deneyim hatırlatmada % 28,7 oranlarındadır.

Bu soru için tercih edilen eseri beğenme nedeni olarak “Renk Kullanımı” temasının gösterildiği yansıtma yazıları şunlardır: *“Renkler hayat neşesi ifade ediyor, şehir rüyada gibi duruyor, fantezi dolu (Die Farben drücken für mich debensfreude aus, Die “Stadt” sieht aus wie in Träumen: Fantasiervoll!)” (A85-B).* *“Daha canlı duruyor, mutluluk veriyor, güvende hissediyorsun” (A49-A).* *“Desenlerden ve çeşitli renklerden dolayı, Rahatlatıyor ve sakinlik veriyor. (Wegen dem Muster un dem viclen verschiedene Farben, Es entspannt und bring innere Ruhe auf.)” (A115-A).* *“Resme baktığımda mutluluk veriyor, beni motive ediyor.” (A124-A).* *“Çok güzel rüzgârgülüne benzeyen şeyler olduğu için seçtim bu resmi, renkleri çok güzel.” (TT92-B).* *“Çünkü gözüme renkleri çok hoş ve canlı geliyor. Pet şişe ya da gazoz kapaklarına benziyor. Renkleri çok farklı ve değişik.” (TT116-B).* Alman ve Türk öğrenciler resimlerdeki renklerden psikolojik olarak etkilenmişler, rahatlık, güven ve mutluluk hissettiklerini belirtmişlerdir. Kültürel karşılaştırmada psikolojinin babası olarak bilinen W.H.R. Rivers, farklı uyarıcıların ve şartların psikolojik anlamda yarattığı etkiyi gözlemlemek için farklı kültürlerden bir grup öğrenci üzerinde dört aylık bir sürede araştırma yapmıştır. Ölçümler, görsel zekâ, renk görüşü, renk körlüğü, sırasıyla gelen görüntü, zıtlık, görsel yanılma, işitsel zekâ, ritim, koklama, tatma, dokunma, ağırlığı tanımlama, hafıza, kas gücü, motor beceriler ve buna benzer konular üzerinden değerlendirilmiştir. Bu konular üzerinde yapılan ölçümlerin sonunda elde edilen veriler ise, görsel zekâ, renk algısı ve görsel algı olmak üzere üç temel konu üzerine düzenlenmiştir. Rivers’ın yaptığı araştırmada özellikle renk alanında vardığı sonuçlar, bu soru için renk temasını seçen öğrencilerin psikolojik tercihleriyle bağlantılı görülebilir. Rivers, renk görüşü analizinde sadece renklerin isimlendirilmesi ve farklı renklere karşı hassasiyet

açısından çalışmamış, aynı zamanda renk tercihlerini araştırmış ve hatta pazar günleri kiliseye giden insanların giydikleri kıyafetin renklerini not almıştır. Avrupa kültürüyle yaşamayan insanların görsel zekâlarında olan popüler düşüncelerindeki farklılıkları bu araştırma ile ortaya koyarken Rivers, psikolojik bir alet olarak kabul ettiği gözün çözümleyici gücü ile kişinin çevreye olan aşinalığı arasında bir ayrıma varmıştır (Aktaran: Berry, Poortinga, Segall ve Dasen, 1998:132). Farklı kültürlerde yaşayan insanların renk konusunda hissettikleri duyguları, aşına olma ve alışkanlık olarak açıklamanın ötesinde kültürel etkinin algıda oluşturduğu değişimler vurgulanmaktadır. Araştırmada içinde bulunulan şartların yapısal ya da duygusal özelliğinin renkleri yorumlama ve hissetmede etkili olduğu sonucuna varılmaktadır.

Bu soru için tercih edilen eseri beğenme nedeni olarak “Form Yapısı” teması için gösterebilecek yansıtma yazılarına bakıldığında genel anlamda resimde görülen şekillerin öğrencilerin kendi zevklerinden, benzetimlerinden ve zihinlerinde daha öncesinde yer almış bazı olay ve nesnelere yola çıkarak yorumlandığı görülmektedir. “*Donat (Almanya’da simit gibi ünlü bir pasta)’a benziyor.*” (A111-A). “*Çiniye benzeyen şeyler gördüm. Çiniyi çok severim.*” (TT70-B). Bu yansıtma yazılarına göre Alman öğrencinin resimdeki şekilleri Almanya’ya özgü bir pastaya benzetmesi buna karşılık Türk öğrencinin Türk sanatından yola çıkarak resmi yorumladığı açıktır. “*Yeni, modern duvar yazısı gibi duruyor. Zor açıklanıyor ama bu düzensiz tarzı seviyorum. Arka plan sade ama duvar yazısı tarzının öne çıkmasını sevdim.*” (A87-A). “*Günlük şeyler görüyorsun, mesela; göz, lamba, ev.*” (A60-B). “*A resmi daha eğlenceli, oyuncak gibi.*” (TT11-A). “*Kuma benziyor, bunlar kum tanelerinin büyütülmüş hali gibi. Pasta ve pizza da olabilir. Çok karmaşık.*” (TT148-B). Bu cevaplardan öğrencilerin seçtikleri resmi günlük hayatta karşılaştıkları objelere benzetmeleri sonucunda tercih ettikleri görülmektedir. “*Bir gemide atlar varmış gibi görüldüğü için.*” (A139-B). “*Sanki düşünceler birbirine geçmiş, spiralli gibi duruyor.*” (A95-A). “*İçerisinde dalgalar, geometrik desenler var.*” (TT81-A). “*Şekiller insana benziyor.*” (TT118-B). “*Şeklin rengi çok güzel, şekilleri çok güzel.*” (TT120-A). “*Bazı işaretleri günlük hayattan bir şeyle kıyaslayabiliyorum.*” (A78-A). “*Benim ailemin aynısı: Çılgın, karışık ama uyumlu.*” (A48-A). Öğrencilerin cümlelerinden seçtikleri resimlerin şekillerini soyut ve somut objelere benzettikleri

anlaşılmaktadır. Thouless (1932; Aktaran: Berry, Poortinga, Segall ve Dasen, 1998:133), Hintli öğrencilerle iki adet diskin göreceli biçimi üzerine çalışmıştır. Diskin elips görünümüne karşın daireselliğinin tartışıldığı çalışmada eğilim yönüyle karşılaştırma yapılmıştır. Thouless bu bulguyu perspektifin olmadığı objelerin daha iyi çizildiği Hint sanatı ile ilişkilendirmektedir. Thouless'in görüşünde bu bulgu için en basit açıklama insanların algılarında farklılıkların olmasıdır. Hintli sanatçıların Avrupa kültürü ile yetişmiş sanatçılarla karşılaştırıldığında objeleri perspektif kurallarından uzaklaştırılmış bir biçimde gördüğü sonucuna varılmıştır. Beveridge de (1935; Aktaran: Berry, Poortinga, Segall ve Dasen, 1998:133) benzer çalışmasında İngiliz öğrencilerin objenin form ve büyüklüğünü algılamada Afrikalı öğrencilerden daha çok yeterli olduklarının ortaya çıktığını vurgulamaktadır.

Bu soru için tercih edilen eseri beğenme nedeni olarak “Geçmiş Deneyim Hatırlatma” temasında öğrenciler resimlerde gördükleri ya da benzettikleri bazı şekilleri geçmişte yaşadıkları bazı olay ya da olgulara bağlamış ve bu nedenle tercih etmişlerdir. Bu tema içinde örnek olarak gösterebilecek yansıtma yazıları şunlardır: *“Fashing’i (karnaval) hatırlatıyor, şekerleri hatırlatıyor (Es erinnert mich an einen Fasching, Es erinnert ein bisschen an süsigkeiten).” (A74-A).* *“Resim bana Afrika festivaline yaptığımız bir aile seyahatimizi hatırlattı. Sağ altta bir gemi görüyorum, bana uçakla ilk uçuşumu hatırlattı. Maskeler görüyorum bu da bana küçükken taktığım maskeleri hatırlattı (Das Bild erinnert mich an einen Familien ausflug zum Afrika festival, Rechts aufen sehe ich ein gelbes Flugzeug, das mich an meinen 1. Flug erinnert, Ich sehe auch Masken die mich aus verkleiden als Kleines Kind erinnert).” (A50-A).* *“Burada oyuncaklarla bir sanat eseri yapılmış. İnsanın içini ısıtan bir resim. Annemin yaptığı oyuncaklara benziyor.” (TT145-B).* *“Çocukluğumu hatırlatıyor.” (TT120-A).* Örneklere bakıldığında Alman öğrencilerin resimlerde gördükleri ayrıntıları fashing, festival, maskeler gibi Alman kültürünce yaşanan ve bilinen unsurlara benzettikleri Türk öğrencilerin ise daha çok çocukluk dönemlerinde sahip oldukları oyuncaklara benzettikleri görülmektedir.

4. 1. 2. Almanya’da ve Türkiye’de Yaşayan Türklerin Soru 1 Tercihleri

Tablo 11:Almanya’da ve Türkiye’de Yaşayan Türk Öğrencilerin Soru 1’de Batı ve Türk Sanat Eseri Tercih Dağılımları

		S1			X ²	P
		Türk Sanatı	Batı Sanatı	Toplam		
Grup	AT	f	82	77	159	
		%	51,3	52	51,6	
	TT	f	78	71	149	.019
		%	48,8	48	48,4	
Toplam		f	160	148	308	
		%	100	100	100	

Tablo incelendiğinde Almanya’da yaşayan Türk öğrencilerle Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerin estetik beğenilerinde oluşan değişimde farklı bir kültürel ortamda yaşamının etkisi olup olmadığını belirlemek amacıyla sunulan resimleri tercih etmeleri arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. ($X^2=.019$, $P>.05$)

1.soruyu toplamda 308 öğrenci cevaplamıştır. Soruyu cevaplayan Almanya’da yaşayan Türk 149 öğrenciden 82 öğrenci Türk sanatına ait eseri, 77 öğrenci ise Batı sanatına ait eseri tercih etmiştir. Toplamda yine 149 öğrencinin oluşturduğu Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerden 78 öğrenci Türk sanatına ait eseri, 71 öğrenci ise Batı sanatına ait eseri tercih etmektedir. Türk sanatına ait eserin beğenilme oranlarına bakıldığında Almanya’da yaşayan Türk öğrencilerin % 51,3’ü Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerin % 48,8’i Türk sanatına ait olan eseri beğendiği gözlenmektedir. Batı sanatına ait eserin tercih edilme oranlarına bakıldığında da Almanya’da yaşayan Türk öğrencilerin % 52’sinin, Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerin % 48’inin Batı sanatına ait eseri beğendiği görülmektedir.

4. 1. 3. Almanya’da ve Türkiye’de Yaşayan Türklerin Soru 1 Tercihlerini Etkileyen Temel Sebepler

Bu tablodaki karşılaştırma incelendiğinde Almanya’da ve Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerin tercih nedenlerindeki farklılıklar görülmektedir. Bu anlamda beğeni ve tercihlerde kültürler arası etkilenmenin ölçüsünü de burada yorumlamak mümkün olabilecektir. Almanya’da ve Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerin renk

kullanımı, form yapısı ve geçmiş deneyim hatırlatma temalarına göre beğeni nedenlerinin oranları belirtilmiştir.

Tablo 12:Almanya’da ve Türkiye’de Yaşayan Türk Öğrencilerin Soru 1’de Batı ve Türk Sanat Eseri Tercih Dağılımları

		S1					
		Renk Kullanımı		Form Yapısı		Geçmiş Deneyim Hatırlatma	
Grup		f	%	f	%	f	%
AT		116	72,5	127	79,4	39	24,4
		119	79,3	117	78	43	28,7
TT							

Almanya’daki Türk öğrencilerin Soru 1 için yaptıkları değerlendirme sonuçlarına göre 116 öğrenci renk kullanımını, 127 öğrenci form yapısını ve 39 öğrenci geçmiş deneyim hatırlatmayı eserlerin beğenme gerekçeleri olarak göstermişlerdir. Bu sayılar renk kullanımında % 72,5, form yapısında % 79,4, geçmiş deneyim hatırlatmada % 24,4 oranlarındadır. Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerin Soru 1 için yaptıkları değerlendirme sonuçlarına göre ise, 119 öğrenci renk kullanımını, 117 öğrenci form yapısını ve 43 öğrenci geçmiş deneyim hatırlatmayı eserlerin beğenme gerekçeleri olarak göstermişlerdir. Bu sayılar renk kullanımında % 79,3, form yapısında % 78, geçmiş deneyim hatırlatmada % 28,7 oranlarındadır.

Bu soru için tercih edilen eseri beğenme nedeni olarak “Renk Kullanımı” teması için gösterilecek yansıtma yazıları şunlardır: “*Daha sade ve huzur verici bir resim, uyumlu renkler var. Bana yılbaşını çağrıştıran bir resim.*” (TT138-A). “*Resimdeki yuvarlaklar misketlere benziyor, her çemberin değişik motifi ve rengi var.*” (AT29-B). “*Renkleri çok güzel, benim sevdiğim renklerin hepsi var. Küçükçük baloncuklara benziyor. Dekorasyonu güzel. Küçükken yaptığım resme benziyor.*” (TT121-B). “*Farklı renklerden dolayı mutluluğu arayan kayıp ruhlar gibi görünüyor.*” (AT119-B). Türkiye’de yaşayan Türk öğrenciler, resmi huzur verici bulmaları ve yılbaşını hatırlatması nedeniyle beğenmişlerdir. Almanya’da yaşayan

Türk öğrenciler ise resimdeki renkli yuvarlakları misketlere benzetip yuvarlakların içindeki motifleri beğenmişlerdir.

Bu soru için tercih edilen eseri beğenme nedeni olarak “Form Yapısı” temasında gösterilen yansıtma yazıları şunlardır: “*Farklı ırkları sembolize eden birçok iğne gibi görünüyor. Barışı ifade ediyor.*” (AT79-A). Öğrenci ifade ettiği açıklamasında küçük yuvarlakları iğneye benzetmiş ve her birinin farklılığını yeryüzündeki farklı insan topluluklarının simgesi olarak yorumlamıştır. Bir diğer öğrencinin ise bu yuvarlakları gezegen olarak nitelendirmesi, başka bir öğrencinin de bunları futbol topuna benzetmesi algının ne kadar farklılaşabileceğinin göstergesidir. “*Bazı daireler bana gezegenleri hatırlatıyor. Bazı resmin parçaları bana sıra dışı geldi.*” (AT37-A). “*Formlar yuvarlak ve sıralı olduğu için daha güzel görünüyor.*” (AT49-A). “*Çok fazla halka var, bu bana futbol topunu hatırlatıyor.*” (AT122-A). Wickman (2006:84)’ın kimya dersi için laboratuvarında yapılan düzenleme ve oluşan estetik değerlendirme sürecini açıkladığı örnekte, test tüplerini laboratuvar masaları üzerine tüplerin içine biraz hidroklorik asit damlatarak içindeki maddelerle birleştğinde oluşan renklere göre sıralama yapılması anlatılmaktadır. Bu düzenlemelerde bilimsel dil estetik terimlerle ilişki kurularak anlatılmıştır. Öğretmenler, öğrencilere doğrudan estetik yargı almaya yönelik ifadeler kullanmış ve renkli tüplerin sıralanması sonucunda beğenilerini bu yolla almayı hedeflemiştir. Verilen örnekte olduğu gibi bu soru için alınan öğrenci cevaplarında da yuvarlak ve renkli formların resim düzleminde düzenlenmesinden duyulan hoşlanmaya yönelik eleştiriler görülmektedir. Burada verilen cevaplardan kültür değişiminde algısal değişimin yaşanabileceğini örnekleyen şu cevapları incelemekte yarar vardır: Almanya’da yaşayan Türk öğrenci “*Şekiller bana Noel Ağacını hatırlattı.*” (AT87-B) derken Türkiye’de yaşayan Türk öğrenci ise “*Yuvarlaklar bana misketi hatırlattı.*” (TT122-A), demiştir.

Bu soru için tercih edilen eseri beğenme nedeni olarak “Geçmiş Deneyim Hatırlatma” temasının gösterilebileceği yansıtma yazıları ise şunlardır: “*Bana kardeşlerime olan davranışlarımı hatırlattı.*” (AT99-B). “*Berlin Duvarı gibi görünüyor.*” (AT120-A). “*Çünkü toplar var ve ben topu çok severim. Orada çok*

mavi var. Bana Seydişehir'den gelen hediyeği hatırlatıyor. İçinde küçük resimler var.” (TT146-B). “İçinde olan şeyler bana sevdiğim farklı dükkânları hatırlatıyor.” (AT114-A). “Bu resim bana bir çocuk yatağını hatırlatıyor.” (AT118-B). Alınan cevaplara göre Almanya’da yaşayan Türk öğrencilerin daha çok Almanya’da olan mekânlara benzetimde buldukları gözlenmektedir. Türkiye’de yaşayan Türk öğrenciler ise Türkiye’deki bir yerden gelen hediyeği hatırlattığı için beğeni gerekçesini oluşturmaktadır.

Öğrencilerin verdiği bazı cevaplarda sembol ve renklerden yola çıkarak resmin yorumlanarak yeni anlamlar yüklendiği gözlenmektedir. Bu durumla ilgili örnekler ise şu şekilde sıralanabilir: *“Yaşamı tasvir ediyor olabilir, yükseklikler ve derinlikler var, insanlar yukarıda duruyor (Durch die verschiedenen Farben sieht es so aus als wären es verlorene Seelen die ihr Glück Such; Es könnte aber auch das Leben darstellen, es gibt Höhen und tiefen doch man kommt in obenan).” (AT119-B). “Çünkü orada hayvan ve bitkilerle güzel bir köy var. Köy çok karışık, sanki orada bir kutlama var. Köy kendini modernleştirmiş.” (AT90-A). “Yaratıcı görünüyor ve barış, dalgalar gibi semboller var. Çoğunluğun ve sosyalliğin hissini canlandırıyor.” (AT116-A). “Bana gökyüzünün açık ve her yerin sakin olduğu bir geceyi hatırlatıyor.” (AT39-B). “Soyut yani net değil, gizemli.” (AT48-B). “Oradaki yıldız insanın amacına ulaştığı anlamına geliyor. Böylelikle üç sebep de birbiriyle alakalı, bütün zikzaklar benim için insanların engeli olduğuna ve amacına ulaşmak için bunların üstesinden gelmesi gerektiği anlamına gelir.” (AT10-B). Algıda, özellikle farklı şekillerde anlamlandırılabilir işaretlerin algılanmasında eğilimlerin çok büyük rol oynadığını görmekteyiz. Eğilimler sanatı oluşturmada ve yorumlamada önemlidir ve bu nedenle farklı kültürlerden gelen değerlendirmelerde birbirine benzer yorumlar beklenemez (Berry, Poortinga, Segall ve Dasen, 1998: 156). Verilen cevaplardan öğrencilerin seçtikleri resimler üzerinde kendi zihinsel becerileri, hayal güçleri ve birikimleri ile yorumladıkları anlaşılmaktadır. Daha çok gökyüzü, karmaşık ve sevinçli olaylar olarak algılanan resimlerde çok renklilik ve formlarda çeşitlilik olması barış, çoğulculuk, yaşamdaki aksaklık ya da yükselişler olarak yorumlanmıştır.*

4. 2. İkinci Soruya Ait Bulgular ve Yorumlar



Tablo 13: Alman ve Türk Öğrencilerin Soru 2’de Batı ve Türk Sanat Eseri Tercih Dağılımları

		S2			X ²	P
		Batı Sanatı	Türk Sanatı	Toplam		
Grup	AA	f	98	51	149	
		%	51,3	47,7	50	
	TT	f	93	56	149	.365
		%	48,7	52,3	50	P>.05
Toplam		f	191	107	298	
		%	100	100	100	

Tablo 13 incelendiğinde Alman öğrencilerle Türk öğrencilerin estetik beğenilerini belirlemek amacıyla sunulan resimleri tercih etmeleri arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. ($X^2 = .365$, $P > .05$)

2.soru için toplamda 298 öğrenciden cevap alınmıştır. Soruyu cevaplayan Almanya’da yaşayan Alman 149 öğrenciden 98 öğrenci Batı sanatına ait eseri, 51 öğrenci ise Türk sanatına ait eseri tercih etmiştir. Toplamda yine 149 öğrencinin oluşturduğu Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerden 93 öğrenci Batı sanatına ait eseri, 56 öğrenci ise Türk sanatına ait eseri tercih etmektedir. Türk sanatına ait eserin tercih edilme oranlarına bakıldığında Almanya’da yaşayan Alman öğrencilerin % 47,7’sinin Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerin % 52,3’ünün Türk sanatına ait olan eseri beğendiği gözlenmektedir. Batı sanatına ait eserin tercih edilme oranlarına bakıldığında da Almanya’da yaşayan Alman öğrencilerin % 51,3’ünün, Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerin % 48,7’sinin Batı sanatına ait eseri beğendiği görülmektedir.

4. 2. 1. Almanya’da Yaşayan Alman ve Türkiye’de Yaşayan Türk Öğrencilerin Soru 2 Tercihlerini Etkileyen Temel Sebepler

Almanya’daki Alman öğrenciler ve Türkiye’deki Türk öğrenciler Soru 2’de kendilerine sunulan iki eserden birini tercih etmişler ve beğenme nedenlerini üç cümle ile yazmışlardır. Soruyu cevaplayan tüm öğrencilerin yazdıkları bu nedenlerden yola çıkarak Soru 2 için dört alanda tema oluşturulmuştur. Bunlar, renkler ve nostalji hissi, realizm, kültürel obje ve kompozisyon ve geçmiş deneyim psikolojik etki temalarıdır.

Tablo 14: Alman ve Türk Öğrencilerin Soru 2’de Tercih Nedenlerine Göre Dağılımları

		S2							
		Renkler, Nostalji Hissi		Realizm		Kültürel Objeye, Kompozisyon		Geçmiş Deneyim Psikolojik Etki	
Grup	AA	f	%	f	%	f	%	f	%
		133	88,7	65	43,3	67	44,7	27	18
		100	66,7	46	30,7	90	60	44	29,3
	TT								

Almanya’daki Alman öğrencilerin Soru 2 için yaptıkları değerlendirme sonuçlarına göre 133 öğrenci renkleri, nostalji hissi, 65 öğrenci realizm, 67 öğrenci kültürel obje, kompozisyon ve 27 öğrenci geçmiş deneyim, psikolojik etki temalarını eserlerin beğenme gerekçeleri olarak göstermişlerdir. Bu sayılar renkleri, nostalji hissi temasında % 88,7, realizmde % 43,3, kültürel obje, kompozisyon temasında % 44,7 ve geçmiş deneyim hatırlatma, psikolojik etki temasında % 18 oranlarındadır. Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerin Soru 2 için yaptıkları değerlendirme sonuçlarına göre ise, 100 öğrenci renkleri, nostalji hissi, 46 öğrenci realizm, 90 öğrenci kültürel obje, kompozisyon ve 44 öğrenci geçmiş deneyim, psikolojik etki temalarını eserlerin beğenme gerekçeleri olarak göstermişlerdir. Bu sayılar renkleri, nostalji hissi temasında % 66,7, realizmde % 30,7, kültürel obje, kompozisyon temasında % 60 ve geçmiş deneyim hatırlatma, psikolojik etki temasında % 29,3 oranlarındadır.

Bu soru için tercih edilen eseri beğenme nedeni olarak öğrencilerin üç seçenekte belirttikleri cevaplardan en belirgin olanlar şöyle sıralanmaktadır: “Renkler, nostalji hissi” teması için gösterebilecek öğrencilerin yansıtma yazılarının renklerin hissettirdiği duygular, ışık ve zıtlıkların dengesinden doğan canlılık ve duygu üzerine yoğunlaştığını görmekteyiz. “*Renkler Orta Çağ’daki gibi eski görüldüğü için (weil die Farben so alt aus sehen wie im mittelalter).*” (A139-B). “*Renkleri daha güzel, sanki eski bir resim gibi. Eskimiş bir fotoğraftan alıntı gibi, eski fotoğraflardaki sararmış lekeler var.*” (TT36-B). Aynı resmi beğenen Türk ve Alman üç öğrencinin cevabından resmin sarı ağırlıklı renk tonlarından dolayı öğrencilerin eskiye dair bir izlenim edindiklerini, bu nedenle beğendiklerini anlamaktayız. “*Sevinmiş gibi bir his taşıyor.*” (A144-A). “*Huzurlu güvercinler vatan duygusu veriyor.*” (A123-B). “*Elmalardan dolayı güzel bir sonbahar gününü hatırlatıyor.*” (A31-A). “*Açık renkli ibrikler yeşil vazonun kontrastı, güzel. Masa örtüsü, resmi hareketli kılıyor. Aile, hayat.*” (A13-B). Öğrencilerin bu cevaplarına göre resimler renk tonlarından dolayı sevinci, huzuru, aileyi, hayatı ve güzel bir sonbahar gününü ifade ettiği için beğenilmiştir. B resmi, sahip olduğu sıcak renklerden ve canlılıktan dolayı hayat ve aileyi ifade etmesi, eskiye dair huzuru anlatmasıyla A resmi ise canlı renkleri ile sevinçli günleri anımsatmasıyla öğrencilere yakın gelmiştir.

“Realizm” temasına uygun olabilecek cevaplar öğrencilerin gerçeğe yakın resimlerden daha çok etkilendiklerini ortaya koymaktadır. Bu cevaplar ise şöyle sıralanabilir: “*Kasvetli hava üstüne de bu parlayan meyveler, mistik/gizemli duruyor. Bu resimde daha çok meyve var. Masalsı gibi duruyor meyveler daha güzel çizilmiş.*” (A63-A). “*Çeşitli, daha iyi kontrast, canlı/net.*” (A67-A). “*Kullanılan cam sürahi resme canlılık kazandırıyor. Işığın geniş açısı güzel. Resimde porselen sürahide gölgelendirmeler çok hoş.*” (TT81-B). “*Meyveler çok güzel görünüyor. Osmanlı anısını hatırlatıyor ve gerçekçi.*” (TT120-A). “*Ablam resimci olduğu için bizde çok şişeler var, ben de çok seviyorum. Portakallar hoş duruyor. Ağzım sulandı. Beyaz örtü de güzelmiş.*” (TT148-B). “*Daha lezzetli duruyor, daha gerçekçi.*” (A118-A). “*Sulu/özlü renkler (güzel lezzetli elmalar), daha detaylı, daha gerçekçi.*” (A60-A). Alman öğrencilerin kasvetli, gizemli ve aynı zamanda canlı ve net bularak

beğendikleri A resmini, Türk öğrenci gerçekçi bulmakta ve Osmanlı dönemindeki görüntüleri hatırlattığını düşünmektedir. Birkaç öğrenci ise portakaldan ağzım sulandı veya elmalar daha lezzetli duruyor diyerek gerçekçiliği vurgulamış, B resmindeki geleneksel örtüyü fark ederek beyaz danteli beğendiğini ifade etmiştir.

“Kültürel obje, kompozisyon” teması öğrencilerin benzer kompozisyon içinde bulunan objelerin kültürel değerlendirmesindeki algılarını ortaya çıkarmaktadır. Bu tema için kullanılan ifadeleri de şöyle sıralamak mümkündür. *“Bana daha çok Osmanlı, Selçuklu zamanını anımsatıyor. Sade ve şık bir görünüme sahip.”* (TT123-B). *“Daha çok Osmanlı’yı anlatıyor. Meyveler çok hoşuma gitti.”* (TT125-B). *“Bana tarihi eser gibi geldi. Beyaz, turuncu rengi severim. Testinin rengi çok güzel.”* (TT149-B). *“Daha modern çizilmiş.”* (A81-A). *“Eski Yunan stilinde ve sade (Es ist im Stil von damals bei den Griechen, Es ist Schlicht).”* (A17-B). *“Örtünün detayları, kenarındaki dantel (Die Früchte und Krüge sind detaillierter gemalt).”* (A43-B). Görüldüğü gibi Türk öğrenciler B resmindeki sürahi, örtü gibi objelerden yola çıkarak Osmanlı ya da Selçuklu dönemlerini hatırlamışlardır. Objeleri tarihi eser olarak nitelendirmektedirler. B resmini beğenen Alman öğrencilerden bazıları ise bu resmin eski Yunan stilinde olduğunu bir diğer öğrenci de beyaz örtüdeki detaylardan dolayı beğendiğini ifade etmiştir. Bu resmin farklı iki kültürde yaşayan kişilerce kendine ait kültür objeleri olarak algılamaları dikkat çekicidir.

“Geçmiş deneyim hatırlatma, psikolojik etki” temasında öğrencilerin bu resimler karşısında geçmişte yaşadıkları olay ya da olgulardan etkilenme ve bundan dolayı duygusal çözümlenmeye gitmeleri sonucunda verdikleri cevapların değerlendirilmesi yapılmaktadır. Bu tema ile ilgili öğrenci görüşleri şunlardır: *“Benim çizdiğim bir resme benziyor.”* (TT132-A). *“Vazolar ve sürahiler var. Bizim evde böyle bir sürahi var. Portakal var, en sevdiğim üç meyve. Bana kuzenimle çaldığımız erikleri hatırlatıyor.”* (TT146-B). *“Tatlı bir şeftali kokusu, yavaş bir yabancı müzik duyuyorum, huzur verici bir resim.”* (TT150-A). Resimde tatlı bir şeftali kokusunu hisseden ve bununla birlikte yabancı bir müzik duyduğunu söyleyen öğrenci resmi huzur verici bulmaktadır. *“Şükran Gününü hatırlattı. Elma toplamayı hatırlattı.”* (A50-B). *“Bu resim internette gördüğüm bir resim gibi. Bana sabah*

yemeği, kahvaltı gibi geldi. Portakalların güzelliği anlatılıyor.” (TT145-B). “Bana eskiyi, büyükannemin yanını hatırlattı.” (A51-A). Verilen cevaplardan yola çıkarak bu sorudaki resimlerin eskiye özlem duygusunu açığa çıkardığını söylemek mümkündür. Burada B resmini beğenen Alman öğrenci Şükran Gününü hatırlamış bu nedenle beğenisini dile getirmiştir. Aynı şekilde B resmini beğenen Türk öğrenci ise evinde buradaki sürahiye benzer bir sürahi olduğu için ve kuzeniyle çaldığı erikleri hatırladığı için bu resmi beğenmiştir. A resmini beğenen bir diğer Alman öğrenci ise büyükannesiyile olan günlerini hatırlamaktadır. Burada sözü edilen hatırlama ya da eskiye dönük olay, olgu ya da düşüncenin yeniden ortaya çıkarılması, Wickman ve Östman’a (2002b; Aktaran: Wickman, 2006:115) göre Estetik deneyimin dönüşmesidir. Estetik deneyimin dönüşümü, insanların karşılaştığı meydana gelen şeyler arasında yeni ilişkiler yapılandırılması anlamına gelir. İnsanların deneyimlerinin birinden diğerine aktarılması, konuşma ve harekette fiziksel dünya olarak değişime uğramasıdır. Deneyimler, sonradan ortaya çıkan yeni bir durumla yapılandırıldığı zaman yeni ilişkilerin kurulmasında boşlukları doldururlar. Çünkü her deneyim eşsiz bir kurgudur ve kişiye aittir. Deneyimlemek ise daima dönüşümü ve değişimi gerektirir (Wickman, 2006:115). Mason ve Gearon’a (2005; Aktaran: Erişti, 2011:28) göre kültürün içeriği geçmişten miras kalan ve geleceğe aktarılabilen algılamalar ve olaylardır. Kültür, deneyimlerle aktarılan, dönüşüme uğrayan, değişen ve gelişebilen bir yapıya sahiptir. Öğrencilerin bu soru için dile getirdiği şeftali kokusu, çalınan erikler, şükran günü, vazo, sürahi ve portakallar geçmişte yaşanan deneyimlerin resmi gördükleri anda kurdukları ilişki sırasında boşlukları doldurmak için kullandıkları görsellerdir. Bunun sonucunda deneyimde dönüşüm yaşanmış ve beğeni gerçekleşmiştir. Yeni bir deneyim sağlamak için kurulmaya çalışılan ilişkilerde boşluk doldurmak, kolayca ilerlemez. Öğrenciler bazen karar vermeden önce farklı ilişkiler deneyebilirler fakat ilişkilerle dolduramayacakları boşlukla karşılaştıklarında onların geçmişe dönük o anki bağlantı kurma aktiviteleri durur. Böyle bir boşluk kalıcı bir boşluktur ve doldurulamadığı sürece de öyle kalır (Wickman ve Östman, 2002b; Aktaran: Wickman, 2006:115). Boşlukların doldurulamaması geçmişte yapılan şeylerin yeni deneyime uydurulamamasıdır ve aşına olunmayan durum da beğenilmeyebilir.

4. 2. 2. Almanya’da ve Türkiye’de Yaşayan Türklerin Soru 2 Tercihleri

Tablo 15:Almanya’da ve Türkiye’de Yaşayan Türk Öğrencilerin Soru 2’de Batı ve Türk Sanat Eseri Tercih Dağılımları

		S2			X ²	P
		Batı Sanatı	Türk Sanatı	Toplam		
Grup	AT	f	90	69	1.078	.299
		%	49,2	55,2		
	TT	f	93	56	1.078	P>.05
		%	50,8	44,8		
Toplam		f	183	125		
		%	100	100		

Tablo 15 incelendiğinde Almanya’da yaşayan Türk öğrencilerle Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerin estetik beğenilerinde oluşan değişimde farklı bir kültürel ortamda yaşamanın etkisi olup olmadığını belirlemek amacıyla sunulan resimleri tercih etmeleri arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. ($X^2=1.078$, $P>.05$)

2.soruyu toplamda 308 öğrenci cevaplamıştır. Soruyu cevaplayan Almanya’da yaşayan 159 Türk öğrenciden 90 öğrenci Batı sanatına ait eseri, 69 öğrenci ise Türk sanatına ait eseri tercih etmiştir. Toplamda yine 149 öğrencinin oluşturduğu Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerden 93 öğrenci Batı sanatına ait eseri, 56 öğrenci ise Türk sanatına ait eseri tercih etmektedir. Türk sanatına ait eserin tercih edilme oranlarına bakıldığında Almanya’da yaşayan Türk öğrencilerin % 55,2’sinin Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerin % 44,8’inin Türk sanatına ait olan eseri beğendiği gözlenmektedir. Batı sanatına ait eserin tercih edilme oranlarına bakıldığında da Almanya’da yaşayan Türk öğrencilerin % 49,2’sinin, Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerin % 50,8’inin Batı sanatına ait eseri beğendiği görülmektedir.

4. 2. 3. Almanya’da ve Türkiye’de Yaşayan Türklerin Soru 2 Tercihlerini Etkileyen Temel Sebepler

Almanya’da ve Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerin renkler, nostalji hissi; realizm; kültürel obje, kompozisyon ve geçmiş deneyim psikolojik etki temalarına göre beğeni nedenlerinin oranları belirtilmiştir.

Tablo 16:Almanya’da ve Türkiye’de Yaşayan Türk Öğrencilerin Soru 2’de Tercih Nedenlerine Göre Dağılımları

		S2							
		Renkler, Nostalji Hissi		Realizm		Kültürel Obje, Kompozisyon		Geçmiş Deneyim Psikolojik Etki	
Grup	AT	f	%	f	%	f	%	f	%
		121	75,6	52	32,5	58	36,3	54	33,8
		100	66,7	46	30,7	90	60	44	29,3
	TT								

Almanya’daki Türk öğrencilerin Soru 2 için yaptıkları değerlendirme sonuçlarına göre 121 öğrenci renkler, nostalji hissi, 52 öğrenci realizm, 58 öğrenci kültürel obje, kompozisyon ve 54 öğrenci geçmiş deneyim, psikolojik etki temalarını eserlerin beğenme gerekçeleri olarak göstermişlerdir. Bu sayılar renkler, nostalji hissi temasında % 75,6, realizmde % 32,5, kültürel obje, kompozisyon temasında % 36,3 ve geçmiş deneyim hatırlatma, psikolojik etki temasında % 33,8 oranlarındadır. Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerin Soru 2 için yaptıkları değerlendirme sonuçlarına göre ise, 100 öğrenci renkler, nostalji hissi, 46 öğrenci realizm, 90 öğrenci kültürel obje, kompozisyon ve 44 öğrenci geçmiş deneyim, psikolojik etki temalarını eserlerin beğenme gerekçeleri olarak göstermişlerdir. Bu sayılar renkler, nostalji hissi temasında % 66,7, realizmde % 30,7, kültürel obje, kompozisyon temasında % 60 ve geçmiş deneyim hatırlatma, psikolojik etki temasında % 29,3 oranlarındadır.

Almanya’daki ve Türkiye’deki Türk öğrencilerin beğenilerinde yaşadıkları çevrenin etkililiğini araştırırken Soru 2 için renkler, nostalji hissi temasında şu cevapları incelemek mümkündür: “Sarı renkten dolayı eski zaman gibi görünüyor. Çok eşya olmadan nostalji hissi, özgürlüğü hissediyorum, çünkü bu resim boş bir odayı tasvir ediyor.” (AT116-B). “Daha sade ve güzel, renk tonu bakımından sanki eskiden kalma gibi.” (TT61-B). “Resim eskiyi tasvir etmiş.” (AT51-A). “Diğer resim gibi kederli değil. Daha modern görünüyor, renkler tek tonda.” (AT96-B). “Bana misafirliği hatırlatıyor.” (AT118-A). A resmi ya da B resmini beğendiğini ifade eden her iki gruptaki öğrencilerin de resimdeki renklerden dolayı eskiyi anlatan nostaljik

bir resim olduğunu belirttiği gözlenmektedir. Ancak eski zamanı tarif etme ve algılama yönlerinde farklılıklar mevcuttur. Örneğin, çok kalabalık olmama, boşluğu tasvir etme ve buna bağlı olarak özgürlüğü hissetme duyguları ile eskiyi hatırlayan öğrenci ile (AT116-B), renk tonu bakımından nostaljiyi hatırlayan öğrenci (TT61-B), aynı resim için farklı bakış açılarıyla resimden benzer duygular edinmişlerdir.

Realizm teması ile ilgili Almanya’da ve Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerin verdikleri cevaplar şu şekilde sıralanabilir: “*Oryantalist görünüyor.*” (AT5-B). “*Renkler daha sıcak olduğu için insan kendini daha huzurlu hissediyor. Portakallar taze, bu daha estetik görünüyor.*” (AT7-B). Bu tema içerisinde dikkat çeken şey, Almanya’da yaşayan Türk öğrencilerin gerçeklikte aradıkları unsurun geleneksel bir görüntü ve huzur dolu bir ortamı yansıtmaya durumu olmasıdır. “*Çok sade ve sürahiyi sevdim. Kavanoz ve etrafındakiler süper.*” (TT122-B). “*İçki masasına benziyor.*” (TT50-B). Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerin gerçekçi olma olarak hissettikleri durumlar ise daha çok günlük karşılaştıkları olay ve objelerin yansıtmıdır.

Kültürel obje, kompozisyon teması resim üzerindeki objeleri ve belirli bir kompozisyon içerisinde sunulmasını her öğrencinin kendi yaşadığı çevre veya kültürüne göre algılanması ve yorumlanmasının incelenmesidir. Buna bağlı olarak alınan yanıtları şöyle sıralamak mümkündür: “*Bana cezve ve çaydanlıktan dolayı Türkiye’yi hatırlatıyor. Ayrıca geleceği gösteren kahveyi hatırlatıyor (fal).*” (AT119-B). “*Bana Türk çayını hatırlatıyor.*” (AT122-B). “*Bana memleketimi hatırlatıyor.*” (AT1-B). “*Resim daha yakın planda, Osmanlı’yı hatırlattığı için ve meyveler belirgin olduğu için bu resmi seçtim.*” (TT118-B). “*Bana Romalıları hatırlatıyor.*” (AT123-A). “*Çeşitli avizeler kullanılmış.*” (TT143-B). Görüldüğü gibi Almanya’da yaşayan Türk öğrencilerde Türkiye özlemi ile yazılmış cümleler ve yorumlar bulunmaktadır. Cezve ve çaydanlığın Türkiye’yi ve kahveyi hatırlatması, bir diğer öğrencinin “Türk Çayı” vurgusunu özellikle yapması vatana duyulan özlemden dolayı algının bu yöne doğru ilerlediğini göstermektedir. A resmini beğendiğini ifade eden bir diğer Almanya’da yaşayan Türk öğrenci ise bu resmin kendisine Romalıları hatırlattığını yazmıştır. Türkiye’de yaşayan Türk öğrenciler ise beğenilerini resmin Osmanlı’yı hatırlatmasına, resimdeki bakış açısına, meyvelerin belirgin oluşuna ve avizelerin

kullanışına bağlamaktadır. Almanya’da yaşayan Türk öğrencilerin cevaplarında olduğu gibi kültür özlemi bu cevaplarda çok hissedilmemektedir.

“Geçmiş deneyim hatırlatma, psikolojik etki” temasında öğrencilerin bu resimler karşısında geçmişte yaşadıkları olay ya da olgulardan etkilenme ve bundan dolayı duygusal çözümlenmeye gitmeleri sonucunda verdikleri cevapların değerlendirilmesi yapılmaktadır. Bu tema ile ilgili öğrenci görüşleri şunlardır: *“Daha sakin görünüyor. Bana büyükannemin bahçesini hatırlatıyor. Orada da böyle büyük meyveler var.”* (AT114-B). *“Bana Ramazan ayını hatırlatıyor, fakirler için para harcama, sadaka verme düşüncesini aklıma getiriyor.”* (AT117-A). Bu cevaplardan geçmişte yaşadıkları deneyimlerin beğeniye etkisi anlaşılmaktadır. Büyükannenin bahçesinin hatırlanması, oradaki sakinliği yeniden hissetmek ve büyük meyveleri resimde olan meyvelere benzetmek geçmişte yaşanan şeylerin sonraki bir zamanda tercihlerde etkisinin olduğunu kanıttır. A resmini beğeni gerekçesinde sunulan Ramazan ayının hatırlanması, fakirler için sadaka verilmesi gerektiği düşüncesinin akla gelmesi düşünce ve yorumlamanın tercihleri yönlendirebileceğinin göstergesidir. *“Yalnızlığı gösterdiğini düşünüyorum.”* (AT121-A). *“Birliktelik anlamı veriyor. Serin ve serinletici görünüyor.”* (AT146-A). Öğrencilerden biri bu resmin yalnızlığı gösterdiğini düşünürken diğer öğrenci ise bu resmin birliktelik anlamına geldiğini yazmıştır. *“Daha fakir ve fakirlik ve hastalık varmış gibi bu yüzden daha samimi. Daha nostaljik ve sıcak bir görüntüsü var.”* (AT39-B). *“A’dan gelen ışık daha rahatlatıcı, bu resmi Rus biri çizmiş gibi.”* (TT4-A). *“Bu resimde daha az meyve olması, bu resmi daha önce çizdiğim için ve bu resimde tonlama daha iyi olduğu için B resmini seçtim.”* (TT80-B). *“Beni çocukluğuma götürdü.”* (TT16-B). *“Bende öyle bir ilgi uyandırıyor ki o resmin daha fazlasına bakmak istiyorum.”* (AT52-A). *“Sıcak etki yapıyor ve tanıdık, alışılmış geliyor.”* (AT35-A). *“Daha önce bu resme çok benzer bir resim yaptım. Çok az çeşit (az sayıda meyve, obje) kullanılmış, vazo hoşuma gitti.”* (TT64-B). Bu cevaplardan da öğrencilerin çocukluklarına dair yaptıkları ve yaşadıkları olayların etkisi görülmektedir. Bu soruda resimler için daha sıcak, samimi ve rahatlatıcı etkileri hissetmek beğenide etkili olmuştur.

4. 3. Üçüncü Soruya Ait Bulgular ve Yorumlar



Tablo 17: Alman ve Türk Öğrencilerin Soru 3'te Batı ve Türk Sanat Eseri Tercih Dağılımları

		S3			X ²	P
		Türk Sanatı	Batı Sanatı	Toplam		
Grup	AA	f	27	121	148	1.171 P>.05
		%	43,5	51,3	49,7	
	TT	f	35	115	150	
		%	56,5	48,7	50,3	
Toplam		f	62	236	298	
		%	100	100	100	

Tablo 17 incelendiğinde Alman öğrencilerle Türk öğrencilerin estetik beğenilerini belirlemek amacıyla sunulan resimleri tercih etmeleri arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. ($X^2=1.171$, $P>.05$)

3.soru için toplamda 298 öğrenciden cevap alınmıştır. Soruyu cevaplayan Almanya'da yaşayan Alman 148 öğrenciden 27 öğrenci Türk sanatına ait eseri, 121 öğrenci ise Batı sanatına ait eseri tercih etmiştir. Toplamda yine 150 öğrencinin oluşturduğu Türkiye'de yaşayan Türk öğrencilerden 115 öğrenci Batı sanatına ait eseri, 35 öğrenci ise Türk sanatına ait eseri tercih etmektedir. Türk sanatına ait eserin tercih edilme oranlarına bakıldığında Almanya'da yaşayan Alman öğrencilerin % 43,5'inin, Türkiye'de yaşayan Türk öğrencilerin % 56,5'inin Türk sanatına ait olan eseri beğendiği gözlenmektedir. Batı sanatına ait eserin tercih edilme oranlarına bakıldığında da Almanya'da yaşayan Alman öğrencilerin % 51,3'ünün, Türkiye'de yaşayan Türk öğrencilerin % 48,7'sinin Batı sanatına ait eseri beğendiği görülmektedir.

4. 3. 1. Almanya’da Yaşayan Alman ve Türkiye’de Yaşayan Türk Öğrencilerin Soru 3 Tercihlerini Etkileyen Temel Sebepler

Almanya’daki Alman öğrenciler ve Türkiye’deki Türk öğrenciler Soru 3’de kendilerine sunulan iki eserden birini tercih etmişler ve beğenme nedenlerini üç cümle ile yazmışlardır. Soruyu cevaplayan tüm öğrencilerin yazdıkları bu nedenlerden yola çıkarak Soru 3 için dört alanda tema oluşturulmuştur. Bunlar, doğaya ait objeler, empresyonizm; renkler ve psikolojik etki; geçmiş deneyim ve realizm temalarıdır.

Tablo 18:Alman ve Türk Öğrencilerin Soru 3’te Tercih Nedenlerine Göre Dağılımları

		S3							
Grup	AA	Doğaya Ait Objeler, Empresyonizm		Renkler, Psikolojik Etki		Geçmiş Deneyim		Realizm	
		f	%	f	%	f	%	f	%
		123	82	88	58,7	38	25,3	62	41,3
	TT	140	93,3	62	41,3	38	25,3	59	39,3

Almanya’daki Alman öğrencilerin Soru 3 için yaptıkları değerlendirme sonuçlarına göre 123 öğrenci doğaya ait objeler, empresyonizm, 88 öğrenci renkler, psikolojik etki, 38 öğrenci geçmiş deneyim ve 62 öğrenci realizm temalarını eserlerin beğenme gerekçeleri olarak göstermişlerdir. Bu sayılar doğaya ait objeler, empresyonizm temasında % 82, renkler, psikolojik etki temasında % 58,7, geçmiş deneyim temasında % 25,3 ve realizm temasında % 41,3 oranlarındadır. Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerin Soru 3 için yaptıkları değerlendirme sonuçlarına göre ise, 140 öğrenci doğaya ait objeler, empresyonizm, 62 öğrenci renkler, psikolojik etki, 38 öğrenci geçmiş deneyim ve 59 öğrenci realizm temalarını eserlerin beğenme gerekçeleri olarak göstermişlerdir. Bu sayılar doğaya ait objeler, empresyonizm temasında % 93,3, renkler, psikolojik etki temasında % 41,3, geçmiş deneyim temasında % 25,3 ve realizm temasında % 39,3 oranlarındadır.

Soru 3 için tercih edilen eseri beğenme nedeni olarak öğrencilerin üç seçenekte belirttikleri cevaplardan en belirgin olanlar şöyle sıralanmaktadır:

Doğaya ait objeler, empresyonizm teması içerisinde resimde görünen doğa için hissedilen duygular ve yorumlar alınmakta ve incelenmektedir. Bu tema için alınan cevaplar şöyle sıralanmıştır: “*Resim empresyonizmi hatırlatıyor. Sudaki ışığın yansımaları iyi yapılmış çok hoşuma gitti. Yeşil tonun kullanımı çok hoşuma gitti.*” (A11-B). “*Rahat göl kenarında bir öğlen sonu gibi duruyor. Işık çok güzel, rahatlatıcı. Sudaki yansımalar güzel olmuş (Es sieht aus wie ein angenehmer Nachmittag am see, die Lichtstimmung ist sehr schön, die Spiegelung im Wasser ist gut gelungen).*” (A23-B). Bu yorumlar daha çok resimde empresyonizmi hisseden öğrencilerin yazılarında görülmektedir. Empresyonizm, doğayı biçim olarak değil edinilen izlenimin fırça ile renk lekeleri olarak yansıtılması olarak açıklanmaktadır. Empresyonistler, eşyanın ışık altındaki ve atmosfer içindeki görüntüsünü ele aldıkları için nesnenin öz biçimi ile değil ışığın yansıttığı nesne ile ilgilenmişlerdir (Turani, 2000: 513-514). Işığın yansıttığı haliyle objelerin ele alınması, fırça darbelerinin lekesel ve dağınık oluşu renklerin yoğun olduğu, objelerin git gide belirsizleştiği resimleri ortaya çıkarmıştır. Bu durum geçmişte empresyonistlere tepki oluşturmuştur (Lynton, 2009:15). Bu nedenle öğrenciler resimde suyun üzerindeki yansımalarından ve ışıktan öğlen sonu olduğu yorumunu yapmışlardır. Empresyonizm akımını derslerde görmüş ya da bu konu hakkında bilgi sahibi olan öğrenciler resmi buna göre değerlendirmiştir. Mamur (2009:246), öğrencilerin sanatsal bilgi davranışlarının terminoloji bilgisi, sanat gerçekleri ile bunlara dair kurallar ve eğilimleri içerdiğini vurgulamaktadır. Bu anlamda Eisner (1997; Aktaran: Mamur, 2009:247) ise, sanatta terminoloji bilgisinin sanatı diğer disiplinlerden ayıran terimlerin kullanımlarını hatırlayabilme becerisi olarak görmektedir. Bu soru için Empresyonizm terimini kullanan Alman öğrencilerin sanatsal bilgi davranışı gösterdiği ve bilgi aktarımı yaptığı görülmüştür. Empresyonizmin gerektirdiği kuralları fark etmenin dışında öğrencilerden bazıları ise resimlerde renklerin ve manzaranın hissettirdikleri üzerine duran açıklamalarda bulunmuşlardır. “*Deniz olması huzur verici olmuş. Bu resme bakarken klasik müzik dinlerdim. Kayıklara binip gözlerimi kapatmak isterdim.*” (TT138-B). “*Kasvetli ama bir o kadarda huzurlu bir görüntü var (Landschaft ist sehr*

gut gemalt, Es hat eine düstere, aber auch eine fröhliche Ausstrahlung.” (A17-B). “Manzarası daha hoş, hep gitmek istediğim bir yer. Yeşilliği ve denizi birleştirmiş.” (TT64-B). “Manzarayı beğendim. Orada olsaydım kayığın üzerinde olmak isterdim. Resimdeki renk uyumu güzel.” (TT137-B). Mevlana, “*Senin aklın renkler içinde kaybolduğundan dolayı nuru göremedin. Gece olunca renkler örtüldü, o vakit rengi görmenin nurdan olduğunu anladın. Harici nur olmadıkça rengin görülmesi mümkün değildir.*” diyerek empresyonistler gibi rengi objeden ayırmakta ve ışıkla ilgili olduğunu söylemektedir. Empresyonizm, temelde pozitivizme dayandığı için, stüdyodan çıkmakla beraber, renk anlayışında müşahedeye dayanmakta, objektif bir renk anlayışı yerine, anlık izlenime geçmektedir. Maneviyatı güçlü olan sanatçı rengi objektif olarak kavramadığı gibi, aldatıcı görünümlere, empresyona da karşıdır. Devamlı değişen bir renk atmosferi, değiştiğine göre tespit edilmeye değmez. Çünkü Müslüman sanatçı değişmeyi, değişen şeylerin ardındaki değişmeyi arayarak bildirmektedir. Değişmeyen renk, zıddı olmayan, dolayısıyla eşyada gizli duran renktir, yani nur. Ayvazoğlu’nun (1989:74-75) belirttiği bu fikir gibi Alman ve Türk öğrenciler de resimde gördükleri obje ve renklerin altında yatan hisleri aktarmaya çalışmışlardır. Kasvetli fakat huzur dolu görüntünün hissedilmesi, yeşil ve mavinin birleşmesinden oluşan yerde bulunulmak istenmesi, renklerin ve manzaranın anlık izleniminin dışında ardındaki hissedilen duygunun vurgulanmasıdır. “*Resim ressamın suyu çok sevdiğini gösteriyor. Kayıkların duruşu güzel. Ressamın kendi duygularını çizdiğini gösteriyor.*” (A142-B). Bu cevapta Alman öğrencinin suyun ve kayıkların çizilmesini ressamın kendi düşüncesi olarak kabul ettiği anlaşılmaktadır. Öğrenci ile resim hakkında görüş alındığında kayıkların duruşunu çok beğendiğini ifade etmiş ve şöyle devam etmiştir: “*Renkler sarı tonda. Bu ışığın olduğunu simgeliyor. Bu bizi anlatan bir resim çünkü, kayıkların duruşu çok düzgün sıralanmış. Alman disiplini gibi. Sarı ışık ise bu disiplinden doğacak olan başarıyı simgeliyor.*” (A142-B). Görüldüğü gibi öğrenci bu resimde kendi kültürünü anlatan bazı simgeleri yorumlamış ve seçtiği esere yeni bir anlam yüklemiştir. “*Nehir kenarında bir gün gibi, mükemmel su. Bu resimde sanki orada eğlenilebilirmiş gibi görünmüyor.*” (A130-B). Öğrenci cevaplarından manzara ve doğada olan ojelere bu soru için beğenide etkin olduğu anlaşılmaktadır. Resmin içinde olsaydınız nerede olmak isterdiniz, gibi bir soruda *kayığın üzerinde olmak isterdim ya da hep gitmek*

istediğim bir yer gibi cevaplar sanat eleştirisinde yargılama basamağına uygun verilecek cevaplar arasında gösterilebilir. *“Büyük ağaç güvenilirliği yansıtıyor. Arkaplandaki köy dikkat çekici.”* (A62-A). Bu cevapta Alman öğrencinin resimdeki objeleri yorumlaması görülmektedir. Türk sanat eserini tercih ettiği soru üzerine biraz konuşulduğunda resimdeki ağacın biçiminden dolayı Türkiye’de olan bir ağaç oluşunu düşündüğünü ifade etmiştir. *“Çünkü Almanya’da böyle geniş gövdeli ağaç türü görülmez.”* demektedir. Bu ağacı güvenilirliğini yansıttığını düşünmesi ve köy görüntüsüne dikkat çekmesi öğrencide beğeni nedeni güven duygusunu önemsemesi ve sahip olmadığı köy yaşantısına özlem ya da merak duygusundan olabilir.

Renkler ve psikolojik etki temasında öğrencilerin verdikleri cevaplardan resimlerdeki renkler ve bıraktığı psikolojik etkilenmenin oluşturduğu beğenme içerikleri ortaya çıkarılmaktadır. Bu tema için öğrenci cevapları incelendiğinde şu sonuçlara varılmaktadır: *“Kasvetli bir sevinç yansıtıyor.”* (A51-A). *“Bana fakir bir köyü hatırlatıyor ve eski görünüyor. Aynı hikayedeki gibi o hep su taşımak zorunda.”* (A139-A). *“Bu resim sakinliği gösteriyor. Anlatacak bir hikayesi var.”* (A137-A). Alman öğrencilerin Türk Sanat eserini beğenmelerindeki psikolojik neden olarak gösterilen durumlar resimde renklerden dolayı sakinliğin hissedilmesi ve bir hikayesinin olmasıdır. Resimdeki manzaranın aslında böyle olmadığı halde eski bir köy yaşamına benzetilmesi ve beğenilmesi merak edilen bir yaşam görüntüsünün tercihi olabilmektedir. *“Daha sonra ne olabileceğini tahmin edebiliyorsunuz, sakin suyun ve ağaçların dinlendirici bir havası var.”* (A73-B). *“A resmine bakıldığında sade sessiz bir ortam var. B resminde ise su sesleri var. Trafikten uzaklaşmış bir ortam var. B resminde ise, su ve sandallarla daha karmaşık ve gürültülü bir ortam var.”* (TT108-A). *“Şimdi düşünsem şu an nerede olmak istediğimi sorsam daha çok burada olmak isterdim.”* (A108-B). Öğrenciler verdikleri bu cevaplardan şehir yaşamının zorluğundan ve karmaşasını unutturan canlı renkleri ve ışık etkisini fark ettikleri anlaşılmaktadır.

Geçmiş deneyim temasında Soru 3 için öğrencilerin bu resimler karşısında daha önce yaşadıkları olay ve olguları hatırlatma durumunun boyutlarını görmek amaçlanmaktadır. Cevaplardan anlaşıldığı gibi bu resim, Alman öğrencilerin kendi

ülkelerinde yaptıkları gezileri, “Deniz bisikletini düşünüyorum okulla gezi gününde Dutzendteich Gölü kıyısında bisiklet sürmüştüm. İtalya ve Hırvatistan tatilimizi hatırlattı.” (A50-B), yaşadığı yeri, “Yurdumu hatırlattı (Nürnberg, Dutzendteich). Su güzel ve gerçekçi.” (A38-B), bazen bir masalı “Sihirli duruyor, masalı hatırlatıyor. Romantik sahne, aşkı hatırlatıyor. Arielle Disney masalını ve Fransa öğrenci değişimindeki en yakın arkadaşımı hatırlattı.” (A48-B) ya da çocukluğa ait küçük bir ayrıntıyı “Çocukluğumda evin yakınında olan bir limanı hatırlattı, gerçekçi.” (A101-B), “Büyükannemlerle senelik tatilimizi hatırlatıyor.” (A75-A) ve geçmişte hoşlandığı bir anı “Deniz kenarında sıcak bir yaz gününü hatırlattı.” (A40-A) hatırlatmaktadır. Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerin verdikleri yanıtlardan ise daha çok köye özlem, “Köyümü hatırlatıyor.” (TT120-A). “Köy hayatını anımsatıyor.” (TT71-A), geçmişte yapılan bir gezi ya da başka bir deneyim, “Çünkü sular var. Suda eğlenmeye bayılırım. Sandallar var. Sandalla orada gezmek isterim. Bana kuzenimle gezerken bindiğim motorları anımsattı.” (TT146-B). “Suyun asaletini kullanmışlar ve güzel. Geçen sene gittiğimiz Çanakkale-İstanbul gezisini hatırlattı.” (TT134-B), nedenleriyle seçtikleri eseri beğendikleri anlaşılmaktadır. Sanatsal deneyimlerin öğrenciler için neden gerekli olduğunu üç temel durumda açıklayan Simpson vd. (1998:129), (obje merkezli, toplum merkezli ve çocuk merkezli) sanat görünümüleriyle deneyimler sağlamak için farklı akılcılıklar önermektedir. Objeye temelli olan durumda öğrenciler Batı sanatında mükemmel olan esere aşina olabilir ve kültürel okuryazarlığı başarabilirler. Toplum merkezli durumda toplumu ve doğayı yansıtan sanat eserleri üzerine odaklanılmıştır. Bunlarla yaşanan deneyim öğrencilerin kendilerini sanat eserleri içinde tanımlayabilmelerini ve onların toplumu hakkında iletişim kurmalarını sağlar. Bunları uygun olarak yaşamak ve kullanmak çocuk merkezli durum için de geçerlidir. Bütün bu üç durum sanat programlarında ve birey değerlendirmesinde önemlidir. Herhangi bir kültürdeki güzel sanatlar, popüler ve halk sanatı ve zaman öğrencilerin onları etkileyen dünyayı konu alan çağdaş konular hakkında eleştirel düşünme ve anlama konusunda öğrencilere yardımcı olabilir. Öğrencilerin öğrenmesi onların deneyimlerini nasıl yapılandırdığına bağlıdır.

Realizm teması içerisinde öğrencilerin verdikleri cevaplarda tercih nedeni olarak gerçeklik unsurunun yorumlanması incelenmektedir. Bu alan için yazılan cevaplar şöyle sıralanmaktadır: “*Sakin su ve gemiler huzuru tanıtıyor. Yazı hatırlatıyor (piknik, arkadaşlarla gezi) (erinnert mich an Sommer (Picknick, Ausflug mit Frunden).*” (A25-B). “*Kayık sürmesini sevdiğim için. Bu resimdeki ağaç daha güzel, açık, aydın (weil ich Boot fahren wag, der Baum bei A ist im weg B schöner).*” (A35-B). “*Sanki olayın içindeymişim gibi hissediyorum.*” (A100-B). “*Suya zıplamak istiyorsun. Daha açık samimi ve hemen iyi hissiyat oluşuyor.*” (A128-B). “*Ben çok şey olan yerleri severim. Şehir gibi duruyor, güzel. Sıkıcı değil (sieht aus wie in einer Stadt, Es ist nicht so langweilig we B).*” (A84-A). “*Daha derin çizilmiş, deniz dalgaları çok gerçekçi. Gerçeğe yakın, bana İzmir’i hatırlattı.*” (TT78-B). “*Çanakkale’de olduğumuz kıyıya benziyor.*” (TT145-B). Verilen cevaplardan öğrencilerin resmin içinde kendilerini hissedecek ve daha önce gidilen bir yeri hatırlatacak kadar gerçekçi buldukları anlaşılmaktadır.

4. 3. 2. Almanya’da ve Türkiye’de Yaşayan Türklerin Soru 3 Tercihleri

Tablo 19:Almanya’da ve Türkiye’de Yaşayan Türk Öğrencilerin Soru 3’te Batı ve Türk Sanat Eseri Tercih Dağılımları

		S3			X ²	P
		Türk Sanatı	Batı Sanatı	Toplam		
Grup	AT	f	31	128		
		%	47	52,9		
	TT	f	35	114	.728	.393
		%	53	47,1		
Toplam		f	66	242		P>.05
		%	100	100		

Tablo incelendiğinde Almanya’da yaşayan Türk öğrencilerle Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerin estetik beğenilerinde oluşan değişimde farklı bir kültürel ortamda yaşamının etkisi olup olmadığını belirlemek amacıyla sunulan resimleri tercih etmeleri arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. ($X^2=.728$, $P>.05$)

3.soruyu toplamda 308 öğrenci cevaplamıştır. Soruyu cevaplayan Almanya’da yaşayan 159 Türk öğrenciden 31 öğrenci Türk sanatına ait eseri, 128 öğrenci ise Batı

sanatına ait eseri tercih etmiştir. Toplamda yine 149 öğrencinin oluşturduğu Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerden 114 öğrenci Batı sanatına ait eseri, 35 öğrenci ise Türk sanatına ait eseri tercih etmektedir. Türk sanatına ait eserin tercih edilme oranlarına bakıldığında Almanya’da yaşayan Türk öğrencilerin % 47’sinin, Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerin %53’ünün Türk sanatına ait olan eseri beğendiği gözlenmektedir. Batı sanatına ait eserin tercih edilme oranlarına bakıldığında da Almanya’da yaşayan Türk öğrencilerin % 52,9’unun, Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerin % 47,1’inin Batı sanatına ait eseri beğendiği görülmektedir.

4. 3. 3. Almanya’da ve Türkiye’de Yaşayan Türklerin Soru 3 Tercihlerini Etkileyen Temel Sebepler

Soruyu cevaplayan Almanya ve Türkiye’deki Türk öğrencilerin tümünün yazdıkları nedenlerden yola çıkarak Soru 3 için dört alanda tema oluşturulmuştur. Bunlar, doğaya ait objeler, empresyonizm; renkler ve psikolojik etki; geçmiş deneyim ve realizm temalarıdır.

Tablo 20:Almanya ve Türkiye’de Yaşayan Türk Öğrencilerin Soru 3’te Tercih Nedenlerine Göre Dağılımları

		S3							
Grup	AT	Doğaya Ait Objeler, Empresyonizm		Renkler, Psikolojik Etki		Geçmiş Deneyim		Realizm	
		f	%	f	%	f	%	f	%
		116	72,5	81	50,6	54	33,8	49	30,6
		140	93,3	62	41,3	38	25,3	59	39,3
	TT								

Almanya’da Türk öğrencilerin Soru 3 için yaptıkları değerlendirme sonuçlarına göre 116 öğrenci doğaya ait objeler, empresyonizm, 81 öğrenci renkler, psikolojik etki, 54 öğrenci geçmiş deneyim ve 49 öğrenci realizm temalarını eserlerin beğenme gerekçeleri olarak göstermişlerdir. Bu sayılar doğaya ait objeler, empresyonizm temasında % 72,5, renkler, psikolojik etki temasında % 50,6, geçmiş deneyim temasında % 33,8 ve realizm temasında % 30,6 oranlarındadır. Türkiye’de yaşayan

Türk öğrencilerin Soru 3 için yaptıkları değerlendirme sonuçlarına göre ise, 140 öğrenci doğaya ait objeler, empresyonizm, 62 öğrenci renkler, psikolojik etki, 38 öğrenci geçmiş deneyim ve 59 öğrenci realizm temalarını eserlerin beğenme gerekçeleri olarak göstermişlerdir. Bu sayılar doğaya ait objeler, empresyonizm temasında % 93,3, renkler, psikolojik etki temasında % 41,3, geçmiş deneyim temasında % 25,3 ve realizm temasında % 39,3 oranlarındadır.

Soru 3 için tercih edilen eseri beğenme nedeni olarak öğrencilerin üç seçenekte belirttikleri cevaplardan en belirgin olanlar şöyle sıralanmaktadır:

Doğaya ait objeler ve empresyonizm teması için Almanya’da ve Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerin cevapları incelendiğinde şu sonuçlara varılmaktadır: *“Deniz, su görüntüsü var. Resimlerde bana karadan daha güzel görünüyor. Bir tatil yerine benziyor ve ben tatili çok severim.”* (TT83-B). *“Su diğerine göre daha güzel görünüyor. Yaprakların dökülmesi sonbaharı anımsatıyor.”* (TT109-B). *“Çünkü çok hoş bir resim çok canlı. Köye benziyor, ağaçları çok güzel, baharı anlatıyor.”* (TT116-A). *“Suya yansımalar çok güzel çizilmiş. Ağaç çok güzel bir doku oluşturuyor.”* (TT141-B). Türkiye’de yaşayan Türk öğrenciler doğa ve manzara olarak resmi beğenmiş köyden bir görüntü olarak algılamışlardır. *“Bu resimde beni en çok rahatlatan suyun üzerinde duran sakin kayalar, insanların varlığı ayrı bir neşe katıyor. Resimde yer alan göl, deniz ve aşağıya sarkan ağaçlar çok sıcak bir ortam yaratıyor.”* (AT38-B). *“Rüya gibi bir yaz seyahati etkisi yaratıyor.”* (AT80-B). *“Doğayı ve köyü sevdiğim için.”* (AT126-A). *“Sonbahar benim için resmedilmiş. Bana deniz seyahatlerini hatırlatıyor.”* (AT121-B). Almanya’da yaşayan Türk öğrenciler ise resimde yine doğayı ele almış, yaz tatili seyahatlerini hatırlattığı için beğendiklerini ifade etmişlerdir.

Renkler, psikolojik etki temasında öğrencinin resmi beğenme ve tercih etme durumunu belirleyen renk ve duygusal anlamda etkilenme içeriği incelenmektedir. Bu alanda cevaplar incelendiğinde şu sonuçlara varılmaktadır: *“Uzaktan bakınca evler çok denk görünüyor. Bu resme uygun müzik, Türk Sanat Müziği olur. Orada olsaydım uzaktan bakarken fotoğraf çekerdim.”* (TT121-A). Verilen cevaptan anlaşıldığı gibi Türkiye’de yaşayan Türk öğrenci beğendiği resmi bir Türk müziğiyle

birlikte hayal etmektedir. *“Daha hoş, ağacın gölgesinin altında romantik bir müzik gibi. Daha huzur dolu bir ortam.”* (TT144-A). Bu öğrenci de yine romantik bir müzikle bu resmi benzeştirmektedir. Huzur ve sakin bir resim olduğunu düşündüğü için A resmini beğenmektedir. *“Rahatlamanın, sessizliğin ve barışın gösterilmesi.”* (AT72-B). *“Suyun yansıması insanı sakinleştiriyor. Bu resim benim iyi hissetmemi sağlıyor, beni daraltmıyor. Kendimi resmin içine koyduğumda özgür hissediyorum, sessizlik ve iyi bir hava hâkim.”* (AT103-B). Almanya’daki Türk öğrenciler ise aynı sessizlik ve sakinliği B resmi için düşünmekte ve beğenmektedir. *“Orada bir evimin olmasını isterdim.”* (TT131-B). *“Sudaki yansıma, ağaçlardaki renk zıtlığı hoşuma gitti.”* (AT69-B). *“İlkbaharı simgeliyor, en sevdiğim mevsim.”* (AT86-B). *“Sıcak renkler ve zıtlıklarla insan kendini güvende hissediyor.”* (AT3-B). *“Su parlıyor. Kozmopolit bir yer (birçok şeyi içinde barındıran) yoksulluk hissedilmiyor.”* (AT13-B). *“Düşünmek için orada olmak isterim.”* (AT52-B). *“Benim varoluşumu B resminde A resmine göre daha iyi tanımlayabiliyorum.”* (AT112-B). *“Sonbahar heyecanını hatırlatıyor. Suyun net olması ve tekneler güzel anılar getirdi aklıma. Çocukluğumu hatırladım.”* (AT39-B). Cevaplamalara göre öğrenciler B resmini, renklerin daha parlak, sudaki yansımaların daha gerçekçi ve net olması nedeniyle beğenmişlerdir. *“Bu resimle aramda bir bağ varmış gibi hissediyorum. Bu resim özgürleştirici bir resim.”* (AT109-A). *“Bana masal köylerini hatırlatıyor. Soldaki ağaç resme dokunma hissi veriyor.”* (AT46-A). Bu cevaplara göre ise A resmini öğrenciler Türk kültürüne yakın gördükleri köy yaşamı hissini taşıdıkları için beğenmektedirler. Öğrenci bu resme kendini daha yakın hissettiğini belirtmektedir. Ancak bunun neden kaynaklandığını çözememiştir. Bu durum farklı bir yerde yaşıyor olsa da kişinin içinde muhafaza ettiği manevi duygularından ileri gelmektedir.

Geçmiş deneyim teması içeriğinde öğrencilerin Almanya’da yaşayan Türklerin Türkiye’de yaşayan Türklere göre yaşanan olay ve olgularda değişimin olması yönündeki cevaplar incelenmektedir. Alınan cevaplara göre bu tema için şu sonuçlara varılmaktadır: *“Bana Türkiye’de görkemli bir günü hatırlatıyor.”* (AT65-B). *“Sevdiğim bir yeri hatırlatıyor: Türkiye.”* (AT127-B). *“Bana geçmişimi hatırlatıyor.”* (AT135-A). *“Türkiye’de büyükannemin aşağı doğru inildiğinde çiftliği*

olan köyümü düşünüyorum. Güneş bana yaşamımdaki güzel günleri hatırlatıyor.” (AT119-A). *“Bana Türkiye’deki tatili hatırlattı.”* (AT100-A). *“Bana Türkiye’yi hatırlattı.”* (AT101-A, AT102-B). *“Bana Türkiye’deki bir balıkçıyı hatırlattı.”* (AT5-A). Almanya’daki Türk öğrencilerin seçtikleri resimleri Türkiye’yi hatırlattığı için beğendikleri gözlenmektedir. Bu durum Almanya’da yaşayan Türk öğrencilerin Türkiye’den izler taşıyan kimi zaman orada gittikleri bir yer kimi zaman aile büyüklerinin yaşadığı mekânlar, köyler beğenmelerinde etkin olmaktadır. Almanya’daki Türklerin yazın kullandıkları uzun izinlerde İstanbul’a ya da deniz kenarlarında olan diğer şehirlere yaptıkları seyahatlerinin de bu soru için beğeni sunmalarında etkisi olabilir. *“Bana babamla balık tutmaya gittiğimiz eski günleri anımsatıyor.”* (AT134-B). *“Bana Ortaçağ zamanını hatırlatıyor. Bana Königsberg’de bir okul ve evi hatırlatıyor. Köy yaşamının ne kadar özgür ve güzel olduğunu gösteriyor.”* (AT141-A). *“Bu resim bana 6.sınıfta sandal gezisini hatırlatıyor.”* (AT147-B). Verilen bu cevaplardan ise Almanya’da yaşayan Türk öğrencilerin aynı zamanda yaşadıkları yerle de bağlantı kurarak resimleri tercih ettikleri söylenebilir. *“B resmi bana İstanbul’u hatırlattı. Sandalların ve gölün verdiği ışık iç açıcı, insanın içini açıyor.”* (TT138-B). *“Bana daha çok aksiyonlu filmleri anlatıyor. Toprak alan yerine sulak olanı seçerdim.”* (TT123-B). Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerin verdikleri yanıtlara göre B resminin İstanbul’u hatırlatması, renklerin açık olması ve filmlere benzetilmesi nedeniyle beğenildiği görülmektedir.

Realizm temasında öğrencilerin beğenilerinde gerçeklik durumunun etkililiğini yorumlayan cevaplar incelenmektedir. Bu tema için öğrenci cevapları incelendiğinde şu sonuçlara varılmaktadır: *“Benim büyük kuzenim de böyle bir resim yapmıştı. Su gerçek görünüyor.”* (AT82-B). *“Resimde insanlar ve köy var.”* (AT96-B). Çevredeki objelerin ve manzaranın canlılığı ve gerçekliğinin olması öğrencileri etkilemiştir.

4. 4. Dördüncü Soruya Ait Bulgular ve Yorumlar



Tablo 21: Alman ve Türk Öğrencilerin Soru 4'te Batı ve Türk Sanat Eseri Tercih Dağılımları

		S4			X ²	P
		Türk Sanatı	Batı Sanatı	Toplam		
Grup	AA	f	108	41	149	
		%	50,2	48,8	49,8	
	TT	f	107	43	150	.049
		%	49,8	51,2	50,2	
Toplam		f	215	84	299	
		%	100	100	100	

Tablo 21 incelendiğinde Alman öğrencilerle Türk öğrencilerin estetik beğenilerini belirlemek amacıyla sunulan resimleri tercih etmeleri arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. ($X^2=.049$, $P>.05$)

4.soruyu toplamda 299 öğrenci cevaplamıştır. Soruyu cevaplayan Almanya'da yaşayan 149 Alman öğrenciden 108 öğrenci Türk sanatına ait eseri, 41 öğrenci ise Batı sanatına ait eseri tercih etmiştir. Toplamda yine 150 öğrencinin oluşturduğu Türkiye'de yaşayan Türk öğrencilerden 43 öğrenci Batı sanatına ait eseri, 107 öğrenci ise Türk sanatına ait eseri tercih etmektedir. Türk sanatına ait eserin tercih edilme oranlarına bakıldığında Almanya'da yaşayan Alman öğrencilerin % 50,2'sinin, Türkiye'de yaşayan Türk öğrencilerin % 48,8'inin Türk sanatına ait olan eseri beğendiği gözlenmektedir. Batı sanatına ait eserin tercih edilme oranlarına bakıldığında da Almanya'da yaşayan Alman öğrencilerin % 49,8'inin, Türkiye'de yaşayan Türk öğrencilerin % 51,2'sinin Batı sanatına ait eseri beğendiği görülmektedir.

4. 4. 1. Almanya’da Yaşayan Alman ve Türkiye’de Yaşayan Türk Öğrencilerin Soru 4 Tercihlerini Etkileyen Temel Sebepler

Almanya’daki Alman öğrenciler ve Türkiye’deki Türk öğrenciler Soru 4’de kendilerine sunulan iki eserden birini tercih etmişler ve beğenme nedenlerini üç cümle ile yazmışlardır. Soruyu cevaplayan tüm öğrencilerin yazdıkları bu nedenlerden yola çıkarak Soru 4 için beş alanda tema oluşturulmuştur. Bunlar, renkler, mekân içerisinde doğaya ait görünüm; kültürel obje, duygu ifade etme; geçmiş deneyim ve realizm, natüralizm temalarıdır.

Tablo 22: Alman ve Türk Öğrencilerin Soru 4’te Tercih Nedenlerine Göre Dağılımları

		S4									
		Renkler		Mekân İçerisinde Doğaya Ait Görünüm		Kültürel Objeye, Duygu İfade Etme		Geçmiş Deneyim		Realizm Natüralizm	
Grup	AA	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
		112	74,7	82	54,7	59	39,3	16	10,7	69	46
		82	54,7	103	68,7	61	40,7	14	9,3	77	51,3
	TT										

Soru 4’ü cevaplayan Almanya’da yaşayan 112 Alman öğrenci renk temasını, 82 öğrenci mekân içerisinde doğaya ait görünüm temasını, 59 öğrenci kültürel obje ve duygu ifade etme temasını, 16 öğrenci geçmiş deneyim temasını ve 69 öğrenci de realizm, natüralizm temasını beğeni gerekçeleri olarak sunmuşlardır. Almanya’daki Alman öğrencilerin Soru 4 için değerlendirme sonuçlarına bakıldığında renkler teması % 74,7 oranında, mekân içerisinde doğaya ait görünüm teması % 54,7 oranında; kültürel obje, duygu ifade etme temasının % 39,3 oranında; geçmiş deneyim temasının % 10,7 oranında ve realizm, natüralizm temasının % 46 oranında olduğu gözlenmektedir. Soru 4’ü cevaplayan Türkiye’de yaşayan 82 Türk öğrenci renk temasını, 103 öğrenci mekân içerisinde doğaya ait görünüm temasını, 61 öğrenci kültürel obje ve duygu ifade etme temasını, 14 öğrenci geçmiş deneyim temasını ve 77 öğrenci de realizm, natüralizm temasını beğeni gerekçeleri olarak sunmuşlardır. Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerin Soru 4 için değerlendirme sonuçlarına bakıldığında renkler teması % 54,7 oranında, mekân içerisinde doğaya

ait görünüm teması % 68,7 oranında; kültürel obje, duygu ifade etme temasının % 40,7 oranında; geçmiş deneyim temasının % 9,3 oranında ve realizm, natüralizm temasının % 51,3 oranında olduğu gözlenmektedir.

Renkler temasında öğrencinin resmi beğenme ve tercih etme durumunu belirleyen renkler ve oluşturduğu etki üzerine yanıtlar incelenmektedir. Bu alanda cevaplar incelendiğinde şu sonuçlara varılmaktadır: *“Resim bana iki kadının bisikletle ormanda tur yapmayı sevdiğini gösteriyor. Resim mutluluk yansıtıyor. Doğal renklerden oluşuyor.”*(A142-A). *“İki beyaz insan birbirine sevgi duyuyor. Mavi tonları çok hoşuma gitti. Sisli ve korkutucu.”*(A121-B). *“Mavi rengi çok sevmiyorum (Ich weiß nicht wie die Farbe Blau).”* (A69-A). *“Gökyüzünü hatırlatıyor. Renkler daha çok hoşuma gitti.”* (A118-B). *“Mavi tonlar yüzünden romantik bir hava esiyor (durch die Blautöne eine romantische Stimmung darstellt, der Kontrast besser ist, es Einheitliche Farben hat und nicht so bunt).”* (A24-B). *“Beyaz elbiseli kadın suçsuzluğu temsil ediyor (Frau in weissen Kleid druct unschuld aus).”* (A25-B). *“Ressam tabloya bir şair gibi şiir yazmış. Renklerin uyumu, benim ve onun ruhunun uyumu gibi güzel. Ressam tenime dokunmuş gibi bir yumuşaklık hissediyorum.”* (TT74-A). *“Kızın üzerindeki beyaz elbise saflığı temsil etmiş. Bayanlar daha asil.”* (TT14-B). Öğrenciler resimlerde bulunan renkler üzerine yorumlarda bulunmuşlardır. Mavi, yeşil ve beyaz renklerin olmasından dolayı mutluluk, saflık ve romantik bir hava yorumları yapılmıştır. Beyaz elbise saf ve suçsuz olmayı, mavi renk gökyüzünü hatırlatması nedeniyle sonsuzluğu, renklerin kendi içerisindeki tonların uyumu nedeniyle yumuşaklığı temsil eden renkler ve semboller değerlendirilmiştir.

Mekân içerisinde doğaya ait görünüm teması içerisinde resimlerde görülen obje ve doğada var olan su, ağaç, sandal, insanlar gibi unsurları yorumlayan cevaplar incelenmektedir. Bu tema içerisinde şu sonuçlara varılmıştır: *“Özgür duruyor. Mükemmel arka plan rengi var. Sudaki güzel yansımalar.”* (A115-B). *“Tropik bir yağmur ormanını hatırlattı, öten kuşlarla amazon gibi. Pastoral bir an.”* (A39-A). *“Gerçekçi olmayan suyun rengi ilginç geldiği için. Dağın yansıması güzel çizildiği için, odak noktasında insanlar olduğu için, resimde merkezi konumdalar.”* (A7-B).

“Çevre resme kişilik kazandırıyor. Daha açık perspektif.” (A61-A). “B resminde dolunay havası varken ben ormanı tercih ederim.” (TT3-A). “A resminin olduğu yer piknik alanı gibi.” (TT4-A). Bu öğrencinin arka planı piknik alanı olarak algılamasının nedeni yeşilliğin çok olması ya da suyun olması olabilir. “Resim ebat olarak diğerinden daha küçük olduğu için daha merak uyandırıyor (Das Bild sieht edler aus als A; B ist nur ein kleiner Ausschnitt, glaube ich und macht neugieriger).” (A96-B). “Parkları seviyorum. Resmin parası daha çok (Es ist in einem park, Der Ausschnitt ist größer als bei bild A, Es gibt mehr Bäume als in A).” (A102-A). Görüldüğü gibi Alman ve Türk öğrencileri yeşil orman görünümü, su üzerindeki ışık ve dağın yansımaları etkilemiştir. “Bana çok büyümüş ormanları ve ortasında bir nehri hatırlatıyor. Çok büyümüş ormanların arkasında kuş civiltularının duyulduğu çalılıklar var.” (A143-A), cevabını veren öğrenci manzarayı yorumlamakta ve kuş sesleri duyduğunu ifade etmektedir.

Kültürel obje, duygu ifade etme teması içeriğinde öğrencilerin resimleri incelemeleri sonucunda resimlerde gördükleri ve algıladıkları objeleri kültürel bakış açısıyla değerlendirmeleri ya da algılamaları sonucunda verdikleri cevaplar incelenmektedir. Bu tema içerisinde alınan cevapları şöyle sıralamak mümkündür: “Resimde insanların idealist gösterilişi var (Die Idealisierte Darstellung der Figuren).” (A57-B). “Romantik görünüyor.” (A144-A). “Özgürlük ifadesi.” (A58-A). “Umutsuzluk, kayıp (Hoffnungslosigkeit, Verlust).” (A21-A), cevaplarını veren Alman öğrenciler seçtikleri resimlerin duygusal temelini anlamaya çalışmaktadır. Seçilen resimlerin romantik görünmesi, mavi renkten dolayı hissedilen özgürlük hissi ya da umutsuzluk hissi gibi duygu temelli yorumlar onların beğenilerinin yönünü belirlemiştir. “Su ve yeşillik buluştuğunda kendimi kaybediyorum. Suyun içindeki kayığa bayıldım. Türk varken yabancıyı seçmem. Ağaçlar rahatlatıcı.” (TT122-A). Bu öğrenci Türk resmi olduğu için beğendiğini ifade etmektedir. Hem çevresel faktörlerin etkisi hem de bu resmin Türk kültürüne ait olduğuna inanması onun bu resmi beğenmesini sağlamıştır. “Güven, sevgi, yalnızlık.” (A13-A). “Kadının yansıtılan öz güveni.” (A23-A). Bu cevaba göre A resmindeki kadının sandalı kendisinin kullanması öğrenciler tarafından öz güven olarak yorumlanmaktadır. Türk öğrencilerden bazıları “A resmini seçtim çünkü deniz çok güzel. Kadınlar Türk ve

bizden. Kürekle çekiyor ve doğal bir hayat.” (TT114-A). “Türk kadınına benziyor. Diğeri Çinli kadına benzediği için sevmedim. Sandalı daha çok sevdim.” (TT64-A), şeklinde resmi değerlendirirken diğerk Türk öğrenci ise *“1980’lerin İngiltere’sini anımsatıyor” (TT112-A),* şeklinde değerlendirmiştir. Burada Türk öğrenciler resimlerdeki kadınların kıyafetlerinden yola çıkarak iki resmi birbirinden ayırt edebilmişlerdir. Öğrenci cevabında, A resmini Türk kadınına benzetmekte diğerk resimdeki kadınları şapkaların şekli nedeniyle Çinli kadına benzediği için A resmini beğendiğini ifade etmektedir. Diğerk Türk öğrencinin A resmindeki kadınları İngiltere kültürüne benzetmesi ilginçtir. Kadınların başlarına taktıkları şapkalar ve elbiselerinin modellerinden dolayı İngiliz kültürüne benzetilmiştir.

Geçmiş deneyim temasında öğrencilerin resimler üzerinde kendi yaşamışlıklarını bulmaları yönündeki beğenileri incelenmektedir. Bu tema için verilen cevapların en belirgin örnekleri şunlardır: *“Biraz rüyayı hatırlatıyor (Es erinnert einer an bischen an einen Traum).” (A108-B). “Bu sahne bana Arielle (denizkızı) masalında kurbağanın “Onu Öpsene” adlı şarkıyı söylediği anı hatırlattı.” (A35-A).* Deniz Kızı masalını daha önce okuyan ya da çizgi filmini izleyen öğrenci A resmini bu hikâyedeki bir parçaya benzetmektedir. *“Macerayı hatırlatıyor. Kadının dik duruşunu ve cesaretini gösteriyor (erinnert an ein Abenteuer, zeigt Selbstbewusstsein der Frau, Mut).” (A18-A).* A resminde ağaçların arasında sandalı kullanan kadının güç olarak yorumlanması ve çevre görünümünden dolayı macera olarak algılanması öğrencide beğeniyi oluşturmuştur. *“Aydın ve samimi duruyor. İlkbaharı hatırlatıyor (Es wirkt hell und freundlich).” (A49-A),* şeklinde cevap veren öğrenci resmi renklerden ve kompozisyonun sadeliğinden dolayı aydın ve sıcak bulmaktadır. *“Gemiler olduğu için İtalya ve ormanı hatırlatıyor (Es erinnert an Italien mit den Besten aber auch an einen dichten Dschungel).” (A50-A).* Bu cevaptan öncesinde İtalya’yı görmüş olan bir öğrencinin sandallardan dolayı burayı İtalya’ya (Venedik) benzetmesi beğeni yönünü belirlediği anlaşılmaktadır.

Realizm ve natüralizm temasının içeriğini, öğrencilerin resimler hakkında yazdıkları gerçeklik ve doğal görünümünün etkilediği beğeni cümlelerini incelemek

oluşturmaktadır. Bu tema için öğrencilerin cevaplamaları şöyle sıralanmaktadır: “*Sessiz, güzel bir ortam. Hayvanların sesleri bir ninni gibi gelir. Romantik bir ortam olan göl gezilebilir.*” (TT144-A). “*Daha gerçekçi dere sesi güzel ve sakin. Soğuk rüzgârın yüzüne vurması çok güzel.*” (TT150-A). Bu cevaplar resimlerin natüralizm içeriğini ortaya çıkaran yorumlar içermektedir. Öğrenciler resimlerde bulunan manzarayı sadece doğaya ait seslerin duyulabildiği bir ortam olarak tanımlamaktadırlar. Romantik bir havanın hâkimiyeti, soğuk bir rüzgârın tende hissedilecek kadar gerçekliğe yakın hissedilmesi öğrencileri etkilemektedir.

4. 4. 2. Almanya’da ve Türkiye’de Yaşayan Türklerin Soru 4 Tercihleri

Tablo 23:Almanya’da ve Türkiye’de Yaşayan Türk Öğrencilerin Soru 4’te Batı ve Türk Sanat Eseri Tercih Dağılımları

		S4			X ²	P
		Türk Sanatı	Batı Sanatı	Toplam		
Grup	AT	f	102	57	159	1.714 P>.05
		%	49	57	51,6	
	TT	f	106	43	149	
		%	51	43	48,4	
Toplam		f	208	100	308	
		%	100	100	100	

Tablo 23 incelendiğinde Almanya’da yaşayan Türk öğrencilerle Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerin estetik beğenilerinde oluşan değişimde farklı bir kültürel ortamda yaşamının etkisi olup olmadığını belirlemek amacıyla sunulan resimleri tercih etmeleri arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. (X²=1.714, P>.05)

4.soruyu toplamda 308 öğrenci cevaplamıştır. Soruyu cevaplayan Almanya’da yaşayan 159 Türk öğrenciden 102 öğrenci Türk sanatına ait eseri, 57 öğrenci ise Batı sanatına ait eseri tercih etmiştir. Toplamda yine 149 öğrencinin oluşturduğu Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerden 43 öğrenci Batı sanatına ait eseri, 106 öğrenci ise Türk sanatına ait eseri tercih etmektedir. Türk sanatına ait eserin tercih edilme oranlarına bakıldığında Almanya’da yaşayan Türk öğrencilerin % 49’unun, Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerin % 51’inin Türk sanatına ait olan eseri beğendiği gözlenmektedir. Batı sanatına ait eserin tercih edilme oranlarına

bakıldığında da Almanya’da yaşayan Türk öğrencilerin % 57 ’sinin, Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerin % 43’ünün Batı sanatına ait eseri beğendiği görülmektedir.

4. 4. 3. Almanya’da ve Türkiye’de Yaşayan Türklerin Soru 4 Tercihlerini Etkileyen Temel Sebepler

Soruyu cevaplayan Almanya’da ve Türkiye’de Yaşayan Türk öğrencilerin yazdıkları bu nedenlerden yola çıkarak Soru 3 için beş alanda tema oluşturulmuştur. Bunlar, renkler; mekân içerisinde doğaya ait görünüm; kültürel obje, duygu ifade etme; geçmiş deneyim ve realizm, natüralizm temalarıdır.

Tablo 24:Almanya ve Türkiye’de Yaşayan Türk Öğrencilerin Soru 4’te Tercih Nedenlerine Göre Dağılımları

S4											
Renkler		Mekân İçerisinde Doğaya Ait Görünüm				Kültürel Objeye, Duygu İfade Etme		Geçmiş Deneyim		Realizm Natüralizm	
Grup	AT	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
		110	68,8	104	65	56	35	30	18,8	58	36,3
		82	54,7	103	68,7	61	40,7	14	9,3	77	51,3
	TT										

Soru 4’ü cevaplayan Almanya’da yaşayan 110 Türk öğrenci renk temasını, 104 öğrenci mekân içerisinde doğaya ait görünüm temasını, 56 öğrenci kültürel obje ve duygu ifade etme temasını, 30 öğrenci geçmiş deneyim temasını ve 58 öğrenci de realizm, natüralizm temasını beğeni gerekçeleri olarak sunmuşlardır. Almanya’daki Türk öğrencilerin soru 4 için değerlendirme sonuçlarına bakıldığında renkler teması % 68,8 oranında, mekân içerisinde doğaya ait görünüm teması % 65 oranında; kültürel obje, duygu ifade etme temasının % 35 oranında; geçmiş deneyim temasının % 18,8 oranında ve realizm, natüralizm temasının % 36,3 oranında olduğu gözlenmektedir. Soru 4’ü cevaplayan Türkiye’de yaşayan 82 Türk öğrenci renk temasını, 103 öğrenci mekân içerisinde doğaya ait görünüm temasını, 61 öğrenci kültürel obje ve duygu ifade etme temasını, 14 öğrenci geçmiş deneyim temasını ve 77 öğrenci de realizm, natüralizm temasını beğeni gerekçeleri olarak sunmuşlardır. Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerin Soru 4 için değerlendirme sonuçlarına

bakıldığında renkler teması % 54,7 oranında, mekân içerisinde doğaya ait görünüm teması % 68,7 oranında; kültürel obje, duygu ifade etme temasının % 40,7 oranında; geçmiş deneyim temasının % 9,3 oranında ve realizm, natüralizm temasının % 51,3 oranında olduğu gözlenmektedir.

Soru 4 için tercih edilen eseri beğenme nedeni olarak öğrencilerin üç seçenekte belirttikleri cevaplardan en belirgin olanlar belirlenen temalara göre şöyle sıralanmaktadır:

Renkler temasında öğrencinin resmi beğenme ve tercih etme durumunu belirleyen renkler ve oluşturduğu etki üzerine yanıtlar incelenmektedir. Bu alanda cevaplar incelendiğinde şu sonuçlara varılmaktadır: “Denizin rengi çok güzel, çok parlak bir resim.” (TT116-A). “Mavi ve beyaz renkler bana koyu gökyüzünde parlayan ayı anlatıyor.” (AT143-B). “Kadınların elbisesi beyaz ve bu özgürlüğü temsil ediyor.” (AT145-B). “Beyaz renk resme inanılmaz bir güzellik katmış, çok huzurlu görünüyor, gayet sade ve hoş.” (TT38-B). “Arkadaki ormanın daha güzel koyu ve açık renkleri olduğu için (Weil der Wald hinten mit schönen hellen und dunklen Farben ist).” (AT92-A). “Resimdeki açık renklilik barışı simgeliyor.” (AT21-B). Verilen cevaplarda Almanya ve Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerce beyaz renk huzur, özgürlük ve barış olarak yorumlanmaktadır. “Çok romantik. Renk tonları iyi anlamda etkiliyor.” (AT104-B). “Belirgin mavi renk bana denizi hatırlatıyor.” (AT82-B). “Renkleri güzel. Temiz hava.” (TT26-A). “Daha fazla yeşillik, renklerin netliği, denizin berrak olması.” (TT27-A). “Kadınların kıyafet renklerinin farklı olması, denize uygun olarak mavi ve yeşil tonlarının kullanılması, ağaçların kullanılması ortamda iç açıcı olmuş.” (TT72-A). “Renkleri gerçekçi, diğer resme göre daha samimi.” (TT32-A). Her öğrencinin kendi bakış açısına göre ya da psikolojik durumuna göre resimleri yorumlaması farklılık gösterebilmektedir. Örneğin öğrenci, “B resmi rüya denizinde olabilir veya ölmüş kişiler de olabilir. Bu yüzden B resmi karamsar geldi.” (TT40-A) derken bir diğer öğrenci de “Çok huzurlu ve mutlu bir ortam, denizin mavisi ve insanların üzerindeki beyaz kıyafetler iç ferahlatıcı.” (TT43-B), olduğunu düşünmektedir. Resimde figürlerin üzerindeki

beyaz elbiseden dolayı ölmüş kişi olarak algılanırken diğer resimdeki figürlerin üzerindeki beyaz kıyafetler iç ferahlatıcı olarak değerlendirilmiştir.

Mekân içerisinde doğaya ait görünüm temasında Almanya ve Türkiye’de yaşayan öğrencilerin resimleri doğa içerisindeki objelerin, figürlerin algılanması ve yorumlamaları değerlendirilmektedir. Alınan yanıtların bu temaya göre değerlendirilmesi sonucunda ortaya çıkan örnekler şöyle sıralanmaktadır: *“Arkadaşlığı, doğanın güzelliği, ferahlık ve huzur.” (TT57-A)*. Resimde iki figürün olması ve birlikte olmaları arkadaşlığı çağrıştırmakta ve renklerden dolayı da ferahlık ve huzuru anlatmaktadır. *“Çok daha romantik, gelin ile damat gibi görünüyorlar. Bulutlar çok güzel.” (TT117-B)*. Burada da figürlerden yola çıkarak iki figürün de bayan olduğu belirgin olmasına rağmen gelin damat yorumu yapılmıştır. *“Ağaçlar çok dikkatimi çekti. Çünkü oranın havası başkadır. Orada olsam dünyayı turlamak isterdim. Balık tutmak istedim.” (TT146-A)*. Ağaçların olması öğrencinin dikkatini çekmektedir. Öğrenci, resmin gerçekliğinden çok etkilenmiş olmalı ki oranın havasını hissetmiş ve orada yapmak istediği şeyler sıralamıştır. *“B resminde gece anlatılmış, geceyi gündüzden daha çok severim.” (TT5-B)*. *“Özgür olduğunu gösteriyor yani gökyüzünün altında ya da suyun derinliklerinde değil.” (AT118-B)*. *“Özgürlük.” (AT35-B)*. *“Özgürlük anlamına gelen çok doğa manzarası var. Ayrıca dar bir nehrin içindeler ve bu tehlike oluşturuyor. Koyu renkler tehlike ve macera.” (AT116-A)*. Koyu rengin olması geceyi, bu resme göre daha açık tonlara sahip olan diğer resmin gündüzü belirtmesi öğrencinin beğenisine yön vermiştir. Aynı zamanda başka bir öğrenci ise koyu renklerin olmasından dolayı resmi tehlikeli ve maceralı bulmuş, bu yönde beğeni göstermemiştir. Aynı zamanda mavi renkten dolayı suyun altında ya da üzerinde değil her yere yayılmış bir durum olan renk dağılımı özgürlük olarak nitelendirilmektedir. *“Çünkü resim o zamanki günlük bir durumu gösteriyor. Kadınlar sempatik görünüyorlar. Arka plandaki güneş güven hissi veriyor.” (AT7-A)*. *“A resmindeki kadınlar daha belli, renkleri güzel, daha dolu bir resim, yaprakları daha açık seçik.” (TT35-A)*. Resimlerin günlük hayattan izler taşıması ve belirgin olmasının öğrencileri etkilediği görülmektedir. *“Sular içerisinde bir bayanla gezmesi güzel olur, bir de sular içinde ağaçların olması güzel.” (TT147-A)*. Erkek öğrencinin bu cevabından resimde bayanın olmasının dikkatini çektiğini, onunla

böyle bir ortamda gezdiğini hayal ettiğini ve bunun da güzel olabileceğini ifade ettiğini görmekteyiz.

Kültürel obje, duygu ifade etme temasında öğrencilerin verdikleri yanıtlarda resimdeki kültürel ayrıntıları algılama yönleri değerlendirilmektedir. Alınan yanıtların bu temaya göre değerlendirilmesi sonucunda ortaya çıkan örnekler şöyle sıralanmaktadır: “*Türk kadınları var.*” (TT116-A). “*Kadınlar biraz daha sade giyinmişler, Türk kadınları gibi...*” (TT83-A). “*Kıyafet eski modayı hatırlatıyor.*” (AT17-A). “*Daha eski zamanlar.*” (TT51-B). “*Kadının üzerindeki kıyafetinin deseni güzel.*” (TT120-A). “*Kadınların kıyafeti ikisini daha kararlı ve güçlü gösteriyor.*” (AT70-A). Görsel kültürün, inançlar ve değerlerle ilgili olduğu düşünüldüğünde doğal olarak sosyal içerikli çalışmalarla da ilişkili olmaktadır. Toplumun sosyal özelliklerini o topluma ait sanat eserlerinden anlamak mümkün olmaktadır. Bununla ilgili Jan Van Eyck’ın Arnolfinin Düğünü adlı eserinden hareketle kültürü yansıtan, toplumsal bir kurgu olan evlilik törenlerinin görsel tanıtımları ve onların ideal güzellik anlayışları, kıyafetleri ve romantik duruşu tanımlanmaktadır. Yapılan bu araştırmada resimdeki figürlerin hareketleri, duruşları, mekân ve kıyafetlerinden doğan sosyal statü popüler kültür formları yoluyla açıklanmıştır (Duncum, 2005:111). “*Kadınlar daha halktan, renkleri sıcak, daha huzur verici bir ortam.*” (TT65-A). “*Zengin veya benim kültürümden olmayan birkaç insan bana samimiyetsiz geliyor. Beyaz elbiseler, temiz, suçsuz, masum.*” (AT39-B). Öğrencilerin bu soru için verdikleri yanıtlarda kadınların kıyafetlerinden ortaya çıkan yorumlar daha çok kültüre yakın olma ya da kültürü algılamaya yöneliktir. Araştırma örneğinde olduğu gibi figürlerin ait olduğu toplumun kültürü ve sosyal durumu yorumlanmaktadır. Almanya’da yaşayan Türk öğrenciye göre, şapkalı, beyaz elbiseli figürler daha temiz görünmekte; Klasik Türk resminden bir örnek olan A resmi ise daha samimiyetsiz gelmektedir. Öğrenci bu duygusunu da “Benim kültürümden değil.” ifadesiyle dile getirmektedir. Türkiye’de yaşayan Türk öğrenciye göre de, A resmindeki figürler kıyafetlerinden dolayı daha halktan görünmektedir ve öğrenci bu nedenle eseri beğenmiştir. “*İyi bir arkadaşlık gösteriyor.*” (AT103-B). “*Bot daha eski görünüyor ve beni daha çok ifade ediyor. Bu resim genel olarak biraz fakir görünüyor. Bu yüzden bana daha doğal geldi.*” (AT5-A). “*Gerçek dostluk, gerçek arkadaşlığın*

güveni yakaladığını gösterir.” (AT16-A). “Elbise ile basit bir yaşamı gösteriyor. Kadın kendi başına kürek çekmek zorunda kalmış.” (AT160-A). Her iki grupta olan öğrencilerin cevaplarına göre resim A’da kadınların kıyafetlerindeki sadelik ve modelinden dolayı Türk kadını, eski modayı, basit bir yaşamı hatırlattığı gözlenmektedir. Zengin görünen kadınların kıyafetleri yüzünden B resmini samimiyetsiz bulan öğrenci bunları kendi kültürüne ait görmemiştir. Bir diğer öğrenci kıyafetleri sade bulduğunu ve bu nedenle A resmindeki kadınların daha halktan olduğunu söylemektedir. B resminde kadınların başında şapka olması bu resmin Türk kültürünü yansıtan bir resim olmadığı yönündedir. Hem Almanya’da hem de Türkiye’deki Türk öğrenciler bu ayrımı algılamışlardır. Ayrıca kıyafetlerden dolayı B resmindeki kadınlar daha kararlı ve güçlü görülmüştür. “Şapkalar bana göre çok güzel olan Asya’yı ya da Japonya’yı anlatıyor. Birbirine âşık ve buluşmaları yaklaşmış iki insan gibi görünüyor, onlar sık sık buluşuyorlar.” (AT119-B). “Bana göre resim zenginliği ifade ediyor.” (AT97-B). “İki kadın da bana meleşti hatırlatıyor.” (AT101-B). B resminde kadınların şapkalarından dolayı öğrenci Asya ve Japonya kültürünün anlatıldığını düşünmüştür. Daha geniş ve çevresi dik duran şapkalar Japonya’yı, çevresiz kafaya tam oturan şapkaların ise Asya’ya ait olduğunu düşünülmektedir. Buna göre belirleyici etkenler şapkalarından dolayı kültürel yansıtmadır. “B resminde iki kadın otururken A resminde kürek çekiyorlar.” (TT136-A). “Kadınların tek başına bir şeyler yapabileceğini anlatıyor. Çünkü B resminde kayığı başkası sürerken A resminde kadınlar sürüyor.” (TT29-A). “Kadınların erkeksiz de yapabileceklerini gösteriyor.” (AT127-A). Resim A’yı sosyal açıdan değerlendiren öğrencilere göre kadınlar, toplumda her şeyi tek başına yapabilmektedir. B resminde kadınların sadece oturuyor görünmeleri öğrencide sandalı başkasının sürdüğü hissini oluşturmuştur. Bu nedenle diğer resimden farklılık olarak kabul ettiği sandal kullanma öğrencinin zihninde sosyal içerikli bir durum olarak algılanmıştır. Kadınların erkekten bağımsız da yaşayabileceğini anlatan bir resim olarak algılanmıştır. “Resmin çok az kısmı görünüyor, gerisi hayal gücüme bırakılıyor. Kadınların ne konuştuğunu merak ediyorum. Mavi bana huzur veriyor.” (TT52-B). “B resminde insanlar daha modern, çok net değil ama renkleri çok hoş, bir resmin hepsi değil geri kalanını merak ettiriyor.” (TT36-B). B resminin kompozisyonunun sağ tarafından kesik olmasından dolayı öğrenci görüntünün

görünmeyen kısmı varmış gibi düşünmekte ve hayal etmektedir. Öğrenciler resmi yorumlamışlar ve kadınların konuştukları şeylerin neler olduğunu düşünülmesini, resmin tamamlanmadığını ve sanatçının eseri izleyiciden tamamlamasını istediği sonucuna varmışlardır. *“Daha romantik görünüyor. Bana timsahları hatırlatıyor. İnsana iç ruhu gösteriyor (Die ganzen grünen Farbtöne drücken sehr viel für die Natur aus, Es erinnert mich an Krokodile, Es gibt einem innerlich Ruhe).”* (AT141-A). *“Aşkı hissettirdiği için, huzur ve uyum olduğu için beğendim.”* (TT30-B). Burada B resmindeki figürler ve buldukları ortamdan dolayı romantik bir hava görülmektedir. Duygusal anlamda yoğun hisler içerdiği düşünülen bu resimde iki figürün yeşil ya da mavi rengin hâkim olduğu nehir ya da gölde yalnız olmaları izleyiciyi bir aşk filmi sahnesine ya da gerçek sevgi dolu bir hikâyesine götürmektedir. *“Bırakılmış olmanın ve sessizliğin görülmesi.”* (AT72-A). *“Sıradan bir köy yaşantısı, doğallık var, kadınların her işi yapabildiği vurgulanmış, ağaçlarla renklendirilmiş.”* (TT67-A). Bu iki cevap incelendiğinde Almanya’da yaşayan Türk öğrencinin ve Türkiye’de yaşayan Türk öğrencinin cevapları arasında farklılıkların olduğu görülecektir. Almanya’da yaşayan Türk öğrenci A resmini psikolojik olarak değerlendirmektedir. Resmin konusunu terk edilmiş olmanın verdiği sessizlik olarak hissetmesinin nedeni öğrencinin başka bir kültür ya da toplumda kendini böyle hissetmesi de olabilir. Türkiye’de yaşayan Türk öğrenci, A resmini beğendiğini ifade etmiş buradaki manzarayı sıradan bir köy yaşantısına benzeterek doğal yaşamı vurgulamıştır. Bu durum öğrencinin köy hayatına aşina olmasından, yaşadığı çevre şartlarının resmi bu şekilde algılamasının sonucu olarak açıklanabilir.

Geçmiş deneyim temasında öğrencilerin resimler üzerinde kendi yaşanmışlıklarını bulmaları yönündeki beğenileri incelenmektedir. Bu alanda verilen cevaplardan Almanya ve Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerin deneyimlerindeki farklılıkların boyutları ve etkilendikleri olgular anlaşılmaya çalışılmaktadır. Bu tema için verilen cevapların en belirgin örnekleri şunlardır: *“Su çok güzel çizilmiş, aklıma balık tuttuğum anısı geliyor.”* (TT120-A). *“Adam mı o arkadaki? A resminde sessiz, güzel bir ortam. Aklıma aslanlı, kaplanlı bir film geldi. Kayık da güzel, kayıkla gezmeyi severim.”* (TT148-A). *“Kayıkla gezmeyi çok severim, nehri çok severim.”* (TT149-A). A resmini tercih eden öğrenciler kayıkla gezmeyi sevdiklerinden dolayı

bu resmi beğendiklerini ifade etmişlerdir. Bir öğrenci balık tuttuğu deneyimi hatırlamış, bu nedenle resmi tercih etmiştir. “*Bu resim bana büyükannemin anlattığı eski bir hikâyeyi hatırlatıyor (Das Bild erinnert mich an eine alte Geschichte, die mir meine Oma erzählthat).*” (AT147-B). “*Bana ay ışığında bir araba sürüşünü hatırlattı.*” (AT148-B). “*Gecede ay ışığında gizemli bir gezi gibi görünüyor (Es sieht aus wie eine Fahrt im Mondschein in der Nacht).*” (AT87-B). “*Bana babamın eski kitabını hatırlatıyor. Göl, sandal, kadınlar mükemmel görünüyor. Eski zaman gibi görünüyor ve bu benim hoşuma gidiyor (Es erinnert mich an ein altes Buch von einem Vater, Es sieht irgend wie wunder voll aus, der see, der Boot, die Fewen; Es ist so ältere zeit und das gefällt mir).*” (AT114-B). B resmini beğenen öğrencilerin verdikleri bu yanıtlardan, koyu mavi rengin hâkim oluşu ve suya yansımalarındaki net ışık gece ay ışığı izlenimi yarattığı anlaşılmaktadır. Resim eskiye ait ayrıntıları hatırlatmaktadır. “*Yapraklar ve yeşil bana aileyi hatırlatıyor (Gril yapmak gibi).*” (AT121-A). Öğrenci bu cevabında yeşil ile aile arasında bağlantı kurmaktadır. Daha öncesinde aile ile yapılmış bir güzel bir etkinliğin anısı hafızada yer etmiş ve bu resimle ortaya çıkmış olabilir. Yeşillik ve yapraklar topluca yapılmış bir pikniği anımsatmıştır. “*Sanki Çalığışu dizisi gibi.*” (AT89-B). Çalığışu adlı dizi Türk Edebiyatı klasiği olan bir romandan uyarlanmış ve Almanya gibi Türklerin çok olduğu ülkelerde izlenmiştir. Popüler olmaya sanatsal kaygı ve ticari güdü olarak bakan Schudson (1987: Aktaran: Güngör, 1999:175), yüksek kültür ürünlerinde ticari kaygının olmadığını, aynı ölçüde popüler kültür ürünlerinde de sanatsal kaygının o kadar olmadığı görüşündedir. Sosyolojik kavrayışla bakıldığında şimdiki sanatsal ürünlerin eskiye oranla daha kolektif olduğu görülmektedir. Burada roman örneğini veren yazar, Charles Dickens’ın romanlarının eski dönemlere göre günümüzde rahatlıkla gazetede dizi olarak yayınlanabileceğini vurgulamaktadır. Modern bir sanat olan sinema ve dizi filmler ve bunların gelişimlerini sağlayan televizyon ve sinemaların olması sanatı bireyselleştirmenin dışında kamulaştırmaktadır. Bu anlamda yazarın vurguladığı doğrultuda tarihimizde bireysel bir eser olan Çalığışu adlı romanın, günümüzde eserin bu bireyselliğinin popülerite ile birlikte kamulaştırıldığını düşünmek mümkündür. Bu kamulaştırma sonucunda ticari kaygı da duruma dahil olmaktadır. Televizyonlarda yayınlanması ve romandaki karakterlerin popüler sanatçılar tarafından canlandırılması bu eserin gençler

tarafından daha da bilinmesini sağlamıştır. Özellikle gurbetçi gençlerde hayranlık oluşturan konu ve sanatçılar sanatsallıktan öte bir durumun ortada olduğu açıktır. Resimdeki kadınlar başlarındaki eşarptan ve elbiselerinden dolayı eski klasik dönemi hatırlatmaktadır, ancak bu hatırlatma popüler dizilerde yansıtıldığı haliyle gençler tarafından öğrenilen bir benzetim olabilmektedir. Bu benzetme aslında klasik Türk yaşayış tarzına özlem duyma, merak ve beğenmedir. *“Kadınlar daha fakir ve çok daha sempatik görünüyor. Bana köyümdeki insanları hatırlatıyor (Die Frauen sehen ärmer aus und viel sympathischer, Sie erinnern mich an die Leute aus meinem Dorf).”* (AT99-A). Resimdeki figürlerin sempatik olarak nitelendirilmesi fakir görünümde olduklarına bağlanmıştır. Zengin bir görünüme sahip olan insanlar yanıtlardan anlaşıldığı kadarıyla Türk öğrencilere yakın gelmemektedir. Diğer resimdeki kadınların başlarındaki şapka unsuru zenginliğin temsili olabilir. Bu nedenle A resmindeki figürleri öğrenciye, günümüzde köy yaşamında ve yerleşiminde böyle görünen kıyafetler olmamasına rağmen, kendi köyündeki insanlara benzetecek kadar yakın gelmektedir. Mahlmann n.d. in Russell-Bowie (2006:22), sanatsal etkinliklerin, öğrenciler için toplumsal yaşayışı, geçmiş ve günümüzdeki toplumsal değerleri anlamayı sağlayan güçlü birer ortam olduğunu düşünmektedir. Buna bağlı olarak Clarke (1996), sanatsal etkinlikleri, öğrenciler için kültürlerini keşfedebilecekleri, yorumlayabilecekleri ve tanımlayabilecekleri bir süreç olarak nitelendirmektedir (Aktaran: Erişti, 2010:886). Figürlerin geleneksel kıyafetlerinden dolayı kendi kültürlerini yansıttığını ve sosyal statüleri hakkında bilgi edinildiği görülmüştür. *“Sindrella’yı hatırlatıyor (Erinnert an Sindrella).”* (AT50-B). *“Bana eski masalları anlatıyor.”* (AT102-A). *“Beni hüznendiriyor, izlediğim bir film aklıma geldi.”* (TT98-B). *“Prens ve prenses olması masal gibi (Es sieht wie einem Märden aus, Prinz, Prinzessin).”* (AT117-B). Öğrenciler resmi izledikleri filmlere, dinledikleri ya da okudukları masallara benzetmişlerdir. Kültürel formları araştırmak için Duncum’ın (2005:109) yaptığı araştırmada öğrencilere profesyonel yaşamları dışında ilgilendikleri alanların neler olduğu sorulmuştur. Kız öğrencilerden biri Barby bebekleri konu olarak tercih etmiştir. Çünkü öğrenci Barby bebekleri çok sevdiğini ve 100’ün üzerinde Barby bebeğinin olduğunu ifade etmiştir. Ona göre Barby, ideal güzellik anlayışını yansıtmaktadır. Ayrıca öğrenci, Audrey Hapburn hayranı olduğu için Barby bebeklerini de onun gibi giydirmiştir. Bu örneklerden yola çıkan Duncum

(2005:110), görsel kültürün yaşanılan şeylerle ilişkili olduğu için görsel kültür çalışmalarını öğrencilerin günlük deneyimleriyle kaynaştırabileceklerini düşünmektedir.

Realizm, natüralizm temasında sorulara verilen yanıtlarda gerçeklik ve doğa ile ilgili unsurların etkililiği üzerinde inceleme yapılmaktadır. Bu alan ile ilgili sıralanmış cevaplar şöyledir: *“Dalgalardan dolayı su gerçek görünüyor.”* (AT153-A). *“Güzel elbise (Schönes Kleid).”* (AT156-B). *“Kadınların çok süslü olmamaları daha natürel bir ortam yaratmış. Arka plandaki ağaçlar ve sarı rengin ön planda olması insana huzur veriyor.”* (AT38-A). *“Kendimi tam olarak resmin içine koyabiliyorum (Ich kann mich einen genau in das Bild reinversetzen).”* (AT52-A). Su, elbiseler, ağaçlar ve renkler realist yansıtımlarıyla öğrencilerin dikkatini çekmiştir. Kadınların doğal duruşu natürel etki yaratmaktadır. Bu nedenle öğrenci kendini resmin içinde hissedecek kadar resmin gerçek ve uyumlu olduğu düşüncesindedir. *“Çizilmesi zor bir resim fakat gerçeğe çok yakın. Renklerin uyumu gerçekçi, mesela güneş gelen yerleri açık yeşil yapmışlar, diğer resim çok basit.”* (TT79-A). *“Su görüntüsü daha gerçekçi, daha çok doğa resmedilmiş.”* (TT83-A). *“Sanki balık tutmaya gidiliyor gibi. Sanki kendim o sandalın içindeyim.”* (TT126-A). *“Resim daha gerçekçi yani hayatımızdan olduğu için, canlı ve renkli olduğu için.”* (TT105-A). *“Ayrıntılara daha çok yer verildiği için, daha canlı renkler kullanıldığı için ve daha gerçekçi olduğu için beğendim.”* (TT106-A). Resimdeki renkler, doğanın sakin duruşu, pastoral içerik, realist olaylar resme karşı beğeniyi artırmıştır. Günlük hayattan izler taşıdığı düşünülen resimler daha yakın gelmekte ve izleyici kendini resme dahil etmektedir.

4. 5. Beşinci Soruya Ait Bulgular ve Yorumlar



Tablo 25: Alman ve Türk Öğrencilerin Soru 5’te Batı ve Türk Sanat Eseri Tercih Dağılımları

		S5			X ²	P	
		Batı Sanatı	Türk Sanatı	Toplam			
Grup	AA	f	52	95	147		
		%	49,5	51,1	50,5		
	TT	f	53	91	144	.065	.799
		%	50,5	48,9	49,5		
Toplam		f	105	186	291		
		%	100	100	100		

Tablo 25 incelendiğinde Alman öğrencilerle Türk öğrencilerin estetik beğenilerini belirlemek amacıyla sunulan resimleri tercih etmeleri arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. ($X^2 = .065$, $P > .05$)

Öğrenciler bu resimleri ilk gördüklerinde figürlerin çok açık seçik kıyafetleri olduğu gerekçesiyle bazı öğrenciler “Ooo!” diyerek tepki göstermişler bazı öğrenciler de gülerек tepki göstermişlerdir. Sınıflarda kısa süreli gürültü, konuşma ve gülüşmeler yaşanmıştır.

5.soruyu toplamda 291 öğrenci cevaplamıştır. Soruyu cevaplayan Almanya’da yaşayan 147 Alman öğrenciden 95 öğrenci Türk sanatına ait eseri, 52 öğrenci ise Batı sanatına ait eseri tercih etmiştir. Toplamda yine 144 öğrencinin oluşturduğu Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerden 53 öğrenci Batı sanatına ait eseri, 91 öğrenci ise Türk sanatına ait eseri tercih etmektedir. Türk sanatına ait eserin tercih edilme oranlarına bakıldığında Almanya’da yaşayan Alman öğrencilerin % 51,1’inin, Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerin % 48,9’unun Türk sanatına ait olan eseri

beğendiği gözlenmektedir. Batı sanatına ait eserin tercih edilme oranlarına bakıldığında da Almanya'da yaşayan Alman öğrencilerin % 49,5'inin, Türkiye'de yaşayan Türk öğrencilerin % 50,5'inin Batı sanatına ait eseri beğendiği görülmektedir.

4. 5. 1. Almanya'da Yaşayan Alman ve Türkiye'de Yaşayan Türk Öğrencilerin Soru 5 Tercihlerini Etkileyen Temel Sebepler

Almanya'daki Alman öğrenciler ve Türkiye'deki Türk öğrenciler Soru 5'te kendilerine sunulan iki eserden birini tercih etmişler ve beğenme nedenlerini üç cümle ile yazmışlardır. Soruyu cevaplayan tüm öğrencilerin yazdıkları bu nedenlerden yola çıkarak Soru 5 için beş alanda tema oluşturulmuştur. Bunlar, renkler ve teknik; psikolojik etki; kültürel obje; kübizm ve realizm temalarıdır.

Tablo 26: Alman ve Türk Öğrencilerin Soru 5'te Tercih Nedenlerine Göre Dağılımları

		S5									
		Renkler Teknik		Psikolojik Etki		Kültürel Objeler		Kübizm		Realizm	
Grup	AA	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
		106	70,7	77	51,3	44	29,3	56	37,3	24	16
		65	43,3	65	43,3	37	24	40	26,7	19	12,7
	TT										

Soru 5'i cevaplayan Almanya'da yaşayan 106 Alman öğrenci renkler ve teknik temasını, 77 öğrenci psikolojik etki temasını, 44 öğrenci kültürel obje temasını, 56 öğrenci kübizm temasını ve 24 öğrenci de realizm temasını beğeni gerekçeleri olarak sunmuşlardır. Almanya'daki Alman öğrencilerin soru 5 için değerlendirme sonuçlarına bakıldığında renkler ve teknik teması % 70,7 oranında, psikolojik etki teması % 51,3 oranında; kültürel obje temasının % 29,3 oranında; kübizm temasının % 37,3 oranında ve realizm temasının % 16 oranında olduğu gözlenmektedir. Soru 5'i cevaplayan Türkiye'de yaşayan 65 Türk öğrenci renkler ve teknik temasını, 65 öğrenci psikolojik etki temasını, 37 öğrenci kültürel obje temasını, 40 öğrenci kübizm temasını ve 19 öğrenci de realizm temasını beğeni gerekçeleri olarak sunmuşlardır. Türkiye'deki Türk öğrencilerin Soru 5 için değerlendirme sonuçlarına

bakıldığında renkler ve teknik teması % 43,3 oranında, psikolojik etki teması % 43,3 oranında; kültürel obje temasının % 24,7 oranında; kübizm temasının % 26,7 oranında ve realizm temasının % 12,7 oranında olduğu gözlenmektedir.

Soru 5 için tercih edilen eseri beğenme nedeni olarak öğrencilerin üç seçenekte belirttikleri cevaplardan en belirgin olanlar belirlenen temalara göre şöyle sıralanmaktadır:

Renkler ve teknik temasında öğrencinin resmi beğenme ve tercih etme durumunu belirleyen renkler, kullanılan teknik, içinde olduğu akım ve oluşturduğu etki üzerine yanıtlar incelenmektedir. Bu alanda cevaplar incelendiğinde şu sonuçlara varılmaktadır: *“Resim renkli ve huzurlu.” (A142-B)*. *“Renkler daha canlı, aksesuarlar süper.” (TT136-B)*. *“Renk uyumu, kadının elbisesinin rengi güzel duruyor. Manzarayı beğendim.” (TT137-B)*. B resmini beğenen Alman ve Türk öğrenciler bu resmin renklerini beğendiklerini ve huzurlu bulduklarını ifade etmektedirler. *“Mizah dergisi gibi çizilmiş.” (A51-B)*. *“Mizah dergisi (Es erscheint witr wie aus einem Comic).” (A15-B)*. *“Biraz mizah dergisi tarzı var.” (A92-B)*. B resmini beğenen Alman öğrenciler resmin tarzı ve tekniği nedeniyle mizah dergilerindeki çizimlere benzetmektedirler. Bu dergilerdeki çizimler tek çizgi, saf renklerin kullanıldığı ayrıntının az olması nedeniyle resim bu çizimlere benzetilmiştir. *“Değişik bakış türleri var. Mesela basit çizilmiş duruyor ama aslında resmin içinde çok şey gizli. Sürrealizmi güzel yansıtmış.” (A71-A)*. *“Çizgi filmi hatırlatıyor.” (A138-A)*. A resmini beğenen Alman öğrenciler gerçeklikten uzak buldukları bu resimde anlatılan çok şeyin olduğunu düşünmektedir. Eserin sürrealist olduğunu ifade etmişlerdir. Mizah dergilerindeki çizimlere benzer olarak bu cevaplarda da çizgi filmlere benzetildiği görülmektedir.

Psikolojik etki teması içerisinde Alman ve Türk öğrencilerin resimlerde gördükleri olay, obje ya da renklerin hissettirdikleri üzerine inceleme yapılmaktadır. Resimlerin konusu, kompozisyonu, renklerinden dolayı farklı kültürde yaşayan izleyicilerde farklı duygular uyandırabilmektedir. Bu alanla ilgili öğrencilerin cevapları şu şekilde sıralanmıştır: *“Mutlu bir aile.” (A144-A)*. *“Kadın uykuda gülümsüyor, yorgun durmuyor. Kadın resimde odak noktasında duruyor.” (A43-A)*.

“B resminde kadın tembel duruyor.” (A150-A). “Cinsellik.” (A89-A). “Sevgi.” (A117-A). “Aşk duygusu var.” (A85-A). “Huzurlu duruyor.” (A37-A). A resmini beğenen öğrenciler kadın figürünü farklı şekillerde yorumlamaktadır. Kadının gülümsüyor oluşu mutluluk, aşk, sevgi ve huzur olarak nitelendirilmektedir. Başını yana yaslamış kadın cinsel bir yansıma olarak görülmüştür. “Kırmızı duvar sıcaklığı ve şefkati gösteriyor.” (A18-A). Resimde arka planın ve kadının oturduğu koltuğun kırmızı oluşu sıcaklık ve şefkati hissettirmektedir. “Çizimin tarzı evdeki kitabımı hatırlattı.” (A50-B). “Uyuyan güzel adlı masalı hatırlatıyor.” (A36-B). “Çocukluk hatıralarımı hatırlatıyor mesela masal kitaplarımı (Erwecht Kindheitserinnerungen an Mäichenbücher).” (A63-B). “Şişman kadın vaftiz annemi hatırlattı.” (A40-B). B resmi Türk Sanatına ait olan bir resim olmasına rağmen Alman öğrencilerin deneyimlerini anımsatmıştır. Koltuğun üzerinde uyuyan kadın figürü uyuyan güzel masalını, vaftiz anneyi ve bir kitabı hatırlattığı için aşına gelmiş ve beğenilmiştir. A resmindeki figür Alman öğrenci tarafından “Kadın gevşemiş duruyor. Sanki güzel bir duygu yaşıyormuş gibi. Başarılı bir gün geçirmiş gibi mutlu (Die Frau schaut sehr entspannt aus, Es sieht aus als sie ein gutes gefühl hat, es sieht wie ein gelungener Tag aus).” (A78-A), şeklinde değerlendirilirken Türk öğrenci bu resmi beğenmesinin nedenini “Üzerindeki kıyafet değişik, tiyatro kostümü gibi. Kadın uyuyor ve uyumak benim en sevdiğim şey.” (TT109-A) olarak açıklamıştır. Figürde elbisenin üzerindeki parçalanmalar farklı bir kıyafet olduğu algısını yaratmıştır. Ayrıca uyumaktan hoşlanmak resimde uyuyan figüre karşı sempati oluşturmuştur. Bir diğer öğrenciye A resminde figürün yüzündeki parçalanmalara dikkat çekerek çoğulcu, toplumsal bir anlam yüklemektedir. “Sanki barışı anlatıyor. Herkesin kardeş olabileceğini ikiyüzlü insan gibi iyi bir insan da olabileceğimizi anlatıyor.” (TT126-A). “Huzur verici, sakın bir müzik gibi.” (TT150-A). “Bir insanı ikiye bölerek değişik ruh hallerinden bahsedilmiş.” (TT67-A). Bu iki öğrenci resmi psikolojik anlamlar yükleyerek beğenilerini açıklamaktadır. Huzur veren bir müziğe benzetilen resmin aynı zamanda iki ayrı portre olduğu düşünülmektedir. Bu portrelerin olması insanların değişik psikolojik durumlara sahip olabileceğini vurgulamıştır.

Kültürel obje temasında Alman ve Türk öğrencilerin resimler üzerinde kendi kültürlerine ait olduğunu düşündükleri obje, olay ve semboller üzerine

değerlendirmeleri incelenmektedir. Bu temanın oluşmasını sağlayan öğrencilerden alınan değerlendirme cümleleri şöyle sıralanmaktadır: *“Duvar kâğıdının ve perdenin renkleri ve formları daha çok hoşuma gitti. Kadın üzgün duruyor ve bu resmin diğer objeleriyle zıtlık oluşturuyor. Bu hoşuma gitti (Mir gefallen die Farben und Formen der Tapete/Vorhang, Ich mag die Haltung der Frau, Die Frau wirkt Traurig dies steht im Kontrast mit den anderen Komponenten des Bild, Das gefällt mir).”* (A34-B). *“Lalelerden dolayı Osmanlı ile ilgili gibi. Meyveler de güzel.”* (TT124-B). Aynı resmi tercih eden Alman ve Türk öğrencinin beğenme nedenlerinin farklı olduğu görülmektedir. Alman öğrenci resimde arka planın genelinde bulunan form ve renklerden ve bu renklerin canlılığına karşı figürün üzgün duruşundaki zıtlığı değerlendirmiştir. Türk öğrenci ise tamamen kültürel faktörlere odaklanmış, arka plandaki ve figürün elbisesi üzerinde yer alan motifleri Osmanlı’ya ait olarak değerlendirmiş ve beğenmiştir. *“Duvardaki desenleri daha çok beğendim. Kadının deliksiz uyuması huzuru temsil ediyor. Geleneksel bir sanat eseri.”*(TT70-B). *“Resmin renkleri daha canlı. Koltuğun motifleri daha güzel, arka plan süper.”*(TT117-B). *“Kadının arkasındaki duvar deseni çok güzel. Kadının elbisesi çok güzel. Meyveler harika.”* (TT120-B). *“Desenlerle resme hava katılmış. Cıvı cıvı şekiller de güzel. Kadın hasta olduğu için koltuğa kafasını koymuş olabilir.”* (TT115-B). B resmini tercih eden Türk öğrenciler, koltuğun modelini ve motiflerini, arka plandaki duvarın desenlerini, figürün elbisesini ve desenlerini, meyve tabağını beğenmiş ve geleneksel bir resim olarak nitelendirmişlerdir.

Kübizm temasında öğrencilerin bilgi birikimlerine göre resimleri sanatsal anlamda değerlendirme yapımlarıyla ortaya çıkan farklılıkları incelemek amaçlanmaktadır. Bu alanın oluşturulmasını sağlayan öğrenci değerlendirme yazıları şu şekilde sıralanmıştır: *“Picasso’nun eseri. Kadın mutlu duruyor.”* (A69-A). *“Kumaşın üzerindeki şekillerden dolayı oryantalist bir havası var.”* (A3-B). *“Resim Picasso’yu hatırlatıyor (Das Bild erinnert am Picasso).”* (A11-A). *“Picasso’nun resminin ilginç olması dikkatimi çekti.”* (TT3-A). *“Bana Picasso’nun resimlerini hatırlattı.”* (TT76-A). *“Büyük ihtimal Picasso’nun resmi ve ilginç olması dikkatimi çekti.”* (TT3-A). Eisner (1997; Aktaran: Mamur, 2009:247), sanatsal davranış olarak kabul ettiği gerçekler bilgisini sanat tarihindeki önemli tarihleri, sanatçı isimlerini,

sanat üsluplarını, sanat eserlerini ve yerlerini, sanat eserleri hakkında bilgi veren kitapları, müzeleri hatırlatmayı kapsadığını belirtmiştir. Yukarıdaki öğrenci cevapları incelendiğinde Alman ve Türk öğrencilerin sanat akımının biçimsel ve tematik yönden değerlendirip bu akıma ait en bilinen sanatçı hakkında bilgilerini ortaya koyduğu görülmektedir. Öğrenciler Picasso'yu tanımakta kübizm hakkında fikir yürütebilmektedir. Bir Alman öğrenci B resmindeki bazı motiflerden dolayı oryantalist yani geleneksel bulduğu için B resmini beğendiğini yazmıştır. Batı sanatı uzun süre gerçeklik öğretisine, bilginin ayna teorisine bağlı kalmıştır. Buna göre zihnin gerçekliği ayna gibi yansıttığına ya da öyle olması gerektiğine inanılıyordu. Zihnin dışındaki nesnelere, yeterli, kesin ve doğru bir şekilde temsil edilebilirdi. Yani bir kavram ya da sanat yapıtı tarafından yeniden üretilebilirdi. Rönesans'tan beri sanat, buna inanılıyordu. Bu görüşte şüpheye düşen ilk akım kübizm olmuştur. Kübizm algılayışımızın kesinsizlik içerdiğini savunmaktadır ve görünen şey ile temsil edilen şey arasındaki ilişkiyi sorgulamaktadır (Balcı, 2004:97-98). Bu anlamda öğrencilerin kübizmin ve Picasso'nun özelliklerini ve tavrını yorumlayarak eseri tercih etmektedir. Şekillerin belirgin olması oryantalist bir duyguyla birlikte aynı zamanda gerçekçi olma duygusunu da hissettirmiştir.

Realizm temasında öğrencilerin gerçeklik algılarına göre resimleri değerlendirmeleriyle ortaya çıkan farklılıkları incelemek amaçlanmaktadır. Bu alanın oluşturulmasını sağlayan öğrenci değerlendirme yazıları şu şekilde sıralanmıştır: *“Kadın gerçekçi duruyor. Renklerden dolayı hikâyeyi mükemmel anlatıyor (Die Frau sieht realistischer aus, Die Farbverlauf erinnert nich föralich an eine wunderbare Geschichte).” (A94-B). “Meyve tabağındaki meyveler ilgi çekici. Bu resmin daha profesyonel olduğunu düşünüyorum. Arka plandaki çini çok güzel görünüyor.” (TT140-B).* Cevaplardan Alman ve Türk öğrencinin B resmini daha çok ayrıntılı olduğunu düşündükleri anlaşılmaktadır. Bu nedenle B resmini daha gerçekçi bulmuş ve beğenmişlerdir.

4. 5. 2. Almanya’da ve Türkiye’de Yaşayan Türklerin Soru 5 Tercihleri

Tablo 27:Almanya’da ve Türkiye’de Yaşayan Türk Öğrencilerin Soru 5’te Batı ve Türk Sanat Eseri Tercih Dağılımları

		S5			X ²	P
		Batı Sanatı	Türk Sanatı	Toplam		
Grup	AT	f	76	82	158	
		%	58,9	47,4	52,3	
	TT	f	53	91	144	3.928
		%	41,1	52,6	47,7	
Toplam		f	129	173	302	
		%	100	100	100	

Tablo incelendiğinde Almanya’da yaşayan Türk öğrencilerle Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerin estetik beğenilerinde oluşan değişimde farklı bir kültürel ortamda yaşamının etkisi olup olmadığını belirlemek amacıyla sunulan resimleri tercih etmeleri arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. ($X^2=3.928$, $P<.05$)

5.soruyu toplamda 302 öğrenci cevaplamıştır. Soruyu cevaplayan Almanya’da yaşayan 158 Türk öğrenciden 82 öğrenci Türk sanatına ait eseri, 76 öğrenci ise Batı sanatına ait eseri tercih etmiştir. Toplamda yine 144 öğrencinin oluşturduğu Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerden 53 öğrenci Batı sanatına ait eseri, 91 öğrenci ise Türk sanatına ait eseri tercih etmektedir. Türk sanatına ait eserin tercih edilme oranlarına bakıldığında Almanya’da yaşayan Türk öğrencilerin % 47,4’ünün, Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerin % 52,6’sının Türk sanatına ait olan eseri beğendiği gözlenmektedir. Batı sanatına ait eserin tercih edilme oranlarına bakıldığında da Almanya’da yaşayan Türk öğrencilerin % 58,9’unun, Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerin % 41,1’inin Batı sanatına ait eseri beğendiği görülmektedir.

4. 5. 3. Almanya’da ve Türkiye’de Yaşayan Türklerin Soru 5 Tercihlerini Etkileyen Temel Sebepler

Soruyu cevaplayan tüm öğrencilerin yazdıkları bu nedenlerden yola çıkarak Soru 5 için beş alanda tema oluşturulmuştur. Bunlar, renkler ve teknik; psikolojik etki; kültürel obje; kübizm ve realizm temalarıdır.

Tablo 28:Almanya ve Türkiye’de Yaşayan Türk Öğrencilerin Soru 5’te Tercih Nedenlerine Göre Dağılımları

		S5									
		Renkler Teknik		Psikolojik Etki		Kültürel Objeler		Kübizm		Realizm	
Grup	AT	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
		91	56,9	74	46,3	33	20,6	46	28,8	22	13,8
		65	43,3	65	43,3	37	24,7	40	26,7	19	12,7
	TT										

Soru 5’i cevaplayan Almanya’da yaşayan 91 Türk öğrenci renkler ve teknik temasını, 74 öğrenci psikolojik etki temasını, 33 öğrenci kültürel obje temasını, 46 öğrenci kübizm temasını ve 22 öğrenci de realizm temasını beğeni gerekçeleri olarak sunmuşlardır. Almanya’daki Türk öğrencilerin Soru 5 için değerlendirme sonuçlarına bakıldığında renkler ve teknik teması % 56,9 oranında, psikolojik etki teması % 46,3 oranında; kültürel obje temasının % 20,6 oranında; kübizm temasının % 28,8 oranında ve realizm temasının % 13,8 oranında olduğu gözlenmektedir. Soru 5’i cevaplayan Türkiye’de yaşayan 65 Türk öğrenci renkler ve teknik temasını, 65 öğrenci psikolojik etki temasını, 37 öğrenci kültürel obje temasını, 40 öğrenci kübizm temasını ve 19 öğrenci de realizm temasını beğeni gerekçeleri olarak sunmuşlardır. Türkiye’deki Türk öğrencilerin soru 5 için değerlendirme sonuçlarına bakıldığında renkler ve teknik teması % 43,3 oranında, psikolojik etki teması % 43,3 oranında; kültürel obje temasının % 24,7 oranında; kübizm temasının % 26,7 oranında ve realizm temasının % 12,7 oranında olduğu gözlenmektedir.

Renkler ve teknik temasında Almanya ve Türkiye’deki Türk öğrencilerin resmi beğenme ve tercih etme durumunu belirleyen renkler, kullanılan teknik, içinde olduğu akım ve oluşturduğu etki üzerine yanıtlar incelenmektedir. Bu alanda cevaplar incelendiğinde şu sonuçlara varılmaktadır: “*B resmi çizgi roman gibi.*” (AT134-B). “*Çizgi film gibi görünüyor.*” (AT9, AT61-AT38-B). “*Çizgi roman tarzı hoşuma gitti.*” (AT67-B). “*B resmi çizgi film gibi duruyor.*” (AT152-B). “*Bana bir çizgi film serisini hatırlatıyor.*” (AT44-B). “*B resmi çizgi film gibi.*” (AT128-B). B resmini beğenen Almanya’daki Türk öğrenciler kullanılan teknik ve renklerden

dolayı çizgi romana ve çizgi filme benzetmişlerdir. *“Duvar kâğıdındaki çiçekler çok hoşuma gitti çünkü çizgiler biraz daha karışık.”* (AT140-A). Arka plandaki duvar üzerindeki kırmızı desenler ve karışık çizgiler beğenilmiştir. *“A resmindeki kız kesilmiş, kırılmış gibi görünüyor.”* (AT158-B). *“İki insan birbirine yapıştırılmış, sanırım birlikte duruyorlar.”* (AT147-A). Resimdeki figürün parçalanmış çizimi izleyicide kolaj hissi yaratmaktadır. Bazı öğrenciler de birden fazla yüz varmış gibi algılayıp iki insanın birlikte durduğunu ifade etmişlerdir. *“Bu güçlü renklere hayran kaldım. Güçlü renkler olmasına karşın kadının sakin duruşu bunu dengeliyor. Hem çarpıcı hem de sakin bir durum oluyor.”* (AT103-B). Canlı renklerin coşkusunu figürün sakin duruşuyla dengelemiş olduğunu ifade etmiştir. *“Kardeşliği anımsattı ve arkadaşlarımı hatırlattı. Sade kullanılmış renkler var.”* (TT134-A). Sade renklerden dolayı sakin, çok renklilikten dolayı kardeşliği anımsatmakta olduğu için beğenilmiştir.

Psikolojik etki teması içerisinde Almanya ve Türkiye’deki Türk öğrencilerin resimlerde gördükleri olay, obje ya da renklerin hissettirdikleri üzerine inceleme yapılmaktadır. Resimlerin konusu, kompozisyonu, renklerinden dolayı farklı kültürde yaşayan izleyicilerde farklı duygular uyandırabilmektedir. Bu alanla ilgili öğrencilerin cevapları şu şekilde sıralanmıştır: *“B resmini çocuklarıma göstermezdim.”* (AT149-A). Her iki öğrenci de B resmindeki kadının kıyafetinin yakasının açık olması ya da kadının koltukta uzanmış olmasından dolayı rahatsızlıklarını dile getirmişlerdir. Resimde böyle bir durumun olmamasına rağmen öğrenciler bu resmi beğenmedikleri için A resmini tercih etmişlerdir. *“Seks yapmak istedikleri belli oluyor ya da sadece sevişmek istedikleri anlaşılıyor.”* (AT137-B). Cinsellik Alman medyasında açıkça konuşulan bir konu iken Müslümanlıkta gizli ve hassas bir konudur. Almanya’da cinsellik dersi okullarda bulunmaktadır. Öğrenciler küçük yaşta cinsellik hakkında bilgi sahibi olmaktadır. Almanya’da erken yaşta hamileliği engellemek için bu konuda bilgilendirme küçük yaşlarda başlamaktadır (Bösel, 2012:53). *“Aşk, sevgi, bir adam bir kadına arkadan sarılıyor.”* (AT55-A). *“Bence kız orada bir erkek tarafından öpülüyor. Kız başını eğiyor.”* (TT146-A). *“Bir çiftin tek olabileceğini gösteriyor (Es zeigt das ein Paar sogar eins sein).”* (AT127-A). Simpson vd.’nin (1998:57) 11-17 yaş arasındaki öğrencilerin sosyal davranış

değişimlerini değerlendirdiği araştırmasında küçük yaşlarda oluşan ve çocukluk ile yetişkinlik arasında değişen sosyal davranışların pek çok öğrencinin yetişkinler dünyasında kendi rollerini kurmaya başladıklarını ve onların aynı zamanda cinsiyet rollerinin değişimini fark ettiklerini ve böylece onların karşı cinse karşı değerlendirmelerinin de değiştiği sonucuna varmıştır. Kitle iletişiminin cinsel mesajlar ve görüntüler yayınlamasının da etkisiyle cinsiyet algısının artması ve karşı cinsin arzulanması kabul edilebilen sosyal davranışları zorlaştırmaktadır. “*Sanki kadın ağlıyormuş gibi görünüyor ya da bir derdi var. Renk kombinasyonu güzel ama resim çok üzücü.*” (AT119-B). “*Mutlu resim.*” (AT120-B). “*Bu resimde insanın elinde olanla mutlu olması gerektiği fark ediliyor.*” (AT117-A). “*A resminde kadın daha huzurlu uyuyor, daha mutlu görünüyor.*” (AT102-A). Bu cevaplardan resimlerin bazı öğrenciler için mutluluk, bazı öğrenciler içinse üzücü, ağlayan bir kadının dertlerini yansıtan bir resim olarak algılandığı anlaşılmaktadır. “*Kadının yüzündeki gülüş içimi rahatlatıyor.*” (AT49-A). “*Kişilik bölünmesi çok iyi resmedilmiş. Kolyesi çok güzel.*” (TT75-A). A resminde figürün parçalanması ve geometrik kompozisyonda kurulması yani kübist formlar kullanılması resimde iki figürün yani kadın ve erkeğin tek olabileceğini anlatan bir resim olarak algılanmıştır. Resimdeki figürü iki figür olarak algılayan öğrenciler bunu aynı zamanda aşk ve sevgi olarak değerlendirmişler ve bunu adamın kadına sarılarak belli ettiğini söylemişlerdir. İki ayrı insanın tek vücut olması algısının yanında bazı öğrenciler de resimdeki parçalanmayı tek kişi üzerinde farklı kişilik çeşitliliği olarak yorumlamaktadır. “*Duvardaki çiçekler sıcak görünüyor, meyve tabağı dolu ve mutlu görünüyor (Die Blumen an der Wand schinen freundlich, Der Obsteller ist voll und wirkt glücklich, Die Frau schlaeft beguem).*” (AT20-B), diyen öğrencinin arka plandaki motifleri fark ettiği için bu resmi beğendiğini söyleyebiliriz. Duvardaki çiçek motifleri ve meyve tabağı Almanya’da yaşayan Türk öğrenciye aşına gelmiş ve böylece bu resmi beğenmiştir. “*Bu resimde daha fazla özgürlük mevcut.*” (AT96-A). “*Kadın güzel bir şeyler düşünüyor. Güzel bir kolyesi de var.*” (AT90-A). “*Günlük sıradan bir gün olduğu için (weil es ein Alltagsmoment ist also normal).*” (AT92-B). “*İnsan kendini rüyada gibi hissediyor, bana güzellik uykusunu hatırlatıyor (Es erinnert mich an einen Schönheitsschalf, man fühlt sich wie in einem Traum).*” (AT113-B). “*Bana ikiyüzlü insanları anımsatıyor. Ben bu resmi iki asil kadına benzettim. Kadınlar her*

ne kadar zorluk yaşadılarsa üstesinden gelmişler ve artık yorgun düşmüşler gibi duruyor.” (TT123-A). “Sigaranın kötü etkilerini, insanların gitgide bozulduklarını ve tembelliği anlatıyor.” (TT57-A). “Oradaki kız uyandığında arkadaki pahalı meyvelerden yiyebilecek. Pembe koltuğu çok beğendim.” (TT14-B). Cevaplara göre A resminde figürün gülümsemesi izleyicide güven ve özgürlük hissi yaratmaktadır. Günlük sıradan bir günü anlatması ve uykuyu hatırlatması nedeniyle öğrenciler B resmini beğenmektedirler. Türkiye’de yaşayan Türk öğrenci A resmini sosyal açıdan değerlendirmektedir. Kadınların hayatta her işi yapabileceğini, ne kadar zor olursa olsun üstesinden gelebileceklerini resimdeki kadınların yorgun ama mutlu yüzlerinden anladığını ifade etmektedir.

Kültürel obje temasında Almanya ve Türkiye’deki Türk öğrencilerin resimler üzerinde kültürlerinden etkilenerek obje, olay ve semboller üzerine değerlendirmeleri incelenmektedir. Bu temanın oluşmasını sağlayan öğrencilerden alınan değerlendirme cümleleri şöyle sıralanmaktadır: “Roma zamanlarını hatırlatıyor.” (AT116-B). “Hiçbir fikrim yok ama meyve tabağı Antik Yunan’dan kalma olabilir. Kadın da güzel duruyor.” (TT148-B). “Bana bir peygamberi hatırlatıyor (Einnert mich an einen Propheten).” (AT118-B). Almanya’da yaşayan Türk öğrenciler Türk sanatına ait olan B resmini beğendiklerini ifade ederken resimdeki bazı ayrıntıları tarihte farklı dönemlere benzetmişlerdir. Kadının kıyafeti ve koltuğa doğru uzanması öğrenciye eserin Roma zamanlarında olduğunu hatırlatmıştır. Arka plandaki meyve tabağı Antik Yunan dönemini çağrıştırmıştır. Bir öğrenciye resim peygamberi anımsatmıştır. “Muzaffer İzgü’nün “Anneannem” adlı serisini okumuştum. Bu resmi görünce onu hatırladım. Bu yüzden B resmi ilgimi çekti.” (TT107-B). “B resminde kadının dekoltesi görünüyor bu nedenle A resmini tercih ettim.” (AT122-A). “Kadının dekoltesi görünüyor. Bu normal değil (Man sieht den ausschnitt von der Frau, nicht normal).” (AT107-B). Bu öğrencilerden biri B resminde figürün dekoltesinin görüldüğü gerekçesiyle A resmini beğendiğini; diğer öğrenci ise A resminde kadının dekoltesi olduğu için B resmini beğendiğini ifade etmiştir. “Uyuyan güzeli anlattı. Meyveler güzel, eski zamanı anlatıyor.” (TT125-B). “Meyve kokusuyla uyumak çok güzel. Arkadaki kilim güzel bir hava katmış. Kadının gövdesine göre başı çok küçük.” (TT141-B). B resmi Türkiye’de yaşayan Türk

öğrencilere daha çok uyuyan güzel masalını hatırlatmış ve kilim desenlerini ayırt ederek beğenmişlerdir.

Kübizm temasında öğrencilerin bilgi birikimlerine göre resimleri sanatsal anlamda değerlendirme yapımlarıyla ortaya çıkan farklılıkları incelemek amaçlanmaktadır. Bu alanın oluşturulmasını sağlayan öğrenci değerlendirme yazıları şu şekilde sıralanmıştır: “*Soyut sanat daha güzel. Herkes başka bir şey görüyordur. Bence resmin derin bir hikâyesi var (abstrahte Kunst ist schöner).*” (AT160-A). “*Alışılmış dışı bir şey gördüğüm için. Anormal olması yüzünden bana daha çok hitap ediyor (Weil ich mal etwas ungewohntes seher, Weil es ein Bild ist das ich länger betrachtenkönnte, Es spricht mir aufgrund der annormalität meher zu).*” (AT112-A). “*Arkadaki desenler güzel. Kadın şişman ama meyveler güzelmiş.*” (TT129-B). “*Kadının üzerinde deniz ve batmak üzere olan güneş var. Kadının yüzü ikiye bölünmüş. Boynunda inci kolye var.*” (TT142-A). Almanya’da yaşayan Türk öğrenciler resmin daha çok soyut sanata yakın bir ürün olduğunu ifade etmişlerdir. Farklı şekillerin olması, resimdeki figürün çok çeşitli yorumlara açık olması ve resmin derin bir hikâyesinin olduğu düşüncesi onların beğenilerinde etkili olmuştur. Türkiye’de yaşayan Türk öğrenciler ise, figürün aksesuarlarından, yüzünün ikiye bölünmüş çizilmesinden daha çok etkilenmişlerdir.

Realizm temasında öğrencilerin gerçeklik algılarına göre resimleri değerlendirmeleriyle ortaya çıkan farklılıkları incelemek amaçlanmaktadır. Bu alanın oluşturulmasını sağlayan öğrenci değerlendirme yazıları şu şekilde sıralanmıştır: “*Canım üzüm çekti. Duvar güzel (Ich hab Lust auf Trauben, Die Wand ist Schön).*” (AT108-B). “*İnsan vücudunun sahip olamayacağı renkler var bu kadında. Buna rağmen daha gerçekçi görünüyor. Kafası ve omzu çok tuhaf bir pozisyonda olmasına rağmen mutlu.*” (AT39-A). Almanya’da yaşayan Türk öğrenciler, resimde gerçeğe uygun olmayan unsurların olduğunu fark etmelerine rağmen yine de bazı gerçeklikler onları etkilemiştir. Öğrencinin canının üzüm çektiğini söylemesi gerçekliği hissettiği anlamına gelebilir. Figürün duruş biçimi her ne kadar gerçeklikten uzak gelse de onun mutlu oluşu öğrenciyi etkilemiştir. “*Meyveler hoşuma gitti. Kadın tombul ama güzel duruyor. Diğeri çok saçma.*” (TT64-B). “*Kadının saçlarındaki detay ve*

meyvelerin olması, modern bir kadın dekoltesinin olması hoşuma gitti.” (TT95-B). “Duvardaki ve sehpadaki süsler güzel. Kadının elbisesi iyi, daha iç açıcı.” (TT139-B). Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerin cevaplarının içeriğinde bulunan meyvelerin güzel görünmesi, duvar ve sehpadaki süslerin güzel olması, figürün saçlarındaki detaylandırma ve modern kadını temsil ediyor olması ifadeleri öğrencilerin beğenilerindeki etkileri göstermektedir.

4. 6. Altıncı Soruya Ait Bulgular ve Yorumlar



Tablo 29: Alman ve Türk Öğrencilerin Soru 6’da Batı ve Türk Sanat Eseri Tercih Dağılımları

		S6			X ²	P
		Batı Sanatı	Türk Sanatı	Toplam		
Grup	AA	f	61	85	146	
		%	44,5	53,8	49,5	
	TT	f	76	73	149	2.523
		%	55,5	46,2	50,5	
Toplam		f	137	158	295	
		%	100	100	100	

Tablo 29 incelendiğinde Alman öğrencilerle Türk öğrencilerin estetik beğenilerini belirlemek amacıyla sunulan resimleri tercih etmeleri arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. ($X^2= 2.523, P>.05$)

6.soru için toplamda 295 öğrenci bu soruyu cevaplamıştır. Soruyu cevaplayan Almanya’da yaşayan 146 Alman öğrenciden 85 öğrenci Türk sanatına ait eseri, 61 öğrenci ise Batı sanatına ait eseri tercih etmiştir. Toplamda yine 149 öğrencinin oluşturduğu Türkiye’de yaşayan Türk öğrenci grubundan 76 öğrenci Batı sanatına ait eseri, 73 öğrenci ise Türk sanatına ait eseri tercih etmektedir. Türk sanatına ait eserin

tercih edilme oranlarına bakıldığında Almanya’da yaşayan Alman öğrencilerin % 53,8’inin, Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerin % 46,2’sinin Türk sanatına ait olan eseri beğendiği gözlenmektedir. Batı sanatına ait eserin tercih edilme oranlarına bakıldığında da Almanya’da yaşayan Alman öğrencilerin %44,5’inin, Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerin % 55,5’inin Batı sanatına ait eseri beğendiği görülmektedir.

4. 6. 1. Almanya’da Yaşayan Alman ve Türkiye’de Yaşayan Türk Öğrencilerin Soru 6 Tercihlerini Etkileyen Temel Sebepler

Almanya’daki Alman öğrenciler ve Türkiye’deki Türk öğrenciler Soru 6 için kendilerine sunulan iki eserden birini tercih etmişler ve beğenme nedenlerini üç cümle ile yazmışlardır. Soruyu cevaplayan tüm öğrencilerin yazdıkları bu nedenlerden yola çıkarak Soru 6 için dört alanda tema oluşturulmuştur. Bunlar; renkler; kültürel motiflerden etkilenme; portre yorumlama ve gerçeklik, net ayrıntı temalarıdır.

Tablo 30:Alman ve Türk Öğrencilerin Soru 6’da Tercih Nedenlerine Göre Dağılımları

		S6							
		Renkler		Kültürel Motiflerden Etkilenme		Portre Yorumlama		Gerçeklik Net Ayrıntı	
Grup	AA	f	%	f	%	f	%	f	%
		107	71,3	57	38	108	72	50	33,3
		83	55,3	68	45,3	106	70,7	31	20,7
	TT								

Soru 6’yı cevaplayan Almanya’da yaşayan 107 Alman öğrenci renkler temasını, 57 öğrenci kültürel motiflerden etkilenme temasını, 108 öğrenci portre yorumlama, 50 öğrenci gerçeklik, net ayrıntı temasını beğeni gerekçeleri olarak sunmuşlardır. Almanya’daki Alman öğrencilerin Soru 6 için değerlendirme sonuçlarına bakıldığında renkler teması % 71,3 oranında, kültürel motiflerden etkilenme % 38 oranında; portre yorumlama temasının %72 oranında; gerçeklik, net ayrıntı temasının % 33,3 oranında olduğu gözlenmektedir. Soru 6’yı cevaplayan Türkiye’de yaşayan 83 Türk öğrenci renkler temasını, 68 öğrenci kültürel

motiflerden etkilenme temasını, 106 öğrenci portre yorumlama temasını, 31 öğrenci gerçeklik, net ayrıntı temasını beğeni gerekçeleri olarak sunmuşlardır. Türkiye’deki Türk öğrencilerin soru 6 için değerlendirme sonuçlarına bakıldığında renkler teması % 55,3 oranında, kültürel motiflerden etkilenme % 45,3 oranında; portre yorumlama temasının %70,7 oranında; gerçeklik, net ayrıntı temasının % 20,7 oranında olduğu gözlenmektedir.

Soru 6 için tercih edilen eseri beğenme nedeni olarak öğrencilerin üç seçenekte belirttikleri cevaplardan en belirgin olanlar belirlenen temalara göre şöyle sıralanmaktadır:

Renkler temasında Alman ve Türk öğrencilerin resmi beğenme ve tercih etme durumunu belirleyen renkler ve oluşturduğu etki üzerine yanıtlar incelenmektedir. Öğrenciler resimlerdeki renkleri değerlendirirken mutluluk, hüznün gibi hisleri edinmenin yanında resimlerin kültürleri hakkında da ipuçları aramaktadırlar. Bunun gibi renkler temasının oluşmasını sağlayan cevaplar incelendiğinde şu sonuçlara varılmaktadır: *“Resim güzel ve renkli, mutluluk veriyor.” (A142-B)*. *“Parlayan renkler resme derinlik ve hayat vermiş.” (A59-B)*. *“Saçında renkli şeyler var.” (A69-B)*. *“Hintli gibi duruyor. Renkli takı açık tenli yüze uyuyor.” (A75-B)*. *“Takının renk seçimi güzel.” (A40-A)*. *“Takının renkleri güzel.” (A35-A)*. B resmini tercih eden Alman öğrencilerin bazıları resimde bulunan figürün başındaki renkli geleneksel takılardan dolayı bu eseri beğenmiştir. Ancak kültürü yansıtıcı bir unsur olduğu için değil sadece renk ve biçim yönünden hoş geldiği için beğenmiştir. *“B resminde renkler ve yüz ifadeleri soğuk ve kibirli, özlem var.” (A85-A)*. A resmini tercih eden bu öğrenci B resmini figürün duruşu ve yüz ifadesi bakımından güzel bulmamıştır. *“Gerçekçi olmayan ten rengi resmi daha ilginç hale getirmiş ama diğer resimlerle kıyaslanınca daha sakin bir hava var.” (A7-B)*. Bu öğrenciye göre ise B resmi, figürün yüzünde kullanılan rengin gerçek dışı olması bakımından ilginçtir. *“Kültürel zenginliği ifade ediyor. Renklerin akışı şehvetli, zevkli duruyor (bring Kulturelle Vielfalt zu Ausdruck, Klingt sinnlich mit genüsslichem Farben Übergang überein).” (A42-B)*. Bu öğrenciye göre ise B resminde renkli takılar kültürel bir zenginliği ifade etmektedir. Hangi kültüre ait olduğunun bilinmemesine rağmen kültür ögesi olduğu

fikri ve renklerin canlılığı bu beğeniyi etkilemektedir. “*Kadının renkleri ilginç, üzerindeki elbiseler çiçek renk uyumu bakımından çok güzel.*” (TT83-A). “*Kadının şapkasındaki renk güzelmiş. Dudakları ve yelpazesindeki desen de güzel.*” (TT130-A). Türk öğrenciler ise A resminde portre, şapka ve yelpaze üzerindeki renkleri güzel bulmuşlardır.

Kültürel motiflerden etkilenme temasında Alman ve Türk öğrencilerin resimler üzerinde kültürel simgeleri fark ederek bunlar üzerine yapılan değerlendirmeler incelenmektedir. Bu temanın oluşmasını sağlayan öğrencilerden alınan değerlendirme cümleleri şöyle sıralanmaktadır: “*Yelpaze seviyorum. Şapkadaki çiçek güzel.*” (A131-A). “*Tokyo’da bir Çinli akşam yolda yürüdüğü için...*” (A139-A). “*Şapka daha güzel.*”(A96-A). “*Kadının güzel şapkası var ve yelpazeleri seviyorum.*” (A35-A). “*Kadının ne taktığını değişik yönlerden yorumlayabilirsin.*” (A34-A). Alman öğrenciler figürdeki şapkayı ve yelpazeyi beğenmişlerdir. Şapkadan dolayı Çinli gibi algılanmıştır. Ayrıca süslü bir şapka olmasından dolayı gece kıyafeti olarak da algılanmış olabilir. A resmindeki şapkanın B resminde figürün başlığıyla karşılaştırıldığında şapka daha güzel bulunmaktadır. Buradaki tercihin kendi kültürüne aşına olan bir objeye duyulan beğeni olması doğaldır. “*Asyalı kadının mimikleri detaylı görünüyor.*” (A94-B). “*Asyalı bir dansçıyı hatırlatıyor.*” (A74-B). “*Karnavalı seviyorum.*” (A88-B). “*Çinli bir dansçı gibi duruyor, fashing (karnaval) kutlaması.*” (A12-B). “*Başka kültür.*” (A13-B). “*Asya havası var.*” (A24-B). “*Yabancı bir kültür (Eine Fremde Kultur).*” (A78-B). “*Geyşayı hatırlattı.*” (A15-B). B resmini beğenen Alman öğrencilerden bazıları buradaki bazı detayları başka bir kültüre ait olduğunu düşündükleri için tercih etmişlerdir. Onlara farklı bir kültürden bir eseri izlemek zevk vermiştir. Her öğrenci farklı bir kültüre ait olduğunu düşündüğü sembolleri sıralamıştır. Kadının yüzündeki ifade, kısık bakışlı olması ya da gözlerinin çizgi gibi görünmesi, teninin rengindeki bozluk izleyicilerin zihninde Asyalı bir kadını canlandırmaktadır. Figür, başındaki renkli süslerden dolayı geyşa ya da geleneksel bir kutlama olan karnavalda bir kadın olarak yorumlanmıştır. “*Taki güzel görünüyor.*” (A104-A), şeklinde yorum yapan öğrenci figürün boynundaki fuları ve yelpazeyi beğenmektedir. Bunlar Batı kültürünün örnekleridir ve bu nedenle aşına gelmektedir. “*Aksesuarları güzel.*” (TT60-B), şeklinde yorum yapan Türk

öğrenciye göre ise, B reminde kadının başlığındaki renkli süsler güzeldir. Resimdeki bu aksesuarlar Türkmen kızlarının folklorik kıyafetlerinde olan bir ayrıntı olarak kabul edilebilir. *“Yelpaze bana büyükannemi hatırlattı. Onun da buna benzer bir yelpazesini vardı. Şapka da bana amcamın hediye ettiği şapkamı hatırlattı.”* (A50-A). Resimdeki şapka geçmiş bir deneyimi hatırlattığı için bu resmin beğenildiği anlaşılmaktadır. Aileden birinin ya da çok yakın birinin sahip olduğu bir şeyi hatırlatma veya daha öncesinde alınmış bir hediyeyi anımsatma kısacası sevilen bir olayı hatırlatma beğenide etken olabilmektedir. *“Kadın daha geleneksel.”* (TT93-B). *“Kafasında küçük renkli koniler var.”* (TT142-B). *“Saçındaki süs çok renkli, bana yakın geldi.”* (TT117-B). *“Resme bakınca bir sanatı hatırlatıyor. Önceden 1909’larda giyilen elbiselere benziyor. Renkleri güzel.”* (TT121-B). Türk öğrencilerin bu soru için beğenilerinin temelinde genellikle kültürel yakınlık ya da geleneksel durum bulunmaktadır. Resimde figürün başındaki renkli süsleri kültürel bir öge olarak algılamakta ancak tam açıklamasını yapamamaktadır. *“Saçındaki süs çok renkli, yakın geliyor”* ifadesindeki *“yakın gelme”* ifadesi kültürel bir sıcaklığın hissettirdiği duygudur. Middleton ve Jones (2000) ve Hofstede (2001), çevresel farklılıkların çok hissedilmediği toplumlarda insanların kendini ifade etmelerinin daha kısıtlı olabileceği ihtimaline rağmen kültürel bakımdan birbirinden çok farklı olan toplumların öz değerlerine olan toplumsal eğilimlerinin daha fazla olduğunu dile getirmektedir (Aktaran: Johnson, Shavitt ve Holbrook, 2011:139). Toplumda var olduğu düşünülen *“beklenen sosyal tepki”* olarak açıklanan SDR (Socially Desirable Responding)’nin etkin farklılığını hissetmek için Doğu-Batı kültürü gibi geniş coğrafyadaki toplumlar arasındaki farklılıklara bakılmalıdır (Johnson, Shavitt ve Holbrook, 2011:139). Doğu ve Batı kültüründen geleneksel kıyafetlere sahip olan kadın figürlerin konu olduğu bu soruda Türk öğrencilerin B resmindeki geleneksel yapıdan hoşlandıkları, Alman öğrencilerin her iki resimde kendilerine aşına gelen görünümünden hoşlandıkları anlaşılmaktadır. Bu durum ile ilgili Lawlor (1955), Güney Afrika’dan sekiz adet tasarım örneğini İngiltere’de konuları en çok ve en az beğenilen iki tasarımı araştırmıştır. Araştırmanın sonucunda Güney Afrika’da ve İngiltere’de tercih edilen örnekler arasında farklılık bulunmuştur. Lawlor, bu durumu tasarımlara bağlı olan genel bir kanıt olarak görmüş ve yargıların kültürel birikim sonucunda ortaya çıkan sosyal tepki olduğu sonucuna varmıştır (Aktaran: Berry,

Poortinga, Segall ve Dasen, 1998: 156). Bu soru için verilen sosyal tepki de kültürel birikimin bir yansıması olarak yorumlanabilir.

Portre yorumlama temasında resimdeki portrelerin rengi, ifadeleri ile ilgili etkilenme, benzetmelerle oluşan duygusal çözümlenmeler incelenmektedir. Bu temayı oluşturan öğrenci cevapları şöyle sıralanmaktadır: “Kadın asil duruyor.” (A98-A). “Kadın zengin ve alımlı duruyor.” (A109-A). Şapka eğik duruyor.” (A58-A). “Gergin duruyor.” (A21-A). “A resmindeki kadının altında ezilmiş gibi hissediyorum. Kendimi değersiz hissediyorum (fühle mich der Frau untergeordnet lässt mich weniger wert fühlen).” (A25-A). “Kadın zirvede yaşyormuş gibi görünüyor.” (A140-A). “Kadının maddi durumunu (zenginliğini) anlayabiliyorsunuz (Man kann erkennen aus welchem stand die Frau ist).” (A73-A). “Bu resim daha huzurlu.” (A90-A). “B resminde kadının kafasının duruşu bana uyuşturucu bağımlısı bir insanı hatırlatıyor. A resmindeki kadın kendine güveni ve bağımsızlığı yansıtıyor.” (A48-A). “Kadının yüzü A resminde daha yumuşak, güzel, kadınsı, nazik.” (A33-A). “Bu resimdeki kafanın formu hoşuma gitti. Genel anlamda mimikler daha güzel.” (A63-A). Alman öğrencilerin A resmini beğenme gerekçelerine bakıldığında portrenin ifadesinden figürle ilgili izlenimlerinin etkili olduğu görülmektedir. Kadının şapkasındaki gösteriş, yelpazesi, süslü fuları ve elbisesinden dolayı zengin ve çok lüks yaşantıya sahip olduğu şeklinde yorumlanmaktadır. “Kendimi değersiz hissediyorum.” ifadesi figürün dik ve gergin duruşundan dolayı asil olduğu şeklinde yorumlanabilir. B resmindeki figürün yüzündeki renklerden dolayı öğrencilere daha sert gelmiştir. Bu nedenle A resmindeki portre gerçek renklere sahip olmamasına rağmen yine bu resmi beğenmiştir. Resimdeki portre öğrenciye göre daha samimi ve naziktir. “Birazcık çılgın bu güzel (Es ist ein kleines bisschen verrückt. Das ist cool).” (A108-B), şeklinde ifade eden öğrenci ise, B resmini renklerinden dolayı çılgın ve güzel bulmaktadır. “Sanki başkalarında olmayan bir şey var. Kadın korku yayıyor, öldürmek istiyormuş gibi. Bu resim tehlikeli, resim korku uyandırıyor.” (A143-B). “Yüz çizgileri gücü simgeliyor. “Yüzünden dolayı sert ama aynı zamanda giysiler yüzünden dinamik (wirkt lockerer / nicht so streng, wirkt offener, strenge durch das Gesicht und gleichzeitig dynamik durch die Kleidung).” (A22-B). “B resminde kendini üzgün hissediyorsun (Das Bild

steckt an man fhlt sich traurig).” (A49-B). *“Resimdeki kadın daha iyi duruyor, burnu havada değil.”* (A65-B). B resmini beğenen bazı Alman öğrenciler beğeni nedenlerini resimde portrenin hissettirdiği korku, sertlik, tehlikeli olma duygularına bağlamaktadırlar. Diğer gruplardaki öğrenciler A resmini zarafeti ve mutluluğu yansıttığı için beğenirken Alman öğrencilerin bulunduğu gruptaki öğrenciler de B resmini korkutucu olduğu için beğenmektedir. Ancak buradaki beğeni, figürün korkunç ve tehlikeli durmasının yanında yüz çizgilerinin gücü simgelemesinden dolayı da gerçekteşmektedir. Figürün başındaki süslü başlığın renkleri ve hareketi figüre dinamiklik sağlamaktadır. *“Modernleşmiş bir insanı anlatıyor. Gayet zarif kişilik gibi duruyor. Elindeki yelpaze ayrı bir hava katmış.”* (TT64-A). *“Ressam kadına benziyor. Resimdeki fırça dokuları resmi güzel gösteriyor. şapkasındaki ss biraz çirkin gösteriyor. O ss olmasa daha güzel olurdu.”* (TT115-A). *“Kadının bakışları sanki “Bana yardım edin.” der gibi duruyor. Farklı bir ülkeden gelen İngiltere gibi bakımlı bir kadına benziyor. Renkleri düzgün duruyor.”* (TT112-A). A resmini tercih eden Türk öğrencilere göre bu resim modernliği, bakımlı bir kadını ve zarafeti daha çok yansıtmaktadır. Geleneksellikten hoşlanmayan öğrenciler bu yönde tercih yapmaktadır. Renkler ve fırça vuruşlarından meydana gelen dokular daha çok ilgi çekmiştir. *“Kadının yüzünden hissettiklerini anlayabiliyorum. Dış görünüşü ne kadar renkli olsa da siyah-beyaz duruyor. Ümitsizlik resmedilmiş.”* (TT74-B). *“Yüzündeki şüpheci ifade hoşuma gidiyor. İlginç. B resminin güneşli bir havası var.”* (A30-B). *“Kadının karakterini gösteriyor (Zeigt der Charakter der Frau).”* (A17-A). B resmini tercih eden Alman ve Türk öğrencilerin figürlerin yüz ifadelerinin ve duruşlarının değerlendirilmesi sonucunda resimleri psikolojik anlamda değerlendirdikleri anlaşılmaktadır. Renkli bir mekân içinde siyah-beyaz yüz çizgilerini kadının sahip olduğu umut içinde umutsuzluk ve hüzün hisleri olarak yorumlamışlardır. Figürün yüzündeki şüpheci ifade ilginç gelmiştir.

Gerçekteşlik, net ayrıntı temasında öğrencilerin resimler üzerindeki ayrıntılara dikkat edip bunları yorumlamalarıyla elde edilen veriler incelenmektedir. Bunun sonucunda ortaya çıkan yanıtları şöyle sıralayabiliriz: *“Saçları daha hoş. Resim daha gerçekteş. Hisleri daha çok anlaşılıyor.”* (TT65-B). *“şapkasındaki çiçek ilgi çekiyor. Kadının yüzü çok güzel çizilmiş.”* (TT136-A). *“Kadının yüzü güzel çizilmiş. Arka*

plan güzel, kıyafetinde çok ayrıntı var.” (TT134-B). A veya B resimlerini tercih eden öğrenciler genellikle figürlerin kıyafetlerinde daha çok ayrıntı olduğunu, yüzündeki ifadenin daha belirgin olduğunu düşünmektedir. Bu nedenle ifade etmek istenilen duyguyu daha iyi anlayabildiklerinden dolayı beğendiklerini söylemektedirler.

4. 6. 2. Almanya’da ve Türkiye’de Yaşayan Türklerin Soru 6 Tercihleri

Tablo 31:Almanya’da ve Türkiye’de Yaşayan Türk Öğrencilerin Soru 6’da Batı ve Türk Sanat Eseri Tercih Dağılımları

			S6			X ²	P
			Batı Sanatı	Türk Sanatı	Toplam		
Grup	AT	f	75	82	157	.320	.571 P>.05
		%	49,2	52,9	51,3		
	TT	f	76	73	149		
		%	50,3	47,1	48,7		
Toplam		f	151	155	306		
		%	100	100	100		

Tablo 31 incelendiğinde Almanya’da yaşayan Türk öğrencilerle Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerin estetik beğenilerinde oluşan değişimde farklı bir kültürel ortamda yaşamının etkisi olup olmadığını belirlemek amacıyla sunulan resimleri tercih etmeleri arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. ($X^2=.320$, $P>.05$)

6.soruyu toplamda 306 öğrenci cevaplamıştır. Soruyu cevaplayan Almanya’da yaşayan 157 Türk öğrenciden 82 öğrenci Türk sanatına ait eseri, 75 öğrenci ise Batı sanatına ait eseri tercih etmiştir. Toplamda yine 149 öğrencinin oluşturduğu Türkiye’de yaşayan Türk öğrenci grubundan 76 öğrenci Batı sanatına ait eseri, 73 öğrenci ise Türk sanatına ait eseri tercih etmektedir. Türk sanatına ait eserin tercih edilme oranlarına bakıldığında Almanya’da yaşayan Türk öğrencilerin % 57,9’unun, Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerin % 47,1’inin Türk sanatına ait olan eseri beğendiği gözlenmektedir. Batı sanatına ait eserin tercih edilme oranlarına bakıldığında da Almanya’da yaşayan Türk öğrencilerin % 49,2’sinin, Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerin % 50,35’inin Batı sanatına ait eseri beğendiği görülmektedir.

4. 6. 3. Almanya’da ve Türkiye’de Yaşayan Türklerin Soru 6 Tercihlerini Etkileyen Temel Sebepler

Soruyu cevaplayan tüm öğrencilerin yazdıkları bu nedenlerden yola çıkarak Soru 6 için dört alanda tema oluşturulmuştur. Bunlar; renkler; kültürel motiflerden etkilenme; portre yorumlama ve gerçeklik, net ayrıntı temalarıdır.

Tablo 32:Almanya ve Türkiye’de Yaşayan Türk Öğrencilerin Soru 6’da Tercih Nedenlerine Göre Dağılımları

		S6							
		Renkler		Kültürel Motiflerden Etkilenme		Portre Yorumlama		Gerçeklik Net Ayrıntı	
Grup	AT	f	%	f	%	f	%	f	%
		100	62,5	66	41,3	110	68,8	43	26,9
		83	55,3	68	45,3	106	70,7	31	20,7
	TT								

Soru 6’yı cevaplayan Almanya’da yaşayan 100 Türk öğrenci renkler temasını, 66 öğrenci kültürel motiflerden etkilenme temasını, 110 öğrenci portre yorumlama, 43 öğrenci gerçeklik, net ayrıntı temasını beğeni gerekçeleri olarak sunmuşlardır. Almanya’daki Türk öğrencilerin soru 6 için değerlendirme sonuçlarına bakıldığında renkler teması % 62,5 oranında, kültürel motiflerden etkilenme % 41,3 oranında; portre yorumlama temasının % 68,8 oranında; gerçeklik, net ayrıntı temasının % 26,9 oranında olduğu gözlenmektedir. Soru 6’yı cevaplayan Türkiye’de yaşayan 83 Türk öğrenci renkler temasını, 68 öğrenci kültürel motiflerden etkilenme temasını, 106 öğrenci portre yorumlama temasını, 31 öğrenci gerçeklik, net ayrıntı temasını beğeni gerekçeleri olarak sunmuşlardır. Türkiye’deki Türk öğrencilerin soru 6 için değerlendirme sonuçlarına bakıldığında renkler teması % 55,3 oranında, kültürel motiflerden etkilenme % 45,3 oranında; portre yorumlama temasının % 70,7 oranında; gerçeklik, net ayrıntı temasının % 20,7 oranında olduğu gözlenmektedir.

Soru 6 için tercih edilen eseri beğenme nedeni olarak öğrencilerin üç seçenekte belirttikleri cevaplardan en belirgin olanlar belirlenen temalara göre şöyle sıralanmaktadır:

Renkler temasında Almanya ve Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerin resmi beğenme ve tercih etme durumunu belirleyen renkler ve oluşturduğu etki üzerine yanıtlar incelenmektedir. Öğrenciler resimlerdeki renkleri değerlendirirken mutluluk, hüznün gibi hisleri edinmenin yanında resimlerin kültürleri hakkında da ipuçları aramaktadırlar. Bunun gibi renkler temasının oluşmasını sağlayan cevaplar incelendiğinde şu sonuçlara varılmaktadır: *“Çok fazla renk yok böylece figürün yüzünden başka bir yere bakamıyorum. Dikkatim dağılmıyor.”* (AT145-A). *“Arka plan kırmızı şapkayı ve yelpazeyi ortaya çıkarıyor.”* (AT66-A). *“Sanki kadının kıyafetinde karpuzlar varmış ve hepsi farklı renkteymiş gibi görünüyor.”* (AT107-B). *“Kadının taşıdığı renk oyunlarını sevdim.”* (AT6-B). *“Kafasının etrafındaki renklerin kullanımı hoşuma gitti.”* (AT30-B). *“Saçındaki renkli şekiller dikkat çekici.”* (TT37-B). *“B resmi ilgimi daha çabuk çekti. Kadının saçındakiler ilgi çekici. Renk uyumu güzel.”* (TT140-B). *“B resmindeki kadının saçındaki tokaların renkleri dikkat çekici. A resmine göre daha göz alıcı.”* (TT10-B). Almanya’da yaşayan Türk öğrenciler daha çok figür ve arka fonda renk ilişkisini göz önünde bulundurmaktadır. Resimde figürün başındaki renkli süsler öğrencilere ilginç gelmektedir. Bazı öğrenciler bunlara toka, bazıları ne olduğunu tam algılayamadığı için şekil demektedir. Burada dikkat çekilecek nokta, Türk öğrencilerin bu takıya bilinçaltından gelen bir uyarı ile kendilerini yakın hissetmeleri ve beğenmeleridir. Çünkü verilen ifadelerde resimdeki bu unsurla ilgili açık bir bilgi yazılmamış sadece ilginç geldiği için beğenildiği söylenmiştir. *“Picasso’nun resimlerine benzediği için beğendim.”* (TT68-A). *“Yelpaze daha güzel, Mona Lisa’ya benziyor.”* (TT14-A). Bu cevaplarda öğrencilerde önceden kazanılmış sanat bilgisi etkisinin olduğu söylenebilir. Renkler ve şekiller Picasso’yu, figürün hafif yan duruşu Mona Lisa’yı hatırlatmıştır.

Kültürel motiflerden etkilenme temasında Almanya ve Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerin resimler üzerinde kültürel simgeleri fark etmesi ile bunlar üzerine yapılan değerlendirmeler incelenmektedir. Bu temanın oluşmasını sağlayan öğrencilerden alınan değerlendirme cümleleri şöyle sıralanmaktadır: *“Kadının şapkasındaki işlenmiş çiçekler güzel duruyor.”* (AT140-A). *“Bana Asyalıları ve eski bir diziyi hatırlatıyor.”* (AT141-B). *“Çin kültürünü hatırlatıyor.”* (AT149-B).

“Kafasındaki takılardan dolayı kadın bir kutlamadaymış gibi görünüyor. Bu resim sanki geleneksel kökten geliyormuş gibi görünüyor.” (AT119-B). “Rio de Jenerio’yu (karnavalıdan dolayı) hatırlattı.” (AT121-B). “Bana Mısırlıları hatırlattı.” (AT123-B). “Asyalı simgeler var.” (AT83-B). “Kadın bana Çinli bir kadını anımsattı.” (AT87-B). “Çinli bir oyuncuyu hatırlattığı için.” (AT51-B). “Bana eski kültürleri hatırlatıyor.” (AT91-B). “Kadında Hintli bir şey var.” (AT70-B). “Japon gibi görünüyor. Bana palyaçoğu hatırlattı, bir de karnavalı.” (AT55-B). “Kadının başındaki süsler sanki bir folklordan geldiğini gösteriyor. Bu benim için güzel bir ortam yaratıyor.” (AT38-B). B resmini tercih eden öğrenciler farklı kültürlerden yola çıkarak resmi yorumlamaktadır. Geleneksel motiflerin varlığında ve eski bir kültür örneği olduğunda aynı fikirde olan öğrenciler bu motiflerin hangi kültüre ait olduğunu kendi ilgilerine göre değerlendirmektedir. Bu nedenle aynı resme bakan her öğrenci farklı fikirler sunmaktadır. Portrenin uzun yüzlü ve çekik gözlü olmasından ve başındaki renkli süsten dolayı Hintlilere, Asyalılara veya Çinlilere benzetme yapılmıştır. Figürün başındaki süslerden dolayı karnavalı hatırlatmaktadır. Karnaval Batı kültürüne ait bir eğlence olduğu için batı kültürü ile yetişmiş insanlarda bu benzetim görülmektedir. Almanlar ve Almanya’da yaşayan Türkler karnaval benzetimini sık kullanmaktadır. Türkiye’de yaşayan Türk öğrenciler ise sadece folklorik bir süs eşyası olarak görmektedir. “Bana soyluluğu ve Orta Çağ’ı hatırlatıyor” (AT94-A). A resmine kadının kullandığı şapka, fular ve yelpaze Avrupa tarihinde burjuvazinin belirgin özelliklerindendi. Bu nedenle bu semboller öğrenciye Orta Çağ dönemini anımsatmıştır. “Japon gibi görünüyor ve ben Japonları severim.” (AT122-A). Bu cevaba göre ise figürün şapkası ve yine gözleri ile yüz ifadesinden Japonlara benzetilmektedir. “Bana Türk bir oyuncuyu hatırlatıyor.” (AT135-A). “Bu resim asil görünüyor. Adam sanki 17.yy’dan çıkmış gibi.” (AT99-A). “Elbise Avrupalı.” (AT46-A). Bu cevaplardan A resmini Avrupalı asillerden birinin resmi olduğu için beğenildiği anlaşılmaktadır. Gökay’a (2004:40) göre öğrenciler görsel ve geleneksel kültür ürünleri üzerinde eğitilmiş olmalıdırlar. İlköğretim seviyesinde öğrencilerin dünya üzerinde yaşayan farklı kültürleri ve insanları bu açıdan değerlendirmeleri, dünyayı ve çevrelerini daha iyi algılayabilmeleri, anlamaları için önemlidir. Öğrencilerin kendi kıyafetlerini modelinden mi, renginden mi, yoksa diğer insanlara nasıl görüldüğüyle ilgili olarak mı seçtikleri beğenileri

konusunda bilgi vermektedir. Beğenilerinin görsel kültür değerleriyle nasıl geliştiği konusunda bilgilendirilmeleri ise onların çevrelerini biraz daha iyi anlamalarını sağlamaktadır. Öğrencilerin estetik beğeni kavramaları, onların seçtikleri günlük ihtiyaçlarını da etkileyeceği için estetik değerlendirmeyi öğrenmelerinde yarar görülmektedir. Okullarda üzerinde durulmayan fakat günlük hayatın içerisinde yer alan görsel etkiler öğrencilerin duygusal ve estetik açıdan farklı yönlerine çekilmesine neden olabilmektedir. “*İnsanların eşit olduğu anlatılıyor. Dinine düşkün bir resim. Tarihteki kültürü anlatıyor.*” (TT91-B). Türkiye’de yaşayan Türk öğrencinin B resminde insanların eşit olduğu mesajını yorumlamasının sebebi geleneksel kıyafet görünümündeki figür olabilir. Diğer insanların kıyafetlerinde olduğu gibi burada da renkli süsler vardır. A resmindeki figürle karşılaştırıldığında daha sade bir görünüme sahip olan figür daha halktan birini temsil etmektedir. Tarihteki kültür yansıtımının ve dine dayalı olmasının vurgulandığı bu cevapta Türk kültürü kastedilmiştir. “*Yelpazeyi çok beğendim. Ögeleri ve ruhu güzel, şapka harika.*” (TT66-A). “*Yelpazeye bayıldım.*” (TT138-A). “*Elinde yelpaze olup sallıyor. Başında şapka olması, sosyete güzeli.*” (TT147-A). Örneklerde görüldüğü gibi Türkiye’de yaşayan bazı Türk öğrenciler Batı kültüründen hoşlandığı için bu içerikteki resimlere ilgi duymuştur. Yelpaze ve şapkanın olması modern ve sosyete denilen popüler bir görüntü sergilemektedir. Bu nedenle bu öğrenciler tarafından beğenilmiştir. Bu örnek yazılarla aynı doğrultuda olan Klepsch ve Logie’nin (1982) ve Belet ve Erişti’nin (2009) öğrencilerin kültürel değerleri hakkında yaptığı incelemelerinde geleneksel kıyafetlerin geçmişten gelen değerler ve kültür ögesi olarak vurgulandığı görülmüştür (Erişti ve Belet, 2010:261).

Portre yorumlama temasında resimdeki portrelerin rengi, ifadeleri ile ilgili etkilenme; benzetmelerle oluşan duygusal çözümlenmeler incelenmektedir. Bu temayı oluşturan öğrenci cevapları şöyle sıralanmaktadır: “*Dişi Michael Jackson gibi görünüyor. Tahıl, buğday var.*” (AT133-B). “*Michael Jackson’a benziyor.*” (AT157-B). “*Kadının solgun görünmesi göze çarpıyor. Yüz ifadesi şaşkın, elbisesi çok güzel duruyor.*” (AT111-B). “*Resimdeki figür kıskançlık gibi hisleri ifade ediyor.*” (AT116-B). “*Hintli bir bayan gibi görünüyor.*” (AT160-B). “*Bana karnavalı hatırlattı.*” (AT150-B). “*Bana annemin eski görünüşünü hatırlattı (Erinnert mich an das rühere*

Ausseher meiner Mutter).” (AT115-B). “*Bana her insanın farklı olduğunu gösteriyor.*” (AT117-B). “*Güzellik tanrıçası Afrodit’i hatırlattı.*” (AT102-B). B resminde portrenin yüz ifadesi ve rengi yönünden yorumlara bakıldığında soğuk, solgun ve kıskanç bir karakter izlenimi bırakmaktadır. Hintli bir kadına ya da Michael Jackson’a benzetilmektedir. Başındaki süslerle bir öğrencinin annesinin eski halini ve bir karnavalı hatırlatmaktadır. Renklerde çeşitlilik olması burada insan karakteri çeşitliliğine vurgu yapılması olarak yorumlanmıştır. Aynı zamanda figürün güçlü ve renkli duruşu Afrodit’i anımsatmıştır. “*Karnavalımsı görünüyor. Ciddi bakıyor ve karakter açısından güçlü görünüyor*” (AT114-A). “*Eski oyuncu gibi duruyor. Zengin duruyor.*” (AT128-A). “*Modern görünüyor.*” (AT136-A). “*Havalı kıyafet.*” (AT151-A). “*A resmindeki kadın çok tarz ve zarif. Kadın çok kibar görünüyor, güzel kıyafetleri var.*” (AT90-A). “*Bana çocuk kitaplarındaki zengin kadınları hatırlatıyor.*” (AT68-A). “*Dik duruş, soylu hal.*” (AT41-A). “*Asil görünüyor.*” (AT45-A). A resmindeki portre ise daha çok şapka, yelpaze ve elbiseden dolayı zengin ve modern bir izlenim yaratmaktadır. “*Elbise hoşuma gitti.*” (AT62-B). “*Kadının saçlarında meyveler asılı.*” (AT56-B). “*Terk edilmiş, bırakılmış duruş.*” (AT73-B). “*B resmi daha özgür görünüyor.*” (AT75-B), şeklinde yorum yapmasına rağmen diğer öğrenci, “*Huzursuz görünüyor çünkü gözleri katran gibi duruyor.*” (AT2-B), diyerek B resmindeki figürün koyu ten rengi huzursuz, terk edilmiş ve üzgün olarak yorumlamıştır. “*Resim bana kendine güvenen bir kadını gösteriyor. O, zengin görünüyor (Es zeigt mir eine selbst bewusste Frau. Sie sieht wohlhabend aus, Ihr Gesichtsausdruck ist neutral).*” (AT52-A). “*Resmedilmiş kadın asil ve kültürlü görünüyor.*” (AT37-A). “*Elinde palet var.*” (TT9-A). “*Turist gibi duruyor. Benim için kırmızı şapka çok güzel. Kadın iyi gibi duruyor.*” (TT149-A). “*Kadınlığı ifade ediyor ve kadın değerine göre daha terbiyeli duruyor.*” (AT10-A). “*Kadın bir asalet gibi çıkmış. Kıyafetleri çok güzel.*” (TT116-A). A resmindeki figürün kıyafetinden ve duruşundan dolayı asil, kültürlü ve zengin olarak düşünülmektedir. Kendine güvenen bir kadın ve diğer resimle kıyaslanarak daha dışı bir görüntü sergilediği ifade edilmiştir. Bir diğer öğrenci ise figürün elindeki yelpazeyi palete benzetmiş ve onun ressam olduğu yorumunu yapmıştır. Burada vurgulanmak istenen kadının, kıyafetinden dolayı daha elit bir tabakayı sembolize etmesidir. “*Tehlikeyi hatırlatıyor.*” (AT27-B). “*Yüz ifadesi bir hikâyeyi anlatıyor gibi.*” (AT32-B). “*Özürlü*

bir insan resmedilmiş. Örgüleri çok güzel.” (TT75-B). “Amerikan Horror Story’deki cadiya benzettim. Kadını severim.” (TT123-B). “Baş döndüren dolgun dudaklar. Kafasındaki fes de güzel.” (TT148-B). B resminin renklerinden, portrenin biçimi ve farklı renginden dolayı sıra dışı bir olguya benzetme gereği duyulmuştur. Figürün başındaki süsler yine burada geleneksel fes ya da saç örgülerinin güzel olması şeklinde yorumlanmıştır.

Gerçeklik, net ayrıntı temasında öğrencilerin resimler üzerindeki ayrıntılara dikkat edip bunları yorumlamalarıyla elde edilen veriler incelenmektedir. Bunun sonucunda ortaya çıkan yanıtları şöyle sıralayabiliriz: *“Kıyafetindeki ayrıntılar yüzünü biraz yok ediyor (Die Details an ihnen Klamoten lässt ihren Gesicht etwas verschwinden).” (AT103-B). “Kadın dik durduğu için ve makyajlı olduğu için tam bir kadın gibi duruyor. Dudaklarını güzel buldum (Weil die Frau mir eleganter ist, Weil sie mir besser gefällt).” (AT100-A). “Kıyafetin desenlerini çok beğendim. Şekilleri güzel görünüyor. Şapkasını çok beğendim.” (TT84-A). “B resminde yüz hatları ve gölgelendirmeler gerçekçi. B resmi sanki 19 Mayıs, 23 Nisan törenlerini anımsatıyor.” (TT78-B). A veya B resimlerini tercih eden öğrenciler genellikle figürlerin kıyafetlerinde daha çok ayrıntı olduğunu, yüzündeki ifadenin daha belirgin olduğunu ve figürün duruşunun daha asil ve etkileyici olduğunu düşünmektedir. Bu nedenle ifade etmek istenilen duyguyu daha iyi anlayabildiklerinden dolayı beğendiklerini söylemektedirler. Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerden biri bu resmi renkli süslerden ve kıyafetten dolayı milli bayramlara benzetmiştir.*

4. 7. Yedinci Soruya Ait Bulgular ve Yorumlar



Tablo 33: Alman ve Türk Öğrencilerin Soru 7’de Batı ve Türk Sanat Eseri Tercih Dağılımları

		S7			X ²	P
		Türk Sanatı	Batı Sanatı	Toplam		
Grup	AA	f	20	128	148	
		%	31,7	54,5	49,7	
	TT	f	43	107	150	10.260
		%	68,3	45,5	50,3	
Toplam		f	63	235	298	
		%	100	100	100	

Tablo 33 incelendiğinde Alman öğrencilerle Türk öğrencilerin estetik beğenilerini belirlemek amacıyla sunulan resimleri tercih etmeleri arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. ($X^2=10.260$, $P<.05$)

7. soruyu toplamda 298 öğrenci cevaplamıştır. Soruyu cevaplayan Almanya’da yaşayan 148 Alman öğrenciden 20 öğrenci Türk sanatına ait eseri, 128 öğrenci ise Batı sanatına ait eseri tercih etmiştir. Toplamda yine 150 öğrencinin oluşturduğu Türkiye’de yaşayan Türk öğrenci grubundan 107 öğrenci Batı sanatına ait eseri, 43 öğrenci ise Türk sanatına ait eseri tercih etmektedir. Türk sanatına ait eserin tercih edilme oranlarına bakıldığında Almanya’da yaşayan Alman öğrencilerin % 31,7’sinin, Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerin % 68,3’ünün Türk sanatına ait olan eseri beğendiği gözlenmektedir. Batı sanatına ait eserin tercih edilme oranlarına bakıldığında da Almanya’da yaşayan Alman öğrencilerin % 54,5’inin, Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerin % 45,5’inin Batı sanatına ait eseri beğendiği görülmektedir. Bu soruda alınan cevaplara göre Alman ve Türk öğrencilerin daha çok Batı sanat eserini beğendiklerini ancak kendi içinde de Batı sanat eserinin

beğenme oranının Alman öğrencilerde daha fazla olduğu anlaşılmaktadır. Bu nedenle buradaki sonuçlar arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmaktadır.

4. 7. 1. Almanya’da Yaşayan Alman ve Türkiye’de Yaşayan Türk Öğrencilerin Soru 7 Tercihlerini Etkileyen Temel Sebepler

Almanya’daki Alman öğrenciler ve Türkiye’deki Türk öğrenciler Soru 7 için kendilerine sunulan iki eserden birini tercih etmişler ve beğenme nedenlerini üç cümle ile yazmışlardır. Soruyu cevaplayan tüm öğrencilerin yazdıkları bu nedenlerden yola çıkarak Soru 7 için beş alanda tema oluşturulmuştur. Bunlar, obje yorumlama ve his edinme; manzara, empresyonizm; realizm; geçmiş deneyim hatırlatma; bakış açısı, perspektif temalarıdır.

Tablo 34: Alman ve Türk Öğrencilerin Soru 7’de Tercih Nedenlerine Göre Dağılımları

S7										
Grup	Çevresel Etkileri Yorumlama His Edinme		Manzara Empresyonizm		Realizm		Geçmiş ve Bilgi Deneyimi Hatırlama		Bakış Açısı Perspektif	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
AA	127	84,7	108	72	41	27,3	32	21,3	58	38,7
TT	133	88,7	109	72,7	32	21,3	40	26,7	47	31,3

Soru 7’yi cevaplayan Almanya’da yaşayan 127 Alman öğrenci obje yorumlama ve his edinme temasını, 108 öğrenci manzara, empresyonizm temasını, 41 öğrenci realizm, 32 öğrenci geçmiş ve bilgi deneyimi hatırlatma temasını, 58 öğrenci bakış açısı, perspektif temasını beğeni gerekçeleri olarak sunmuşlardır. Almanya’daki Alman öğrencilerin Soru 7 için değerlendirme sonuçlarına bakıldığında obje yorumlama ve his edinme teması % 84,7 oranında, manzara, empresyonizm teması % 72 oranında; realizm temasının % 27,3 oranında; öğrenci geçmiş ve bilgi deneyimi temasının % 21,3 oranında, bakış açısı, perspektif temasının % 38,7 oranında olduğu gözlenmektedir. Soru 7’yi cevaplayan Türkiye’de yaşayan 133 Türk öğrenci obje yorumlama ve his edinme temasını, 109 öğrenci manzara, empresyonizm temasını, 32 öğrenci realizm, 40 öğrenci geçmiş ve bilgi

deneyimi hatırlatma temasını, 47 öğrenci bakış açısı, perspektif temasını beğeni gerekçeleri olarak sunmuşlardır. Türkiye'deki Türk öğrencilerin Soru 7 için değerlendirme sonuçlarına bakıldığında obje yorumlama ve his edinme teması % 88,7 oranında, manzara, empresyonizm teması % 72,7 oranında; realizm temasının % 21,3 oranında; öğrenci geçmiş ve bilgi deneyimi temasının % 26,7 oranında, bakış açısı, perspektif temasının % 31,3 oranında olduğu gözlenmektedir.

Soru 7 için tercih edilen eseri beğenme nedeni olarak öğrencilerin üç seçenekte belirttikleri cevaplardan en belirgin olanlar belirlenen temalara göre şöyle sıralanmaktadır:

Çevresel Etkenleri Yorumlama ve His Edinme teması içerisinde Alman ve Türk öğrencilerin resimlerde gördükleri çevre ile içinde olan figür, figürün duruşu ve kompozisyona dahil olan diğer öğelerini yorumlama ve hissettirdiği duygu incelenerek analiz edilmektedir. Bu sorudaki resimlerden B resmi genel bakıldığında hem Türk hem Alman öğrencilerce en çok tercih edilen eserdir. Ancak Türk ve Alman öğrencilerin beğenme gerekçelerinde kendi bilgi birikimi ve kültürlerine ait çok çeşitli yorumlar görülmektedir. Bu temayı oluşturan yanıtlar incelendiğinde şu örneklerle yer verilmiştir: “*B resmi daha özgür resmedilmiş.*” (A132-B). “*Üzüntü başarılı bir şekilde resmedilmiş.*” (A135-B). “*Bu resmi bildiğim için adamın intihar edeceğini düşünüyorum ve dünyaya yukarıdan tekrar bir bakıyor.*” (A139-B). “*Ressamın bu resimde üzgün olduğunu hissediyorum.*” (A142-B). Resmin psikolojik olarak değerlendirildiği görülen bu cevaplardan figürün bulunduğu ortamın genellikle özgürlük, yalnızlık, üzgün olma hissini verdiği anlaşılmaktadır. Resimde yalnız, arkası izleyiciye dönük figürün yüksek kayalıklar üzerinde duruşu özgür ve hüznü bir anlatımın algılanmasını sağlamaktadır. “*Dalgalar gücü ve gölün koruyuculuğunu tanımlıyor.*” (A64-B). Resmin arka planındaki derin ve beyaz leke yığınlarını dalga ve göl olarak algılayan öğrenciye göre bu heybetli ve resmin genelini kaplayan dalgaların duruşu koruyucu bir gücü temsil etmektedir. “*İkisinde de küçük şeyler keşfediyorsun. Biraz Tanrı gibi duruyor.*” (A99-B). “*Adamı orta planda, kayalıklar üzerinde görmek heyecan veriyor. Kahraman pozunda duruyor. Resim erkeğin sağlam duruşundan dolayı meraklandırıcı, heyecan verici duruyor.*”

(A71-B). *“Olağanüstü, vatansever.”* (A44-B). *“Heybetli, zorba savaşçı.”* (A137-B). Figürün duruşunu yorumlayan öğrencilere göre adam sağlam ve güçlü duruşuyla etkileyici ve heyecan vericidir. Yüksek bir yerde yer alması onun yüceliğini temsil etmekte ve “Tanrı gibi” ifadesi figüre yakıştırılmaktadır. Aynı zamanda bir lider pozisyonunda algılanan figürün üzerindeki kıyafet ve elinde tuttuğu baston ile vatansever ya da heybeti bir savaşçı imajı zihinlerde canlanmıştır. Soyut şekilde düşünme yeteneği bu yaşlarda gelişmiştir ve öğrenciler bilişötesi aktiviteler için güçlü kapasiteye sahip olmuşlardır. Uygulamanın ve algılamanın doğruluğu için bilişsel anlamda gerekli olan yerlerde bilginin kullanımındaki tutarlılıkta ve doğru algının sağlanması için yapılacak gözlemlerde yetkin olmuşlardır. Ergen öğrenciler hafızada var olan bilgilerle çizim yapabilirler ve bilgi temelli algılarında uygun yeni bilgiyi nasıl kullanacaklarını değerlendirebilirler. Bu ilerlemeler sanatsal yaratıcı düşünmeyi ve eser üretmeyi mümkün kılmaktadır. Öğrenciler, bu dönemde kendi yeteneklerini ve sanat ile sanat yapma hakkındaki bilgilerini analiz edebilmektedirler (Simpson vd., 1998:61). *“Adam çok sakin duruyor, sis çok sakinleştirici.”* (A78-B). *“Suyun sesi sorunları yok ediyor.”* (A84-B). *“Resimdeki an sessiz duruyor, renkler resmi kasvetli yapıyor ama özlem hissediyorum resimde.”* (A85-B). *“Ağır ve naif hissettiriyor.”* (A25-B). *“Güzel etkisi bırakıyor. İştten uzak olmak beni rahatlatıyor.”* (A42-B). *“Daha gizemli, esrarengiz, insan resmin merkezinde duruyor. Sis resme huzur katmış.”* (A62-B). *“Kötü bir dünyaymış gibi görünüyor. Bu benim hoşuma gitti.”* (A144-B). *“Olağanüstü, düşündürücü ve tüyler ürpertiyor.”* (A115-B). B resminin genel görünümünü duygusal anlamda değerlendiren öğrencilere göre, resimde sessizlik hâkimdir ve renkler kasvetli bir hava yaratmıştır. Kalabalık ve karmaşık hayattan uzak olmak rahatlık hissettirmektedir. Figürün merkezde duruşu gizemli ve esrarengiz bir görüntü sunmaktadır. Arka planda yer alan bulutlar su olarak algılanmaktadır ve suyun ortamı sakinleştirdiği hissi bu resmin beğenilmesini sağlamıştır. Diğer bir bakış açısını ele aldığımızda öğrencinin bu resmi *“Adam kendine güvenen bir savaşçı gibi duruyor. Soğuk renklerle kendini güvende hissediyorsun. Kendi her şeye karşı duruyor, herkesi koruyor.”* (A49-B), şeklinde yorumladığını görebiliriz. Adamın duruşundaki kararlılık onu kendine güvenen bir savaşçı gibi hissettirmektedir. Genellikle sıcak renklerin güven ve sıcaklık hissi verdiği düşünülürken burada soğuk renklerin güven hissi verdiği söylenmiştir. *“Eski*

Avrupa'nın modernleşmeden önceki kirli pisliğini anlatıyor.” (TT64-B). “Dünyanın kötü durumda olduğunu anlatıyor. Düşünmenin önemi ve çaresizliğin anlatılması olarak görüyorum.” (TT57-B). “Bir kahramanın yalnızlığını anlatıyor.” (TT74-B). Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerin B resmini değerlendirmedeki bakış açısı biraz karamsardır. Onlara göre Avrupa’nın karanlık çağını anımsatan resim manzaradaki görüntü nedeniyle dünyanın kötüye gidişini de temsil etmektedir. Buradaki figür yalnızlık ve çaresizlikten düşüncelere dalmıştır ve çaresizlik bu resmin konusu olarak görülmüştür. “Kayaların üzerine çıkıp ufuklarda umudunu arayan bir adam. Bence ressam duygularını anlatmak için bu resmi seçmiş. Adamı siluet şeklinde çizmesi güzel olmuş.” (TT112-B). “B resminde adamın yüzü görünmediği için daha mistik bir durum içinde.” (TT10-B). Öğrencilere göre yüksekte duran figürün ufka bakması onun umudu aradığı anlamına gelmektedir. Adamın sırtı dönük olduğu için bulutların arasında daha gizemli, mistik bir hava sezilmektedir. “Şemsiye öne çıkıyor.” (A86-A). “Şemsiye dikkat çekiyor.” (A83-A). “Kadının şehvetli ve sakin bir duruşu var.” (A43-A). “Resme bakınca kendini büyük ve kazanmış hissediyorsun, resimdeki adam bu hissi sağlıyor.” (A32-A). “Özlemi ifade ediyor. Renk düzenlemesi iyi, kırmızı şemsiye soğuk renklerden oluşan resme sıcaklık katıyor.” (A15-A). A resmini tercih eden öğrencilerin cevaplarına bakıldığında kadın figürünün kompozisyon içinde genel bir bakış açısıyla değerlendirildiği görülmektedir. Kırmızı olduğu için şemsiye dikkati çekmekte figürün derin bakışı şehvetli ve sakin bakış olarak yorumlanmıştır. Kadının uzaklara bakması özlemi simgelerken kırmızı şemsiyenin genel olarak beyaz tonlarda olan resme sıcaklık kattığını ifade eden yorumlar yapılmıştır.

Manzara, empresyonizm temasında resmin yansıttığı çevre ve içinde bulunan nesnelerin olay ve olgularla bağlantısını kuran yorumlar incelenmektedir. Resimde etkileyici bir arka planın bulunması öğrencileri duygusal anlamda etkilemektedir. Işık ve gölgenin öğrencileri etkileyen bir unsur olması bu alanda empresyonizm etkisinin incelenmesini ve bu alanda verilen cevapların değerlendirilmesini göz önüne getirmektedir. Bu alanın oluşmasını sağlayan belirleyici örnekler şu şekilde sıralanmaktadır: “Uçurumu tercihimden dolayı seçtim.” (A143-B). “Arka plan daha kapalı görünüyor. Bunun için estetik geliyor.” (A20-B). “Kültürel peyzaj, çevre görünümü.” (A58-B). “Daha yüksekte bir kişilik lider ruhu olan bir adam

hükmetmeyi seven bir adamı yansıtıyor. Manzara ve bulutlar daha güzel.” (TT67-B). “Çünkü manzara çok güzel. Kuş bakışı bir görünüm olmuş. Tehlikeli uçurumun kenarında cesaretli bir insan görünümünü veriyor ve insana cesaret veriyor.” (TT110-B). Genel anlamda manzara görünümünü beğenen öğrencilere göre B resminde yüksekte bir bakış açısının olması arka planı daha geniş görebilme anlamında etkileyicidir. Ayrıca uçurumu seven öğrencinin resimdeki görüntüyü uçurum gibi algılaması ile resimden etkilendiği söylenebilir. “Dağlar çok ilgimi çeker. Yükseklik korkumu yenmek için güzel bir yer. Sislerle kaplı ormanın görüntüsü harika.” (TT146-B), diyen öğrenci dağlar çok ilgisini çektiği için bu resmi beğenmektedir. Arka plandaki kayalıkları dağ olarak ve sisler içindeki görünümü de orman olarak algılamıştır. Bu nedenle bu resim öğrenciyi etkilemektedir. “Denizin durgun olması sakin gösteriyor. Bütün renklere zıt bir şemsiye rengi tuhaf durmuyor, bütünlüğe uyum sağlıyor.” (TT53-A). “Kadının kolunu koyduğu taş çok sert ve köşeli değil” (A96-A). A resmini beğenen Alman ve Türk öğrenci şemsiye ve kadının duruşunu beğenmişlerdir. Denizin durgun olması sakin bir havayı ve kadının olduğu yerin daha yumuşak olması öğrencinin tercihini etkilemektedir.

Realizm temasında öğrencilerin resimler üzerindeki ayrıntılara ve gerçek görünümlere dikkat edip bunları yorumlamalarıyla elde edilen veriler incelenmektedir. Alman ve Türk öğrencilerin A ve B resimlerini tercihlerindeki realizmi algı farklı detaylara yönelmektedir. Bu alanın oluşmasını sağlayan belirleyici örneklerden bazılarını şöyle sıralayabiliriz: “Resimden uzaklara özlem oluşuyor, çok sıcak ve gerçekçi çizilmiş.” (A100-A). A resmini beğendiğini söyleyen Alman öğrenci eseri özlem duygusunu iyi hissettirdiği için ve çok daha gerçekçi olduğu için beğenmektedir. B resminde figürün yüksek bir yerde ya da bulutların üzerinde duruyormuş gibi görünmesi belki de bu öğrenci için gerçek dışı bir olay olarak görünmektedir. Bu nedenle A resmindeki olay daha gerçek geldiği için bu resmi beğendiğini ifade etmiştir. “Dans eden suyun detaylı görünümü güzel ve dalgalar var.” (A40-B). “Detaylı kayalıklar, resimdeki kahramanın heybetli duruşu, kazandığını ifade eden duruşu hoşuma gitti.” (A60-B). B resmini beğenen Alman öğrenciler arka planın gerçekçi ve ayrıntılı duruşu ile figürün belirgin olması ve duruşunun gerçekliğinden etkilenmişlerdir. “Resim huzur verici, tonlama güzel

yapılmış. Resim çok canlı ve gerçekçi duruyor.” (TT104-A). “Duruşu ressamların çizdiği ve istediği model tarzı. Akan sular var ve gerçekliğiyle insanı sürüklüyor.” (TT108-A). Türk öğrencilerin A resmini beğendikleri gözlenmiştir. Figür sanki poz veriyormuş hissini uyandırmaktadır. Resmin çok canlı, huzurlu ve gerçekçi oluşu öğrencileri etkilemiştir.

Geçmiş deneyim hatırlatma temasında resmin daha önceki yaşanmışlıklarla ilişki kurularak olay ve olguların aşına gelmesi durumunda ortaya çıkan beğeni tepkileri incelenip değerlendirilmektedir. Kültürel bir obje, geleneksel bir olay ya da günlük bir deneyim ve popüler eser üzerinde hatırlanıp algılanabilmektedir. Bu alanın oluşmasını sağlayan sonuçlar şöyle sıralanmıştır: “Percy Jackson’a benziyor.” (A126-B). “Percy Jackson’a benziyor.” (A91-B). “Avatar gibi duruyor.” (A93-B). “Percy Jackson’u hatırlattı. Soluk alan sisli bir senaryo, Yunan mitolojisindeki tanrıça gibi duruyor.” (A75-B). “Filmdeki dramatik sahneyi hatırlatıyor.” (A48-B).

Resim 2:“Percy Jackson: Sea of Monsters” Film Afişi (“Sanal 2”, 2016)



Alman öğrencilerin beğendiği resim B, Percy Jackson: Sea of Monsters, (Percy Jackson ve Olimposlular) adlı mitolojik bir öyküsü olan ödüllü bir kitaptan hazırlanan filmde bir sahneye benzetilmektedir. Popüler olan filmin dramatik bir sahnesindeki sisli görüntüyü akla getirmesiyle bu eser beğenilmiştir. B resminin sisli ve üzgün havası film sahnesindeki sisli havayı, figürün kahramanca duruşu da filmdeki karakterin kararlı duruşuna benzetilmiştir. Resimde erkeğin “Dünyanın Lideri” hikâyesinde olması hoşuma gitti. Sisli, empresyonist ruh hali hoşuma gitti.” (A11-B). Figürün kahramanca duruşunda lider olma, başarı, gurur ve cesaret gibi duyguların hissedilmesi eserin beğenilmesini sağlamıştır. “Bu resim sınıfımızda duvarda asılı olduğu için beğendim.” (A12-B). “Bu resmi resim dersinde görmüş ve üzerinde konuşmuştuk. Bu nedenle beğendim. “Atatürk’e benziyor. Sanki onun ileri

*görüŖlü oluŖu konu alınmıŖ. Bulut benzeri tonlar harika.” (TT72-B). Alman ve Türk öğrencilerin cevaplarından, daha önceden eserin tanınması, okulda eserle ve sanatçısıyla ilgili bilgi aktarımının sağlanmış olması yani öğrencinin bu eserle ilgili bir birikime sahip olmasının B resminin beğenilmesini sağladığı anlaşılmaktadır. Türk öğrenci figürün duruşu ve ileriye doğru bakış açısına sahip olduğu için Atatürk’e benzettiğini belirtmiştir. EriŖti’nin (2011: 40) öğrencilerine Türk kültürü ile ilgili akla gelen şeyleri sorduğu araŖtırmasında öğrencilerin, *Türk kültürü denince Türkiye Cumhuriyeti kurucusu M. K. Atatürk aklıma geliyor ya da Türkiye’de Atatürk var ve o, çocukları çok sever, Ŗeklindeki cevapları da kahramanlık duygusunu hissettiren sembollerin tercihlerde çok etkin olduğunu göstermektedir. “Yazın yaptığımız tatili hatırlattı.” (A53-A). “Bana ailemle gittiğim komik bir tatilimi hatırlattı.” (A50-B). “Güzel tabiat tatili hatırlatıyor. Özlemi ve uzağı temsil ediyor.” (A18-A). Alman öğrencilerden bazıları için A resmi bazıları için ise B resmi aile ile birlikte yapılan tatili anımsattığı için beğenilmiştir. Arka plan ya da mekânın verdiğı his her iki resimde farklı olmasına rağmen ikisinin de aynı etkiyi yaratması olaylarla mekânı benzetme ya da anımsatma olarak açıklanabilir. “Atatürk’ün duruşuna benzettim.” (TT82-B). “Atatürk’e benzettim. Bir de Sherlock Holmes dizisindeki adama benziyor. Manzara iyi.” (TT123-B). “Sherlock Holmes gibi karizmatik bir adam. Çok klas.” (TT11-B). “Adolf Hitler’i gördüm.” (TT1-B). “Aklıma Atatürk geldi. Bir lider resmi. Hafif bir güneş doğuşu.” (TT98-B). “Rüzgâr güzel, sanki bulutların üzeri. Sonsuzluk gibi. Adamı arkadan Atatürk’e benzetiyorum.” (TT95-B). B resminde figürün duruşu ve lider olduğu hissi öğrencilerin zihninde tarihte ya da günümüzde yaşamış liderleri ya da popüler karakterleri hatırlatmıştır. Bu nedenle Türk öğrenciler, A resmindeki figürün Türk kültüründen izler taşıyan ayrıntıları olmasına rağmen B resmindeki figürü Türk liderine benzetmiştir. Figürün zirvede bir ayağını öne atmış Ŗekilde duruşu, elindeki baston ile öğrencinin bakış açısına göre Atatürk’ü anımsatıyor olması Türk öğrencilerde değerlendirmenin direkt beğeni olmasına neden olmuştur. Bu nedenle B resmini tercih eden Türk öğrencilerin oranının yüksek olduğu görülmektedir. Resmin sanatsal anlamda değeri, kompozisyonu, dengesi, dokusu göz önüne alınmamıştır. Adolf Hitler gibi devlet adamı ya da Sherlock Holmes gibi film karakterine benzetimler de Türk öğrencilerde görülmektedir. Bu konuyla ilgili yapılan bir**

çalışmada araştırmacı, Kraliçe I.Elizabeth'in portrelerini incelerken elbisesinden detaylar ortaya çıkardı. Saltanatı boyunca kullandığı elbiselerden onun gücünü temsil eden izlenimler edinmiştir. Bir diğer araştırmacı ise gücün simgesi olarak bilinen İspanya fethi zamanında Aztec İmparatoru Montezuma'nın başlığının olduğu resmi incelemiştir. I.Elizabeth ve Montezuma'nın portrelerinin olduğu resimler karşılaştırıldığında tekniklerinin farklı olmasına rağmen temsil ettikleri güç ve iktidar anlatımının aynı olduğu görülmüştür. Bu araştırma örneklerini sunan ve resimlerin siyasi güç anlatımına dikkat çeken Duncum (2005:115), görsel eserlerin sadece inanç ve değerleri yansıtmayan aynı zamanda sosyal amaç ve fikirlerin yapılanmasını sağlayan bir güç de olduğunu ifade etmektedir. Ankette yer alan bu soruda B resminde duran figürün kıyafet ve duruşu bakımından Türk öğrenciler tarafından Atatürk'e, Alman öğrencilerin bazıları tarafından Adolf Hitler'e ya da popüler kültürden Sherlock Holmes'e benzetilmesi örnekte sunulan güç simgesi kahramanlara yapılan benzetimler ve beğenilerle eş değerde görülebilir.

Bakış açısı, perspektif temasında resmin arka planındaki derinlik, resmin genelindeki görüntü, figürün içinde bulunduğu mekân üzerine yapılan değerlendirmeler incelenmektedir. Bu alanın oluşmasında verilen cevapların en belirgin örnekleri şöyle sıralanmaktadır: *“Panoramik bakış, çok şey görünüyor. Gerçekçi çizilmiş. Kayalıklar ve insanlar öne çıkarılmış.”* (A103-B). Gerçekçi ve geniş bir görünümün ele alınması öğrencinin bu resmi beğenmesini sağlamıştır. *“Erkeğin nereye baktığını görebiliyorsun. Bu açıda olmasını sevdim.”* (A46-B). *“Adamın ne gördüğünü biz de görebiliyoruz.”* (A34-B). Öğrencilerin geneli B resminde yer alan figürün arkasının izleyiciye dönük olmasından çok hoşlanmışlardır. Çünkü figürün gördüğü şeyleri kendilerinin de görebilmesi onları mutlu etmiştir. *“Figür ne görüyorsa ben de görebiliyorum, merak etmiyorum. Bu durum güzel”* şeklinde ifadeler kullanmışlardır. *“İzleyici sisin ne kapattığını düşünebilir.”* (A108-B). *“Figürün arkasının dönük olması bir gizem uyandırdı. Dalgalar serinlik veriyor.”* (TT70-B). Bu öğrenci B resmini merak duygusu uyandırdığı için beğendiğini ifade etmiştir. Ona göre izleyici sisin üzerini kapattığı şeyi görmek isteyebilir ve bu merak onda beğeni yaratmaktadır. Estetik değerlendirmeyi uyarıcı bir duruma karşı gösterilen davranış olarak gören Eysenck,

estetik değerlendirmenin uyumlu bir tepki olarak bilinen psikoloji ile sıkı bir ilişkisinin olduğunu ifade etmektedir. Öğrencilerin bu soru için verdikleri yanıtlarda “merak” uyarınının beğenide etkili olduğu görülmektedir. Eysenck’e göre, merak ve değerlendirmeyi çağrıştıran uyarılar, yenilik, belirsizlik, uyumsuzluk gibi durumları içermektedir. Bunlar sanat biçimlerinden bağımsız tanımlanabilen yapısal özellik ya da kurallardır. Ancak bu kurallara göre farklı kültürlerden gelen tepkilerin aynı olması gerektiği gibi bir anlam çıkarmak yanlıştır. Bu uyarıcılar her kültüre göre farklı beğeni ve tepkileri doğuracaktır (Aktaran: Berry, Poortinga, Segall ve Dasen, 1998: 157). “Sonsuzluk, adam bulutların üzerinde dünyaya yukarıdan aşağıya bakıyor.” (A30-B). “Bulutların üzerinde duruyor” (A89-B). “Geleceğe bakış gibi duruyor. Bütün çizgiler insanlara çıkıyor.” (A21-A). “Daha karmaşık, adam, ileriye görmeye çalışıyor ve dik duruyor.” (TT65-B). “Aşağısı çok tehlikeli. Adam her yeri görüyor. Enteresan bir çizim.” (TT136-B). Sonsuzluk hissi, derinlik ve bulutların üzerindeymiş gibi genel bakış açısı ilginç bulunmuş ve beğenilmiştir. Figürün yüksekte duruşu tehlike ve heyecanı, sis ya da bulutun görülmesi gereken şeylerin üzerini örtmesi yine merak duygusunu uyandırmaktadır.

4. 7. 2. Almanya’da ve Türkiye’de Yaşayan Türklerin Soru 7 Tercihleri

Tablo 35:Almanya’da ve Türkiye’de Yaşayan Türk Öğrencilerin Soru 7’de Batı ve Türk Sanat Eseri Tercih Dağılımları

		S7			X ²	P
		Türk Sanatı	Batı Sanatı	Toplam		
Grup	AT	f	37	120	1.109	.292
		%	46,3	53,1		
	TT	f	43	106	1.109	P>.05
		%	53,8	46,9		
Toplam		f	80	226		
		%	100	100		

Tablo 35 incelendiğinde Almanya’da yaşayan Türk öğrencilerle Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerin estetik beğenilerinde oluşan değişimde farklı bir kültürel ortamda yaşamının etkisi olup olmadığını belirlemek amacıyla sunulan resimleri tercih etmeleri arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. (X²=1.109, P>.05)

Soru 7'yi cevaplayan Almanya'da yaşayan 104 Türk öğrenci obje yorumlama ve his edinme temasını, 115 öğrenci manzara, empresyonizm temasını, 26 öğrenci realizm, 40 öğrenci geçmiş ve bilgi deneyimi hatırlatma temasını, 69 öğrenci bakış açısı, perspektif temasını beğeni gerekçeleri olarak sunmuşlardır. Almanya'daki Türk öğrencilerin Soru 7 için değerlendirme sonuçlarına bakıldığında obje yorumlama ve his edinme teması % 65 oranında, manzara, empresyonizm teması % 71,9 oranında; realizm temasının % 16,3 oranında; öğrenci geçmiş ve bilgi deneyimi temasının % 25 oranında, bakış açısı, perspektif temasının % 43,1 oranında olduğu gözlenmektedir. Soru 7'yı cevaplayan Türkiye'de yaşayan 133 Türk öğrenci obje yorumlama ve his edinme temasını, 109 öğrenci manzara, empresyonizm temasını, 32 öğrenci realizm, 40 öğrenci geçmiş ve bilgi deneyimi hatırlatma temasını, 47 öğrenci bakış açısı, perspektif temasını beğeni gerekçeleri olarak sunmuşlardır. Türkiye'deki Türk öğrencilerin Soru 7 için değerlendirme sonuçlarına bakıldığında obje yorumlama ve his edinme teması % 88,7 oranında, manzara, empresyonizm teması % 72,7 oranında; realizm temasının % 21,3 oranında; öğrenci geçmiş ve bilgi deneyimi temasının % 26,7 oranında, bakış açısı, perspektif temasının % 31,3 oranında olduğu gözlenmektedir.

Soru 7 için tercih edilen eseri beğenme nedeni olarak öğrencilerin üç seçenekte belirttikleri cevaplardan en belirgin olanlar belirlenen temalara göre şöyle sıralanmaktadır:

Çevresel Etkenleri Yorumlama ve His Edinme teması içerisinde Almanya ve Türkiye'de yaşayan Türk öğrencilerin resimlerde gördükleri çevre ile içinde olan figür, figürün duruşu ve kompozisyona dahil olan diğer öğelerini yorumlama ve hissettirdiği duygu incelenerek analiz edilmektedir. Ancak Almanya ve Türkiye'de yaşayan Türk öğrencilerin beğenme gerekçelerinde kendi bilgi birikimi ve kültürlerine ait çok çeşitli yorumlar görülmektedir. Bu temayı oluşturan yanıtlar incelendiğinde şu örnekler yer verilmiştir: *“Yalnız olduğunu gösteriyor. Zamana ihtiyacın olduğunda veya kızgın olduğunda yalnız olman gerektiğini gösteriyor. Yalnızlığın gücünü gösteriyor.” (AT127-B). “Aşağıya atlayacak gibi duruyor, Beethoven gibi duruyor, sis var (sieht aus wie Beethoven, Nebel ist dabei, Man*

glaubt er will von der klippe springen)." (AT128-B). "Resimde özgürlüğü görüyorum." (AT135-B). "Adamın pozisyonu çok iyi çünkü sanki her şeye rağmen ayakta kalmayı başarmış gibi dağlar ve bulutlar karanlık görüldüğünden çok iyi. Çünkü adam üzülmüş gibi." (AT142-B). "Gizemli ve serin görünüyor." (AT146-B). "Deniz vahşi, gerilim görülüyor." (AT149-B). "Adam her şeye hâkim gibi bakıyor ama bir problemi var, dalgalar da adamın hissettiği gibi görünüyor, üzücü, kızgın, öfkeli." (AT160-B). "A resminde kendimi daralmış hissediyorum. B resmi beni özgürleştiriyor." (AT115-B). Almanya'da yaşayan Türk öğrenciler B resminden genellikle figürün duruşunu yorumlayarak onun kompozisyon içindeki durumundan, bakış açısından ve renk dağılımından yalnızlık, özgürlük, cesaret, kahramanlık, gizemli, üzgün, öfkeli gibi duyguları edinmiştir. Bakış açısından dolayı A resmi ile B resmi karşılaştırıldığında daha geniş bir bakış açısına sahip olan B resminden özgürlük hissi daha çok edinilmektedir. "Bana kadın sanki yardım bekliyormuş gibi geldi. Karaya oturmuş ve çok çaresiz. Kadın hafif yorgun duruyor." (AT113-A). "Kızın duruş şekli çok hoş. Denize bakan kızlardan hoşlanırım. Kıza bakmak erkeğe bakmaktan iyidir." (TT85-A). Almanya ve Türkiye'de Türk öğrencilerden ikisi kadın figüründen etkilendikleri için A resmini tercih etmişlerdir. Kadının yorgun ve çaresiz duruşunu beğenmişlerdir. "İnsan isterse her şeye ulaşabilir." (AT117-B). "Bazen ben de kendimi böyle hissediyorum. Etrafımda fırtınalar kopuyor. Bu resim bana daha gerçekçi geliyor, duygularımı yansıtıyor." (AT89-B). "Benim için çok fırtınalı ve vahşi, agresif buldum. Çok yırtıcı bir hayvan görüyorum." (AT90-B). "Bana daha fazla güçlüğü, cesareti gösterdiği için ve bir amacı temsil ettiği için beğendim." (AT100-B). "Bizim belki de insanın hayatında her şeyi bilemeyeceğimizi anlatmaya çalışıyor." (AT103-B). Bu cevaplarda B resmini seçen diğer cevaplardan farklı olarak manzaranın daha agresif, vahşi, mücadeleci ve fırtınalı tarafı vurgulanmıştır. Hissedilen bu duygular bilinçaltında var olan duyguları da dışarı yansıttığı için B resmi beğenilmiş olabilir. "Arkada bir yunus balığı varmış gibi görünüyor. Sanki orada savaş varmış gibi hissettim." (AT107-B). Hayal gücüyle yapılan benzetimlerden yola çıkarak B resminde arka plandaki beyaz lekeler yunuslara ve karmaşık fırça darbelerinden dolayı da savaş alanına benzetilmiştir. "Adamın üzerindeki manto gizemli oluşu temsil ediyor." (AT70-B). "Sis sonsuzluğun ifadesi, zafer ve gurur sembolize edilmiş." (AT81-B). "Sonsuzluğu anlatıyor." (TT94-B).

“Umut: Uzak bakışlar. Yüksekte duruş: Yalnızlık ve üstünlük, dünyaya bakış.” (AT41-B). “Adamın uzaklara bakması bir seyahati simgeliyor. Adamın bir dağın zirvesinde olması insanı düşündürüyor.” (AT31-B). “Sis nedeniyle biraz hayal dünyasını anımsatıyor. Adam daha sağlam duruyor, kendinden emin bir duruşu var.” (AT26-B). B resminde bulunan bazı ayrıntılara sembolik anlamlar yüklenmiştir. Figürün üzerindeki manto gizemi, sis sonsuzluk ifadesi olarak düşünülmüştür. Figürün uzağa bakışının umudu ya da seyahat etmeyi temsil ettiği kabul edilmektedir. “Kararlı figür, adamın kararlı duruşu insanı rahatlatıyor.” (AT50-B). “Bir kahramanı anlatıyor gibi. Sanki kazanmış ve kazandıklarına bakıyor. Bu resim daha güzel.” (TT61-B). “Adam kahraman gibi görünüyor.” (AT22-B). “Sanki daha huzurlu gibi. Diğer renklerin arasına kırmızı çok yakışmış, insanın içini açıyor.” (TT63-A). A ve B resminin verdiği duygu ve bundan dolayı oluşan beğeni karşılaştırıldığında A resminde daha çok romantizm, sakinlik, huzur ve özlem gibi duyguların ağır bastığı görülmektedir. B resminde ise yine figürün duruşundan dolayı kararlılık, liderlik, yalnızlık, özlem, kahramanlık gibi duyguların hissedildiği görülmektedir. “Adamın yüzünü görmeden onun mutsuz bakışını soğuk ve koyu renkler yüzünden anlayabiliyorum.” (AT30-B). “Adam sanki tüm dünyaya hükmediyor gibi.” (AT8-B). “Adamın A resmindeki kadına göre aşması gereken çok engeli var.” (AT10-B). “Rahat ama aynı zamanda gergin bir ruh hali var.” (AT14-B). Yine Almanya’da yaşayan Türk öğrencilere göre B resmindeki figürün yüksekte ve dik duruşu dünyaya hakim olma ve üstesinden gelmesi gereken çok şey olduğu düşüncesini yaratmaktadır. Psikolojik anlamda figürün duruşu rahat ancak çevre daha gergin bir izlenim yaratmıştır. “Bir şair oturmuş düşünüyor. Şair, şiir yazmaya çalışıyor. Sağda oturmuş birisini bekliyor gibi.” (TT147-B). “Milletin efendisi gibi olan adam hoşuma gitti.” (TT7-B). “Adamın içinde kopan fırtınalar bu resimde anlatılmış. Adamın yalnızlığı iç burkan türden. Yaşasın platonik âşıkların onurlu mücadelesi.” (TT15-B). “B resminde cesurluk, liderlik gibi vasıflar ön planda” (TT45-B). “İnsanların yalnız kalmaya, bağırma ve konuşmaya ihtiyacı var. Bazı insanların kendisini rahat etmesi (hissetmesi) gerekiyor.” (TT122-B). Türkiye’de yaşayan Türk öğrenciler de, tercih ettikleri B resmine daha çok duygusal ve psikolojik olarak anlamlar yüklemişlerdir. Figür kıyafetinden dolayı şair ya da sanatçı olarak düşünülmektedir. Aşkın hissettirdiği duyguları figür üzerinden

açıklayan öğrenci, adamın yalnızlığını ve aşk acısı çektiği için bu durumda olduğunu ifade etmiştir. Aynı zamanda B resminde cesaret ve liderlik gibi özelliklerin yanı sıra yalnızlığın, konuşmanın ya da bağırmanın da insanın rahatlaması için gerekebileceği sonucuna varılmıştır. *“Düşünmek, güzel tasvir edilmiş. İnsanın yalnız kalabileceği iyi bir ortam.”* (TT20-A). A resmini de aynı şekilde değerlendiren Türkiye’de yaşayan Türk öğrenci kadının yalnız, uzaklara bakarak dinlendiği ortamın düşünmek için ideal bir mekân olduğu görüşündedir.

Manzara, empresyonizm temasında resmin yansıttığı çevre ve içinde bulunan nesnelerin olay ve olgularla bağlantısını kuran yorumlar incelenmektedir. Resimde etkileyici bir arka planın bulunması öğrencileri duygusal anlamda etkilemektedir. Işık ve gölgenin öğrencileri etkileyen bir unsur olması bu alanda empresyonizm etkisinin incelenmesini ve bu alanda verilen cevapların değerlendirilmesini göz önüne getirmektedir. Bu alanın oluşmasını sağlayan belirleyici örnekler şu şekilde sıralanmaktadır: *“Beni rahatlatıyor, sakın manzara.”* (AT150-B). *“Muhteşem şelale, çağlayan var.”* (AT158-B). *“Yükseklik yüzünden görüntü biraz korku veriyor. Adamın yüzünü görmeyi çok isterdim.”* (AT112-B). *“Arka plandaki dağlar uzaktan görüldüğü için özgürlüğü simgeliyor.”* (AT20-B). *“Çünkü dağın tepesine çıkmış her yeri görüyor. Manzara güzel, bulutların üzerinde olduğu için beğendim.”* (TT135-B). *“Arka plan manzarası güzel. adamın siyah bir gölgeyle oluşması güzel. Özlem uyandıran bir duygu veriyor.”* (TT139-B). *“Güçlü duruş, nefes kesen arka plan, motive eden bakış.”* (AT59-B). B resmini seçen Almanya ve Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilere göre resimdeki manzarada şelale etkileyici durmaktadır. Yüksekte duran bir bakış açısı olduğu için korku hissi yaratmaktadır. Arka planda görünen her objenin bir anlatımı vardır. Örneğin dağlar özgürlüğü anlatmaktadır. Figürün yüzünün görünmüyor oluşu merak hissi uyandırmıştır. Aynı zamanda figürdeki dik duruşun kararlılığı ve başarıyı simgelediği düşünülmüştür. *“Denizin hışırdaması sessizliği ve sakinliği gösteriyor. Bu resmi gördüğüm zaman aklıma üzücü hatıralar geliyor. Düşünebilmek için güzel bir mekân.”* (AT52-A). Almanya’da yaşayan Türk öğrenci A resmi ile ilgili üzücü hatıraları akla getirdiğini ifade etmektedir. Denizin sesini duyuyor olması ve aynı zamanda sakinlik hissetmesi buranın düşünmek için iyi bir mekân olduğu fikrini vermektedir. Bu nedenle A resmi tercih edilmiştir.

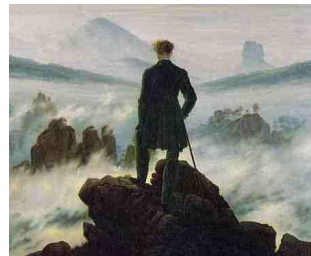
“Kadının yaslandığı kaya parçası düşebilir. Dikkatli olsun. Şapka olmamış. Elinin duruşu güzel.” (TT141-A). “Kadının elindeki şemsiyenin rengi çok hoş. Deniz çok güzel.” (TT35-A). Yine A resmini tercih eden Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilere göre resimdeki figürün elinin duruşu ve şemsiye güzeldir. Figürün başındaki eşarp eski dönemlerde kadınların kullandığı bir başlık niteliğindedir. Öğrenciler bunu şaka olarak değerlendirmektedir. Bu nedenle şapkayı beğenmediklerini ifade etmişlerdir. “Dağın zirvesinde çıkmış seyrediyor. Orada ben de olmak isterdim. Eve gidince ben de bu resimden çizeceğim.” (TT145-B). “Resimde soğuk renkler kullanılmış, resmin ilgi çekiciliği var. Bir heykeli andırıyor.” (TT137-B). Resmin kompozisyonu, renkleri öğrencileri etkilemiştir. Resim dağın zirvesinde bir görüntüyü yansıtmışından dolayı heyecan yaratmaktadır. Bu nedenle öğrenci orada olmayı istediğini belirtmektedir. Figürün duruşu hakkında soğuk renklerin resme hakim olması nedeniyle heykel hissini verdiği yorumu yapılmıştır.

Realizm temasında öğrencilerin resimler üzerindeki ayrıntılara ve gerçek görünümlere dikkat edip bunları yorumlamalarıyla elde edilen veriler incelenmektedir. Alman ve Türk öğrencilerin A ve B resimlerini tercihlerindeki realizmi algı farklı detaylara yönelmektedir. Bu alanın oluşmasını sağlayan belirleyici örneklerden bazılarını şöyle sıralayabiliriz: *“Renkleri güzel. Köylerde duran kızlara benziyor.” (TT121-A). Türkiye’de yaşayan Türk öğrenciler A resmindeki kadın figürünün kıyafetinden dolayı eski dönemlere ait olduğunu sezmektedir. Renkler ve çevre gerçekçi ve güzel bulunmuştur.*

Geçmiş deneyim hatırlatma temasında resmin daha önceki yaşanmışlıklarla ilişki kurularak olay ve olguların aşına gelmesi durumunda ortaya çıkan beğeni tepkileri incelenip değerlendirilmektedir. Kültürel bir obje, geleneksel bir olay ya da günlük bir deneyim ve popüler eser üzerinde hatırlanıp algılanabilmektedir. Bu alanın oluşmasını sağlayan sonuçlar şöyle sıralanmıştır: *“Bana güzel bir deniz kenarındaki tatili hatırlatıyor. Bana Türkiye’yi hatırlatıyor.” (AT136-A). “Bana bir diziyi hatırlatıyor. Hz. Muhammed’in dağa çıkışını hatırlatıyor. Bana özgürlüğü gösteriyor ve rahatlatıyor.” (AT140-A). “Dini hatırlatıyor.” (AT123-B). Bu cevapla dinsel bazı gereksinimlerin burada göze çarptığı söylenebilir. B resminin Batı sanatı*

eseri olmasına rağmen Türk öğrenci bu resmi yorumlarken kendi dinine ait bir olayı hatırlamıştır. Figür, dağın zirvesinde duruşuyla peygambere benzetilmiştir. Bu durum figürün önemli bir olayı yansıttığını belirtmektedir. “*Bana Türkiye’deki tatili hatırlatıyor.*” (AT68-A). “*Çok canlı, sıcak görünüyor ama biraz yalnızlık da var. Türkiye’yi hatırlatıyor. Deniz, aile vb.*” (AT120-A). “*Karadeniz’deki memleketimi hatırlatıyor.*” (AT17-A). “*Türkiye’deki denizi hatırlatıyor. Daha güzel bir görüntü (Es erinnert mich an das Meer in der Türkei, Schöner, Überblick).*” (AT148-B). “*İnsan kendisi orada olmak istiyor ve denizin sesini duymak istiyor. Bana Türkiye’yi son ziyaretimi hatırlatıyor. Ben de o kız gibi deniz kenarında durmuştum (Man will selber dabei sein und das Meeres hören, Es erinnert mich an meinen Besuch in der Türkei, als ich so stand wie sie).*” (AT6-A). “*Bu resim sevgiyi anlatıyor. Bana memleketimin özlemini anlatıyor.*” (AT5-A). Almanya’daki Türk öğrencilerin bazıları Türk kültürünü yansıtan A resmini beğenmiştir. A resmi ile ilgili duygu ve düşünceler daha çok Türkiye, aile, deniz, sıcaklık, memleket özlemi şeklindedir. Deniz ve kadın figürden oluşan kompozisyonda etkileyici olan şeyler kadının uzaklara bakışı, kıyafeti, şemsiyesindeki canlı kırmızı ve sonsuzluğu anlatan denizdir. Karadeniz’deki memleketini anımsayan öğrenci resimde deniz ve kayalıklardan dolayı bunu hissetmiş olabilir. Türkiye’ye yapılan yaz tatilindeki gezilerin hatırlanması, yaşanmış bir deneyime duyulan özlemden kaynaklanmaktadır. Almanya’daki Türk öğrencilerin bazılarının Türk kültürünü yansıtan A resmini beğeniyor olmalarının nedeni kendi vatanlarına ait kültürel özellikleri resimler üzerinde hissetmeleridir. Batı kültüründe yaşayan bazı Türk öğrenciler de içinde buldukları kültürün etkisinde kalarak bazı benzetimlerde bulunmuşlardır. “*Bir şarkıyı hatırlattı, şefkatli hissettiriyor.*” (AT129-B). “*Beethoven’ı hatırlattı.*” (AT128-B). “*Beethoven’ı hatırlattı.*” (AT134-B).

Resim 3:Beethoven’ın Fotoğraf Görüntüsü (“Sanal 3”, 2016)



Resimde Beethoven'dan bir görüntü sunulmuştur. B resmindeki figürün kıyafetlerinden ve vücut yapısından dolayı Beethoven'a benzetilmiş olması doğal sayılabilir. Ancak bunu yapabilmek için belirli bir bilgi birikimine sahip olmak gereklidir. *“Bana rüyalarımı ve dedemi hatırlattığı için beğendim.” (AT109-B). “Başarılı bir ajanı hatırlatıyor. Bana büyükbabamı hatırlattı.” (AT94-B). “Assassin’s Creed IV’ü hatırlatıyor. (Yüksek dağlara tırmanmak) bulutların üzerinde özgürlük hissini canlandırıyor.” (AT115-B).* Yine günümüzde popüler olan Assassin’s Creed IV adlı bir oyuna benzetilen B resmi popüler kültür ürünlerinden birine benzetilmiş ve bu nedenle beğenilmiştir.

Resim 4:Assassin’s Creed IV Oyun Kapak Resmi (“Sanal 4”, 2016)



Resimde görünen Assassin’s Creed IV, “korsanlığın altın çağı” denilen 18.yy’da korsanların İngiltere, Portekiz, İspanya ve Hollanda gibi devletlere karşı birleşerek denizleri ele geçirmek için verdikleri mücadeleyi konu alan bir oyundur. Oyundaki Edward adlı karakter içinde olduğu korsan gemisinin İngiliz gemisiyle savaşında tapınakçılar için çalışan bir suikastçiyı öldürür ve suikastçının kıyafetlerini giyerek onun yerine geçer. Tapınakçıların planlarını öğrenmeye çalışır. Oyun, bu mücadelenin geçtiği olaylardan oluşmaktadır (Resim:4). Popüler kültürün örneklerinden olan bu oyundan etkilenen öğrenciler B resmindeki figürü oyunun kapak resmi ile bağdaştırmaktadır. Duncum’ın (2005:109) öğrencilerine tercih ettikleri kültür formlarını sorduğunda verilen cevaplar bu soru için yapılan tercih ve nedenleriyle benzemektedir. Hız, tehlike, karmaşık hareketler ve şiddetin güzelliğinin güçlü etkileyciliğinden ileri geldiği düşünülmesinden dolayı öğrencilerin bilgisayar oyunlarını daha çok tercih ettikleri gözlenmiştir.

“Alacakaranlık filmini hatırlattı.” (AT43-B). Geçtiğimiz yıllarda aynı isimle kitaptan filme uyarlanan “Twilight” adıyla Alacakaranlık filmine benzetilmiştir. Filmde bazı sahnelerdeki puslu hava böyle bir benzetime neden olmuş olabilir. “Caspar Friedrich yapmış bu resmi.” (AT60-B). “Önceden resmi ve ressamı biliyorum.” (AT83-B). Almanya’da yaşayan Türk öğrencilerin B resmine daha aşina oldukları gözlenmektedir. Çünkü sanat eğitimi dahilinde bu resim hakkında birikimleri bulunmaktadır. Bu nedenle bu resmi tercih eden öğrencilerin çoğunluğunun nedeni eser ve sanatçısı hakkında bilgi sahibi olmalarıdır. Ancak Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerin B resmini tercih edenlerin sayılarının fazla olmasına rağmen beğenme nedenine bakıldığında böyle bir bilgi birikiminden söz etmek mümkün olmamaktadır. Beğenme sebeplerinin geneli Türk milletinin lideri Atatürk’e benzetimdir. “Ulu önder Atatürk gibi duruyor. Göklerin en üstünde duruyor. Maceracı görünüyor.” (TT88-B). “Atatürk’e benziyor. Dizayn ve bulutlar güzel.” (TT117-B). Başarının zirvesinde sanki bir filmin içindeymişim gibi. Bir anda Mustafa Kemal’e benzettim.” (TT126-B). “Atatürk’e benzeyen bir adam var. Bu çok hoş.” (TT130-B). “Bir zafer kazanılmış, her şeyi geride bırakıp zafere önem verilmiş. Atatürk’e benziyor.” (TT138-B). “Liderliği ve zirveye çıkışı anlatıyor. Kendimi görüyorum. Atatürk’e benziyor.” (TT16-B). “Bana göre duruşu Atatürk’ü anlattı. Deniz özgürlüğü simgeliyor.” (TT18-B). “Adam Atatürk’e benziyor. Bulutlar süper. Kitap okumak için çok güzel bir yer.” (TT148-B). “Mustafa Kemal’e benziyor. A resminde çaresizlik var. B resminde adam zafer kazanmış gibi.” (TT4-B). “Resimdeki insan Atatürk’e benziyor. Yenilmezlik ruhu anlatılmaya çalışılmış.” (TT5-B). Figürün Atatürk’e benzetimlerinde zafer kazanmış kahraman, zirvede duran liderin yenilmezlik ruhu gibi anlamlar yüklendiği için B resmi beğenilmiştir. “Türkiye’deki evimizi hatırlatıyor. Dağlarda güzel bir fotoğraf çektirmiştin. Bu benim çektirdiğim ilk fotoğrafımdı. Tam güneş batarken buradaki hava gibi hava sisliydi (Der Ausblick ist sehr gut gelungen, erinnert mich an unser zuhause in der Türkei. Ich hatte auf den Bergen ein schönes Foto geschossen, mein erstes, genau dann als es so neblig var im sonnenuntergang).” (AT82-B). Almanya’daki Türk öğrenciler Türkiye’ye olan özlemlerinin ortaya çıktığı yorumlardan biri de bu cevapta görülmektedir. Almanya’daki Türk öğrencilerin için Türkiye’deki evlerini ya

da tatillerini hatırlatan resimler duygusal bir yakınlık hissi uyandırmakta ve her zaman beğenilmektedir.

Bakış açısı, perspektif temasında resmin arka planındaki derinlik, resmin genelindeki görüntü, figürün içinde bulunduğu mekân üzerine yapılan değerlendirmeler incelenmektedir. Bu alanın oluşmasında verilen cevapların en belirgin örnekleri şöyle sıralanmaktadır: “*Arkadan bakış daha iyi görünüyor, çünkü böylece tüm resim görüş alanında olmuş oluyor (Der Ansicht von hinten sieht besser aus, man das ganze Bild im Blick hat).*” (AT64-B). “*Orada durmayı çok isterdim. Sanki boşlukta serbest halde duruyor gibi bir etki yapıyor. Uçmak gibi mesela (die umgebung sieht gut aus, Ich würde gein dort sehen, Macht so einen Eindruck als ob man frei, so fliegen).*” (AT80-B). “*Perspektif hoşuma gitti: Figürün gördüğü manzarayı biz de görüyoruz. Sonsuz uzaklık görünüyor. A resmindeki kadından B resmindeki asil savaşçı beni daha çok etkiliyor (Die Perspektive gefällt mir, die Person sieht wie ein edler Krieger aus, was mir mehr Aussicht als die Frau bei Bild A).*” (AT37-B). “*Adamın sırtının görünmesi yani bizim onun gördüğü tarafı görebilmemiz güzel bir bakış açısı olmuş.*” (AT9-B). “*Adamın bulunduğu yer çok yüksek. Adamın saçları çok güzel ve bastonu var. Kayalığa çıkmış, annesini arıyor.*” (TT142-B). “*Adamın yüzünün görünmemesi bende merak duygusu uyandırıyor. Güçlüklere meydan okuduğunu hissediyorum. Bana cesaret veriyor.*” (TT52-B). Öğrenciler daha çok B resmini figürün ortada oluşu ve arka plandaki baktığı yerin izleyici tarafından da görülebilmesinden dolayı beğenmişlerdir. Sonsuzluğa bakan figürün hem yüksekte durması ve geniş bir perspektiften manzaranın görünümü beğenilmiştir. “*Kadının duruşu değişik ve yan taraftaki şemsiye resme renk katıyor.*” (AT29-A). “*A resminde kadının denize bakıp düşünmesi güzel olmuş.*” (TT119-A). “*Kadının suyu seyretmesi hoşuma gitti. Kadının olduğu yer çok güzel.*” (TT120-A). A resmini beğenen Türkiye’de bulunan Türk öğrenciler ise figürün denizi izlemesini ve düşünmesini ve şemsiyenin resmi renklendirmesini beğenmişlerdir. Romantik bir tarzının olduğunu düşünmeleri onları bu resme yönlendirmiştir.

4. 8. Sekizinci Soruya Ait Bulgular ve Yorumlar



Tablo 37: Alman ve Türk Öğrencilerin Soru 8’de Batı ve Türk Sanat Eseri Tercih Dağılımları

		S8			X ²	P
		Batı Sanatı	Türk Sanatı	Toplam		
Grup	AA	f	97	52	149	
		%	61,8	36,9		
	TT	f	60	89	149	18.429
		%	38,2	63,1		
Toplam		f	157	141	298	
		%	100	100	100	

Tablo 37 incelendiğinde Alman öğrencilerle Türk öğrencilerin estetik beğenilerini belirlemek amacıyla sunulan resimleri tercih etmeleri arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. ($X^2= 18.429$, $P<.05$)

8. soruyu toplamda 298 öğrenci cevaplamıştır. Soruyu cevaplayan Almanya’da yaşayan 149 Alman öğrenciden 52 öğrenci Türk sanatına ait eseri, 97 öğrenci ise Batı sanatına ait eseri tercih etmiştir. Toplamda yine 149 öğrencinin oluşturduğu Türkiye’de yaşayan Türk öğrenci grubundan 60 öğrenci Batı sanatına ait eseri, 89 öğrenci ise Türk sanatına ait eseri tercih etmektedir. Türk sanatına ait eserin tercih edilme oranlarına bakıldığında Almanya’da yaşayan Alman öğrencilerin % 36,9’unun, Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerin % 63,1’inin Türk sanatına ait olan eseri beğendiği gözlenmektedir. Batı sanatına ait eserin tercih edilme oranlarına bakıldığında da Almanya’da yaşayan Alman öğrencilerin % 61,8’inin, Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerin % 38,2’sinin Batı sanatına ait eseri beğendiği görülmektedir. Bu soruda alınan cevaplara göre Alman öğrencilerin daha çok Batı sanat eserini beğenirken Türk öğrencilerin daha çok Türk sanat eserini beğendikleri

anlaşılmaktadır. Bu nedenle buradaki sonuçlar arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmaktadır.

4. 8. 1. Almanya’da Yaşayan Alman ve Türkiye’de Yaşayan Türk Öğrencilerin Soru 8 Tercihlerini Etkileyen Temel Sebepler

Almanya’daki Alman öğrenciler ve Türkiye’deki Türk öğrenciler Soru 8 için kendilerine sunulan iki eserden birini tercih etmişler ve beğenme nedenlerini üç cümle ile yazmışlardır. Soruyu cevaplayan tüm öğrencilerin yazdıkları bu nedenlerden yola çıkarak Soru 8 için dört alanda tema oluşturulmuştur. Bunlar, figürden duygu edinme ve etkilenme; teknik; gerçekçilik ve detay; kültürel sembol ve deneyim hatırlatma; temalarıdır.

Tablo 38:Alman ve Türk Öğrencilerin Soru 8’de Tercih Nedenlerine Göre Dağılımları

		S8							
		Figürden Duygu Edinme Etkilenme		Teknik		Gerçekçilik Detay		Kültürel Sembol Deneyim Hatırlatma	
Grup	AA	f	%	f	%	f	%	f	%
		116	77,3	79	52,7	62	41,3	25	16,7
		127	84,7	54	36	27	18	56	37,3
	TT								

Soru 8’i cevaplayan Almanya’da yaşayan 116 Alman öğrenci figürden duygu edinme ve etkilenme temasını, 79 öğrenci teknik temasını, 62 öğrenci gerçekçilik ve detay, 25 öğrenci kültürel sembol ve deneyim hatırlatma temasını beğeni gerekçeleri olarak sunmuşlardır. Almanya’daki Alman öğrencilerin Soru 8 için değerlendirme sonuçlarına bakıldığında figürden duygu edinme ve etkilenme teması % 77,3 oranında, teknik teması % 52,7 oranında; gerçekçilik ve detay temasının % 41,3 oranında; kültürel sembol ve deneyim hatırlatma temasının % 16,7 oranında olduğu gözlenmektedir. Soru 8’i cevaplayan Türkiye’de yaşayan 127 Türk öğrenci figürden duygu edinme ve etkilenme temasını, 54 öğrenci teknik temasını, 27 öğrenci gerçekçilik ve detay temasını, 56 öğrenci kültürel sembol ve deneyim hatırlatma temasını beğeni gerekçeleri olarak sunmuşlardır. Türkiye’deki Türk öğrencilerin soru 8 için değerlendirme sonuçlarına bakıldığında figürden duygu edinme ve etkilenme

teması % 84,7 oranında, teknik teması % 36 oranında; gerçekçilik ve detay temasının % 18 oranında; kültürel sembol ve deneyim hatırlatma temasının % 37,3 oranında olduğu gözlenmektedir.

Soru 8 için tercih edilen eseri beğenme nedeni olarak öğrencilerin üç seçenekte belirttikleri cevaplardan en belirgin olanlar belirlenen temalara göre şöyle sıralanmaktadır:

Figürden duygu edinme ve etkilenme temasında resimde çizgisel üslupla karakalem tekniğiyle çizilmiş resimlerdeki figürlerin öğrencilerin kendilerine yakın gelen ya da kendilerini etkileyen tarafları belirleyecek şekilde incelenmektedir. Bunun için öğrencilerin günlük hayatta çevrelerinde olan kişi ve olaylardan etkilenme durumları göz önünde bulundurulmalıdır. Alman öğrenciler daha çok resimleri aile, savaş, yoksulluk, korku ve korunma olarak yorumlamışlardır. Türk öğrenciler ise resimleri masumiyet, kadın, çocuk, merhamet ve koruma açısından değerlendirmişlerdir. Verilen cevaplardan edinilen izlenim ve beğeni durumları analiz edilmeye çalışılmaktadır. Bu alanın oluşmasını sağlayan cevaplardan bazı örnekler şöyle sıralanmaktadır: *“Kadın Arap’a benziyor, korkmuşlar, çok zengin değiller.” (A140-B). “Anne çocuğunu koruyormuş, cesaretlendiriyormuş gibi görünüyor. İnsan kendini güvende hissedebilir.” (A129-B).* Türk kültürünü yansıtan B resmini tercih eden Alman öğrencilere göre bu resimdeki kadın başörtülü olmasından dolayı Araplara benzetilmektedir. Çocuk ve kadının kıyafetleri incelendiğinde onların fakir oldukları düşünülmektedir. *“Aile sevgisini gösteriyor. İnsana biraz hüznün veriyor.” (A148-A). “Her gün aç kalan fakir bir aile var. Onlar üşüyor ve umutsuz şekilde donmak üzereler.” (A143-A). “Baba kızının önünde kendini öldürüyor. Bu yüzden annesiyle beraber bu şekilde bakıyorlar.” (A139-A). “Koruyucu, insan çocuğunu korumak için her şeyi yapıyor. Aslında kendinin de bir şeyi yok, korkuyu alıyor.” (A90-A).* A resmini tercih eden öğrenciler yaşlı kadının çocuğa sarılmasını hüznün olarak hissetmekte ve üşüdükleri için birbirlerine sarıldıklarını ifade etmektedir. Aile sevgisini algılayarak olaya duygusal açıdan yaklaşmaktadırlar. Koruyucu anne modelini burada algılayan öğrenciye göre anne çocuğun korkmasını engellemeye çalışıyor. Başka bir cevaba göre ise çocuğunun

gözü önünde kendini öldüren bir babaya korkuyla bakan anne ve çocuğun resimlendiğini ifade etmiştir. Bu cevapla öğrenci kendi psikolojik durumundan belirtiler de gösterebilir. Aynı şekilde izlediği filmlerden ya da olaylardan da etkilenerek böyle bir yorum yapmış olabilir. *“Beni sürüklüyor, kadın çocukları için ölebilir.”* (A129-B). Beğenide iyi ya da kötü anlamda etkilenme, kendinden bir şeyler bulma çok önem taşımaktadır. Bu açıdan öğrencinin resim için *“Beni sürüklüyor.”* demesi etkilendiği anlamına gelmektedir. Öğrencinin kadının çocukları için ölmeyi göze aldığı hissederek oradaki fedakârlıktan ve cesareten etkilendiğini ve beğendiğini ortaya koymuştur. *“Ailenin birlikte duruşundan dolayı daha romantik, duygusal duruyor.”* (A94-B). *“Çocuk sadece mutlu, üzgün değil, anne çocuğa yardım ediyor.”* (A101-A). *“Anneanne ya da babaanne torununu koruyor, onlara bağlılık gösteriyor.”* (A106-A). *“Nesil görünüyor (Torun-nine). Renkler kullanılmamasına rağmen ifade çok güçlü. İki insan birbirine daha yakın duruyor. Kadın çocuğunu koruyor.”* (A108-A). Bu cevapları sunan Alman öğrenciler için ailenin bir arada olması duygusal anlamda daha önemlidir. Bu nedenle B resmini beğenmiştir. Torun ve büyükannenin bir arada olması onları korkusuz kılmaktadır. Öyle etkileyici bir anlatım hissetmektedirler ki resmin renksiz olması bile etkilenmeye engel olmamıştır. *“Duygular güzel yansıtıyor. Kültürleri yansıtılmış.”* (A109-B). *“Dilenmek ve yoksulluğu görüyorum.”* (A117-B). Alman öğrencilerin kültürü yansıttığı düşüncesiyle tercih ettikleri B resmi Türk sanat eseri olmasıyla farklı bir etki yaratmış olabilir. Alman öğrencilerde genellikle farklı bir kültüre ya da oryantalist bir kültür ve yansımalarına karşı ilgili oldukları gözlenmektedir. Çocukların ve kadının kıyafetlerinden ve duruşlarından dolayı resmi ekonomik anlamda değerlendirerek yoksulluğun anlatıldığını ifade etmektedir. Görsel ifadeleri siyaset ve ekonomi anlamında ele alan Diego Rivera'nın 1932 yılında yaptığı Rockfeller Centre Mural adlı eserinde anlatımı, savaş ve baskının oluşturduğu kapitalizmle, özgürlük olarak ise sosyalizmle bağdaştırmıştır (Duncum, 2005:115). Bu anlamda savaş ve emperyalizminin etkileriyle toplum ekonomisindeki değişim ve yansımaları vurgulanmaktadır. *“Kadının yüzünde acı var.”* (A123-A). *“Paranın hayattaki önemini, gurur ve vicdanı anlatıyor.”* (TT57-B). *“Savaş zamanını hatırlatıyor. Zayıfların bile güçlülere yardım etmesi ile sadece zenginlerin değil fakirlerin de resmedilmesi hoşuma gitti.”* (A75-A). Alman öğrencilerin A resminden

edindikleri izlenim daha çok savaş ve çocukluğu anımsatması yönündedir. A resminin İkinci Dünya Savaşı'nda anne ve çocuğun yansması olduğu düşünülürse Alman tarihinde yaşanan savaşların ve halkın yaşadığı zorluklar hakkında öğrencilerin tarihi birikimlerinin olması resimden etkilenmeyi sağlamıştır. Ancak burada verilen cevabı Türk öğrencinin cevabı ile karşılaştığımızda aynı eseri farklı algılama sistemi içinde değerlendirdiğini görebiliriz. *“Bana Çanakkale Savaşı'ndaki anne-çocuğu anlatıyor.” (TT123-A)*. Alman öğrenci A resmini savaş ve savaşta anne ve çocuk olarak algımlarken Türk öğrenci aynı eseri Çanakkale Savaşı'ndaki anne ve çocuk olarak algılamıştır. Her iki öğrencinin kendi milletlerinin tarihine göre savaş konusunu anlamlandırmış olmaları dikkat çekmektedir. Kluckhohn'e (1951) göre, her kültür, bireylerin olaylara bakış açısını, görüşlerini ve davranışlarını farklı biçimde değerlendirmelerine neden olur. Kültürel değerler oluşturmalarını sağlar (Aktaran: Erişti ve Belet, 2010: 260). Başka bir Türk öğrenci ise A resmini beğenmiş ancak farklı bir gerekçe sunmuştur. *“B resminde kadınların hareketleri hoşuma gitmedi, samimi durmuyor.” (A87-A)*. *“Anne çocuğunu kollarında tutuyor, hepsi bir noktaya derin şekilde bakıyorlar.” (A46-A)*. *“Her zaman korktuğumda beni koruyan birinin olacağını anlatıyor. Buradaki aile, zor bir zaman geçiriyorlar bu da üzüntü veriyor.” (A50-A)*. *“Çok basit bir resim bile çok şey ifade edebilir.” (A52-A)*. *“Kadının el işareti A resminde daha uygun. Çocuklar çok tatlı.” (A55-A)*. *“Anne çocuklarıyla ilgileniyor. Sevgi, şefkat. Aile zor zamanlarında el eleler. Annenin çocuklarına çok bağlı olduğu anlaşılıyor.” (A18-A)*. A resminde yer alan kadın ve çocuğu zor anlarda birbirine destek olan aile görünümü vermektedir. Acı çeken ya da üzüntü içinde olan aile bir arada olma ve zorlukların üstesinden gelme çabasındadır. Bu izlenimleri edinen öğrencilere bu resmin daha yakın geldiği anlaşılmaktadır. Alman öğrencilerden bazıları farklı kültürü simgeleyen resimleri daha çok beğenmekte ve onları hem dini hem de sosyal açıdan değerlendirmeye çalışmaktadır. *“Müslüman çocuklarla birlikte resimde yoksulluk, cahillik, acı ve güven var.” (A12-B)*. Alman öğrenci B resmi için dinsel içerikli yorum yapmıştır. Resimdeki kadınının kıyafeti, başındaki örtü ve örtünme şekline dolaylı Müslüman olduğu düşüncesini edinmiştir. Çocukların kıyafetleri ve ellerindeki yiyeceklerden dolayı yoksul olma, cahillik gibi sosyal anlamda değerlendirme de yaptığı gözlenmektedir. Aynı zamanda çocukların annelerinin arkalarında olması güven duygusunu simgelemektedir. Bazı

öğrencilere göre B resminde figürlerdeki dik duruş güven ve gücü simgelerken bazı öğrencilere göre ise zayıflık ve güçsüzlüğü yansıtmaktadır. *“Aile zayıflığı, güçsüzlüğü iyi yansıtılmış.” (A58-B). “Bir yetişkin ve iki çocuk var resimde, belki Almanya’dan olmayabilirler. Diğer vatandaşlıkların güzel bir etkisi var çünkü milliyetlerine saygı göstermek lazım. Aile benim için çok önemli.” (A53-B). “Kadının yenilikçi tutumunu sevdim.” (A45-B).* Bu cevaplardan anlaşıldığı gibi Alman öğrenciler farklı kültür ve milletlere ilgi göstermektedir. Bu farklı görünüm yenilikçi bir tutum olarak adlandırılmıştır. Türk kültürünü yansıtan resmi beğenen öğrenci ailenin önemli olduğunu ifade etmektedir. Bu açıklama ile resimde aile faktörünün hissedildiği anlaşılmaktadır. Türkiye’de yaşayan Türk öğrenciler için de B resmi masumiyet, aile, korku ve güven gibi hisleri anlatmaktadır. *“Masum, mutlu olmak isteyen çocuklar iç acıtıyor. Anne hüznü belirtiyor.” (TT59-B). “Çocukları için kendini feda edebilecek bir anne olduğunu anlıyorum. Onların mutluluğu isteyen, yoklukta bile onlarla birlikte olan bir anne bu.” (TT67-B). “Anneliği çok güzel anlatıyor. Hayatın zorluğunu belirtiyor. Masumluğun ve korkunun resimde neden ileri geldiğini merak ediyorum.” (TT78-B). “B resminde masonu temsil eden insan var.” (TT7-B).* Anneliği ve masum olmanın güzelliğini vurgulayan bu cevaplardan beğeniye oluşturan nedenlerin Türk aile yapısında mevcut olan sıcaklığın hissedilmesi olduğu anlaşılmaktadır. *“Yaşlı kadın ve çocuk birlikte çok tatlı görünüyor. İkinci resim üzücü, bakışlar çok tatlı.” (TT63-A). “Çocuğun korkması, annenin onu sakinleştirmesi bana huzur verdi. Çocuğun ve annenin mimiklerini beğendim.” (TT70-A). “Kadın evladını koruyor. Annelik duygusu ortaya çıkıyor. Çocuğunu tüm korkulardan koruyan bir avuç merhametli el.” (TT74-A). “Kadının belinin büküklüğü ve çocuğuna sarılması koruma duygusunu bu resimde daha çok hissettiriyor.” (TT81-A).* Aile ve koruma içgüdüsünü A resmi için de hisseden Türk öğrencilerde beğeni nedenleri değişmemiştir. Duygusal anlamda değerlendirilen resim çocuğunu koruyan ve yardım eden annenin fedakâr duruşuna hayranlıktan dolayı beğenilmiştir.

Teknik temasında resimlerin üslupları ve kullanılan materyallerden oluşan anlatımdan etkilenme ile ilgili veriler incelenmektedir. Bu alanı oluşturan cevaplar şu şekilde sıralanmaktadır: *“Resimde renklerin kullanılmaması resmin yansıttığı hüznü*

çok uymuş.” (A145-A). “*Gri tondan dolayı üzücü duruyor, üzgünlüğü ifade ediyor.*” (A115-A). “*Azıcık çizgi ile sanatçı çok şey anlatmayı başarmış.*” (A23-A). “*Karakalem çalışması güzel. Kadının elini ceketinin içine koyması değişik görünüyor. Saçlar hiç belli değil.*” (TT115-B). “*İki resimde de el çizilmiş.*” (A150-A). Simpson’a (Ed:Potthoff, 1998:55) göre deneyim, bu yaş grubundaki öğrencilerde tercih etme için bir anahtardır. Üretilen sanat eserlerinin yönteminin iyi şekilde anlaşılması konusunda gelişim sağlanması için düzenli olarak öğrenciyi deneyim yaşamaya itme amaç olmaktadır. Sanatsal sorgulama döneminde öğrenciler çizime, boyamaya ve insan figürünü modellemeye karşı çok ilgi duymaktadır. Öğrenciler mümkün olabilen pek çok materyali elde etmek ve en iyi sanatsal etkiyi üretebilmede kullanabilecekleri malzemelerin nasıl kullanılacağını bilme konusunda gelişmek istemektedir. Alman ve Türk öğrencilerde ortak görüş olarak belirlenen kara kalem tekniği ile yapılan resimlerde renk olmamasına rağmen anlatımın etkileyici ve güçlü olmasıdır. Gri tonların kullanılmasının hüznün anlatımında yardımcı olduğu ifade edilen resimlerde ayrıntının gösterilmesi de beğenilmiştir.

Gerçekçilik ve detay temasında resimlerde kullanılan figür ya da objelerin konu ve kompozisyona uygunluğu, realist görünümü ve ayrıntının kullanılmasındaki etkililik üzerine verilen yanıtlar incelenmektedir. Bu alanın oluşmasını sağlayan öğrenci görüşleri şu şekilde sıralanmaktadır: “*Gerçekçi kıyafet yansıtımı, başörtüsü gibi oryantalist bir durumu sergiliyor (Die realistische Ausgearbeitete Darstellung der Kleidung, Der orientalistisch tauch mit dem Kopftuch).*” (A11-B). “*Karpuz güzel çizilmiş.*” (A42-B). Alman öğrenci, B resmindeki kadının başörtüsünün oryantalist bir görüntü sergilediği için resimden etkilenmiştir.

Kültürel sembol temasında resimlerde bulunan kültürü yansıtan ayrıntıların algılanıp algılanmaması ve bununla ilgili beğeniler konusunda yapılan açıklamalar incelenmektedir. Bu alanın oluşmasını sağlayan öğrencilerin açıklamaları şu şekilde sıralanmaktadır: “*Kıyafetin hangi zamandan geldiğini gösteriyor.*” (A133-B). “*Yansıtılan kültürden dolayı kim oldukları anlaşılabilir (Es zeigt auch wer sie sind durch die Kultur zum Beispiel).*” (A122-B). “*Güzel kıyafet tarzı.*” (A60-B). Alman öğrenciler B resmini tercih ettiklerinde resimdeki kadın figürünün kıyafet tarzı ve

ayrıntıları farklı bir kültürün yansıtımı ya da eski dönemlere ait olduğunu ifade etmişlerdir. *“Anadolu kadını anlatılıyor.”* (TT64-B). *“Bir eski Türk kadınına benziyor. Çaresizliği anlatan resimde iki çocuk dikkatimi çekti.”* (TT72-B). *“Bir Türk kadınının çocuklarıyla yapayalnız bir şekilde geçinip gitmesini en güzel biçimde anlatan bir resim görüyorum.”* (TT75-B). *“Türk kadını temsil ediyor. Duygusal duruyor.”* (TT82-B). *“Kadının ve çocuklarının elleri yemeklerle dolu. Karakalem çizimi yapmış daha güzel olmuş. Yöresel kıyafetler giymişler.”* (TT135-B). Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerin yorumları ise daha çok Türk kültürünün tam algılandığının anlaşılacağı şeklindedir. Hem yöresel kıyafetten hem de çocuklara yaklaşımından dolayı Türk kadınının tam algılandığının anlaşıldığı cevaplar görülmektedir.

Deneyim hatırlatma temasında öğrencilerin resimler üzerinde kendi yaşanmışlıklarını bulmaları yönündeki beğenileri incelenmektedir. Bu alanda verilen cevaplardan Alman öğrencilerin ve Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerin deneyimlerdeki farklılıkların boyutları ve etkilendikleri olgular anlaşılmaya çalışılmaktadır. Bu tema için verilen cevapların en belirgin örnekleri şunlardır: *“Çocukluğu hatırlatıyor (Es erinnert mich an meine Kindheit).”* (A116-A). *“Ailemi hatırlattı, güven hissi uyandırdı (Es erinnert michan meine Familie, Es weckt geborgenheit in mir).”* (A118-A). *“Aklıma annem ve kendi küçüklüğüm geldi.”* (TT98-A). Anne ve çocuğun duruşu öğrencinin kendi çocukluğunu ve annesini anımsatmıştır. Bu öğrenci resimdeki kurguyu Alman öğrencide olduğu gibi savaş ve üzgün aile olarak algıladığı için değil kendi çocukluğundan izler taşıdığı için beğenmiştir. *“Ninemi hatırlattı. Kurtuluş Savaşı’nda gibi duruyor. Eskiden köylülerin çektikleri zorlukları anlıyorum. Çocuklar da güzel.”* (TT148-B). *“Kadın iki çocuğuyla başa çıkmaya çalışıyor. Ağlayasım geldi. Kendimi İkinci Dünya Savaşı’nda gibi hissettim.”* (TT141-B). Türk sanatına ait olan B resminde Türk öğrenciler Kurtuluş Savaşı’nda ailelerin çektikleri zorlukları görmüş ve etkilenmiştir.

4. 8. 2. Almanya’da ve Türkiye’de Yaşayan Türklerin Soru 8 Tercihleri

Tablo 39:Almanya’da ve Türkiye’de Yaşayan Türk Öğrencilerin Soru 8’de Batı ve Türk Sanat Eseri Tercih Dağılımları

		S8			X ²	P
		Batı Sanatı	Türk Sanatı	Toplam		
Grup	AT	f	79	79	2.931	.087
		%	56,8	47		
	TT	f	60	89	2.931	P>.05
		%	43,2	53		
Toplam		f	139	168		
		%	100	100		

Tablo 39 incelendiğinde Almanya’da yaşayan Türk öğrencilerle Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerin estetik beğenilerinde oluşan değişimde farklı bir kültürel ortamda yaşamının etkisi olup olmadığını belirlemek amacıyla sunulan resimleri tercih etmeleri arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. ($X^2=2.931$, $P>.05$)

8. soruyu toplamda 307 öğrenci cevaplamıştır. Soruyu cevaplayan Almanya’da yaşayan 158 Türk öğrenciden 79 öğrenci Türk sanatına ait eseri, 79 öğrenci ise Batı sanatına ait eseri tercih etmiştir. Toplamda yine 149 öğrencinin oluşturduğu Türkiye’de yaşayan Türk öğrenci grubundan 60 öğrenci Batı sanatına ait eseri, 89 öğrenci ise Türk sanatına ait eseri tercih etmektedir. Türk sanatına ait eserin tercih edilme oranlarına bakıldığında Almanya’da yaşayan Türk öğrencilerin % 47’sinin, Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerin % 53’ünün Türk sanatına ait olan eseri beğendiği gözlenmektedir. Batı sanatına ait eserin tercih edilme oranlarına bakıldığında da Almanya’da yaşayan Türk öğrencilerin % 56,8’inin, Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerin % 43,2’sinin Batı sanatına ait eseri beğendiği görülmektedir.

4. 8. 3. Almanya’da ve Türkiye’de Yaşayan Türklerin Soru 8 Tercihlerini Etkileyen Temel Sebepler

Soruyu cevaplayan tüm öğrencilerin yazdıkları bu nedenlerden yola çıkarak Soru 8 için dört alanda tema oluşturulmuştur. Bunlar, figürden duygu edinme ve

etkilenme; teknik; gerçekçilik ve detay; kültürel sembol ve deneyim hatırlatma; temalarıdır.

Tablo 40:Almanya ve Türkiye’de Yaşayan Türk Öğrencilerin Soru 8’de Tercih Nedenlerine Göre Dağılımları

		S8							
Grup	AT	Figürden Duygu Edinme Etkilenme		Teknik		Gerçekçilik Detay		Kültürel Sembol Deneyim Hatırlatma	
		f	%	f	%	f	%	f	%
		132	82,5	49	30,6	43	26,9	60	37,5
	TT	127	84,7	54	36	27	18	56	37,3

Soru 8’i cevaplayan Almanya’da yaşayan 132 Türk öğrenci figürden duygu edinme ve etkilenme temasını, 49 öğrenci teknik temasını, 43 öğrenci gerçekçilik ve detay, 60 öğrenci kültürel sembol ve deneyim hatırlatma temasını beğeni gerekçeleri olarak sunmuşlardır. Almanya’daki Türk öğrencilerin Soru 8 için değerlendirme sonuçlarına bakıldığında figürden duygu edinme ve etkilenme teması % 82,5 oranında, teknik teması % 30,6 oranında; gerçekçilik ve detay temasının % 26,9 oranında; kültürel sembol ve deneyim hatırlatma temasının % 37,5 oranında olduğu gözlenmektedir. Soru 8’i cevaplayan Türkiye’de yaşayan 127 Türk öğrenci figürden duygu edinme ve etkilenme temasını, 54 öğrenci teknik temasını, 27 öğrenci gerçekçilik ve detay temasını, 56 öğrenci kültürel sembol ve deneyim hatırlatma temasını beğeni gerekçeleri olarak sunmuşlardır. Türkiye’deki Türk öğrencilerin soru 8 için değerlendirme sonuçlarına bakıldığında figürden duygu edinme ve etkilenme teması % 84,7 oranında, teknik teması % 36 oranında; gerçekçilik ve detay temasının % 18 oranında; kültürel sembol ve deneyim hatırlatma temasının % 37,3 oranında olduğu gözlenmektedir.

Soru 8 için tercih edilen eseri beğenme nedeni olarak öğrencilerin üç seçenekte belirttikleri cevaplardan en belirgin olanlar belirlenen temalara göre şöyle sıralanmaktadır:

Figürden duygu edinme ve etkilenme temasında resimde çizgisel üslupla kara kalem tekniğiyle çizilmiş resimlerdeki figürlerin öğrencilerin kendilerine yakın gelen ya da kendilerini etkileyen tarafları belirleyecek şekilde incelenmektedir. Bunun için öğrencilerin günlük hayatta çevrelerinde olan kişi ve olaylardan etkilenme durumları göz önünde bulundurulmalıdır. Bu temayı oluşturan en belirgin örnekleri şu şekilde sıralamak mümkündür: *“Yaşamak gerektiğini ve bir şeye ulaşmak için savaşmak gerektiğini gösteriyor. Umudu gösteriyor, yoksulluğu anlatıyor.”* (AT127-A). *“Kadın ve çocuk yemek bekliyor. Daha iyi olmayı ümit ediyorlar. Mutlu olmak istiyorlar. Bana göre bu resim, fakirlerin sadece kendileri için gerekli olan şeylere ihtiyaç duyduklarını ancak zenginlerin ihtiyaç olunandan daha fazlasına sahip olmak için uğraştıklarını anlatıyor.”* (AT10-A). *“Korku ve yas aynı anda görünüyor. Fakir durum daha güçlü anlatılmış.”* (AT15-A). Almanya’daki Türk öğrenciler, A resmini fakirlik içindeki insanların durumu yönünden ele almışlardır. Toplumsal mutluluğu sağlamak için kurulması gereken denge, umut ve yoksulluk örneğiyle sosyolojik anlamda değerlendirilmektedir. *“Ailenin önemini gösteriyor. Hepsi korkmuş ve üzgün bakıyor. Bu durum insanın içine dokunuyor. Yemek bazı insanların fakirliğini gösteriyor.”* (AT16-B). *“Bu resimde bir ailenin fakirliği görünüyor”* (AT6-B). *“Resim açıklığı anlatıyor. Üzgün yüzler görüyorum.”* (AT43-B). *“Resim beni üzdü. Bana fakir olan ülkelerde zor durumda olan aileleri hatırlatıyor. Resimde hüznü hissediyor insan.”* (AT46-B). B resmini beğenen öğrenciler kadın ve çocukların yüz ifadelerinden korkmuş ve üzgün durumda oldukları ancak yine de beraber oldukları için aile olmanın önemli olduğunu ifade etmişlerdir. *“B resmi ilginç bir şekilde bende acıma hissi uyandırıyor. Başörtüsünden dolayı kadınla bir köprü kurabiliyorum. Fakirlik içinde iki çocuğunu zorluklarla besliyor. Saygımı kazanıyor.”* (AT37-B), diyen öğrenci için kadın figüründe başörtüsü olmasından dolayı bu resim ona daha sıcak gelmektedir. Kendi yaşam biçiminden bir parça bulduğunda kişi, başka bir kültürde yetişse de yine özünde olan durum ve olayları daha yakın görmektedir. *“Figürler resmi izleyen kişilere bakıyor.”* (AT25-B). *“Kalabalık aile.”* (AT28-B). *“Üçünün de ellerinin göğsünde olmasını sevdim.”* (AT30-B). *“Çünkü anne iki çocuğunu korumaya almış. İkisini de birbirinden ayırmıyor.”* (AT51-B). *“Çocuklar çaresiz görünüyor. Çocuklara acıdım. Anne fakir görünmesine rağmen dominant ve kararlı görünüyor. Küçük oğlunun elini*

tutuşundan bu belli oluyor.” (AT52-B). “Çocuğunu yalnız yetiştiren anne ya da baba.” (AT53-B). “Resim annenin çocuklarına verdiği değeri, kardeş payı ve yokluğu anlatıyor. Üzüntülü bir bakış beni de üzüyor, acıtıyor.” (AT54-B). “Çocuklar çok üzgün. Babaları çizilmemiş belki de bu yüzden üzgündürler.” (AT98-B). “Aile yaşamı görünüyor.” (AT118-B). “Arap bir aile gibi görünüyor. O fakir.” (AT124-B). “Daha büyük bir aile, üzgün ya da hüznü hisleri uyandırıyor.” (AT132-B). “Birlikteliği gösteriyor. Sosyal yardımlaşma olabilir.” (AT145-B). “Hüznü bir aile gibi görünüyor. Çizgi roman masalı gibi duruyor.” (AT152-B). Almanya’da olan Türk öğrencilerin B resmini değerlendirmelerine bakıldığında aile, anne, baba ve çocuk birlikteliğinin önemi açısından olduğunu görmek mümkündür. Annenin çocuğun arkasında ve büyük görünmesi güven vermeyi ve baskın olmayı simgeliyor. A resmini tercih eden Almanya’da yaşayan Türk öğrencilerin yorumlarına bakıldığında ise savaş ve yokluktan dolayı üzgün ve korkmuş insanlar olmasının yanında aile olgusundan yola çıkarak birlikteliğin ve gücün hissedildiği açıklamalar da yapılmaktadır. “Vücut duruşu korkmuş ve geri çekilmiş duruyor.” (AT48-A). “Anne çocuk ilişkisi daha samimi görünüyor.” (AT49-A). “Nine ve torunun birbiriyle ilişkisi iyiymiş gibi görünüyor. Ben de bunu dilerim. Büyükanne çocuğu kollarında taşıyor.” (AT70-A). “Anne ve çocuk sıkıca birbirine bağlı, sevgi iyi anlamlandırılmış. Koruma duygusu yansıtılmış.” (AT81-A). “Kızın annesinin üzerindeki gölgesini sevdim. Çocuğun masum bakışı, annesinin kanatları altında gibi geldi.” (AT89-A). “Kadın korkmuş, çocuğunu koruyor, fakir aile gibiler, ölü bir insan görüyorlar.” (AT90-A). “Çok hüznü görünüyor. Fakir ve yalnızlar. B resmindeki insanların aksine yemekleri yok.” (AT107-A). “Birlikte durmak, emniyet, hazine, anaç olmak.” (AT116-A). “Büyükanne torununu koruyor ya da bir şeye zorluyor ve onu öne itiyor. Çok güzel bir aile tasviri.” (AT119-A). “Daha küçük bir aile, küçük bebek, yaşlı büyükanneyi sevdim.” (AT133-A). “Kadın çocuğunu koruyor, çocuk korkuyor ama annesine güveniyor. Annesi çocuğu elleriyle koruyor.” (AT147-A). “Yardımsaver, birliktelik, korku.” (AT149-A). “Kız çok korkmuşa benziyor, anne de biraz hüznü ama daha çok “Bunun olması lazım.” der gibi bir hali var.” (AT160-A). A resmindeki kadın ve çocuğun, anne-kız ya da nine-torun olarak yorumlandığı görülmektedir. Kadının korkmuş ancak koruyucu hali beğenilmiştir. Birlikte durmak güzel bir aile tasviri oluşturmaktadır. Çocuğun ürkek

bakışlarından masumiyeti, kadının arkasında duruşundan da koruma ve gücü temsil ettiği yorumlanmaktadır.

“Çalışmada o çocuğun annesinin yanında kendini daha az korkmuş hissettiğini görüyorum.” (TT104-A). “Çünkü çocuğa sarılıp onu korumuş. Annenin koruyuculuğu ve çocuk sevgisi anlatılmış.” (TT110-A). “Anne şefkatini anlatıyor.” (TT119-A). A resmini beğenen Türk öğrenciler bu eseri annesinin yanında güvende olan çocuğun varlığını hissettikleri için tercih etmişlerdir. “Sanki bir annenin kızını koruması. Çok duygusal bir resim. Sanki annesi çocuğuna namaz kılmayı öğretiyor.” (TT126-A). Verilen bu cevaptan Batı sanat eseri olan A resminin dini açıdan bir değerlendirilmesinin yapıldığı anlaşılmaktadır. Figürün duruşu namaz kılmaya benzetilmektedir. Bu nedenle bu eser tercih edilmiştir. “Bir insanın annesi babası olmasa çok kötü olur.” (TT122-A). “Kadının anne olduğu bilinmese de yine de şefkati gösteriyor.” (TT10-A). “Kadının çocuğunun büyüdüğünü görüyoruz. Çok yaratıcı bir resim. Çocuk ve annesi karşılarında duran birisine doğru yürüyorlar.” (TT145-A). “Annenin evlatları için her şeyi yapabileceği anlamı gösteriyor.” (TT16-A). Soruyu cevaplayan öğrencilerin A resmini tercih etmelerindeki nedenler de yine aile olma, anne-babaya sahip olma, şefkat ve fedakâr anne görünümleridir. “Çocuklarını düşünen biri görünüyor. Çocuklar annelerine çok bağlı duruyor.” (TT114-B). “Çünkü köylü kadınlara benziyor. Çocuklar aç gibi görünüyor. Duygularını ifade etmiş.” (TT121-B). “Çocuğunu gerçekten seven bir anne sembolü. Sanki anne aç ama çocuklarını sevdiğinden kendisi bir şey yemiyor. Çocuklarına yediriyor. Garip çocuklar ve masum anne sembolü.” (TT108-B). “Annelerin hakkı ödenmez. Çocuklarını doyuruyor, koruyor.” (TT125-B). “Aç bir ailenin duruşu görünüyor. Kızın bir eliyle annesini tutup diğer eliyle yiyeceği tutuşu hoşuma gitti. Çocuklar sanki evlerine yemek getirmişler.” (TT136-B). “Çocukların saçları hoşuma gitti. Karpuz yiyorlar. Kadın anlam veremediğim bir hareket yapıyor.” (TT142-B). “Annesi çocuklarını sarıp sarmalıyor.” (TT9-B). “B resmindekiler eylem yapacak gibi duruyor. Ellerindeki Molotof olabilir.” (TT11-B). B resmini beğenen öğrencilerin tercih nedenleri yine anne ve çocuk arasındaki yardımlaşma, koruma, doyurma ve paylaşma üzerinedir.

Teknik temasında resimlerin üslupları ve kullanılan materyallerden oluşan anlatımdan etkilenme ile ilgili veriler incelenmektedir. Bu alanı oluşturan cevaplar şu şekilde sıralanmaktadır: *“Basit görünüyor. Çünkü basit bir fakir bir anne çocuklarıyla çizilmiş.” (AT3-B). “Ressamın aklına birden gelmiş ve çizmiş.” (AT32-A). “Kara kalem çalışması daha çok hoşuma gidiyor. Siyasetten ve dini görüşten uzak bir resim.” (TT100-A). Öğrencilerin tercihlerinde daha çok sadelik ve ideolojik bir izlenim yaratmama gibi özelliklerin olması etkindir. “Engelli bir çocuğun arkasında yine bir “ANNE” var. Kara kalem şeklinde çizilmesi beni büyüledi. Her zaman çocuğunu dengede tutmaya çalışan anne.” (TT112A). “Annenin çocuklarına şefkati resmedilmiş. Kendi yememiş çocuklarına yedirmiş. Anadolu insanını tasvir etmiş.” (TT113-B). “Kara kalem çalışması daha hoş. Çocuğun korkması ve annenin onu koruması daha iyi.” (TT117-A). “Resmin kara kalem ile çizilmesi ilgimi çekti. Sanatçı orada bir anne ile çocuğunun sevgisini anlatmış.” (TT137-A). Eisner (1997; Aktaran: Mamur, 2009:248), yöntem ve teknik sürecini sonu olmayan bir bilgi ağı olarak görmektedir. Bu anlamda öğrencilerin eserdeki tekniği fark etmeleri ve kullanılan farklı tekniklere karşı ilgi duymaları önemli görülmektedir. Öğrencilerde ortak görüş olarak belirlenen kara kalem tekniği ile yapılan resimlerde renk olmamasına rağmen anlatımın etkileyici ve güçlü olmasıdır. Resimler kara kalem tekniğinde çizildiği için öğrencileri etkilemiştir.*

Gerçekçilik ve detay temasında resimlerde kullanılan figür ya da objelerin konu ve kompozisyona uygunluğu, realist görünümü ve ayrıntının kullanılmasındaki etkililik üzerine verilen yanıtlar incelenmektedir. Bu alanın oluşmasını sağlayan öğrenci görüşleri şu şekilde sıralanmaktadır: *“Çocuğun elindeki karpuz ve ekmeğin dikkatimi çekti. Kadının elini yeleğinin içine sokması dikkatimi çekti.” (TT120-B). Resimde bulunan objelerin ve figürlerin realist görünümü dikkat çekmektedir.*

Kültürel sembol temasında resimlerde bulunan kültürü yansıtan ayrıntıların algılanıp algılanmaması ve bununla ilgili beğeniler konusunda yapılan açıklamalar incelenmektedir. Almanya’da yaşayan Türk öğrenciler ve Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerin verdikleri yanıtlarda birbirine benzerlik görülebilir. Ancak Almanya’da yaşayan Türk öğrencilerde daha çok Türkiye’ye özleminden dolayı yapılan benzetimler

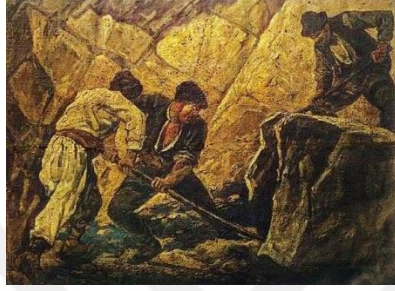
daha belirgindir. Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerde beğeni nedeni daha çok buldukları çevreye aşina olmadan kaynaklanan kültürel benzetimlerdir. Bu alanın oluşmasını sağlayan öğrencilerin açıklamaları şu şekilde sıralanmaktadır: “*Gelenek-Anadolu.*” (AT35-B). “*Anadolu, geleneksellik.*” (AT36-B). Almanya’da yaşayan Türk öğrencilerin B resmini tercih etmelerindeki nedenleri geleneksel ayrıntıları fark etmeleri ve Anadolu’yu hatırlamalarıdır. “*Köyden gelen bir aile ortamı, çocuklar elinde sanki son buldukları karpuzu almış, aç kalmamak için elinde tutuyorlar. Kadının elini kalbine dokunduğunda düşündüğümünden beğendim. Belki zor bir olay atlattıklarını ve ucuz kurtulduklarını gösterebilir.*” (AT38-B). “*Fakir görünüyorlar, eski zamanları anlatan bir resim. Türk annesi görüyorum.*” (AT19-B). “*Kadının başörtüsü, daha fakir bir aile gibi görünüyor. Üzgün yüzler var.*” (AT21-B). “*Farklı dindar bir aile güzel çizilmiş, birbirine bağlı bir aile.*” (AT18-B). “*B resmi çok şey ifade ediyor. Anadolu insanına benzettim. Kadının kapanma şekli, çocuğun elinde ekmek bana özümü hatırlattı.*” (AT39-B). Farklı bir kültürel çevrede yetişmiş olan bu öğrenci başörtüsü ve çocuğun elindeki ekmek parçasından dolayı “özüme döndüm” demiştir. Özüne dönmek ifadesinin altında yatan duygu, ait olunan kültürün parçalarını bir olay örüntüsü içinde fark etmek, ayırt etmek ve ona yönelmektir. “*Kadın çocuklarıyla Türk annesi gibi görünüyor. Kadın başörtüsü takıyor.*” (AT101-B). “*Çocuklarıyla Türk annesi.*” (AT102-B). B resminde kadının başörtülü olması Türk kadını görüntüsünü yansıtmaktadır. Çocuklarla birlikte kadının duruşu da Türk annesi fikrini oluşturmuştur. Bu nedenle B resmini öğrenciler, Türk kültürünü yansıttığı için beğenmiştir. Türkiye’de yaşayan Türk öğrenciler B resmini değerlendirirken de Almanya’daki Türk öğrenciler gibi Türk kültürünü yansıtan değerlere dikkat etmişlerdir. “*Namaz kılmayı öğretiyor. Bir anne ve çocuğu var. Kara kalem resmi seviyorum.*” (TT95-A). A resmi Batı sanatına ait bir resim olmasına rağmen figürün hafif öne eğilmiş hareketinden dolayı çocuğuna namaz kılmayı öğreten kadın şeklinde algılanmıştır. Kendi değerlerine ait bir olayı farklı bir bakış açısıyla yapılmış bir resim üzerinde algılamak, birikimlerin algıyı yönetebileceği anlamına gelir. “*Anadolu kadınına çağrıştırdı. Daha halktan biri, başı kapalı.*” (TT14-B). “*Anadolu annesi ve çocuklarıyla bütünleşmesi güzel.*” (TT20-B). “*Bir Anadolu kadını. Çok eziyet çekmiş bir kadın. Zorluklarla iki çocuk büyütmüş.*” (TT147-B). “*Kara kalem çizimi çok güzel. Anadolu kadınlarını görüyorum. Bu resmi*

hüzünlü bir müzikle izlemek güzel olur.” (TT150-A). “Köylü milletin efendisidir.” (TT1-B). “B resmindeki kadın çocuklarına hem analık hem de babalık yapmış. Kurtuluş Savaşı’nı anımsattı bana.” (TT4-B). Anadolu kadınının yansıtıldığını ifade eden öğrencilerin B resmini tercih etmeleri daha çok kadının çocuklarının arkasında ve onlarla birlikte olmasından, geleneksel kıyafetleriyle köy olgusunun hissettirilmesinden kaynaklanmaktadır. Yüz ifadesinden çocukları için çok eziyet çekmiş, çalışmış, fedakâr anne görünümü Türk kadını ve Türk annesini hatırlatarak izleyicileri etkilemiştir.

Deneyim hatırlatma temasında öğrencilerin resimler üzerinde kendi yaşanmışlıklarını bulmaları yönündeki beğenileri incelenmektedir. Bu alanda verilen cevaplardan Alman öğrencilerin ve Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerin deneyimlerdeki farklılıkların boyutları ve etkilendikleri olgular anlaşılmaya çalışılmaktadır. Bu tema için verilen cevapların en belirgin örnekleri şunlardır: *“Çocuk bana kuzenimi hatırlatıyor.” (AT97-A). “Bana ninemi ve kız kardeşimi hatırlatıyor.” (AT99-A). “Büyükannemi hatırlatıyor.” (AT123-A). “Bana ölmüş büyükannemi hatırlatıyor.” (AT144-A). “Bana büyükannemle kız kardeşimi hatırlatıyor.” (AT143-A). Yardımsever bir anne, benim annem gibi.” (TT138-A). “Bu resim bana ninemi hatırlatıyor. Bu resim “koruma” kelimesinin anlamını ifade ediyor.” (AT44-A). “Annemin bana olan sevgisini gösteriyor. Emniyeti ve korumayı gösteriyor.” (AT141-A). “Ailemin beni korumasını hatırlatıyor. Resim güvenliği gösteriyor.” (AT121-A). A resmini beğenen Almanya ve Türkiye’de yaşayan bazı Türk öğrencilerin deneyimleri daha çok aileden yakınlarını hatırlama ve ailenin koruma güdüsünü hissetme üzerinedir. Resimdeki figürün çocuğun üzerine hafif eğilmesi koruma hissini uyandırmaktadır. “Resim insana şükretmesi gerektiğini hatırlatıyor.” (AT109-B). “Soldaki çocuk bana eski bir futbolcuyu hatırlatıyor.” (AT34-B). “Bana savaş zamanlarını hatırlatıyor. Ama anne çocuğu için her şeyi yapıyor.” (AT94-B). “Bana çocukluğumu hatırlatıyor. Bir oyuna benziyor.” (AT122-B). “Bana kuzenimle çocukluğumu hatırlatıyor.” (AT115-B). “Resimdeki nine torunlarıyla fakirliklerine rağmen direniyorlar.” (AT142-B). “Kadının kendisinin yemeyip çocuklarına paylaşması. Eski dönemlerde yaşayan insanları anımsadım. Çocukların bakışı beni hüznlendirdi.” (TT140-B). “Kendime yakın hissettim. Kadın*

çocuklarıyla bana Türkiye’de bir yakınımızı hatırlattı.” (AT26-B). B resmi kadının kıyafeti, duruşu ve çocukların ellerindeki ufak yiyecekler ile savaş ve fakirliği anımsatmaktadır. Bazı öğrencilere göre köyde yaşayan insanları ya da akrabaları hatırlatmaktadır. Çocukluğunu hatırlattığını söyleyen öğrenciler Türkiye’yi hatırlattığı için kendilerini resme yakın hissetmişlerdir.

4. 9. Dokuzuncu Soruya Ait Bulgular ve Yorumlar



Tablo 41: Alman ve Türk Öğrencilerin Soru 9’da Batı ve Türk Sanat Eseri Tercih Dağılımları

		S9			X ²	P
		Türk Sanatı	Batı Sanatı	Toplam		
Grup	AA	f	50	98	148	
		%	37,6	59,4	49,7	
	TT	f	83	67	150	13.999
		%	62,4	40,6	50,3	
Toplam		f	133	165	298	
		%	100	100	100	

Tablo 41 incelendiğinde Alman öğrencilerle Türk öğrencilerin estetik beğenilerini belirlemek amacıyla sunulan resimleri tercih etmeleri arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. ($X^2=13.999$, $P<.05$)

9. soru için toplamda 298 öğrenciden cevap alınmıştır. Soruyu cevaplayan Almanya’da yaşayan 148 Alman öğrenciden 50 öğrenci Türk sanatına ait eseri, 98 öğrenci ise Batı sanatına ait eseri tercih etmiştir. Toplamda yine 150 öğrencinin oluşturduğu Türkiye’de yaşayan Türk öğrenci grubundan 67 öğrenci Batı sanatına ait eseri, 83 öğrenci ise Türk sanatına ait eseri tercih etmektedir. Türk sanatına ait eserin tercih edilme oranlarına bakıldığında Almanya’da yaşayan Alman öğrencilerin % 37,6’sının, Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerin % 62,4’ünün Türk sanatına ait olan eseri beğendiği gözlenmektedir. Batı sanatına ait eserin tercih edilme oranlarına

bakıldığında da Almanya’da yaşayan Alman öğrencilerin %59,4’ünün, Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerin % 40,6’sının Batı sanatına ait eseri beğendiği görülmektedir. Bu soruda alınan cevaplara göre Alman öğrencilerin daha çok Batı sanat eserine beğeni göstermelerine karşılık Türk öğrencilerin daha çok Türk sanat eserini beğendikleri anlaşılmaktadır. Bu nedenle buradaki sonuçlar arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmaktadır.

4. 9. 1. Almanya’da Yaşayan Alman ve Türkiye’de Yaşayan Türk Öğrencilerin Soru 9 Tercihlerini Etkileyen Temel Sebepler

Almanya’daki Alman öğrenciler ve Türkiye’deki Türk öğrenciler Soru 9 için kendilerine sunulan iki eserden birini tercih etmişler ve beğenme nedenlerini üç cümle ile yazmışlardır. Soruyu cevaplayan tüm öğrencilerin yazdıkları bu nedenlerden yola çıkarak Soru 9 için dört alanda tema oluşturulmuştur. Bunlar, konu, realizm, renk ve kültürel değerlendirme deneyim hatırlatma temalarıdır.

Tablo 42:Alman ve Türk Öğrencilerin Soru 9’da Tercih Nedenlerine Göre Dağılımları

		S9							
		Konu		Realizm		Renk		Kültürel Değerlendirme Deneyim Hatırlatma	
Grup	AA	f	%	f	%	f	%	f	%
		63	42	77	51,3	94	62,7	25	16,7
		99	66	59	39,3	61	40,7	39	26
	TT								

Soru 9’u cevaplayan Almanya’da yaşayan 63 Alman öğrenci konu temasını, 77 öğrenci realizm temasını, 94 öğrenci renk temasını, 25 öğrenci kültürel değerlendirme ve deneyim hatırlatma temasını beğeni gerekçeleri olarak sunmuşlardır. Almanya’daki Alman öğrencilerin Soru 9 için değerlendirme sonuçlarına bakıldığında konu teması % 42,0 oranında, realizm teması % 51,3 oranında; renk temasının % 62,7 oranında; kültürel değerlendirme ve deneyim hatırlatma temasının % 16,7 oranında olduğu gözlenmektedir. Soru 9’u cevaplayan Türkiye’de yaşayan 99 Türk öğrenci konu temasını, 59 öğrenci realizm temasını, 61 öğrenci renk temasını, 39 öğrenci kültürel değerlendirme ve deneyim hatırlatma temasını beğeni gerekçeleri olarak sunmuşlardır. Türkiye’deki Türk öğrencilerin

Soru 9 için değerlendirme sonuçlarına bakıldığında konu teması % 66 oranında, realizm teması % 39,3 oranında; renk temasının % 40,7 oranında; kültürel değerlendirme ve deneyim hatırlatma temasının % 26 oranında olduğu gözlenmektedir.

Soru 9 için tercih edilen eseri beğenme nedeni olarak öğrencilerin üç seçenekte belirttikleri cevaplardan en belirgin olanlar belirlenen temalara göre şöyle sıralanmaktadır:

Konu temasında resimde işlenen konu, vurgulanmak istenen düşünceye bağlı algılanan içerik ve verilen mesajı kültürel algı çerçevesinde algılandığını belirten görüşler analiz edilmektedir. Bu alanın oluşmasını sağlayan öğrenci görüşleri şöyle sıralanmıştır: *“Erkekler gerçekten çok çalışıyorlarmış gibi duruyor, çok dinamik.”* (A23-A). *“Zor çalışma koşullarında çalışan erkeklerin yansıtılışı hoşuma gitti. Renkler yapılan işin kirli olduğunu gösteriyor. Çalışanların duruşu dinamik. Tünelin başındaki ışık güzel yansıyor.”* (A38-A). *“Bir maden ocağında çalışmanın zorluğunu gösteriyor. Güç ve cesareti isteyen bir şey, bu insanı güçlü yapıyor. Birlikte çalışmanın her güçlüğü yeneceğini ifade ediyor.”* (A50-A). *“Birbirlerine yardım ediyorlar. İlerleme-gelişim.”* (A117-A). *“Zor çalışmayı yansıtıyor.”* (A56-A). Alman öğrenciler için A resminde işçilerin yaptıkları güç iş ve bunların üstesinden gelen güçlü işçiler dikkat çekmektedir. Birlikte çalışmanın ilerleme ve gelişim sağlayacağı görüşünde olan Almanlar için bu resim önemli olmuştur. *“Çalışmanın ve para kazanmanın zorluğu. Çocuğunu doyurmak isteyen işçi. Gururlu bir kişilik.”* (TT57-A). *“Çalışkanlık, güç, doğal.”* (TT59-A). *“Para kazanmak için alın teriyle işlerini yapan işçiler. O zorluğa göğüs geren insanlar var. Resimde renkler daha doğal.”* (TT67-A). Türk öğrencilerin A resmini seçmelerindeki nedenler arasında çalışmanın ve para kazanmanın güçlüğünü anlatması, alın teri ile çalışmak ve zor işlere göğüs geren insanların azmi gibi konular gösterilebilir. Ayrıca kahve tonlarında ve koyu tonlarında renkler kullanılması işin zor ve pis bir iş olduğu yorumlarına neden olmuştur. B resmi ise açık renklerde olduğu için açık bir yerde çalışan işçilerin rahat çalışmasından dolayı beğenilmiştir. *“Diğer resimden daha açık çünkü biraz gökyüzü görünmüyor. Onun için işçiler de açık duruyor. Çünkü toprağın altında*

çalışmıyorlar.” (A53-B). “Kovboylara benziyorlar. Erkekler daha açık hapsolmuş değil, kapalı bir mağara da değil.” (A75-B). Alman öğrenciler B resminde işçilerin kıyafetlerinden dolayı kovboylara benzetirken Türk öğrencilere ise şapkaların modelleri tuhaf gelmiştir. “Fötr şapkalı adamın çalışması garibime gitti.” (TT64-B). “Diğer resim gerçek dışı, Amerikalılara benziyor.” (A94-B). Türk öğrenciye fötr şapkalı adamın çalışması tuhaf geldiği gibi Alman öğrenciye de A resmindeki adamlar Amerikalı gibi, gerçek dışı kişiler gibi gelmiştir. “Üzüntü hissettirdi çünkü erkekler ağır işte çalışıyor.” (A25-B). “Hazine avcıları gibi duruyor.” (A96-B). “İnsanlar açık havada çok kirli değiller, umutsuz görünmüyorlar.” (A128-B). “Çocuk çalıştırması ve insanların uygunsuz bir şekilde çalıştırılmaları.” (A13-B). Sosyolojik açıdan da durumu değerlendiren Alman öğrenciler insanların ağır şartlarda çalıştırılmasını ele alan resimler olarak yorumlar yapmışlar ve bu eseri beğenmişlerdir.

Realizm temasında resimlerin gerçekliği, figür ya da objelerdeki ayrıntıları, olay örüntülerinin gerçek olaylarla örtüşmesi durumlarının değerlendirilerek yapıldığı tercihler analiz edilmektedir. Bu alanı oluşturan cevaplardan belirgin olanları şu şekilde sıralanmıştır: *“Zorlukla çalışan erkekleri gösteriyor. Çok gerçekçi.” (A21-B). “Parası olmayan dağ kazıcıları gibiler. Resmi gördüğümde onlar gibi hissediyorum.” (A139-A). “Yer altında çalışmak her zaman zordur. B resmi çok sahte gibi, mağaranın dokusu hoş.” (TT63-A). Alman öğrenciler ve Türk öğrenciler için A ve B resimlerindeki çalışan işçilerin zorlukla çalışmaları gerçektir ve bu durum çok etkileyici görünmektedir. Renklerin koyu kullanılması mağara içinde çalışıldığını anlatmaktadır. Figürlerin kıyafetleri ve zorluklara karşı çalışma parasızlığı ifade etmektedir. Öğrenciler için bu belirtiler çok güçlü ve gerçeğe uygundur.*

Renk temasında resimlerde kullanılan renkler ve tonlarının resimlerin konuları ile bütünlüğü sağlama durumları ve renklerin hissettirdiği duyguları ortaya çıkarmayı amaçlayan analizler yapılmaktadır. Bu alanı oluşturan Alman ve Türk öğrenci cevaplarından en belirleyici olanlar şu şekilde sıralanmıştır: *“Doğa daha belirgin, kahverengi tonlar var.” (A18-B). “Açık renklere dolayısıyla daha mutlu görünüyor.”*

(A31-B). B resmi ile ilgili Alman öğrenciler doğanın daha belirgin olduğu renklerin kullanıldığı ve açık renklerden dolayı mutluluğu hissettirdiği ile ilgili yorumlar yapmaktadır. “A resminde adamların emeği daha iyi resmedilmiş. Renkleri daha iyi.” (A132-A). “Adamlar madenin dibinde inip çalışıyorlar. Karanlıkta önlerini göremiyorlar. Rengini çok beğendim.” (TT135-A). “Sepya severim. Azimle çalıştıkları için bu resmi sevdim.” (TT123-A). A resmini tercih eden Alman ve Türk öğrenciler için sarı tonlar önemlidir. Bu şekilde madende çalıştıkları anlaşılmaktadır. Azimle çalışmak Türk öğrenci için etkileyici olmuştur.

Kültürel değerlendirme deneyim hatırlatma temasında resimlerde yaşanan olayın günlük hayatta ya da daha öncesinde yaşanmış bir olay ya da deneyimi hatırlatıcı etkenler araştırılmaktadır. Ayrıca kültürel faktörlerin bu yaşanmışlıkları hatırlatmadaki etkisi de cevapların analiz edilmesiyle belirlenmeye çalışılmaktadır. Bu alanla ilgili analiz edilen öğrenci cevapları şu şekilde sıralanmaktadır: “Daha eski duruyor. 18.yy’da çizilmiş gibi duruyor. Daha zor bir çalışma.” (A27-A). “Zor çalışma bana günlük fitness programımı hatırlattı.” (A40-A). “Bir ilkbahar gününde samanlık kokusunu hatırlattı.” (A39-B). “Renkler bana zor işi yansıtıyor. Büyük detaylar olmadan resim mükemmel hale gelmiş. Endüstri devrimini hatırlattı.” (A48-A). A resminin renklerinden ve figürlerin hareketinden dolayı zor bir iş olduğu yorumlanmaktadır. Alman öğrenciler eski bir dönem resmi gibi tarihsel bir yorum yaparak Endüstri Devrimi’ni anımsamıştır. “Indiana Jones’u hatırlattı. Grup çalışması diyebiliriz.” (A126-A). “Bana Indiana Jones’u hatırlattı. İşçiler zor şartlarda çalışıyor.” (A129-A). “Köleliği hatırlatıyor.” (A118-A). “Bu resim bana endüstri devrimini hatırlattı. Ailelerine bakmak için çok çalışan insanları görüyorum. Onlar hasta olmalarına rağmen hayatta kalabilmek için çalışmaya devam etmek zorundalar.” (A143-A). Avrupa tarihinden önemli bir dönem olan Endüstri Devrimi, köleliğin sonlanması, gibi olayları Alman öğrencilerin Türk sanatına ait eseri yorumlayarak ortaya çıkarmaları ilginç görülebilir. Öğrenciler, ailelerine bakmak için çalışan insanların, sömürge olmuş devletlerin halkının içinde bulunduğu durumların yansıtıldığını ifade etmektedir. Indiana Jones adlı filme benzetilen resimde filmdeki karakterlerin kıyafetlerine benzer noktalar bulunmuş olabilir. Kovboyluk ya da kovboy filmleri Amerikan kültürüne ait bir olgu olmakla

birlikte popüler kültürün de etkisiyle herkes tarafından bilinen bir durum halindedir. Bu nedenle A resminde görülen figürler, kıyafetler ve resmin renkleri kovboy filmlerini anımsatmıştır. Oysaki B resmindeki figürlerin kıyafetleri daha çok Avrupa'ya ait olarak algılanabilirdi. B resmini kovboy filmine benzeten öğrenciler de olmuştur. *“Renk içeriği ve koyu tonun erkeklerin durumu “zor iş” olduğunu yansıttığı için beğendim. Maden işçileri, kovboy ve batı filmlerini görüyorum.”* (A12-B). Burada öğrenci B resminin Batı sanatı eseri olduğu fikrine sahiptir ve buna göre yorum yapmaktadır. Bununla birlikte A resmini beğenen Türk öğrencilerin cevaplarına bakıldığında daha çok dönemin önemli olaylarından esinlenerek benzetim yapıldığı görülmektedir. *“Soma'yı hatırlattı.”* (TT71-A). *“Çalışanlar Türk olabilir. Çabalıyorlar ve sanırım sonunda aradıklarını bulmuşlar.”* (TT131-A). *“Bir işçinin alın teriyle kazandığı parayı anlatır. Ekmeğini taştan çıkartıyor. Bir avuç kömür için bir ömür verenler.”* (TT75-A). Türk öğrencilerinin 2014 yılında Soma'da yaşanan maden işçilerinin ölümü olaylarıyla birlikte A resmi için bu yorumları daha çok yaptığı gözlenmiştir. İşçileri zor çalışma şartlarını sosyolojik anlamda burada dile getirmişlerdir. Bu nedenle A resmini beğenmişleridir. A resmini beğenme gerekçeleri olarak başka bir bakış açısı da B resminin Türk kültürünü yansıtmıyor oluşunu fark etmeleridir. 14-17 yaş döneminin erken yetişkinliğe geçiş olduğunu ifade eden Simpson vd.,'ne (1998:58) göre bu dönemde sanatsal yaratıcılığın ilerlemesi görülmektedir. Resimlerinde ve eserleri değerlendirmede konular gerçekçi detaylardan soyut detaylara kadar her şeyi kapsamaktadır. Sosyal konular, duygusal kusurlar ve beceriler resimlerde değişken üretkenlik ve yorumlama için gerekli olan motivasyon olarak görülmektedir. *“A resmi bize daha çok benziyor. B resmi bizim kültür kurallarına uymuyor. Çünkü kovboy.”* (TT69-A), şeklinde yorum yapan öğrenci, resimdeki figürleri kovboy oldukları için beğenmediğini ifade etmiştir. B resmini bir diğer Türk öğrenci ise kovboylara benzediği için beğendiğini vurgulamıştır. *“Aklıma izlediğim kovboy filmleri geldi. Kazı yapıyorlar.”* (TT150-B). Görüldüğü gibi farklı bakış açıları ve beğeni nedenleri her öğrenciye göre değişebilmektedir.

4. 9. 2. Almanya’da ve Türkiye’de Yaşayan Türklerin Soru 9 Tercihleri

Tablo 43:Almanya’da ve Türkiye’de Yaşayan Türk Öğrencilerin Soru 9’da Batı ve Türk Sanat Eseri Tercih Dağılımları

		S9			X ²	P
		Türk Sanatı	Batı Sanatı	Toplam		
Grup	AT	f	64	93	6.525	.011
		%	43,5	58,1		
	TT	f	83	67	6.525	P<.05
		%	56,5	41,9		
Toplam		f	147	160		
		%	100	100		

Tablo 43 incelendiğinde Almanya’da yaşayan Türk öğrencilerle Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerin estetik beğenilerinde oluşan değişimde farklı bir kültürel ortamda yaşamının etkisi olup olmadığını belirlemek amacıyla sunulan resimleri tercih etmeleri arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. ($X^2=6.525$, $P<.05$)

9. soruyu toplamda 307 öğrenci cevaplamıştır. Soruyu cevaplayan Almanya’da yaşayan 157 Türk öğrenciden 64 öğrenci Türk sanatına ait eseri, 93 öğrenci ise Batı sanatına ait eseri tercih etmiştir. Toplamda yine 150 öğrencinin oluşturduğu Türkiye’de yaşayan Türk öğrenci grubundan 67 öğrenci Batı sanatına ait eseri, 83 öğrenci ise Türk sanatına ait eseri tercih etmektedir. Türk sanatına ait eserin tercih edilme oranlarına bakıldığında Almanya’da yaşayan Türk öğrencilerin % 43,5’inin, Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerin % 56,5’inin Türk sanatına ait olan eseri beğendiği gözlenmektedir. Batı sanatına ait eserin tercih edilme oranlarına bakıldığında da Almanya’da yaşayan Türk öğrencilerin % 58,1’inin, Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerin % 41,9’unun Batı sanatına ait eseri beğendiği görülmektedir. Bu soruda alınan cevaplara göre Almanya’da yaşayan Türk öğrencilerin daha çok Batı sanat eserine beğeni göstermelerine karşılık Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerin daha çok Türk sanat eserini beğendikleri anlaşılmaktadır. Bu nedenle buradaki sonuçlar arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmaktadır.

4. 9. 3. Almanya’da ve Türkiye’de Yaşayan Türklerin Soru 9 Tercihlerini Etkileyen Temel Sebepler

Soruyu cevaplayan tüm öğrencilerin yazdıkları bu nedenlerden yola çıkarak Soru 9 için dört alanda tema oluşturulmuştur. Bunlar, konu, realizm, renk ve kültürel değerlendirme deneyim hatırlatma temalarıdır.

Tablo 44:Almanya ve Türkiye’de Yaşayan Türk Öğrencilerin Soru 9’da Tercih Nedenlerine Göre Dağılımları

		S9							
		Konu		Realizm		Renk		Kültürel Değerlendirme Deneyim Hatırlatma	
Grup	AT	f	%	f	%	f	%	f	%
		89	55,6	69	43,1	80	50	36	22,5
		99	66	59	39,3	61	40,7	39	26
	TT								

Soru 9’u cevaplayan Almanya’da yaşayan 89 Türk öğrenci konu temasını, 69 öğrenci realizm temasını, 80 öğrenci renk temasını, 36 öğrenci kültürel değerlendirme ve deneyim hatırlatma temasını beğeni gerekçeleri olarak sunmuşlardır. Almanya’daki Türk öğrencilerin soru 9 için değerlendirme sonuçlarına bakıldığında konu teması % 55,6 oranında, realizm teması % 43,1 oranında; renk temasının % 50 oranında; kültürel değerlendirme ve deneyim hatırlatma temasının % 22,5 oranında olduğu gözlenmektedir. Soru 9’u cevaplayan Türkiye’de yaşayan 99 Türk öğrenci konu temasını, 59 öğrenci realizm temasını, 61 öğrenci renk temasını, 39 öğrenci kültürel değerlendirme ve deneyim hatırlatma temasını beğeni gerekçeleri olarak sunmuşlardır. Türkiye’deki Türk öğrencilerin Soru 9 için değerlendirme sonuçlarına bakıldığında konu teması % 66 oranında, realizm teması % 39,3 oranında; renk temasının % 40,7 oranında; kültürel değerlendirme ve deneyim hatırlatma temasının % 26 oranında olduğu gözlenmektedir.

Soru 9 için tercih edilen eseri beğenme nedeni olarak öğrencilerin üç seçenekte belirttikleri cevaplardan en belirgin olanlar belirlenen temalara göre şöyle sıralanmaktadır:

Konu temasında resimde işlenen konu, vurgulanmak istenen düşünceye bağlı algılanan içerik ve verilen mesajı kültürel algı çerçevesinde algılandığını belirten görüşler analiz edilmektedir. Almanya’da yaşayan Türk öğrenciler ile Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerin verdikleri cevaplar arasında farklılıklar incelenerek resimleri algılamadaki çeşitlilik ve farklılıklar bulunmaya çalışılmaktadır. Bu alanın oluşmasını sağlayan öğrenci görüşleri şöyle sıralanmıştır: *“Hedef için çabalamayı gösteriyor.”* (AT127-A). *“Eskisi gibi yemeğimiz için çalışmak zorunda değiliz.”* (AT136-A). *“Üç tane adam çalışıyorlar ve bunu para kazanmak için yapıyorlar.”* (AT142-A). *“Bu resimde insan işin zor olduğunu hissediyor. İnsanların gücünü net olarak görebiliyorum. Üç adam bir mağarada zor bir şekilde çalışıyorlar ve ne kadar çaba gösterdikleri de fark ediliyor.”* (AT113-A). *“Eski zamanın ne kadar zor olduğunu gösteriyor. Zor şartlar altında ne kadar çok çalışmak zorunda oldukları belli oluyor. Açgözlü insanların zenginliğini de anlatmaya çalışmış olabilir.”* (AT119-A). *“Macera.”* (AT122-123-A). Almanya’daki Türk öğrencilerin A resmini beğenmekteki nedenleri daha çok işçilerin çalışma ve para kazanmadaki uğraşları ve buna bağlı olarak çekilen zorluklardır. *“Erkeklerin aileleri için çok zor şartlar altında çalıştıklarını ifade ediyor.”* (AT85-A). *“Açlıktan ölmek üzereler. Bir dağ işinde çalışıyorlar.”* (AT90-A). *“Nasıl beraber olduklarını gösteriyor. Dayanışma konusu işlenen resimde renkler, çok koyu ve flu bu yüzden hüznü bir resim.”* (AT98-A). *“Mısırlı görünüyor ve flu görünüyor. Bu hoşuma gitti. Eski insanların nasıl çalıştıklarını biliyorum. Bu nedenle verilmek istenen anlamı sevdim.”* (AT101-A). *“Ailesini doyurmak için zor bir işte çalışmayı hatırlatıyor.”* (AT65-A). *“Adamlar daha güçlü görünüyor ve daha zor şartlarda çalışıyorlar.”* (AT70-A). *“Emek tasvir edilmiş.”* (AT79-A). *“Köle işi gibi görünüyor. Çok sıkı çalışıyorlar, altın arıyorlar.”* (AT55-A). *“B resmindeki insanlara göre A resmindekiler daha fakir görünüyor. İnsanların beraber çalışması resmedilmiş.”* (AT5-A). Verilen cevaplarda bu soruda A resmi için geçerli olan beğeni nedeni olarak eski dönemlerin çalışma şartlarını hatırlatması yanında dayanışmanın ve emeğin işlendiği bir eser olduğu vurgulanmaktadır. *“Para için çekilen cefa kutsaldır.”* (TT16-A). *“İnsanlar daha çok azimle çalışıyor. Daha zorlu şartlarda çalışıyorlar.”* (TT82-A). *“Zorluk yaşandığı belirgin.”* (TT93-A). *“İnsanlar büyük bir emekle kazı yapıyorlar. Çok çalışıyorlar.”* (TT113-A). *“Birisi tarafından zorla çalıştırılıyorlar, sömürülmüş kişiler.”* (TT147-

A). *“Maden taşıyorlar. Güzel ülkemiz için çalışıyorlar. Adamların çektikleri zorluklar.”* (TT148-A). *“Madenci çok iyi, turnağıyla kazıyor. Dişini turnağına takmış kazıyor.”* (TT125-A). Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerin A resmini beğendiğini ifade eden açıklamaları arasında maden işçilerinin çalışmalarının zorlukları ve onların emekleri bulunmaktadır. *“Adamlar bir şeyler arıyorlar. Bu bana heyecan veriyor.”* (AT147-B). *“Hazine arayışı.”* (AT149-B). *“B resminde köleymiş gibi görünmüyorlar.”* (AT75-B). *“Arkeoloji ile ilgili bir yenilik için bir şey arıyorlar.”* (AT128-B). *“Bu bana günümüzde ne kadar iyi yaşayabildiğimizi gösteriyor çünkü bu resim insanların bir şeye ulaşmak için ne kadar çabaladıklarını gösteriyor. Bunu herkes göremeyebilir.”* (AT103-B). *“Maden çocuklarını seviyorum.”* (AT108-B). B resmini tercih eden Almanya’daki Türk öğrencilerin cevaplarında bu resmin günümüze diğer resimden daha yakın olduğu fikri mevcuttur. A resminde renklerin koyu tonlarından ve figürlerin kıyafetlerinden dolayı eski ve kapalı gibi görünmesi B resminin tercih edilmesini sağlamaktadır. *“Maden kazar gibi bir hava var. Üzerindeki elbiseler eskinin kıyafeti gibi.”* (TT115-B). *“A resmi içimi daralttı, çok havasız. B resminde az da olsa bir yerlerden ışık görmek beni ferahlattı.”* (TT73-B). *“Adamın kıyafetleri çok cesur görünüyor.”* (TT130-B). *“Savaş olduğu mesajı daha iyi verilmiş.”* (TT139-B). *“Kovboy filmlerine benziyor. Maden arıyorlar.”* (TT142-B). *“Hayatın zorluklarını gösteriyor.”* (TT37-B). Türkiye’deki Türk öğrenciler B resmini tercih ederken bu resimdeki ışığın ve aydınlığın daha çok olduğu gerekçesini sunmaktadır. Öğrenciler kovboy filmlerinde maden işçilerinin çalışmasını konu olarak belirlemişlerdir. Kovboy olması hissi öğrencilere ilginç gelmiştir. Figürlerin kıyafetlerinden eski dönemlere ait olduğu sonucunu çıkarmışlardır. Bu nedenle öğrenciler B resmini Batı sanat eseri olmasına rağmen tercih etmişlerdir.

Realizm temasında resimlerin gerçekliği, figür ya da objelerdeki ayrıntıları, olay örüntülerinin gerçek olaylarla örtüşmesi durumlarının değerlendirilerek yapıldığı tercihler analiz edilmektedir. Bu alanı oluşturan cevaplardan belirgin olanları şu şekilde sıralanmıştır: *“Adamların yırtık kıyafetleri saatlerce çalıştıklarını kanıtıyor. Bu yırtık kıyafetler ve yorgun duruşlar insanların acınacak halde olduklarını gösteriyor. İnsan onlara bakınca acıyor.”* (AT38-B). *“Figürlerin pozisyonu, zorluk, mecburiyet ve çalışmayı simgeliyor.”* (AT41-B). *“Resim çok*

tarafsız çünkü yüzler görünmüyor.” (AT47-B). “Bana ne kadar zor olduğunu gösteriyor. Bu adamın yırtık gömleğinden anlaşılıyor. Daha gerçekçi duruyor.” (AT6-B). B resmini tercih eden Almanya’da yaşayan Türk öğrencilerin realizm alanında algılama yönleri daha çok figürlerin kıyafetleri üzerinedir. Kıyafetlerdeki yıpranmış görüntü çok çalışmanın ve emeğin simgesi olarak yorumlanmıştır. B resminde yer alan figürlerin kıyafetlerindeki yıpranmışlık diğer resme göre daha gerçekçi yani daha belirgin kabul edilmiş ve beğenilmiştir. “İki resmi de beğendim. Çünkü iki resimde de çalışan, uğraşan insanlar var. Ekmeklerini taştan çıkarıyorlar. Evde bekleyen çocukları var.” (TT14-A-B), şeklinde ifade eden öğrenci ise iki resmi de sosyolojik anlamda değerlendirmiş ve çalışan insanların konu edinildiği iki resmi de beğendiğini yazmıştır. “Adamın çorabı kokuyor. Elindekiler işe yaramaz.” (TT141-B). Resimdeki figürün çok çalışan bir işçi olması dolayısıyla ayak kokusunu duyduğunu söyleyen öğrenci, resmin gerçekliğinin güçlü olduğu yönüne vurgu yapmıştır. “Resimdeki adam güçlü görünüyor (ön plandaki). Çünkü iki adamın da hareketleri net ve belirgin. Onu sevdim.” (AT44-A). “Zor bir iş gösterilmiş. Elbiseleri güzel seçilmiş.” (AT53-A). “B resminde köşede en azından bir gökyüzü görünüyor. A resminde gökyüzüne dair bir işaret bile yok. A resminde olanların gökyüzünü görme umutları var.” (TT10-A). A resmini tercih eden öğrencilerden bazıları bu resimdeki figürün güçlü görünmesini ve hareketlerinin belirgin olmasını beğenmektedir. Almanya’da ve Türkiye’deki Türk öğrenciler için A ve B resimlerindeki çalışan işçilerin zorlukla çalışmaları gerçektir ve bu durum çok etkileyici görünmektedir. Renklerin koyu kullanılması mağara içinde çalışıldığını anlatmaktadır. Figürlerin kıyafetleri ve zorluklara karşı çalışma parasızlığı ifade etmektedir. Öğrenciler için bu belirtiler çok güçlü ve gerçeğe uygundur.

Renk temasında resimlerde kullanılan renkler ve tonlarının resimlerin konuları ile bütünlüğü sağlama durumları ve renklerin hissettirdiği duyguları ortaya çıkarmayı amaçlayan analizler yapılmaktadır. Bu alanı oluşturan Almanya’da ve Türkiye’de olan Türk öğrenci cevaplarından en belirleyici olanlar şu şekilde sıralanmıştır: “Renkler ve resim türü konuyu daha güzel yansıtıyor.” (AT39-A). “Bütün işçiler beraber çalışıyorlar. Renkler çok güzel uyum sağlamış. Adamlar büyük ihtimalle bir kömür ocağında zorluklarla çalışıyorlar.” (AT52-A). “Resimde çalışan adamlar

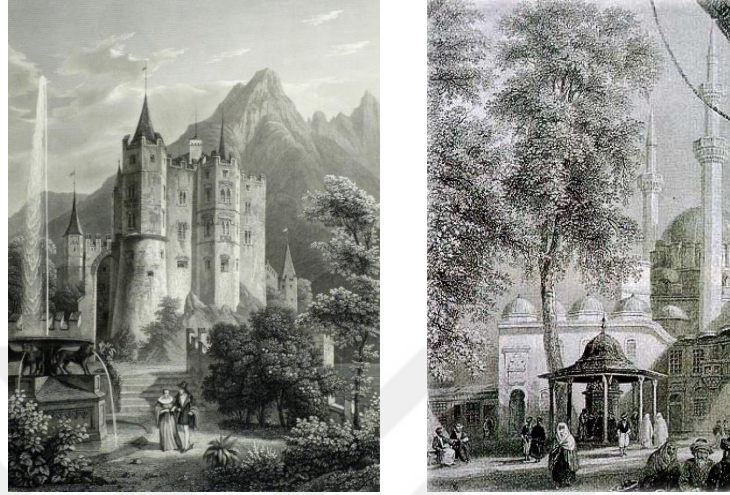
yorgun görünüyorlar. Bu durum iş hayatının ne kadar zor olduğunu gösteriyor. Koyu olan renkler üzgün ve değersiz bir ortam yaratıyor.” (AT31-A). “Zorlukları benimseyen bir resim olmuş. Güzel ve çeşitli bir resim olmuş. Renkli bir resim olmuş.” (TT143-B). Renkler, A resminde daha iyi kullanılmasına rağmen B resmi daha çok hoşuma gitti.” (AT6-B). Almanya’da ve Türkiye’deki Türk öğrenciler için A ve B resimlerindeki renklerin kullanımı daha çok konuyla ilgili olan çok çalışmadan duyulan zorluğu anlatma ile uyumludur. Bazı öğrencilere göre koyu tonlarda olan A resmi çalışmanın zorluğunu anlatması bakımından etkileyicidir. Bu öğrenciler koyu tonlardaki renkleri güçlü renkler olarak nitelemiştir. Bazı öğrenciler ise B resminde kullanılan açık tonları resimdeki renk çeşitliliği olarak algılamakta ve rahatlatıcı bulduğu için beğenmektedir.

Kültürel değerlendirme deneyim hatırlatma temasında resimlerde yaşanan olayın günlük hayatta ya da daha öncesinde yaşanmış bir olay ya da deneyimi hatırlatıcı etkenler araştırılmaktadır. Ayrıca kültürel faktörlerin bu yaşanmışlıkları hatırlatmadaki etkisi de cevapların analiz edilmesiyle belirlenmeye çalışılmaktadır. Bu alanla ilgili analiz edilen öğrenci cevapları şu şekilde sıralanmıştır: “O zamanın kararlı insanlarını gösteriyor (Es zeigt die Zielstrebigen Männer).” (AT127-A). “Bana bir filmi hatırlatıyor. Bu resim hayatın ne kadar zor olabileceğini gösteriyor. Buna paralel olarak bazıları bürolarında çalışıp daha çok para kazanıyorlar (Erinnert mich an einem Film, Das Bild zeigt wie hart das Leben sein kann, Parallel dazu arbeiten andere in Büros und verdienen mehr).” (AT17-A). “Soma’da kaybettiğimiz maden işçileri aklıma geliyor. İş kazası değil cinayet var.” (TT74-A). “Soma faciasını hatırlatıyor. Hayatın gerçekliğini ve zorluğunu belirtiyor. Yardımlaşmayı anlatıyor.” (TT78-A). “Alın terinden çok altın aramak gibi duruyor. Aklıma Soma geldi.” (TT81-A). “Maden işçilerinin şartları kötü olduğu için beni etkiledi.” (TT84-A). “Soma, işçi ve emekçi aklıma geldi. Ekmeğini taştan çıkarıyor.” (TT7-A). “İşçi, emekçi, gerçekçi, Soma.” (TT8-A). “İşçiler arasında yardımlaşma var. Zor şartlar altında çalışıyorlar. Emekçilerin durumunu iyi analiz etmişler.” (TT9-A). “1 Mayıs İşçi Bayramı. Ekmek parası için çalışıyor. Alın teri görüyorum.” (TT15-A). “Kurtuluş Savaşını anladım.” (TT140-A). Almanya’da yaşayan bazı Türk öğrencilerin daha çok A resmini bir filme benzetmiş olmaları onların beğenisini

etkilemiştir. Bu dönemde Türkiye’de Soma’da yaşanan maden kazası olaylarından dolayı A resminin Almanya ve Türkiye’deki Türk öğrenciler tarafından Soma’ya benzetilmesi göze çarpmaktadır. İşçi, emekçi, madenci, Soma gibi kelimelerle resimden hissettiklerini ve beğenilerini belirtmişlerdir. Hayatın gerçekliğini ve yardımlaşmayı yine bu resimde hisseden öğrenciler bu resmi tamamen maden, işçi ve emek üçlemesi şeklinde yorumlamaktadır. Tarihsel olaylarla da ilişkilendiren bazı öğrencilere göre ise A resmi Kurtuluş Savaşı’nı ya da işçi bayramını hatırlatmıştır. Bireyler, kültürel değerleri ve sosyal yaşamda onların yaşandığı parçaları sınıflandırabilir. Burada önemli olabilecek şey, günümüz değerleri ile birlikte kalıcı ve korumalı özellik altında tartışılabilen kültürel elementlerdir ve bunların geleceğe transferidir. Bireylerde kültürün sürdürülebilirliğini kalıcı kılmak için kültürel farkındalık yaratmak çok önemlidir. Bu farkındalık bir sosyal yaşamı kabullenen (benimseyen) her çevre için uygulanabilir. Fakat sosyal yaşamın bir parçası olan kültür yaşayan toplumla bir arada var olmaktadır. Kültür, bireylerin yaşam alışkanlıkları, iletişim türlerini paylaştığı bir içeriktir. Kültür, bilginin nasıl organize edildiğini ve böylece onları öğrenmeyi tanımlamaktadır (Swiniarski & Bretborde, 2003; Aktaran: Erişti, 2011:28). “*Bana Türkiye’deki tanıdıklarımı hatırlattı. Çocukluk hatıralarım canlanıyor (Weil das Bild mich an meine Bekannten in der Türkei erinnert, Weil Kindheitserinnerungen hochkommen).*” (AT109-B). “*Dedemi hatırlattı. Cesaret ve güçlü olmayı gösteriyor (Erinnert an meinen Opa, Es zeigt mut und stärke).*” (AT121-B). “*Bana ninemin geldiği köyü hatırlatıyor. Babamı da hatırlatıyor.*” (AT94-B). “*Eski dönemlerdeki işçileri hatırlatıyor.*” (AT96-B). B resmini tercih eden öğrenciler için bu resim aile büyüklerini, çocukluk hatıralarını, geçmişe dair deneyimlerini hatırlatmıştır. Erişti’nin (2011:40) yaptığı araştırmaya göre, kültür yansıtımını günlük, geleneksel yaşam tarzı olarak kabul eden öğrencilerden, köyleri çok severim, köylüler orada çok çalışırlar, ekmek yaparlar, koyun güderler, dediği gözlenmiştir. Bu cevapta Türk kültürünü hissettiren şeylerin geçmişe ait değerlerin ve dede, baba gibi ataların olduğu vurgulanmıştır. Kültürel değer geçmişten miras kalır ve gelişime açık olan kültür üzerine etkilidir. Özellikle sosyal hayatta etkilidir ve en önemlisi günlük yaşamla birlikte etkilidir. Sosyal yaşamdaki değişimle birlikte kültürel değerlerin sayısı etkisini yitirmektedir ve kabul

edilebilir şekilde sınırları çizilmiştir. Bu durumda sosyolojik bir davranıştan bahsedilebilir (Erişti, 2011:28).

4. 10. Onuncu Soruya Ait Bulgular ve Yorumlar



Tablo 45: Alman ve Türk Öğrencilerin Soru 10'da Batı ve Türk Sanat Eseri Tercih Dağılımları

		S10			X ²	P	
		Batı Sanatı	Türk Sanatı	Toplam			
Grup	AA	f	114	34	148	47.902	.000
		%	67,1	26,6	49,7		
	TT	f	56	94	150	47.902	P<.05
		%	32,9	73,4	50,3		
Toplam		f	170	128	298		
		%	100	100	100		

Tablo 45 incelendiğinde Alman öğrencilerle Türk öğrencilerin estetik beğenilerini belirlemek amacıyla sunulan resimleri tercih etmeleri arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. ($X^2=47.902$, $P<.05$)

10. soruyu toplamda 298 öğrenci cevaplamıştır. Soruyu cevaplayan Almanya'da yaşayan 148 Alman öğrenciden 34 öğrenci Türk sanatına ait eseri, 114 öğrenci ise Batı sanatına ait eseri tercih etmiştir. Toplamda 150 öğrencinin oluşturduğu Türkiye'de yaşayan Türk öğrenci grubundan 56 öğrenci Batı sanatına ait eseri, 94 öğrenci ise Türk sanatına ait eseri tercih etmektedir. Türk sanatına ait eserin tercih edilme oranlarına bakıldığında Almanya'da yaşayan Alman öğrencilerin % 26,6'sının, Türkiye'de yaşayan Türk öğrencilerin ise % 73,4'ünün Türk sanatına ait

olan eseri beğendiği gözlenmektedir. Batı sanatına ait eserin tercih edilme oranlarına bakıldığında da Almanya'da yaşayan Alman öğrencilerin % 67,1'inin, Türkiye'de yaşayan Türk öğrencilerin % 32,9'unun Batı sanatına ait eseri beğendiği görülmektedir. Bu soruda alınan cevaplara göre Alman öğrencilerin daha çok Batı sanat eserini beğenmelerine karşılık Türk öğrencilerin daha çok Türk sanat eserini beğendikleri anlaşılmaktadır. Bu nedenle buradaki sonuçlar arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmaktadır. Dinsel semboller içeren bu resimlerdeki tercih oranlarının arasındaki belirgin ve anlamlı farklılık Alman öğrenciler ve Türk öğrencilerin bağlı oldukları dinin izlerini taşıyan esere yönelmelerini açıklamaktadır.

4. 10. 1. Almanya'da Yaşayan Alman ve Türkiye'de Yaşayan Türk Öğrencilerin Soru 10 Tercihlerini Etkileyen Temel Sebepler

Almanya'daki Alman öğrenciler ve Türkiye'deki Türk öğrenciler Soru 10 için kendilerine sunulan iki eserden birini tercih etmişler ve beğenme nedenlerini üç cümle ile yazmışlardır. Soruyu cevaplayan tüm öğrencilerin yazdıkları bu nedenlerden yola çıkarak Soru 10 için altı alanda tema oluşturulmuştur. Bunlar, dinsel ve kültürel sembol; manzara; tarihsel değer, geçmiş deneyim hatırlatma; duygusal etkilenme; netlik, realizm; teknik temalarıdır.

Tablo 46: Alman ve Türk Öğrencilerin Soru 10'da Tercih Nedenlerine Göre Dağılımları

		S10											
		Dinsel ve Kültürel Sembol		Manzara		Tarihsel Değer Geçmiş Deneyim Hatırlatma		Duyusal Etkilenme		Netlik Realizm		Teknik	
AA		f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Grup		77	51,3	107	71,3	41	27,3	70	46,7	64	42,7	29	19,3
	TT	107	71,3	97	64,7	43	28,7	68	45,3	26	17,3	21	14

Soru 10'u cevaplayan Almanya'da yaşayan 77 Alman öğrenci dinsel ve kültürel sembol temasını, 107 öğrenci manzara temasını, 41 öğrenci tarihsel değer, geçmiş deneyim hatırlatma temasını, 70 öğrenci duygusal etkilenme temasını, 64 öğrenci netlik, realizm temasını, 29 öğrenci ise teknik temasını beğeni gerekçeleri

olarak sunmuşlardır. Almanya'daki Alman öğrencilerin Soru 10 için değerlendirme sonuçlarına bakıldığında dinsel ve kültürel sembol teması % 51,3 oranında, manzara teması % 71,3 oranında; tarihsel değer, geçmiş deneyim hatırlatma temasının % 27,3 oranında; duygusal etkilenme temasının % 46,7 oranında, netlik ve realizm temasının % 42,7 oranında ve teknik temasının % 19,3 oranında olduğu gözlenmektedir. Soru 10'u cevaplayan Türkiye'de yaşayan 107 Türk öğrenci dinsel ve kültürel sembol temasını, 97 öğrenci manzara temasını, 43 öğrenci tarihsel değer, geçmiş deneyim hatırlatma temasını, 68 öğrenci duygusal etkilenme temasını, 26 öğrenci netlik, realizm temasını, 21 öğrenci ise teknik temasını beğeni gerekçeleri olarak sunmuşlardır. Türkiye'deki Türk öğrencilerin Soru 10 için değerlendirme sonuçlarına bakıldığında dinsel ve kültürel sembol teması % 71,3 oranında, manzara teması % 64,7 oranında; tarihsel değer, geçmiş deneyim hatırlatma temasının % 28,7 oranında; duygusal etkilenme temasının % 45,3 oranında, netlik ve realizm temasının % 17,3 oranında ve teknik temasının % 14 oranında olduğu gözlenmektedir.

Soru 10 için tercih edilen eseri beğenme nedeni olarak öğrencilerin üç seçenekte belirttikleri cevaplardan en belirgin olanlar belirlenen temalara göre şöyle sıralanmaktadır:

Dinsel ve kültürel sembol temasında resimlerde görülen dinsel figür, obje, olay ve olguların algılanması sonucunda ortaya çıkan beğeni ya da tercih nedenleri analiz edilmektedir. Alman ve Türk öğrencilerin dinsel algılarının farklılığı ya da farklı bir dine olan bakış açıları, ön yargıları ve hayranlıkları verilen cevaplarla ortaya çıkmaktadır. Verilen cevaplardan dinsel öğelerin hemen algılandığı ve koşulsuz beğenildiği anlaşılmıştır. Bu alanın oluşmasını sağlayan verilerden en belirgin olanları şöyle sıralanmaktadır: “Kale daha güzel.” (A92-A). “Kaleleri ve dağları seviyorum.” (A102-A). “Avrupalı, daha düzenli.” (A106-A). “İfadesi güçlü, savaşçı, gücü simgeliyor.” (A137-A). “Kale iyi fark ediliyor.” (A133-A). “Zengin insanlar tarafından ziyaret edilen bir kale var. Eski evlerle güzel bir yaşam, diğer insanlar da burada yaşamak için çalışıyorlar.” (A143-A). “Krallık gibi duruyor, dağın arkasındaki güneş güzel yansımış, güzel doğa.” (A68-A). “Kasvetli görünüş hoşuma gitti. Şato camiye karşı daha hoşuma gitti.” (A87-A). “Kaleler ilgi çekici geliyor.

Orta Çağ ilginç olduğu için.” (A88-A). “Oryantal kızı hatırlatıyor, mükemmel, rahatlatan resim, eski şehirlerin büyüsunü hatırlatıyor.” (A48-A). “Güzel, büyük, güçlü kale var. Canlı ama yine de sessiz, güven sağlıyor.” (A49-A). “Güzel kale, Orta Çağ havası var.” (A55-A). “Cenneti tasvir gibi yapılmış.” (A23-A). “Çok güzel saray, masal gibi.” (A35-A). “Avrupalı bizden bir resim.” (A8-A). “Krallık görünüyor. Pastoral bir resim.” (A66-A). Alman öğrencilerin Batı sanatı eseri olan A resmi için yazdıklarına bakıldığında eski dönemlere ait krallık, kale, Orta Çağ anımsatan çizgilerin fark edildiği görülmektedir. Koyu tonlarda olan resimdeki kasvetli havanın Orta Çağ Avrupası’nı anımsattığını düşünen öğrencilerin kendi kültürlerine ait kule, kale gibi görünüşler dikkatlerini çekmiştir. Eski şehir görünüşleri, filmlerde ya da kitaplarda görülen şeyleri hissetmek onları etkilemiştir. Bazı Alman öğrencilerin B resminde camiyi fark etmesi sonucu farklı kültürün yansımaları olarak kabul ettiği görünüşten dolayı bu eseri beğendiği gözlenmiştir. Oryantalizme ve Türk kültürüne karşı ilgi duyan öğrenciler bu resmi beğenmişlerdir. “Türk stili, gerçekçi resim ve ağaç ilginç.” (A70-B). “Caminin mimarisini severim, mimarisi ve insanlardan dolayı kültürü net görebiliyorsun. İzleyiciye güzel etki yapıyor.” (A109-B). “İzleyiciye daha iyi etkisi var. Cami daha geniş bir açıdan görünüyor.” (A122-B). “Ağaçlar daha koruyucu duruyor. İnsanlar önemsiz duruyor. Kilise (ibadethane) daha dinamik.” (A22-B). Cami mimarisini bir kültür izlenimi olarak değerlendiren Alman öğrenciler için resmin farklı bir etki yaratıyor olması önem taşımaktadır. Öğrencilerin resmi değerlendirmelerine göre, ağacın heybetli duruşunu koruyucu olarak yorumlayarak ağaç ve caminin ya da onların deyimiyle ibadethanenin güçlü görünüşü diğer objeleri önemsiz kılmaktadır. “Cami olduğu için ve fakirleri anımsattığı için beğendim.” (A139-B), şeklinde açıklamada bulunan öğrencinin bu fikrinden yola çıkarak Avrupa’da Türk toplumunun genel yapısı bakımından daha halktan olan kesimin dindar olma ve maddi anlamda yetersiz olma ile daha çok ilgisi varmış gibi bir düşüncenin hâkim olduğunu söylemek mümkün görünebilir. “Cami olduğu için ve çok fazla insan olduğu için beğendim. Her şey çok modern.” (A140-B). “Cami var. Büyük bir ağaç var diğer resimde sadece iki tane insan var.” (A150-B). “Kalabalık cami var ve sade çizilmiş” (A84-B). “Camili ve başörtüsü takan kadınların oryantalist ortamda olması hoşuma gitti. Günlük durumu gösteriyor. İnsan kendini resmin içinde hissedebiliyor.” (A10-B). “Türkiye’de bir

camii görüyorum. Başını örtülü, kapalı kadınlar, çadırın içinde çay içen yaşlı erkekler var.” (A12-B). Türkiye’den izlenim olarak düşünülen resimdeki kültürel ve günlük ayrıntıların oluşu, realist nitelikte yansımaları Alman öğrencileri etkilemektedir. Burada Türkiye’de bulunan Türk öğrencilerin kendi kültürlerine ait olan B resmini ağırlıklı tercih ettikleri gözlenmektedir. Bunun karşılığında Batı sanatına ait olan A resmini beğenmelerinin nedeni olarak da farklı bir görünüm ve kültüre duyulan merak olarak açıklanmaktadır. *“Bir şato gördüm, çocukluğumda böyle bir şatoda yaşamak isterdim. Daha asil ve huzurlu duruyor.”* (TT70-A). *“Şatoları görmeye çok alışık değiliz. B resmi çok sıradanmış. A resmindeki dağları beğendim.”* (TT63-A), şeklinde yanıt veren öğrencilere göre B resmi çok sıradan olduğu için beğenilmemekle birlikte A resmi alışkın olunmayan bir görüntü olma nedeniyle ilgi çekicidir. Genellikle Türkiye’de bulunan Türk öğrencilerin B resmini tercih nedeni dinin hissedildiği bir görüntü olması, Müslüman olunması, cami figürünün mutlak beğenilmesi gerektiği düşüncesi, Türk kültürünün yansıtılması gibi etmenlerden dolayı bu resmi beğenmişlerdir. *“Bu resimde bizim kültürümüz ve inancımız olan İslamiyet’in simgesi var.”* (TT64-B). *“Bizim kültürümüze uygun, cami çok etkileyici, ağaç çok hoş.”* (TT9-B). *“Daha otantik, bizim kültürümüzü yansıtmadığı için daha dikkat çekici, ütopyik bir görüntü oluşturuyor.”* (TT13-A). *“Türk halini yansıtan bir resim, dinini, yaşam tarzını anlatan çok hoş bir resim. Rengi dikkat çekici.”* (TT67-B). *“Bir caminin kubbelerini yücelten bir resim. Ağaçlar insanlar ve cami, şadırvan bir bütün içinde çok güzel görünüyor.”* (TT75-B). *“Kültürümüze daha yakın.”* (TT20-B). *“Camilerin güzelliği hoşuma gitti. Ben Müslümanım. Manzarası çok güzel.”* (TT85-B). *“İnsanların eşit olduğu anlatılıyor. Dinine düşkün bir resim.”* (TT90-B). Tarihte Osmanlı ve İstanbul’u anımsattığını dile getiren öğrenciler için bu resim Türk tarihini güzel yansıtmaktadır ve bu nedenle beğenilmektedir. Caminin minare ve kubbelerinin büyük olması ve göğe yükselmesi sebebiyle dinin yüceliğinin temsil edildiği düşünülmektedir. İnsanların ve çevrenin birbirlerine uyumlu görünmesi, huzuru yansıtması da bu resmin tercih edilmesinde etkili olmuştur. Dini değerler konusunu içeren resim Türk öğrencilerin kendilerinin mutlak beğenisini kazanan resimler olmuştur. Sezen’e (1998: 118) göre, güzellik duygusu ve sanat zevkinin sosyal hale gelişi, ferdin bu konuda yaşadığı heyecanı diğerlerinde de uyandırabilme gücünden kaynaklanmaktadır.

Manzara temasında resimde görülen arka planda yer alan objeler, mekân ve çevrenin beğeni oluşturacak özellikleri verilen cevaplarla analiz edilmektedir. Mimari biçim algısı, mekâna yönelik formların ve fiziksel örüntülerin bireyde oluşturduğu duygu ve izlenimler bütünüdür. Çocukların gerçek mekânla ve mimari biçimle kurduğu iletişim, daha doğduğu andan itibaren başlamakta ve yaşa bağlı gelişim göstermektedir. Beş duyu organının yanında, içselleştirilmiş deneyimler çocukların mekân ve mimari biçim algısında etkin rol oynamaktadır. İnsanın çevre algısının büyük bir bölümü nasıl görsel nitelikte ise, mimari biçimi ve mekânı algılaması da bu türdendir (Yılmaz, 2004; Aktaran: Uysal ve Selvi 2012:240). Farklı kültürlerde yetişmiş öğrencilerin farklı mekânları algıları ve kendi değerlerine uygun yorumlarının değiştiği gözlenmiştir. Bu alanı oluşturan en belirgin cevaplar şu şekilde sıralanmaktadır: *“Çok güzel saray ve manzara ve hayal gibi çevre.”* (A146-A). *“Orta plandaki saray daha iyi duruyor. Arka planda gökyüzü ve dağlar görünmüyor. Işık gölge ile yansımalar iyi görünmüyor.”* (A110-A). *“Kuyu daha güzel, kale, bahçe ve dağlar çok güzel. Orada yaşamak isterim.”* (A112-A). *“Büyüleyici doğa.”* (A113-A). *“Özgür gökyüzü, büyük ve güzel saray olduğu için beğendim. Bir de kuyu var.”* (A117-A). *“Daha büyük bir resim. Güçlü ve yalnız olmak için çok yer var.”* (A90-A). *“Çeşme güzel duruyor, bu durum ferahlık ve hafiflik veriyor. Sarayları çok seviyorum. Aşağıdaki çift çok tatlı.”* (A108-A). *“Saray daha güçlü ve etkileyici duruyor. Arka plandaki dağlar güzel, her şey çok sessiz, orada olmak isterdim.”* (A121-A). *“Doğa mükemmel, sessiz ve huzurlu duruyor, fotoğraf gibi duruyor.”* (A74-A). A resmini beğenen Alman öğrenciler gökyüzünün geniş görünmesi, saray ve dağların arka planda yükselmesi, geniş açıdan çizilmiş olması, sarayın duruşu ve masalsı görüntüden etkilenmişlerdir. *“Saray ilk bakışta her şeyden yüksek duruyor ama sonra arka plandaki dağlar gökyüzüne daha yakın duruyor.”* (A61-A). *“Kuleler daha heybetli.”* (A62-A). *“Prenses savaşını hatırlatıyor. Hikâye gibi, masalsı ve güzel tabiat. Dağlar resim kitabı gibi.”* (A18-A). *“Sakin manzara, koşturmacadan uzak, mistik bir havası var.”* (A21-A). *“Yapı uyumlu görünmüyor. Daha çok insan olduğu için sanırım burası önemli bir yer. Doğa ve insanlar arasında zıtlık var.”* (A27-B). *“Arka plandaki müthiş bina etkileyici. “Egzotik doğa, oryantalist bir görüntü.”* (A14-B). *“Arka plandaki şato dağlarla birlikte hayal kurmaya sürüklüyor.”* (A15-A). Hikâye tarzını seven öğrencilerin A resminde egzotik

durum hissetmeleri bu resimdeki hikâye görünümünü beğenmelerini sağlamıştır. Arka plandaki şato, kuleler prenseslerin yaşadığı dönemleri anımsattığı için doğa ve insanların sakin bir görüntü sergilemesi de tercih nedenleri arasında gösterilebilir. *“Ağaç gerçekçi ve tam çizilmiş, aşağıdaki kadın beyaz başörtüsü ile göze batıyor.”* (A3-B). B resmini tercih eden Alman öğrencinin verdiği yanıtta göre resim, gerçekçi çizilmiş ve başörtülü kadın dikkat çekmektedir. *“Krallık çok etkileyici. Figürler ön planda ve doğa, insan ve krallık bir bütün içerisinde kullanılmış.”* (TT69-A). *“B resmi cami ve şadırvanla İstanbul ve Osmanlı’yı hatırlatıyor. Oradaki insanlar kültür ve tarihimizi çok güzel yansıtıyor.”* (TT81-B). Algıda mekân bileşenlerinin yanında mimari biçim de etkili bir unsurdur. Biçim, bir nesnenin çevre çizgilerinin düzeni, görünümü şeklinde tanımlanabilmektedir. Biçim diğer tüm özellikleri içinde barındıran bir özellik olarak görsel etkide ilk izlenimin oluşmasını sağlamaktadır. Mimari bütünün ana öğelerinin insanla ilişkisinin kendi özellikleriyle ilgili olmasının yanında biçim ögesi, gönderdiği uyarıcılarla fonksiyon ve teknik öğelerinin özelliklerinin ve karakterlerinin insanla ilişkisi için bir bağ oluşturmaktadır. Sonuç olarak mimari bütün biçim aracılığı ile algılanmaktadır (Us, 2008; Aktaran: Uysal ve Selvi, 2012:240).

Tarihsel değer, geçmiş deneyim hatırlatma temasında öğrencilerin resimler üzerinde kendi yaşamışlıklarını bulmaları yönündeki beğenileri incelenmektedir. Bu alanda verilen cevaplardan Alman öğrencilerin ve Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerin deneyimlerdeki farklılıkların boyutları ve etkilendikleri olgular anlaşılmasına çalışılmaktadır. Bu tema için verilen cevapların en belirgin örnekleri şunlardır: *“Dağlarla başka bir dünyayı hatırlattı.”* (A125-A). *“Sarayları severim. İnsan bu resimde bir hikâye düşünebiliyor. Bana prensesleri hatırlatıyor.”* (A130-A). *“Bir kale ziyaretini hatırlattı. Özgür gökyüzü.”* (A116-A). *“Bir masalı anlatıyor. Tatile çıkmayı ve okulların tatil oluşunu anımsattı.”* (A138-B). *“Orta Çağ’ı hatırlattı.”* (A118-A). *“Orta Çağ’da Almanya’nın limanlarına benzettim.”* (A41-A). Avrupa tarihine ait olan kale, saray, prenses gibi olguları gören Alman öğrenciler A resmini beğenmektedir. *“Kale heybetli duruyor. Fıskiye Nürnberg’deki Kaiserburg’a benziyor.”* (A75-A). *“Bana “Schwanstein” Sarayını hatırlattı. Ortadaki kuyu da bana Nürnberg’deki bir kuyuyu ve oraya gittiğimiz günü hatırlattı (Es erinnert mich*

irgendwie an Schloss Schwanstein, Der Brunnen lässt mich an der Brunnen in Nürnberg erinnert).” (A50-A). *“Fıskiye çok büyüleyici, Orta Çağ’a ait izler var. Siyah beyaz çizim Orta Çağ’a uyuyor.”* (A38-A). Alman öğrencilerin kendi çevresel yaşam şartları dâhilinde yaptıkları benzetimlerde daha çok yaşadıkları yakın çevredeki özel bir mekânı, öncesinde gezi düzenlenmiş bir yeri, izlenilmiş bir filmi görmek mümkündür. *“Bilgisayar oyununu hatırlattı. Mesela, Skyrim Guild Wars.”* (A61-A). *“Skyrim adlı oyunu hatırlattı. Heybetli ve gösterişli bir resim (Erinnerung an das Spiel Skyrim, Scharfe und detailreiche Darstellung, imposantes Gemälde).”* (A40-A).

Resim 5: “Skyrim Guild Wars” Adlı Oyundan Görsel-I (“Sanal 5”, 2016)



Resim 6: “Skyrim Guild Wars” Adlı Oyundan Görsel-II (“Sanal 5”, 2016)



A resmini bazı Alman öğrenciler Skyrim Guild Wars adlı bilgisayar oyununa benzetmektedir. Günümüzde popüler kültüre dâhil olan oyunlar, filmler, animasyonlar çocukların dikkatini çeken unsurları oluşturmaktadır. Resim 4’te yer alan *Skyrim Guild Wars*’tan bir görüntü A resmi ile bütünleştirilmiştir. Öğrenciler, bu resimle daha önce deneyimini yaşamış oldukları bir oyundaki sahneyi hatırladıkları için beğenmişlerdir. *“Hogwartz gibi duruyor, Harry Potter’i seviyorum. Büyü yapabiliyorum ve tek boynuzluları seviyorum (Das sieht aus wie Hogwarts, Ich mag Harry Potter, Ich kann zauben und ich mag Einhörner).”* (A77-A). *“Harry Potter’i hatırlattı. Büyü var. Aydan dolayı aydınlık (Erinnert mich an Harry Potter, beinhaltet Magie. Verhalten wie tagsüber, Helligkeit vom Mondschein).”* (A42-A). Aynı şekilde fantastik roman ve aynı hikâyeden uyarlanan film Harry Potter öğrencilerin A resminde hatırladıkları popüler kültür ürünü olmuştur. Türk öğrenci de *“Gargamel’i hatırlatıyor. Şirinler ve kötülük.”* (TT15-A) şeklinde verdiği cevapla resimdeki büyük

kule ve koyu renklerden dolayı beğenilen çizgi film karakterlerinden Gargamel'i hatırlamıştır. *“Baya heybetli duruyor, Türk mimarisini sevmiyorum.”* (TT4-A).

Duyusal etkilenme temasında resimlerin içeriklerini oluşturan ve izleyiciyi etkileyen dini unsurların ya da kültürel çevrenin tüm gerçekliğiyle sunulmasıyla ortaya çıkan duygu yoğunluğu analiz edilmektedir. Farklı kültürlerde yaşayan insanların resimler üzerinden edindikleri duygu farklı olmaktadır. Bu farklılıkları ortaya çıkaran öğrenci cevaplarından en belirgin olanları şöyle sıralanmaktadır: *“Resim zenginlik ve mutluluk gösteriyor.”* (A142-A). *“Resimdeki mistik ruh hali hoşuma gitti (Ich mag die mystische stimmung).”* (A34-A). *“Daha kasvetli ve otoriter birinin oturduğunu gösteriyor. Mimari olarak gerçekten güzel, Avrupa mimarisini yansıtıyor.”* (TT17-A). Alman öğrenci A resmini zenginlik ve mutluluk hissettirdiği için beğenirken yine A resmini beğenen Türk öğrencinin de resmin kasvetli görünümünden dolayı Orta Çağ'ı anımsattığı için resmi beğendiği gözlenmiştir.

Netlik, realizm temasında resimlerde kullanılan figür ya da objelerin konu ve kompozisyona uygunluğu, realist görünümü ve ayrıntının kullanılmasındaki etkililik üzerine verilen yanıtlar incelenmektedir. Bu alanın oluşmasını sağlayan öğrenci görüşleri şu şekilde sıralanmaktadır: *“Su iyi çizilmiş, gerçekçi, kale de çok gerçekçi görünüyor. Dağlar ve ağaçların yaprakları da ayrıntılı ve iyi çizilmiş (Das Wasser wurde gut gezeichnet, Die Burg sieht real aus, Die Berge wurden gut gezeichnet und die Blätter von den Bäumen).”* (A144-A). *“Çok ayrıntı olduğu için, çok belirgin çizildiği için ve her şey daha iyi fark edilebildiği için beğendim.”* (A147-B). *“Bina iyi görünüyor, mesela pencereler (Der Ort ist sehr realistisch der gestellt gut gezeichnet).”* (A103-A). *“Güzel çevre, saray heyecan verici, net ve belirgin çizim hoşuma gitti (Eine schöne Umgebung ist abgebildet, Das schloss wirkt aufregend, Das bild ist genau gezeichnet).”* (A64-A). *“Kendimi küçük ve anlamsız hissediyorum çünkü saray çok gerçekçi duruyor. Dağlar da büyük olduğu için saray, daha kırılğan ve küçük görünüyor (Ich fühle klein und unbedeutend, wegen den großen schloss. Es wirkt sehr real. Die Berge eassen selbst das große schloss klein und zerbrechlich wirken).”* (A25-A). Her kültürün kendine has bir gerçeklik anlayışı vardır diyen Ayvazoğlu (1989:57-59), Batı'nın antikite ile zihnî hayatının yani gerçeklik

anlayışının değişmeye başladığını ifade etmiştir. Rönesans'a kadar dinsel figürlerin çektiği acıyı hissettiren gerçeklik, Rönesans'la birlikte dış dünyaya gözlerini açıp tabiatın sonsuz teferruatına muktedir olmak istemiştir. Figürün önemini yitirmeye başladığı dönemlerde saray hayatının ihtişamının, engin ve süslü bahçelerin resmedildiği görülmektedir. Bu anlamda Alman öğrencilerin soruda A resmi için belirttikleri görüşlerinde saray ve bahçenin gerçekliğinden ve büyük görünümünden etkilendikleri, bu görüntüden heyecan duydukları anlaşılmaktadır. “*Mekân çok güzel ve sanki İstanbul’u anlatıyor.*” (TT126-B). *İstanbul’a ve İstanbul pazarına benzettim. Cami çok güzel.*” (TT120-B). *Çünkü cami var ve daha doğal, A resmine göre daha gerçekçi.*” (TT114-B). *“Dini anlatması, neredeyse gerçek gibi olması güzel.”* (TT109-B). *“Daha gerçekçi duruyor, renk ifadesi güzel, insan kalabalığı var.”* (TT19-B). *“Türklüğü ve İslamlığı simgeliyor, fotoğraf gibi.”* (TT21-B). Doğu medeniyetlerinin yapısında ise eşyaya yani manzara ya da çevrede yer alan fiziksel görünümlere hâkim olmaktan çok insanın iç tekamülünü yani mutlak hakikatin bilgisine ulaşmayı hedefleyen bir mantık görülmektedir (Ayvazoğlu, 1989:60). Bu nedenle gerçeklikte fiziksel erime ulaşmanın yanında manevi duyguları güçlü şekilde hissettiren duygular da gerçeklik olarak nitelendirilmektedir. Türk öğrenciler için B resmindeki kompozisyonda bulunan kültürel ve dini yapıların simgelediği ve hissettirdiği maneviyatın gücü ve bunların bulunduğu çevrenin gerçekliği, net ve ayrıntılı olması onlar için çok etkileyici görünmektedir.

Teknik temasında resimlerin üslupları ve kullanılan materyallerden oluşan anlatımdan etkilenme ile ilgili veriler incelenmektedir. Bu alanı oluşturan cevaplar şu şekilde sıralanmaktadır: *“Daha gerçekçi ince kara kalem daha güzel (Es wirkt real, fein der Bleistift schöner).”* (A87-A). *“Resimde baskı tekniğini seviyorum.”* (A5-B). *“Renkli değil, geçmişi canlandırmak için olmuş olabilir.”* (TT115-B). Öğrencilerde ortak görüş olarak belirlenen kara kalem tekniği ile yapılan resimlerde renk olmamasına rağmen anlatımın etkileyici ve güçlü olmasıdır. Resimler baskı tekniğinde çizildiği, ayrıntılı ve gerçekçi olduğu için öğrencileri etkilemiştir.

4. 10. 2. Almanya’da ve Türkiye’de Yaşayan Türklerin Soru 10 Tercihleri

Tablo 47:Almanya’da ve Türkiye’de Yaşayan Türk Öğrencilerin Soru 10’da Batı ve Türk Sanat Eseri Tercih Dağılımları

		S10			X ²	P
		Batı Sanatı	Türk Sanatı	Toplam		
Grup	AT	f	47	110	1.883	.170
		%	45,6	53,9		
	TT	f	56	94	1.883	P>.05
		%	54,4	46,1		
Toplam		f	103	204		
		%	100	100		

Tablo incelendiğinde Almanya’da yaşayan Türk öğrencilerle Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerin estetik beğenilerinde oluşan değişimde farklı bir kültürel ortamda yaşamının etkisi olup olmadığını belirlemek amacıyla sunulan resimleri tercih etmeleri arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. ($X^2=1.883$, $P>.05$)

10. soruyu toplamda 307 öğrenci cevaplamıştır. Soruyu cevaplayan Almanya’da yaşayan 157 Türk öğrenciden 110 öğrenci Türk sanatına ait eseri, 47 öğrenci ise Batı sanatına ait eseri tercih etmiştir. Toplamda 150 öğrencinin oluşturduğu Türkiye’de yaşayan Türk öğrenci grubundan 56 öğrenci Batı sanatına ait eseri, 94 öğrenci ise Türk sanatına ait eseri tercih etmektedir. Türk sanatına ait eserin tercih edilme oranlarına bakıldığında Almanya’da yaşayan Türk öğrencilerin % 53,9’unun, Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerin ise % 46,1’inin Türk sanatına ait olan eseri beğendiği gözlenmektedir. Batı sanatına ait eserin tercih edilme oranlarına bakıldığında da Almanya’da yaşayan Türk öğrencilerin % 45,6’sının, Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerin % 54,4’ünün Batı sanatına ait eseri beğendiği görülmektedir. Bu soruda alınan cevaplara göre Almanya’da ve Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerin daha çok Türk sanat eserini beğendikleri anlaşılmaktadır. Dinsel semboller içeren bu resimlerdeki tercih oranlarının arasındaki belirgin ve anlamlı farklılık Türk öğrencilerin bağlı oldukları dinin izlerini taşıyan esere yönelmelerini açıklamaktadır.

4. 10. 3. Almanya’da ve Türkiye’de Yaşayan Türklerin Soru 10 Tercihlerini Etkileyen Temel Sebepler

Soruyu cevaplayan tüm öğrencilerin yazdıkları bu nedenlerden yola çıkarak Soru 10 için altı alanda tema oluşturulmuştur. Bunlar, dinsel ve kültürel sembol; manzara; tarihsel değer, geçmiş deneyim hatırlatma; duygusal etkilenme; netlik, realizm; teknik temalarıdır.

Tablo 48:Almanya ve Türkiye’de Yaşayan Türk Öğrencilerin Soru 10’da Tercih Nedenlerine Göre Dağılımları

		S10											
		Dinsel Kültürel Sembol		Manzara		Tarihsel Değer Geçmiş Deneyim Hatırlatma		Duyusal Etkilenme		Netlik Realizm		Teknik	
Grup	AT	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
		113	70,6	91	56,9	82	51,3	90	56,3	52	32,5	19	11,9
		107	71,3	97	64,7	43	28,7	68	45,3	26	17,3	21	14
	TT												

Soru 10’u cevaplayan Almanya’da yaşayan 113 Türk öğrenci dinsel ve kültürel sembol temasını, 91 öğrenci manzara temasını, 82 öğrenci tarihsel değer, geçmiş deneyim hatırlatma temasını, 90 öğrenci duygusal etkilenme temasını, 52 öğrenci netlik, realizm temasını, 19 öğrenci ise teknik temasını beğeni gerekçeleri olarak sunmuşlardır. Almanya’da yaşayan Türk öğrencilerinin Soru 10 için değerlendirme sonuçlarına bakıldığında dinsel ve kültürel sembol teması % 70,6 oranında, manzara teması % 56,9 oranında; tarihsel değer, geçmiş deneyim hatırlatma temasının % 51,3 oranında; duygusal etkilenme temasının % 56,3 oranında, netlik ve realizm temasının % 32,5 oranında ve teknik temasının % 11,9 oranında olduğu gözlenmektedir. Soru 10’u cevaplayan Türkiye’de yaşayan 107 Türk öğrenci dinsel ve kültürel sembol temasını, 97 öğrenci manzara temasını, 43 öğrenci tarihsel değer, geçmiş deneyim hatırlatma temasını, 68 öğrenci duygusal etkilenme temasını, 26 öğrenci netlik, realizm temasını, 21 öğrenci ise teknik temasını beğeni gerekçeleri olarak sunmuşlardır. Türkiye’deki Türk öğrencilerin Soru 10 için değerlendirme sonuçlarına bakıldığında dinsel ve kültürel sembol teması % 71,3 oranında, manzara teması % 64,7 oranında; tarihsel değer, geçmiş deneyim hatırlatma temasının % 28,7 oranında;

duygusal etkilenme temasının % 45,3 oranında, netlik ve realizm temasının % 17,3 oranında ve teknik temasının % 14 oranında olduğu gözlenmektedir.

Soru 10 için tercih edilen eseri beğenme nedeni olarak öğrencilerin üç seçenekte belirttikleri cevaplardan en belirgin olanlar belirlenen temalara göre şöyle sıralanmaktadır:

Dinsel ve kültürel sembol temasında resimlerde görülen dinsel figür, obje, olay ve olguların algılanması sonucunda ortaya çıkan beğeni ya da tercih nedenleri analiz edilmektedir. Almanya’da ve Türkiye’deki Türk öğrencilerin dinsel algılarının kültüre göre değişim gösterip göstermediği, hayranlıkları ya da din ve vatan özlemleri verilen cevaplarla ortaya çıkmaktadır. Verilen cevaplardan dinsel öğelerin hemen algılandığı ve daha çok Türkiye’yi hatırlattığı için koşulsuz beğenildiği anlaşılmıştır. Bu alanın oluşmasını sağlayan verilerden en belirgin olanları şöyle sıralanmaktadır: “*Resimdeki minareler bana memleketimi hatırlatıyor. Sanki daha önce bulunduğum bir yer gibi geliyor.*” (AT5-B). “*Bana Türkiye’yi hatırlatan bir camiyi gösteriyor. Orada olmayı çok isterdim. Bu yüzden hoşuma gitti. Bana ezanı hatırlatıyor.*” (AT6-B). “*Çünkü arka planda cami görünüyor. Çünkü insanın namazdan önce kendini temizlediği çeşmeyi görüyorum. Bu resim ve atmosfer bana İstanbul’u hatırlatıyor.*” (AT7-B). “*Resim beni Türkiye’ye götürdüğü için, resmin ortamını hayalimde canlandırabildiğim için ve şu anda Sultan Ahmet Camii’nde olmak istediğim için bu resmi beğendim.*” (AT9-B). “*Daha çok hoşuma gitti, çünkü camiyi kendimle bağdaştırdım. Kadınlar kapalı diğer resimde değil. Bu resimde doğa, ağaçlar daha ön planda.*” (AT10-B). “*Çünkü bir cami var. Konturlar çok güzel, geleneksel görünüyor.*” (AT15-B). “*Benim memleketimi anlatıyor*” (AT18-B). Almanya’da yaşayan Türk öğrenciler B resmini tercih ederken dikkat edilen nokta cami görüntüsünün olmasından dolayı Türkiye’yi anımsatmasıdır. Resmin sahip olduğu içeriğin ezanı anımsatması, orada olmayı istemek, İstanbul’u hatırlatması arka planda dinsel figüre bağlı vatan özleminin yansımalarıdır. “*Caminin minareleri güzel, insanlar mutlu görünüyor. Ağaçlar caminin yanına iyi uyuyor.*” (AT20-B). “*Cami olduğu için beğendim.*” (AT22-B). “*Cami, dini bir resim.*” (AT23-B). “*Diğer resme göre daha huzurlu duruyor. Cami belli oluyor, eski zamanları hatırlatıyor.*”

(AT26-B). “Minareler var.” (AT28-B). “Cami belli oluyor, eski Osmanlı zamanlarını hatırlatıyor.” (AT29-B). “Dağlar ve şato.” (AT30-A). “Büyüleyici bir cami, uzun minareyi görmemek elde değil. Ağaç ve kapalı kadınlar ve sohbet eden adamlar sıcak, huzur dolu bir ortam yaratıyor.” (AT38-B). “Benim kültürüm, yine bir şeyler hatırladım, hoş yani.” (AT39-B). “Arkada cami ve minareler var.” (AT40-B). “Caminin yüksekliği beni etkiledi.” (AT41-B). “Cami çok güzel, resim bana Türkiye’yi hatırlatıyor. Ağaç resmin yarısını kapatıyor ama uyumlu duruyor.” (AT46-B). “Güzel ağaç. Çok ayrıntılı çizilmiş. Cami muhteşem ve güzel görünüyor. Resim beni İslam hakkında düşündürüyor.” (AT47-B). “Bana Türkiye’yi hatırlattığı için beğendim.” (AT49-B). “Arka planda camiler görüldüğü için ve benim memleketime çok benzediği için.” (AT51-B). “Cami gibi görünüyor. Herkes kapalı, Müslüman bir ülke.” (AT55-B). “Çünkü cami beni daha çok ilgilendiriyor. İnsanlardan Osmanlı zamanında olduğu fark ediliyor. Minareler güzel olduğu için seçtim.” (AT58-B). Dini değerleri yitirmeyen ve bunun özlemine duyan öğrenciler minarelerin yüksekliğinden, kapalı figürlerin oluşundan ve özellikle caminin olmasından çok etkilenmektedir. Cami objesi resimde öğrencilerin pek çok yorumu yapmasını sağlamaktadır. Müslüman bir ülke olma, Türkiye’yi hatırlatma, İslamiyet hakkında düşünme, sıcak ortamı hissetme gibi çağrışımlarda bulunan resim manevi duyguları uyandırdığı için beğenilmiştir. “Çünkü bina çok asil değil. Bu nedenle A resminden daha sıcak görünüyor. Kültürü de çok belirgin gösterdiği için. Resmin tümü aydınlık olduğu için.” (AT69-B), şeklinde yanıt veren öğrenci B resmini A resmindeki soğuk bina görünümünü sevmediği için tercih etmektedir. Ona göre B resmi kültürü çok iyi yansıtmaktadır. Bu ifade ile kastedilen Türk kültürünün iyi hissedilmesidir. Bunu Türk öğrenciler daha iyi hissetmekte ve kendilerine daha yakın görmektedirler. “Bir cami önünde duran insanlar görüyorum. Cuma namazından sonra güzel ve neşeli bir gün izliyorum. Birbirleriyle konuşan insanlar görüyorum.” (AT90-B). Cuma namazı olgusunu canlandıran Türk öğrenciler cami ve insanların toplanışını bu şekilde yorumlamışlardır. “Cami olduğu için ve mükemmel çizildiği için beğendim.” (AT106-B). “Cami olduğu için beğendim. Güzel minareler var. Genel olarak caminin bütünü güzel.” (AT108-B). “Cami olduğu için beğendim. Minare ve Müslüman olan insanlar gösterilmiş.” (AT118-B). “Cami gibi görünüyor, çok güzel.” (AT122-B). “Bizim camimizi gösteriyor. Bizim dinimiz İslam’ın

güzelliğini gösteriyor. İnsanların meşguliyetlerini gösteriyor.” (AT127-B). “Bir camiyi gösteriyor. Dinimi hatırlatıyor. İnsanlar var.” (AT128-B). “Bana bu resim daha güzel gibi geliyor. Çünkü cami daha güzel. Namaz kılmaya giden daha çok insan var.” (AT130-B). “Bana Türk camisini hatırlattı. Güzel bir arka planı var.” (AT131-B). “Aslında bu resmi seçeceğim belliydi çünkü inançlı birisiyim. Ayrıca caminin dış görünüşü de hoşuma gitti. Bunun dışında renkler de hoşuma gitti.” (AT136-B). “Camiyi ve camideki çoğu kişinin beraberliğini göstermek istemişler.” (AT142-B). “Cami çok güzel bir şey (Resimde çok güzel görünüyor.). Birçok insan camiye gidiyor.” (AT147-B). “Daha çekici görünüyor. Ağaç, insanlar, cami bir İslam ülkesi olduğunu ifade ediyor. Türkiye gibi bir ülke, hava da güzel görüldüğü için beğendim.” (AT160-B). Cevaplardan anlaşıldığı gibi dini bir objenin görüntülenmesi izleyicilerde dini duyguları canlandırarak tepkisel bir beğeni haline dönüşmektedir. Minareli camilerin avlularında toplulukların olması görüntüsüne rastlanmayan Almanya’da Türklerin böyle bir görüntüden etkilenmeleri ve beğenmeleri çok doğaldır. Bazı öğrenciler resmi İslam dini için kutsal bir yer olarak yorumlamıştır. “Mekke.” (AT143-B), şeklinde tek kelime ile beğenisini ifade etmektedir. “Mükemmel kilise ya da kale, saray.” (AT157-A). A resmini beğenen Almanya’da yaşayan Türk öğrenci için kilise ya da kale mükemmel görünmektedir. Bu görüntüler ilginç ve etkileyici geldiği için beğenmiştir. Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerin de cevaplarına bakıldığında büyük çoğunluğun Türk sanat eseri olan B resminin tercih edildiği görülmektedir. “Cami dikkatimi çekti, ağaçların tonlaması dikkatimi çekti. Şadırvan dikkatimi çekti.” (TT107-B). “Çünkü cami bizim dinimizde ibadethanemizdir. Ağaçlarla şekillendirilmiş ve şadırvan yapılmış. Cami desenleri yapılmış ve çok güzel bir resim.” (TT110-B). “Çünkü orada cami çok güzel, kadınlar kapalı ve daha doğal olmuş.” (TT116-B). “Sultan Ahmet Camii’ne benziyor. Benim için önemli bir resim, ağaç güzel bir hava katmış.” (TT117-B). “İstanbul’a benzettim. Cami çok güzel. İstanbul pazarına benzettim.” (TT120-B). “İslam’ız Elhamdulillah. Müslümanız. Resimde cami gördüm ondan seçtim. İnsanlar cumayı nerede kılacak. Cami Müslümanların toplandığı yerdir.” (TT122-B). “Cami var kesinlikle Müslüman bir yer. İnsanlar iyi gibi.” (TT124-B). “Cami var, herkes Müslüman.” (TT125-B). “Cami çok hoş, abdest aldıkları yer bir harika. Ağaçlar da çok güzel.” (TT128-B). “Çünkü cami var. İnsanlar ziyarete geliyorlar. Namaz

kılıyorlar.” (TT135-B). “Minare ve camii var.” (TT148-B). “Ağaçlar büyük ve çok güzel. Cami var ve çok güzel. İnsanlar camiye gidiyor.” (TT149-B). “Cami var, beni temsil ediyor.” (TT1-B). “Türklüğü, İslamlığı simgeliyor.” (TT21-B). “Cami resmi varken diğerini seçme!” (TT50-B). “Benim kültürümü yansıtıyor. Cami, İslami aşk beni mutlu etti. Daha tanıdık.” (TT25-B). “Bizim kültürümüze uygun. Cami çok etkileyici. Ağaçlar çok hoş.” (TT9-B). Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerin B resmini tercih ederken verdikleri yanıtlar daha çok cami görünümünün günlük bir manzara olması ve İslamiyet’in ve Müslümanlığın gereği olarak ibadet yapılan mekânın beğenilmesi olarak algılanmıştır. Türklük ve İslamlığın anlatıldığını ifade eden öğrenciler kendi kültürlerine ait bir resim varken başka bir resmin beğenilmemesi gerektiği düşüncesindedirler. “Eski prenslerin şatolarını anımsatıyor. Sakin fakat tehlikeli. Her yer siyah beyaz, bu da güzel.” (TT150-A). “Türk mimarisini sevmiyorum.” (TT4-A). “Şato çok güzel.” (TT35-A). “Tarihin tozları arasında kaybolmuş bir şato. Bu şatoda yaşanan olaylar, yaşayan kişiler vardı. Bir zamanlar mutlu bir aile yuvası olan bu şatonun duvarları kanla kaplı şimdi.” (TT74-A). “Sen de girmeyecek misin kabre padişahım, kabrimiz aynı olacak bari hayatta rahat edeyim. Şato iyidir.” (TT42-A). Türkiye’de yaşayan bazı Türk öğrenciler ise A resminin güzel olduğunu düşünmektedir. Bunun nedeni olarak da tarihte eski dönemleri yansıtan şato, prens ya da prenseslerin bulunduğu resimleri beğenmelerini göstermektedirler. Filmlerden etkilendikleri açıkça anlaşılan öğrencilerden bazıları bu resim üzerinde hikâye üretmiştir. “Eskiden mutlu bir ailenin yaşadığı şatonun duvarlarında kan var yani mutluluk artık yok.” gibi söylemlerde bulunmuşlardır.

Manzara temasında resimde görülen arka planda yer alan objeler, mekân ve çevrenin beğeni oluşturacak özellikleri verilen cevaplarla analiz edilmektedir. Farklı kültürlerde yetişmiş Türk öğrencilerin farklı mekânları algılarındaki değişim ve varsa boyutları verdikleri yanıtlarda analiz edilmiştir. Bu alanı oluşturan en belirgin cevaplar şu şekilde sıralanmaktadır: “Gökyüzü, dağlar, saray ve şato.” (AT31-A). “Sakin manzara, siyah beyaz zıtlık daha iyi etki bırakıyor. Arka plandaki dağ güzel.” (AT57-A). “Hayal ülkesi gibi görünüyor.” (AT59-A). “Dağlar ve çeşme çok güzel, sessiz bir ortam gibi görünüyor. Bir resim kitabından alınmış gibi görünüyor. Sadece kale uygun durmamış.” (AT82-A). “Saray gibi görünüyor. Sarayın akasındaki dağlar

iyi görünüyor. Gökyüzü bana iyi bir havayı hatırlatıyor.” (AT117-A). “Büyük ev, güzel ağaçlar ve su olduğu için beğendim.” (AT120-A). “Şatonun arkasında duran dağ güzel bir ayrıntı. İki kadının olması gerçekliğe uyuyor. Ağaçları sola doğru boyanmış olması rüzgârı benimsiyor.” (TT72-A). “Gökyüzü çok hoş. Kilise resimleri hoşuma gidiyor. Dağlar da güzel çizilmiş.” (TT100-A). “Şato pek güzel. Ağaçlar hava katıyor. Karlı bir gün.” (TT141-A). “Şato var, bahçede sevgililer geziyor. Su fiskiyesi var.” (TT142-A). A resmini tercih eden Almanya’da ve Türkiye’deki Türk öğrencilerin verdikleri yanıtlardan daha çok şato ve manzaranın eski dönemleri hatırlattığı için beğenildiği anlaşılmaktadır. Şato ve manzarasında figürlerin duruşu romantik bir hava yarattığı için beğenildiği söylenmiştir. “A resminde sadece eski zamanlardan bir manzara var.” (TT10-B). “Cami var. İbadeti temsil ediyor. Ağacın ruh hâliyle bütünleşip resme yansması çok hoş.” (TT14-B). “Daha güvenli ve tanıdık geliyor. Sanki resimdeki insanlar beni anlıyor. Cami çok görkemli bunu seviyorum. İki ağaç bile resmi kentsel görünümünden kurtarıyor.” (AT70-B). B resmini beğendiğini söyleyen Türkiye’de olan Türk öğrencilere göre, cami ibadeti temsil etmekte ve ağacın ruh hâli bütün resme yansımaktadır. Yine B resmini tercih eden Almanya’da yaşayan Türk öğrenciye göre de kentsel görünümünden uzak sakin hava, caminin görkemli hâlini dengelemektedir. Bu nedenle beğenilmiştir.

Tarihsel değer, geçmiş deneyim hatırlatma temasında öğrencilerin resimler üzerinde kendi yaşanmışlıklarını bulmaları yönündeki beğenileri incelenmektedir. Bu alanda verilen cevaplardan Almanya ve Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerin deneyimlerindeki farklılıkların boyutları ve etkilendikleri olgular anlaşılma çalışılmaktadır. Bu tema için verilen cevapların en belirgin örnekleri şunlardır: “Türkiye’yi hatırlatıyor.” (AT65-B). “Müslümanları ve Türkiye’yi hatırlatıyor.” (AT88-B). “Camiyi gördüğüm için aklıma Türkiye’deki o hava geldi. Resimdeki yerde olmak istediğim için beğendim.” (AT89-B). “Bana Türkiye’yi hatırlatıyor. Bunda da büyükbabamı düşünüyorum. Rahatlatıcı.” (AT94-B). “Bana Konya Mevlana ziyaretimi hatırlattı. Orada bulunan şeyleri hatırlatıyor. Ailemi ve dinimi hatırlatıyor.” (AT99-B). “Orada cami var, caminin önündeki ağaçlar mükemmel görünüyor. Avludaki insanlar bana Türkiye’yi anımsattı.” (AT101-B). “İstanbul gibi görünüyor, camileri severim. İnsanlar peçeli ve bu çok güzel.” (AT102-B). “Bir cami

var. *Bana Türkiye'yi hatırlatıyor. Eski zamanlardan geliyor gibi görünüyor.*” (AT91-B). *“Bana memleketimi hatırlatıyor ve cami var.”* (AT107-B). *“Bana ailemin dinini hatırlatıyor. Çizim şekli daha güzel, insanların çokluğundan dolayı farklı bir ruh hâli ortaya çıkıyor.”* (AT112-B). *“Bana bir oyunu hatırlatıyor. Bana İstanbul'u hatırlatıyor. Ben Müslümanım.”* (AT115-B). *“Arka planda camii olduğu için dini bir şeyler var. Hem de bir sürü insanın oturduğu manastır gibi görünüyor. Camiler bana Türkiye'yi hatırlatıyor.”* (AT119-B). *“Camiler çok güzel, içimde anılar, hatıralar uyandırıyor. Camiye ilk ziyaretimde anneannem beni namaz kılmaya götürmüştü.”* (AT121-B).

Çocuğun toplumun değerlerini beğendiği kimselerden almasına özdeşleştirme diyen Mardin'e (2014:83) göre, çocuk toplumun normlarını algılamakta kullanırken, çok saygısı veya sevgisi olan birini örnek seçip onun gibi hareket etmek istemektedir. Çoğu zaman bu örnek kişi, baba veya bir diğer akrabadır. İslam toplumlarında babanın abdest alması, işe “bismillah” ile başlaması ve günlük yaşantıları ile iç içe geçmiş olan diğer davranışları, Müslümanca bir hayat yaşamının ayrılmaz parçaları oldukları ölçüde, çocuğu aynı şekilde hareket etmeye itecektir. Çocuk, İslami hayatın gerekleri hakkında bilgilerinin ve algılarının büyük kısmını bu özdeşleştirme mekanizmasından almaktadır. *“Cami, fakir ülke, bir oyunu hatırlatıyor.”* (AT123-B). *“Müslüman bir insanın kalbini ısıtan bir resim, çok eski zamanları hatırlatıyor. Müslüman birisini güçlendiriyor.”* (AT138-B). *“Bana barby filmlerini hatırlatıyor. Bir ejderhayı gösteriyor. Eski yaşamlardan kesitler sunuyor.”* (AT141-B). *“Bana bir camiye hatırlatıyor. Memleket gibi, dini bir resim.”* (AT149-B). *“Bana memleketimi hatırlatıyor, yani Türkiye. Çok ayrıntı var ve Osmanlı zamanını hatırlatıyor.”* (AT155-B). B resmini tercih eden Almanya'da yaşayan Türk öğrenciler için cami güzel anılar uyandıran, Müslümanlar için önemli olan, Türkiye'yi anımsatan, nostaljik görüntüsü olan dini içerikli bir objedir. *“Eski dönemleri ve Sultan Ahmet Camii'ni hatırladım.”* (TT140-B). *“Dinime göre olan B resmi bana daha sıcak geldi. Benim huzurumla ilgili. Ülkemin Osmanlı zamanlarını hatırlıyorum.”* (TT18-B). *“B resmi bana daha çok Anadolu'yu hatırlattı.”* (TT37-B). Türkiye'de yaşayan Türk öğrencileri için B resmi sahip olunan dine uygun, tarihte Osmanlı kültürünü yansıtan ve Anadolu'yu anımsatan bir eserdir. Bu nedenle beğenilmiştir. Yaşanılan yer ve

kültürün etkisiyle de beğenileri değişen öğrencilerin cevaplarından biri olan “*Neuschwanstein Şatosu’nu hatırladım. Şatoları severim, dağlar var.*” (AT114-A), şeklindeki yanıt, A resminin Füssen’de yer alan bir şatoya benzetildiği için beğenildiğini göstermektedir. A resminde yer alan şato ya da kule görüntüsü öğrencilere daha çok masalsi bir durumu, filmde bir görüntüyü hatırlattığı için resmin beğenildiği gözlenmiştir.

Resim 7: Neuschwanstein Şatosu (Füssen) (“Sanal 7”, 2016)



“*Bana çocukluğumu hatırlatıyor. Rapunzel masalını.*” (AT1-A). “*Daha iyi arka plan ve daha çok şeyin görüldüğü ön plan. Orta Çağ’ı hatırlattı.*” (AT43-A). “*Bana Disney filmi hatırlatıyor. Saray çok güzel, daha iyi bir perspektif var, arka plan daha iyi çizilmiş.*” (AT125-A). “*Orta Çağ kaleleri, hikâyemsi, eski.*” (AT150-A). “*Silahlı şövalyelerle kale.*” (AT153-A). Verilen cevaplardan daha çok Türk öğrencilerin şato, kule gibi görünümlerin Türk kültürüne ait olmadığı için bu objeleri masal gibi gerçekliği olmayan efsanevi durumlarla bağdaştırdığı ve bu nedenle A resmini tercih ettiği anlaşılmaktadır.

Duyusal etkilenme temasında resimlerin içeriklerini oluşturan ve izleyiciyi etkileyen dini unsurların ya da kültürel çevrenin tüm gerçekliğiyle sunulmasıyla ortaya çıkan duygu yoğunluğu analiz edilmektedir. Farklı kültürlerde yaşayan insanların resimler üzerinden edindikleri duygu farklı olmaktadır. Bu farklılıkları

ortaya çıkaran öğrenci cevaplarından en belirgin olanları şöyle sıralanmaktadır: “Çünkü B resminde cami çizilmiş. B resmi bana daha güvenli geliyor.” (AT2-B). “Memleketimde hissediyorum çünkü arka planda cami görünüyor.” (AT3-B). “Sıcak huzur verici.” (AT36-B). “Çünkü resimde bir cami görünüyor. Bana Türkiye’yi hatırlatıyor. Çok huzurlu daha sakin görünüyor.” (AT44-B). “Bana eskiden kalma bir fotoğrafı gösteriyor. Memleket hasreti aklıma geliyor ve Türkiye’ye geri dönmek istiyorum. Büyük bir topluluğun olduğu hissini veriyor. Çünkü vatanıma çok bağlıyım.” (AT52-B). “Özlem ve huzur yansıtan bir resim. Allah’a yakınlığı hatırlatıyor. Yüzyıllardan kalan bir miras.” (AT54-B). “Gerçek yaşam dolu bir resim. Cami ve insanlar Müslüman bir ülkeyi gösteriyor. Ağaçlar huzur verici.” (AT68-B). “Bir cami çizilmiş ve bu beni mutlu etti.” (A71-B). “Cami geleneksel bir etki yapıyor. Ağaçlar güzel görünüyor. Huzurlu görünüyor.” (AT80-B). “Resimdeki ağaç, gelişmenin, büyümenin kökleşmesini (kalıcı hale gelmesini) simgeliyor. İnsanlar topluluğu gösteriyorlar.” (AT81-B). “Bir cami görünüyor. Hisleri coşturuyor. Resimdeki insanlar tanıdık görünüyor.” (AT97-B). “Çok huzurlu bir etkisi var beni mutlu etti.” (AT100-B). “Bana pozitif etki yapan bir cami resmedilmiş.” (AT104-B). “Barışçıl, huzurlu, güzel cami, bir dine benziyor.” (AT105-B). “Bana inancımı hatırlatıyor. İçimde özgür düşünceler uyandırıyor. İnsanın canı dua etmek, namaz kılmak istiyor.” (AT109-B). “Sultan Ahmet Camii’ne gitmek istediğim için, orada namaz kılmak istediğim için ve orada abdest almak istediğim için bu resmi beğendim.” (TT146-B). Almanya ve Türkiye’deki Türk öğrenciler B resmini genellikle geleneksel izler taşıyan ayrıntıları için ve Türkiye’nin güzelliklerine, huzuruna ve sakinliğine duyulan özlem nedeniyle beğenmektedirler.

Netlik, realizm temasında resimlerde kullanılan figür ya da objelerin konu ve kompozisyona uygunluğu, realist görünümü ve ayrıntının kullanılmasındaki etkililik üzerine verilen yanıtlar incelenmektedir. Bu alanın oluşmasını sağlayan öğrenci görüşleri şu şekilde sıralanmaktadır: “Büyük bir cami görünüyor. Sanki resim Osmanlı zamanından kalmış gibi. Daha gerçekçi olan eski bir resim gibi.” (AT37-B). “Kalenin detaylandırılması.” (AT72-A). “Cami çizilmiş, geleneksel bir çarşıda günlük bir sahne, çok temiz ve net çizilmiş.” (AT78-B). “Daha gerçekçi görünüyor, temiz çizilmiş, heykel görünebiliyor (Sieht realistischer aus, Wurde Sauber gezeichnet Man

kann die Struktur sehen).” (AT137-A). Öğrenciler için A ve B resimlerindeki kompozisyonda bulunan kültürel ve dini yapıların bulunduğu çevrenin gerçekliği, net ve ayrıntılı olması bakımından çok etkileyici görünmektedir.

Teknik temasında resimlerin üslupları ve kullanılan materyallerden oluşan anlatımdan etkilenme ile ilgili veriler incelenmektedir. Bu alanı oluşturan cevaplar şu şekilde sıralanmaktadır: *“Burada formlar daha yumuşak, sert görünmüyor. Diğer resim ilk bakışta daha sert görünüyor. Çünkü kale resmin ortasında.”* (AT45-B). *“Daha belirgin çizim. Göze çarpıyor, güzel minare (Sichtare zeichnung, schöne Minarette).”* (AT50-B). *“Caminin çizilmiş halini çok beğendim. Fotoğrafın içindeymişim gibi hissediyorum. Çok güzel çizim (Das Foto lässt mit fühlen, sehr gute zeichnung).”* (AT53-B). *“Siyah beyaza rağmen daha mutlu, neşeli ve hoş giden çizim sunuyor.”* (AT60-B). *“Arkadaki dağlar iyi görünüyor. Kale iyi tasarlanmış. Kenarlardaki ağaçlarda renk yok, sadece açık ve koyu değerler iyi görünüyor (Hinten Berge sehen gut aus, gut dargestellt die Burg, Auf sehen Baume, Keine Farbe).”* (AT62-A). *“Çünkü bu benim dinime ait. Işık ve gölgeler çok iyi fark ediliyor. Eşyalar (resimdeki figürler, objeler), birbirleriyle güzel kompoze edilmiş.”* (AT71-B). *“İnsan hemen o kalede olmak istiyor (Es sieht echt aus, voll cool gezeichnet sieht wie ein Foto aus).”* (AT75-A). *“Kalenin gölgelendirilmesi, bir masal gibi.”* (AT79-A). *“Resimde bir cami var ve çok iyi ışık gölge ile çizilmiş. Güvenli bir his veriyor (Auf dem Bild ist eine Moschee, Es wurde sehr gut schattiert und es gibt ein sicheres Gefühl).”* (AT113-B). *“Kara kalem harika olmuş. Cami çok güzel.”* (TT131-B). Öğrencilerde ortak görüş olarak belirlenen kara kalem tekniği ile yapılan resimlerde renk olmamasına rağmen anlatımın etkileyici ve güçlü olmasıdır. Resimler baskı tekniğinde çizildiği, ayrıntılı ve gerçekçi olduğu için öğrencileri etkilemiştir.

4. 11. On Birinci Soruya Ait Bulgular ve Yorumlar



Tablo 49: Alman ve Türk Öğrencilerin Soru 11’de Batı ve Türk Sanat Eseri Tercih Dağılımları

		S11			X ²	P	
		Batı Sanatı	Türk Sanatı	Toplam			
Grup	AA	f	52	94	146	0.07	.931 P>.05
		%	50	49,5	49,7		
	TT	f	52	96	148		
		%	50	50,5	50,3		
Toplam		f	104	190	294		
		%	100	100	100		

Tablo 49 incelendiğinde Alman öğrencilerle Türk öğrencilerin estetik beğenilerini belirlemek amacıyla sunulan resimleri tercih etmeleri arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. ($X^2= 0.07$, $P>.05$)

11. soruyu toplamda 294 öğrenci cevaplamıştır. Soruyu cevaplayan Almanya’da yaşayan 146 Alman öğrenciden 94 öğrenci Türk sanatına ait eseri, 52 öğrenci ise Batı sanatına ait eseri tercih etmiştir. Toplamda yine 148 öğrencinin oluşturduğu Türkiye’de yaşayan Türk öğrenci grubundan 52 öğrenci Batı sanatına ait eseri, 96 öğrenci ise Türk sanatına ait eseri tercih etmektedir. Türk sanatına ait eserin tercih edilme oranlarına bakıldığında Almanya’da yaşayan Alman öğrencilerin % 49,5’inin, Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerin % 50,5’inin Türk sanatına ait olan eseri beğendiği gözlenmektedir. Batı sanatına ait eserin tercih edilme oranlarına bakıldığında da Almanya’da yaşayan Alman öğrencilerin %50’sinin, Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerin % 50’sinin Batı sanatına ait eseri beğendiği görülmektedir.

4. 11. 1. Almanya’da Yaşayan Alman ve Türkiye’de Yaşayan Türk Öğrencilerin Soru 11 Tercihlerini Etkileyen Temel Sebepler

Almanya’daki Alman öğrenciler ve Türkiye’deki Türk öğrenciler Soru 11 için kendilerine sunulan iki eserden birini tercih etmişler ve beğenme nedenlerini üç cümle ile yazmışlardır. Soruyu cevaplayan tüm öğrencilerin yazdıkları bu nedenlerden yola çıkılarak Soru 11 için dört alanda tema oluşturulmuştur. Bunlar, kültürel semboller; renk; kübizm ve şekiller; geçmiş deneyim, duygu edinme temalarıdır.

Tablo 50:Alman ve Türk Öğrencilerin Soru 11’de Tercih Nedenlerine Göre Dağılımları

		S11							
		Kültürel Semboller		Renk		Kübizm Şekiller		Geçmiş Deneyim, Duygu Edinme	
Grup	AA	f	%	f	%	f	%	f	%
		52	34,7	90	60	79	52,7	36	24
		79	52,7	69	46	71	47,3	44	29,3
	TT								

Soru 11’i cevaplayan Almanya’da yaşayan 52 Alman öğrenci kültürel semboller temasını, 90 öğrenci renk temasını, 79 öğrenci kübizm ve şekiller temasını, 36 öğrenci geçmiş deneyim, duygu edinme temasını beğeni gerekçeleri olarak sunmuşlardır. Almanya’daki Alman öğrencilerin soru 11 için değerlendirme sonuçlarına bakıldığında kültürel semboller teması % 34,7 oranında, renk teması % 60 oranında; kübizm ve şekiller temasının % 52,7 oranında; duygusal etkilenme temasının % 24 oranında olduğu gözlenmektedir. Soru 11’i cevaplayan Türkiye’de yaşayan 79 Türk öğrenci kültürel semboller temasını, 69 öğrenci renk temasını, 71 öğrenci kübizm ve şekiller temasını, 44 öğrenci geçmiş deneyim, duygu edinme temasını beğeni gerekçeleri olarak sunmuşlardır. Türkiye’deki Türk öğrencilerin Soru 11 için değerlendirme sonuçlarına bakıldığında kültürel semboller teması % 52,7 oranında, renk teması % 46 oranında; kübizm ve şekiller temasının % 47,3 oranında; duygusal etkilenme temasının % 29,3 oranında olduğu gözlenmektedir.

Soru 11 için tercih edilen eseri beğenme nedeni olarak öğrencilerin üç seçenekte belirttikleri cevaplardan en belirgin olanları belirlenen temalara göre şöyle sıralanmaktadır:

Kültürel semboller temasında kübizmin etkisinde yapılmış resimde yer alan kültürel objelerin fark edilip yorumlanmasında ortaya çıkan cevaplar analiz edilmektedir. Farklı motiflerin düzenlendiği resimlerdeki her iki figürün içinde buldukları şekil ve simgeler yorumlamalarla açıklanmaktadır. Bu açıklamaların sonucunda kültürel farklılığın anlaşılmasındaki oranlar ve çıkarımlar üzerine sonuçlara varılmıştır. Bu alanda daha çok Türk öğrencilerin yorum yaptığı gözlenmiştir. Bu alanı oluşturan cevapların en belirgin olanları şu şekilde sıralanmıştır: *“Çok soyutlanmamış ve asıl figür hâlâ görünüyor. Kişisel yorumlamayı ve bakış açısını ifade edebilmek için fırsat verilmiş. Değişik nesnelere resme ilave edilmiş.”* (A11-B). Türk sanatına ait olan ve Türk kültüründen izler taşıyan B resmini beğenen Alman öğrenci bu resmi sadece ayırt edilebilir ve çok soyutlanmamış özelliğinden dolayı tercih etmektedir. Türk öğrenciler ise B resmini tercih ederken bazı kültürel sembol ve nesnelere ayırt edebilmektedir. *“Aşık Veysel gibi. Sazın sesini severim. Aşağıda beni izleyen göz var.”* (TT66-B). *“Kör bir adam saz çalıyor.”* (TT67-B). *“Elbisenin üzerinde göz var. Aşık Veysel gibi duruyor. Gökkuşakğı gibi renkli bir resim.”* (TT115-B). *“Çünkü saz çalan birine benziyor.”* (TT121-B). *“Göz imgesi hoşuma gitti. Daha gerçekçi. Bağlama çalmayı severim.”* (TT85-B). Verilen cevaplarda Aşık Veysel, saz çalma gibi kültürü yansıtan olayların fark edildiği görülmektedir. Görüldüğü gibi sanat, toplumların kimliklerini, kültürlerini, gelenek göreneklerini anlamaları ve iletişim kurmaları için kullanılan bir yoldur. Sanatsal etkinlikler aynı zamanda farklı kültürel altyapılardan gelen öğrencilerin birbirlerini, davranışlarını ve kültürlerini anlamaları için kullanılan bir araç ve geleceğin çağdaş toplumlarının kültürel mozaiklerine ilişkin algılarını ve farkındalıklarını geliştirebilmelerini sağlayan bir süreçtir (Dawn ve Southcott, 2006; Aktaran: Erişti, 2010:886). Türk öğrenciler bu nedenle beğendiklerini söyledikleri B resminin daha kendilerine yakın olduğunu düşünmektedir. Verilen bu cevaplarla ilgili bir diğer çalışma da Erişti'ye (2011:40) aittir. Çalışma, Türk öğrencilere “Türk kültürü sizin için ne ifade ediyor?” sorusu üzerinden yapılmıştır. Ulusal hikâyeler ve halk

kahramanlarını Türk kültürü olarak kabul eden öğrencinin cevabında gölge oyunu olan Karagöz ve Hacivat ve halk kahramanı Nasreddin Hoca'nın Türk kültürünü yansıttığının kabul edildiği görülmüştür. *“Gitar çalıyor gibi, aşağıda bir göz var. İlluminatiyi anımsatıyor.”* (TT95-B). *“Çünkü masonlar (illuminati) var. Bu resim daha renkli ve daha çok şekil var.”* (TT99-B). B resminin alt planında yer alan göz imgesi öğrencilerin tepkisini çekmiştir. Çoğu öğrencinin illuminati dediği bu ayrıntı bazı öğrenciler tarafından geleceği gören göz olarak yorumlanmaktadır. *“Çünkü yapboza benzemiş oyundan adam olmuş gibi. Parçalar ve renkler çok farklı.”* (TT116-A). *“B resmi açık bir şekilde illuminati simgesi. Bu nedenle A resmini seçiyorum.”* (TT82-A). *“Sevdiğim damalı simge var. Daha anlaşılır. Diğerinde göz simgesi var.”* (TT64-A). *“Satranç desenleri var. Kâğıttaki desenler çok güzel”* (TT120-A). Türk öğrencilerden bazıları da B resminin Türk sanatına ait resim olduğunu fark etmelerine rağmen yine de A resmini tercih etmiş olmalarını B resminde illuminatiyi yansıttığı düşünülen göz imgesini beğenmediklerinden kaynaklandığını ifade etmektedirler.

Renk temasında resimlerde bulunan renklerden duyulan his ya da farklı benzetimlerden dolayı edinilen yargı konusunda ortaya çıkan görüşler analiz edilmektedir. Bu alanın oluşmasında dikkat çeken sunumlar şöyle sıralanmaktadır: *“Resim çılgın, komik boyama tarzını gösteriyor. Değişik çizgiler çizilmiş, çılgın düzenlenmiş.”* (A107-A). *“Bayrak renkli.”* (A117-A). *Bavyera bayrağındaki renklere benziyor. Güzel mavi tonlar var.”* (A40-A). *“Renkler güzel.”* (TT124-B). A resmini tercih eden Alman öğrenciler resmi renkleri ve şekillerinden dolayı çılgın ve renkli bulmaktadır. Alman öğrenci renkleri Bavyera eyaletinin bayrağındaki renklerine benzetirken Türk öğrenciye göre ise bu renkler sadece güzeldir.

Kübizm ve şekiller temasında resimlerde bulunan şekillerden ve kübizm akımından duyulan his ya da farklı benzetimlerden dolayı edinilen yargı konusunda ortaya çıkan görüşler analiz edilmektedir. Bu alanın oluşmasında dikkat çeken sunumlar şöyle sıralanmaktadır: *“Yapboz gibi, yanlış birleştirilmiş gibi”* (A128-A). *“İnsan bir kafede oturuyor. Yapbozu hatırlatıyor.”* (A131-A). *“Tiyatroda oyun oynayan bir öğrenciyi düşünüyorum. Büyük bir tiyatrodaki satranç (Ich denke daran*

an ein student der im Theater. Und auf ein Schach felltheater ist).” (A139-A). “İki insan görünüyor, ikincisi sonradan fark ediliyor.” (A112-A). “Ne demek istediğini anladım. Çocuk bilgisayar oynuyor. Güzel çizilmiş, ayrıntılı.” (TT135-A). “Bilgisayarı severim. Resimdeki kareler kareli gömleği hatırlattı.” (TT148-A). A resminde yer alan geometrik şekiller Alman öğrenciler için satranç, yapboz gibi oyun türlerini anımsatmıştır. Bazı öğrenciler resimde iki insan gördüklerini ifade etmişlerdir. Elinde bağlama olan figürün resmedildiği Türk sanatı eseri olan B resmini tercih eden Alman öğrencinin cevabına göre adam Bencho çalmaktadır. Öğrenci figürün elindeki aletin Bencho olduğunu söylemiştir. “Aşağıda göz var. Adam Bencho çalıyor (bei B ist unter ein Augen, bei B spielt der Mann Bencho).” (A150-B). “İlk bakışta bir insan görünüyor. Renk çeşidi daha çok, insanlar hariç daha değişik şeyler görüyorsunuz.” (A102-B). “Dağ görüyorum.” (A126-B). “İnsanlar daha net duruyor, üzgün duruyor. Duygu yok gibi. Desen güzel.” (A105-B). B resmini tercih eden Alman öğrencilerden bazıları da bu resmin daha ayrıntılı ve net görüldüğünü, insanlar dışında şekillerden dolayı benzetecek çok şeyin olduğunu ifade etmektedir. “Adam gitar çalıyor. Tek göz var. Çok renkli.” (TT142-B). Türk öğrenci ise B resminde figürün elindeki aletin gitar olduğunu ve bu nedenle beğendiğini ifade etmiştir.

Geçmiş deneyim, duygu edinme temasında resimlerde yaşanan olayın günlük hayatta ya da daha öncesinde yaşanmış bir olay ya da deneyimi hatırlatıcı etkenler araştırılmaktadır. Ayrıca kültürel faktörlerin bu yaşanmışlıkları hatırlatmadaki etkisi de cevapların analiz edilmesiyle belirlenmeye çalışılmaktadır. Bu alanla ilgili analiz edilen öğrenci cevapları şu şekilde sıralanmaktadır: “Resimde müzik saklı, müziği çok seviyorum. Gitarıcı komik duruyor. Daha renkli olduğu için bu resmi beğendim (Im Bild ist musik versteckt und ich mag musik, Der Gitarrenspieler sieht lustig aus, Es ist bunter wie Bild A).” (A108-B). “Müzişyen Daft Punk’tan gibi.” (A69-B). “Daft Punk’u seviyorum (ich mag Daft Punk).” (A70-B).

Resim 8: Daft Punk (“Sanal 8”, 2016)



B resmini tercih eden Alman öğrenciler resimdeki saz çalan figürü günümüz popüler müzik grubu Daft Punk’a benzetmişlerdir. Daft Punk Fransız müzisyenlerden oluşan elektronik müzik grubudur. Sahnede robot görünümlü başlıklar takmaktadırlar. Resimdeki figür öğrencilere bu müzik grubunu anımsatmıştır. *“Vaftiz anneme benziyor biraz. Onun da böyle bir resmi var. Renkler daha sert, soluk değil. Üzgün duruyor ama yine de bir umut görüyorsun renklerden dolayı.”* (A75-B). Vaftiz annesinin sahip olduğu buna benzer bir resimden yola çıkarak B resmini beğenen Alman öğrencinin de resimdeki renklerin canlı durması ve bundan dolayı umudu yansıtması nedenlerini ifade etmektedir. *“Bana Voldemort’u hatırlatıyor. En sevdiğim film Harry Potter. Starwars’dan Darth Vader’i hatırlattı. Dini hatırlattı. Çünkü birçok insanın içinde kendini koruyan şeyler var. Aşağıdaki gözden dolayı böyle yorumluyorum.”* (A48-B). *“Starwars’dan biri gibi duruyor. Darth Vader ve lazer kılıcı.”* (A77-B).

Resim 9: Darth Vader ve Lazer Kılıcı (“Sanal 9”, 2016)



Darth Vader ve Lazer Kılıcı'na benzetilen B resmi de popüler kültürün ürünlerinden biriyle bağdaştırıldığı için beğenilmiştir. Hem figürden hem de resmin alt tarafında bulunan göz imgesinden dolayı gücü temsil eden bir şeylerin olduğu görülmektedir. Görsel medya ile deneyim görsel analiz yeteneğini geliştirmektedir. İnsanların günlük hayatında hem durağan hem hareketli resimlerin çoğalması, fotoğraf, dijital resimler, grafik, diyagramlar, piktogramlar, filmler, videolar, değişik türde reklamlar ve görsel kültürün diğer toplumsal hareketleri küresel gelişimi sağlayan nedenler olarak kabul edilmektedir. Son yirmi yıldır yapılan araştırmalarda “gören göz” ve “anlayan beyin” teorisi görsel algı alanında etkili olmaktadır (Kindler, 2003:294-295). Bu teoriye bağlı olarak bu resim için dini bir gücün de olabileceği yorumu yapılarak resme farklı bir anlam yüklenmektedir. “*Müzikal, 1980’li yıllardan geliyor. Adamın ruh hâli belirsiz.*” (A78-B). “*Yumuşak şekillerden dolayı B resmi daha sakin duruyor. A köşeli ve adam huzurlu.*” (A43-B). “*Yapboza benziyor. 1007 parçalı yapboz.*” (A44-B). “*Çalgı sade duruyor. Adam dilenci gibi.*” (A38-B). “*Gitarın olması burada müzik çalındığını anlatıyor. Sakinleştiriyor beni. Çünkü müzisyenlere bakmak ve dinlemek dinlendiriyor.*” (A53-B). “*Robotumsu çizgiler var insanda, rock (sert) ifade, gözleyen bakış.*” (A58-B). Diğer Alman öğrencilerin cevapları da B resminde gitar gördükleri için, müzik olduğunu hissettikleri için ve şekillerin ve renklerin geçişlerinde uyum olduğundan daha yumuşak görüldüğü için beğendikleri yönündedir. “*Gitar bana babamın gitar çalışmasını hatırlattı. Göz ise bana bir tanrıçayı hatırlattı. Çünkü bir kere amcam bana Yunanistan’da göz imgesinin Tanrı figürü olduğunu anlatmıştı. Bu resim bana sessiz ve sakin hissettiriyor.*” (A50-B). B resminde altta bulunan göz imgesi pek çok öğrencinin dikkatini çekmiştir. Bazı öğrenciler tarafından illuminati olarak düşünülen göz bazı öğrenciler için daha farklı anlamlar ifade etmektedir. Soruyu yanıtlayan Alman öğrencinin daha öncesinde göz imgesi üzerine bazı bilgilerinin olduğu anlaşılmaktadır. Bu anlamda yapılan yoruma bakıldığında göz bir Tanrı simgesi olarak kabul edilmektedir. Resimdeki bu anlam beğenilmiştir. “*Bavyera bayrağının renkleri arka planda var. Sınıf arkadaşımı hatırlattı.*” (A60-A). “*American Dinner’i hatırlattı.*” (A36-A). “*Bir arkadaşla hatıraları yansıtıyor. B resmi daha caydırıcı, kolaj olduğu halde mükemmel. Basit tasarlanmış. Güzel kompozisyon.*” (A85-A). “*Otobüs, tren, metro gibi toplu taşıma araçlarını hatırlattı.*” (A39-A). A resminde

formlar ve renkler Bavyera'nın bayrağında bulunan renkleri bir diğer öğrenciye ise toplu taşıma araçlarını anımsatmaktadır. American Dinner örneğini veren öğrenciye göre A resmindeki kare düzenleme Amerikan kültüründeki yer karolarına benzemektedir. Ona göre figür American Dinner tarzı bir restoranda oturmaktadır. *"Oradaki yüz bana deli bir öğrenciyi hatırlattı. İsmi Rene idi."* (A40-A). Verilen yanıtta göre, günlük hayattan tanıdık birini anımsattığı için de eser beğenilmiş olmaktadır. *"Buradaki insan çok endişeli görünmediği için..."* (A7-A). *"Biraz bana James Rizzi'yi hatırlattı."* (A17-A). James Rizzi Amerikalı Pop Art sanatçısıdır. Sanatçının yapmış olduğu resimlerde daha çok formlar ve renkler ağırlıktadır. Alman öğrenci resimle bu şekilde bir bağlantı kurarken Türk öğrenci de resmi Picasso'nun yapmış olduğu resimlere benzetmektedir. *"Picasso'nun resimlerine benziyor."* (TT68-B). *"Sazın sesini çok severim. B resminde saz görüyorum. Ayrıca bir de göz var. Bu da gizemi ifade ediyor."*(TT70-B). *"B resminde bir umut görüyorum, özellikle kuş figürünün olması böyle hissettiriyor."* (TT73-B). *"Robot elektrogitar çalıyor. Bu enstrümanı çalmak onun hoşuna gitmiyor çünkü çok mutsuz görünüyor. Mutsuzluğunu gidermek için zaman geçiriyor. Ama olmuyor."* (TT74-B). Türk öğrencilerin B resmini tercih etmelerindeki faktörün kültürel objeleri fark etmeleri ve yorumlamaları olduğu görülebilir. Saz sesini sevmek ve sazı görmek, kuş imgesinden dolayı umudu hissetmek kültürel hisleri harekete geçiren imgelerdir.

4. 11. 2. Almanya'da ve Türkiye'de Yaşayan Türklerin Soru 11 Tercihleri

Tablo 51:Almanya'da ve Türkiye'de Yaşayan Türk Öğrencilerin Soru 11'de Batı ve Türk Sanat Eseri Tercih Dağılımları

		S11			X ²	P
		Batı Sanatı	Türk Sanatı	Toplam		
Grup	AT	f	39	119	3.995	.046
		%	42,9	55,3		
	TT	f	52	96	3.995	P<.05
		%	57,1	44,7		
Toplam		f	91	215		
		%	100	100		

Tablo incelendiğinde Almanya'da yaşayan Türk öğrencilerle Türkiye'de yaşayan Türk öğrencilerin estetik beğenilerinde oluşan değişimde farklı bir kültürel ortamda yaşamının etkisi olup olmadığını belirlemek amacıyla sunulan resimleri

tercih etmeleri arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. ($X^2=3.995$, $P<.05$)

11. soruyu toplamda 306 öğrenci cevaplamıştır. Soruyu cevaplayan Almanya’da yaşayan 158 Türk öğrenciden 119 öğrenci Türk sanatına ait eseri, 39 öğrenci ise Batı sanatına ait eseri tercih etmiştir. Toplamda yine 148 öğrencinin oluşturduğu Türkiye’de yaşayan Türk öğrenci grubundan 52 öğrenci Batı sanatına ait eseri, 96 öğrenci ise Türk sanatına ait eseri tercih etmektedir. Türk sanatına ait eserin tercih edilme oranlarına bakıldığında Almanya’da yaşayan Türk öğrencilerin % 55,3’ünün, Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerin % 44,7’sinin Türk sanatına ait olan eseri beğendiği gözlenmektedir. Batı sanatına ait eserin tercih edilme oranlarına bakıldığında da Almanya’da yaşayan Türk öğrencilerin % 42,9’unun, Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerin % 57,1’inin Batı sanatına ait eseri beğendiği görülmektedir.

4. 11. 3. Almanya’da ve Türkiye’de Yaşayan Türklerin Soru 11 Tercihlerini Etkileyen Temel Sebepler

Soruyu cevaplayan tüm öğrencilerin yazdıkları bu nedenlerden yola çıkarak Soru 11 için dört alanda tema oluşturulmuştur. Bunlar, kültürel semboller; renk; kübizm ve şekiller; geçmiş deneyim, duygu edinme temalarıdır.

Tablo 52:Almanya ve Türkiye’de Yaşayan Türk Öğrencilerin Soru 11’de Tercih Nedenlerine Göre Dağılımları

		S11							
Grup	AT	Kültürel Semboller		Renk		Kübizm Şekiller		Geçmiş Deneyim, Duygu Edinme	
		f	%	f	%	f	%	f	%
		76	47,5	76	47,5	65	40,6	35	21,9
		79	52,7	69	46	71	47,3	44	29,3
	TT								

Soru 11’i cevaplayan Almanya’da yaşayan 76 Türk öğrenci kültürel semboller temasını, 76 öğrenci renk temasını, 65 öğrenci kübizm ve şekiller temasını, 35 öğrenci geçmiş deneyim, duygu edinme temasını beğeni gerekçeleri olarak

sunmuşlardır. Almanya'daki Türk öğrencilerin Soru 11 için değerlendirme sonuçlarına bakıldığında kültürel semboller teması % 47,5 oranında, renk teması % 47,5 oranında; kübizm ve şekiller temasının % 40,6 oranında; geçmiş deneyim, duygu edinme temasının % 21,9 oranında olduğu gözlenmektedir. Soru 11'i cevaplayan Türkiye'de yaşayan 79 Türk öğrenci kültürel semboller temasını, 69 öğrenci renk temasını, 71 öğrenci kübizm ve şekiller temasını, 44 öğrenci geçmiş deneyim, duygu edinme temasını beğeni gerekçeleri olarak sunmuşlardır. Türkiye'deki Türk öğrencilerin soru 11 için değerlendirme sonuçlarına bakıldığında kültürel semboller teması % 52,7 oranında, renk teması % 46 oranında; kübizm ve şekiller temasının % 47,3 oranında; geçmiş deneyim ve duygu edinme temasının % 29,3 oranında olduğu gözlenmektedir.

Soru 11 için tercih edilen eseri beğenme nedeni olarak öğrencilerin üç seçenekte belirttikleri cevaplardan en belirgin olanlar belirlenen temalara göre şöyle sıralanmaktadır:

Kültürel semboller temasında kübizmin etkisinde yapılmış resimde yer alan kültürel objelerin fark edilip yorumlanmasında ortaya çıkan cevaplar analiz edilmektedir. Farklı motiflerin düzenlendiği resimlerdeki her iki figürün içinde buldukları şekil ve simgeler yorumlamalarla açıklanmaktadır. Açıklamaların sonucunda kültürel farklılığın anlaşılmasındaki oranlar ve çıkarımlar üzerine sonuçlara varılmıştır. Bu alanı oluşturan cevapların en belirgin olanları şu şekilde sıralanmıştır: “Caz müzik ve Bob Marley, illuminati.” (AT149-B). “İlluminati simgesi göz, Jigsaw yüzü ve müzikal.” (AT116-B). “A resminde illuminati çizilmiş.” (AT122-A). “Türk gitarını hatırlatıyor.” (AT65-B). “Saz çalan adam bir türküsünde gözlere isyan der. Üzüntülü ve efkârlı. Renk uyumsuzluğu huzursuz ediyor.” (AT54-B). “Saz çalan adamdan dolayı beğendim. Bir de adamın ayağının altındaki göz korkunç görünüyor. Üzgün.” (AT55-B). “Adam iskelet gibi görünüyor. Adamın gitarı var. İlluminati ile ilgili.” (AT19-B). “Bir insanın saz çaldığı net görünüyor. Hüzünlü bir şeyler çalıyor. Çünkü hüzünlü bakıyor.” (AT20-B). “Ne görüldüğü bilindiği için sevdim. Saz ve saz çalan adam var. Aşağıdaki gözün büyüklüğü dünyaya bakış açısını temsil ediyor.” (AT30-B). Almanya'da yaşayan Türk öğrencilerin

yorumlarına bakıldığında tercihlerde daha çok popüler kültürün ve Türk kültürünün etkisinin olduğu gözlenmektedir. Jigsaw yüzü, Bob Marley gibi popüler kültür ürünlerine benzetilen B resmindeki figür farklı açılardan yorumlanmaktadır. Anadolu kültürü ile popüler kültür arasındaki değişimi bilişsel anlamda karşılaştıran Erdoğan (1999:41), Anadolu'daki popüler olanın Anadolu yaşamını anlatan ve herkes tarafından bilinip yaşatılan şey olduğunu vurgulamaktadır. Anadolu'nun köy ve kasabalarında, her sanatçı, her fikir sahibi yani herkes herkesi bilir. Bu nedenle Anadolu kültürüne göre Aşık Veysel veya Köroğlu popülerdir. Bu popülerlik kapitalist zihniyetin tanımladığı anlamda belli zaman ve mekânla sınırlandırılmış bir popülerlik değildir. Teknoloji ve medyanın yeni toplumlara aktardığı popüler olma durumu Bob Marley, Levy's gibi tüketimle oluşan doyumla ilgili popülerliktir. Bu soru için verilen cevaplarda farklı bir kültüre adaptasyon süreci geçirmiş öğrencilerin değişen görüş açıları hissedilmektedir. Almanya'da yaşayan bazı Türk öğrenciler ise B resmini tercih ederken resimdeki figürü ve elindeki bağlamayı fark ettiklerinden dolayı beğenmektedirler. Üzüntülü ve efkârlı bir şeyler çaldığını söyleyen öğrenciye göre figür bu hüznü yansıtmaktadır. Resimdeki göz imgesi de saz çalan adamın geleceğe bakışı olarak yorumlanmaktadır. Türk gitarı olarak yorumlanan saz ya da bağlamanın kültürel bir enstrüman olduğu konusunda tüm öğrenciler aynı fikirdedir. Almanya'daki Alman ve Türk öğrenciler ile Türkiye'deki Türk öğrencilerin bu enstrümanı resmi beğenme gerekçeleri içinde sunarken farklı bakış açılarıyla değerlendirdikleri gözlenmiştir. Alman öğrenciler kimi zaman kendi kültürlerine ait bir enstrümanla ilişki kurarken kimi zaman da farklı kültürel bir alete karşı ilgi duydukları için beğenmişlerdir. Türk öğrenciler bu Türk çalgı aletini muhakkak ki tanımaktadır ve üzerinde yorumlar da yapmaktadır. *“Adam saz çalmayı biliyor. Aşık Veysel, nur içinde yatsın, ona benzettim. Göz simgesi de güzel.” (TT122-B). “Bağlama çalıyor.” (TT124-B). “Bana Aşık Veysel'i hatırlattı.” (TT33-B). “İlluminati, gözüm kamaştı, baktığımda.” (TT131-A). “Saz çalıyor gibi. Adam hüznü ve kararsız.” (TT149-B). “Adamın elinde saz olması hoş bir şey. Daha çok renk var ve aşağıya göz çizilmiş.” (TT35-B).* Türk öğrencilerin yaptıkları bu değerlendirmeler Türk kültürünün tam algılandığı ve beğenme nedeni olarak tam bir kültür yorumu olduğu söylenebilir. Ancak Almanya'da yaşayan Türk öğrencilerin bazılarında bu algı biraz Batı kültürüne kaymış durumdadır denilebilir. *“Tam*

bakıldığında kişinin elinde Bencho tuttuğu görülüyor. Göz resmi güzelleştiriyor.” (AT66-B). *“Üzgün ve yalnız görünüyor. Gitarın müziğini severim ve bunu düşünabiliyorum. Adam gitara öyle bir kenetlenmiş ki ona kalan tek şey olduğu için bırakmak istemiyor gibi.”* (AT70-B). Öğrencilerin yanıtlarındaki Bencho ve gitar benzetmeleri farklı bir kültürün etkisinin görüldüğünün ifadesidir.

Renk temasında resimlerde bulunan renklerden duyulan his ya da farklı benzetimlerden dolayı edinilen yargı konusunda ortaya çıkan görüşler analiz edilmektedir. Bu alanın oluşmasında dikkat çeken sunumlar şöyle sıralanmaktadır: *“Tek tonda olduğu için hüzünlü görünüyor. Çok belirli değil ama kibirli duruyor.”* (AT98-A). *“Figürün yüzü sıcak, yakın görünüyor. Figürün vücudu çok belirgin. Soyut sanatta renk seçimi daha güzel yapılmış.”* (AT77-A). A resmini tercih eden Almanya’daki Türk öğrenciler renk tonlarının hep aynı olmasından dolayı resimde hüzün hissetmektedirler. Ayrıca figürün gerçekçi olmayan bir resimde belirgin hissedilmesi öğrencilerin hoşuna gitmiştir. *“Soyut sanat, buna rağmen çok fark edilebilen figürler kullanılmış. Daha fazla renk kullanılmış. Bir olay yaşanırken çizilmiş.”* (AT78-B). *“Daha çok ve kuvvetli renkler, adamın şeklini daha çok beğendim. Çaldığı enstrüman da çok dikkat çekici ve bir işle uğraştığını gösteriyor.”* (AT39-B). *“Renklerin içinde gözü kapalı bir adam görünüyor. Her şeyi gören göz bana barışı hatırlatıyor.”* (AT117-B). *“Diğerinden daha sakin, diğerinden daha güzel renkleri var ve daha canlı.”* (AT45-B). *“Resim üzücü bir atmosfer yaratıyor. Net yapılandırılmış.”* (AT46-B). Verilen cevaplardan kullanılan renklerden dolayı resimde üzgün bir durum hissedildiği anlaşılmaktadır. Kuvvetli renklerin kullanılması dikkat çekmektedir. *“Gitar bana sazı hatırlatıyor. Adam bir terzi koltuğunda oturuyor. Bununla geleneksel bazı şeyleri hatırlıyorum. Renkler mükemmel birbiriyle uymuş.”* (AT52-B). *“Renkleri çok güzel bir atmosfer yaratıyor. Saz veya başka bir enstrüman çaldığını gösteriyor. Rock müziği akla getiriyor. Gözlerin siyah olması, üzüntüyü ve yalnızlığı anımsatıyor.”* (AT31-B). Renklerin canlılığı, figürün elinde enstrüman oluşu rock gibi popüler müziği akla getirmiştir.

Kübizm ve şekiller temasında resimlerde bulunan şekillerden ve kübizm akımından duyulan his ya da farklı benzetimlerden dolayı edinilen yargı konusunda

ortaya çıkan görüşler analiz edilmektedir. Bu alanın oluşmasında dikkat çeken sunumlar şöyle sıralanmaktadır: *“Poker kartını hatırlattı. Düzgün ve güzel çizgiler üç boyutlu görünüyor (mekân).” (AT82-A). “Resimdeki soyut figürün yüzü daha suçsuz görünüyor.” (AT48-A). “İnsanın hayatında binlerce olay olabileceğini renklerle anlatmış. Bazı olaylarla bölündüğünü ve parçalandığını fakat her şeye rağmen gülebildiğini gösteriyor.” (TT17-A). A resminde soyut çizgiler, figürün kübist tasviri beğenilmektedir. Farklı parçalanmalara ve geometrik düzenlemelere yeni anlamlar yükleyen açıklamalar yer almaktadır. Soyut çalışmalar, sanattan yani doğadaki görüntü ve hikâyelerden daha çok beynin bazı kısımlarını sınırlandırarak etkinleştirir. Bu durum, birkaç aşamayı içeren ilerleyen sistemle paralel olan görsel beynin genel kurgulanışından dolayı olmaktadır (Kindler, 2003:293). “Resim A’daki gibi renkler gibi içimde üzüntü hissi uyandırmıyor.” (AT49-B). “Soyut empresyonist, müzik (saz çalmak, sakinlik) çok güçlü çizgiler.” (AT41-B). “B resminde adam enstrüman çalıyor gibi ve penceresinde de mavi bir kuş var.” (TT10-B). “Müzik aleti var. Daha sanatsal B resmi çünkü sanatsız kalmış bir milletin hayat damarlarından biri kopmuş gibidir.” (TT14-B). “Gitarı seven bir adam görüyorum. Daha somut.” (TT25-B). “Kendi sanatımızdan ve geleneklerimizden izler görüyorum. Eşsiz bir kübizm örneği.” (TT15-B). Türkiye’de yaşayan Türk öğrenciler B resminin Türk sanatına ait bir eser olduğunun ve Türk kültürünü yansıttığının farkına varmaktadır. Bağlama çalan figürden yola çıkarak bazı sonuçlara varmışlardır. Soyut düzenlemenin ve kullanılan renklerin geleneksel görüntüyle birlikte bir kompozisyonda sunulmasını beğenmişlerdir.*

Geçmiş deneyim, duygu edinme temasında resimlerde yaşanan olayın günlük hayatta ya da daha öncesinde yaşanmış bir olay ya da deneyimi hatırlatıcı etkenleri araştırılmaktadır. Ayrıca kültürel faktörlerin bu yaşanmışlıkları hatırlatmadaki etkisi de cevapların analiz edilmesiyle belirlenmeye çalışılmaktadır. Bu alanla ilgili analiz edilen öğrenci cevapları şu şekilde sıralanmaktadır: *“Sazın, bağlamanın güzel sesini gösteriyor. Müziğin anlamını gösteriyor. Ülkemi ve babamı hatırlıyorum (Es zeigt das schöne wang vom saz, es zeigt die bedeutung vom Musik. Ich erinnere mich an meine Land an mein vater).” (AT127-B). “Hayatta sakinlik ve müzik.” (AT150-B). “Terminatör gibi görünüyor. Havalı adam.” (AT153-B). “Gitarla ya da benzeri bir*

şeyi çalan yalnız bir adam var. O çok üzgün görünüyor. Topluluğu arıyor (Sieht aus wie ein einsamer man mit einer Gitarre oder etwas ähnlichem. Er sieht sehr traurig aus und sucht noch Gesellschaft).” (AT119-B). “Enstrüman şekli bana en sevdiğim müzik türü olan Rock’u hatırlatıyor. Figür rahat duruyor.” (AT88-B). “İnsana sanat dünyasında neler olduğunu gösteriyor. İnsana yaratıcılığı gösteriyor. Birisinin resmini yapmaya insanı heveslendiriyor.” (AT138-B). “Çok gizemli görünüyor. Sanırım kadın gitar çalıyor ve bunu yaparken de hislerini açığa çıkarıyor. Müzik onu mutlu ediyor. Bu yüzden bu resim anlamlı.” (AT113-B). “Adam gitar çalıyor. Üzgün duruyor çünkü birisini kaybetmiş, biri ölmüş.” (AT90-B). “Adam enstrüman çalıyor ve sakin görünüyor. Bu da beni sakinleştiriyor.” (AT6-B). “Kişi enstrüman çaldığı için adamı daha iyi fark edebiliyorum (die abgebildete Person erkennbar ist, die Person wahrscheinlich ein Instrument spielt).” (AT58-B). Almanya’da yaşayan Türk öğrencilere göre B resmi müziği yansıtan bir resimdir. Bu bazı öğrencilere göre Türk müziği, bazılarına göre rock bazılarına göre de gitarla söylenmiş klasik Batı müziğidir. Burada öğrencilerin ilgilerine ve içinde buldukları kültürün kendilerine sağladığı bilgi birikimlerine göre benzetimlerde buldukları gözlenmektedir. “Adam saz çalıyor. Bu bana yakın arkadaşımı hatırlattı.” (AT97-B). “Saz çaldığı için bana arkadaşımı hatırlatıyor. Adam sıkıntılı görünüyor (Das Bild erinnert mich an meine Freund in da sie auch laute spielt, Der Mann sieht sehr bedrückt aus, Es regt mich zum Nachdenken an).” (AT99-B) “Adam bir enstrüman çalıyor. Renklerden dolayı bana mutluymuş gibi geliyor.” (AT103-B). “Adam saz çaldığı için beğendim (Weil es so aussieht, als ob er “sas” spielen würde).” (AT106-107-B). “Sanki adam saz çalıyor gibi. Arkadaki göz çok güzel görünüyor. Ben de saz çalıyorum.” (AT5-B). “Figürün ne yaptığı belli diğer resme karşılık; saz gibi bir alet çalmakta ve ben sazı çok seviyorum.” (AT38-B). Verilen cevaplarda Türk öğrencilerin saz ya da bağlama gibi geleneksel Türk müziği enstrümanları nedeniyle bu eseri beğendikleri anlaşılmaktadır. Bazı öğrencilerin saz çalma deneyimleri olmasından dolayı da bu beğeni gerçekleşmiştir. “Robotların insanların yapabileceği her şeyi yapabileceğini gösteriyor.” (AT17-B), şeklinde farklı bir yorum getiren bu öğrenci kübist tarzda olan resimde figürü robot gibi algılamıştır. “Anne şefkatini belirtiyor. Kuşlar özgürlük isteğini anlatıyor. Saz çalan adamın yalnızlığı anlatılıyor.” (TT78-B). “Elinde bir çalgı aleti görüyorum. Müzik aletlerine ilgim

olduğu için bu resmi beğendim.” (TT107-B). “Müzik benim hayatım ve bu resim müziği anlatıyor.” (TT112-B). “Zalimliği çağrıştırıyor. Saz ve türkü iyidir. Transformers’ı severim.” (TT42-B). “B resminde gitar çalan adam var. Ben de gitar çalıyorum.” (TT3-B). “B resmindeki adam Neşet Ertaş’a benziyor. Saz çalıyor gibi. Ayakları çıplak.” (TT4-B). “Neşet Ertaş aklıma geldi.” (TT7-B). “Elinde saz var. İnsana yakın bir çizim.” (TT9-B). Türkiye’de yaşayan Türk öğrenciler Almanya’da yaşayan Türk öğrencilere göre Türk kültürü sembollerini daha yoğun algılamaktadır. Saz çalan figürün yalnız ama duygulu halini vurgulayan yanıtlarda Türk Halk Müziğinin ustası Neşet Ertaş hatırlanmıştır. Saz ve türkünün iyi olduğunu ifade eden öğrenci bunlara karşı olan sempatisini dile getirmektedir. “Grafiti aklıma geliyor. Bana bir palyaçoğu hatırlatıyor.” (AT94-A). “Bana okul stresini gösteriyor ama hem de bununla başa çıkmak zorunda olmalı ve gülümsemeliyiz.” (AT60-A). “Benim için konsantrasyonu ifade ediyor. Çünkü satranç oynamak kolay değil. Bu resim bana insanın bir şeye ulaşması için çok yoğunlaşması gerektiğini anlatıyor. İnsanın engelleri olabilir (Drückt Weil Schach ist nicht einfach. mehr die konzentration aus, Bild bedaufet für mich man muss sich viel konzentration etwas zu erreichen).” (AT10-A). “Çok zeki bir insan anlatılmak istenmiş. Önemli olan insanın görünüşü değil; kendini ne kadar geliştirebildiği anlamını çıkarıyorum. Beğendim.” (TT52-A). A resmini beğendiğini ifade eden Almanya’da yaşayan Türk öğrenciler resimdeki kareler şeklindeki bölünmeleri satranç oyunuyla bağdaştırmaktadır. Bu doğrultuda insanın zor bir durum karşısında yapabileceği hamleler ve üretebileceği çözümleri olduğu yorumu yapılmıştır. Bu anlamda okulda yaşanan zorluklar ve engellerin üstesinden gelmek zorunda olduğu sonucuna varan öğrenciler A resmini beğenmelerini bu nedenlere bağlamışlardır.

4. 12. On İkinci Soruya Ait Bulgular ve Yorumlar



Tablo 53: Alman ve Türk Öğrencilerin Soru 12’de Batı ve Türk Sanat Eseri Tercih Dağılımları

		S12			X ²	P	
		Türk Sanatı	Batı Sanatı	Toplam			
Grup	AA	f	118	25	143	9.068	.003
		%	54,6	34,2	49,5		
	TT	f	98	48	146		
		%	45,4	65,8	50,5		
Toplam		f	216	73	289		
		%	100	100	100		

Tablo 53 incelendiğinde Alman öğrencilerle Türk öğrencilerin estetik beğenilerini belirlemek amacıyla sunulan resimleri tercih etmeleri arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. ($X^2= 9.068, P<.05$)

12. soruyu toplamda 289 öğrenci cevaplamıştır. Soruyu cevaplayan Almanya’da yaşayan 143 Alman öğrenciden 118 öğrenci Türk sanatına ait eseri, 25 öğrenci ise Batı sanatına ait eseri tercih etmiştir. Toplamda 146 öğrencinin oluşturduğu Türkiye’de yaşayan Türk öğrenci grubundan 48 öğrenci Batı sanatına ait eseri, 98 öğrenci ise Türk sanatına ait eseri tercih etmektedir. Türk sanatına ait eserin tercih edilme oranlarına bakıldığında Almanya’da yaşayan Alman öğrencilerin % 54,6’sının, Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerin % 45,4’ünün Türk sanatına ait olan eseri beğendiği gözlenmektedir. Batı sanatına ait eserin tercih edilme oranlarına bakıldığında da Almanya’da yaşayan Alman öğrencilerin % 34,2’sinin, Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerin % 65,8’inin Batı sanatına ait eseri beğendiği görülmektedir. Bu soruda alınan cevaplara göre Alman ve Türk öğrencilerin daha çok Türk sanatına ait olan eseri beğendikleri anlaşılmaktadır.

4. 12. 1. Almanya’da Yaşayan Alman ve Türkiye’de Yaşayan Türk Öğrencilerin Soru 12 Tercihlerini Etkileyen Temel Sebepler

Almanya’daki Alman öğrenciler ve Türkiye’deki Türk öğrenciler Soru 12 için kendilerine sunulan iki eserden birini tercih etmişler ve beğenme nedenlerini üç cümle ile yazmışlardır. Soruyu cevaplayan tüm öğrencilerin yazdıkları bu nedenlerden yola çıkarak Soru 12 için beş alanda tema oluşturulmuştur. Bunlar, renkler, psikolojik etkilenme, dinsel figür, fiziksel özellik, geçmiş deneyim hatırlatma ve realizm temalarıdır.

Tablo 54: Alman ve Türk Öğrencilerin Soru 12’de Tercih Nedenlerine Göre Dağılımları

		S12									
		Renkler		Psikolojik Etkilenme		Dinsel Figür Fiziksel Özellik		Geçmiş Deneyim Hatırlatma		Realizm	
Grup	AA	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
		126	84	74	49.3	55	36.7	8	5.3	36	24
	TT	90	60	63	42	85	56.7	15	10	29	19.3

Soru 12’yi cevaplayan Almanya’da yaşayan 126 Alman öğrenci renkler temasını, 74 psikolojik etkilenme temasını, 55 öğrenci dinsel figür fiziksel özellik temasını, 8 öğrenci geçmiş deneyim hatırlatma temasını, 36 öğrenci ise realizm temasını beğeni gerekçeleri olarak sunmuşlardır. Almanya’daki Alman öğrencilerin Soru 12 için değerlendirme sonuçlarına bakıldığında renkler teması % 84 oranında, psikolojik etkilenme teması % 49,3 oranında; dinsel figür, fiziksel özellik temasının % 36,7 oranında; geçmiş deneyim hatırlatma temasının % 5,3 oranında; realizm temasının % 24 oranında olduğu gözlenmektedir. Soru 12’yi cevaplayan Türkiye’de yaşayan 90 Türk öğrenci renkler temasını, 63 öğrenci psikolojik etkilenme temasını, 85 dinsel figür fiziksel özellik temasını, 15 öğrenci geçmiş deneyim hatırlatma temasını, 29 öğrenci ise realizm temasını beğeni gerekçeleri olarak sunmuşlardır. Türkiye’deki Türk öğrencilerin Soru 12 için değerlendirme sonuçlarına bakıldığında renkler teması % 60 oranında, psikolojik etkilenme teması % 42 oranında; dinsel figür, fiziksel özellik temasının % 56,7 oranında; geçmiş deneyim hatırlatma temasının % 10 oranında; realizm temasının % 19,3 oranında olduğu gözlenmektedir.

Soru 12 için tercih edilen eseri beğenme nedeni olarak öğrencilerin üç seçenekte belirttikleri cevaplardan en belirgin olanları belirlenen temalara göre şöyle sıralanmaktadır:

Renkler temasında resimlerde bulunan renklerden duyulan his ya da farklı benzetimlerden dolayı edinilen yargı konusunda ortaya çıkan görüşler Alman ve Türk öğrenciler arasında analiz edilmektedir. Modernizmin Popüler kültür ile pop sanat arasına yayılmış bir olgu olduğunu söyleyen Duncum (2005:110), Andy Warhol'un resimlerini modern görünümüleri ve renk düzenlemeleri bakımından öğrencilerine incelemiştir. Marilyn'in resimlerinin serigrafilerini ve üzerine sıçratılmış renk lekelerini dışavurumsal nitelikte yorumlamış ve bu anlatımı internette magazin sitelerinin görünümüyle bağdaştırmıştır. Örnekte olduğu gibi ankette bu soruyu yorumlayıp tercihlerini belirten öğrencilerin verdikleri yanıtlarda da renkler modernizm anlamında değerlendirilmiştir. Bu alanın oluşmasında dikkat çeken sunumlar şöyle sıralanmaktadır: *“Göz çok dramatik yansıtılmış. Gözdeki boya lekeleri gözü daha ön plana çıkarmış. Renkler göze çarpıyor.”* (A24-A). *“Yüzün bir kısmı görüldüğü için daha ilginç göz ve çizgili renkler güzel.”* (A36-A). *“Yakın çekim yüz ve bakış hoş. Sıçratılmış renkler yüz ifadesine uyuyor. Renkli yüzün ve koyu eşarbin renk zıtlığı iyi.”* (A33-B). *“Yüzün yakın plan çekimi.”* (A37-A). Türk sanatına ait bir resim olan A resmini tercih eden Alman öğrencilerden bazıları portrede yer alan çarpıcı renkleri ve portrenin çok yakından ele alınmasını dikkat çekici bulmuştur. *“Renkler göze çarpıyor. Duyguları anlıyorsun. Kültürden dolayı nasıl bir insan olduğunu anlıyorsun.”* (A122-A), ifadesinde bulunan Alman öğrencinin A resmindeki figürün farklı bir kültüre ait olduğunu algılaması ve bu nedenle beğenmesi dikkat çekmektedir. *“Kadının gözünde o renklerin olması komik görünüyor. Bana modern sanatı hatırlatıyor.”* (A130-A). Modern sanatın gerektirdiği ölçünün farkında olan öğrencinin resimde portrenin üzerinde yer alan sıçratılmış renklerden hoşlandığı görülmektedir. *“A resmindeki Türk kadınının gözlerinde her renk var. Öz güveni yüksek daha renkli.”* (TT67-A). A resmini tercih eden Türkiye’de yaşayan Türk öğrenci ise resimdeki portrenin Türk kadınına yansıttığını algılamıştır. Canlı renklerden dolayı da kadının cesaretli olduğu yorumunu yapmış ve bu eseri beğenmiştir. *“Mükemmel renk seçimi, koyu renklerden dolayı arka planda bir tehlike*

tehdit ettiği halde kadının ruhu temiz ve iyi.” (A85-B). Batı sanatı eseri olan B resmini beğenen Alman öğrencinin yanıtı, resimdeki figürün ruhunun temizlendiği ancak arka plandaki renklerin tehdit ve korkuyu simgelediği yönündedir. Öğrenci bu cevabı ile renklerin hissettirdiği duyguları kendi yetiştiği ortamın düşünce yapısına göre yansıttığını göstermektedir.

Psikolojik etkilenme temasında resimlerden Alman ve Türk öğrencilerin kendi kültürlerine göre algılama, hissetme ve yorumlama farklılıkları analiz edilmektedir. Bu alanı oluşturan öğrenci cevaplarından en belirgin olanlar şu şekilde sıralanmaktadır: *“Başörtülü kadın, acıyı ve savaşan ruhu görebilirsin onun gözlerinde. Zor şartlar ve zamanları anlatıyor.”* (A90-A). A resmini tercih eden Alman öğrenci resimde yer alan figürün başörtülü olduğunu fark etmiştir. Figürün sıkıntı çektiğini yüz ifadesinden ya da renklerden yorumlamış olabilir. Ancak bu değerlendirmede portrenin ifadesinden psikolojik anlamlar çıkarıp eseri beğendiği görülmektedir. *“Bir kadının ne kadar acı yaşasa da hayata renkli bakabileceğini anlatmış. Ressam bu resminde kadınlara verdiği önemi anlatmış.”* (TT52-A). A resmini tercih eden Türkiye’de yaşayan Türk öğrenci ise kadın portresini ve renkleri değerlendirmiştir. Portrenin ifadesinden sıkıntı çektiği sonucunu çıkaran öğrenci canlı renkleri ise geleceğe umutla bakmak şeklinde yorumlamıştır.

Dinsel figür, fiziksel özellik temasında, Alman ve Türk öğrencilerin içinde buldukları din ve dinsel inanışlar çerçevesinde resimleri değerlendirme ve beğeni oluşturma yanıtları analiz edilmektedir. Bu alanı oluşturan öğrenci yanıtlarından en belirleyici olanlar şu şekilde sıralanmıştır: *“Portre tarzını hatırlatan resme kübik renk elementleri dâhil edilmiş. Aslında çok ciddi bir konu olan “din” oyunsal bir şekilde ifade edilmiş.”* (A11-B). *“Tanrı.”* (A6-B). *“Bir rahibe sert ama bir o kadar da sevgi dolu bir yüz ifadesiyle bulunuyor. Dua eden eller var (Eine Nonne mit strengen aber auch, liebevolle Gesichts ausdrück & betende Hände).”* (A12-B). *“Melekleri hatırlatıyor. Bulut ve gökyüzü güzel. Kararlı bakış ve gökyüzündeki yansımalar güzel (Erinnert an Engel, Wolke-Himmel. Entschlossener Blick, Angst. Spiegelung, im Himmelreich).”* (A18-B). *“Rahibe, dua eden eller ve değişik güzel renkler hoşuma gitti (Eine Nonne, Betende Hände, Verschiedene schöne Farben).”*

(A117-B). “*Manken gibi duruyor. Rahibeyi sevdim (Man denkt Model, Bist eine Nonna).*” (A126-B). B resmini tercih eden Alman öğrencilerin cevaplarında din olgusunun fark edildiği gözlenmektedir. Alman öğrenciler resmi dinî açıdan ele almıştır. Rahibe figürü algılanmakta ve dua eden ellerin Tanrı’ya yakarış olduğu ifade edilmektedir. B resmi öğrenci için tamamen dini ifade etmiştir ve öğrenci bunu yorumlarken tek kelime ile “Tanrı” demiştir. B resmindeki rahibenin yüzünün sevgi dolu olarak gördüğü ve merhamet isteyen yüz ifadesine sahip olduğu için beğenmiştir. Duncum (2005:112-113), popüler görsel kültürün dinsel çalışmalarla ilişkilerini incelediği çalışmasında öğrencilerinden ilgili oldukları konularla ilgili araştırmalar yapmasını istemiştir. Öğrencilerinden Rebecca, reklam olan (ticari) dinleri, pop din şeklinde ifade ederek sabun içinde rahibe resimleri içermesinde, bir oyuncağın Papa’yı temsil eden başının olmasının altında yatan düşüncüyü incelemiştir. Böyle popüler şeyleri satın alan insanlar için din nedir? Elle yapılan bu ürünler din konusu içermek zorunda mıdır? Bu sorularda vurgulanmak istenen dini popüler bir alana taşıyan düşüncenin ne olduğunu ortaya çıkarmadır. A ve B resminde öğrencilerin dinsel figürü güzel bir kadın olarak algıladığı görülmüştür. Sonrasında yapılan değerlendirmelerde öğrencilerin kendi dinlerine ait bazı değerleri burada görmüş olmalarının etkisi görülmektedir. B resmini tercih eden Türkiye’deki Türk öğrencilerden bazılarının gerekçeleri de Alman öğrencilerin ifade ettiği gibi dua etme, yalvarma ve inanma gibi duyguları yansıtmamasından kaynaklanmaktadır. “*İnanmış bir rahibeyi anlatıyor. Tüm kalbiyle inanmış ama yanlış yolda olmuş.*” (TT75-B). “*Elleri yalvarış ve yakarışla kendini temsil etmeyi anlatıyor.*” (TT78-B). “*Kadının yüzü daha ön planda. Kadın bana dini (İslam, Hristiyanlık) şeyleri hatırlatıyor. Kadının güzel bir görünümü var.*” (TT83-B). B resmini tercih eden Türk öğrencilerin bu resme dini yakınlığını sadece dua etmek ya da inanmak olarak açıklamak mümkün olabilir. Ayrıca bu tercihte etmen olarak A resminde figürün yüzünün ya da vücudunun daha geniş olarak ele alınmaması bu nedenle B resminde dua eden figürün daha yakın geldiği söylenebilir. “*Örtünme şekli.*” (TT30-A). A resmini tercih eden Türk öğrenci figürün örtünme şeklini beğenmektedir. Burada figür dinsel olarak ele alınmıştır ve fark edilmiştir. Duncum’ın (2005:112-113) yaptığı konuyla ilgili araştırmada yer alan diğer öğrencilerden biri ise, antisemitizm ile ilgili Mel Gibson’un Tutku: Hz.İsa’nın Çilesi (The Passion of the Christ) adlı

filmini bu yönden değerlendirmiştir. İkinci olarak aynı öğrenci kilise ve şehir arasında ciddi anlamda sıkıntılı olan ilişki ile ilgilenmiştir. Taş tabletlerin resimlerini incelemiş, İsrailoğulları'nın yükümlü kılındıkları on emrin şifresini anlamaya çalışmıştır. Diğer öğrenci ise, Leonardo Da Vinci'nin Son Akşam Yemeği adlı eserinden yola çıkarak Dan Brown'un Da Vinci Şifresi romanını çözümleyerek cinsiyet, geçmiş ve günümüz konuları ile geniş alana yayılan bu çeşitliliği incelemiştir. A resminde başörtülü kadının pop art tarzındaki sunumundan hareketle dinsel simgelerin resimlerin içerisinde yer alan ufak mesajlar olduğunu anlamaktayız. Bu anlayış örneklerde de belirtilen film ya da ünlü bir resimle de karşımıza çıkmaktadır. Öğrenciler bu durumu hissedebildikleri ölçüde beğenilerini belirtmiştir.

Geçmiş deneyim hatırlatma temasında resimlerde yaşanan olayın günlük hayatta ya da daha öncesinde yaşanmış bir olay ya da deneyimi hatırlatıcı etkenleri araştırılmaktadır. Ayrıca kültürel ve dini faktörlerin bu yaşanmışlıkları hatırlatmadaki etkisi de cevapların analiz edilmesiyle belirlenmeye çalışılmaktadır. Bu alanla ilgili analiz edilen öğrenci cevapları şu şekilde sıralanmaktadır: *“Renklerden dolayı Abitur şakasını anımsatıyor. Kadının bakışında savaştı bir hâl var (Es erinnert mich an den Abischerz mit den Holi-Farben. Die Farben wirken kräftig aber nicht ernst wie im Bild. der Blick hat etwas Kämpferisches in sich).”* (A75-A). Abitur şakası Almanya'da öğrencilerin liseden mezun olurken okulda öğretmenlerine yaptıkları şakadır. Bu şaka sınıfça ortak yapılmaktadır. Yüz boyama, öğretmenler odasının önüne topluca yatma gibi. Türk sanatına ait olan A resmini öğrenci yüzdeki canlı renklerden dolayı Abitur şakasına benzetmiştir. *“Kurtuluş Savaşı'nın temsili kadın resmine benziyor ve bayrağımızın rengi var.”* (TT64-A), şeklinde yanıt veren Türk öğrenci ise A resmindeki kadını Türk kadınına ve üzerindeki kırmızı renkleri de bayrağın renklerine benzetmiştir. *“Vurulmuş bir kız ya da vatani için mücadele eden bir vatandaş. Parası olmamasına rağmen gururlu bir genç.”* (TT57-A). *“Türkan Şoray'a benziyor.”* (TT68-B). *“Nemrut'a benziyorlar.”* (TT88-B). *“Çünkü Sezen Aksu'ya benziyor. Farklı renkler arka planda kullanılmış. Güzel bir çizim.”* (TT135-B). Türkiye'de yaşayan Türk öğrenciler B resmini tercih ederken figürün katı duruşundan ve renklerden etkilenmektedir. Nemrut'a ve Sezen

Aksu'ya benzetilen figürün fiziksel özellikleri bunu sağlamaktadır. “*Bana Meryem Ana’yı hatırlattı. Gözlerinin içine bakınca ruhunu okuyabiliyorum. Zamanında çok acı çekmiş olan bu rahibenin artık taşıyacak gücü kalmamış.*” (TT74-B). Hristiyanlık dininin yansıtıldığına farkında olan Türk öğrenci ise bu resmi Meryem Ana’dan dolayı beğenmiştir. Gözlerini çok etkileyici bulmakta ve figürün önceden çok acı çektiğini anlamaktadır. Bu nedenle bu resmi tercih etmiştir.

Realizm temasında resimlerde kullanılan figür ya da objelerin konu ve kompozisyona uygunluğu, realist görünümü ve ayrıntının kullanılmasındaki etkililik üzerine verilen yanıtlar incelenmektedir. Bu alanın oluşmasını sağlayan öğrenci görüşleri şu şekilde sıralanmaktadır: “*Arkada güneşin doğuş ve batış manzarası var.*” (TT98-B). Biçim ve renklerin daha baskın olduğu resimde bu cevapla realizme ait noktaların vurgulandığı da görülmektedir. B resmini tercih eden Türkiye’deki Türk öğrenci resmin geri planında güneşin doğuş ve batış manzarası olduğunu ifade etmiştir. Bu algı kullanılan renklerden kaynaklanabilir.

4. 12. 2. Almanya’da ve Türkiye’de Yaşayan Türklerin Soru 12 Tercihleri

Tablo 55:Almanya’da ve Türkiye’de Yaşayan Türk Öğrencilerin Soru 12’de Batı ve Türk Sanat Eseri Tercih Dağılımları

		S12			X ²	P
		Türk Sanatı	Batı Sanatı	Toplam		
Grup	AT	f	128	28	156	
		%	56,6	36,8		
	TT	f	98	48	146	8.924
		%	43,4	63,2		
Toplam		f	226	76	302	
		%	100	100	100	

Tablo incelendiğinde Almanya’da yaşayan Türk öğrencilerle Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerin estetik beğenilerinde oluşan değişimde farklı bir kültürel ortamda yaşamının etkisi olup olmadığını belirlemek amacıyla sunulan resimleri tercih etmeleri arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. (X²=8.924, P<.05)

12. soruyu toplamda 302 öğrenci cevaplamıştır. Soruyu cevaplayan Almanya’da yaşayan 156 Türk öğrenciden 128 öğrenci Türk sanatına ait eseri, 28

öğrenci ise Batı sanatına ait eseri tercih etmiştir. Toplamda 146 öğrencinin oluşturduğu Türkiye’de yaşayan Türk öğrenci grubundan 48 öğrenci Batı sanatına ait eseri, 98 öğrenci ise Türk sanatına ait eseri tercih etmektedir. Türk sanatına ait eserin tercih edilme oranlarına bakıldığında Almanya’da yaşayan Türk öğrencilerin % 56,6’sının, Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerin % 43,4’ünün Türk sanatına ait olan eseri beğendiği gözlenmektedir. Batı sanatına ait eserin tercih edilme oranlarına bakıldığında da Almanya’da yaşayan Alman öğrencilerin % 36,8’inin, Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerin % 63,2’sinin Batı sanatına ait eseri beğendiği görülmektedir. Bu soruda alınan cevaplara göre Almanya’da ve Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerin daha çok Türk sanatına ait olan eseri beğendikleri anlaşılmaktadır.

4. 12. 3. Almanya’da ve Türkiye’de Yaşayan Türklerin Soru 12 Tercihlerini Etkileyen Temel Sebepler

Soruyu cevaplayan tüm öğrencilerin yazdıkları bu nedenlerden yola çıkılarak Soru 12 için beş alanda tema oluşturulmuştur. Bunlar, renkler, psikolojik etkilenme, dinsel figür, fiziksel özellik, geçmiş deneyim hatırlatma ve realizm temalarıdır.

Tablo 56:Almanya ve Türkiye’de Yaşayan Türk Öğrencilerin Soru 12’de Tercih Nedenlerine Göre Dağılımları

		S12									
		Renkler		Psikolojik Etkilenme		Dinsel Figür Fiziksel Özellik		Geçmiş Deneyim Hatırlatma		Realizm	
AT	Grup	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
		104	65	82	51,3	77	48,1	41	25,6	28	17,5
		90	60	63	42	85	56,7	15	10	29	19,3
TT											

Soru 12’yi cevaplayan Almanya’da yaşayan 104 Türk öğrenci renkler temasını, 82 öğrenci psikolojik etkilenme temasını, 77 öğrenci dinsel figür fiziksel özellik temasını, 41 öğrenci geçmiş deneyim hatırlatma temasını, 28 öğrenci ise realizm temasını beğeni gerekçeleri olarak sunmuşlardır. Almanya’daki Türk öğrencilerin Soru 12 için değerlendirme sonuçlarına bakıldığında renkler teması % 65 oranında, psikolojik etkilenme teması % 51,3 oranında; dinsel figür, fiziksel özellik temasının % 48,1 oranında; geçmiş deneyim hatırlatma temasının % 25,6 oranında; realizm

temasının % 17,5 oranında olduğu gözlenmektedir. Soru 12'yi cevaplayan Türkiye'de yaşayan 90 Türk öğrenci renkler temasını, 63 öğrenci psikolojik etkilenme temasını, 85 dinsel figür fiziksel özellik temasını, 15 geçmiş deneyim hatırlatma temasını, 29 öğrenci ise realizm temasını beğeni gerekçeleri olarak sunmuşlardır. Türkiye'deki Türk öğrencilerin Soru 12 için değerlendirme sonuçlarına bakıldığında renkler teması % 60 oranında, psikolojik etkilenme teması % 42 oranında; dinsel figür, fiziksel özellik temasının % 56,7 oranında; geçmiş deneyim hatırlatma temasının % 10 oranında; realizm temasının % 19,3 oranında olduğu gözlenmektedir.

Soru 12 için tercih edilen eseri beğenme nedeni olarak öğrencilerin üç seçenekte belirttikleri cevaplardan en belirgin olanlar belirlenen temalara göre şöyle sıralanmaktadır:

Renkler temasında resimlerde bulunan renklerden duyulan his ya da farklı benzetimlerden dolayı edinilen yargı konusunda ortaya çıkan görüşler Almanya ve Türkiye'deki Türk öğrenciler arasında analiz edilmektedir. Bu tema ile farklı kültür şartlarında algı ve beğenin uğradığı değişimler gözlenmek istenmiştir. Bu alanın oluşmasında dikkat çeken sunumlar şöyle sıralanmaktadır: *“Kırmızı renkler hırs ve tutkuyu ifade ediyor. Gözdeki sıcaklık hissediliyor.”* (AT12-A). *“Dine odaklanmış, daha detaylı, renk lekelerinden dolayı dışa dönük (dışavurumcu).”* (AT13-A). *“Bakışları çok güzel ve anlamlı-gizemli bakışlar. Yüzünün tam görünmemesi insanı meraklandırıyor. Renkler değişik ve göz alıcı.”* (AT38-A). *“Kadın sanırım başörtü takıyor. Bu renk vuruşları ve sıçratılmış lekeler iyi görünüyor. Birisinin böyle bir şey boyamasına hayran kalıyorum.”* (AT97-A). *“Gözleri severim, renk lekeleri çılgın görünüyor. Bana arkadaşlarımı hatırlattı. Onlar da çok çılgın.”* (AT121-A). *“Paintball.”* (AT133-A). *“Başörtülü kadını fark ediyorum ve onu daha güzel buluyorum. Yüzdeki renkli lekeler hoşuma gitti.”* (AT136-A). Almanya'daki Türk öğrenciler A resminde renklerin kullanılmasını ve canlılığını, portrenin tamamının görünmeyişindeki merak uyandıran tavrını beğenmektedir. Öğrenci, sıçratılmış renk lekelerinden dolayı paintball denilen oyunu hatırlamış ve beğenmiştir. *“Eski sanatlara benziyor.”* (AT53-A), diyen Almanya'da bulunan Türk öğrenci bu

ifadesiyle A resminde renklerin kullanımından dolayı geleneksel sanatlara benzettiğini belirtmektedir. Burada eski sanatlardan kasıt geleneksel Türk sanatı örnekleridir. “Çünkü her kadın makyaj sever. Moda kataloğu gibi olmuş, hoş görünüyor.” (TT31-A). “Kadının sadece bir kısmının çizilmesi daha güzel.” (TT35-A). “Bir kadının dramını ve aynı zamanda renkli dünyasını anlattığı için beğendim.” (TT49-A). A resmini tercih eden Türkiye’de yaşayan Türk öğrencileri renklerden yola çıkarak moda kataloğu ya da makyaj gibi popüler olgulara benzetimden dolayı beğeni göstermektedir. “Resim bana dindar birinin karmaşada olduğunu anlatıyor” (TT41-B). “Rahibeye benzediği için beğendim. Ortadaki mavi leke güzel. Renkten renge geçiş yok, sadece düz bir sınır var. Bu güzel.” (AT92-B). B resmini tercih eden Almanya ve Türkiye’deki Türk öğrencilerden bazıları kadın figürünü dinsel bir obje olarak fark ettikleri için beğenmektedir. Renklerin keskin ve canlı kullanılması dikkat çekmektedir.

Psikolojik etkilenme temasında resimlerden Almanya ve Türkiye’deki Türk öğrencilerin kendi kültürlerine ya da içinde buldukları kültüre göre algılama, hissetme ve yorumlama farklılıkları analiz edilmektedir. Bu alanı oluşturan öğrenci cevaplarından en belirgin olanlar şu şekilde sıralanmaktadır: “Kadının üzüntüsü belirgin.” (AT48-A). “Daha güzel buldum. Gül ve renkler ortada. Sıcak etki yapıyor, kibar.” (AT80-A). “Odama asmak isteyeceğim bir resim.” (AT89-A). “Genç bir kadın evlendiği için sevincinden ağlıyor.” (AT90-A). “Başörtülü bir kadın görünüyor. Mimiği mutlu, âşık ya da şaşırılmış olduğunu anlıyorum.” (AT66-A). “Mutlu durum.” (AT95-A). “Sanki bir reklam kampanyası için yapılmış gibi duruyor. Kadının bakışı korkutuyor.” (AT111-B). Almanya’daki Türk öğrenciler A resmini tercih ederken portrenin mimiklerini, renklerini değerlendirerek psikolojik anlamlar yüklemektedirler. Renklerin canlılığı mutluluğu, figürün gülümsemesi âşık ya da şaşırılmış olarak algılanmıştır. “Kadına şiddet var.” (TT124-A). “Kadında derinlik çok iyi olmuş. Slow müzikle iyi gider.” (TT138-A). “Farklı renklerin bir araya gelmesi mükemmel ama insana acı veriyor. İçimden ağlamak geliyor.” (TT150-A). Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilere göre koyu tonda renklerin kullanılması hüzünlü bir duygu hissettirmiştir. Bu resim slow müzikle birlikte benzer tutulmaktadır. Diğer öğrencilerde olduğu gibi mutluluk, coşku hissedilmemiştir.

Dinsel figür, fiziksel özellik temasında, Almanya ve Türkiye'deki Türk öğrencilerin içinde buldukları kendi mensup oldukları din ve dinsel inanışlar ile içinde yaşadıkları başka bir din ve dinsel inanışlar çerçevesinde resimleri değerlendirme ve beğeni oluşturma yanıtları analiz edilmektedir. Bu alanı oluşturan öğrenci yanıtlarından en belirleyici olanlar şu şekilde sıralanmıştır: *“Başörtülü biri hakkında olduğunu düşünüyorum.”* (AT5-A). *“Müslümanları göstermesi, renklerin karışık olması, yine kapalı kadınların güzelliğini göstermesini beğendim.”* (AT9-A). *“Kadının başörtüsü var ve mutlu. Başörtüsünün yüzüne göre zıtlığı iyi. Bakışı ilginç buldum.”* (AT20-A). *“Türbanlı bayanın iç güzelliğine önem verilmesi gösteriliyor.”* (AT54-A). *“Başörtülü kadın, gülüyor, mutlu.”* (AT55-A). *“Kadının başörtüsü olduğu için kadın mutlu ve neşeli görüldüğü için beğendim.”* (AT58-A). *“Müslüman kadınları hatırlatıyor.”* (AT65-A). *“Kadın Müslüman olduğu için beğendim. Yüzü güzel çizilmiş.”* (AT108-A). *“Bana İslam'ı hatırlatan bir kadın duruyor. Bana her zaman güçlü durma hissini veriyor.”* (AT117-A). *“Kadın başörtüsü takıyor. Bağlı hissettim, mutlu görünüyor.”* (AT70-A). Figürün başörtülü olması dini bir simge olarak kabul edilmektedir. Müslümanlığı ve türbanlı kadının mutlu yüz ifadesi dini içeriği sıcak, samimi yönünü temsil etmektedir. İslamiyet ve onun güçlü olduğu hissini alması resmi öğrencilerin beğenmesini sağlamıştır. Bu nedenle Müslümanlığı hisseden öğrenciler kendilerine ait dinin gerekliliği olarak bu eseri beğenmişlerdir. *“Kadın pembe resmedilmiş. Bu yüzden kibirli. O ciddi.”* (AT98-A). *“Çok güzel bir kadın. Başörtüsü takıyor. Türk'e benziyor.”* (AT102-A). *“Başörtülü bir kadın tasvir edilmiş. Renkler çok ilginç. Yüz ve daha doğrusu yüzden daha çok göz vurgulanmış.”* (AT106-A). *“Daha güzel kadın başörtü takıyor. Daha iyi renkler.”* (AT110-A). *“Başörtüyle de mutlu olunabilir. Güzel renkler, güzel kaşlar.”* (AT129-A). *“Başörtü takıyormuş gibi görünüyor. B resminden çok daha renkli, Müslüman gibi görünüyor.”* (AT130-A). *“Bana Müslümanları hatırlatıyor.”* (AT131-A). *“Başörtü, Müslüman, dinler savaşı.”* (AT149-A). Başörtülü portre ya da kadın ile resme Türklük, Müslümanlık ve din anlamları yüklenmektedir. Bu anlamda formların yanında renklerin de canlı ve çarpıcı kullanımı, pop art yansıtımlarının görülmesi mutluluğu ve coşkuyu hissettirmektedir. Portredeki bakış, gözler ve başın duruşu biraz kendine güvenen bir kadın modeli çizmiştir. Bu durumu din ile ilişkilendirmeye çalışan öğrencilere göre başörtülü Müslüman bir kadın mutlu ve

kibirli olabilir. Bazı öğrencilerin A resmini tercih etmelerinin nedeni B resmindeki rahibe figürünü sevmemeleridir. *“Rahibeleri sevmem.”* (AT154-A). *“Beni korkutuyor. Farklı renkler var. Hristiyan olmadığım için beni bu resim mutlu ediyor.”* (AT134-A). *“B resmini seçmem çünkü bana rahibeleri hatırlattı. A resminde bir hırs var bu duygu beni daha çok çekti.”* (TT28-A). İfadelerinde görüldüğü üzere B resminde konu edinilen rahibe figürü “seçmem” şeklinde kesin bir ifade ile reddedilmektedir. Almanya’da yaşayan bazı Türk öğrencilere göre dini içerikli ve inancın daha iyi yansıtıldığı resim daha çok beğenilmelidir. Burada başka bir dine mensup olan bir din adamının resmedilmiş olması çok da önemli olmamaktadır. *“Bir rahibe gibi ya da inançlı bir kadın gibi görünüyor. Elinden İncil’i ya da başka bir inanç kitabını bırakmak istemiyor. İncisinde hiçbir şey değiştirmek istemiyor.”* (AT119-B). *“Kadın rahibe ve dua ediyor. Burnunun altında büyük bir beni var. Renkli oluşturulmuş.”* (AT107-B). *“Kadın Allah’a dua ediyor. Daha çok renk var. Kadının gözleri ve birleşmiş elleri resmin merkezinde duruyor.”* (AT10-B). *“Bu kızın ciddi olduğunu gösteriyor. Dindar olduğunu ve dua ettiğini gösteriyor (Es zeigt das sie ernst ist, Das sie religiöse ist und Betete).”* (AT16-B). *“Kadının renkli saçları var. Kadın rahibeye benziyor. Kadının başörtüsü var.”* (AT19-B). *“O, bir rahibe ve dindar. Konsantre olmuş.”* (AT114-B). *“Rahibe dua ediyor. Ellerin duruşu güzel.”* (AT157-B). Verilen cevaplarda kadının başörtüsünün olması ve Allah’a dua ediyor olmasının izleyicileri etkileyen bir unsur olduğu açıkça fark edilmektedir. Farklı bir dinden olduğu öğrenciler tarafından bilinmekte olmasına rağmen dua eden figürden etkilenmiş ve B resmini beğenmişlerdir. *“İslam’ın farkını gösteriyor. Allah’a yalvarışı gösteriyor. Umudu gösteriyor.”* (AT127-B). Batı sanat eseri olan B resmini tercih eden Almanya’daki Türk öğrenci bu resmi İslamiyet dininde bir kadın figürü olarak algılamaktadır. Allah’a dua eden biri görüldüğü için bu yargıya varılmaktadır. *“Anadolu kadını, çember güzel.”* (TT125-B). *“Mısırlı kadın çok güzel. Kıyafeti çok güzel.”* (TT131-B). Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerin verdikleri yanıtlarda B resmindeki din görevlisinin kıyafetinden dolayı Anadolu kadını, başındaki örtünün ise çember ya da yazma olarak algılandığı anlaşılmaktadır. Diğer öğrenci ise aynı eserdeki figürü geleneksel kıyafetini giymiş Mısırlı bir kadına benzetmiştir. Otantik bir görünüme sahip olduğunu düşündüğü için beğenmiştir. *“Hristiyan kadın elleriyle bir şey umuyor.”* (TT148-B). *“Rahibe dindar bir insan.”* (TT15-B). Türkiye’de

yaşayan Türk öğrencilerden bazılarının da bu resmi Hristiyanlık dinini iyi yansıttığı ve dua eden bir rahibeyi güzel buldukları için beğendikleri anlaşılmaktadır.

Geçmiş deneyim hatırlatma temasında resimlerde yaşanan olayın günlük hayatta ya da daha öncesinde yaşanmış bir olay ya da deneyimi hatırlatıcı etkenler araştırılmaktadır. Ayrıca kültürel ve dinî faktörlerin bu yaşanmışlıkları hatırlatmadaki etkisi de cevapların analiz edilmesiyle belirlenmeye çalışılmaktadır. Bu alanla ilgili analiz edilen öğrenci cevapları şu şekilde sıralanmaktadır: “Çünkü bütün insanlara eşit davranılmalıdır. Ayrım yok.” (AT17-A). “Resme nazaran bir şeyler ifade ediyor. Bir savaştan olan bir insan gibi. Bilmiyorum. Suriye’yi hatırlattı.” (AT39-A). “Kız kardeşime benziyor.” (AT51-A). “Çok modern, bana starları hatırlatıyor.” (AT43-A). “Çok fazla şey öğrenilmiyor sadece karmaşık duygular uyandırıyor. Bana Iraklı bir kadını hatırlattı. Mavi gözü olmasına rağmen o güzel.” (AT94-A). Almanya’da yaşayan Türk öğrenciler için A resminin renklerindeki karmaşa, sıçratma gibi lekeler ve portrenin kaşlarında hafif çatıklık görünmesi savaş ve savaşta zarar görmüş insanlar anlamına gelmektedir. Güncel siyasi olaylarla bağdaştırılan resmin, Suriye ve buradaki savaşı hatırlattığı ifade edilmiştir. “Herkes gözlerindeki yaşamı görünüyor. Sanırım kadın başörtüsü takıyor. Bana İslam dersini hatırlatıyor.” (AT99-A). Almanya’da yaşayan Türk öğrenciler okullarda tercihe bağlı İslam dersi almaktadır. Burada öğrencinin de resimde başörtülü bir figür görmesi ona İslam dersi deneyimini hatırlatmıştır. “Sanırım başörtü takıyor. Bana Türkleri hatırlatıyor. Onun yeşil gözü resmi daha güzel yapıyor.” (AT101-A). Bir diğer öğrenci için ise A resmi Türklüğü ve İslam’ı anımsatmaktadır. “Mısır’ı sevdiğim için bu resmi sevdim. Resim bu ülke ile ilgili.” (AT126-B). “Kadın beni güldürdü. Dudakları ilgi çekici. Sezen Aksu’ya benzettim.” (TT140-B). “Anadolu insanı, pembe renk hoşuma gider. Mavi ve sarı renkler yakışmış.” (TT149-B). B resmini tercih eden bu öğrencilerin cevaplarına göre de renklerden ve figürün fiziksel görünüşü bakımından Anadolu kadınına ve popüler kültürle ilgili olarak da Sezen Aksu’ya benzetilmiş ve beğenilmiş olduğu anlaşılmaktadır.

Realizm temasında resimlerde kullanılan figür ya da objelerin konu ve kompozisyona uygunluğu, realist görünümü ve ayrıntının kullanılmasındaki etkililik üzerine verilen yanıtlar incelenmektedir. Bu alanın oluşmasını sağlayan öğrenci görüşleri şu şekilde sıralanmaktadır: “Korkutucu, odama uygun bir resim olur. Gerçekçi.” (AT34-A). Biçim ve renklerin daha baskın olduğu resimde bu cevapla realizme ait noktaların vurgulandığı da görülmektedir. A resmini tercih eden Almanya’daki Türk öğrenci resmin resmî renklerinden dolayı korkutucu bulmuş ve gerçekçi olduğunu ifade etmiştir.

4. 13. On Üçüncü Soruya Ait Bulgular ve Yorumlar



Tablo 57: Alman ve Türk Öğrencilerin Soru 13’te Batı ve Türk Sanat Eseri Tercih Dağılımları

			S13			X ²	P
			Batı Sanatı	Türk Sanatı	Toplam		
Grup	AA	f	93	55	148	21.956	.000
		%	64,6	37,2	50,7		
	TT	f	51	93	144	21.956	P<.05
		%	35,4	62,8	49,3		
Toplam		f	144	148	292		
		%	100	100	100		

Tablo 57 incelendiğinde Alman öğrencilerle Türk öğrencilerin estetik beğenilerini belirlemek amacıyla sunulan resimleri tercih etmeleri arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. ($X^2= 21.956, P<.05$)

13. soruyu toplamda 292 öğrenci cevaplamıştır. Soruyu cevaplayan Almanya’da yaşayan 148 Alman öğrenciden 55 öğrenci Türk sanatına ait eseri, 93 öğrenci ise Batı sanatına ait eseri tercih etmiştir. Toplamda 144 öğrencinin oluşturduğu Türkiye’de yaşayan Türk öğrenci grubundan 51 öğrenci Batı sanatına ait eseri, 93 öğrenci ise Türk sanatına ait eseri tercih etmektedir. Türk sanatına ait eserin

tercih edilme oranlarına bakıldığında Almanya’da yaşayan Alman öğrencilerin % 37,2’sinin, Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerin % 62,8’inin Türk sanatına ait olan eseri beğendiği gözlenmektedir. Batı sanatına ait eserin tercih edilme oranlarına bakıldığında da Almanya’da yaşayan Alman öğrencilerin % 64,6’sının, Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerin % 35,4’ünün Batı sanatına ait eseri beğendiği görülmektedir.

4. 13. 1. Almanya’da Yaşayan Alman ve Türkiye’de Yaşayan Türk Öğrencilerin Soru 13 Tercihlerini Etkileyen Temel Sebepler

Almanya’daki Alman öğrenciler ve Türkiye’deki Türk öğrenciler Soru 13 için kendilerine sunulan iki eserden birini tercih etmişler ve beğenme nedenlerini üç cümle ile yazmışlardır. Soruyu cevaplayan tüm öğrencilerin yazdıkları bu nedenlerden yola çıkarak Soru 13 için dört alanda tema oluşturulmuştur. Bunlar, renkler, geçmiş deneyim, psikolojik his, dil ve kültürel özellik, teknik özellik temalarıdır.

Tablo 58:Alman ve Türk Öğrencilerin Soru 13’te Tercih Nedenlerine Göre Dağılımları

		S13							
		Renkler		Geçmiş Deneyim Hatırlatma Psikolojik His		Dil ve Kültürel Özellik		Teknik Özellik	
Grup	AA	f	%	f	%	f	%	f	%
		92	61,3	50	33,3	47	31,3	92	61,3
		57	38	63	42	71	47,3	64	42,7
	TT								

Soru 13’ü cevaplayan Almanya’da yaşayan 92 Alman öğrenci renkler temasını, 50 öğrenci geçmiş deneyim hatırlatma ve psikolojik his temasını, 47 öğrenci dil ve kültürel özellik temasını, 92 öğrenci teknik özellik temasını beğeni gerekçeleri olarak sunmuşlardır. Almanya’daki Alman öğrencilerin Soru 13 için değerlendirme sonuçlarına bakıldığında renkler teması % 61,3 oranında, geçmiş deneyim hatırlatma ve psikolojik his teması % 33,3 oranında; dil ve kültürel özellik temasının % 31,3 oranında; teknik özellik temasının % 61,3 oranında olduğu gözlenmektedir. Soru 13’ü cevaplayan Türkiye’de yaşayan 57 Türk öğrenci renkler temasını, 63 öğrenci

geçmiş deneyim hatırlatma ve psikolojik his temasını, 71 öğrenci dil ve kültürel özellik temasını, 64 öğrenci teknik özellik temasını beğeni gerekçeleri olarak sunmuşlardır. Türkiye’deki Türk öğrencilerin soru 13 için değerlendirme sonuçlarına bakıldığında renkler teması % 38 oranında, geçmiş deneyim hatırlatma ve psikolojik his teması % 42 oranında; dil ve kültürel özellik temasının % 47,3 oranında; teknik özellik temasının % 42,7 oranında olduğu gözlenmektedir.

Soru 13 için tercih edilen eseri beğenme nedeni olarak öğrencilerin üç seçenekte belirttikleri cevaplardan en belirgin olanlar belirlenen temalara göre şöyle sıralanmaktadır:

Renkler temasında resimlerde bulunan renklerden duyulan his ya da farklı benzetimlerden dolayı edinilen yargı konusunda ortaya çıkan görüşler Alman ve Türkiye’deki Türk öğrenciler arasında analiz edilmektedir. Bu tema ile farklı kültür şartlarında algı ve beğenin uğradığı değişimler gözlenmek istenmiştir. Bu alanın oluşmasında dikkat çeken sunumlar şöyle sıralanmaktadır: *“Çok değişik renkler var, sert renkler. Amerika’yı hatırlatıyor çünkü orası da çok renkli. Belki de değişik milletler var.”* (A53-A). *“Amerika’ya benziyor. Bu ülkeyi seviyorum. Değişik renk lekeleri ve sert renkler var.”* (A39-A). *“Yırtılmış afişler, kolaj oluşturulmuş. Belirli renkler var, kırmızı, sarı, mavi gibi.”* (A33-A). Alman öğrencilerin tercih ettikleri A resminde yırtılmış gibi duran renkler, şekiller, yazıların kullanımı teknik olarak beğenilmiştir. Biçimler ve renkler farklı ülkeleri, sert duruşu, keskin çizgileri nedeniyle Amerika’yı hatırlatmıştır. *“Zamanında yapılmamış işler için duyulan pişmanlık ve özlem. Eski tarihin zulmüne uğramış ve terk edilmiş bir lunapark. Renkler insanın ruhunu okşuyor.”* (TT74-A). *“Renkleri çok güzel, Amerika’nın tabelaları gibi, eskimiş duruyor.”* (TT120-A). Türkiye’de yaşayan Türk öğrenciler ise A resmini tercih ederken yırtılmış gibi duran paçalar eski dönemlere ait bir kalıntı hissini uyandırmıştır. *“Arka plan rengi hoşuma gitti. Üzerinde çok şey yazılmış olmasına rağmen hâlâ görünüyor. Gizli olan insanları sevdim; çok incelendikten sonra fark ediliyorlar.”* (A34-B). *“Bilinen renkler var. Ahşap görünümü benim için doğal görünüm. Farklı diller var, bu da multikültürel olmayı hissettiriyor.”* (A27-B). B resmini tercih eden Alman öğrencilere göre arka plandaki ahşap görünüm ve

renkleri güzeldir. *“Renk uyumu daha iyi. Bir moda evinde hoş durabilirdi.”* (TT61-B). Türk öğrenciye göre de renk uyumu güzeldir ve bu açıdan moda evine uygun olabilir.

Geçmiş deneyim, psikolojik his temasında resimlerde yaşanan olayın günlük hayatta ya da daha öncesinde yaşanmış bir olay ya da deneyimi hatırlatıcı etkenler araştırılmaktadır. Ayrıca kültürel faktörlerin ve popüler görüntülerin bu yaşanmışlıkları hatırlatmadaki etkisi de cevapların analiz edilmesiyle belirlenmeye çalışılmaktadır. Bu alanla ilgili analiz edilen öğrenci cevapları şu şekilde sıralanmaktadır: *“Bana Dortmund şehrini anımsattı. Schalke’yi hatırlattı. Afişleri seviyorum.”* (A126-A). Fc Schalke, Alman futbol takımıdır. Takımın amblemindeki mavi renk ağırlıklı çizgiler A resmindeki renk lekelerinden hatırlanmıştır. Afiş görünümünden de hoşlandığını ifade eden öğrenci Dortmund şehrini hatırlattığı için bu resmi beğenmiştir. *“Sirk gibi duruyor. Sirkleri seviyorum.”* (A131-A). *“Bir otobüs durağında reklamın asılı olduğu bir yer bu. Bir köprünün altında grafiti var.”* (A139-A). *“Resimde birçok çarşı, şehir varmış gibi görünüyor.”* (A144-A). Resimde canlı renklerin kullanılması afiş ya da dikkat çekici bir ilan panosunu hatırlatmıştır. Eğlenceli bir his uyandırdığı için de sirkleri zihinde canlandırmış olabilir. *“Bir tatil bavulunu hatırlatıyor, üzerine yapışkanlar var. Amerika’ya gittiğim yılı hatırladım. Kayağı hatırlattı, dağlar görüldüğü için.”* (A75-A). *“Çok afiş kullanıldığı için beğendim. Düzenli ama yine de karışık. Kendi hayatımı anlatan bir resim. New York’u hatırlattı, Amerika neşeli, renkli, kaotiktir! Seyahate benziyor, dünyayı gezmek ve görmek gibi.”* (A48-A). Resimde bulunan çok parçalı ve karmaşık görüntü Amerika ya da New York gibi büyük, karmaşık yerleri akla getirmiştir. Resimde çok parça ve renk olmasının farklı pek çok yeri görmek anlamına geldiği ifade edilmektedir. Ayrıca daha önce zihinde güzel izler bırakan hatıraları canlandırdığı için de bu resmin beğenildiği gözlenmiştir. *“Amerika’yı anımsatıyor. Yazın oraya uçaçağım. Vaftiz annemin anlattığı benzer bir konseri hatırlattı. Bundan dolayı müziksel geldi.”* (A50-A). Görüldüğü gibi zihinde kalmış bir hatıra daha sonrasında bu resimle ilgili beğeniyi ortaya çıkarmıştır. Daha önce gidilen bir konserden dolayı resimde müzikal unsurlar hissedilmektedir.

“Urban outfitters” gibi duruyor. Yaz mevsimini hatırlatıyor.” (A97-B). Urban outfitters Amerikan hiphop tarzını yansıtan çok parçalı ve renkli kıyafet, aksesuar, ev eşyaları, makyaj malzemeleri, saç bakım ürünleri gibi pahalı ve marka ürünlerin satıldığı yerlerdir. Çok malzemenin bir arada durmasından dolayı karmaşık ve renkli olan bu görüntü B resmindeki parçalanmaya ve renklere benzetilmiş olabilir. “Coca Cola var üzerinde.” (A97-B). “Firma logosu yani Coca Cola gibi şeyler var. Berlin Duvarı’na hatırlattı.” (A60-B). Resimde Coca Cola logosunun olması dikkat çekmiş ve resmin beğenilmesini sağlamıştır. Popüler kültür ürünü olan Coca Cola logosu çevrede görülmeye alışkın olunan bir görüntü olduğu için aynı zamanda günlük deneyimin sonucunda gelişen bir beğenme söz konusu olmaktadır. “Sörf yapmayı hatırlattı. “Detour” yazısı Hip Hop’u hatırlattı. Berlin Duvarı’na anımsadım.” (A40-B). Berlin duvarı, Almanya ve Alman halkı için önemlidir. Günümüzde burası açık hava müzesi gibi düzenlenmiştir. Duvar siyasi ve sosyal mesajlar içeren resimlerle süslenmiştir. Alman öğrenciler B resmindeki yatay hatlar ve üzerindeki yazı ve resimlerden dolayı Berlin Duvarı’nın üzerindeki renkli ve parçalı resimleri anımsamaktadır.

Resim 10: Berlin Duvarı’ndan Ayrıntı I (Berlin, 2013)



Resim 11: Berlin Duvarı’ndan Ayrıntı II (Berlin, 2013)



Resim 12: Berlin Duvarı’ndan Ayrıntı III (Berlin, 2013)



“Birçok olayın yaşandığı dar, çıkmaz, arka sokakları anımsatıyor.” (TT81-B). “Fifa kokartı görüyorum ve eski futbolcular var. Takım bayrakları güzel.” (TT88-B). “Çok hoş bir örüntü, gazeteye benzettim.” (TT128-B). B resmini tercih eden Türk öğrencilere göre bu resim futbol karşılaşmalarını, takım bayraklarını temsil eden şekil ve renklerle doludur. “Bana başka ülkeleri çağrıştırdı. Maçı çağrıştırdı. Yabancı ülkelerin bayrağı gibi duruyor.” (TT122-A). “Bana Doktor Who adlı diziyi hatırlattı. Londra’yı anımsattı.” (TT123-A). “Dünya turunu anımsattı.” (TT77-A). A resmini tercih eden Türk öğrenciler ise Batı kültürüne ait bazı popüler kültür temalarını burada hissetmiştir. Doktor Who adlı dizi gibi ya da yabancı ülkelerin bayrakları gibi popüler olan şeyleri algılamaktadır.

Dil ve kültürel özellik temasında Alman ve Türk öğrencilerin kültür bağlamında şekil ve renklerden daha çok dili algılama yetileri ve farklılıkları anlamak, farklı dil ve kültürlerle olan ilgilerini ortaya çıkarmak için verilen yanıtlar analiz edilmiştir. Bu alanı oluşturan belirgin örnekler şu şekilde sunulmaktadır: “Daha düzenli, daha güzel, daha çok okunacak şeyler var.” (A128-B). “Amerikan bayrağı yok.” (A56-B). B resmini tercih eden Alman öğrencilerden bazıları Amerika bayrağı olmadığı için ve bu resmi daha düzenli, daha az karışık görüldüğü için beğendiklerini ifade etmişlerdir. Alman öğrenciler, resmin düzgün ve sakin görünüşünden etkilenmişlerdir. “Çeşitli kültürler, çeşitli ülkeler, çeşitli sanatsal yorumlamalar var.” (A13-A). “Anlaşılabilen diller var. Daha iyi renkler kullanılmış. Değişik duvar ilanları görüyorum.” (A14-A). Kültürün en belirgin noktası çoğunlukla dildir. Böylelikle Alman dilini, Alman kültürünün temeli olarak görmek mümkündür (Esensee, 2006:25; Aktaran: Bösel, 2012:10). “Diğerinde 1980’lerde bizi ve Amerika’yı anlatıyor.” (TT64-A). “Lunapark gibi, yazılar iyi.” (TT118-A). “A resminin içerisinde Türkiye haritası var gibi. Daha belirgin figürler var. Bu nedenle beğendim.” (TT69-A). A resmini beğenen Alman ve Türk öğrencilere göre bu resimde farklı kültür yansımaları hoş görünmektedir. Çeşitli kültürler, çeşitli sanatsal objeler farklı yorumlamaları getirmektedir. Bu kültür çeşitliliği bu öğrencilerde dikkat çekici bir etki sunmuştur. Farklı diller var ve okunuyor diyen Alman öğrenci ayrıntılı ve belirgin yazılar, duvar ilanları lunapark kadar renkli; açık olabilecek kadar düzenli şekilde verildiği için beğenmiştir. Hambleton ve Zenisky’nin

(2011:64) “Karşıt Kültürlerin Değerlendirilmesi Alanında Dil Çevirisi ve Adaptasyon Testi” adlı araştırmasında farklı iki dilin arasında benzerlikler olup olmadığını araştırdığı ve kelimelerin karşıladıkları anlamlara göre ifade benzerliklerini kültürel anlamda değerlendirdiği görülmektedir. Araştırmada “Hedef ya da kaynak dil şeklinde ifade edilen kelimenin ait olduğu ve yeni karşılığının bulunduğu dil üzerinde verilen cevaplarda kültürel farklılıklar var mıdır?” sorusuna verilen yanıt, psikolojik ve kültürel anlamda değerlendirilmiştir. Uygulanan teste verilen cevaplarda kelimelerin karşıt anlamlarının psikoloji, bilgi ve yeteneğe göre değiştiği gözlenmiştir. Kültürel farklılıklar ise verilen cevapların şekliyle anlaşılmıştır. Yani, bir kelimenin ya da ifadenin karşılığı her kültürün ve dilin özelliklerine göre değişmekte olduğu; farklı kültürlere ait olan insanların da bu ifadeleri kendilerine göre değerlendirdikleri anlaşılmıştır. Bu çalışmanın değerlendirmesine göre Türk öğrenciler B resmini beğendiklerini ifade ederken bu durumu belirgin figürlerin varlığına ve Türkiye haritasının oluşuna bağlamaktadır. “1980’leri yansıtıyor gibi. B resmi bugünün posterlerine benziyor.” (TT63-B). “Taraftar atkıları hoşuma gitti. Renkler güzel olmuş.” (TT70-B). “Kelimelerin çoğu Türkçe, farklı dönemleri belirtiyor. Kendiyle çelişkiye düşmeyi anlatıyor.” (TT78-B). “B resminde Türkçe yazılar daha anlamlı.” (TT114-B). “Türkçe yazıları yazıyor. Renkleri güzel ve şekiller düz gidiyor.” (TT121-B). “Türk yapımı.” (TT124-B). “Türkçe kelimeler kullanılmış. Biz Türk’üz. Bir sürü afişler var ve güzel duruyorlar. Renkler de güzel.” (TT130-B). “İngilizce kelimeleri anlamıyorum, Türkçe olabilirdi.” (TT131-B). B resmini tercih eden Türk öğrencilerin Türkçe yazıların anlaşılmasından, resmin Türk kültürünü yansıttığını fark etmelerinden dolayı bu eseri beğendikleri gözlenmiştir. Biz Türk’üz. İngilizce kelimeler de Türkçe olmalıydı diyen öğrenciler afiş olarak algıladıkları eseri anlamlı ve açık bulmuşlardır. Kelimelerin çoğunluğunun Türkçe olduğunu fark eden öğrenciler, eskiye ait afiş örneklerinin nostaljik bir hava içerisinde yeni bir düzenlemeye alınmasını farklı dönemlerin bir araya gelmesi olarak yorumlamaktadır. Swiniarski ve Breitborde’a (2003; Aktaran: Erişti ve Belet, 2010:247) göre, öğrencilerin sahip oldukları kültür, sadece ne bildikleri ve çevrelerindeki olay ve olguları nasıl değerlendirdikleri değil, aynı zamanda ne anladıkları ve kendilerini nasıl ifade ettiklerini de etkiler. Öncelikle ailelerden kaynaklanan çocukların sahip oldukları kültür, onların yaşamdan ne

beklediklerine, yaşamda nelere dikkat ettiklerine ve yaşamdaki olgu ve olaylara nasıl tepkiler verdiklerine ilişkin mesajlar da taşır.

Teknik özellik temasında öğrencilerin resmin yapılış araç ve yöntemlerini göz önünde bulundurarak verdikleri değerlendirme cevapları bulunmaktadır. Alman öğrencilerin farklı kültürel özelliği tanıdığı için resmi kendi alışkanlıkları dahilinde değerlendirmesi doğaldır. Aynı şekilde Türk öğrenci içinde yaşadığı kültüre uygun ya da farklı unsurları hissedip buna göre değerlendirecektir. Bu alanda yapılan analiz, öğrenci cevaplarında bu farklılıkların ne kadar etkisi olduğunu ortaya çıkarmaya yöneliktir. Bu alanı oluşturan en belirgin yanıtlar şöyle sıralanmaktadır: *“Bavul tasarım tarzı, bütün anılar yırtılmış kâğıtlarla gösteriliyor.” (A58-A)*. *“Gençlerin yaptığı poster ve grafiti gibi duruyor. Kaotik ve net olmayan gençlerin duygularını yansıtıyor bu resim.” (A26-A)*. *“Duvara basılmış gibi duruyor. Yaz havasını hatırlattı. İyi, pozitif enerji veriyor.” (A3-B)*. A resmini tercih eden Alman öğrenciler kolaj tekniğiyle ortaya çıkan çok parçalı ve renkli görüntüyü popüler olan gençlerin daha çok yaptığı ve beğendiği karmaşık ve canlı resimlere benzetmişlerdir. Resmin özgürlük, mutluluk gibi pozitif hisler uyandırdığı gözlenmiştir. *“Grafiti.” (A146-B)*. Almanya’da bir klasik olan grafiti, daha çok duvar üzerinde resimli yazılar, renkli dokulardan oluşan sosyal içerikli de olabilen daha çok gençlerin yapmakta ve izlemekte aktif olduğu görsellerdir. Resim B için kullanılan renkler, yüzeyin dokusu, yazılardan ve afişlerden görüntüler grafiti etkisi yarattığı için yani bilinen bir şeyi yansıttığı için beğenilmiştir. *“Hayatın hemen hemen her alanını içinde barındırıyor. Daha güzel bir görünümü var. Daha çok eğlenceyi hatırlatıyor.” (TT83-A)*. Türk öğrenci A resmindeki çok parçalı görünümü ve renkliliği eğlenceli bulmaktadır. B resminde de çok parçalanmış, sökülmüş, yapııştırılmış alanlar olmasına rağmen geri plandaki yatay ahşap görünümü ve daha ufak renk lekeleri ve parçalanmalar olmasıyla resim daha sakin görünmektedir. Bu nedenle A resmindeki karmaşayı beğenen bu öğrencinin yanında, *“Çünkü daha düz ve güzel bir tasarım. “Afiş yapıştırmak yasaktır.” dediği hâlde afiş asılmış. Kurallar, çiğnemek içindir. Bu da ona uyuyor.” (TT110-B)*, şeklinde yanıtlayan ve B resmindeki sakinliği daha çok beğenen öğrenciler de bulunmaktadır. Afiş yapıştırmak yasaktır denilen duvar üzerinde pek çok afiş tarzında resmin görülmesinden doğan zıtlık beğenilmiştir.

4. 13. 2. Almanya’da ve Türkiye’de Yaşayan Türklerin Soru 13 Tercihleri

Tablo 59:Almanya’da ve Türkiye’de yaşayan Türk Öğrencilerin Soru 13’te Batı ve Türk Sanat Eseri Tercih Dağılımları

		S13			X ²	P
		Batı Sanatı	Türk Sanatı	Toplam		
Grup	AT	f	68	90	158	
		%	57,1	49,2	52,3	
	TT	f	51	93	144	1.833
		%	42,9	50,8	47,7	
Toplam		f	119	183	302	
		%	100	100	100	

Tablo incelendiğinde Almanya’da yaşayan Türk öğrencilerle Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerin estetik beğenilerinde oluşan değişimde farklı bir kültürel ortamda yaşamının etkisi olup olmadığını belirlemek amacıyla sunulan resimleri tercih etmeleri arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. ($X^2=1.833$, $P>.05$)

13. soruyu toplamda 302 öğrenci cevaplamıştır. Soruyu cevaplayan Almanya’da yaşayan 158 Türk öğrenciden 90 öğrenci Türk sanatına ait eseri, 68 öğrenci ise Batı sanatına ait eseri tercih etmiştir. Toplamda 144 öğrencinin oluşturduğu Türkiye’de yaşayan Türk öğrenci grubundan 51 öğrenci Batı sanatına ait eseri, 93 öğrenci ise Türk sanatına ait eseri tercih etmektedir. Türk sanatına ait eserin tercih edilme oranlarına bakıldığında Almanya’da yaşayan Türk öğrencilerin % 49,2’sinin, Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerin % 50,8’inin Türk sanatına ait olan eseri beğendiği gözlenmektedir. Batı sanatına ait eserin tercih edilme oranlarına bakıldığında da Almanya’da yaşayan Türk öğrencilerin % 57,1’inin, Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerin % 42,9’unun Batı sanatına ait eseri beğendiği görülmektedir.

4. 13. 3. Almanya’da ve Türkiye’de Yaşayan Türklerin Soru 13 Tercihlerini Etkileyen Temel Sebepler

Soruyu cevaplayan tüm öğrencilerin yazdıkları bu nedenlerden yola çıkarak Soru 13 için dört alanda tema oluşturulmuştur. Bunlar, renkler, geçmiş deneyim, psikolojik his, dil ve kültürel özellik, teknik özellik temalarıdır.

Tablo 60:Almanya ve Türkiye’de Yaşayan Türk Öğrencilerin Soru 13’te Tercih Nedenlerine Göre Dağılımları

		S13							
		Renkler		Geçmiş Deneyim Hatırlatma Psikolojik His		Dil ve Kültürel Özellik		Teknik Özellik	
Grup	AT	f	%	f	%	f	%	f	%
		88	55	71	44,4	60	37,5	71	44,4
		57	38	63	42	71	47,3	64	42,7
	TT								

Soru 13’ü cevaplayan Almanya’da yaşayan 88 Türk öğrenci renkler temasını, 71 öğrenci geçmiş deneyim hatırlatma ve psikolojik his temasını, 60 öğrenci dil ve kültürel özellik temasını, 71 öğrenci teknik özellik temasını beğeni gerekçeleri olarak sunmuşlardır. Almanya’daki Türk öğrencilerin Soru 13 için değerlendirme sonuçlarına bakıldığında renkler teması % 55 oranında, geçmiş deneyim hatırlatma ve psikolojik his teması % 44,4 oranında; dil ve kültürel özellik temasının % 37,5 oranında; teknik özellik temasının % 44,4 oranında olduğu gözlenmektedir. Soru 12’yi cevaplayan Türkiye’de yaşayan 57 Türk öğrenci renkler temasını, 63 öğrenci geçmiş deneyim hatırlatma ve psikolojik his temasını, 71 öğrenci dil ve kültürel özellik temasını, 64 öğrenci teknik özellik temasını beğeni gerekçeleri olarak sunmuşlardır. Türkiye’deki Türk öğrencilerin soru 13 için değerlendirme sonuçlarına bakıldığında renkler teması % 38 oranında, geçmiş deneyim hatırlatma ve psikolojik his teması % 42 oranında; dil ve kültürel özellik temasının % 47,3 oranında; teknik özellik temasının % 42,7 oranında olduğu gözlenmektedir.

Soru 13 için tercih edilen eseri beğenme nedeni olarak öğrencilerin üç seçenekte belirttikleri cevaplardan en belirgin olanları belirlenen temalara göre şöyle sıralanmaktadır:

Renkler temasında resimlerde bulunan renklere duyulan his ya da farklı benzetimlerden dolayı edinilen yargı konusunda ortaya çıkan görüşler Almanya ve Türkiye’deki Türk öğrenciler arasında analiz edilmektedir. Bu tema ile farklı kültür şartlarında algı ve beğenin uğradığı değişimler ya da özlemler gözlenmek

istenmiştir. Bu alanın oluşmasında dikkat çeken sunumlar şöyle sıralanmaktadır: *“Daha açık renkler, daha huzurlu görünüyor” (AT88-A). “Kaos, karışık, sıcak renkler.” (AT35-B). “Renklerin karışımı çok güzel. Afişin yasak olması ve farklı tonların olması güzel.” (TT149-B). “Maçta gibi sanki bütün herkes bayrak sallıyor. Farklı bayraklar ve farklı renkler.” (TT150-B). “Açık renkli, dikkat çekici bir şehri göstermeye çalışıyor. Karışık ama güzel.” (TT32-A).* Türkiye ve Almanya’daki Türk öğrencilere göre A resmindeki renkler daha açık ve huzurlu; B resmindeki renkler canlı, karmaşık ve farklı tonlardadır. Bu durumun B resmini taraftarların olduğu coşkulu bir stadyum görünümünü hatırlatmasını A resminin ise huzurlu bir ortamı hatırlatmasını sağladığı düşünülmektedir.

Geçmiş deneyim, psikolojik his temasında resimlerde yaşanan olayın günlük hayatta ya da daha öncesinde yaşanmış bir olay ya da deneyimi hatırlatıcı etkenler araştırılmaktadır. Ayrıca kültürel faktörlerin ve popüler görüntülerin bu yaşanmışlıkları hatırlatmadaki etkisi de cevapların analiz edilmesiyle belirlenmeye çalışılmaktadır. Bu alanla ilgili analiz edilen öğrenci cevapları şu şekilde sıralanmaktadır: *“Türkiye’yi hatırlatıyor. Türkiye’nin sokakları, Türkiye’nin gerçek araçları.” (AT127-B).* Almanya’da yaşayan Türk öğrenciler B resmindeki görüntüyle Türkiye’nin sokaklarını hatırladıklarını ifade etmişlerdir. Türkiye’de de Almanya’da olduğu gibi duvar yazısı ya da resimleri örnekleri son dönemlerde görülmeye başlanmıştır. Arka sokaklarda özellikle bulunan bu görüntüler de öğrencilerin zihinlerde yer etmiştir. Duvar yazı ve süslemelerinde sosyal mesaj ve propagandist bir taraf da görülmektedir. *“Protesto edilmesi.” (A149-B),* diyen öğrencinin tepkisel bir sunum yapıldığını kabul ettiği görülmektedir. Burada yapılan protesto çizdiği görüntü nedeniyle hoşuna gitmiştir. *“Bana Berlin’deki bir banka hatırlattı. Gemilerin düzensiz hali ve renkler hoşuma gidiyor. Genç işi, modern görünüyor.” (AT6-B).* Almanya’da yaşayan Türk öğrenci Berlin’de bir ayrıntıyı hatırlamıştır. Berlin özellikle bu tarz duvar resimlerinin çok görüldüğü bir şehirdir. Artık bu etkinliğin sanatsal kaygı ile yapılmaya yüz tutması ve farklı görünümün sunmasıyla şehre farklı bir kimlik kazandırmaktadır. *“Bana arkadaşlarımla yaptığım bir pankartı hatırlatıyor. Eğlenceyi hatırlatıyor. Geçmişini hatırlatıyor.” (AT109-B). “Yırtılmış bir pankartı hatırlatıyor.”(AT87-B).* Pankart, propaganda ya da reklam aracı olarak

düşünüldüğünde dikkat çekici bir unsur olmaktadır ve eğlence, hareket ve gücü anımsatmıştır. Bu nedenle beğenilmiştir. *“İki resim de bana spreyleneş duvarları anlatıyor.”* (AT125-B). *“Bana Getto’yu hatırlatıyor.”* (AT150-B). B resminin öğrencilere hatırlattığı bir diğer görüntü de Getto’dur. Getto, azınlık topluluğun üstün denilen elit tabakadan uzak kalması için onlara ayrılmış avam bölgeye denilmektedir. Günümüzde büyük şehirlerde çarpık kentleşmeden dolayı şehirlerin dışında küçük mahalleler, izinsiz yapıların oluşturduğu mahalleler getto olarak kabul edilmektedir. Buradaki yapıların duvarlarında görülen yırtılmış afişler, spreyl boya ile yazılmış yazılar kirli bir görüntü oluşturmaktadır. Almanya’da da bu görüntüler günümüzde de mevcuttur. Türk öğrencilerin benzetimi de bu yöndedir. *“İstanbul’daki terk edilmiş binaların duvarları gibi görünüyor.”* (TT36-B). *“Anarşiyi yansıtır, hayatın sokakta olduğunu anlatıyor.”* (TT15-B). *“Sokak teması, yasakların çiğnenmesi, anarşistlik.”* (TT23-B). *“Sokak havası, daha doğal olması ve yasakların çiğnenmesi.”* (TT27-B). Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerinde benzer durumu dile getirdikleri gözlenmektedir. İstanbul’da arka sokaklarındaki eski görünümü ifade eden öğrenciler resimdeki karmaşayı, düzensizliği anarşiye benzetmişlerdir. Sokak havası diye tabir edilen düzensizlik, eski görüntü ve karmaşadır. *“Gezi olaylarını hatırlattı. Çok karışık duruyor.”* (TT4-B). Türkiye’de olan Gezi Parkı olaylarındaki tepkisel kalabalıklığı, karmaşayı ve düzensizliği hatırlayan öğrenci için B resmi güzeldir. Bazı öğrenciler için de resimlerdeki çok parçalı olma ve renklilik coşku, hareket, eğlence ve mutluluğu çağrıştırmaktadır. *“Bana bir bayramı hatırlattı. Garip bir şekilde seviniyorum. İlkel görünüyor.”* (AT114-A). *“Bana Las Vegas’ı hatırlattı”* (AT134-A). *“Tatili hatırlatıyor. Amerika ve filmler.”* (AT123-A). *“Renkleri daha canlı. Çok sesli müzik dinlenerek resim izlenebilir. Yazıları çılğınca.”* (TT138-A). Cevaplardan resimlerdeki hareketliliğin günlük hayatta yaşanmış olaylarla ilişkilendirilerek anlam yüklendiği gözlenmektedir. *“Bir stadı anımsatmış, mesela taraftarlar var gibi. Tabelalar var gibi ve renkler güzel.”* (TT137-B). *“Bizim oradaki parka benziyor. Doğaya aykırı bir şey. Çok güzel.”* (TT145-B). Afiş görüntülerinden dolayı futbol maçı, stat gibi görüntüler akla gelmiştir.

Dil ve kültürel özellik temasında Alman ve Türk öğrencilerin kültür bağlamında şekil ve renklerden daha çok dili algılama yetileri ve farklılıkları

anlamak, farklı dil ve kültürlerle olan ilgilerini ortaya çıkarmak için verilen yanıtlar analiz edilmiştir. Bu alanı oluşturan belirgin örnekler şu şekilde sunulmaktadır: *“Diğer resmi anlamadığım için, bu resimdeki dilleri anlıyorum.” (AT126-B). “Diğeri gibi yırtılmış değil, anlayabiliyorum.” (AT135-B). “Afiş yapıştırmak yasaktır ifadesini okuyabiliyorum.” (AT2-B). “Türkçe ifadeler olduğu için, daha okunabilir olduğu için ve renkli olduğu için beğendim.” (AT58-B). “B resmi uluslararası, bu hoşuma gitti.” (AT136-B). “İnsana çok fazla farklı dili, çok farklı özdeyişi gösteriyor. Böyle bir resim yapmaya hevesleniyorsun.” (AT138-B). “Türkiye.” (AT91-B). “Bir şey okuyabildiğim için, böyle şeyleri sık gördüğüm için bunu beğendim.” (AT93-B). “Bu bir Türk duvarı, memleket özlemimi artırıyor.” (AT97-B). “Türkçe şeyler yazıyor.” (AT102-B). “Reklamları severim, “detour” yazdığı için, bir de “lan” dediği için sevdim.” (AT108-B). Dubuffet (2010:29), herkesin kendine ait dili diğerlerine göre daha kültürel konuştuğunu, kültürel konuşmanın ise kültürel düşünmeye bağlı olduğunu ifade etmektedir. Ona göre düşünceyi dil yapar ve kültür, bir bilgilenim malzemesi olmanın da ötesinde bir düşünüş, kendini ifade ediş, bir görüş, duyuş ve davranış tarzıdır. “Bana Türkiye’yi hatırlatıyor. Her zaman dışarı çıktığımız geceleri hatırlatıyor. Grevi hatırlatıyor.” (AT99-B). “Çok renk kullanılmış ve yazılar Türkçe.” (AT78-B). “Bana seyahatleri hatırlatıyor.” (AT79-B). Öğrencilerin verdikleri cevaplarda B resminde bulunan Türkçe yazıların dikkat çektiği görülmektedir. Almanya’da yaşayan Türk öğrenciler dil konusunda kendi vatanlarını hatırlatan her şeye karşı duyarlı davranmaktadır. Anlayabildikleri, kendi dillerini yansıtan kelimeler olduğu için bu resmi beğendiklerini ifade etmektedirler. Öğrenciler B resmindeki görünümü Türk duvarı olarak nitelendirmektedir. Resmin Türkiye’yi hatırlatması memleket özleminden dolayı ortaya çıkan bir his olabilir. Çünkü öğrenciler, resimde Türkçe kelimeler, cümleler okumuş ve Türk sanatçılarının afişlerini görmüşlerdir. “Ünlü Türk insanları resmedilmiş, Adnan Şenses gibi. Duvarın her yeri plaka plaka kaplanmış gibi görünüyor. Türkçe yazılar bana Fransız yazılardan daha çok yakın geliyor.” (AT37-B). “Türkçe yazı daha çok yakın geliyor. Yakın gelmekten hariç yukarıdaki ilk yazı beni güldürdü. İçinde Türkçe yazılardan dolayı Almanya’da her yerde göremeyeceğiniz bir tablo olduğu için. Kirli gibi de görünse resim neşe verici.” (AT38-B). “Bana Türkiye’yi hatırlattı. Çok renkli, sadece sloganlar değil resimler de*

görünüyor. Seda Sayan, reklam (detour), Adnan Şenses, el yazıları, “Çıkış” gibi.” (AT43-B). “Bana belli bir şekilde Türkçe kelimelerden dolayı Türkiye’yi hatırlatıyor.” (AT46-B). Bu nedenle resmin bütününe bakıldığında Türk sanatını ve Türkiye’yi anlatan bir resim olarak kabul edilmiştir ve beğenilmiştir. A resmini başka dil ve kültürün bir ürünü olarak düşünen öğrenciler, “Bana günlük haberlerin bilgi bolluğunu hatırlatıyor. Bundan dolayı bunu fark ediyorum.” (AT82-A). “Bana New York’u hatırlattı. Yabancı uyruklu insanları hatırlatıyor (kötü anlam).” (AT101-A). “Daha canlı değişik ülkelerden afişler.” (AT40-A). “New York’a benziyor. Motifler karışık ama uygun.” (AT34-A), şeklinde cevaplar vermişlerdir. Renkli görüntü Amerika’daki renkli ve hareketli hayata benzetilmiştir. Farklı dillerin oluşunun farklı milletleri temsil ettiği düşünülmüştür. “Farklı diller, yani benim kendi yaşamıma ait dil bulunuyor.” (AT88-A). Almanya’da yaşayan Türk öğrenci farklı dillerin olduğu A resmini tercih ederken içinde bulunduğu kültüre ait dili gördüğü için beğendiğini ifade etmiştir. Öğrenci, Türkçe ifadelerin olduğu resmi değil de farklı dillerin olduğu yani içinde yaşadıkları Batı kültürüne ait dili tercih etmektedir. “Benim anadilim resimde var. Coca Cola için reklam.” (AT17-B). “Resimdeki cümleler Türkçe.” (AT5-B), cevaplarını veren bu öğrenciler de kendi dillerinin Türkçe olduğunu ifade etmiş, anlayabildikleri ve kendi anadilleri olan Türkçenin resimde olması nedeniyle B resmini tercih ettiklerini ifade etmişlerdir. “Allah’a şükür Türk’üz.” (TT136-B). Türkiye’de yaşayan Türk öğrencinin Türk olmak ve Türkçe ile ilgili ifadelerinin daha güçlü olduğunu görmekteyiz. “Amerika falan var.” (TT148-A). “A resmi Avrupa, B resmi Türkiye’ye ait bir resim. A resminde her şey daha güzel.” (TT3-A). A resmini tercih eden Türk öğrenciler ise B resminde Türkçe ifadeleri fark etmiş yani bu resmin Türk sanatına ait bir eser olduğunu, A resminin de Batı sanatını yansıtan bir resim olduğunu bilerek tercihinin yapmıştır. “Resme bakınca aklımda Rock müzik ve Taksim geliyor.” (AT49-B). “Daha nostaljik geldi bana.” (AT39-B). “Eski, bozulmuş, yıpranmış görünüyor. Orada Türkçe şeyler yazıyor. İçimde kaos hisleri uyandırdı.” (AT52-B). “Coca Cola için reklam.” (AT56-B). “Güzel Türkçe ifadeler, renkli duvar, resimdeki ok işareti ilginç görünüyor.” (AT20-B). B resmini tercih eden Almanya’daki Türk öğrencilerin verdikleri yanıtlarda hareket ve karmaşa hislerinin uyandığı görülmektedir. Bir içecek markası reklamı, renkli duvarlar ve Türkçe kelimeler öğrencilerin zevk

aldıkları şeyleri temsil ettiği için beğenilmiştir. *“Türk kültürüne uyumlu olduğu için, Türkçe yazılar olduğu için, bildiğim ve uygulamaya alışkın olduğum teknik için beğendim.”* (TT30-B). *“B resminde Türkçe yazılar çok güzel yazılmış.”* (TT48-B). *“Türkçe, İngilizce dersinde ilk hazırladığım dergi kaynağı ödevime benziyor. Yazıları yazana bayıldım.”* (TT50-B). *“Yasaklar çiğnemek içindir. Türk gencini yansıtıyor.”* (TT52-B). *“Samimi yazılar var. Yurdumun insanını gözüme getirdi.”* (TT6-B). *“Her şey satır satır uygun verilmiş. Türkçe yazı var. Daha okunaklı, sokak havası.”* (TT14-B). *“Türkiye’den izler taşıyor. Yazıları ciddi ülkemiz insanına yakın.”* (TT5-B). Türkiye’de yaşayan Türk öğrenciler B resmini Türkçeyi iyi yansıttığı için, Türk sanatçıların afişlerinden bazılarını ayırt edebildikleri için beğenmişlerdir. Samimi yazılar diye ifade ettikleri kelimelerin ya da cümlelerin günlük konuşma Türkçesinden olması öğrencileri etkilemiştir. Simpson vd.’ne, 1998:57) göre 14-17 yaş grubunda öğrencilerin kullandıkları kelime sayısı 30.000’e ulaşmaktadır ve öğrenciler kelime dağarcıklarına pek çok soyut kelime eklerler. Argo kelimeler, gündelik dil ve özel gruplar arasında anlamlandırılmış uydurulmuş dil, onların hoşuna gitmektedir ve kullandıkları dilin bir parçası hâline gelir. Ancak bazı günlük konuşma dilinin dışında “lan” gibi kelimelerin olması bazı öğrencileri rahatsız ederken *“B resmi çok köylü ve ağır küfürler içeriyor.”* (TT8-A); bazı öğrenciler için sıcak ve samimi gelmiştir. *“B resmindeki, afiş yapıştırmak yasaktır, çöp dökme lan ve çıkış yazıları çok samimi.”* (TT10-B). Dili öğrenmeyen halk entegrasyonu kabul edilmemiş gibi görünmektedir. Her Müslümanın dili öğrenmeye ilgileri farklı derecededir ve topluma adaptasyonu farklıdır. Bir göçmenin yaşadıklarını kabullenmesi bir dil öğrenmekten daha önceliklidir. Bu nedenle yeni bir dili öğrenmek oldukça zor gelmektedir. Almanca konuşulmayan bir evde yaşayan çocukla Almanca konuşulan bir evde büyüyen çocuğun farklı bir dile yaklaşımı ve ilgisi farklı olmaktadır (Bösel, 2012:49).

Teknik özellik temasında öğrencilerin resmin yapılış araç ve yöntemlerini göz önünde bulundurduğu değerlendirme cevapları bulunmaktadır. Almanya’da yaşayan Türk öğrencilerin farklı kültürel özellik taşıyan bir ortamda bulunmaları Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilere göre daha farklı bakış açılarına sahip olmalarını açığa çıkarabilir. Bu anlamda değerlendirmelerdeki bu değişiklik ve nedenler bu temada

incelenmeye çalışılmaktadır. Bu alanda yapılan analiz, öğrenci cevaplarında bu farklılıkların ne kadar etkisi olduğunu ortaya çıkarmaya yöneliktir. Bu alanı oluşturan en belirgin yanıtlar şöyle sıralanmaktadır: *“Bana grafiti duvarlarını hatırlatıyor. Bütün renklerden dolayı çok mükemmel görünüyor. Bana çiftliklerde yaşayan kovboyları hatırlattı.”* (AT141-B). *“Pankartları hatırlatıyor.”* (A148-B). *“Resmin kaynağı ve teması benim ilgimi çekiyor.”* (AT112-B). *“Farklı grafitileri gösteriyor. Duvardaki grafitiler bana göre sanatın güzel bir dalı. Duyguları ifade edebilen bir şey.”* (AT119-A-B). *“Yasakları kırmak ve kuralları çiğneme duygusu veriyor. Komik bir resim.”* (AT54-B). *“Grafiti.”* (AT55-B). *“Sokak sanatına daha çok benziyor. “Çöp dökme lan” yazısı güzeldi. Bu resmi odama asarım.”* (TT24-B). *“Yazılar ilgi çekici. Ters ve düz yazılar var.”* (TT140-B). *“Duvar yazıları ilgimi çeker. Atkı şovuna benziyor.”* (TT146-B). *“Sokak sanatı gibi duruyor.”* (TT34-B). B resmini tercih eden Almanya’da ve Türkiye’deki Türk öğrenciler kullanılan tekniği, grafiti ve kolaj şeklinde yorumlayarak beğenmişlerdir. Duvar yazıları, afişler ve posterlerle birlikte oluşturulan kompozisyon öğrenciler için çilgin ve daha modern gelmiştir. Kendilerine daha yakın hissetmişlerdir. 12-17 yaş dönemindeki öğrenciler için estetik incelemenin ana odak noktası sanatçıların oluşturdukları çalışmaları onların niçin ve nasıl ürettiklerini anlamaya başlamalarıdır. Bu odaklanmayla birlikte öğrenciler kendilerindeki sanatsal dışavurumu da geliştirmeye başlamaktadır. Öğrenciler gerçekçi çalışmalara ilgi duyarlar fakat onlar pek çok sanat eseri tarzını da değerlendirebilmektedir. Yetişkinler sanat çalışmalarını tasarım ilke ve elemanları yoluyla analiz edebilmektedir. Sanatçıların tarzlarını, medya ve kullanılan tekniği ve tarihsel dönemini tanımaktadır. Kişisel tarzlarını oluştururlar. Bu aşama süresince öğrenciler sanat eserini sanatçı gözüyle analiz etmeye başlamaktadır. Onlar karmaşık olan sanatsal faaliyeti anlamaya çalışırlar ve duygusal değerlerinin temelinde onları değerlendirirler (Simpson vd., 1998:57). *“Futbolcu var, kolaj olmuş, hatıra fotoğrafı var.”* (TT54-A). *“Duvar resmi yapmışlar.”* (TT135-A). *“Sportif bir mesajı var. Rengi ve karmaşıklığı iyi. Simgeler güzel.”* (TT139-A). *“Bir pankart olan duvar var. Orada müzik konserleri var ve çok karmaşık.”* (AT90-A). A resmini tercih eden Almanya’da ve Türkiye’deki Türk öğrencilere göre ise resmin pankart görünümünde olması, karmaşık görünmesi farklı durmaktadır.

4. 14. On Dördüncü Soruya Ait Bulgular ve Yorumlar



Tablo 61: Alman ve Türk Öğrencilerin Soru 14'te Batı ve Türk Sanat Eseri Tercih Dağılımları

		S14			X ²	P
		Türk Sanatı	Batı Sanatı	Toplam		
Grup	AA	f	130	18	9.824	.002
		%	47,1	81,8		
	TT	f	146	4	9.824	P<.05
		%	52,9	18,2		
Toplam		f	276	22		
		%	100	100		

Tablo 61 incelendiğinde Alman öğrencilerle Türk öğrencilerin estetik beğenilerini belirlemek amacıyla sunulan resimleri tercih etmeleri arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. ($X^2= 9.824, P<.05$)

14. soruyu toplamda 298 öğrenci cevaplamıştır. Soruyu cevaplayan Almanya'da yaşayan 148 Alman öğrenciden 130 öğrenci Türk sanatına ait eseri, 18 öğrenci ise Batı sanatına ait eseri tercih etmiştir. Toplamda 150 öğrencinin oluşturduğu Türkiye'de yaşayan Türk öğrenci grubundan 4 öğrenci Batı sanatına ait eseri, 146 öğrenci ise Türk sanatına ait eseri tercih etmektedir. Türk sanatına ait eserin tercih edilme oranlarına bakıldığında Almanya'da yaşayan Alman öğrencilerin % 47,1'inin, Türkiye'de yaşayan Türk öğrencilerin % 52,9'unun Türk sanatına ait olan eseri beğendiği gözlenmektedir. Batı sanatına ait eserin tercih edilme oranlarına bakıldığında da Almanya'da yaşayan Alman öğrencilerin % 81,8'inin, Türkiye'de yaşayan Türk öğrencilerin % 18,2'sinin Batı sanatına ait eseri beğendiği görülmektedir.

4. 14. 1. Almanya’da Yaşayan Alman ve Türkiye’de Yaşayan Türk Öğrencilerin Soru 14 Tercihlerini Etkileyen Temel Sebepler

Almanya’daki Alman öğrenciler ve Türkiye’deki Türk öğrenciler Soru 14 için kendilerine sunulan iki eserden birini tercih etmişler ve beğenme nedenlerini üç cümle ile yazmışlardır. Soruyu cevaplayan tüm öğrencilerin yazdıkları bu nedenlerden yola çıkarak Soru 14 için dört alanda tema oluşturulmuştur. Bunlar, duygusal yorumlama ve askerin duruşu, savaş ve Türk algısı ile Çanakkale; renkler ve net olma; geçmiş deneyim hatırlatma temalarıdır.

Tablo 62: Alman ve Türk Öğrencilerin Soru 14’te Tercih Nedenlerine Göre Dağılımları

		S14							
		Duygusal Yorumlama Askerin Duruşu		Savaş ve Türk Algısı Çanakkale		Renkler ve Net Olma		Geçmiş Deneyim Hatırlatma	
Grup	AA	f	%	f	%	f	%	f	%
		123	83	8	5,3	74	49,3	26	17,3
		120	80	84	56	20	13,3	47	31,3
	TT								

Soru 14’ü cevaplayan Almanya’da yaşayan 123 Alman öğrenci duygusal yorumlama ve askerin duruşu temasını, 8 öğrenci savaş ve Türk algısı ile Çanakkale temasını, 74 öğrenci renkler ve net olma temasını, 26 öğrenci geçmiş deneyim hatırlatma temasını beğeni gerekçeleri olarak sunmuşlardır. Almanya’daki Alman öğrencilerin Soru 14 için değerlendirme sonuçlarına bakıldığında duygusal yorumlama ve askerin duruşu teması % 83 oranında, savaş ve Türk algısı ile Çanakkale teması % 5,3 oranında; renkler ve net olma temasının % 49,3 oranında; geçmiş deneyim hatırlatma temasının % 17,3 oranında olduğu gözlenmektedir. Soru 14’ü cevaplayan Türkiye’de yaşayan 120 Türk öğrenci duygusal yorumlama ve askerin duruşu temasını, 84 öğrenci savaş ve Türk algısı ile Çanakkale temasını, 20 öğrenci renkler ve net olma temasını, 47 öğrenci geçmiş deneyim hatırlatma temasını beğeni gerekçeleri olarak sunmuşlardır. Türkiye’deki Türk öğrencilerin Soru 14 için değerlendirme sonuçlarına bakıldığında duygusal yorumlama ve askerin duruşu teması % 80 oranında, savaş ve Türk algısı ile Çanakkale teması % 56 oranında;

renkler ve net olma temasının % 13,3 oranında; geçmiş deneyim hatırlatma temasının % 31,3 oranında olduğu gözlenmektedir.

Soru 14 için tercih edilen eseri beğenme nedeni olarak öğrencilerin üç seçenekte belirttikleri cevaplardan en belirgin olanlar belirlenen temalara göre şöyle sıralanmaktadır:

Duygusal yorumlama ve askerin duruşu temasında resimler karşısında alınan tavır, askerlerin duruşundan kaynaklanan yardımseverlik, güç, acı ya da savaş gibi düşüncelerin anlaşılmasını sağlayan cümleler analiz edilmektedir. Bu analizde farklı ülkelerde yaşayan iki gruptaki izleyicilerin sosyolojik ve psikolojik anlamda verdikleri yanıtların da değişikliği gözlenmektedir. Bu alanın oluşmasını sağlayan öğrenci yanıtlarından en belirgin olanlar şöyle sıralanmaktadır: *“Adam yaralanan adamı bırakmamış, umudu kesmemiş arkadaşından, taşıyabiliyor.” (A128-A). “A resmini seçtim çünkü bir asker diğerini kurtarıyor. B resminde sanki adam o anda ölüyor gibi.” (A141-A). “B resmi kadar üzgün bir heykel değil. Yüz ifadeleri görünüyor. Diğer resim korkunç.” (A97-A). “Heykel ders veriyor, yardımlaşmayı anlatıyor.” (A99-A). “Askerlerin detayları ve üniformaları çok iyi. Arkadaşlık görünüyor. Yaralı ve yardım eden biri var. Yaralanan askeri taşıyan bir asker var. Heykel net, yüz çizgileri görünüyor. (acı, zorluk) çok iyi.” (A103-A). Heykel yardımlaşmayı gösteriyor. Zor anda bile yardımlaşmayı gösteriyor. Resim birine yardım etme gururu ve cesareti gösteriyor. Diğer resimde sanki yardım eden yaralıyı yarı yolda bırakmış gibi duruyor.” (A85-A). “Erkeğin yardım etmesi, daha güzel daha taş ve daha canlı.” (A114-A). “A resminde yardımlaşma gibi duruyor, diğer resimde sanki baskı gibi duruyor. Daha ince çalışmış.” (A63-A). Öymen (2010:346), Hume’un yardımlaşma olgusunu etik olarak değerlendirdiği kitabında, ahlaki erdemlerde yardımsever olmak ilkesinin diğer dinî kural ve yasalardan daha etkili ve vicdani bir olay olduğunu vurgulamaktadır. Ahlaki anlamda beğeni ölçütünün bu yöne kaymasını da gayet doğal bulmaktadır. Almanya’da yaşayan Alman öğrencilerin verdikleri cevaplarda Türk sanat eserinin fotoğrafı olan A resmini toplumsal açıdan değerlendirdikleri görülmektedir. Türk Tarihi açısından önemli olan bu heykel hakkında çok fazla bilgisi olmayan öğrencilerden bazılarının göre bu*

görüntü yalnızca yardımlaşma mesajı veren bir eserdir. Yardıma ihtiyacı olan yaralı birine yardım etmenin mutluluğunun yanında buradaki kurtuluş ve cesaret öğrencileri etkilemiştir. Ayrıca fotoğraftaki canlılık ve netlik öğrencilere güzel gelmektedir. Bu anlamda ayrıntıdan doğan heykeldeki yüz ifadesini seçebilme yoluyla resmin güçlü olmayı ve gücü iyi yansıttığı söylenmiştir. “-Güç- daha iyi yansıtılmış, güçlü erkek zayıf erkeğe yardım ediyor. Fakir-zengin zıtlığı ve güçlü-yaşlı zıtlığı iyi ifade edilmiş.” (A65-A). “Diğerini taşıyan adam kahramana benziyor. Taşıyan diğerine yardım ediyor. Gökyüzünden dolayı önemli duruyorlar. Evlere göre daha büyük duruyor.” (A71-A). “Heykel daha cesur duruyor. Savaşın ve kaybedişin gösterimi güzel. Adam yardım etmek istiyor. Yoldaşının ölmesini izlemek istemiyor.” (A73-A). Öğrenciler resimde güç ve cesareti sembolize eden durumları fark etmeye ve anlamlandırmaya çalışmaktadır. Zıtlıklardan yola çıkarak yapılan değerlendirmelerde eserdeki figürlerin durumu, bakışı, ölçüleri ve heykelin içinde bulunduğu ortam güç anlamında öğrencileri etkilemiştir. Askerin kucağında başka yaralı bir asker taşıması ve onu taşırken umutsuzluğun simgesi olan başını öne eğmek yerine göğe bakması kahramanlık olarak algılanmaktadır. “Kahramanca duruyor, umutsuz değil. Yardım edenin bakışları öne doğru, sadece düşmüş yoldaşına bakmıyor. Beraberliği görüyorsunuz. Birisi düşmüş diğeri taşıyor. Aslında büyük bir yük.” (A75-A). “Asker umutlu vücut duruşuna sahip.” (A30-A). Gökyüzünün görünmesi ve heykelin gökyüzüne doğru yüksekte durması da yine güç olarak algılanmış ve Alman öğrenciler bu eseri beğenmiştir. “Her şeye rağmen dimdik ayakta duruyor. Heykel daha sevimli metal materyal kullanılmış. Açık gökyüzü önünde özgürlük.” (A43-A). Kullanılan materyalin sertliği de figürün sahip olduğu gücün belirtisi olarak yorumlanmıştır. “İki adam da yaralı ama yine de gururlu, bir adam güçlü ve kararlı duruyor. Güçlü ve nüfuzlu duruyor.” (A49-A). Alman öğrencilere göre adamın duruşu gücü, gururlu ve kararlı duruşu simgelemektedir. Türk kahramanlığının simgesi olan bu heykeli Alman öğrenci adamın duruşundan gurur ve kararlılık duygularını hissetmiştir. “Savaşta ölmüş askerler var. Asker diğer ölmüş askeri taşıyor. Askerler yoldaş.” (A25-A). Askerleri yoldaş olarak niteleyen Alman öğrenci savaşta ölmüş askerlerin taşındığı yorumunu yapmıştır. Bazılarına göre ise askerler ölü değil yaralıdır ve gerçekçi olduğu için beğenilmiştir. “Daha gerçekçi, daha iyi bir bakış açısı, bana göre daha yapılandırılmış görüyorum. Asker ölü değil, ağır

yaralı gibi duruyor.” (A26-A). “İnsanlığı görüyorsun, kahramanca duruyor. Umudu temsil ediyor.” (A1-A). “Samimi duruyor. Yardımlaşmanın yansıtılma tarzı hoşuma gitti. Adam gururlu duruyor.” (A74-A). “Daha kahramanca, umut veriyor. Diğer resim depresyona sokuyor. Bu resim cesur, güzel his veriyor” (A87-A). A resmini tercih eden Alman öğrencilerin beğenisinin temelinde sosyolojik kazanımlar olduğu söylenebilir. İnsanlık, kahramanlık, umut, yardımlaşma ve samimiyet öğrencilerin beğenilerinde etkili olmuştur. “Bir insanın zayıflığı, yoksulluğu ve yüzünü örten kasktan dolayı beğendim.” (A15-B). “Askerlerin duruşu daha dramatik, daha üzüntülü.” (A33-B). “Dramatik, trajik, derin ve esaslı.” (A20-B). “İfadeli daha çok acı var, arkadaşlık gösteriyor.” (A112-B). B resmini tercih eden Alman öğrenciler bu heykeldeki dramatik, üzgün duruştan dolayı etkilenmişlerdir. Koyu renk tonları, heykelin öne eğik duruşu ve yüzündeki koyu lekeler karamsar bir durum hissettirmiştir. Bu durumdan etkilenen öğrenciler resmi beğenmişlerdir. Türkiye’de yaşayan Türk öğrenciler de heykelleri dostluk, vatan, millet sevgisi, dayanışma ve Mehmetçik olarak anlamlandırmakta ve bu yönde beğeni göstermektedirler. “Dayanışmaya iyi bir örnek.” (TT63-A). “Arkadaşının canını kurtarmaya çalışıyor. Daha samimi ve yıkılmayışının resmi.” (TT65-A). “Dostluk, millet sevgisi ve kahramanlık.” (TT117-A). “Çaresizliği göstermiyor. İnsanın başarabileceğine inandırıyor.” (TT33-A). “Mehmetçik arkadaşını kucağına almış. Heykel hoşuma gider.” (TT149-A).

Savaş ve Türk algısı ile Çanakkale temasında vatanın tarihsel geçmiş sürecinde yaşanmış ve öğrenilmiş olayların bıraktığı izler yoluyla algı ve beğenilerdeki değişim analiz edilmektedir. Türk ve Alman öğrencilerin vatan konusunda algıları, duyguları, savaş konusundaki duyarlılıkları verdikleri cevaplarla anlaşılmalı ve karşılaştırılmaya çalışılmaktadır. Bu alanın oluşmasını sağlayan öğrenci cevaplarından en belirgin olanları şu şekilde sıralanmaktadır: “Güzel, siyah, savaş.” (A69-B). B resmini tercih eden Alman öğrenci heykelin yüzündeki siyah lekeden dolayı bunu karanlık savaş olarak adlandırmakta ve beğenmektedir. “Ümitsiz değil, güzel duruş, güzel renkler.” (A45-A). “Tarihsel geçmiş, güzel gökyüzü.” (A55-A). “1. ve 2. Dünya Savaşı’ndaki ölenleri anmak için beğendim.” (A12-A). “2. Dünya Savaşı, kurtarma, yaralanma (Zweiten Weltkrieg, Verwundung).” (A13-A). A resmini

beğenen Alman öğrencilere göre bu eser İkinci Dünya Savaşı'nı anlatmakta ve savaşta yaşanan kurtarma, savaşma olaylarını canlandırmaktadır. Alman öğrenciler Türk kültürünü ve askerini yansıtan bu heykel hakkındaki fikirlerini kendi tarihlerinde öğretilen bazı durumlara uyarlayarak beğenilerini göstermişlerdir. Türkiye'de yaşayan Türk öğrencilerin A resmini değerlendirmedeki vatan, kahramanlık ifadelerinin daha güçlü olduğunu görmek mümkündür. Cevaplarında daha etkileyici ve coşkulu bir anlatım vardır. Vatan sevgisi yoğun olarak hissedilmektedir. *“Kahraman Türk askerinin nasıl arkadaşına canı pahasına yardım ettiğini anlatıyor.”* (TT64-A). *“İman gücüyle arkadaşını taşıyor. Cephede kurşunlar içindeler.”* (TT66-A). *“Daha duygulu, daha çok Kurtuluş Savaşı'mıza benziyor.”* (TT69-A). *“Savaşın acı yönlerini tekrar tekrar hatırlatıyor. Bu ülkenin denizlerinde su değil kan aktığını hatırlıyoruz. Çünkü arkadaşlık bağlarının gücünü görüyoruz.”* (TT74-A). *“Savaşın derin yaralarını taşıyan bir heykel.”* (TT75-A). *“Bir Türk'ün düşmanı da olsa bir insana yardımcı anlatıyor. Türklük duygularımı kabartıyor. Kendime güvenim geliyor.”* (TT78-A). *“Tarihimizde bu resmin çok önemli bir yeri vardır. Bizim tarihimizde çok derin bir anlamı vardır.”* (TT104-A). Tavin (2009b), görüntülerin bilginin yapılandırılmasında önemli rol oynadığını ifade etmektedir. Ayrıca bilgiyi anında transfer etmek, değerleri ve inançları güçlendirmek veya siyasi eylem ya da seferberlik ilan etmek gibi nedenlere hizmet edebilmektir. Dolayısıyla çevremizi saran görüntüler, imgeler bireysel kimliklerin oluşumunu ileri düzeyde etkilemektedir. İnsanların duygularını etnik köken, ırk, milliyet, cinsellik, arkadaşlık, aile yaşamı, bağımsızlık, vatandaşlık gibi konularda harekete geçirebilmektedir. (Aktaran: Mamur, 2012: 2150). *“Askerin merhamet gücü. Vatan sevgisi. Kardeşlik anlatılmış.”* (TT110-A). Tarihte Türk halkını derinden etkileyen ve Türkler için önemi olan savaşın izlerini canlandıran bu eserin Türklük ve vatanseverlik duygularının yoğun bir şekilde ortaya çıkardığı öğrencilerin cevaplarından anlaşılmaktadır. Bu ülke bağımsızlığı için kan aktığı, bu savaşın iman gücüyle kazanılması, askerlerin vatani kurtarmak uğruna yaptıkları fedakârlıklar ve birbirlerine olan bağlılıklarını dile getiren ifadeler Türk öğrencilerin birikimlerinin ve eğitimlerinin sonucunda oluşmuştur. Türkiye'de yaşadıkları için bu öğrenciler, Türk kültürü ve Türk tarihini içeren bilgi yoğunluğu içerisinde yetişmişlerdir. Bu anlamda

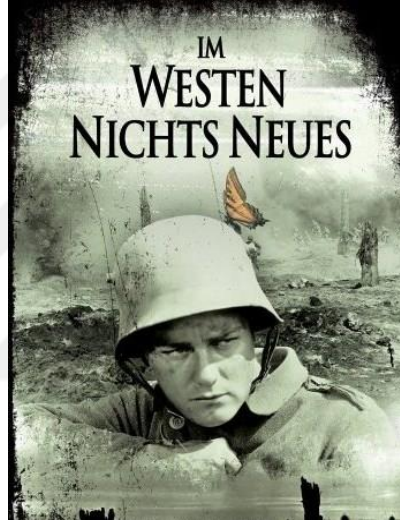
kazandıkları vatan sevgisindeki güç, diğer grup öğrencileriyle karşılaştırıldığında daha fazla hissedilmektedir.

Renkler ve net olma temasında heykellerin buldukları mekânda çekilmiş fotoğrafları üzerinden değerlendirme yapılmaktadır. Bu temada Alman ve Türk öğrenciler resimlerin sahip oldukları renklerden, ayrıntılardan ve netliğinden etkilene durumlarına göre verdikleri cevaplar analiz edilmektedir. Bu alanı oluşturan Alman ve Türk öğrencilerin cevaplarından en belirgin olanlar şu şekilde sıralanmaktadır: *“Renkler güzel, bağlılığı hatırlatıyor. Daha çok hoşuma gitti (Die Farben sind schöner, Es erinnert nicht an Geborgenheit, Es Gefällt mir besser).”* (A118-B). B resmini tercih eden Alman öğrenciye göre renkler bağlılığı hissettirmektedir ve bu durum çok etkileyicidir. *“Akdeniz bitki örtüsü gibi duruyor, arka plan yeşil.”* (A14-A). *“Çanakkale’yi anımsatıyor. Renkler çok güzel. Canon’la çekilmiş.”* (TT123-A). A resmini tercih eden öğrencilerden biri olan Alman öğrenci heykeli bulunduğu ortama göre değerlendirmekte, ağaçların yeşil görünümünden dolayı daha sıcak bir ülke algıladığını ifade etmiştir. Bu çevresel tasarım öğrencinin hoşuna gitmiştir. Türk öğrenciye göre ise netlik önemlidir ve Canon makine ile çekildiğini belirten cümlesinde bunu ifade etmektedir. Mekânın Çanakkale’yi hatırlatması da onu etkilemiştir.

Geçmiş deneyim hatırlatma temasında öğrencilerin resimler üzerinde kendi yaşanmışlıklarını bulmaları yönündeki beğenileri incelenmektedir. Bu alanda verilen cevaplardan Alman ve Türk öğrencilerin deneyimlerindeki farklılıkların boyutları ve etkilendikleri olgular anlaşılmasına çalışılmaktadır. Milliyetçi duygular her milletin kendine has tarihsel geçmişi ile şekillenmektedir. Anımsadıkları ve algıladıkları kendi birikimlerinden esinlenerek ortaya çıkmaktadır. Ortaya çıkan bu temada öğrencilerin öğrenilmiş ya da bilinçaltındaki vatan sevgisi ile ilgili bazı hisler ve buna ait benzetmeler analiz edilmektedir. Bu alanda bu tema için verilen cevapların en belirgin örnekleri şunlardır: *“Army of Two’ ya benzettim.”* (A126-A). *“Bana bir filmi hatırlatıyor. Adamın en yakın arkadaşını savaştan kurtarışı (Erinnert mich an einen Film, wo ein mann seinen Besten freund aus den Krieg zu retten).”* (A139-A). *“Heykel, “im Westen Nichts Neues” (Batıda Yenilik Yok) filmini hatırlatıyor*

(Skulptur erinnert an im Westen Nichts Neues).” (A60-A). Remarque'den “im Westen Nichts Neues” (Batıda Yenilik Yok) adlı kitabı anımsadım.” (A40-A). Batıda Yenilik Yok, orijinal adıyla im Westen Nichts Neues, adlı film savaşın korkunçluğunu ve anlamsızlığını ele alan bir romandan uyarlanmıştır. Remarque, savaşlara katılan insanların bir kısmının bedenen öldüklerini, geri kalanların ise ruhen öldüklerini savunmaktadır bu romanında. Ona göre sonuçta, savaşlara katılan herkes ölür, bedenen ya da ruhen, kimse savaştan sağ çıkamaz. Remarque'ye göre savaşın gerçeği işte budur.

Resim 13: Im Westen Nichts Neues Film Afişi (“Sanal 10”, 2016)



A resmini tercih eden Alman öğrenciler bu heykeli savaşta yaşanan olayları anlatan bir filme benzetmişlerdir. *“Askerler oyunlardaki figürleri hatırlattı.” (A42-B). “Savaşın iyi bir şey olmadığını herkes için kötü bir şey olduğunu gösteriyor resim. Benim büyük büyük babamı hatırlattı. O da savaşta bacağını kaybetti. Bir de dedemi hatırlattı, o da omuzlarından vuruldu sonrasında yedi yıl yaşadı (Es zeigt der Krieg nicht gut schlecht und schlimm für alle war, Es erinnert mich an meinen Opa der im Krieg ein Bein verloren hat und an meinen Opa der in die Schulter geschossen würde, welchen ich aber noch 7 jahre lang kommte).” (A50-B). B resmini tercih eden Alman öğrencilerden bazıları için bu resim savaş içerikli bilgisayar oyunlarını anımsatmıştır. Bazıları için ise daha önce yaşanmış bir olayı hatırlattığı için etkileyicidir. Savaşta babasının bacağını kaybetmesi ve dedesinin omzundan vurulmasını hatırlaması öğrencide bu eserin etkileyciliğini artırmaktadır.*

“Çanakkale’de böyle şeyler vardı. Bana küçüklüğümde gittiğimiz bir geziyi anımsattı.” (TT131-A). “Çanakkale’ye gittiğimde buraya çıktım. Burası çok güzel. Hepiniz gidin.” (TT145-A). “İzlediğim bir film geldi aklıma.” (TT107-A). “Bana daha çok Kurtuluş Savaşı’nı ve Çanakkale Savaşı’nı hatırlattı. İnsanlığın ölmediğini bize gösteriyor. Her zaman için cesur yürekli insanlar oldukları gösteriyorlar.” (TT83-A). “A resminde bana Çanakkale’yi daha çok hatırlattı. A resminde yardımlaşma daha ön planda tarihimizi daha çok anımsattı.” (TT80-A). Türk tarihini yansıtan A resmindeki heykeli tercih eden Türk öğrenciler için bu eser Çanakkale Savaşını ve zaferini hatırlattığı için önemli ve değerlidir. Öğrenciler küçük yaşta Çanakkale’ye yaptıkları gezileri hatırlatmıştır. Öğrenciler bu heykelin tarihimizi yansıttığını ifade etmişlerdir. Milli duyguları uyandırdığı için bu eser, Türk öğrenciler tarafından etkileyici bulunmuştur ve beğenilmiştir. Ayrıca farklı bir kültürde yaşayan öğrencilerin kendi ülkelerindeki tarihi mekanlara olan duyarlılığına dikkat çeken Erişti (2011:40), kültürü, tarihi yer olarak kabul eden öğrencilerin saat kulelerine sahip olan Pamukkale, Çanakkale ve İzmir’i beğendiklerini ifade eden cümlelerini sıralamış ve bu mekânların kültürel algıyı güçlendirdiğini vurgulamıştır.

4. 14. 2. Almanya’da ve Türkiye’de Yaşayan Türklerin Soru 14 Tercihleri

Tablo 63:Almanya’da ve Türkiye’de Yaşayan Türk Öğrencilerin Soru 14’te Batı ve Türk Sanat Eseri Tercih Dağılımları

		S14			X ²	P
		Türk Sanatı	Batı Sanatı	Toplam		
Grup	AT	f	142	16	6.579	.010
		%	50,4	80		
	TT	f	140	4	6.579	P<.05
		%	49,6	20		
Toplam		f	282	20		
		%	100	100	100	

Tablo incelendiğinde Almanya’da yaşayan Türk öğrencilerle Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerin estetik beğenilerinde oluşan değişimde farklı bir kültürel ortamda yaşamının etkisi olup olmadığını belirlemek amacıyla sunulan resimleri tercih etmeleri arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. (X²=6.579, P<.05)

14. soruyu toplamda 302 öğrenci cevaplamıştır. Soruyu cevaplayan Almanya’da yaşayan 158 Türk öğrenciden 142 öğrenci Türk sanatına ait eseri, 16 öğrenci ise Batı sanatına ait eseri tercih etmiştir. Toplamda 144 öğrencinin oluşturduğu Türkiye’de yaşayan Türk öğrenci grubundan 4 öğrenci Batı sanatına ait eseri, 140 öğrenci ise Türk sanatına ait eseri tercih etmektedir. Türk sanatına ait eserin tercih edilme oranlarına bakıldığında Almanya’da yaşayan Türk öğrencilerin % 50,4’ünün, Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerin % 49,6’sının Türk sanatına ait olan eseri beğendiği gözlenmektedir. Batı sanatına ait eserin tercih edilme oranlarına bakıldığında da Almanya’da yaşayan Türk öğrencilerin % 80’inin, Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerin % 20’sinin Batı sanatına ait eseri beğendiği görülmektedir.

4. 14. 3. Almanya’da ve Türkiye’de Yaşayan Türklerin Soru 14 Tercihlerini Etkileyen Temel Sebepler

Soruyu cevaplayan tüm öğrencilerin yazdıkları bu nedenlerden yola çıkarak Soru 14 için dört alanda tema oluşturulmuştur. Bunlar, duygusal yorumlama ve askerin duruşu, savaş ve Türk algısı ile Çanakkale; renkler ve net olma; geçmiş deneyim hatırlatma temalarıdır.

Tablo 64:Almanya ve Türkiye’de Yaşayan Türk Öğrencilerin Soru 14’te Tercih Nedenlerine Göre Dağılımları

		S14							
Grup	AT	Duygusal Yorumlama		Savaş ve Türk		Renkler ve Net		Geçmiş Deneyim	
		Askerin Duruşu		Algısı Çanakkale		Olma		Hatırlatma	
		f	%	f	%	f	%	f	%
		132	82,5	55	34,4	51	31,9	47	29,4
		120	80	84	56	20	13,3	47	31,3
	TT								

Soru 14’ü cevaplayan Almanya’da yaşayan 132 Türk öğrenci duygusal yorumlama ve askerin duruşu temasını, 55 öğrenci savaş ve Türk algısı ile Çanakkale temasını, 51 öğrenci renkler ve net olma temasını, 47 öğrenci geçmiş deneyim hatırlatma temasını beğeni gerekçeleri olarak sunmuşlardır. Almanya’daki Türk

öğrencilerin Soru 14 için değerlendirme sonuçlarına bakıldığında duygusal yorumlama ve askerin duruşu teması % 82,5 oranında, savaş ve Türk algısı ile Çanakkale teması % 34,4 oranında; renkler ve net olma temasının % 31,9 oranında; geçmiş deneyim hatırlatma temasının % 29,4 oranında olduğu gözlenmektedir. Soru 14'ü cevaplayan Türkiye'de yaşayan 120 Türk öğrenci duygusal yorumlama ve askerin duruşu temasını, 84 öğrenci savaş ve Türk algısı ile Çanakkale temasını, 20 öğrenci renkler ve net olma temasını, 47 öğrenci geçmiş deneyim hatırlatma temasını beğeni gerekçeleri olarak sunmuşlardır. Türkiye'deki Türk öğrencilerin Soru 14 için değerlendirme sonuçlarına bakıldığında duygusal yorumlama ve askerin duruşu teması % 80 oranında, savaş ve Türk algısı ile Çanakkale teması % 56 oranında; renkler ve net olma temasının % 13,3 oranında; geçmiş deneyim hatırlatma temasının % 31,3 oranında olduğu gözlenmektedir.

Soru 14 için tercih edilen eseri beğenme nedeni olarak öğrencilerin üç seçenekte belirttikleri cevaplardan en belirgin olanlar belirlenen temalara göre şöyle sıralanmaktadır:

Duygusal yorumlama ve askerin duruşu temasında resimler karşısında alınan tavır, askerlerin duruşundan kaynaklanan yardımseverlik, güç, acı ya da savaş gibi düşüncelerin anlaşılmasını sağlayan cümleler analiz edilmektedir. Bu analizde farklı kültürlerde yaşayan Türk izleyicilerin sosyolojik ve psikolojik anlamda verdikleri yanıtların da değişikliği gözlenmektedir. Bu alanın oluşmasını sağlayan öğrenci yanıtlarından en belirgin olanlar şöyle sıralanmaktadır: *“Bir insana yardım ediyor. Hüzünlü düşünceler, onu hayatta tutmaya çalışıyor.”* (AT132-A). *“Kendi hayatını başka birisini korumak için feda eden bir insanı gösteriyor. Cesareti gösteriyor. Bir insanın başka insanlarla ilgilenebileceğini gösteriyor.”* (AT138-A). *“Kurtarıyor mu, öldürüyor mu? Bronzdan heykel, gerçek efsane.”* (AT153-A). *“A resminde adam yaralıya yardım edecekmiş gibi görünüyor. B resmi zorbaca göründü. A resminde çok ayrıntı var, bu durum titiz çalışıldığını kanıtlıyor.”* (AT160-A). Almanya'da yaşayan Türk öğrencilerden bazıları cesaret gösteren A resmindeki canlılığı, gerçekliği ve yardımseverliğin yansıtımını beğenmişlerdir. *“Hala savaşıyor. Umut veriyor. Kahramanca silahlar kullanılıyor.”* (AT116-A). *“Kimsenin yalnız*

birakılmaması gerektiğini gösteriyor. İnsan yardım ettiğinde gurur duyar. Kimseyi yalnız bırakmamalı.” (AT117-A). “Daha yardımsever, bana Osmanlı zamanını hatırlatıyor. Savaş var. Daha canlı renkler.” (AT118-A). “Çok hüzünlü, milliyetçi hisleri ortaya çıkarıyor.” (AT98-A). “Bana göre cesareti gösteriyor ve bana pes etmemem gerektiğini gösterdiği için. Resimde cesareti gördüğüm için beğendim.” (AT100-A). “B resminden daha çok güçlülüğü gösteriyor. Daha güzel ve büyük.” (AT63-A). “Adam meslektasını ölü olmasına rağmen bırakmadığı için beğendim. Çünkü yaşayanın acısı hissediliyor ve görülüyor. Buna rağmen devam ediyor. Çünkü durum çok özgüvenli.” (AT69-A). Resmi sosyolojik ve ahlaki yönden değerlendiren Almanya’daki Türk öğrenciler eserin milliyetçi, yardımsever, cesaret ve özgüven noktalarına dikkat çekerek beğenilerini ifade etmektedir. “Adam bir dostunu kaybetmişe benziyor. Muhtemelen kızgın ve üzgün adamın yüzü fark edilmiyor. Dostunu hâlâ kollarında taşıyor ve bırakmak istemiyor.” (AT70-B). “Arkadaşlığın ne kadar önemli olduğunu gösteriyor. Güçlülüğü gösteriyor. Savaşta hatıralar canlanıyor ve gri resim bana birisi öldüğünde hissedilen acıyı hatırlatıyor.” (AT141-B). “Diğerinden daha mutlu görünüyor. Arkadaşı tarafından taşınan bir şehit gibi görünüyor. Yardım fark ediliyor.” (AT143-B). B resmini tercih eden Almanya’daki Türk öğrencilerden bazıları diğer öğrencilerin A resminde hissettikleri yardımseverlik, dostluk, güç gibi duyguları bu heykel için de hissetmişlerdir. Arkadaşlığın önemini vurgulandığını ifade eden öğrencilere göre resim tarihte savaşlarda duyulan acının bir göstergesidir. Ayakta duran figürün yüzündeki karaltı kızgınlığı ve hüznü temsil etmekte, arkadaşını kaybeden insanın hissettiği duyguların yansıtımı olmaktadır. Asker ya da vatan sevgisi konularının dışında toplumsal açıdan değerlendirilme yapılan bir diğer açıklamaları da Almanya’daki Türk öğrencilerin A resmini tercih etme nedenleri arasında görmek mümkündür. “Resimde taşıyan kişinin diğer kişiye yardım ettiği görülüyor. Kötü gündeki arkadaşlığı gösteriyor.” (AT75-A). “Ayakta yani dayanıklı, sarsılmaz yapmışlar; farklı ırklardan askerler var.” (AT78-A). “Gururlu, diğer resim çok gıcık olmuş. Böyle fazlasıyla dramatik.” (AT39-A). “Çünkü o ölmüş arkadaşını taşıyabiliyor. Onun bakışında yas görünüyor. Yasına rağmen iki ayağının üzerinde duracak kadar güçlü görünüyor.” (AT7-A). “Yüz ifadesi anlamlı, askerlerin birbirine bağlılıklarını ve güçlüklerini ve yardımseverliklerini gösteriyor. Vücudunun duruşu çok anlamlı.” (AT8-A).

“Eskiden insanlar birbirine tutunuyordu.” (AT18-A). “Adam arkadaşına yardım ediyor. Ağaçlar özgürlük hissi veriyor. Heykel savaş hakkında çok şey söylüyor.” (AT20-A). Konusu arkadaş ve yardımlaşma, kötü gün dostluğu olarak nitelenen A resminde yaralı insana yardım etmek aynı zamanda güç göstergesidir. Eski dönemlerde insanların daha çok yardımlaştığı ve insanların birbirlerinden yardım isterken daha az çekindiği vurgulanmıştır. Yaralı olan insanı taşıyan yakını da olabilir ve bu durumda çok üzgün olmasına rağmen ayakta dik duran figürün umudu simgelediği yorumu yapılmıştır. “Ayakta duran adam umudunu yitirmemiş duruyor. Daha güçlü, kollarındaki adamın da bu durumda hâlen bir umudu var.” (AT26-A). “Yaralı adamı yerde bırakmayıp kucagında taşıyor. Rengi daha güzel, ayaktaki adamın duruşu kendine güvenini gösteriyor.” (AT29-A). “Daha güçlü etkisi var. Şerefli, memleketi anımsatan, vakarlı, gösterişli.” (AT35-A). “Güç ve azmi gösteriyor. Kendi vatanımıza yakın bir his veriyor.” (AT36-A). A resminde figürün dik duruşu kendine güvenen, şerefli, vakarlı ve gösterişli olarak anlamlandırılmıştır. Memleketi anımsatan, kendi vatanına yakın olma ifadesi askerin duruşu, kıyafetinden doğabileceği gibi çevredeki görünümünden, yeşil ağaçlardan ve gökyüzünden de bu his edinilmiş olabilir. Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerden bazıları A resminin yardımseverlik mesajı verdiğini ifade etmiştir. Yaralı askerin Türk olmamasına rağmen taşınmasını çarpıcı ve anlamlı bulmuştur. “Yardımseverlik ve kahramanlık anlatılıyor. Yine bizim ülkemize daha yakın.” (TT5-A). “A resmindeki askerin elinde yabancı asker var. Bu nedenle daha anlamlı.” (TT48-A). “Bir Türk’ün yardımseverliğini anlatıyor.” (TT49-A). “Türk askerini gördüm. Asker yardımcı oluyor. Anlamı çok büyük, hümanizmi yansıtıyor.” (TT25-A). “Mehmetçik, şehit askeri taşırken bile dimdik ayakta.” (TT3-A). “Arkadaşını taşırken belki onun ölü olduğunu biliyor ama yine de taşıyor. Taşıyan adamın başı yukarıda, gökteki bayrağımıza bakıyor.” (TT14-A). Türkiye’de yaşayan Türk öğrenciler A resminin değerlendirilmesinde Türk izlenimini ve milli duyguları daha güçlü şekilde ifade etmişlerdir. Gökyüzünde bayrak olmamasına rağmen “Adamın başı yukarıda, gökteki bayrağımıza bakıyor, Mehmetçik, şehit asker” gibi ifadelerinin kullanılması milliyetçi duyguların güçlü hissedildiği anlamına gelmektedir.

Savaş ve Türk algısı ile Çanakkale temasında vatanın tarihsel geçmiş sürecinde yaşanmış ve öğrenilmiş olayların bıraktığı izler yoluyla ve kültürel değişimin etkisiyle oluşabilecek algı ve beğenilerdeki değişim analiz edilmektedir. Türkiye’de ve Almanya’da yaşayan Türk öğrencilerin vatan konusunda algıları, duyguları, savaş konusundaki duyarlılıkları ya da değişimleri verdikleri cevaplarla anlaşılmaya ve karşılaştırılmaya çalışılmaktadır. Bu alanın oluşmasını sağlayan öğrenci cevaplarından en belirgin olanları şu şekilde sıralanmaktadır: “Çanakkale olduğu için ve Çanakkale’yi çok sevdiğim için. Diğer resim hoşuma gitmedi. Askerleri sevdiğim için bu resmi beğendim.” (AT126-A). “Türkiye’de (Çanakkale) bana bunu hatırlatıyor.” (AT131-A). “Çok sıkı bir arkadaşlık var. Çanakkale savaşını hatırlatıyor, vatancıyım.” (AT86-A). “Bizim zaferimizi gösteriyor. Bizim gururumuzu gösteriyor. Ne olursa olsun hepimiz birimiz için olduğunu gösteriyor.” (AT127-A). “Bana Çanakkale Savaşı’ni göstermesi, Türkiye’den olması, bir köşeye atılmaması ve doğanın bulunduğu yerin ortasında yüksek ve ayakta olmasını beğendim.” (AT9-A). Almanya’da yaşayan Türk öğrencilerin A resmi ile ilgili heykelin bulunduğu yer, anlattığı içerik ile ilgili bilgileri ve kaybetmedikleri milli duygularının olduğu anlaşılmaktadır. Çanakkale ve onun ruhunu kaybetmedikleri anlaşılan öğrencilerin A resmini beğenmelerindeki en büyük etken Çanakkale Zaferi’nin anlatılması ve asker figürünün kahramanca duruşudur. Askerin dik duruşu zafer, gurur ve birbirine kuvvetli bağlılığı anlatan bir görüntüdür. Heykelin önemli ve değerli olmasının hissettirilmesi de izleyicilerin hoşuna gitmektedir. “Bizim zaferimiz.” ifadesi tarihini sahiplenme, birlikte olma hissini ifade etmektedir. “Vatancıyım.” ifadesi milliyetçilik anlamında güçlü bir ifadedir. Çanakkale heykelini bir simge olarak kabul eden bu bakış açısıyla vatan, zafer duygularının canlandığı görülmektedir. Bu algıyı soyut sistem olarak gören Mardin (2014:51), şekil ve sembollerin birbiri ile olan ilişkilerini muhafaza etmelerini sağlayan unsurların, kültür ve onları taşıyan sembol sistemi olduğunu ifade etmektedir. Dil ve hilal, bayrak gibi kültür bakımından anlamlı şekiller sembollerin başında gelmektedir. Sembollerin anlamı üzerinde toplum içinde bir anlaşma olduğu için bunlar ortak bir anlama sağlarlar. Bu anlamadan biri, sembolün kişi tarafından algılanıp ona göre davranış geliştirmesidir. Bu davranış da eğilim, tercih, beğeni ya da beğenmeme gibi kendini gösterebilmektedir. “Daha cesaretli (savaş ruhu) daha açık, birliktelik.” (AT144-A).

“Savaş isteği, güçlülük, birliktelik.” (AT145-A). “Kahramanca, kurtarıcı, güven.” (AT149-A). “Bana savaşçıları hatırlatıyor. Gereksiz savaş için ne kadar insanın ölmek zorunda olduğunu gösteriyor, bu üzücü.” (AT153-A). A resmini tercih eden Almanya’daki Türk öğrencilerin bazıları ise eseri savaş ve savaşın toplumsal içeriği yönüyle ele almaktadır. Barışın daha önemli olduğunu, savaşın insanları üzücü ve yıkıcı etkiye sahip olduğunu vurgulayan öğrenciler savaş ruhu dedikleri cesaret duygusunun da güzelliğinden bahsetmişlerdir. B resmini tercih eden öğrenci de bu resmi aynı durumla değerlendirmektedir. “Savaşın ne kadar negatif bir şey olabileceğini gösteriyor, herkes ölebilir. Bu gereksizdir. İnsanlar, aileler parçalanıyor ve bu sadece devletlerin anlaşamamalarından kaynaklanıyor.” (AT119-B). “Arkadaşlığın ne kadar önemli olduğunu gösteriyor. Savaşta da insanların birbirine yardım etmesi gerekiyor acil bir durumda olduğunu fark etmemeli.” (AT17-A). Toplumsal yapının ve devlet yapılarının gördüğü zararı savaflara dayandıran öğrenci bu savafların gereksiz olduğunu ifade etmektedir. İnsanlar arasında gerçekleşen tüm olumsuzlukların nedeni savaflara dayandırılmıştır. A resminin beğenilmesinde eserin Türk kültürünü yansımasıyla ilişkili olması bazı cevaplarda belirgindir. “Heykel Türk hikâyesine ait olduğu için beğendim.” (AT58-A). “Arka plandaki gökyüzüyle güzel görünüyor. Bana Osmanlı İmparatorluğu’nun tarihini anlatıyor. Resimdeki adam diğerine göre daha kahramanca görünüyor.” (AT5-A). “Savaşta kaybedenlere rağmen güçlülüğü ve insanlığı simgeliyor. Osmanlı İmparatorluğu’nda bugün yaşamış insanlar için yaşamış askerler görüyorum. Bakış açısı bana şöyle bir şey diyor: “Bizden birkaç insanı öldürdünüz ama kaybetmeyeceğiz. Ülkemiz için hayatımızı kurban etmeye hazırız!” (AT37-A). A resminde heykelin görünümü, Türk kültürü ve Osmanlı tarihi ile ilişkili olduğu hakkında öğrencinin birikimi bulunmaktadır. Osmanlı İmparatorluğu’nun bugün yaşayan Türk milletinin rahat ve huzuru için o dönemde yaptığı fedakârlıkların önemli olduğu vurgulanmıştır. Öğrenci heykelin vermek istediği mesajı, milliyetçilik ruhunun etkisiyle coşkulu bir biçimde yazmıştır. Kendi duyguları üzerinden yorum yapan öğrenci, “ülkemiz” diyerek vatan duygusunu; “hayatımızı kurban etmek” sözüyle beraberlik ve fedakârlığı; “hazır olmak” ifadesiyle de vatani canını verecek kadar çok sevmeyi vurgulamaktadır. “Türklük.” (TT21-A). “Takım ruhunu anlattığı için sevdim. Milliyetçiliği anlattığı için, vatan, bayrak, özgürlük olduğu için seçtim.”

(TT30-A). *“Türk resmi (heykeli) olduğu için, fedakârlık yansıttığı için ve insanın savaşta da olsa insan olduğunu gösterdiği için bu resmi beğendim.”* (TT35-A). *“Milli duyguları kabartıyor. Daha anlamlı geliyor. Aşına olduğumuz bir heykel.”* (TT36-A). Türk olmak, vatan, bayrak, özgürlük gibi değerlerin Türk öğrencilerin bu resmi tercih etmesinde etken olduğu açıktır. Türk öğrenciler bu duygulara yakından aşına oldukları için hissettiklerini daha güçlü ifadeler kullanarak anlatmaktadır. *“Çanakkale’yi anımsatıyor. Gazi taşıyor. Çanakkale’nin nasıl kazanıldığını anlatıyor.”* (TT120-A). *“Çanakkale Savaşı’nda yapmış olduğumuz başarı. Bir askerimizin kanı yerde kalmasın.”* (TT122-A). *“Türk gücü, süper heykel, eski zamanlar.”* (TT125-B). *“Çanakkale geçilmez, Vatan bölünmez.”* (TT130-A). *“Kurtuluş Savaşı mesajı var. Heykeller çok anlamlı ve güzel. Gerçekçi yapılmış.”* (TT139-A). *“Çanakkale türküsünü hatırladım. Ağlayasım geldi. Bende değişik duygular uyandırdı.”* (TT140-A). *“Çanakkale.”* (TT50-A). *“Çanakkale Savaşı için verilen mücadele anlatılıyor. A resminde Türk dayanışması var.”* (TT51-A). *“Çanakkale Savaşı’ni anımsattı. Heykel yapımı güzel olmuş. Tüfek şekli yolumdan çekil der gibi bir heykel olmuş.”* (TT54-A). *“Ecdadım, yardımsever.”* (TT1-A). *“Çanakkale’ye gitmek istediğim için. Çanakkale geçilmez, vatan bölünmez, sözünü güzel anlatıyor. Yardım etmenin en güzel örneği.”* (TT146-A). Çanakkale Savaşı’nın etkileyici yönü öğrencilerin öncesinde öğrendikleri bilgilerle bütün halinde yorumlanmıştır. Türkiye tarihinde Kurtuluş Savaşı gibi önemli bazı olayların hatırlanması öğrencilerin beğenilerinde etkili olmuştur. Öğrenci A resminin Çanakkale türküsünü hatırlattığını belirtmiştir. Çanakkale türküsünü Türkiye’de yaşayan Türk öğrenciler diğer öğrencilere göre bu resimle daha çok bağdaştırmıştır. Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerin bu çağrışımı yaşamaları türküye daha çok aşına olmalarından kaynaklanmaktadır. Çanakkale’de verilen mücadele ve dayanışma A resminde görülen heykelde Türkler tarafından daha net görülmektedir. Ecdat kelimesini Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerin ilk olarak kullanması Türklerin kendi ülkelerinde ve kültürlerinde yaşamaları sonucunda elde ettikleri dil birikiminden kaynaklanabilir. Tarih derslerinde, günlük dilde ve büyüklerin anlattıkları hikâyelerde bu kelimeler ve anlatımlar öğrencilerin resmi yorumlarken kullandıkları sözcüklere etki etmektedir. *“Türklüğü simgeliyor. Geçmiş tarihimizden bir durum.”* (TT22-A). A resminin Türklüğün simgesi ve tarihi yansıttığı

düşünülmektedir. *“Türk askerini hatırladım. Savaş yapılmış gibi. Yardımlaşma hissi veriyor.”* (TT150-A). *“Çanakkale Zaferi’ni temsil ediyor.”* (TT9-A). *“Heykeller Çanakkale Savaşı’nı anlatıyor. Askerlerin çektiği zorluklar var. Duygulandım.”* (TT148-A). *“A resminde yardımlaşma bana göre daha samimi, sıcak. Tek kelime ile Türk askeri ve Çanakkale.”* (TT18-A). Resimde sadece kucağında asker taşıyan bir askerin görünümü vardır. Ancak öğrenciler bu resmi yorumlayarak değerlendirme yapmaktadır. Kurtuluş Savaşı ve Çanakkale Savaşı sürecinde Türkiye’nin aştığı zorlukları ve başardığı zaferlerin bilgisine sahip olan öğrenciler A resminde yansıtılan askerin anlattığı konuyu buna göre yorumlayabilmektedir. Tarihi anlatması ile etkileyici olan heykelin anlamını sahip olunan bilgi birikimine göre ortaya çıkarmaktadır. *“Çanakkale’de Anzak askerine yardım eden Türk askeridir. Savaş anında bile olsa yaralı askerine yardım ediyor.”* (TT10-A). Verilen cevaptan anlaşılacağı gibi öğrenci heykelin anlamı ve konusu hakkında ayrıntılı bilgiye sahiptir. Yaralı askerin Anzak askeri olduğu üniformalardaki farklılıklardan anlaşılabilir. Yaralı askerin başka millete ait olmasına rağmen taşınıyor olduğunun bilinmesi, öğrencinin Türk askerinin yardımseverliğinden etkilendiği ve bu nedenle resmi beğendiği anlamına gelir.

Renkler ve net olma temasında heykellerin buldukları mekânda çekilmiş fotoğrafları üzerinden değerlendirme yapılmaktadır. Bu temada Almanya ve Türkiye’deki Türk öğrenciler resimlerin sahip oldukları renklerden, ayrıntılardan ve netliğinden etkilenme durumlarına göre verdikleri cevaplar analiz edilmektedir. Bu alanı oluşturan Almanya ve Türkiye’deki Türk öğrencilerin cevaplarından en belirgin olanlar şu şekilde sıralanmaktadır: *“Güzel arka plan, açık renkler kahramanca resim.”* (AT158-A). *“Adam yaralıyı kollarında taşıyor. Asker saygıyı gösteriyor. Heykelin rengi güzel.”* (AT97-A). *“Arka plan uyumlu, duruş umut verici görünüyor. Üzüntü daha fark edilebilir.”* (AT48-A). *“Renklerin kullanımı çok iyi.”* (TT138-A). A resmini tercih eden Almanya’daki Türk öğrencilere göre B resmiyle karşılaştırıldığında renkler çok canlı, net ve arka planla uyumludur. Renklerdeki bu canlılık figürün gururlu ve kahramanca duruşuyla birleştiğinde umut hissini oluşturmaktadır. Yani heykel ve bulunduğu ortam arasındaki uyum etkileyicidir ve bu nedenle beğenilmiştir.

Geçmiş deneyim hatırlatma temasında öğrencilerin resimler üzerinde kendi yaşamışlıklarını bulmaları yönündeki beğenileri incelenmektedir. Bu alanda verilen cevaplardan Almanya ve Türkiye’deki Türk öğrencilerin deneyimlerindeki farklılıkların boyutları ve etkilendikleri olgular anlaşılmaya çalışılmaktadır. Milliyetçi duygular her milletin kendine has tarihsel geçmişi ile şekillenmektedir. Anımsadıkları ve algıladıkları kendi birikimlerinden ve içinde buldukları kültürel değişimden esinlenerek ortaya çıkmaktadır. Bu temada öğrencilerin öğrenilmiş ya da bilinçaltındaki vatan sevgisi ile ilgili bazı hisler ve buna ait benzetmeler analiz edilmektedir. Bazı durumlarda farklı kültürde yetişen insanlarda ait olduğu kültüre ve değerlerine açlık daha çok görülmektedir. Bu anlamda oluşturulan temada biraz da bu açlığın ve özlemin dile getirildiği duygular ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Bu tema için verilen cevapların en belirgin örnekleri şunlardır: “*Bana Çanakkale Savaşı’nı hatırlatıyor. Beni çok mutlu ediyor. Bana iki kişiyi hatırlatıyor. Arkadaşlığın çok önemli olduğunu bana gösteriyor. Bana Türkiye savaşını hatırlatıyor.*” (AT135-A). “*Türkiye’yi hatırlatıyor. Atatürk. Yardımsever bir resim.*” (AT68-A). “*Başarılı bir saat kulesi, paslanmış görünmüyor. Resimden çok çıkarım yapılabilir yani kendini o duruma koyabilirsin. Bana Çanakkale’yi hatırlatıyor (sehr erfolgreiche stadt uhr, man kann aus dem Bild mehr. Sich in die lage versetzen erinnert mich an Çanakkale).*” (AT43-A). “*Bir asker savaş arkadaşına yardım ediyor. Bana 1. Dünya Savaşı’ndaki Çanakkale Savaşı’nı hatırlatıyor. Çok cesur.*” (AT90-A). “*Bana Çanakkale olayını, Türkiye’yi ve Türk askerlerini hatırlattı.*” (AT101-A). “*Çok vatansever görünüyor. Kalbimde bir acı bırakıyor. Bana Türkiye’de vatani için savaşan askerleri hatırlatıyor. Gurur hissi veriyor. Hayatını bunun için ortaya koyan askerlere karşı gurur duyuyorum (Es sieht vier patriotischer aus, Es mir mein Herz schmerzt, Es erinnert mich an die soldaten in der Türkei die für ihr Land, was mir das Gefühl des stolz seins gibt stolz auf die soldaten die ihr leben da für geben).*” (AT52-B). “*Aklıma şehitler geldiği için beğendim adamın son anında yukarı bakması hoşuma gitti.*” (AT89-B). A resmini tercih eden Almanya’da yaşayan Türk öğrenciler için bu resim Türkiye’yi, Çanakkale Savaşı’nı hatırlatmıştır. Resim Çanakkale Savaşı’nı, zaferi, Türk askerinin kahramanlığını hatırlattığı için beğenilmiştir. Öğrenciler bu heykelin tarihsel yansıtımından etkilenmektedir. Ülkeye ait olan kahramanlık hikâyeleri, kazanılan zaferler ve bunları elde ederken yaşanan

sıkıntılar bir ülkenin manevi değerlerinin temelinde olan, hissiyata dayanan güzel duygulardır. Bu duyguları ortaya çıkaracak bir melodi, görüntü ya da hikâye insanı etkileyecektir. Bu nedenle kahramanlık türküleri, efsaneler, hikâyeler güzel duyguları yeniden hissettirdiği için her dönemde etkileyici olmakta ve beğenilmektedir. Heykelin yardıma ihtiyacı olan birini kucağında taşıyan figürü yansıtması yardımseverliği yansıtan etkileyici bir duygu yönünü daha ortaya çıkarmaktadır. “Çünkü bu Çanakkale Savaşı olduğu için. Bu bizim yardımsever ve güçlü olduğumuzu temsil eder (Weil das im Krieg von Çanakkale war, Das symbolischer, das wir hilfreich und stark).” (AT108-A). “Bana Türkiye’yi hatırlatıyor. Eski savaşlar, askerlerin yardımsever ve cesur duruşu, beden hareketi, cesaret (erinnert mich an die Türkei, hilfsbereit Geste das soldaten, mut).” (AT88-A). “Diğer resimde adam diğerini taşıyamazken A resminde adam diğer adamı kollarında taşıyor (Der Mann trägt den anderen Mann in einem Armen während der Mann im anderen Bild die andere Person).” (AT104-A). “Çanakkale’yi hatırlatıyor, gururları ve kanları yerde kalmıyor. Askerleri hatırlatıyor. Yardım edip yine arkadaşını orada bırakmayıp yine taşıdığını gösteriyor.” (AT53-A). A resmini tercih eden bazı öğrenciler için ilk olarak heykelde yansıtılan ve beğeni sağlayan konu yardımseverlik olmuştur. Toplumsal bir mesele olarak olaya yaklaşan bu öğrenciler Çanakkale’yi hatırlatması yanında askerin cesaretinin ön plana alınmasını da beğenmektedir. Bütün bu duygular farklı bir ülkede yaşayan öğrencilerin Türkiye özlemini dile getirmesi anlamında özel görünmektedir. Çünkü tüm bu yardımlaşma ve cesaret özellikleri Almanya’daki Türkler için sadece Türkiye ve Türk askerinde vardır. Bu özlem ve hayranlığın sonucunda da bu duyguları hissettiren esere karşı sempati ve beğeni oluşmaktadır. Bazı öğrenciler için ise yakınların başlarından geçen deneyimlerle beğenileri yönlendirebilir. Aile bireylerinin etkisiyle hatırlanan bazı deneyimler beğenide belirleyici rol oynayabilir. “Bana büyükbamı hatırlattı. Savaşı hatırlattı, çok üzücü (Es erinnert mich an meinem Ihr Opa, Es erinnert mich an den Krieg).” (AT94-A). Büyükbaba ve savaş konularının öğrenci için eski deneyimleri hatırlatıcı etkisi vardır. Aile içinde olan bazı deneyimlerin yanında okulda ve başka çevrelerde de öğrencilerin edindikleri deneyimlerin bu soru için beğeni oluşturduğu görülmektedir. “Derste bu konuyu görmüştük. Daha güzel bir sahne, kahramanca.” (AT34-A). “Çünkü bu olay gerçek. Bu heykeli Çanakkale’de

gördüm. Hüzünlü bir hikâye.” (TT135-A). “Çanakkale geçilmez. Burada küçüklük fotoğrafım var.” (TT39-A). “Gördüğüm anda bana yakın geliyor. Bizden bir görüntü.” (TT20-A). Çanakkale geçilmez, vatan bölünmez. Geçen yılki geziyi hatırlattı.” (TT138-A). Çanakkale’yi görmek, heykeli yerinde görmek, olayın gerçekte var olduğunu yerinde öğrenmek, sonrasında bu heykelle ilgili doküman ya da resim ile karşılaşıldığında bir sempati ve aşinalık sağlamıştır. Bu resimle ilgili yaşanan deneyimle A resmi, öğrencilere eski gezilerini ya da küçük yaşta çekilmiş bir fotoğrafı, hatırlatmıştır. Öğrencilerin kendilerine yakın bir görüntüyü farklı bir zamanda ya da ülkede karşılarında görmeleri heyecan uyandırmıştır.

4. 15. On Beşinci Soruya Ait Bulgular ve Yorumlar



Tablo 65: Alman ve Türk Öğrencilerin Soru 15’te Batı ve Türk Sanat Eseri Tercih Dağılımları

			S15			X ²	P
			Batı Sanatı	Türk Sanatı	Toplam		
Grup	AA	f	97	51	148		
		%	48,3	53,7	50		
	TT	f	104	44	148	.760	.383
		%	51,7	46,3	50		
Toplam		f	201	95	296		
		%	100	100	100		

Tablo 65 incelendiğinde Alman öğrencilerle Türk öğrencilerin estetik beğenilerini belirlemek amacıyla sunulan resimleri tercih etmeleri arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. ($X^2 = .760, P > .05$)

15. soruyu toplamda 296 öğrenci cevaplamıştır. Soruyu cevaplayan Almanya’da yaşayan 148 Alman öğrenciden 51 öğrenci Türk sanatına ait eseri, 97 öğrenci ise Batı sanatına ait eseri tercih etmiştir. Toplamda yine 148 öğrencinin oluşturduğu Türkiye’de yaşayan Türk öğrenci grubundan 104 öğrenci Batı sanatına

ait eseri, 44 öğrenci ise Türk sanatına ait eseri tercih etmektedir. Türk sanatına ait eserin tercih edilme oranlarına bakıldığında Almanya’da yaşayan Alman öğrencilerin % 53,7’sinin, Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerin % 46,3’ünün Türk sanatına ait olan eseri beğendiği gözlenmektedir. Batı sanatına ait eserin tercih edilme oranlarına bakıldığında da Almanya’da yaşayan Alman öğrencilerin % 48,3’ünün, Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerin % 51,7’sinin Batı sanatına ait eseri beğendiği görülmektedir.

4. 15. 1. Almanya’da Yaşayan Alman ve Türkiye’de Yaşayan Türk Öğrencilerin Soru 15 Tercihlerini Etkileyen Temel Sebepler

Almanya’daki Alman öğrenciler ve Türkiye’deki Türk öğrenciler Soru 15 için kendilerine sunulan iki eserden birini tercih etmişler ve beğenme nedenlerini üç cümle ile yazmışlardır. Soruyu cevaplayan tüm öğrencilerin yazdıkları bu nedenlerden yola çıkarak Soru 15 için beş alanda tema oluşturulmuştur. Bunlar, sürrealizm ve hayal gücü, renklerin görünüşü; neşe, özgürlük, üzüntü gibi duyguların yorumlanması; objelerin etkisi; olgu ya da olay hatırlatması, benzetim yapma temalarıdır.

Tablo 66:Alman ve Türk Öğrencilerin Soru 15’te Tercih Nedenlerine Göre Dağılımları

S15										
Grup	Sürrealizm Hayal Gücü		Renklerin Görünüşü		Neşe, Özgürlük, Üzüntü Gibi Duyguların Yorumlanması		Objelerin Etkisi		Olgu ya da Olay Hatırlatması, Benzetim Yapma	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
AA	67	44,7	78	52	65	43,3	98	65,3	34	22,7
TT	46	30,7	52	34,7	47	31,3	106	70,7	18	12

Soru 15’i cevaplayan Almanya’da yaşayan 67 Alman öğrenci sürrealizm ve hayal gücü temasını, 78 öğrenci renklerin görünüşü temasını, 65 öğrenci neşe, özgürlük, üzüntü gibi duyguların yorumlanması temasını, 98 öğrenci objelerin etkisi temasını, 34 öğrenci olgu ya da olay hatırlatması, benzetim yapma temasını beğeni gerekçeleri olarak sunmuşlardır. Almanya’daki Alman öğrencilerin Soru 15 için

değerlendirme sonuçlarına bakıldığında sürrealizm ve hayal gücü teması % 44,7 oranında, renklerin görünüşü teması % 52 oranında; neşe, özgürlük, üzüntü gibi duyguların yorumlanması temasının % 43,3 oranında; objelerin etkisi temasının % 65,3 oranında, olgu ya da olay hatırlatması, benzetim yapma temasının % 22,7 oranında olduğu gözlenmektedir. Soru 15'i cevaplayan Türkiye'de yaşayan 46 Türk öğrenci sürrealizm ve hayal gücü temasını, 52 öğrenci renklerin görünüşü temasını, 47 öğrenci neşe, özgürlük, üzüntü gibi duyguların yorumlanması temasını, 106 öğrenci objelerin etkisi temasını, 18 öğrenci olgu ya da olay hatırlatması, benzetim yapma temasını beğeni gerekçeleri olarak sunmuşlardır. Türkiye'deki Türk öğrencilerin Soru 15 için değerlendirme sonuçlarına bakıldığında sürrealizm ve hayal gücü teması % 30,7 oranında, renklerin görünüşü teması % 34,7 oranında; neşe, özgürlük, üzüntü gibi duyguların yorumlanması temasının % 31,3 oranında; objelerin etkisi temasının % 70,7 oranında, olgu ya da olay hatırlatması, benzetim yapma temasının % 12 oranında olduğu gözlenmektedir.

Soru 15 için tercih edilen eseri beğenme nedeni olarak öğrencilerin üç seçenekte belirttikleri cevaplardan en belirgin olanlar belirlenen temalara göre şöyle sıralanmaktadır:

Sürrealizm ve hayal gücü temasında resimde görülen ya da hissedilen obje, figür, biçim gibi resmi oluşturan elemanların hayal gücü ve sürrealist yapıda değerlendirilen cümleler analiz edilmektedir. Görüntülerin kurgusal yönünün gerçek üstü özellikler bakımından değerlendirilmesiyle ortaya çıkan cevaplarda izleyicilerin hayal gücü belirlenmiştir. Bu alanı oluşturan en belirgin öğrenci cevapları şu şekilde sıralanmaktadır: “*Fantastik hayatı yansıtıyor. Gerçek dışı olduğu belli, hayal, gemi, kelebekler, kalkış, hareket, yenilik ve özgürlük kelimelerini karşılıyor.*” (A65-A). A resmini tercih eden Alman öğrenci resimdeki bazı objelere değişik anlamlar yüklemektedir. Resimde hayal, gemi, kelebekler, kalkış, hareket, yenilik ve özgürlük kelimelerinin karşılıklarını resimdeki objelerden bulmaya çalışmaktadır. “*Gemi uçuğu için beğendim. Photoshop gibi ve gerçekçi.*” (A93-B). B resmini beğenen öğrenci de geminin havada olmasını şaşkınlıkla karşılamakta ve bunun photoshop olduğunu düşünmektedir.

Renklerin görünüşü temasında resimlerde bulunan renklerden duyulan his ya da farklı benzetimlerden dolayı edinilen yargı konusunda ortaya çıkan görüşler Alman ve Türk öğrenciler arasında analiz edilmektedir. Bu temada bilinçaltında oluşan algı ve beğenin ugradığı değişimler gözlenmek istenmiştir. Benzetim ve soyutlamalar yoluyla resimleri beğenen öğrenciler gerçek üstü olan görüntüleri değerlendirmektedir. Bu alanın oluşmasında dikkat çeken sunumlar şöyle sıralanmaktadır: *“Kitsch olmadığı için çimenin, gökyüzünün kontrastı daha uyumlu olduğu için. Resim sergilenen elementler ayrık olduğu için hepsi bir yerde değil. Uzaklık hissediyorum.” (A7-B). “Diğeri gibi kitsch değil.” (A17-B).* B resmini tercih eden Alman öğrenciler A resmini zevksiz denilen kötü çizim olarak nitelendirmektedirler. Sanatsal değeri olmayan eser olarak nitelendirilmeden kitsch olduğunu söylemek eserdeki renklerin canlılığından kaynaklanıyor olabilir. Ancak canlı renkler sadece kötü resimlerde olmaz. Buradaki kitschten kastedilen tuhaf görünen, gerçekle ilgisi olmayan görüntüye sahip olmaktır. Resimdeki soyutlamaları öğrenci kitsch olarak isimlendirmiş ve diğer resmi beğenmiştir.

Neşe, özgürlük, üzüntü gibi duyguların yorumlanması temasında resimlerin gerçek üstü görünüşleri ya da anlattıkları hikâyeler bakımından elde edilen duygunun çeşidini görmeye yönelik analiz yapılmıştır. Bu alanı oluşturan en belirgin öğrenci cevapları şu şekilde sıralanmıştır: *“Sevinç yansıtıyor. Sanki insanlarda umut varmış gibi görünüyor.” (A51-A). “Geminin yelkenleri kelebeklerden oluşuyor. Bende güzel hisler uyandırıyor. Çünkü güzel hayvanlar ve dikkat çekiyorlar. Bana yaz mevsimini hatırlatıyor. Güzel bir liman şehrinde olması sakinleştiren bir etki yaratıyor.” (A53-A). “Özgürlüğü hatırlatıyor. Kelebekleri severim.” (TT123-A).* A resmini tercih eden Alman ve Türk öğrencilere göre bu resim farklı ve güzel hisler uyandırmaktadır. Kelebeklerden dolayı özgürlük hissi uyandırmakta ve renklerden dolayı da güzel bir yaz mevsimini hatırlatmaktadır. *“Huzur var. Her şeyden uzak bir ev, gürültüden streten her şeyden uzak olduğu için onu beğendim.” (TT70-B). “Hafiflik var resimde, komik. Sen de orada olmak isterdin.” (A108-A). “Resmi görünce aklıma yalnızlık geldi. Paraşütün olması ilgimi çekti.” (TT107-B).* B resmini tercih eden Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilere göre ise yalnız bir yerde tek bir ev olması sakinlik ve huzur hissettirmiştir. Stresten ve her şeyden uzak görünüyor. Bazı

öğrenciler resmi komik ve bu nedenle hafif olarak düşünürken bazı öğrenciler de yalnızlık hissini uyandırdığını düşünmüştür. Farklı obje olması nedeniyle paraşüt farklı ve güzel gelmiştir.

Objelerin etkisi temasında resimde yer alan objelerin özelliklerinden dolayı hissedilen duygu yoğunluğu analiz edilmektedir. Duygu yoğunluğunu çözerken öğrencilerin içinde buldukları çevresel şartların da psikolojik olarak nasıl etkilediği de anlaşılmaya çalışılmaktadır. Bu alanı oluşturan öğrenci cevaplarından en belirgin olanlar şu şekilde sıralanmıştır: *“Yaz, gerçek dışı cennet, eğlence, mutluluk, huzurlu, komik gülümsedim.”* (A25-A). *“Daha dışavurumcu, tatili temsil ediyor. Trenleri seviyorum.”* (A70-A). A resmini tercih eden Alman öğrenciler için resim mutluluk, huzur ve cenneti yansıtmaktadır. Dışavurumcu olduğu için dikkat çekici özellikte tatil vurgulanması öğrencinin hoşuna gitmektedir. *“Dünyanın batış gününü hatırlatıyor.”* (A39-B). Alman öğrenci, dünyanın batış günü gibi bir benzetme yapmaktadır. Eski, yıpranmış bir araba ve uzaklarda eski bir evin varlığı nedeniyle dünyanın batış günü gibi yorumlanmıştır. *“Yelkenler kelebekten, bulutlar çok hoş, bir yaz günü gibi.”* (TT95-A). Türkiye’de yaşayan Türk öğrenci resimde kelekelerin büyük ve gösterişli olması, bulutların görünümünden dolayı A resmini tercih etmiştir.

Olgu ya da olay hatırlatması, benzetim yapma temasında resimlerde görülen kompozisyon ya da olayların öncesinde yaşanmış bir olay hatırlatması ya da eskiden hatırlanan bir duruma benzetme nedeniyle sunulan beğenme ifadeleri analiz edilmektedir. Popüler kültür temaları ile daha çok ilgisi olan benzetimle yapıldığı ve daha çok bu açıdan beğenildiği görülmektedir. Bu alanı oluşturan cevaplardan en belirgin olanları şu şekilde sıralanmıştır. *“Berbat bir diziyi hatırlattı (the walking dead) Çok güzel çimen rengi, gemi gökyüzünde.”* (A40-B), diyen öğrenci B resmini sevmediği bir diziyi hatırlattığı için beğenmiştir. B resmini beğenen diğer öğrenci ise *“O gemi benim ve ben de kaptan Jack Sparrow’um. Bilgiler denizinde ufka açılıyorum. Fethedilmiş denizlerin korsanıyım ben.”* (TT74-B), diyerek Türkiye’de popüler olan Karayip Korsanları adlı filmi hatırladığını ifade etmiştir. *“Karayip Korsanları, çocuksu hayal gücüyle güzel.”* (A42-A). Alman öğrencinin ise A resmi

için aynı düşünceye sahip olduğu görülmektedir. Gemideki yelkenlerin kelebeklerden oluşması masal gibi görünmesini sağlamaktadır. Bu nedenle resmi tanımlarken rüya gibi ifadesini kullanmaktadır. “*Geminin yelkenleri kelebeklerden oluşuyor. Kelebekleri çok seviyorum. Renkler masalımsı görünüyor. Rüya gibi duruyor. Peter Pan Disney filmlerini hatırlattı.*” (A48-A). Peter Pan’ı hatırlayan öğrenci figürlerin fiziksel görünüşü nedeniyle Peter Pan’ın filmlerinden bir sahneyi hatırlamış olabilir. Karadağ’a (2004) göre, kitle medyası tarafından üretilen popüler konular genç insanların ve çocukların deneyimlerini öğrenmede önemlidir. Fakat görülen ya da gösterilen resimlerin tamamı masum değildir. Resimlerin çoğunluğu yaşamın kendisini yansıtmaz. Bunun yerine onlar, kurgusal anlamları yansıtırlar (Aktaran: Mamur, 2012:278). “*Bana üç silahşörleri hatırlattı. Fanteziyi ve kelebekleri seviyorum.*” (A126-A). Bir diğer Alman öğrenci ise “Üç Silahşörler” adlı filme benzetmiştir. Fanteziyi ve kelebekleri sevdiği için bu resmi beğenmektedir. “*Bir gezimi hatırlattı. Pek çok insanın olduğu boş yeşil alanın üzerinde olması geziyi hatırlattı.*” (A50-B). “*Bir kitabı hatırlattı. Doğa bana Cuxhaven (bir şehir)’i hatırlattı. Gökyüzü ve çimenlerin zıtlığı birbirine çok uyumlu.*” (A75-B). Verilen cevaplara göre öğrenciler daha öncesinde gittikleri bir mekânda, gezide ya da okudukları bir kitapta yaşadıkları deneyimlerden dolayı bu resmi kendilerine yakın hissetmektedir. Engin yeşil alanın olması öğrencilere bu hissi vermiştir. “*Yaşlı insanlara bakan (yemek, içmek) ve onları sandala taşıyan bir gemi. Hastalara yardım eden bir gemi.*” (A143-B). Yine B resminde öğrenci gökyüzünde olan geminin eski araba ve ev üzerinde uçarak geliyor gibi görünmesini fakir insanlara yardım olarak yorumlamış ve bu resmi sosyal açıdan etkileyici bulduğu için beğenmiştir.

4. 15. 2. Almanya’da ve Türkiye’de Yaşayan Türklerin Soru 15 Tercihleri

Tablo 67:Almanya’da ve Türkiye’de Yaşayan Türk Öğrencilerin Soru 15’te Batı ve Türk Sanat Eseri Tercih Dağılımları

		S15			X ²	P
		Batı Sanatı	Türk Sanatı	Toplam		
Grup	AT	f	120	38	1.256	.262
		%	53,6	46,3		
	TT	f	104	44	1.256	P>.05
		%	46,4	53,7		
Toplam		f	224	82		
		%	100	100		

Tablo incelendiğinde Almanya’da yaşayan Türk öğrencilerle Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerin estetik beğenilerinde oluşan değişimde farklı bir kültürel ortamda yaşamının etkisi olup olmadığını belirlemek amacıyla sunulan resimleri tercih etmeleri arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. ($X^2=1.256$, $P>.05$)

15. soruyu toplamda 306 öğrenci cevaplamıştır. Soruyu cevaplayan Almanya’da yaşayan 158 Türk öğrenciden 38 öğrenci Türk sanatına ait eseri, 120 öğrenci ise Batı sanatına ait eseri tercih etmiştir. Toplamda yine 148 öğrencinin oluşturduğu Türkiye’de yaşayan Türk öğrenci grubundan 104 öğrenci Batı sanatına ait eseri, 44 öğrenci ise Türk sanatına ait eseri tercih etmektedir. Türk sanatına ait eserin tercih edilme oranlarına bakıldığında Almanya’da yaşayan Türk öğrencilerin % 46,3’ünün, Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerin % 53,7’sinin Türk sanatına ait olan eseri beğendiği gözlenmektedir. Batı sanatına ait eserin tercih edilme oranlarına bakıldığında da Almanya’da yaşayan Alman öğrencilerin % 53,6’sının, Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerin % 46,4’ünün Batı sanatına ait eseri beğendiği görülmektedir.

4. 15. 3. Almanya’da ve Türkiye’de Yaşayan Türklerin Soru 15 Tercihlerini Etkileyen Temel Sebepler

Soruyu cevaplayan tüm öğrencilerin yazdıkları bu nedenlerden yola çıkarak Soru 15 için beş alanda tema oluşturulmuştur. Bunlar, sürrealizm ve hayal gücü,

renklerin görünüşü; neşe, özgürlük, üzüntü gibi duyguların yorumlanması; objelerin etkisi; olgu ya da olay hatırlatması, benzetim yapma temalarıdır.

Tablo 68:Almanya’da ve Türkiye’de Yaşayan Türk Öğrencilerin Soru 15’te Batı ve Türk Sanat Eseri Tercih Dağılımları

		S15									
		Sürrealizm Hayal Gücü		Renklerin Görünüşü		Neşe, Özgürlük, Üzüntü Gibi Duyguların Yorumlanması		Objelerin Etkisi		Olgu ya da Olay Hatırlatması, Benzetim Yapma	
Grup	AT	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
		57	35,6	66	41,3	81	50,6	106	66,3	53	33,1
		46	30,7	52	34,7	47	31,3	106	70,7	18	12
	TT										

Soru 15’i cevaplayan Almanya’da yaşayan 57 Türk öğrenci sürrealizm ve hayal gücü temasını, 66 öğrenci renklerin görünüşü temasını, 81 öğrenci neşe, özgürlük, üzüntü gibi duyguların yorumlanması temasını, 106 öğrenci objelerin etkisi temasını, 53 öğrenci olgu ya da olay hatırlatması, benzetim yapma temasını beğeni gerekçeleri olarak sunmuşlardır. Almanya’daki Türk öğrencilerin Soru 15 için değerlendirme sonuçlarına bakıldığında sürrealizm ve hayal gücü teması % 35,6 oranında, renklerin görünüşü teması % 41,3 oranında; neşe, özgürlük, üzüntü gibi duyguların yorumlanması temasının % 50,6 oranında; objelerin etkisi temasının % 66,3 oranında, olgu ya da olay hatırlatması, benzetim yapma temasının %33,1 oranında olduğu gözlenmektedir. Soru 15’i cevaplayan Türkiye’de yaşayan 46 Türk öğrenci sürrealizm ve hayal gücü temasını, 52 öğrenci renklerin görünüşü temasını, 47 öğrenci neşe, özgürlük, üzüntü gibi duyguların yorumlanması temasını, 106 öğrenci objelerin etkisi temasını, 18 öğrenci olgu ya da olay hatırlatması, benzetim yapma temasını beğeni gerekçeleri olarak sunmuşlardır. Türkiye’deki Türk öğrencilerin soru 15 için değerlendirme sonuçlarına bakıldığında sürrealizm ve hayal gücü teması % 30,7 oranında, renklerin görünüşü teması % 34,7 oranında; neşe, özgürlük, üzüntü gibi duyguların yorumlanması temasının % 31,3 oranında; objelerin etkisi temasının % 70,7 oranında, olgu ya da olay hatırlatması, benzetim yapma temasının % 12 oranında olduğu gözlenmektedir.

Soru 15 için tercih edilen eseri beğenme nedeni olarak öğrencilerin üç seçenekte belirttikleri cevaplardan en belirgin olanlar belirlenen temalara göre şöyle sıralanmaktadır:

Sürrealizm ve hayal gücü temasında resimde görülen ya da hissedilen obje, figür, biçim gibi resmi oluşturan elemanların hayal gücü ve sürrealist yapıda değerlendirilen cümleler analiz edilmektedir. Görüntülerin kurgusal yönünü gerçek üstü özellikler bakımından değerlendirilmesiyle ortaya çıkan cevaplarda izleyicilerin hayal gücü belirlenmiştir. Bu alanı oluşturan en belirgin öğrenci cevapları şu şekilde sıralanmaktadır: *“Kelebekli yelkenliden dolayı sürrealist görünüyor.”*(AT3-A). *“Burada kullanılmalarına rağmen kelebekleri severim, Bu fantezi gerçekten beni güldürdü.”* (AT6-A). *“Çünkü bir masal dünyasındaymış gibi görünüyor, bulutlar memnuniyeti yansıtıyor.”* (AT7-A). *“Sürrealist olması ve kelebeklerin yer alması nedeniyle beğendim.”* (AT9-A). *“Kelebeklerden dolayı sonsuzluk- uçmak.”* (AT13-A). *“Hayal gücü yüksek, daha fazla ışıkla çalışmış.”* (AT32-A). *“Fantezisi daha güzel, gerçekçi değil.”* (AT127-A). *“Çok gerçek dışı, bir fantezi filminde bir manzara.”* (AT111-B). *“Gökyüzündeki bir sarayı hatırlatıyor, hayal ülkesine ruhların seyahati.”* (AT122-B). *“Sıra dışı.”* (AT105-A). *“Bunun teması fantezi.”* (AT66-A). *“Masal dünyası, hayalsi bir etki yapıyor.”* (AT80-A). *“Derin anlam var, hayal gücü içeriyor.”* (TT7-B). *“Her ikisi de ütopyik, hayali.”* (TT13-A,B). *“Çünkü ben bunu beğendim, hayal gücü daha yüksek, yeşillikler üzerinde uçan bir gemi daha güzel ve heyecanlı, hayali.”* (TT18-B). *“Daha çok hayali.”* (TT33-A). *“Çok çok beğendim, Hayal dünyamı yansıtıyor.”* (TT41-B). *“Hayal gücü yüksek.”* (TT58-A). *“Tasarım ilginç, hayalperest.”* (TT84-A). *“Gerçek dışı.”* (TT89-B). Almanya’da yaşayan Türk öğrenciler ve Türkiye’de yaşayan Türk öğrenciler bu eserlerde gerçek dışı kurgulanmış durumları beğenmektedir.

Renklerin görünüşü temasında resimlerde bulunan renklerden duyulan his ya da farklı benzetimlerden dolayı edinilen yargı konusunda ortaya çıkan görüşler Almanya ve Türkiye’deki Türk öğrenciler arasında analiz edilmektedir. Bu temada bilinçaltında oluşan algı ve beğenin ugradığı değişimler gözlenmek istenmiştir. Benzetim ve soyutlamalar yoluyla resimleri beğenen öğrenciler gerçek üstü olan

görüntüleri değerlendirmektedir. Bu alanın oluşmasında dikkat çeken sunumlar şöyle sıralanmaktadır: “Resim çok açık, renkler de açık insanı sevindiren bir atmosfer var. Gemide olan kelebekler, gemiyi uçuracak gibi duruyor. Bulutlar da rüzgârın nereye doğru üflediğini gösteriyor. Bu durum uzağı anlatıyor.” (AT31-A). “Fantezi dolu olduğu için, renkler parladığı için beğendim. Çünkü resimde sevincin, neşenin duygusu hissediliyor.” (AT69-A). A resminde yer alan kelebeklerden oluşan yelkenli için uçacakmış hissini uyandırmaktadır. Bulutların şeklinden rüzgârın hissedildiği yorumu yapılmış resim fantezi dolu olarak nitelendirilmiştir. Renkler aynı zamanda canlılık, neşe ve sevincin temsili olmuştur. Bu nedenle Almanya’da yaşayan Türk öğrencilerden bazıları A resmini beğenmiştir. “İyimserliği vurguluyor.” (TT34-A). A resminde yer alan figürlerin duruşu nedeniyle iyimserlik ya da yardımseverliğin vurgulandığı düşünülebilir. “Özellikle bulutlar çok hoş. Bir iki insan haricinde kelebekler var. Suyun rengi hoş. Bir masaldan ya da çizgi filmde alınmış gibi. Çizgi filmleri çok severim.” (AT39-A). Resim çocuk resmi gibi. Masalımsı, güzel, cesur renkler.” (AT47-A). Renkler, bulutlar masal gibi gelmiştir. Bu nedenle çizgi film hatırlattığı için beğenilmiştir. “Köy yaşamı, sakin, barış, güzel, güçlü, sakin renkler (Ländisches Leben, Ruhig, Frieden, Schöne, starken, ruhige Farben).” (AT150-B). “Renkler hoş görünüyor ve sade.” (TT138-B). “Çim olan arazi insana huzur veriyor. Oyun alanı gibi. İnsanın içi enerji doluyor.” (TT150-B). B resmini tercih eden Almanya ve Türkiye’deki Türk öğrenciler için renkler güzel görünmektedir. Yeşil huzurun simgesi, karmaşık olmayan düz renkler de sakinliğin simgesi olarak kabul edilmiştir. Öğrenci resimde gördüğü küçük ve eski tarzdaki ev ve eski tipte bir araba olmasını köy hayatı olarak yorumlamıştır.

Neşe, özgürlük, üzüntü gibi duyguların yorumlanması temasında resimlerin gerçek üstü görünüşleri ya da anlattıkları hikâyeler bakımından elde edilen duygunun çeşidini görmeye yönelik analiz yapılmıştır. Bu alanı oluşturan en belirgin öğrenci cevapları şu şekilde sıralanmıştır: “Yumuşak bulutlar, yaşama sevinci.” (AT21-A). “Denizi seviyorum, sıcaklık ve yaz duyguları.” (AT27-A). “Emniyetin olması duygusunu veriyor. Özgür olmanın hissini veriyor. Harikalar diyarında olduğumu hissettiriyor. Rüyalarımın gerçek olabileceği ve istediğim her şeyi yapabileceğim bir yer.” (AT52-A). A resmini tercih eden Almanya’daki Türk

öğrencilere göre bu resimde deniz görülmektedir ve deniz sonsuzluğu simgelediği için beğenilmiştir. B resmi için de benzer hisleri taşıyan öğrencilerden bazıları da renklerden dolayı neşe ve özgürlük duygusunu duymaktadır. *“Uzak yeşil ve boş tarla daha özgür duruyor. Mavi araba ve çadır eğlenmek için bir gezi yapılmış gibi görünmüyor. Havadaki örtü rüzgâr anlamına geliyor. Daha özgür, problem yok.”* (AT70-B). Resimde uçan örtünün etkisiyle rüzgârın estiği yorumunu yapan öğrenci, resimde daha çok özgürlük duygusunu hissetmiş ve bu nedenle beğenmiştir. *“Özgürlük.”* (TT124-A). *“Özgürlük, yaz tatili.”* (AT91-B). Türkiye’de yaşayan Türk öğrenci için A resmi özgürlüğü ifade ederken Almanya’da yaşayan Türk öğrenci için B resmi özgürlük anlamını taşımaktadır. *“Kelebeklerden korkarım bu yüzden B resmi daha güzel.”* (AT88-B). *“Kelebekleri çok sevdiğim için, resme bayıldığım için. Mutlu bir hayalim gibi.”* (AT89-A). *“Kendini iyiliğe adanmış korsan gemisi. İnsanlar seviyor. Bir yaz günü.”* (AT90-A). Öğrencilerden bazıları kendi fobilerine göre beğenilerine şekil vermektedir. Cevaplara bakıldığında öğrencilerden bazılarının kelebekleri sevdiği için A resmini tercih ettikleri, bazılarının ise, kelebeklerden korktukları için B resmini tercih ettikleri gözlenmiştir.

Objelerin etkisi temasında resimde yer alan objelerin özelliklerinden dolayı hissedilen duygu yoğunluğu analiz edilmektedir. Duygu yoğunluğunu çözerken öğrencilerin içinde buldukları çevresel şartların da psikolojik olarak nasıl etkilediği de anlaşılmaya çalışılmaktadır. Bu alanı oluşturan öğrenci cevaplarından en belirgin olanlar şu şekilde sıralanmıştır: *“Kelebekler geminin hava ile hareketini gösteriyor. Yani bu resim insanı yeryüzünde ne olduğu hakkında düşündürüyor.”* (AT16-A). Kelebeklerden dolayı yeryüzünde hava, rüzgâr ve hareket olduğu yorumu yapılmıştır. Burada resimdeki her figür ya da objeye yeni anlamlar yükleyerek bu objelerin temsil ettikleri duygu açıklanmıştır. *“Bulutlar gücü temsil ediyor (Der Himmel ist frei und klar).”* (AT20-A), diyen öğrenciye göre bulutların belirgin oluşu güçlü olmayı temsil etmektedir. *“Kelebekler gemiye, daha doğrusu insanlara geri dönmesi için yardım ediyorlar. Çünkü yelkenleri yok.”* (AT113-A). *“Ön plandaki üç adam ejderhayı bindirmeye çalışıyor.”* (AT62-A). *“Gemi uçuyor ve diğer resimdeki kelebekleri sevmem.”* (AT34-B). Kelebeklerin gemiyi hareket etmesine yardım eden bir obje olarak görülmesi ve ejderha ile insanların ilişkilerini anlatan bir

kompozisyon içinde canlandırılması resmin biraz daha efsanevi yönünün düşünülüp beğenildiğinin göstergesidir. *“Uzak boşluk ve çevrenin terk edilmişliği hoşuma gitti. Bana paralel dünyaymış izlenimi verdi. Çünkü resim süzülen bir geminin altında ve bu yüzden dünya herkes için görünür değil, saydam değil. Çünkü insanlar sadece geminin üzerinde yani suda görebildikleri şey kadar görebiliyorlar.”* (AT37-B). Cevabını veren öğrencinin B resmi hakkında bakış açısı anlamında değerlendirme yaparken biraz hayal gücünü kullandığı anlaşılmaktadır. Dünyanın sadece insanın görebildiği kadar görülebileceği temasını anlayan öğrenci felsefe anlamında değerlendirme yapmıştır. B resmindeki sakinliğe ve boş alanlara dikkat çekilmektedir. Bu sessizliği yalnızlık olarak da yorumlayan öğrencilerden bazılarının da psikolojik anlamda resmi değerlendirdikleri gözlenmiştir. *“Gökyüzündeki gemi, ölümü hatırlattı. Huzur veriyor. Gökyüzünün mavi ve bulutsuz olmasını sevdim.”* (AT54-B). *“Bozulmuş, hurda arabaları severim. Uçan adalar da güzel. Gökyüzü güzel görünüyor.”* (AT108-B). B resmindeki sessiz ve sakin görünüm terk edilmiş hissini doğurmuştur. Ölüm ve huzur olarak adlandırılan resmin açık bir gökyüzüne sahip olması beğenilmiştir.

Olgu ya da olay hatırlatması, benzetim yapma temasında resimlerde görülen kompozisyon ya da olayların öncesinde yaşanmış bir olay hatırlatması ya da eskiden hatırlanan bir duruma benzetme nedeniyle sunulan beğenme ifadeleri analiz edilmektedir. Popüler kültür temaları ile daha çok ilgisi olan benzetimle yapıldığı ve daha çok bu açıdan beğenildiği görülmektedir. Bu alanı oluşturan cevaplardan en belirgin olanları şu şekilde sıralanmıştır. *“One Piece gibi. Korsan gemisi hakkında ve su hakkında yapılmış bir resim.”* (AT19-A). *“One Piece’i hatırlattı.”* (AT139-A). *“Kelebekler doğayı hatırlatıyor, doğanın eğlenceli özgürlüğü.”* (AT141-A). *“One Piece, özgür, havalı, hayal gücü dolu, net.”* (AT149-A). *“Jack Sparrow, kelebek ve gemi.”* (TT15-A). *“Memleketi anımsatan serin renkler, şekiller.”* (AT35-B). *“Bana Narnia adlı filmi hatırlattı.”* (AT55-A). *“Yazın deniz kenarını ve doğayı hatırlatıyor.”* (AT65-A). *“Korsan gemileri mükemmeldir. Korsan gemisinin farklı görünmesi hoşuma gitti. Karayip Korsanlarını hatırlatıyor.”* (AT92-A). *“Gemi bana Karayip Korsanlarını hatırlattı.”* (AT97-A). *Gemileri daha çok severim. Bana One Piece’i hatırlattı. Daha özgür görüyorum.”* (AT115-A). Bu alanda Almanya’daki ve

Türkiye’deki Türk öğrenciler popüler kültürün parçaları olan günümüzde gösterimde olan filmlerle bağlantı kurmaktadır. Popüler kültür ürünlerine benzetme yapılmasında korsanlara dikkat çekilmektedir. Bu fikir, gemi ve geminin çevresinde insanların yer almasından kaynaklanabilir. Öğrencilerden bazıları B resmini öncesinde yaşamış oldukları mekân ve olaylarla ilişkilendirerek beğeni nedenleri yazmışlardır. Bazı araştırmacılara göre popüler kültür ve popüler kültüre dayalı görsel kültür dünyayı yeniden şekillendirmektedir. Kitle iletişim araçlarının son derece yaygınlaşması ve yaygınlaşmaya devam etmesi ile popüler kültür öğeleri öğrencilere daha ilgi çekici gelmektedir (Hughes, 1998; Freedman, 1999; Freedman, 2003; Chapman, 2003; Aktaran: Erişti, 2010: 894). Yine Kaya ve Tuna, (2008:180-181) ilköğretim öğrencilerinin sosyalleşmesi sürecini medya kültürü bağlamında incelemek için yaptığı araştırmada, araştırmaya katılan öğrencilerin üçte ikisinin televizyon bağımlısı olduğunu ve sosyalleşme sürecinin önemli bir aşamasında bulunan çocukların medya iletişim araçları ile popüler kültür ürünlerinin yoğunluğu nedeniyle gerçeklerden uzaklaşma eğiliminde olduklarını vurgulamaktadır. “Gökyüzünde bir sarayı hatırlattı. Hayal ülkesinde ruhların seyahati.” (AT122-B). “B resmi Trabzon gibi görünüyor (B Bild aus wie Trabzon).” (AT102-B). “Güzel, renkli Türkiye’mi sevdiğim için.” (AT126-A). “Araba nostaljik duruyor (Das Auto strahlt Nostalgie aus).” (AT125-B). Alınan cevaplara göre Almanya’da yaşayan Türk öğrencilerin bazılarının A resmini güzel renkli Türkiye olarak yorumladığı; bazılarının da B resmini Trabzon’a benzeterek, arabadaki Türk izleri taşıyan nostaljik özellikte olduğunu düşündükleri için beğendikleri görülmektedir. Bu gruptaki Türk öğrencilerin memleket özleminden dolayı hem A hem de B resminde Türkiye’den bazı yerlere benzettikleri görülmüştür. Bu durum, öğrencilerin bakış açılarındaki farklılık ve sahip oldukları birikimden ileri gelmektedir.

BÖLÜM-V

TARTIŞMA

Bu bölümde izlenen yöntem sonucunda ulaşılan bulgular ve yorumlar, kavramsal çerçevede yer alan bilgiler ve diğer araştırmalardan elde edilen bulgular çerçevesinde tartışılarak değerlendirilmiştir.

Yapılan araştırmada Almanya ve Türkiye’de yaşayan Türk öğrenciler ile Almanya’da yaşayan Alman öğrencilerin estetik tercihleri arasındaki değişim ve bu değişimde etkili olan kültürel faktörlere yönelik bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Elde edilen bulguların ve yorumların tartışılması araştırmada önemli görülmektedir. Alanla ilgili yapılmış araştırmalardan elde edilmiş sonuçlar bu araştırmanın sonucunda elde edilen verilerle karşılaştırılarak değerlendirilmiştir.

Araştırmada öğrencilerin kişisel bilgi ve sosyal birikimleri hakkında bilgi almanın dışında 15 sorudan oluşan estetik tercihlerini anlamaya yönelik bölümden bulgular elde edilmiştir.

Araştırmada elde edilen en genel bulgu olarak öğrencilerdeki algı süreçlerinin farklılığını belirtmek mümkündür. Öğrencilerde algısal sürecin bilişsel aşamasına dair bulgular analiz edildiğinde görsel alanda sorgulama, bilgiye dayalı estetik tercihlerde bulunma ve kendilerine farklı gelen teknikler yoluyla beğenme durumlarının oluştuğu görülmüştür. Kişinin bir sanat eserine bakarken ne hissettiği genellikle fiziksel olarak görülmemektedir. Bu nedenle izlenen sanat eserinin kişinin kalbini nasıl etkilediği, onun hayal gücüne ne tür tesirleri olduğu anlaşılması için öğretmen, öğrencinin sözlerine, mimiklerine ya da sanat eserine karşı hevesliğine bakabilir. Araştırmada yapılan veri toplama sürecinde uygulanan yöntem ve sonuçların değerlendirilmesi Mamur’un (2009:234) belirttiği bu düşünce ile aynı doğrultudadır.

Araştırmada öğrencilerin kültür algılarıyla ilgili genel bir diğer bulgu öğrencilerin kültürü oluşturan öğelere olan algılarıdır. Öğrencilerin kültürü oluşturan öğelere belirtmiş oldukları ifadeler; tarihi eserler, kahramanlık sembolleri, geleneksel yemekler, düğünler, folklorik motifler, geleneksel giysiler, enstrümanlar, dil ve din

gibi ögelerden oluşmaktadır. Ünlü'nün (2012:87) yaptığı araştırmaya katılan öğrencilerin kendi kültürlerine ilişkin algılarına yönelik tanımlamalarında da farklılıklar görülmesine rağmen, öğrencilerin milli kültür kavramına yönelik ifadelerinin ortak bir paydada birleştiği görülmektedir. Bu ortak payda; Türkleri anlatan ve Türklere ait davranış, karakter ve yaşam tarzını ortaya koyan her şey milli kültürü ifade eder şeklinde tanımlanabilir. Bireylerin milli kültür algılarının oluşumunda, kültürel özelliklerin o topluma ait bir kimlik oluşturması etkili olabilir. Bahsedilen çalışma, öğrencilerin kültür konusunda genel olarak bilgilerinin olduğunu, ancak kültür kavramını geçmişle bağdaştırdıklarını ortaya koyması yönüyle bu araştırma ile benzerlik göstermektedir.

Araştırmada algı değişimini etkileyen şartlardan birinin de çok kültürlü bir ortam ve sosyal çevre olduğu sonucuna varılmaktadır. Multikültürel toplumlarda bulunan öğrenciler iki kültür arasında yaşamaktadır. İçinde buldukları yeni kültürü anlamının zorluklarının yanı sıra bu öğrenciler, ailenin geleneksel tavırlarından etkilenmektedir. Bazı durumlarda öğrenciler baskın olan kültürü daha çok hissetmektedir. Multikültürel toplumlarda farkındalık problemi, yeni ya da eski kültür yeterli oranda algılanmadığında ortaya çıkabilir. Öğrenciler dili çok iyi bilmelerine rağmen içinde yaşadıkları kültür ve ait oldukları kültür hakkında karmaşa yaşayabilmektedir. Geleneksel aile yaşamı ve baskın olan kültüre karşı sınırlandırılan kurallar diğer kültüre olan adaptasyonu daha da zorlaştırmaktadır (Lahti, 2007; Aktaran: Erişti, 2011:52). Almanya'da yaşayan Türk öğrencilerin içinde buldukları baskın kültürün etkisini biraz dengelemek için aile yaşantılarının daha çok geleneksel Türk kültürünün etkisinde olduğu gözlenmiştir. Aile bireylerinin bu konuda özellikle hassas davranmaları, çocukların Türk kültürünü yansıtan okul dışı etkinlik ve kurslara katılımının sağlanmasında görülmektedir. Evdeki görüş ve kuralların Türk kültüründeki gibi düzenlenip uygulanması, dini bayram ve gecelerin topluca gidilip camilerde kutlanması, ailelerin Türkçe kurslarına çocuklarını yönlendirmeleri çok kültürlü bir ortamda öz kültürünü kaybetmeme çabası olarak kabul edilebilir. Buna rağmen Almanya'da yaşayan öğrenciler, multikültürel bir çevrede yaşamakta ve multikültürel kültürün etkisi altındadır. Böylece onlar okulda arkadaşlarının, ailelerinin sağladığı kültürel farkındalığı sınırlı şekilde kazanırlar.

Kültürel kazanımı sınırlandıran bir diğer unsur da okuldaki kültürel çevre ve verilen eğitimidir. Multikültürel toplumlarda okul, yeni bir kültürel çevrenin öğrenciler tarafından kullanıldığı bir çevredir (Hyman et. Al. 2001; Aktaran: Erişti, 2011:52). Collins ve Sandell (1992) multikültürel olmanın genel başlığı altında toplanan dört farklı amacın olduğunu belirtmektedir. Bunlar, baskın olan kültürün değerlendirildiği ve öz olan kültürün basitçe göz ardı edildiği “multikültürel baskı”, çocukların ya da gençlerin birbirine kaynaştırmaya çalıştığı farklı kültürlerin en iyi parçalarını seçen “dönüşüm geçiren multikültürel” ve baskın kültür tarafından tehlikeli sayılan öğrencilerin kendilerini ait oldukları kültür yönünde geliştirmeye çalıştıkları “onarıcı multikültürel durum” olarak sınıflandırılmıştır (Aktaran: Blocker, 2004:196). Banks’in (1993) çalışmasına göre multikültürel eğitim, Batı kültürünün karşısında olan küçük bir kitleyi kurban eder. Multikültürel eğitim bölücüdür ve aynı zamanda geçici bir hevestir, demiştir. Belirli bir süreden sonra ve deneyimsel eğitimin uygulamalarından sonra bu yargının kesinlikle geçici bir heves olmadığı anlaşılmaktadır. Öğrencileri bölen bir girişim olduğuna inanılan multikültürel eğitimi açıklamak için Amerikan kültürünün pek çok farklı kültür kökeninden beslenmesi örneği sunulmaktadır (Aktaran: Blocker, 2004:197).

Multikültürel toplumların maruz kaldığı sonuçlardan ve araştırmanın bulgularından olan dil kullanma becerisindeki yetersizlik, kültürün algılanmasını sınırlandırmaktadır. Almanya’da yaşayan Türk öğrencilerin Almancası iyi olan öğrencilerin yanında dil problemi olan öğrenciler de mevcuttur. Almancayı anlama ve konuşmada sıkıntı yaşanabilmektedir. Aynı zamanda Türkçenin yeterli kullanılmaması ve Türkçe yayınların yeterli çeşitlilikte olmaması bu dilin de zayıflığını beraberinde getirmektedir. Bu anlamda Türkçeyi anlama ve yazmada yetersizlik burada yaşayan Türk öğrencilerin önemli bir problemi olmaktadır. Farklı etnik kökenden gelen öğrenciler multikültürel okullarda sadece ana dillerini kullanmakta zorluk çekmezler aynı zamanda ikinci dil olarak sosyal çevrelerinin dillerini öğrenmede de zorluk çekerler. Sonuç olarak bu problemler multikültürel toplumlarda görülen problemlerdir (Corson 1993; Cummins 1996; Wong-Fillmore, 1991; Aktaran: Erişti, 2011:53). Dil konusunda verilen bu bilgi ile araştırmada elde edilen bulguların aynı doğrultuda olduğu görülmektedir.

Araştırmada dinin öğrencilerin tercihlerinde belirgin etkisi olduğu bulgular arasında yer almaktadır. Alman ve Türk öğrencilerin dinsel sembol olan cami ya da başörtüsü gibi durumlara karşı hassas ve daha eğilimli oldukları görülmektedir. Dinsel duygu ve eğilimlerin, insan irade ve düşüncesinin ürünü olmayıp içgüdüsel bir eğilim olduğunu ifade eden Şeriati'ye (2008:44-45) göre dini duygu ve eğilim, dinlerin getirdiği bir şey olmayıp içgüdüseldir. Dinsel eğilim, insanın fitratı, yazgısı ve yapı taşında bulunan bir şeydir. Dinsel duygu sadece içgüdüsel değil aynı zamanda içgüdü'nün sonucu olan insan ruhunun ihtiyaç duyduğu bir şeydir. İnsanın kendisi dinsel duygulara muhtaçtır çünkü insan bu şekilde yaratılmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin kendi dinlerine olan eğilimlerini belirten cevapları ile bahsedilen bu yargılar arasında benzerlik görülmektedir.

Geçmiş deneyimin öğrencilerin tercihlerinde belirgin bir etkisi olduğu görülmektedir. Öğrenciler geçmiş yaşamlarından ya da içinde buldukları zamanda yaşadıkları deneyimlerini resimlerdeki figür, obje ya da olay yoluyla hatırlamışlar ve tercihlerini bu yönde kullanmışlardır. Dewey'in deneyimi kişisel bir varlık olarak kabul etmesinin yanı sıra kültür ve geleneklerin bir parçası olarak iletişim unsuru olduğunu savunması, her deneyimin eşsiz yani ilk olduğunu ve dönüşüme uğrayabileceğini ifade etmesi (Wickman ve Östman, 2002b, Aktaran: Wickman, 2006:69), öğrencilerin verdikleri cevaplar ve elde edilen bulgularla aynı doğrultuda görülmektedir. Coleman, Hartney ve Alderton'un (2013) sosyal hiyerarşi ile değişen ve toplumdaki topluma farklılık gösteren sosyal çevreye göre estetik algı ve beğenin değişmesi durumunun kültürle ilişkisini farklı örnekler sunarak göstermektedir. Simge bilimciler, tarihçiler ile popüler kültür izleyici ve uygulayıcıları tarafından incelenen insan merkezli analiz yoluyla insanların yaşadıkları çevreden, ışık, ses, dinsel havadan etkilenme süreçleri incelenerek yaptığı estetik beğeni çözümlemesi bu araştırmadaki bulgularla benzer niteliktedir. Geçmiş deneyimi algısal bir problem olarak değerlendiren Frixione (2011), zihne bağlı olarak gelişen kültürel içerik ve bu durumdan doğan farklı sanat formlarının bireysel algılandığını belirterek bu araştırmaya yön vermektedir.

Bu araştırmanın bulguları arasında öğrenci tercihlerini etkileyen diğer bir unsurun da görsel kültürden etkilenme olduğu görülmektedir. Teknolojinin ilerlemesi, sanal ortamların yaygınlaşması ve çeşitliliği araştırmaya konu olan yaş aralığındaki öğrencilerin dikkatlerini çekmekte ve algılarını bu yönde geliştirmektedir. Araştırmada öğrenciye sunulan resimlerdeki figür, mekân ya da olayları günümüzde bilinen film, çizgi film, animasyon ya da kahramanlara benzetiminden kaynaklanan tercihlerin olması bu değerlendirmeyi yapmamızı sağlamıştır. Daha önce yapılan çalışmalarda çocuk ve gençlerin görsel resimlerin etkisi altında olduğu belirtilmektedir. Görsel kültürde pedagojik çalışmalar görsel kültürü genellikle inceleme, girişim ve değerlendirme hakkındadır (Mitchell 2002, Duncum, 2002, Tavin, 2003; Aktaran: Mamur, 2012:278). Mamur'a (2012:278) göre de özellikle görsel kültür görsel sanat eğitiminin içine dâhil edilmelidir. Bununla ilgili bazı çalışmalar farklı eğitim kurumlarında görsel kültür uygulamalarını iletmektedir. Öğrenci çizimlerinde kültürel izlerin mutlaka olduğunu belirten Wilson'a (2004:321) göre her genç öğrencinin ürettiği görsel el yapımı eserler kültürle çevrelenmiş bir üründür. Johannes isimli Alman bir öğrencinin çizdiği bir resimden örnekler sunan Wilson (2004:321), öğrencinin 16.yy'da İtalyan bir sanatçıya ait olan resmi yorumlayarak yeniden çizdiğini belirtmiştir. Bu durum tarihi bir eseri günün şartlarına uyarlama olarak değerlendirilmiştir. Öğrenci çalışmalarında görsel kültürden etkilenmenin her dönemde olacağı vurgulanmaktadır. İfade edilen bu yargı ile araştırmada vurgulanan öğrencilerin benzetimleri ve izlenimleri birbirini doğrular niteliktedir.

Yapılan araştırmada öğrencilerin büyük çoğunluğunun tarihsel değerler, sosyal olaylar, dil, din, kendi milletlerine ait kahramanlık olayları veya Atatürk, geçmiş deneyimler, kültürel objeler, enstrümanlar (bağlama gibi), popüler kültür gibi konulardan etkilenerek tercihlerde ya da beğenilerde buldukları gözlenmektedir. Özellikle Almanya'da ve Türkiye'de yaşayan Türk öğrenciler, tarihsel olayları ve kahramanlıkları hatırlatan unsurları, geleneksel kıyafetleri, dil, din ve geçmişlerinde hatırladıkları objeleri Türk kültürünün kültürel değerleri olarak kabul etmişlerdir. Erişti (2011:51), farklı kültürlerde yaşayan öğrencilerin çizimlerini incelediği çalışmasında öğrencilerin çoğunun tarihsel mekân, tarihsel el yapımı eserler,

gelenekler, geleneksel halk sporları, yemekler ve kıyafet çizimlerinin görüldüğünü ifade etmiştir. Farklı bir kültürde yaşayan Türk öğrencilerin pek çoğu bayram ve düğün törenlerini Türk kültürünün kalıcı konuları olarak kabul etmektedir. Bu öğrenciler Atatürk, geleneksel yemek ve bayrak sembollerini Türk kültürü olarak açıklamışlardır. Bu anlamda Erişti'nin (2011:51) çalışmasındaki sonuçlar, farklı kültürde yaşayan öğrencilerin yaklaşımları bakımından yapılan bu araştırma sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir.



BÖLÜM-VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde, izlenen yöntem sonucunda ortaya çıkan bulgu ve yapılan yorumlar değerlendirilerek araştırmanın temel amacını açıklayan ve geliştirilen önerilere yer verilmiştir.

6.1. SONUÇLAR

Bu araştırmada farklı kültürlerde yaşayan 12–17 yaş grubundaki Türk ve Alman öğrencilerin estetik tercihlerinde kültürün etkisi ve estetik beğeniye etkileyen faktörler belirlenmek istenmiştir. Bu çerçevede farklı iki kültürde yaşayan ve eğitim alan öğrencilerin estetik beğenilerine kültürün etkisi ve beğenilerinde oluşan farklılıkları araştırmak amaçlanmıştır. Bu amaçla Türklerin yoğunlukla bulunduğu Almanya, Nürnberg’de multikültürel bir yapıya sahip olan üç Gymnasium okulundan 150 Türk ve 150 Alman öğrenci ve Türkiye’de üç Anadolu lisesinden 150 Türk öğrenci ile araştırmanın çalışma grubu oluşturulmuştur. Kişisel, sosyal birikimleri ile ilgili bilgi almayı amaçlayan iki bölüm ve estetik tercihlerini anlamaya yönelik 15 soruluk bir bölümden oluşan anket öğrencilere bir ders süresince uygulanmıştır. Araştırmadan elde edilen verilere göre şu sonuçlara ulaşılmıştır:

“Farklı kültürlerde yaşayan 12–17 yaş grubundaki Türk ve Alman öğrencilerin estetik tercihlerinde kültürün etkisi var mıdır?” sorusuna yanıt bulmak için anket formundan toplanan verilere göre Almanya’da yaşayan Türk ve Alman öğrencilerin Batı sanat eseri ve Türk sanat eseri arasındaki tercih durumları ile Türkiye’de yaşayan Türk ve Almanya’da yaşayan Alman öğrencilerin Batı sanat eseri ve Türk sanat eseri arasındaki tercih durumları değerlendirilmiştir. Buna göre aşağıdaki tabloda sorulara göre Türk sanat eseri ve Batı sanat eserini tercih eden öğrenci sayıları belirtilmiştir.

Tablo 69: Sorulara Göre Öğrencilerin Türk ve Batı Sanat Eseri Tercih Dağılımları

SORULAR	TÜRK SANAT ESERİ			BATI SANAT ESERİ		
	AA-80	TT-78	AT-82	AA-69	TT-71	AT-77
S2	AA-51	TT-56	AT-69	AA-98	TT-93	AT-90
S3	AA-27	TT-35	AT-31	AA-121	TT-115	AT-128
S4	AA-108	TT-107	AT-102	AA-41	TT-43	AT-43
S5	AA-95	TT-91	AT-82	AA-52	TT-53	AT-76
S6	AA-85	TT-73	AT-82	AA-61	TT-76	AT-75
S7	AA-20	TT-43	AT-37	AA-128	TT-107	AT-120
S8	AA-52	TT-89	AT-79	AA-97	TT-60	AT-79
S9	AA-50	TT-83	AT-64	AA-98	TT-67	AT-93
S10	AA-34	TT-94	AT-110	AA-114	TT-56	AT-47
S11	AA-94	TT-96	AT-119	AA-52	TT-52	AT-39
S12	AA-118	TT-98	AT-128	AA-25	TT-48	AT-28
S13	AA-55	TT-93	AT-90	AA-93	TT-51	AT-68
S14	AA-130	TT-146	AT-142	AA-18	TT-4	AT-16
S15	AA-51	TT-44	AT-38	AA-97	TT-104	AT-120

1.soru, renk ve formların kültürel sayılabilecek bazı şekillerin belirgin olduğu resimleri içermektedir. Bu soru için ankete katılan üç grup öğrencinin dağılımlarında birbirine yakınlık olduğu anlaşılmaktadır. Alman ve Türk öğrencilerden Batı sanatını tercih edenlerin yanı sıra Türk sanat eserini tercih ettikleri görülmektedir. Oranların birbirine yakın olmasında sembollerin fark edilememesinin yanında form ve renklerin yakınlığı ile canlılığının etkili olması düşünülebilir.

2.soru, Türk ve Batı kültüründen izler taşıyan natüremort konulu resimler içermektedir. Resimlerde zeminde bulunan beyaz örtü ve üzerindeki ayrıntılar, sürahideki geleneksel ve kültürel yapı, meyveler ve resme hâkim olan renkler ait oldukları kültürü yansıtan birer ipucu niteliğindedir. Bu ayırıcı noktaları Türk öğrencilerden bazıları fark etmiş ve buna göre tercihini belirtmiştir. Bu soruda Almanya'da ve Türkiye'de yaşayan Türk öğrencilerin çoğunluğunun Türk sanatına ait eseri daha çok beğendiği görülmektedir. Alman öğrencilerin çoğunluğunun ise Batı sanat eserini tercih ettikleri gözlenmiştir.

3.soru, çevreye ait kültürel özellikleri içinde barındıran peyzaj konulu resimlerden oluşmaktadır. Mekân-kültür ilişkisinden yola çıkılarak yaşanan çevrenin kültüre göre düzenlenmesi, yansıtılması ve algılanmasına yönelik eğilimler saptanmıştır. Soruda bulunan resimlerde ağaçların biçimi o yerin iklim şartlarından yola çıkılarak değerlendirilmiştir. Kayık ya da teknelerin biçimi, kulübenin görünümü birer kültür objesi olarak düşünülmüştür. Ankette bu soruyu yanıtlayan

öğrencilerden çoğu Batı sanat eserini seçmiştir. Türk öğrencilerin arasında da Türk sanat eserini beğenen en çok grup Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerdir. Alman öğrencilerden bazılarının Türk sanat eserini tercih etmelerindeki genel yaklaşım geleneksel Türk ve oryantalist yapıya ilgi duymalarından kaynaklanmaktadır.

4.soru, peyzajla birlikte figürlerin kültürel kıyafetlerinin de vurgulandığı resimleri içermektedir. Kıyafetler, bulunulan dönem ve tarihsel yapı anlamında bilgi vermektedir. Batı sanat eserinde bulunan figürlerin şapkaları ve beyaz renkli elbiseleri bazı öğrencilere klasik masalları anımsattığı için tercih edilmiştir. Ancak genel olarak bakıldığında Almanya’da yaşayan Türk ve Alman öğrencilerle Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerin çoğunluğu Türk sanat eserini tercih etmiştir.

5.soruda, kübizm akımının Türk sanatı ve Batı sanatındaki belirgin örnekleri olan resimler seçilmiştir. Resimlerde ait olduğu kültürü yansıtan ayrıntılar bulunmaktadır. Figürlerin üzerindeki elbise ve desenleri, fonda bulunan motifler ve semboller birer kültür yansıması olarak düşünülebilir. Ankete katılan üç grup öğrenci bu soruda ağırlıklı olarak Türk sanat eserini tercih etmiştir. Batı sanat eserini tercih eden Alman öğrencilerin bir kısmı, bu eserin Picasso’ya ait olduğunu bilerek tercih etmiştir. Almanya ve Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerin çoğu Türk sanat eserini beğenmiştir. Bu öğrencilerden bazıları figürün kıyafetindeki desenleri ya da fondaki motifleri Türk kültürü ile ilişkilendirerek bu tercihi yapmıştır.

Portre konulu olan 6.sorudaki resimler iki ayrı kadın portresini ele almıştır. Kültürel özellikleri sergileyen bu resimlerde figürlerin Batı kültürüne ait olan şapka, yelpaze, fular gibi objelere karşılık Türk kültürünü yansıtan geleneksel bir başlık görülmektedir. Bu soruda üç gruptaki öğrencilerin Türk ve Batı sanat eserini tercih etme sayıları birbirine yakın görünmektedir. Özellikle kız öğrenciler şapka, çiçek, yelpaze gibi unsurları daha çok beğenmiştir. Günümüzde kıyafetlerin ve giyim tarzlarının da küreselleşmesi, aynışması düşünüldüğünde geleneksel bir giysiyi beğenme durumu daha çok nostalji ya da oryantalist bir duygunun hissedilmesinden ileri gelebilir. Bu anlamda eserlerdeki figürlerin giyim tarzlarındaki farklılık kültürel anlamda fark edilmeyebilmektedir. Bu soruda Alman öğrencilerin çoğunluğu Türk

sanat eserini tercih etmiştir. Türk öğrencilerin Batı ve Türk sanat eserini tercih etme sayıları birbirine yakın oranlarda olmuştur.

7.soru, Almanya’da sanat dersi müfredat programında incelenen bir eser ile ona kompozisyon, renk ve konu bakımından eş değer olabilecek Türk sanatından benzer bir eser içermektedir. Figürlerin kıyafetlerindeki detaylarda kültürel izlerin olması nedeniyle tercihlerde farklılık olabileceği düşünülmüştür. Bu soruda dikkat çeken nokta, Alman öğrencilerin yanı sıra Türk öğrencilerin de büyük çoğunluğunun Batı sanat eserini tercih etmiş olmalarıdır. Eserdeki figürün arkası dönük ve zirvede duran hâli Türk öğrenciler için Atatürk’ü temsil etmiştir. Bu algıyla öğrenciler bu eseri beğendiklerini ifade etmişlerdir. Alman öğrencilerin bu resim hakkında sanat derslerinde öğrendikleri bilgiye sahiptirler. Bu anlamda eser onlara tanıdık ve güzel gelmiştir. Ayrıca üç gruptaki öğrencilerden bazıları için bu eser online oyunlardaki karakterlere benzediği için de tercih edilmiştir. Popüler kültür etkisi hissedilmiştir. Türk sanat eserini tercih eden daha az orandaki öğrenciler ise, kadın figürünün başındaki eşarptan, elbiseden ve ayakkabıdan Türk kültürünü hissetmiştir.

8.soruda, Almanya’nın tarihte yaşadığı savaş ve beraberinde gelen zor günleri anne ve çocuk üzerinden değerlendiren Kate Kollwitz’in bir eseri ve Türk kültüründe köy yaşamını yine anne ve çocuklar üzerinden işleyen Neşet Günal’ın eseri bulunmaktadır. Bu soruda Alman öğrencilerin çoğu Batı sanat eserini, Türk öğrencilerin çoğunluğu da Türk sanat eserini tercih etmiştir. Türk sanat eserinde kadın figürünün başörtüsü, çocuklarını arkadan desteklemesi, çocukların ellerindeki ekmek parçası, özellikle Türk öğrenciler tarafından geleneksel köy yaşamı, güçlü Türk kadını ve emek duygusu şeklinde algılanmıştır. Almanya’da yaşayan Türk öğrencilerin bu duygularda daha hassas oldukları gözlenmiştir. Alman öğrenciler ise Almanya’nın savaş anında insanların yardımlaşmasının güzel bir şey olduğu düşüncesiyle Batı sanatına ait eseri beğenmişlerdir.

9.soru, Batı ve Türk kültüründe çalışan işçileri konu edinen eserler içermektedir. Figürlerin giysileri, çalışılan mekân ve resmin geneline hâkim olan renklerden öğrenciler ait oldukları kültürü hissetmişlerdir. Bu soruda Alman öğrencilerin çoğunluğu Batı sanat eserini, Almanya ve Türkiye’de yaşayan Türk

öğrencilerin çoğunluğu da Türk sanat eserini tercih etmiştir. Türk öğrenciler resimde bulunan figürlerin kollarındaki kaslı görünümü “Türk Gücü” olarak yorumlamıştır. Ayrıca maden işçilerini Türkiye’deki maden işçileriyle bağdaştırarak bu eseri daha çok beğenmişlerdir. Alman öğrenciler ise, Türk sanat eserini ilerleme ve gelişim olarak yorumlarken Batı sanat eserini resme hâkim olan açık tondaki renklerden dolayı “umut” olarak nitelendirmiş ve bu eseri daha çok beğenmişlerdir.

10.soruda, resimlerin ait olduğu kültürü yansıtan dış mekândan görünüm alan eserler bulunmaktadır. Bu eserler kompozisyon, teknik ve konu olarak benzerlik göstermektedir. Kültür konusunda dinin etkisini ve dine eğilimi anlamaya yönelik olan bu sorudaki resimlerde cami ve şato ya da katedral objelerinden yola çıkılmıştır. Ayrıca figürlerin kıyafetleri de kültürel bir ayrımı ortaya koymaktadır. Bu soru için Alman öğrenciler çoğunlukla Batı sanat eserini tercih etmiştir. Almanya ve Türkiye’de yaşayan Türk öğrenciler ise ağırlıklı Türk sanat eserini beğenmiştir. Almanya’da bulunan Türk öğrencilerin cami figüründen dolayı beğeni göstermeleri İstanbul ve Türkiye’de bulunan camilere duyulan özleme ve dini duygulara dayanmaktadır. Alman öğrenciler ise Batı sanat eserinde görünen şatoyu buldukları şehirden bazı mekânlara benzeterek beğenide bulunmuşlardır.

11.soruda birbirine renk ve biçim bakımından benzer olan Türk ve Batı sanatından eserler görülmektedir. Geometrik formlardan oluşan resimlerin genel yapısından hareketle öğrenciler görünen figürleri ve şekilleri yorumlayarak tercihte bulunmuştur. Almanya ve Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerin büyük çoğunluğu Türk sanat eserini beğenmiştir. Bu beğenide resimdeki figürün Aşık Veysel’e benzetimi ve enstrümanın geleneksel Türk çalgısı olarak algılanması etkin görülmektedir. Öğrenciler, bu anlamda Türk kültür algısını yansıtmaktadır. Alman öğrencilerin çoğunluğu da Türk sanatını tercih etmişlerdir ancak Batı sanat eseri de onlar için fark edilir olmuştur. Alman öğrencilerin çoğunluğunun Türk sanatını tercih etmesinde şekiller, bir müzik aletinin oluşu ve kurgu etkili olmuştur.

12.soru, dinin figüratif içerikle ele alındığı Pop art örneği olan eserlere sahiptir. Öğrenciler figürlerin dinsel özellikler içeren ayrıntılarını fark edip değerlendirme yapmışlardır. Aynı zamanda resimde ön planda olan biçim, renk ilişkisi de

öğrencilerin beğenilerinde etkili olmuştur. Bu soruda Alman öğrencilerin çoğunlukla Türk sanat eserini tercih ettiği görülmüştür. Batı sanatını tercih eden öğrenciler de Andy Warhol'un eseri hakkında bilgi sahip oldukları için ve rahibe sembolünün kendi dinlerine ait bir karakter olması nedeniyle bu eseri seçmişlerdir. Dua eden rahibe figürünü dini açıdan ele alan öğrenciler melek, tanrı olarak anlam yükledikleri eseri ait oldukları dini yansıttığı için beğenmiştir. Almanya ve Türkiye'de bulunan Türk öğrencilerin de çoğunlukla Türk sanat eserini tercih ettiği anlaşılmaktadır. Batı sanat eserinde bulunan rahibe figüründen hoşlanmama ve ait oldukları dinin dışında bir özellik yansıtması nedeniyle Türk sanat eseri beğenilmiştir.

13.soruda duvar resmi görünümünde kolaj tekniğiyle yapılmış eserler görülmektedir. İki eser benzer gibi görünse de ayrıntılarda kültürel farklılıklar mevcuttur. Bu soruda kültür içerisinde dil faktörünün beğenide etkililiği ölçülebilir. Resimler ait olduğu kültürün dilinden ifadeler ve o kültürle özdeşleşmiş ayrıntılar içermektedir. Bu soruda Alman öğrenciler daha çok Batı sanat eserini tercih etmişlerdir. Tercih nedenleri arasında kullanılan tekniğin ilginç gelmesi yanında kullanılan kelimelerin kendi dillerine ait olması gösterilebilir. Almanya ve Türkiye'de bulunan Türk öğrencilerin çoğunluğu da Türk sanatına ait eseri beğenmişlerdir. Öğrencilerin günlük konuşma dilinde kullandıkları ifadelerin bazılarını resim üzerinde görmeleri onları heyecanlandırmıştır. Ayrıca Türk sinemasında klasik olmuş filmlerin ve sanatçıların afişlerinin burada görülmesi de öğrencilerin tercihlerini etkilemiştir.

14.soruda öğrencilere, Türk ve Alman tarihinde önemli olan savaş, kahramanlık ve milli duyguları uyandıran heykel örnekleri sunulmuştur. Alman tarihinde önemli olan savaşı anlatan heykeli Alman öğrenciler beğenmiştir. Bazı öğrenciler bu heykel hakkında bilgi sahibi olduğunu belirten tepkiler sunmuştur. Türk sanat eseri olan ve Türk kahramanlığını anlatan heykeli ise Almanya ve Türkiye'de yaşayan Türk öğrencilerin neredeyse tamamı tercih etmişlerdir. Özellikle Almanya'da bulunan Türk öğrencilerin bu eseri tercih etmelerindeki başlıca etmen kendi tarihlerinin kahramanlık hissettiren gösterişi ve vatan özlemidir. Ayrıca Türk sanat eserini bir yardımlaşma örneği olarak değerlendiren Alman öğrenciler, eseri

sosyolojik anlamda da beğenmişlerdir. Kahramanlık duygusunun dışında eseri hümanist bir yaklaşımla değerlendirmişlerdir. Ayrıca Türk sanat eserinde askerin ayakta yaralı askeri taşımasını insanlık ve umut olarak yorumlayan Alman öğrencilere göre bu eser Batı sanat eserine oranla daha kahramancadır.

15.soru, öğrencilerde soyut düşünme ve hayal gücünden yola çıkılarak algı ve ayırt etmeyi ölçme amaçlı resimler içermektedir. Türk sanatına ait resimde Türk köylerinde bulunan ahşap ev, gemi, eski bir araba bulunmaktadır. Batı sanat eserinde daha çok filmlerde görülen yapıda bir gemi bulunmaktadır. Öğrenciler bu resimleri değerlendirirken daha çok hayal gücü ve geçmişte yaşadıkları ya da gördükleri deneyimleri hatırlama ölçüsüne göre tercihlerde bulunmuşlardır. Bu soru için Alman öğrenciler, Almanya ve Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerin büyük çoğunluğu Batı sanat eserini tercih etmiştir. Özellikle kız öğrenciler resimde bulunan kelekleri fantastik bulmuş ve tercihini bu yönde kullanmıştır.

Araştırmanın ikinci alt problemini oluşturan, “Estetik beğeniyi etkileyen faktörler nelerdir?” sorusuna yanıt bulmak için anket formundan toplanan verilere göre Almanya’da yaşayan Türk ve Alman öğrencilerle Türkiye’de yaşayan Türk ve Almanya’da yaşayan Alman öğrencilerin Batı sanat eseri ve Türk sanat eseri arasında tercih yaparken hangi durumların ya da nedenlerin tercihlerde etkin olduğunu anlamak için öğrenci cevapları değerlendirilmiştir. Verilen bu cevaplara göre her soru için ağırlıkla cevap alınan alanlar tema olarak belirlenmiştir. Bu temalara göre değerlendirme ve sonuçlar elde edilmiştir.

Araştırmanın temelini oluşturan multikültürel yapıda estetik tercihlerin farklılaşması durumunda etkin olan şey multikültürel bir yapının var olma gerçeğidir.

Eşit estetik değerlere sahip olan farklı kültürlerin sanatsal farklılıklarına objektif olarak yaklaşırsak sanatsal mükemmelliğin göreceliliğini de kabul etmiş oluruz. Dough Blandy ve Kristin Congdon (1987:15; Aktaran: Blocker, 2004:190), sanatın ekonomik, ekolojik, politik ve kültürel görünüşünün eleştirilmesi gerektiğini düşünmektedir. Adrienne Hoard, değerlendirmenin her kültüre göre farklı standartlarının olduğunu vurgulamıştır. Christine Ballengee-Morris ve Patricia L.

Stuhr'a (2001) göre sanat eğitimi, politik olarak multikültürel yaklaşımın yeni bir sosyal yapılanmanın üzerine temellendirilmesi gerekmektedir. Deborah Mary-Michael Billings ise (1995) öğrencilerin kendi kişisel deneyimlerinde tematik ve konu odaklı yaklaşımın multikültürel sanat eğitimi içerisinde olması gerektiğini önermektedir (Aktaran: Blocker, 2004:190). Multikültürel toplumlarda ana problemlerden biri öğrencilerin etnik kökenleri hakkında negatif düşüncelere sahip olmalarıdır. Onların ait oldukları kültürden daha güçlü olan şeyin, içinde yaşadıkları kültür olması kaçınılmazdır (Bernhard et.al, 1998; Cummins, 1996; Diaz Soto, 1997; Aktaran: Erişti, 2011:53). Doğal olarak öğrenciler ya da gençler yeni kültürün bir parçası olmaya daha fazla isteklidir. Bu durum, onların ailelerinin asimile olmayı reddettiği bir durumdur (Wong-Fillmore, 1991; Aktaran: Erişti, 2011:53). Multikültürel toplumlarda iki farklı kültür içinde yaşayan bireyler için yeni kültürü anlamak ve buna alışmak zordur. Multikültürel bir toplumda yaşayan öğrenciler geleneksel kültür deneyimlerini aile içinde yaşamaktadır. Türkiye'de yaşayan Türk öğrencilerinin ailelerinde, okul hayatında, sosyal hayatta baskın olarak Türk kültürünü yaşıyor olmaları onların tercihlerinde milli ve dini duyguların etkin olma durumunu olası hâle getirmektedir. Almanya'da yaşayan Türk öğrencilerin okullarında, sosyal çevrelerinde baskın olan kültür ise Alman kültürüdür. Almanya'da Türk öğrenciler Türk kültürünü tamamıyla deneyim olarak yaşayamamaktadır. Bu da kültürü oluşturan etkenleri algılamının sınırlı olmasını gerektirmektedir. Türkiye'deki Türk öğrenciler kültürel çevre ve onları algılama bakımından daha zengin ve şanslıdır. Araştırmada kültürel temalardaki algılara baktığımızda Türkiye ve Almanya'da yaşayan öğrencilerin beğeni ya da tercih gerekçeleri, geçmiş deneyim, renk, kültürel sembol, kıyafet veya obje, sosyal olaylar, dil, din, popüler kültür etkisi gibi maddelerden oluşmuştur. Türkiye ve Almanya'da yaşayan Türk öğrencilerin cevaplarına ve tercih nedenlerine bakıldığında da Türk kültürü algısında farklılıklar bulunmaktadır.

Araştırmada farklı kültürde yaşayan öğrencilerden alınan yanıtlara genel olarak bakıldığında estetik değerın şekillenmesinde etkisi olan insanların eğilimleri ve kültürel değerleri, eseri oluşturan eserin verdiği mesaj ve onu izleyene karşı hissettirdiği duygularda değişim olduğu görülmektedir. Estetik beğenide gerçekleşen

bu değişim, içinde yaşanan kültür hakkında bize bilgi vermektedir. Aynı zamanda Leppert'e (2002:14; Aktaran: Türkcan ve Yaşar, 2011:1564) göre de günümüzdeki çoğulcu dünyada artan kültürel değerlere paralel olan ve gitgide artan imajlar da tarihsel, sosyal ve kültürel anlamda karmaşık olan görüşü somutlaştırmaya yardımcı olmaktadır. İçinde yaşanan toplumsal yapı ve kültürün etkisiyle estetik tercihlerde gelişme ya da değişmeyi bu çalışmada öğrenci cevaplarında da görmek mümkündür.

Araştırmada elde edilen betimsel bulgulara göre, araştırmaya katılan öğrencilerin sosyal birikimler çatısı altında kişisel eğilimlerinin, geçmiş deneyimlerinin beğeni ve tercihlerinde etkili olduğu anlaşılmıştır. Almanya'da yaşayan Alman ve Türk öğrencilerin geçmiş deneyimleri ve eğilimleri aynı kültürden etkilendikleri için bazı noktalarda benzerlik göstermektedir. Ankette Soru 1'de şekilleri Alman öğrencilerin Alman kültüründe yaşanan festival ve karnavallardaki şekerlere ya da maskelere benzettikleri, Türk öğrencilerin ise daha çok çocukluk dönemlerinde sahip oldukları oyuncakları ya da mekân olarak Berlin Duvarı'nı hatırladıkları anlaşılmaktadır. Almanya'da yaşayan Alman ve Türkiye'de yaşayan Türk öğrencilerin geçmiş deneyimleri ve eğilimleri ise, farklı kültürlerden etkilendikleri için birbirinden farklıdır. Özellikle Soru 2'de bulunan resimlerin Alman öğrenciler için Şükran Günü'nü ifade etmesi, Almanya'da yaşayan Türk öğrenciler için ise aynı resimlerin Ramazan ayını hatırlatıp fakirlere yardım hissini uyandırıyor olması dikkat çekicidir. Sosyal ve fiziksel çevre faktöründen dolayı öğrencilerde görülen eğilim ve deneyimler de tercihlerde etkili olmuştur. Toplumdaki sosyal olaylar, sosyal sınıflar öğrencilerin algılarını şekillendirmektedir. Alman öğrenciler için Soru 9'daki eserler köleliği anlatırken Türk öğrencilere Soma'daki maden işçilerini hatırlatmıştır. Almanya'da yaşayan Türk ve Alman öğrencilerin resimlerle yaşadıkları ya da gördükleri çevre arasında ilişki kurmaları onların sosyal çevre durumlarının bir sonucu olabilir. Buradaki öğrencilerin sosyal çevrelerini Avrupa kültürünü ve şehir görünümünü yansıtan mekânlar oluşturmaktadır. Bu nedenle Batı şehir anlayışına alışkın olmaları çok doğaldır. Aynı zamanda Almanya'daki Türk öğrenciler için çevre kavramı vatana duyulan özlem olarak da kendini göstermektedir. Örneğin, hem Almanya'da yaşayan Türkler hem de Türkiye'de bulunan Türklerin Çanakkale'yi ziyaret deneyimi yaşamaları bu

tercihi yapmalarını sağlamış olduğu kabul edilebilir. Türkiye’de aile büyükleri, arkadaş ya da yakın çevre ile yapılan yıllık tatiller, öğrenciler için sonrasında hatırlanan bir deneyim olmuştur.

Görüldüğü gibi deneyim, tercih ve beğenide önemli rol oynamaktadır. Bu durum kimi zaman öğrenme kimi zaman uygulama, görme ya da tatma şeklindedir. Geçmişte yaşanan ya da öğrenilen bazı durumlar sonrasında olan benzer durumlara eğilimi artırmaktadır. Öğrenci cevaplarına göre resimlerdeki bazı ayrıntılar geçmişte yaşanan olaylardan veya olgulardan noktalar hatırlatmaktadır. Bu hatırlatma, bazen özlem bazen şartlanma ve bazen de bir alışkanlık olarak kendini gösterebilir. Eğilimleri şekillendiren bu unsurlar, toplumsal sürecin beraberinde getirdiği yaşanmış ve öğrenilmiş bilgilerdir. Toplumunu besleyen kaynakların insan üzerinde yarattığı etkiyi eğilimleri çözümleme yoluyla anlamak mümkündür. Bu eğilimlerin en belirgin olanları milli ve dini deneyimlerden ileri gelen eğilimler olduğu söylenebilir.

Almanya’da yaşayan Türk öğrencilerindeki bir diğer kültürel vurgulama, Atatürk, Çanakkale Savaşı, bayrak gibi milli sembollerini algılamadaki güçlü tutum gibi Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerinde de bu durum fark edilebilir. Ancak bazı gurbetçi öğrencilerde bu algının zayıf olduğu da anlaşılmaktadır. Almanya’nın 1.Dünya Savaşı’nda askerlerin durumunu anlatan ve bugün Münih’te şehir anıtı olarak sergilenen heykel örneği sunulduğunda Alman öğrenciler heykelin nerede olduğunu ve ne anlattığını bildiğini gösteren tepkiler göstermişlerdir. Türk Kurtuluş Savaşı’nın simgesi olan Çanakkale Zaferi’ni anlatan yaralı asker heykeli ise özellikle Almanya’da yaşayan Türk öğrencilerince şartsız beğenilmiştir. Türkiye’de bulunan Türk öğrenciler bu heykeli yakından bilmektedir. Türk kültürünü kahraman Türk askeri, bayrak, zafer, Çanakkale Savaşı gibi konuları ile direkt bağdaştıran Türk öğrenciler bu görüntüleri incelediklerinde heyecan duymaktadır. Bu eserin hissettirdiklerini anlatırken daha duygulu ve emin ifadeler kullanırken güçlü ve etkileyici benzetimlerde buldukları görülmektedir. Bunda öğrencilerin okudukları, bilgi edindikleri Türk tarihinin etkisi büyüktür. Bu eserin tarihi yansıttığını ifade eden Türk öğrencilerin milliyetçilik duygularının baskın olduğu anlaşılmaktadır.

Almanya’da yaşayan Türk öğrencilerin çoğu için bu eser Çanakkale’yi ifade etmektedir ve aynı zamanda Çanakkale Türkiye demektir. Burada yine Türkiye’ye duyulan özlemden söz edilebilir. Türk öğrenciler için bu eser kahramanlığın simgesi olarak görülmesine rağmen aynı zamanda hem Türk hem Alman öğrenciler için de bu durum yardımlaşma örneğidir.

Tarihsel değerlerin beğenide etkililiğinin vurgulanacağı bir diğer nokta ise devlet liderleri ya da tarihsel kahraman kavramlarıdır. Devlet kurucuları, bir milletin var oluşunda önemli rol oynayan devlet adamları ait olduğu kültürle birlikte anılmaktadır. Bu anlamda o toplumun kültürüyle özdeşleşen belli isimler kültür yansıtımı olarak düşünülebilir. Türk milleti için bu yansıtım Atatürk kavramıdır. Ankette uygulanan 7. soruda Batı sanat eserinde yer alan figür üzerinden yapılan yorumlar, resimdeki sıradan bir figürün algılanmasındaki farklılıkları göstermektedir. Türk öğrenciler zirvede durması nedeniyle bu figürün Atatürk olduğunu düşünmüşlerdir. Figürün dimdik duruşundaki kararlılık ve üzerindeki kıyafet onlara bu hissi vermektedir. Zafer kazandığı düşünülen bu figürü Kurtuluş Savaşı’nda Atatürk’ün zirveden bakışı şeklinde yorumlamanın temelinde Türk kültürünün tarihsel gelişim ve birikim sürecinin öğrencilerin zihninde canlanması yatmaktadır. Aynı resim için Alman öğrencilerden bazıları bu figürü yine dik duruşundan dolayı Adolf Hitler’e benzetmektedir. Alman tarihinde önemli olan bu isim aynı zamanda Alman kültürü içinde bilinen bir kavramdır. Sosyal çevre ve okulda Hitler hakkında bilinen veya öğrenilen bilginin kullanılmasıyla figürün kararlı duruşundan dolayı böyle bir benzetme yapılmış olabilir. Edinilen bu izlenimde bir lider rolündeki figürün, öğrencilerin ait oldukları toplum kültürünün en güçlü ve belirgin liderlerine benzetimi ile yapılmış değerlendirmeler, her milletin kendine ait bir kahramanı olduğunu ve bunun da kültürel bir olgu olduğunun anlaşılmasını sağlamaktadır.

Resimlerde kültüre mal olmuş karakterlerin yanında ait oldukları kültürü yansıtan objelerin öğrenciler tarafından kültürel bir simge olarak algılandığı ve kültüre ait deneyimlerin sunulduğu görülmektedir. Bu alanda dikkat edilmesi gereken şey, genel anlamda resimlerde mevcut olan kültürel ayrıntıların her topluluk için ifade ettiği farklılıkları ortaya çıkarabilmektir. Burada görülen objelerin

öğrencilerin evlerinde önceden kullandıkları ya da babaanne, anneanneden kalma anısı olan bir eşya olması muhtemeldir. Bu nedenle resimlerdeki testi, eski dantelli örtüler, sarı loş ışık, eski bir meyve tabağı, eski gösterişli bir koltuk, elbise üzerindeki geleneksel Türk motifleri, figürün başında yer alan gösterişli geleneksel bir Türkmen başlığı gibi görüntüler nostalji hissi uyandırmıştır ve Türk öğrenciler bu görüntülerin kendilerine yakın geldiğini ifade etmiştir. Özellikle geleneksel kıyafetlerin sade görünümünden dolayı eski zamanlara ait olduğu yorumları yapılmıştır. Elbiselerin modelinden, şapka ya da başlıkların biçiminden Türk kadını ya da Türk kültürü imgesi olduğu sonucuna varılmıştır. Aynı şekilde yelpaze, şapka ya da mendil gibi imgeler Batı kültüründen ileri geldiği için Alman öğrencilere yakın gelmektedir. İç mekânda görülen objelerde mevcut ayrıntıları Türk öğrenciler zaman zaman Osmanlı ya da Selçuklu dönemleriyle ilişkilendirmiştir. Bu anlamda tarihsel dönemlerin de resimlerde hissedilmesi, kültürü tarihsel olay olarak kabul etme durumuna örnek gösterilebilir. Aynı abartılı süslemesi olan objeleri Alman öğrenciler ise Yunan stili olarak yorumlamış, böylece kültürel farklılaşmanın algıyı değiştirdiği ya da algılamanın kültüre göre şekillendiği sonucunun çıkarılmasını sağlamıştır. Sadece obje olarak değil aynı zamanda olay yorumlaması yapılarak da kültürel değerlendirilmenin de olduğu görülebilir. Örneğin 8. soruda Türk sanat eserinde yer alan figürlerin giysilerinin yöresel olduğunun ifade edildiği görülmektedir. Buradaki kadınlara, Anadolu kadını, gelenek-Anadolu, geleneksellik şeklinde anlamlar yüklenmektedir. Aynı figürlerin ellerinde ekmek parçası tutan çocukların olması burada kırsal kesimde yaşayan Türk insanının olduğu yorumunun yapılmasını sağlamıştır. 9.sorudaki işçilerin kıyafetleri ve güçlü duruşları da bu esere Türk kimliği kazandırmıştır. Türk gücü olarak nitelenen figürde belirgin olan kol kasları öğrenciler için ilgi çekici bir ayrıntı olmuştur. Diğer resimdeki işçiler de silindirik şapkalarından dolayı Alman öğrenciler için “kovboyları” temsil etmiştir. Geleneksel bir enstrümanın Türk öğrencilere yine geleneksel bir sanatçıyı anımsatması Türk kültürüyle özdeşleşmiş bu durumun, Alman öğrenciler için klasik Batı müziği enstrümanı gibi algılanabileceğini de göstermektedir.

Kısacası insanların içinde yaşadıkları toplumun hazinesinde olan değerler birer imge olarak kişinin zihninde yerini bulmaktadır. Zihinde yer alan bu nokta, uyarılma

ya da ihtiyaç sonucu canlandığında hatırlama, çağrışım ve eğilimler kendini göstermektedir. Türk kültürü ya da Batı kültürünün hepsinde var olan bu imgeler olaylarla ilişkilendirildiğinde insanın ait olduğu kültürde karşılığını bulmaktadır. Yukarıda bahsedilen kıyafetler, şapkalar, yelpazeler, enstrümanlar, motifler, danteller farklı iki kültürde karşılığı olan imgelerdir. Bu nedenle öğrencilerin bu materyallere karşı tepkileri kültürel birer ipucudur. İmgelere anlam kazandıran sosyal olaylar, gelenekler, ahlaki değerler ve dinin de etkisinin olduğu verilen yanıtlardan anlaşılmaktadır.

Ahlaki değerler, gelenekler ve özellikle din konusu beğenide baskın olan konular arasındadır. Almanya’da yaşayan Türklere gelenek kavramı daha özel ve önemli olabildiği kadar yerine getirilmeye en zorlanılan şey de olabilir. Bu anlamda evlilik törenlerinde, dini bayramlarda ya da günlük hayattaki bazı kurallarda geleneklere bağlı olmak burada olan Türklere için daha hassas bir durumdur. Bu kuralların tartışmasız kabulünün olduğu tek alan dindir. Dinin kültürü oluşturan bir unsur olduğu düşünüldüğünde toplumsal yapıyı oluşturan en temel olgunun da din olduğunu anlamak zor olmayacaktır. Bu doğrultuda farklı bir kültürde yaşayan insanlar için ait oldukları dinin gerektirdiklerini sürdürmek daha sınırlıdır. İnanç özgür olduğu kadar kendi sınırları dışında yaşandığında zahmetli olmaktadır. Bu nedenle dinin ait olduğu kültürde yaşanmasına karşı duyulan özlem farklı bir toplum yapısında yaşayan insanlarda daha belirgindir. Almanya’da yaşayan Türklere de bu durumun yaşanması normaldir. Onlar için bir camiyi, minareyi görmek, ezan sesi duymak gibi dini içerikli günlük olaylar yaşanan çevre dolayısıyla sıradan bir durum değildir. Yahya Kemal’in (1938:5) dediği gibi; *“Ezansız ve minaresiz semtlerde büyüyen, oynayan Türk çocukları milliyetlerinden tam bir derecede nasip alabiliyorlar mı? O semtlerde ki, minare görülmez, ezanlar işitilmez, Ramazan günleri hissedilmez, çocuklar Müslümanlığın çocukluk rüyasını nasıl görürler? İşte bu rüya, çocukluk dediğimiz bu Müslüman rüyasıdır ki, bizi, henüz bir millet hâlinde tutuyor.”* (Aktaran: Mardin, 2014:83-84). Bu semtlerde yaşayan Türk öğrenciler için cami sembolünün zihindeki karşılığı Türkiye’dir. Müslüman ülke tanımlaması onları heyecanlandırmaktadır. Bu anlamda farklı kültürde yaşayan insanların ait olduğu kültürün şartlarını hissetmesi bu yöndeki eğilimi ve ilgiyi arttırmaktadır. Bazı

durumlarda bu eğilimin bir şartlanma olduğu da anlaşılmaktadır. Türk öğrencilerin cami, minare, şadırvan, başörtülü kadın gibi dinsel sembol olabilecek görüntüleri tercih etmesini inancın gereği olarak düşünmek mümkündür. “Bu resmi seçim çünkü Müslümanım.”, “Bu resim varken diğerini seçmem beklenemez, çünkü cami var.” ya da “Kadın başörtülü ve Müslüman bir kadın olduğu için, bana İslam’ı hatırlatıyor.” gibi ifadeler tercihlerde dini durumların baskın rol oynadığının açık bir göstergesidir. Geleneksel kültürünün gerektirdiği durumlara alışkın olup bunların sıradan olduğunu düşünen insanların eğilim ve ilgilerinin farklı bir kültürün kendine özgü şartlarına yoğunlaştığını da görmek mümkündür. Almanya’da ve Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerin bazılarında gelenekselliğin sıradan hissiyatından dolayı Batı kültürüne eğilimin olduğu görülmektedir. Batı sanat eserindeki klasik yapı, kilise ya da şato ve insanların kıyafetleri öğrencilerin alışkın olmadığı bir görüntü olduğu için beğenilmiştir. Bu durum, Almanya’daki Türkler için farklı kültürün etkisinde kalma; Türkiye’deki Türk öğrenciler için ise yeni oluşumlara duyulan meraktan ileri gelebilir. Türk öğrenciler için başörtülü kadın figürü, cami gibi dini semboller ne kadar dikkat çekici ise Alman öğrenciler için de rahibe figürü inançları gereği o kadar önemlidir. Onlara göre rahibe unsuru, melek, tanrı, din gibi kavramları karşılamaktadır. Bu kavramların onlarda oluşturduğu etki tercih ve beğeni olarak açığa çıkmıştır. Dua etmenin evrensel tanımı burada alınan yanıtlarda karşımıza çıkmaktadır. Türk ve Alman öğrenciler dua eden rahibe sembolünü Allah’a yalvarış olarak tanımlamış ve beğenmiştir. Türk öğrenciler farklı bir dine mensup olan bu karakteri duanın zihinsel karşılığı olan “umut” ile nitelemiştir ve bu nedenle tercih etmiştir. Mardin’e (2014: 53) göre, sembollerin anlaşılmasını sağlayan somut olmayan fakat şekilli ve şekillendirici kültür alt sistemleri içine giren din, eğitim, görgü kuralları ve hukuk sistemlerinin yanında dil unsuru da ele alınabilir. Bu bölümler de kendi aralarında anlamlı bir sistem ortaya çıkardıkları derecede bir kültür bütünü meydana getirirler. Dil, çoğu zaman kültür aktarımını en iyi yapan araçlardan biri olmaktadır. Dilde tercih durumuna bakıldığında en geçerli neden anlaşılır olmasıdır. İnsanlar anlayabildiği, anlatabildiği dili görmeyi, okumayı ve yazmayı tercih etmektedir. Farklı kültürde yaşayan insanlar, ana dillerinin dışında yaşadıkları kültürün ana dilini öğrenme sorumluluğunu taşımaktadır. Deyimlerin, farklı anlamlara gelen sözcüklerin yerli halkın bildiği kadar iyi öğrenilmesi

gerekmektedir. Bu durum insanların sahip oldukları dil becerisine, ilgisine, çevresine ve eğitim düzeyine göre değişmektedir. Bu anlamda farklı kültürde yaşayan insanların bazılarının dili kavrama ve kullanması daha yeterli bazılarının ise daha yetersizdir. Değerlendirme yaparken tercihlerin buna göre çeşitleneceğini düşünmek daha doğru olmaktadır. Alman öğrenciler kendi kültürlerini ve dillerini rahatlıkla yaşayabildikleri için Batı sanat eserinde görülen dilleri, resimleri ve düzenlemeleri beğenmektedir. Öğrencilere göre, bu eserde çeşitli dillerin olması farklı kültürleri göstermektedir ve bu çeşitliliği sağlamaktadır. Bir eserde baskın olan kültürün izlerini görmek onların beğenisini kazanmak için yeterlidir. Çünkü kendilerine uzak olmayan diller, markalar ve görüntüler görünmektedir. Ait oldukları kültür içinde yaşayan diğer grup olan Türkiye’de bulunan Türk öğrenciler ise kendi dillerini diğer pek çok kelime içinden ayırt edebilmiştir. Bu durum gerçekleşirken eserdeki renk, biçim ve düzenlemeye çok dikkat edilmemiştir. Öğrenciler için günlük konuşma dilinden yazılmış yazılar, işaretler esere daha sıcak bir görüntü kazandırmaktadır. Bazı öğrenciler eseri iyi incelediklerinde küçük yazılmış bazı kelimeleri fark edip gülmüşler ve esere daha da dikkatli yaklaşmışlardır. Çoğunun Batı sanat eserini seçmemelerinin nedeni farklı dilde olan kelimeleri anlamıyor olmalarıdır. Türkiye ve Türk olmakla Türkçeyi bağdaştırmış; milli duygular burada da hissedilmiştir. Farklı kültürde yaşayan insanların değerlendirme yönü daha evrensel ve geniş açılı olabilmektedir. Bu anlamda Almanya’da yaşayan Türk öğrencilerin durumları bu soru için biraz daha farklı görünmektedir. Yeni bir kültüre adapte olmaya çalışmanın ilk şartı olarak düşünebileceğimiz şey, yeni bir dil öğrenmek ve kendini bu dili kullanarak ifade edebilmektedir. Bu, biraz da toplumun asimile olmasıyla ilişkili olabilir. Çevre, farklı kültürün şartlarıyla ne kadar çok iç içe olursa o kadar etkili bir adaptasyon gerçekleşebilir. Alman yoğunluğu olan bir çevrede yaşamak, öğrenim görmek ya da çalışmak özellikle dil anlamında bu kültürün içine daha çok dâhil olmak anlamına gelir. Çünkü dil, etkileşimi ve iletişimi artırır. Bunun tersi düşünüldüğünde aile içinde ve Türklerin yoğun olduğu yerlerde sürekli bulunmak kendini çevreye karşı izole etmek anlamına gelmektedir. Bu durum daha çok Türkiye’den eşleriyle birlikte Almanya’ya göç eden kadınların sergilediği bir durumdur. Çocuklar, okul çevresinin ve küçük yaşta olmanın etkisiyle yeni bir dili daha kolay kabullenebilmektedir. Çocuklar daha dışa dönük ve geniş bakış açısına

sahip olarak yetişmektedir. Çünkü bu yeterlilikleri edinebilecek imkânları daha farklı ve fazladır. Bu nedenle Batı kültürünü yakından bilmektedir. Batı sanat eserini tercih eden Almanya’da yaşayan bazı Türk öğrenciler için bu resim renkli ve karmaşık yapısından dolayı Amerika’daki renkli yaşama benzemektedir. Ayrıca kullanılan dili yakın ve çılgın gelmektedir. Bazı öğrencilerde bu yöne eğilim olduğu verilen cevaplardan anlaşılmaktadır. Almanya’da yaşayan Türk öğrencilerin çoğunluğu bu eserde Türkçe kelimelerin olmasından dolayı mutlu olmuştur. Kullanılan dilin yanında Türkiye ile özdeşleşmiş taraftar atkıları, sanatçı afişleri onları heyecandırmıştır. Almanya’da göremeyecekleri ayrıntıları burada görmenin kendilerini mutlu ettiğini ifade etmişlerdir. Kullanılan bazı argo kelimeler onları güldürmüş ve “Allah’a şükür Türk’üz.” demişlerdir. Bu yaklaşımla değerlendirildiğinde dilin sıcaklığının, tercih ve beğenilerde etkin rol oynadığını anlamak mümkün olmaktadır. Günümüzde popüler olma, moda olma gibi durumlar dile de yansımaktadır. Popüler kelimeleri kullanmanın modern olma ile eş değer gibi görüldüğü bu dönemde iletişimin sınır tanımadığı koşullarda popüler kültürün sadece konuşma diline değil kullanılan ya da görülen her şeye yansıdığı bir gerçektir. Görsel medyanın artık daha etkili olması insanların kısa zamanda pek çok şeyden haberinin olmasını ve iletişime geçebilmesini gerektirmektedir. Kültürleri aynılaştıran popüler kültürün ürünleri olan görsel materyaller yeni bir görsel kültür oluşturmaktadır. Chan (2005), öğrencilerin sanat eğitimlerinde görsel kültür çalışmaları yaptıklarında, sorgulayıcı bir bakış açısı kazandıklarını ve bu sorgulamanın zamanla arttığını vurgulamaktadır. Yapılan son araştırmalarda öğrencilerin görsel kültür çalışmalarının yardımıyla konular üzerinde eleştirel bir bakış açısı yansıttıkları görülmektedir ve ayrıca onların önceki deneyim ve bilgileri eleştirel düşüncelerini desteklemektedir (Aktaran: Türkcan, Yaşar, 2011:1568). Araştırmada öğrenci cevaplarına bakıldığında resimlerdeki karakter ya da görüntülerin görsel medyada popüler olan yayınlardaki karakterlerle bağlantı kurulduğu gözlenmektedir. Öğrenciler öncesinde izlemiş oldukları bir film, çizgi film ve animasyonlar, dinlemiş oldukları müzik grupları, oynamış oldukları bilgisayar oyunları ile ilgili yaşadıkları deneyimleri resimleri incelerken yargıda bulunmak için kullanmaktadır. Eserlere eleştirel bir açıdan bakıldığı anlaşılmaktadır. Popüler filmlerden sahneler, afişler ya da oyunlarda kullanılan görsel düzenlemeler bu yaştaki çocukları zihinsel olarak etkilemektedir.

Çocukların hayal dünyalarının gelişmesinde etkili olan bu uygulamalar günümüzde her an kolaylıkla erişebilecekleri eğlence aracı olmaktadır. Çağımızda sinemaya gitmeyen kişi sayısı çok azdır. Böyle bir ortamda görsel kültürün günlük ve sanatsal tercihlere etki etmesi kuvvetle muhtemeldir. Ayrıca görsel medyanın aynılaştırıcı özelliği ile farklı kültürde yaşayan insanların aynı görsel kültür ürünü ile karşılaşması eleştirel bakış açısını da aynılaştırmaktadır. Görsel kültür farklı kültürlerin sanatsal beğenilerini de benzer hâle getirmektedir. Araştırmada eserler üzerinde değerlendirme yapan öğrencilerin cevaplarında benzer durumlar fark edilmektedir. Alman öğrenciler, Percy Jackson, Peter Pan Disney gibi filmlerde güçlü ve lider olan karakterleri, Daft Punk gibi müzik gruplarını, Avatar, Darth Vader ve Lazer Kılıcı ya da Starwars, Harry Potter, Karayip Korsanları gibi filmleri resimlerdeki figürlerle; Skyrim Guild Wars gibi sanal oyunlardaki kurgusal görünümüleri resimlerdeki mekânlarla özdeşleştirmiştir. Saydığımız görsel kurgular öğrencilerin önceden yaşadığı deneyimler ve onları etkileyen görüntülerdir. Öğrencilerin zihninde oluşan algılamaların bu yönde olması, önceden beğenilen ve etkilenilen bir görüntünün bir resme yeniden transferidir. İncelenen eser geçmişte beğenilen film, müzik ya da karakteri çağrıştırdığı için beğenilmiştir. Almanya’da yaşayan Türk öğrenciler resimlerdeki ayrıntıları Alacakaranlık (Twilight) adlı film, Assassin’s Creed IV adlı bilgisayar oyunu, Doktor Who adlı dizi, korsan gemileri ile yorumlamaktadır. Türkiye’de yaşayan Türk öğrenciler ise, resimlerdeki figür ve portreleri Sherlock Holmes film karakteri, kovboy filmleri ve American Horror Story dizisindeki cadı karakterlerine; Türk pop veya sinema sanatçılarından Sezen Aksu ve Türkan Şoray’a benzeterek beğenilerini belirtmiştir. Görsel kültür ürünlerini sanat eseri incelemesinde yorumlayan öğrencilerin tercihlerinin popüler olgulara göre değişim gösterebileceği anlaşılmaktadır. Popüler kültür ürünleri görsel medya ile birleştiğinde 12 yaş ve üzerindeki çocuk ve gençleri etkileme gücü daha da artmaktadır. Görsel beceri, hayal gücü ve zihinsel işlevlerin daha da uç noktalara ulaştığı bu yaş grubu için çevrede görünen etkileyici unsurlar tercih ve beğenilerde etkin rol oynamaktadır. Bu durumun etkisiyle her kültürden insanların da beğenilerinin benzerlik göstermesi de yadsınamaz bir gerçektir.

Değişen dünyada yaşanan toplumsal, politik, ekonomik koşullar sanat eğitiminde de bu değişimi gerektirir. Sanat eğitiminde bu değişim uygulanan programlara yansıtılmaktadır. Multikültürel yaklaşım eğitim programlarına yansıyan unsurlardan biridir. Multikültürel olma birden çok kültürün kendi kimliğini yok saymadan öteki kültürlerle birlikte yaşaması ya da yaşatılmasıdır (Kırıçoğlu, 2009:38). Öğrencilerin bu düzende hazırlanmış bir programda sanat eğitimi almaları farklı kültürleri tanımaları ve değerlendirme yapabilmeleri anlamında önemli bulunmaktadır. Böylelikle Batı sanat eserini Batı kültürü gözüyle; Türk sanat eserini de Türk kültürü gözüyle değerlendirme konusunda daha rahat bir algı sağlanabilmektedir. Öğrencilerin eserler, sanat akımları, tarih, sanatın ilke ve elemanları hakkında bilgi sahibi olmalarının eseri değerlendirme ve tercih sürecinde etkisi olduğu görülmüştür. Sanat dersine yapılan bilgi aktarımıyla öğrenciler ünlü sanatçıları, eserlerini ve yapıldığı dönemleri öğrenmektedir. Bununla ilgili bilgi birikimleri bazı öğrencilerin verdikleri yanıtlardan anlaşılmaktadır. Alman öğrencilerin Caspar Friedrich'in eserini hemen tanımaları, Türk öğrencilerin ise 6.soruda bulunan kadın portrelerini duruşundan dolayı Mona Lisa ile bağdaştırmaları buna bir örnektir. Araştırmada öğrencilerin iç veya dış mekânlar, mimari yapılar incelenirken tarihsel değerlendirmeler yaptığı görülmektedir. Tarihteki bazı dönemlerle bağlantı kurularak üslup analizi yapılmıştır. Resimlerdeki içeriklerden bazı ayrıntılar, Eski Yunan stili, Roma dönemi ya da Osmanlı dönemi klasik eserlerine benzetilmesi nedeniyle beğenilmektedir. Türk öğrenciler 5.sorudaki kadın figürünün elbisesinin üzerindeki lale motifinden eserin Osmanlı dönemini yansıttığı sonucuna varmaktadır. Bu durum öğrencinin belli bir Osmanlı tarihi bilgisine sahip olduğunu göstermektedir. Aynı eserde meyve tabağının klasik ancak kübist görünümü için Almanya'da bulunan Türk öğrenci Roma zamanlarını hatırlattığını; Türkiye'de bulunan Türk öğrenci de Antik Yunan'dan kalma bir eser olduğunu düşündüğünü ifade etmektedir. Öğrencilerin tercih nedenlerini belirttikleri yazılarında tarih alanındaki bilgilerini yansıtan ifadeler görülmektedir. Manzara resimlerinde Orta Çağ'dan bir görüntü izlenimi edindiğini ifade eden Almanya'da yaşayan Türk öğrenciler çevresel görünümleri tarihten öğrendikleri bazı ayrıntılarla birleştirmektedir. Eserlerin genelinde bulunan figürlerin kıyafetleri hakkında farklı coğrafyadan insanları düşünerek değerlendirme yapılmıştır. Örneğin resimdeki

figürün şapka biçiminden Asya ya da Japon kültürünü yansıttığı görüşünün sunulması genel bir coğrafi bilgi gerektirmektedir. O bölge insanının iklim ve kültürel koşullarına göre giysilerinin biçimlendiği ve buna göre bir geleneksellik kazandığı öğrenciler tarafından yorumlanmaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin sanat terimlerini kullandıkları ve sanatsal ifadelerle anlatımlarını güçlendirdikleri gözlenmiştir. Alman öğrenciler özellikle empresyonizm ve kübizmin felsefesi ve anlamını bilerek bu terimleri eser değerlendirmelerinde kullanmaktadır. Manzara resimlerinde sudaki yansımalarından, gün ışığının tonlanmasından bahsedilmiş ve bu nedenden dolayı eser beğenilmiştir. Elde edilen temalarda kübizm konusunda öğrencilerden çok cevap alınmıştır. Genellikle kübizm denince akılda gelen ilk isim Picasso'dur. Öğrenciler eserlerdeki genel geometrik yapıları, renkleri ve çizgileri kübizmin şartlarına göre değerlendirmektedir. Bu tarz eserleri beğenmelerinin bir diğer nedeni de eserlerin bulmaca ya da çizgi roman olarak yorumlanmasıdır. Öğrencilere göre geometrik düzende canlı renklerle yapılan eserler daha güzeldir. Hatta bu güzellik onların hayal güçlerini zorlayan gerçeküstü resimlerde daha da belirgin olmaktadır. Soyut sanatın daha güzel olduğunu ifade eden Almanya'da yaşayan Türk öğrenciye göre soyut resme her bakan kişi farklı şeyler görmektedir ve her resmin ayrı bir hikâyesi bulunmaktadır. Eserin soyut niteliğinden dolayı farklı anlamlar ifade etmesi öğrenciler için bu eseri daha güzel kılmaktadır. Hayal gücünü kullanabilme anlamında fantastik görünümlü olan resimleri beğenen öğrencilerin gerçekçi görüntülere de ilgisi olduğu kesindir. Resimde ayrıntıların yoğunluğu ve inceliği esere realist bir görünüm kazandırmasıyla dikkat çekici olabilmektedir. Öğrenciler gerçekçi bir görüntü karşısında da etkilenmektedir. Eseri sanatsal olarak yargılarken hissettikleri kokudan, duydukları sestten veya tattan bahsetmeleri bu sonucu çıkarmamızı sağlamaktadır. Gerçeğe yakın olan resmi izlerken öğrenciler kendilerini resmin içinde gibi hissettiklerini bunun da kendilerini etkilediğini ifade etmektedir. Bu beğenininde yaşanmasında renk, çizgi, denge ve dokular önemli görünmektedir. Özellikle manzara resimlerinde gerçeğe uygun canlı renklerin kullanılması, ışığın yansımasının renklerle ifadesi öğrencileri etkilemiştir. Alman öğrenciler ağaç ya da kayalık çizimlerdeki ayrıntılı renklendirmeyi çok beğenmiştir. Örneğin Soru 7 için ayrıntılı görünümün heybetli kayalıklara daha güçlü bir anlam kattığını düşünen öğrenciler, bu duruma bağlı olarak eserleri güzel

bulmuştur. Kullanılan renkler, öğrencilerde farklı duygular uyandırmaktadır. Sarı tonların hakim olduğu resimler özellikle Türk öğrencilerde eskiye ait bir durumu, nostalji hissi ya da babaanne, dede gibi aile büyükleriyle yaşanan anıları canlandırmaktadır. Genel olarak açık, sıcak ve canlı renklerle öğrenciler coşkuyu, heyecanı, ferahlık ve temizliği hissetmiştir. Alman öğrenciler için bazı resimlerdeki renkler kendi bayraklarını ifade etmiştir. Alman öğrencilerden bazılarında göre soğuk renkler, güven ve disiplin hissi vermektedir. Öğrenciler için koyu renkler, zorluk, üzüntü, yalnızlık ve çalışmak zorunda olmak gibi anlamlar ifade etmiştir. Aynı zamanda onlar, renkleri kültürel bir simge olarak düşünmüş ve resimlerin ait oldukları kültürle ilgili çıkarımlarda bulunmuştur.

Öğrencilerin beğenilerinde etkili olan bir diğer unsur da form ve kullanılan tekniktir. Renkler kadar formlar da eserlerde farklı yorumlamalara neden olmuştur. Daha çok geometrik ve tek bir kompozisyonda pek çok şeyin görülebileceği düzenlemeler öğrencilerin dikkatini çekmiştir. Realist yaklaşımın daha çok tercih edildiği resimlerde kübizmden örneklerin olduğu eserler de tercih edilmiştir. Öğrencilere göre bu tarz resimler basit görünüşlüdür ancak içinde çok şey barındırmaktadır. Biçim bozumundan hoşlanan öğrenciler aynı zamanda resimlerde görülen formları kültürel bir sembol olarak da değerlendirmektedir. Türk sanatında objelerin deformasyonuna dayalı sembolik motiflerin olması özellikle Türk öğrencilerin bu yönde değerlendirme yapmalarını sağlamıştır. Gördükleri biçimleri çevrelerinde gördükleri ya da geçmişte yaşadıkları deneyimlerle birleştirerek beğenilerini buna göre belirlemişlerdir. Renk ve şekil ilişkisi günümüzde popüler olan ürünlere de benzetilmiştir. Özellikle Almanya’da bulunan, grafiti ya da duvar resimlerine ilgi duyan öğrenciler, bazı eserleri bu görüntülere benzetmeleri nedeniyle tercih etmiştir. Eserlerin bakış açısı ve perspektif durumları da beğenide etkili olmaktadır. Öğrenciler farklı bir bakış açısının kullanıldığı eserleri daha çok tercih etmiştir. Örneğin 7.soruda eserin geri planının görünmesi öğrencilere ilginç gelmiştir. Figürün baktığı yeri görmek onları heyecanlandırmıştır.

Eserlerde kullanılan tekniğin de çözümlenmiş olması beğenide etkili olmaktadır. Ankette bulunan resimlerin geneli yağlıboya tekniğinde yapılmış renkli

çalışmalardır. Renklerin gerçekçi ve ayrıntılı şekilde kullanılması beğenilmiştir. Gerçekliği birebir ayrıntı olarak düşünen öğrenciler için ayrıntısı çok olan bir resim etkileyicidir. Ayrıca farklı teknikler öğrencilerin hep tercih ettiği bir durum oluşturmaktadır. Anket sorularında kara kalem tekniği ile yapılmış eserlerin renkli olmamasına rağmen etkileyici olduğunu belirten Alman ve Türk öğrenciler, konu anlatımında çizgilerin güçlü anlatımcılığına dikkat çekmiştir. Öğrenciler çizgilerle yapılan ayrıntılı, gerçekçi çalışmalardan çok etkilenmiş ve beğenilerini ifade etmişlerdir. Ayrıntının çok olduğu ve öğrenciler tarafından farklı olarak nitelendirilen bir başka teknik ise baskıdır. Alman öğrenciler baskı tekniğini çok sevdiğini ifade etmişlerdir. Ankette baskı olduğunu düşündüğü resmi kültürel özelliklerine bakmadan tercih eden Alman öğrenci, bu eseri sadece tekniği nedeniyle beğenmektedir. Öğrencilerin hem uygulamada hem de izlemede beğenilerini toplayan diğer teknik ise kolajdır. Kolajda farklı alanlardaki pek çok parçanın kesme yapıştırma yöntemiyle uyumlu bir bütün oluşturulmaya çalışılması öğrencilerin hoşuna gitmektedir. Oluşturulmuş düzenin parçaların renk biçim bakımından birbiriyle ilişkisinin sorgulanabildiği bu eserlerde öğrenci eleştirel bir bakış açısı kazanmaktadır. Ankette (Soru13), öğrenciler bu teknikle yapılan eserleri günümüz popüler kültür şartlarına göre değerlendirmektedir. Alman ve Türk öğrenciler, daha çok grafiti ve posterlere benzettikleri eserleri çok parçalı ve renkli olmasından dolayı canlı ve enerjik bulmaktadır. Bu hareketli kompozisyon popüler kültür etkisinde olan öğrencilerin beğenisini kazanmaktadır. Popüler kültürü yansıtan bazı markalar, yazılar, semboller öğrencilerin dikkatini çekmektedir.

Bu araştırma temelde bir sanat eseri inceleme ve değer yargısı belirleme esasına dayanmaktadır. Bu noktada öğrencinin almış olduğu eğitim, kültürel çevresi, deneyimleri Kırıçoğlu (2009: 56), sanat yapıtı incelemenin eleştirel alanla, sanat tarihi kültürel alanla, değerlerle düşünme ve özdeşleşim estetik alanla ilgili bilgilerin kazanıldığı alanlar olduğunu ifade etmektedir. Sanatı kültür, tarih, toplum, felsefe ve estetik bağlam içinde ele alan bu alanlar öğrenciye sanat üzerinde düşünme, yaptığını sorgulama, kendisine sanatsal anlatımında düşünsel temel oluşturma olanağı verir. Bunun için de kuramsal bilgi en önemli kaynak niteliğindedir. Öğrencilerin sanat ile ilgili eğitim almaları, bilgi birikimlerini hem teorik hem uygulama olarak sağlıyor

olmaları onların sanat eserine bakışını, eseri sorgulamasını etkilediği bir gerçektir. Bu durum öğrencilerin eseri gördüğünde verdikleri fiziksel ve zihinsel tepkilerden; beğeni nedenlerini sanat terimleri kullanarak açıklamalarından anlaşılmaktadır. Sanat eğitimi alan öğrenciler sanat eserine daha bilinçli bir şekilde yaklaşmaktadır. Çünkü sanat eğitimi, estetik nitelikleri kavratmayı ve sanatı derinlemesine anlayabilmeyi sağlamaktadır. Sanat eğitimi insanın dünyada var olan olay ve objelerin estetik algılanmasında önem taşımaktadır. Estetik algılama estetik deneyimi gerektirir. Estetik deneyim, sadece sanat eserleriyle olmaz çevrede karşılaşılan durumlarla da yaşanabilir ve ayrıca kişinin yaşam tarzını değiştirip daha duyarlı hâle gelmesiyle ilgilidir. Bunu sağlamak için de sanat eğitimi ve estetik eğitime ihtiyaç vardır. Sanat eğitimi ile öğrencilerin estetik deneyim yaşamaları sağlandığında ve algı kapasiteleri artırıldığında onlardan daha doğru sanatsal tepkiler alınmaktadır. Almanya’da öğrencilerin aldığı sanat eğitimi sürecinde sorgulayıcı bir tutum izlenmektedir. Multikültürel okullarda eğitim gören öğrencilerin deneyimlerinin daha farklı olduğu görülmektedir. Çünkü onlar, farklı topluluklardan insanlarla birlikte yaşamakta ve birbirleriyle kültürel paylaşımlarda bulunmaktadır. Alman öğrenciler Türk kültürünü oryantalist ve geleneksel olması nedeniyle ilginç bulmaktadır. Bu anlamda öğrenciler, Türk sanat eserlerini farklı bir kültürü hissetmenin heyecanıyla tercih yapmışlardır. Alman öğrencilerin yanında Almanya’da yaşayan Türk öğrenciler de Batı sanatı ağırlıklı aldıkları sanat eğitiminde modern ve güncel sanat hakkında daha fazla bilgiye sahip olabilmektedir. Sergiler, galeri ve müzelerin her birinin sanat eğitimi alanı olduğu düşünüldüğünde Avrupa’nın sanat eğitimi anlamında daha kapsamlı olduğu söylenebilir. Sanat dersinde bu deneyimleri yaşamak için öğrencilerin farklı ülkelerdeki müzeleri görebilmek gibi imkânları daha fazladır. Kültürü tanımak, hissetmek, kültürel farklılıkları anlamak, kültürel algıyı oluşturmak bakımından müzeler ve müze eğitimi, sanat eğitiminde önemli bir parçadır. Ancak sanat dersini yürüten Almanya’da bir Gymnasium okulundaki sanat dersi öğretmeni, öğrencilerin bu alana ilgilerinin hepsinde aynı olmaması nedeniyle her öğrencinin sanatsal yönünün aynı derecede gelişmesinin beklenmemesi gerektiğini ifade etmiştir. Yani imkânların daha kapsamlı olması burada yaşayan her öğrencinin sanat ve estetik yönlerinin gelişmiş olduğu anlamına gelmemektedir. Sanat dersinden elde edilen verim burada bulunan her öğrencinin bilgi ve ilgi

kapasitesine göre olmaktadır. Bu nedenle sanata ilgi duyan öğrenciler için galeri ve müze gezileri düzenlediklerini belirtmiştir. Sanatla ilgilenmeyen öğrencilerin de bu mekânlarda yer almasını konsantrasyon anlamında hem öğretmen hem de diğer öğrenciler için bir zorluk olarak görmektedir. Türkiye’de de sanat eğitiminin kültür bilincini oluşturma amacı taşıyan müze eğitimi veya kültürel miras başlıkları altında toplanan öğrenme alanlarında müzeler ve galeriler kullanılmaktadır. Buradaki Türk öğrenciler de sanatı izleme ve uygulamaya olan ilgileri ölçüsünde kazanımlar elde etmektedir. Genel olarak öğrencilerin sanat tarihi, sanat eleştirisi ve estetiği algılama ve uygulama becerilerini geliştirmeye yönelik dersler uygulanmaktadır. Annette öğrenci cevaplarından da anlaşılacağı gibi bazı öğrenciler eserler hakkında fikirlerini sunarken kolaj, açık renkler, empresyonizm, perspektif, denge ve form gibi sanatsal terimleri kullanmaya dikkat etmiştir. Bu açıdan bakıldığında Alman ve Türk öğrenciler, eserin teknik ve sanat ürünü açısından bilişsel olarak estetik değerini belirtme ile birlikte kendilerine hissettirdikleri duygusal yönüyle de o eserin güzel olup olmadığına karar vermiştir. Bu değerlendirme eserlerle ilgili sağlanan temalarda da açıkça görülebilir. Kültür faktörünün estetik beğeniye etkisi öğrencilerin daha çok duyuşsal alanlarıyla ilgilidir. Sanat eğitimi ve estetik eğitimi ile bu duyuşsal alan geliştirilmektedir. Duyuşsal alanı geliştirmek, estetik eğitimi ile bilinçli tercih ya da yargılama yaparken kişinin, üzerinde etkisi olan hisleri tanımasını sağlamaktır.

Bu araştırmada öğrencilerin kendi önceliklerini, duygularını, bilgisini, toplumsal ve kişisel değerlerini kullanarak bir eserin neden güzel ve değerli olduğuyla ilgili duygularının hissedildiği veriler toplanmıştır. Geçmiş ve günümüz kaynaklarından beslenen ve kültür denilen bu geniş çemberde varlığını sürdüren toplumların beğeni veya tercihlerinin bulunduğu ortama göre değiştiği anlaşılmaktadır. Her toplumun kültürünü oluşturan millî, dinî, ahlaki değerler, eğitim, geçmiş yaşantıdan deneyimler ve bundan doğan eğilimlerin bütünü bireyin beğenisinde farklı şekillerde ortaya çıkmaktadır. Toplumun genel değerleri arasında insanın zamanla edindiği birikimleri sonucunda beğeni oluşmaktadır. Kimi zaman bu durum, millî duyguların, kimi zaman dinî duyguların ya da zihinsel bir sürecin ürünüdür. Araştırmaya katılan üç öğrenci grubu da farklı yaşam şartlarına sahip ancak belli noktalarda birleşen bir niteliktedir. Aynı eserler üzerinde yapılan

değerlendirmelerin farklılıklar ya da benzerlikler oluşturmasının nedeni budur. Alman ve Türkiye’de bulunan Türk öğrenciler ait oldukları kendi kültürleri içinde doğmuş ve büyümüşlerdir. Öz kültürlerinin mayasını özümsemişlerdir. Bu anlamda bazı tercihlerde net çizgilerle birbirinden ayrıldıkları gözlenmiştir. Almanya’da bulunan Türk öğrenciler ise ait oldukları kültürün yanında baskın olan kültürü de yaşayarak kendilerini yeni bir katmanla çevrelemektedir. Bu gruptaki öğrenciler din, tarihsel değerler, dil gibi tartışmaya açık olmayan konular dışında zaman zaman kendilerini çevreleyen bu katmanın etkisinde kalmaktadır. Alman öğrenciler ise sadece Türk kültürünün olduğu bir ortam değil multikültürel yapıdaki bir ülkede yaşadıklarından dolayı kendi kültürlerinden ödün vermeksizin farklı kültürlere de açık hâle gelmişlerdir. Bütün bunların dışında tüm dünyayı ve tüm kültürleri birleştiren ya da aynılaştıran popüler kültür faktörü de düşünüldüğünde bu üç grup öğrencinin aynı havuz içinde birleştiği de unutulmamalıdır.

Sonuç olarak kültürün, topluma sunduğu değerler ölçütünde, toplumun ürettiği ve değerlendirdiği ürünlere kültürünü yansıtan sanat eseri niteliği kazandırdığı anlaşılmaktadır. Farklı kültürlerin şekillendirdiği her bireyin, kendi kültürüne ait olan eserlere bir noktada bağlılığını açığa vurması kaçınılmazdır. Bir ifade biçimi olan sanatın karakterini oluşturan ve sanat eserlerinin ufak ayrıntılarında gizlenen kültür, zihinlerde keşfedilmeyi istemekte ve bu ayrıntıların güzellik anlayışında değerlendirilmesini sağlamaktadır. Her toplumun ve kültürün beğeni ve güzellik anlayışının farklılaşmasının nedeni budur.

6.2. ÖNERİLER

Bu bölümde Alman öğrenciler, Almanya’da yaşayan Türk öğrenciler ve Türkiye’de yaşayan Türk öğrencilerin tercihlerinde kültür etkisinin incelendiği araştırmadan elde edilen sonuç ve değerlendirmelere göre “Araştırmanın Sonuçlarına Yönelik Öneriler” ve “Araştırmacının Diğer Araştırmacılara Önerileri” sunulmuştur.

6.2.1. Araştırmanın Sonuçlarına Yönelik Öneriler

1. Yapılan çalışmada bu üç grupta bulunan öğrencilerin kendi kültürleriyle ve farklı bir kültürle ilgili düşüncelerinin öğrenilmesine dayanarak öğrencilerin, sanat

formlarını, değerlerini, sanat rollerini iyi tanımaları sağlanmalıdır. Eserlerde kullanılan imgelerin türlerini kompozisyonları ve renk kullanımının çözümlenebilmesinin sağlanması önerilmektedir.

2. Almanya'nın eğitim sisteminde de multikültürel yapının olduğu gözlenmiştir. Özellikle farklı kültürlerden öğrencilerin bir arada eğitim aldığı multikültürel okulların varlığı pek çok kültürün hem teorik hem de pratikte yaşanmasını sağlamaktadır. Bundan dolayı Türkiye'de multikültürel yapının çok hissedilmemesine rağmen buradaki öğrencilerin kendi kültürleriyle bir başka kültürün sanat formlarını, değerlerini, sanat rollerini, kültürel sembollerini karşılaştırabilecek algıya sahip olmaları sağlanmalıdır.

3. Sanat eğitimcileri ve diğer öğretmenler iletişimin ve teknolojinin ilerlemesiyle tüm etkilere açık olan kültürlerin dinamik yapısının hem birbirinden ayrı hem de birbiri içerisinde anlaşılmasını sağlamayı amaç edinmelidir.

4. Stokrocki'nin (1989; Aktaran: Kıro lu ve Stokrocki, 1997:3.12) öğrencilerin geçmiş ve gelecekteki kültürleri yorumlayabilme sürecini kültürler arası eğitim olarak nitelendirmesinden yola çıkarak öğrencilerin kendi kültürlerinin bilincini kazanarak diğer kültürleri de öğrenip yorumlayabilecek yeterliliğe ulaşması sağlanmalıdır.

5. Kültürel ürünlerin, gelenek ve değerlerin değerinin anlaşılması, bilinçli bir beğeniye ve tercihi oluşturmaktadır. Güzel olma ve nitelikleri ulusal kültür ile bağdaştırılarak öğrencilerde estetik anlayış geliştirilmeli ve modern uygulamalara yansıtımı sağlanmalıdır. Bu şekilde öğrenciler sanat değeri taşıyan ve taşımayan obje arasındaki farkı algılayabilecektir.

6. Sanat eğitimi programlarında bulunan zengin tarihsel kültür varlıklarından mutlaka faydalanmak gerekmektedir. Bu anlamda kültürel kimliği koruma ile birlikte evrensel değerlere de açık olmak, farklı disiplinleri bir arada ele almak ve bu şekilde yaratıcılığın gelişmesini sağlamak sanat eğitimcilerinin amaçları arasında olmalıdır.

7. Popüler kültürün çağımıza getirdiği zengin, güçlü, renkli yenilikleri sorgulayabilmeyi, yararlı olanlarını ayırt edebilmeyi ve bunların estetik bakış açısı kazandırmada kullanılmasının sağlanması önerilmektedir.

6.2.2. Araştırmacının Diğer Araştırmacılara Önerileri

1. Farklı kültürlerde yaşayan öğrencilerin estetik tercihlerinde kültürün etkisiyle farklılıkların olduğu görülmüştür. Fakat beğenin sadece kültüre bağlı olarak değişmediği, farklı değişkenlerin de olabileceği tahmin edilmektedir. Öğrencilerin sosyal statüleri bunlardan biridir. Aile yaşamı, eğitim düzeyleri gibi değişkenlerin estetik beğeniler üzerindeki etkileri araştırma konusu yapılabilir.

2. Estetik eğitiminin kültürel algıyı geliştirmesi konusunda uygulama ve durum çalışması ile bir araştırma yapılması önerilebilir.

3. Popüler kültürün ulusal ya da yerel kültüre olan baskınlığının ne yönde olduğu ve estetik tercihlerde popüler kültür ürünlerinin etkisi araştırma konusu olabilir.

4. Farklı kültürel karakterlerin yansıdığı şehir, insan, mimari yapı, heykel gibi somut veriler incelenerek toplumların güzellik anlayışındaki değişmeyen veya değişmeye yüz tutmuş yönleri araştırma konusu olarak önerilebilir.

KAYNAKÇA

- Adorno, Theodor W. (2011). *Kültür Endüstrisi Kültür Yönetimi*. (Çevirenler: Nihat Ülner, Mustafa Tüzel, Elçin Gen). (6.Baskı). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Aguirre, Imanol (2004). Beyond the Understanding of Visual Culture: A Pragmatist Approach to Aesthetic Education. *International Journal of Art & Design Education (JADE 23.3)*, 256-269.
- Akın Okan, Nalan (2006). *İlköğretim Görsel Sanatlar Eğitiminde Estetik Öğretimi*. Doktora Tezi, GAZİ ÜNİVERSİTESİ Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Akyüz N., Çapcıoğlu İ. (2011). *Ana Başlıklarıyla Din Sosyolojisi*. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, Cantekin Matbaacılık.
- Alakuş, Ali Osman (2005). Çok Alanlı Sanat Eğitimi Yöntemi. (Editör: Vedat Özsoy). *İlköğretim Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri*. Görsel Sanatlar Eğitimi Derneği Yayınları, 34-42.
- Alizadeh, Ali (2013). The Poetic Inaesthetic: Theorising the Contemporay Beyond Postmodernism. *Aesthetic*, 23, p:155-171.
- Almanya Başkonsolosluğu (2014). www.ankara.diplo.de, Erişim Tarihi: 05.05.2014.
- Artut, Kazım (2004). *Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri*. (3. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Aslan, Tamer (2010). *Kültürel Yeniden-Üretim Süreçlerine Etkisinde Postmodern Tüketim Estetiği*, Ondokuzmayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı, Sanatta Yeterlilik Tezi.
- Atalay, Cevat (2013). *Yüksek Öğrenim Gören Öğrencilerin Estetik Tercihleri*, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Aykut, Aygül (2012). *Sanat Eğitiminde Estetik*, (1. Baskı). İstanbul: Hayalperest Yayınevi, Sanat Kuramları.
- Aykut, Aygül (2013). Güncel Sistemden Estetik Eğitime Bir Öneri: Görsel Kültür Kuramı. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 8/9 Summer 2013*, p. 705-714.
- Ayvazoğlu, Beşir (1989). *İslam Estetiği ve İnsan*. İstanbul: Çağ Yayınları Umumi Neşriyat No:4, Temel Eserler Serisi:4.
- Balcı, Fatih (2004). İmgesel Düşünme, Kavramsal Düşünme, Sanat ve Sanat Eğitimi, *Resim İş Eğitiminde Yaklaşımlar, II. Sanat Eğitimi Sempozyum Kitabı*, 28-29-30 Nisan 2004. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, 95-99.

- Barnard, Malcolm (2010). *Sanat Tasarım ve Görsel Kültür*, (1.Baskı). (Çeviren: Güliz Korkmaz). Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Baudrillard, Jean (2013). *Tüketim Toplumu Söylenceleri / Yapıları*, (6.Baskı). (Çeviren: Hazal Deliceçaylı ve Ferda Keskin). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Baudrillard, Jean (2011), *Sanat Komplosu*, (3.Baskı). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Bayerische Staatsregierung, (2015). Schulordnung für die Gymnasien in Bayern
Gymnasialschulordnung GSO, München.
- Bayerisches Staatsministerium für Unterricht und Kultus, Staatsinstitut Für Schulqualität und Bildungsforschung, (2010). Der Lehrplan für das Gymnasium in Bayern im Überblick, brainwaves Marketing-, Medien- und Kommunikations KG, München.
- Bayerisches Staatsministerium für Unterricht und Kultus, Staatsinstitut Für Schulqualität und Bildungsforschung, (2010). Der Lehrplan für das Gymnasium in Bayern, Lehrplan Jahrgangsstufe 7, München. <https://www.isb.bayern.de/>
- Berger John (2009). *Görme Biçimleri*, (15. Baskı). (Çeviren: Yurdanur Salman). İstanbul: Metis Yayınları.
- Berleant, Arnold (2004). *Re-thinking Aesthetics*, Burlington, USA: Long Island University, Ashgate Publishing Company.
- Berleant, Arnold (2005). *Aesthetic and Environment Variations on a Theme*. Burlington, USA: Ashgate Publishing Company.
- Berleant, Arnold (2010). *Sensibility and Sense, The Aesthetic Transformation of the Human World*. Exeter: Imprint Academy, USA: Imprint Academic Philosophy Documentation Center.
- Berry, John W., Poortinga Ype H., Segall Marshall H. & Dasen Pierre R. (1998). *Cross-Cultural Psychology: Research and Applications*. (7.Baskı). USA:Cambridge University Press.
- Blocker, Gene H. (1993). Aesthetic Value in Cross-cultural Multicultural Art Study, *Arts Education Policy Review*, Vol.95, No.2, 26-29.
- Blocker, Gene H. (2004). Varieties of Multicultural Art Education: Some Policy Issues. (Editör: Elliot W.Eisner, Michael D. Day). *Handbook of Research and Policy in Art Education*. Mahwah, New Jersey, USA: Lawrence Erlbaum Associates, Inc., Publishers, 187-199.
- Boersema, David (2013). *Philosophy of Art Aesthetic Theory and Practice*, United States of America: Westview Press, A Member of the Perseus Books Group.
- Bolla, Peter (2012). *Sanat ve Estetik*, (Çeviren: Kubilay Koş).(2. Baskı). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

- Bond, Michael Harris ve Vijver, Fons J.R. (2011). Making Scientific of Cultural Differences in Psychological Outcomes: Unpackaging the Magnum Mysterium. (Editör: David Matsumoto & Fons J.R. Vijver), Cross Cultural Search Methods in Psychology, Cambridge University Press, 75-100.
- Bösel, Martina (2012). *Religiöse und Kulturelle Probleme von Muslimen in Deutschland: Möglichkeiten und Irrwege einer Uneingeschränkten Integration*. Hamburg: Diplomica Verlag GmbH.
- Bundesministerium für Bildung und Forschung, Eğitim ve Araştırma Federal Bakanlığı, (2013). DAAD. www.bmbf.de
- Can, Abdullah (2014). *SPSS ile Bilimsel Araştırma Sürecinde Nicel Veri Analizi*. (2. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Canclini, N.G. (1999). *Kültür ve İktidar Araştırmalarının Durumu*, Ankara: Vadi Yayınları.
- Ceylan, Yılmaz (2010). *Lise Öğrencilerinin Din Algısı*, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Clark, Toby (2011). *Sanat ve Propaganda*, (Çeviren: Esin Hoşçusu). (2. Baskı). İstanbul: Ayrıntı Yayınları, Sanat ve Kuram.
- Coleman, Elizabeth Burns; Hartney, Christopher ve Alderton, Zoe (2013). Defining "Social Aesthetics", *Aesthetics*, June, 23 (1).
- Connerton, Paul (1999). *Toplumlar Nasıl Anımsar?* (Çeviren: Alaeddin Şenel). (1.Baskı). Ayrıntı Yayınları.
- Coşkun, Hasan (2016). *Kültürlerarası Eğitim Türkiye ve Almanya Örneği*. Konrad Adenauer Stiftung. Ankara: Ofset Fotomat.
- Cömert, Bedrettin (1979). *Croce'nin Estetiği*. (1.Baskı). Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Cüceloğlu, Doğan (2002). *Yeniden İnsan İnsana*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Çakır, Mustafa (2012). Türklerin Alman Kültüründeki İmajı. (Editör: Zehra Gülmüş). *Türk Alman İşgücü Anlaşması'nın 50.Yılında Almanya Türkleri*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları Yayın No: 2581, Yurtdışında Yaşayan Vatandaşların Sorunlarını Araştırma Merkezi Yayınları Yayın No: 3, 2012, ss. 27-52.
- Çelik, Celaleddin (2008). Almanya'da Türkler: Sürekli Yabancılaşma, Kültürel Çatışma ve Din, Milet ve Nihal, İnanç, Kültür ve Mitoloji Araştırmaları Dergisi, 5 (3), 105-142.
- Çepni, Salih (2007). *Araştırma ve Proje Çalışmalarına Giriş*, (3. Baskı). Trabzon: Celepler Matbaacılık.

- Danto, Arthur C. (2010). *Sanatın Sonundan Sonra Çağdaş Sanat ve Tarihin Sınır Çizgisi*. (1. Baskı). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Davun, Banu (2009). Okul Öncesi Dönemde Etkinliklerle Desteklenmiş Sanat Eğitiminin Çocukların Estetik Beğeni Düzeylerine Etkisi (Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu Örneği). Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Dellaloğlu, Besim F. (2007). *Frankfurt Okulu'nda Sanat ve Toplum*, (4.Baskı). İstanbul: Say Yayınları Düşünce Dizisi 6.
- Deutscher Akademischer Austauschdienst, German Academic Exchange Service, (2016). (1-25). <https://www.daad.de/der-daad/ueber-den-daad/portrait/de/32996-von-anfang-an/>.
- Dobbs, M.S,(1998), *A Guide to Discipline-Based Art Education, Learning in and Through Art*, Getty Center Drive, California.
- Dubuffet, J.(2010), *Boğucu Kültür*, Dost Kitabevi Yayınları, Ankara.
- Duncum, Paul (2005). *Popular Visual Culture and Ten Kinds of Integration*. (Editör: Marry Stokrocki). Interdisciplinary Art Education, Building Bridges to Connect Disciplines and Cultures. Reston: The National Art Education Association, 107-120.
- Duncum, Paul (2004). Visual Culture Isn't Just Visual: Multiliteracy, Multimodality and Meaning. *Studies in Art Education A Journal of Issues and Research*, 45(3),252-264.
- Eagleton Terry (2011). *Kültür Yorumları*, (Çeviren: Özge Çelik). (2.Baskı). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Eckhoff, Angela (2006). *Influences on Children's Aesthetic Responses: The Role of Prior Knowledge, Contexts, and Social Experiences During Interactions with the Visual Arts*. Ph.D Thesis. Kansas State University.
- Erdoğan, rfan (1999). Popüler Kültür Alanında Egemenlik ve Mücadele. (Editör: Nazife Güngör). *Popüler Kültür ve ktidar*. Ankara: Vadi Yayınları, 18-52.
- Erdoğan, rfan ve Alemdar, Korkmaz (2005). Popüler Kültür ve İletişim, Halk Kültürü, Kitle Kültürü ve Popüler Kültürün Üretim Dağıtım Tüketim Pratiklerinin Doğası. (2.Baskı). Ankara: ERK, Pozitif Matbaacılık.
- Erickson, Mary (1996). *Six Grade Students' Development of Art Historical Understanding*, (Editör: Henry, C.), Middle School Art: Issues of Curriculum and Instruction, The National Art Education Association, Virginia.
- Erickson, Mary (1986). Teaching Aesthetics K-12, (Editör: Stephen Mark Dobbs). *Research Readings for Discipline- Based Art Education: A Journey Beyond Creating*, Virginia: The National Art Education Association, 148-161.

- Eriñ, Sıtkı M. (2004). *Kültür Sanat Sanat Kültür*, (2. Baskı). Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Eri ti, Suzan Duygu (2010). İkõ retim Ö rencilerinin Resimsel Anlatımlarında Popüler Kültür Algısı (Norveç Çok Kültürlü Fjell İkõ retim Okulu Örne i), *Elementary Education Online*, 9(3), 884-897.
- Eri ti, Suzan Duygu (2011). The Perceptions of Turkish Students Living in Different Cultural Environments Abouts Turkish Culture in their Pictorial Representation, *Australian Art Education*, Vol.34, No.2.
- Eri ti, Suzan Duygu ve Belet, erife Dilek (2010). İkõ retim Ö rencilerinin Yazılı Anlatım ve Resimlerinde Kültür Algıları, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt:9, Sayı:33, 245-264.
- Ero lu, Ay e (2011). *John Dewey'de Deneyim ve Sanat*, Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Erzen, Jale Nejdet (2011). *Çoğul Estetik*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Featherstone, Mike (2005). *Postmodernizm ve Tüketim Kültürü*, (Çeviren: Mehmet Küçük). (2. Baskı). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Fisher, Roy; Harris, Ann & Jarvis, Christine (2008). *Education in Popular Culture Telling Tales on Teachers and Learners*, London and New York: Routledge Taylor and Francis Group.
- Foster, Hal (2011). *Zoraki Güzellik*, (Çeviren: ebnem Kaptan). (1.Baskı). İstanbul: Ayrıntı Yayınları, Sanat ve Kuram.
- Francalanci, Ernesto, L. (2012). *Nesnelerin Esteti i*, (Çeviren: Durdu Kundakçı). (1. Baskı). Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.
- Freedman, Kerry (2003). Teaching Visual Culture: Curriculum, Aesthetics, And The Social Life Of Art, Teachers College, Columbia University, 1234 Amsterdam Avenue, New York, NY 10027, and the National Art Education Association, 1916 Association Drive, Reston, VA 20191-1590.
- Freud, Sigmund (2011). *Kültürdeki Huzursuzluk*, (1. Baskı). (Çeviren: Veysel Atayman). İstanbul: Say Yayınları Psikoloji Dizisi.
- Frixione, Marcello (2011). Art, the Brain and Family Resemblances: Some Considerations on Neuroaesthetics, *Philosophical Psychology*, Vol.24, No.5, 699-715.
- Gans, Herbert J. (2014). *Popüler Kültür ve Yüksek Kültür*, (4.Baskı). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Gasset, José Ortega Y. (2012). Sanatın nsansızla tırılması ve Roman Üstüne Dü ünceler, (Çeviren: Neyyire Gül I ık). (1. Baskı). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

- Gökay, Melek (1998), *Birleştirilmiş Sanat Eğitimi Yöntemine Göre İlköğretim II. Basamağında Sanat Eleştirisinin Uygulanması ve Sonuçları*, Doktora Tezi, SELÇUK ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Gökay, Melek (2004). Modanın Görsel Kültür ve Sanat E itimindeki Yeri, *E itim ve Bilim*, Cilt:29, Sayı:133, (39-46).
- Gökay, Melek (2005). İlköğretim Resim E itiminde Çok Alanlı Sanat E itimi Yönteminin Uygulanması. (Editör: Özsoy, Vedat). *İlköğretim Sanat E itimi Kuramları ve Yöntemleri*. Ankara: Görsel Sanatlar E itimi Derne i Yayınları, 75-99.
- Gökay, Melek ve Demir, Ahmet (2006). Farklı Eğitim Seviyelerinde Estetik Beğeni, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, N:16, 329-342.
- Gökay, Melek (2009). Sanat Eğitiminde Tarihsel Süreç. (Editör: Alakuş, Ali Osman ve Mercin, Levent). *Sanat Eğitimi ve Görsel Sanatlar Öğretimi*. Ankara: Pegem Net. 19-34.
- Gökay, Melek (2009). Görsel Sanatlar Eğitimi. (Editör: Alakuş, Ali Osman ve Mercin, Levent). *Sanat Eğitimi ve Görsel Sanatlar Öğretimi*. Ankara: Pegem Net. 13-18.
- Gökay, Melek; Adar, Sibel ve Deveci, Ekin (2010). İlköğretim I.Kademe Öğretim Seviyesinde Öğrencilerin Sanata Bakış Açıkları, II. Ulusal Sanat Eğitimi Sempozyumu, Çanakkale, 8-10 Nisan 2010.
- Guyer, Paul (2005). *Values of Beauty Historical Essays in Aesthetic*. New York: Cambridge University Press.
- Gültekin, Tuba (2011). Lowenfeld ve Piaget Gelişim Evrelerinde 10-14 Yaş Grubu Uygulamalarına Yönelik Estetik Tercihler ve Estetik Deneyimin Algısal Gelişimi. *2.Ulusal Güzel Sanatlar Eğitimi Sempozyum Kitabı*. 8-10 Nisan 2010. Çanakkale: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, 44-65.
- Güneş, Nihat H. (2004). Modernizmden Postmodernizme Türkiye’de Kültürel Yabancılaşma Sorunu, Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Güngör, Erol (2000). *Ahlâk Psikolojisi ve Sosyal Ahlâk*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Güvenç, Bozkurt (2005). *İnsan ve Kültür* (11.Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Hagaman, Sally (1990). Aesthetics in Art Education: A Look Toward Implementation. *ERIC Clearinghouse for Social Studies/Social Science Education Bloomington IN., Adjunct ERIC Clearinghouse for Art Education Bloomington IN.* ED329491, 1-7.
- Hambleton, Ronald K. & Zenisky, April L. (2011), Translating and Adapting Test for Cross-Cultural Assesments, (Editör: David Matsumoto, Fons J.R van de Vijver). *Cross-Cultural Research Methods in Psychology*, USA: Cambridge University Press, 46-70.

- Hayyam, Ömer (1966). *Rubailer*. (Çeviren: Rü tü arda). stanbul: Milli E itim Basımevi.
- Holt, D.K. (2001), *The Search for Aesthetic Meaning in the Visual Arts*, Bergin & Garvey, Westport, USA.
- Höhne, Jutta; Linden, Benedikt; Seils, Eric & Wiebel, Anne (2014). Die Gastarbeiter Geschichte und Aktuelle Soziale Lage, WSI Report Gastarbeiter, Hans-Böckler-Stiftung, September.
- Hughes, Fiona (2010). *Kant's Critique of Aesthetic Judgement*. London, New York: Bloomsbury Academic, Bloomsbury Publishing Plc.
- Johnson, Timothy P., Shavitt, Sharon & Holbrook, Allyson L. (2011). Survey Response Styles Across Cultures. (Editör: David Matsumoto, Fons J.R van de Vijver). *Cross-Cultural Research Methods in Psychology*, USA: Cambridge University Press, 130-175.
- Jusdanis, Gregory (1998). *Gecikmi Modernlik ve Estetik Kültür*, (1.Baskı). (Çeviren: Tuncay Birkan). stanbul: Metis Yayınları.
- Kalar, Brent (2006). *The Demands of Taste in Kant's Aesthetics*, (1.Baskı). London, New York: Continuum International Publishing Group.
- Kandinsky, Vassily (2011). *Sanatta Manevîlik Üstüne*. (Çeviren: Tefik Duran). (2.Baskı). stanbul: Haylaz Sanat, Sanat Kuramları:02.
- Kant, Immanuel (2010). *Güzellik ve Yücelik Duyguları Üzerine Gözlemler*. (Çeviren: Ahmet Fethi). stanbul: Hil Yayıncılık.
- Kaya, Kamil ve Tuna, Meyrem (2008). İlköğretim Çağındaki Çocukların Sosyalleşmesinde Televizyonun Etkisi. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi, Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(17), ss.159-182.
- Keuchel, Susanne (2013). Art Education by Numbers: Cartography and Quantitative Measurement of Arts Education in Germany. (Editör: Eckart Liebau, Ernst Wagner, Max Wyman). *International Yearbook for Research in Arts Education Volume 1*. Münster/New York/ München/Berlin: Waxmann, 129-135.
- Kırı o lu, Olcay Tekin (2009), *Sanat Kültür Yaratıcılık, Görsel Sanatlar ve Kültür E itimi-Ö retimi*, (1.Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Kırı o lu, Olcay Tekin; Stokrocki, Marry (1997). Ortaö retim Sanat Ö retimi, YÖK/Dünya Bankası, Milli E itimi Geli tirme Projesi, Hizmet Öncesi Ö retmen E itimi, Ankara.
- Kieran, Matthew (2011). *The Fragility of Aesthetic Knowledge: Aesthetic Psychology and Appreciative Virtues*, (Editör: Schellekens, Elisabeth. and Goldie, Peter). *The Aesthetic Mind, Philosophy and Psychology*. New York: Oxford University Press, 32-53.

- Kindler, Anna M. (2003). Commentary: Visual Culture, Visual Brain and Art Education, *Studies in Art Education, A Journal of Issues and Research*, 44(3); S:290-296.
- Korkmaz, Bedia (2013). *Resim Sanatında Estetik De er*, Yüksek Lisans Tezi, DOKUZ EYLÜL ÜN VERS TES E itim Bilimleri Enstitüsü, zmir.
- Landeshauptstadt München (2011). Information der Bildungsberatung International Übersicht über das Schulsystem. München: Pädagogisches Institut Bildungsberatung.
- Liebau, Eckart (2013). Research on Art Education. (Editör: Eckart Liebau, Ernst Wagner, Max Wyman). *International Yearbook for Research in Arts Education Volume 1*. Münster/New York/ München/Berlin: Waxmann, 65-70.
- Lindqvist, G. (2003). *Vygotsky's Theory of Creativity*, *Creativity Research Journal*, 15:2-3, 245-251.
- Loudermilk, Michelle Lynn (2002). *The Use of Aesthetics in a Comprehensive Art Curriculum*, Degree of Master of Art In Art Education, Graduate College Of Marshall University, Huntington, West Virginia.
- Lynton, Norbert (2009). *Modern Sanatın Öyküsü*, (4. Baskı). (Çevirenler: Prof. Dr. Cevat Çapan, Prof. Dr. Sadi Öziş). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Malik, Bin N. (2000), *Kültür Sorunu ve Bir Toplumun Doğuşu*, Ankara Okulu Yayınları, Ankara.
- Mamur, Nuray (2009). *Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi Resim Bölümü Öğrencilerinin Sanatsal Yeterliliğini Ölçme ve Değerlendirmede Eğitsel Gelişim Dosyasının (Portfolyo) Rolü*, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara.
- Mamur, Nuray (2012a). The Effect of Modern Visual Culture on Children's Drawings, *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 277-283.
- Mamur, Nuray (2012b). Görsel Sanatlar Öğretmen Adaylarının Görsel Kültür Diyaloğlarına Yönelik Algıları, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, Educational Sciences: Theory & Practice*, - 12(3), Yaz/Summer, 2149-2174.
- Marcuse, Herbert (1997). *Estetik Boyut*, (1.Baskı). (Çeviren: Aziz Yardımlı). İstanbul: İdea Yayım.
- Mardin, Şerif (2014). *Din ve İdeoloji*, (22. Baskı). İstanbul: İletişim Yayınları.
- McFee, Graham (2011). *Artistic Judgement A Framework for Philosophical Aesthetics*, Philosophical Studies Series 115, Dordrecht Heidelberg London New York: Springer Science+Business Media.

- McWhinnie, H.J. (1990). *Aesthetic Preference for Human Figures*, U.S. Department of Education, Office of Educational Research And Improvement, Educational Resources Information Center (ERIC), Fall (1),1-19.
- Mendeş, Necip Fazıl (2010). Ortaöğretim Öğrencilerinin İnanç Esaslarını Algılayış Biçimleri (Tuzla Örneği), Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Sakarya.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2014). Temel Eğitimden Ortaöğretime Geçiş. Ankara: MEB.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2014). 2014-2015 Ortak Sınavlar Klavuzu. Ankara: MEB.
- Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği. (2015). 29403 sayılı T.C. Resmi Gazete, 1 Temmuz 2015.
http://mevzuat.meb.gov.tr/html/ortaogrkurumyon_0/ortaogrkurumyon_1.html, Erişim Tarihi:23.02.2016.
- Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği. (2014). 29072 sayılı T.C. Resmi Gazete, 26 Temmuz 2014, Madde 11/6a.
http://mevzuat.meb.gov.tr/html/ilkveokuloncyon_0/ilkveokuloncyon_0.html, Erişim Tarihi:23.02.2016.
- Milli Eğitim Bakanlığı Seçmeli Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı, (Resim, Grafik Tasarım, Seramik, Ebru Tezhip, Minyatür; Ortaokullar (5-8.Sınıflar). (2014). MEB Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı, Ankara.
- Milli Eğitim Bakanlığı İlkokul ve Ortaokul Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı (1 - 8. Sınıflar). (2013). MEB Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı, Ankara.
- Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Teknoloji ve Tasarım Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu (6,7 ve 8. Sınıflar). (2006). MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, Ankara.
- Milli Eğitim Temel Kanunu. (1973). Madde 22 – (Değişik: 30/3/2012 - 6287/7 md.). (2012). http://mevzuat.meb.gov.tr/html/temkanun_0/temelkanun_0.html, Erişim Tarihi:23.02.2016.
- Milli Eğitim Temel Kanunu. (1973). Madde 23. http://mevzuat.meb.gov.tr/html/temkanun_0/temelkanun_0.html, Erişim Tarihi:23.02.2016.
- Milli Eğitim Temel Kanunu. (1973). (Ek: 16/8/1997 - 4306/4 md.) Madde 23/3. http://mevzuat.meb.gov.tr/html/temkanun_0/temelkanun_0.html, Erişim Tarihi:23.02.2016.
- Milli Eğitim Temel Kanunu. (1973). Madde 25 – (Değişik: 30/3/2012 - 6287/9 md.). (2012). http://mevzuat.meb.gov.tr/html/temkanun_0/temelkanun_0.html, Erişim Tarihi:23.02.2016.

Milli Eğitim Temel Kanunu. (1973). Madde 30.
http://mevzuat.meb.gov.tr/html/temkanun_0/temelkanun_0.html, Erişim
 Tarihi:23.02.2016.

Milne, Ian (2010). A Sense of Wonder, Arising from Aesthetic Experiences, Should be the Starting Point for Inquiry in Primary Science. *Science Education International*, Vol.21, No.2, 102-115.

Mirzoeff, Nicholas (1998). What is Visual Culture?. (Editör: Nicholas Mirzoeff). The Visual Culture Reader. USA & Canada: Routhledge, 3-13.

Okan, Nalan (2002). *Estetiğin Felsefedeki ve Disipline Dayalı Sanat Eğitimi. İçindeki Yeri*, Yüksek Lisans Tezi, GAZİ ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Okutan, Birsen Banu (2012). *Türkiye’de Popüler Kültür Ve Din İlişkisi: Kadın Üzerine Bir Araştırma (İstanbul Örneği)*, Doktora Tezi, MARMARA ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Öymen, Örsan K. (2010). *Hume*, (1. Baskı). İstanbul: Say Yayınları Fikir Mimarları-23.

Özdemir, Soner Mehmet; Benzer, Halis ve Akbaş, Oktay (2009). Almanya’da Yaşayan 15-19 Yaş Türk Gençlerinin Eğitim Sorunlarına İlişkin Bir İnceleme (Kuzey Ren Vestfalya Örneği). *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD) Cilt 10, Sayı 1, (23-40) 23*.

Özsoy, Vedat (2003). Görsel Sanatlar Eğitimi, Resim İş Eğitiminin Tarihsel ve Düşünsel Temelleri. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.

Peşkersoy, Eylem ve Yıldırım, Osman (2010). Görsel Sanatlar Dersi (1.ve 8. Sınıflar) Öğretmen Klavuz Kitabı, (3.Baskı). İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Devlet Kitapları.

Prinz, J. (2011). *Emotion and Aesthetic Value*, (Editör: Schellekens, Elisabeth. and Goldie, Peter). The Aesthetic Mind, Philosophy and Psychology. New York: Oxford University Press.

Rantala, Veikko (2011). *Aesthetic Tension*. Frankfurt: Peter Lang GmbH Internationaler Verlag der Wissenschaften.

Resmi Gazete (2012). Madde 26. Sayı: 28261. 11.04.2012.

Resmi Gazete (2013). Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği, Madde 5. Sayı: 28758.

Resmi Gazete (2013). Madde 7. Sayı: 28758. 7.09. 2013.

Resmi Gazete (2013). Madde 20-1. Sayı: 28758. 7.09. 2013.

- Root-Bernstein, Robert S. (2002). Aesthetic Cognition. *International Studies in the Philosophy of Science*, Vol.16, No.1, Published online: 21 Jul 2010.
- Saklı, Ali Rıza (2013). Fordizm'den Esnek Üretim Rejimine Dönüşümün Kamu Yönetimi Üzerindeki Etkileri, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi* *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi Electronic Journal of Social Sciences*, ISSN:1304-0278 K1Ş-2013 Cilt:12 Sayı:44 (107-131).
- Sarı, Hakan ve İlik, Şenay (2014). Öğretmenler, Uzmanlar, Aileler için Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı, Geliştirme, Uygulama, Değerlendirme, (1.Baskı). Ankara: Eğiten Kitap.
- Sezen, Yumni (1998). *Sosyoloji Açısından Din*. İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, Bayrak Yayıncılık.
- Schenkman, Bo N. & Fredrik U. Jönsson (2000). Aesthetics and preferences of web pages. *Behaviour & Information Technology*. Sweden: Department of Psychology, Stockholm University, Published online: 08 Nov 2010.
- Schiller, Friedrich Von (1999). *Estetik Üzerine*, (1. Baskı). (Çeviren: Doç. Dr. Melahat Özgü). İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Schlemmer, Thomas & Woller, Hans (2002). *Gasellschaft im Wandel 1949 bis 1973. Bayern im Bund*, München: Institut für Zeitgeschichte.
- Smith, Ralph A. (2004). Aesthetic Education: questions and Issues. (Editör: Elliot W.Eisner, Michael D. Day). *Handbook of Research and Policy in Art Education*. Mahwah, New Jersey, USA: Lawrence Erlbaum Associates, Inc., Publishers, 163-186.
- Smith, Ralph A. (2006). *Culture and the Arts in Education, Critical Essays On Shaping Human Experience*. New York and London: Teachers College, Columbia University.
- Smith, Ralph A. (2008). *Educational Aesthetics and Policy*. Arts Education Policy Review, University of Illinois, Urbana-Champaign, Vol. 109, No. 6, July/August 2008 Published online: 07 Aug 2010.
- Simpson, Judith W., Delaney M. Jean, Carroll, Karen Lee, Hamilton, Cheryl M., Kay Sandra I., Kerlavage, Marianne S., Olson Janet L. (1998). *Creating Meaning Through Art, Teacher as Choice Maker*, (Ed: Potthoff, Bradley J.). Simon & Schuster/A Viacom Company, USA, New Jersey: Merrill.
- Şeriati, Ali (2008). *Sanat*. (1. Baskı). Ankara: Fecr Yayınları.
- Tunalı, İsmail (2011). *Estetik Beğeni, Çağdaş Sanat Felsefesi Üstüne*, (2. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.

- Turan, Kemal (2005). Avrupa Birliğine Giriş Sürecinde Türk-Alman Eğitim Sistemlerinin Karşılaştırılarak Değerlendirilmesi. *Milli Eğitim, Üç Aylık Eğitim ve Sosyal Bilimler Dergisi*, Yaz, 33; Sayı: 167.
- Turani, Adnan (2000). *Dünya Sanat Tarihi*, (8. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Türkcan, Burçin ve Yaşar, Şefik (2011). The Role of Visual Culture Studies on Primary School Students' Interpretation of Visual World, *Educational Sciences; Theory & Practice*, 11(3), 1564-1570.
- Türkyılmaz, Nuray (2008). *Davranış Genetiği Bağlamında Dinî ve Manevî Eğilimler*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Uysal, Arzu (2011). Görsel Kültürün ve Sosyo-Kültürel Olguların Öğrenci Resimlerindeki İmgelere Etkiler, *Akademik Bakış Dergisi*, Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi, Sayı:24. 1-20.
- Uysal, Mehmet ve Selvi, Fadimana (2012). İlköğretim Çağı Çocuklarının Mimari Objeler Olarak Anıtkabir'i Algılayışı ve Biçimsel İfadesi, *Zeitschrift für die Welt der Türken Journal of World of Turks*, ZfWT Vol. 4, No. 2.
- Ünlü, İhsan (2012). İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Kültür Algılarının İncelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD) Cilt 13, Sayı 1, Sayfa 77-92*.
- Wagner, Ernst (2013). Monitoring Art Education. (Editör: Eckart Liebau, Ernst Wagner, Max Wyman). *International Yearbook for Research in Arts Education Volume 1*. Münster/Nwe York/ München/Berlin: Waxmann, 101-112.
- Wickman, Per-Olof (2006). *Aesthetic Experience in Science Education, Learning and Meaning-Making as Situated Talk and Action*, Lawrence Erlbaum Associates, Publishers Mahwah, New Jersey, London.
- Wilson, B. (2004). *Child Art After Modernism: Visual Culture and New Narratives*, Handbook of Research and Policy in Art Education-1, (Ed: Eisner, e., Day, M.). New Jersey: National Art Education Association.
- Yetkin, Suut Kemal (2007). *Estetik Doktrinler*, Ankara: Palme Yayıncılık.
- Yıldırım, Ali ve Şimşek, Hasan (2005). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, (5.Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, N. (2013), *Günümüz Sanat Yapıtlarını Okuma Girişimi Olarak Güzel Ve Güzel Yerine Geçen Kavramla*, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı, Resim Öğretmenliği Programı, Yüksek Lisans Tezi, İzmir.
- Ziss, Avner (2009). *Estetik, Gerçekli i Sanatsal Özümsemenin Bilimi*, (1. Baskı). (Çeviren: Yakup ahan). İstanbul: Hayalbaz Kitap.

INTERNET KAYNAKLARI

- Sanal 1: “Portekiz Asıllı Bir Milyonuncu Misafir İşçi, Armando Sá Rodriguez. 1964”.
geschichte.nrw.de/Kronoloji, [http://www.geschichte.nrw.de/artikel.php?jahr\[jahr\]=1964&lkz=tr](http://www.geschichte.nrw.de/artikel.php?jahr[jahr]=1964&lkz=tr) , Erişim Tarihi: 03.03.2016. (Resim 1).
- Sanal 2: “Percy Jackson: Sea of Monsters” Film Afişi, <http://teaser-trailer.com/official-pictures-of-percy-jackson-2-sea-of-monsters/>, Erişim Tarihi: 07.03.2016. (Resim 2).
- Sanal 3: “Beethoven’ın Fotoğrafi.”
http://www.bennyspostcards.com/img/beethoven_russia.jpg, Erişim Tarihi:15.03.2016. (Resim 3).
- Sanal 4: “Assassin’s Creed IV, Oyun Kapak Resmi”,
<http://orderpurposedirection.tumblr.com/>, Erişim Tarihi: 15.03.2016. (Resim 4).
- Sanal 5: “ Skyrim Guild Wars Görseli I” <http://www.guildwars2guru.com/topic/10752-favorite-game-environmentsetting/>, Erişim Tarihi: 15.03.2016. (Resim 5).
- Sanal 6: “ Skyrim Guild Wars Görseli II”, <http://www.gamezone.com/previews/guild-wars-2-s-map-exploration-is-my-new-addiction>, Erişim Tarihi: 15.03.2016. (Resim 6).
- Sanal 7: “Neuschwanstein Şatosu (Füssen)”, <http://www.fuessen.de/kultur-und-kulinarik/neuschwanstein.html>, Erişim Tarihi: 15.03.2016. (Resim 7).
- Sanal 8: “Daft Punk”, <http://unisci24.com/216411.html>, Erişim Tarihi: 15.03.2016. (Resim 8).
- Sanal 9: “Darth Vader ve Lazer Kılıcı”, <http://www.versusbattle.com/star-wars-battle-boba-fett-vs-darth-vader/darth-vader/>, Erişim Tarihi: 15.03.2016. (Resim 9).
- Sanal 10: “Im Westen Nichts Neues Film Afişi”,
<http://www.torrentdownloads.me/torrent/1091684/Kriegsfilme+Paket>, Erişim Tarihi: 15.03.2016. (Resim:13).

EKLER

EKLER

Ek-1

1



A



B

2



A



B

3



A



B

4



A



B

5



A

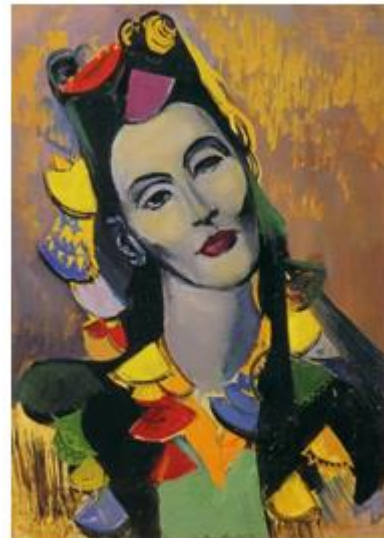


B

6



A



B

7



A



B

8



A



B

9



A



B

10



A



B

11



A



B

12



A



B

13



A



B

14



A



B

15



A



B

1. PERSÖNLICHE DATEN

1. **Geschlecht:** Männlich Weiblich

2. **Mein Geburtsort ist in:** Deutschland Türkei anderes Land

3. **Meine Eltern kommen aus:** Deutschland Türkei Andere Länder

4. **Nationalität (Welchen Pass hast du oder haben Deine Eltern?):**

5. **Alter:** 12 13 14 15 16 17

6. **Schule:**

7. **Wohnort:**

8. **Schulabschluss des Vaters:**
 Gymnasium Mittelschule/Hauptschule
 Realschule Universität Andere

9. **Schulabschluss der Mutter:**
 Gymnasium Mittelschule/Hauptschule
 Realschule Universität Andere

10. **Beruf des Vaters:**.....

11. **Beruf der Mutter:**.....

12. **Wie viele Geschwister hast du?**.....

2.FRAGEN ZUR BESCHÄFTIGUNG MIT KUNST AUßERHALB DER SCHULE

1. Beschäftigst du dich in deiner Freizeit mit Kunst?

Ja Nein

2. Wenn ja, wie?

Ich zeichne /male selbst Ich besuche Museen/ Kunstaussstellungen
 Ich fotografiere selbst

3. Sprichst Du manchmal mit Deiner Familie über Kunst?

Ja Nein

4. Wenn ja, über welche Kunstarten spricht Ihr?

Gemälde Skulpturen Fotografien

5. Sprichst Du manchmal mit Deinen Freunden über Kunst?

Ja Nein

6. Wenn ja, über welche Kunstarten spricht Ihr?

Gemälde Skulpturen Fotografien

7. Hast Du schon einmal im Internet nach einem Kunstwerk /einem Künstler recherchiert?

Ja Nein

1

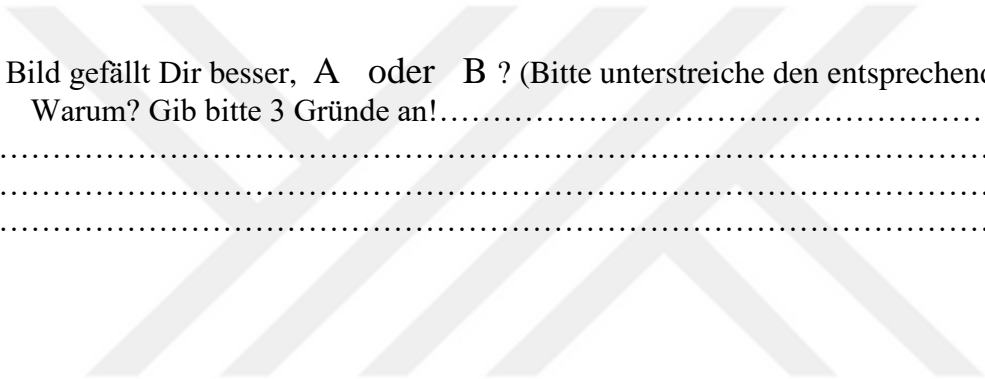
Welches Bild gefällt Dir besser, A oder B ? (Bitte unterstreiche den entsprechenden Buchstaben!)
Warum? Gib bitte 3 Gründe an!.....

- 1.....
- 2.....
- 3.....

2

Welches Bild gefällt Dir besser, A oder B ? (Bitte unterstreiche den entsprechenden Buchstaben!)
Warum? Gib bitte 3 Gründe an!.....

- 1.....
- 2.....
- 3.....



3

Welches Bild gefällt Dir besser, A oder B ? (Bitte unterstreiche den entsprechenden Buchstaben!)
Warum? Gib bitte 3 Gründe an!.....

- 1.....
- 2.....
- 3.....

4

Welches Bild gefällt Dir besser, A oder B ? (Bitte unterstreiche den entsprechenden Buchstaben!)
Warum? Gib bitte 3 Gründe an!.....

- 1.....
- 2.....
- 3.....

5

Welches Bild gefällt Dir besser, A oder B ? (Bitte unterstreiche den entsprechenden Buchstaben!)
Warum? Gib bitte 3 Gründe an!.....

- 1.....
- 2.....
- 3.....

6

Welches Bild gefällt Dir besser, A oder B ? (Bitte unterstreiche den entsprechenden Buchstaben!)
Warum? Gib bitte 3 Gründe an!.....

- 1.....
- 2.....
- 3.....

7

Welches Bild gefällt Dir besser, A oder B ? (Bitte unterstreiche den entsprechenden Buchstaben!)
Warum? Gib bitte 3 Gründe an!.....

- 1.....
- 2.....
- 3.....

8

Welches Bild gefällt Dir besser, A oder B ? (Bitte unterstreiche den entsprechenden Buchstaben!)
Warum? Gib bitte 3 Gründe an!.....

- 1.....
- 2.....
- 3.....

9

Welches Bild gefällt Dir besser, A oder B ? (Bitte unterstreiche den entsprechenden Buchstaben!)
Warum? Gib bitte 3 Gründe an!.....

- 1.....
- 2.....
- 3.....

10

Welches Bild gefällt Dir besser, A oder B ? (Bitte unterstreiche den entsprechenden Buchstaben!)
Warum? Gib bitte 3 Gründe an!.....

- 1.....
- 2.....
- 3.....

11

Welches Bild gefällt Dir besser, A oder B ? (Bitte unterstreiche den entsprechenden Buchstaben!)
Warum? Gib bitte 3 Gründe an!.....

- 1.....
- 2.....
- 3.....

12

Welches Bild gefällt Dir besser, A oder B ? (Bitte unterstreiche den entsprechenden Buchstaben!)
Warum? Gib bitte 3 Gründe an!.....

- 1.....
- 2.....
- 3.....

13

Welches Bild gefällt Dir besser, A oder B ? (Bitte unterstreiche den entsprechenden Buchstaben!)
Warum? Gib bitte 3 Gründe an!.....

- 1.....
- 2.....
- 3.....

14

Welches Bild gefällt Dir besser, A oder B ? (Bitte unterstreiche den entsprechenden Buchstaben!)
Warum? Gib bitte 3 Gründe an!.....

- 1.....
- 2.....
- 3.....

15

Welches Bild gefällt Dir besser, A oder B ? (Bitte unterstreiche den entsprechenden Buchstaben!)
Warum? Gib bitte 3 Gründe an!.....

- 1.....
- 2.....
- 3.....

1. KİŞİSEL BİLGİLER

1. **Cinsiyet:** () Bay () Bayan
2. **Doğduğun Yer:** () Almanya () Türkiye () Diğer Ülkeler
3. **Ailenin Geldiği Ülke:** () Almanya () Türkiye () Diğer Ülkeler
4. **Vatandaşlık (Ailen ve Sen Hangi Pasaportu Kullanmaktasınız?):**
5. **Yaş:** () 12 () 13 () 14 () 15 () 16 () 17
6. **Okul:**
7. **Yaşadığın Yer:**
8. **Babanın Eğitim Durumu:**
() İlköğretim () Ortaöğretim
() Lise () Üniversite () Diğer
9. **Annenin Eğitim Durumu:**
() İlköğretim () Ortaöğretim
() Lise () Üniversite () Diğer
10. **Babanın Mesleği:**.....
11. **Annenin Mesleği:**.....
12. **Kaç Kardeşin Var?**.....

2.OKUL DIŞI SANATSAL ETKİNLİKLERLE İLGİLİ SORULAR

1. Okul dışında sanatla ilgilenir misin?

() Evet () Hayır

2. Evet ise, Nasıl?

() Kendim resim iziyorum/ boyuyorum.
() Müze ve resim sergilerine gidiyorum.
() Fotoğraf ekiyorum.

3. Ailen ile bazen sanatla ilgili konuŐuyor musun?

() Evet () Hayır

4. Evet ise, hangi sanat dalı hakkında konuŐuyorsunuz?

() Resim () Heykel () Fotoğraf

5. ArkadaŐların ile bazen sanatla ilgili konuŐuyor musun?

() Evet () Hayır

6. Evet ise, hangi sanat dalı hakkında konuŐuyorsunuz?

() Resim () Heykel () Fotoğraf

7. İnternette bir sanat eseri ya da sanatçıyı hiç araŐtırdın mı?

() Evet () Hayır

1

Hangi resim daha çok hoşuna gidiyor? A ya da B? (Lütfen uygun olan seçeneğin altını çiz.)

Neden? 3 tane neden yazar mısın?.....

- 1.....
- 2.....
- 3.....

2

Hangi resim daha çok hoşuna gidiyor? A ya da B? (Lütfen uygun olan seçeneğin altını çiz.)

Neden? 3 tane neden yazar mısın?.....

- 1.....
- 2.....
- 3.....

3

Hangi resim daha çok hoşuna gidiyor? A ya da B? (Lütfen uygun olan seçeneğin altını çiz.)

Neden? 3 tane neden yazar mısın?.....

- 1.....
- 2.....
- 3.....

4

Hangi resim daha çok hoşuna gidiyor? A ya da B? (Lütfen uygun olan seçeneğin altını çiz.)
Neden? 3 tane neden yazar mısın?.....

- 1.....
- 2.....
- 3.....

5

Hangi resim daha çok hoşuna gidiyor? A ya da B? (Lütfen uygun olan seçeneğin altını çiz.)
Neden? 3 tane neden yazar mısın?.....

- 1.....
- 2.....
- 3.....

6

Hangi resim daha çok hoşuna gidiyor? A ya da B? (Lütfen uygun olan seçeneğin altını çiz.)
Neden? 3 tane neden yazar mısın?.....

- 1.....
- 2.....
- 3.....

7

Hangi resim daha çok hoşuna gidiyor? A ya da B? (Lütfen uygun olan seçeneğin altını çiz.)
Neden? 3 tane neden yazar mısın?.....

- 1.....
- 2.....
- 3.....

8

Hangi resim daha çok hoşuna gidiyor? A ya da B? (Lütfen uygun olan seçeneğin altını çiz.)
Neden? 3 tane neden yazar mısın?.....

- 1.....
- 2.....
- 3.....

9

Hangi resim daha çok hoşuna gidiyor? A ya da B? (Lütfen uygun olan seçeneğin altını çiz.)
Neden? 3 tane neden yazar mısın?.....

- 1.....
- 2.....
- 3.....

10

Hangi resim daha çok hoşuna gidiyor? A ya da B? (Lütfen uygun olan seçeneğin altını çiz.)
Neden? 3 tane neden yazar mısın?.....

- 1.....
- 2.....
- 3.....

11

Hangi resim daha çok hoşuna gidiyor? A ya da B? (Lütfen uygun olan seçeneğin altını çiz.)
Neden? 3 tane neden yazar mısın?.....

- 1.....
- 2.....
- 3.....

12

Hangi resim daha çok hoşuna gidiyor? A ya da B? (Lütfen uygun olan seçeneğin altını çiz.)
Neden? 3 tane neden yazar mısın?.....

- 1.....
- 2.....
- 3.....

13

Hangi resim daha çok hoşuna gidiyor? A ya da B? (Lütfen uygun olan seçeneğin altını çiz.)
Neden? 3 tane neden yazar mısın?.....

- 1.....
- 2.....
- 3.....

14

Hangi resim daha çok hoşuna gidiyor? A ya da B? (Lütfen uygun olan seçeneğin altını çiz.)
Neden? 3 tane neden yazar mısın?.....

- 1.....
- 2.....
- 3.....

15

Hangi resim daha çok hoşuna gidiyor? A ya da B? (Lütfen uygun olan seçeneğin altını çiz.)
Neden? 3 tane neden yazar mısın?.....

- 1.....
- 2.....
- 3.....

Ek-2

1.soru: Konu: **Renk** A: Özdemir Altan B: Johannes Itten

2.soru: Konu: **Natürmort** A: Cezanne B: Feyhaman Duran

3.soru: Konu: **Empresyonizm (Peyzaj)** A: Hikmet Onat B: Monet

4.soru: Konu: **Empresyonizm** A: İbrahim Çallı B: Monet

5.soru: Konu: **Kübizm** A: Picasso B: Nurullah Berk

6.soru: Konu: **Ekspresyonizm (Portre)** A: Alexej Jawlensky B: Eren Eyüboğlu

7.Soru: Konu: **Romantizm** A: İzzet Ziya B: Caspar David Friedrich

8.soru: Konu: **Baskı** A: Kate Kollwitz B: Neşet Günal

9.soru: Konu: **Realizm** A: Mehmet Ruhi Arel B: Gustave Courbet

10.soru: Konu: **Gravür** A: Sanatçı Adı Yok B: W. H. Bartlett

11.soru: Konu: **Kübizm (Figüratif Soyutlama)** A: Juan Griss B: Bedri Rahmi Eyüboğlu

12.soru: Konu: **Pop Art** A: Gazi Sansoy B: Andy Warholl

13.soru: Konu: **Sokak Sanatı** A: Jacques Villegle B: Burhan Doğançay

14.soru: konu: **Heykel (Üç Boyutlu Çalışmalar)** A: Tankut Öktem B: Asker (Bavyera)

15.soru: konu: **Sürrealizm** A: Dali B: Serdar Akkılıç

Ek-3

Soru1: Konu, biçim, form, renk, motif, doku, tarihi olaylar gibi durumları göz önünde bulundurarak aşağıdaki A ve B resimlerini ait olduğu kültürü ne kadar yansıttıkları konusunda derecelendirme yaparak değerlendirir misiniz?

1:Çok az

2:Az

3:Orta

4:İyi

5:Çok iyi



A



B

Derecelendirme A 1 2 3 4 5

Derecelendirme B 1 2 3 4 5

Soru2: Konu, biçim, form, renk, motif, doku, tarihi olaylar gibi durumları göz önünde bulundurarak aşağıdaki A ve B resimlerini ait olduğu kültürü ne kadar yansıttıkları konusunda derecelendirme yaparak değerlendirir misiniz?

1:Çok az

2:Az

3:Orta

4:İyi

5:Çok iyi



A



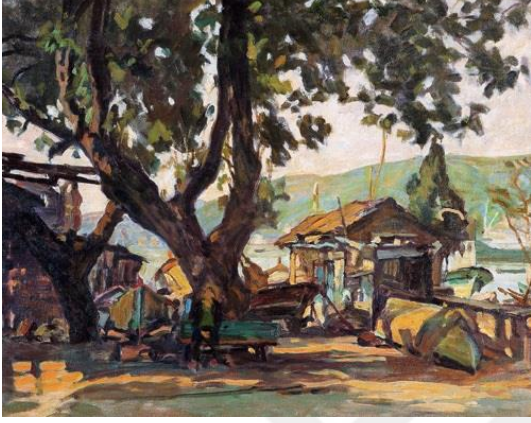
B

Derecelendirme A 1 2 3 4 5

Derecelendirme B 1 2 3 4 5

Soru3: Konu, biçim, form, renk, motif, doku, tarihi olaylar gibi durumları göz önünde bulundurarak aşağıdaki A ve B resimlerini ait olduğu kültürü ne kadar yansıttıkları konusunda derecelendirme yaparak değerlendirir misiniz?

- 1:Çok az
- 2:Az
- 3:Orta
- 4:İyi
- 5:Çok iyi



A



B

Derecelendirme A 1 2 3 4 5

Derecelendirme B 1 2 3 4 5

Soru4: Konu, biçim, form, renk, motif, doku, tarihi olaylar gibi durumları göz önünde bulundurarak aşağıdaki A ve B resimlerini ait olduğu kültürü ne kadar yansıttıkları konusunda derecelendirme yaparak değerlendirir misiniz?

- 1:Çok az
- 2:Az
- 3:Orta
- 4:İyi
- 5:Çok iyi



A



B

Derecelendirme A 1 2 3 4 5

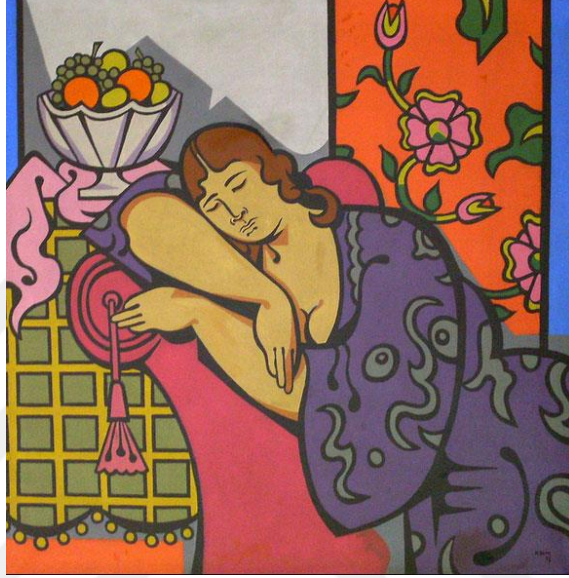
Derecelendirme B 1 2 3 4 5

Soru5: Konu, biçim, form, renk, motif, doku, tarihi olaylar gibi durumları göz önünde bulundurarak aşağıdaki A ve B resimlerini ait olduğu kültürü ne kadar yansıttıkları konusunda derecelendirme yaparak değerlendirir misiniz?

- 1:Çok az
- 2:Az
- 3:Orta
- 4:İyi
- 5:Çok iyi



A



B

Derecelendirme A 1 2 3 4 5

Derecelendirme B 1 2 3 4 5

Soru6: Konu, biçim, form, renk, motif, doku, tarihi olaylar gibi durumları göz önünde bulundurarak aşağıdaki A ve B resimlerini ait olduğu kültürü ne kadar yansıttıkları konusunda derecelendirme yaparak değerlendirir misiniz?

- 1:Çok az
- 2:Az
- 3:Orta
- 4:İyi
- 5:Çok iyi



A



B

Derecelendirme A 1 2 3 4 5

Derecelendirme B 1 2 3 4 5

Soru7: Konu, biçim, form, renk, motif, doku, tarihi olaylar gibi durumları göz önünde bulundurarak aşağıdaki A ve B resimlerini ait olduğu kültürü ne kadar yansıttıkları konusunda derecelendirme yaparak değerlendirir misiniz?

1:Çok az

2:Az

3:Orta

4:İyi

5:Çok iyi



A



B

Derecelendirme A 1 2 3 4 5

Derecelendirme B 1 2 3 4 5

Soru8: Konu, biçim, form, renk, motif, doku, tarihi olaylar gibi durumları göz önünde bulundurarak aşağıdaki A ve B resimlerini ait olduğu kültürü ne kadar yansıttıkları konusunda derecelendirme yaparak değerlendirir misiniz?

1:Çok az

2:Az

3:Orta

4:İyi

5:Çok iyi



A



B

Derecelendirme A **1** **2** **3** **4** **5**

Derecelendirme B **1** **2** **3** **4** **5**

Soru9: Konu, biçim, form, renk, motif, doku, tarihi olaylar gibi durumları göz önünde bulundurarak aşağıdaki A ve B resimlerini ait olduğu kültürü ne kadar yansıttıkları konusunda derecelendirme yaparak değerlendirir misiniz?

- 1:Çok az
- 2:Az
- 3:Orta
- 4:İyi
- 5:Çok iyi



A



B

Derecelendirme A 1 2 3 4 5

Derecelendirme B 1 2 3 4 5

Soru10: Konu, biçim, form, renk, motif, doku, tarihi olaylar gibi durumları göz önünde bulundurarak aşağıdaki A ve B resimlerini ait olduğu kültürü ne kadar yansıttıkları konusunda derecelendirme yaparak değerlendirir misiniz?

- 1:Çok az
- 2:Az
- 3:Orta
- 4:İyi
- 5:Çok iyi



A



B

Derecelendirme A **1** **2** **3** **4** **5**

Derecelendirme B **1** **2** **3** **4** **5**

Soru11: Konu, biçim, form, renk, motif, doku, tarihi olaylar gibi durumları göz önünde bulundurarak aşağıdaki A ve B resimlerini ait olduğu kültürü ne kadar yansıttıkları konusunda derecelendirme yaparak değerlendirir misiniz?

- 1:Çok az
- 2:Az
- 3:Orta
- 4:İyi
- 5:Çok iyi



A



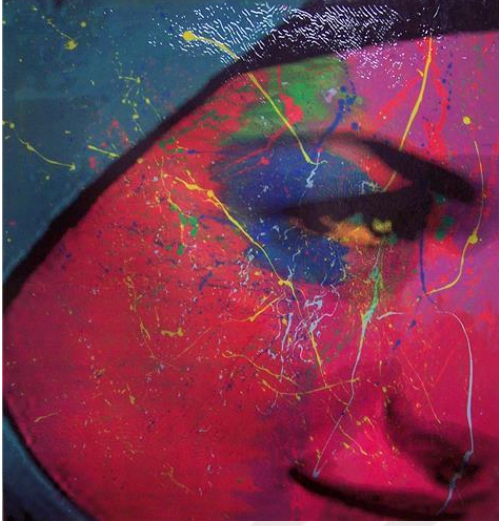
B

Derecelendirme A 1 2 3 4 5

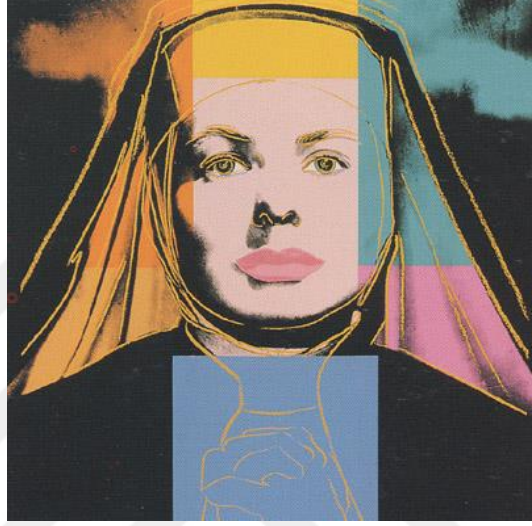
Derecelendirme B 1 2 3 4 5

Soru12: Konu, biçim, form, renk, motif, doku, tarihi olaylar gibi durumları göz önünde bulundurarak aşağıdaki A ve B resimlerini ait olduğu kültürü ne kadar yansıttıkları konusunda derecelendirme yaparak değerlendirir misiniz?

- 1:Çok az
- 2:Az
- 3:Orta
- 4:İyi
- 5:Çok iyi



A



B

Derecelendirme A 1 2 3 4 5

Derecelendirme B 1 2 3 4 5

Soru13: Konu, biçim, form, renk, motif, doku, tarihi olaylar gibi durumları göz önünde bulundurarak aşağıdaki A ve B resimlerini ait olduğu kültürü ne kadar yansıttıkları konusunda derecelendirme yaparak değerlendirir misiniz?

- 1:Çok az
- 2:Az
- 3:Orta
- 4:İyi
- 5:Çok iyi



A



B

Derecelendirme A 1 2 3 4 5

Derecelendirme B 1 2 3 4 5

Soru14: Konu, biçim, form, renk, motif, doku, tarihi olaylar gibi durumları göz önünde bulundurarak aşağıdaki A ve B resimlerini ait olduğu kültürü ne kadar yansıttıkları konusunda derecelendirme yaparak değerlendirir misiniz?

- 1:Çok az
- 2:Az
- 3:Orta
- 4:İyi
- 5:Çok iyi



A



B

Derecelendirme A 1 2 3 4 5

Derecelendirme B 1 2 3 4 5

Soru15: Konu, biçim, form, renk, motif, doku, tarihi olaylar gibi durumları göz önünde bulundurarak aşağıdaki A ve B resimlerini ait olduğu kültürü ne kadar yansıttıkları konusunda derecelendirme yaparak değerlendirir misiniz?

- 1:Çok az
- 2:Az
- 3:Orta
- 4:İyi
- 5:Çok iyi



A



B

Derecelendirme A 1 2 3 4 5

Derecelendirme B 1 2 3 4 5

DAAD

Deutscher Akademischer Austausch Dienst
German Academic Exchange Service

STIPENDIENURKUNDE

Der Deutsche Akademische Austauschdienst ist eine gemeinsame Einrichtung der deutschen Hochschulen.
Er fördert mit öffentlichen Mitteln die internationale akademische Zusammenarbeit, insbesondere den Austausch von Studierenden und Wissenschaftlern.
Die Stipendien des DAAD werden auf der Grundlage von Auswahlentscheidungen unabhängiger wissenschaftlicher Kommissionen vergeben.

Im Rahmen seiner Programme verleiht der Deutsche Akademische Austauschdienst

Hatice Kübra Özalp

ein Stipendium zur wissenschaftlichen Aus- und Fortbildung in Deutschland.

Ich beglückwünsche Sie zu diesem Stipendium und wünsche Ihnen einen erfolgreichen Aufenthalt in Deutschland. Ich hoffe, dass Sie neben Ihren fachlichen Aufgaben auch die Gelegenheit wahrnehmen werden, unser Land, seine Menschen und seine Kultur näher kennenzulernen. Ich würde mich freuen, wenn Sie auch nach Rückkehr in Ihr Heimatland weiterhin die Verbindung mit Ihren deutschen Partnern und dem DAAD aufrechterhalten würden.

Bonn, den 15.08.2013



Prof. Dr. Margret Wintermantel
Präsidentin des Deutschen Akademischen Austauschdienstes

Translation

Document of Award

The Deutscher Akademischer Austauschdienst (German Academic Exchange Service) is a joint organization of the universities and other institutions of higher education in the Federal Republic of Germany. Supported from public funds, the DAAD promotes international academic cooperation, especially through the exchange of students and academics.

DAAD scholarships are awarded by selection committees comprising a panel of independent academics.

The person named in the overleaf 'Stipendienurkunde' has been awarded a scholarship by the DAAD for further academic study and training in Germany.

I would like to congratulate you on your award and wish you a successful stay in Germany. Besides working in your special academic field, I hope you will make use of the opportunity to get to know our country, its people and its culture better. It would give me great pleasure, if – after returning to your home country – you would maintain contact with your German partners and the DAAD.

Prof. Dr. Margret Wintermantel
President of the DAAD

This document will only come into effect in connection with a letter of award (Stipendienzusage) from the DAAD Office.



KONYA

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı

Sayı : 48178250-302/ - 646
Konu : Hatice Kübra ÖZALP'in
Araştırma İzni Hk.



NECMETTİN ERBAKAN
ÜNİVERSİTESİ

Öğr. İpl. D. Bşk.

28/05/2014

Sayı: 5767

glden



2014.05.28.5767

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İLGİ: Müdürlüğünüzün 24.04.2014 tarih ve 71052239/300/453 sayılı yazısı.

Enstitünüz Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Resim-İş Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans programı öğrencisi Hatice Kübra ÖZALP'in "12-17 Yaş Grubu Türk ve Alman Çocuklarının Estetik Beğeni Düzeylerinin Karşılaştırılması" adlı tezi kapsamındaki araştırma isteği ile ilgili Konya Valiliği İl Millî Eğitim Müdürlüğü'nün 20.05.2014 tarih ve 83688308/605.99/2003268 sayılı yazısı ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi rica ederim.

Prof. Dr. Tahir YÜKSEK

Rektör a.

Rektör Yardımcısı

Ek:

- Resmi Yazı (1 sayfa)
- Anket Formu (22 sayfa)



T.C.
KONYA VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 83688308/605.99/2003268

20/05/2014

Konu: Araştırma İzni

NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİNE
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

İlgi : 06/05/2014 tarihli ve 48178250.302/550 sayılı yazı

Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Resim-İş Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı öğrencisi Hatice Kübra ÖZALP'ın "12-17 Yaş Grubu Türk ve Alman Çocuklarının Estetik Beğeni Düzeylerinin Karşılaştırılması" konulu araştırmasının uygulama talebi incelenmiştir.

Üniversiteniz tarafından kabul edilen ve onaylı bir örneği Müdürlüğümüzde muhafaza edilen araştırmanın, İlimizdeki Selçuklu Mareşal Mustafa Kemal Ortaokulu, Selçuklu Anadolu Lisesi ve Meram Mehmet Münevver Kurban Anadolu Lisesindeki öğrencilere uygulanmasında sakınca görülmemektedir.

Araştırmada Müdürlüğümüz tarafından onaylanarak gönderilen nüshalar kullanılacak olup, sonucun CD ortamında iki nüsha olarak gönderilmesi gerekmektedir.

Bilgilerinizi ve adı geçene tebliğini arz ederim.

Mukadder GÜRSOY
İl Milli Eğitim Müdürü

EK:

Anket Formu (22 Sayfa)

Handwritten signature
Güvenli Elektronik İmza ile
Aşıl Hoşgörür
21 MAY 2014

Bu belge, 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5 inci maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. Evrak teyidi <http://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden cb95-7858-38db-b3c7-0976 kodu ile yapılabilir.

Abdülaziz Mah. Atatürk Cad. 42040 Meram/KONYA
Tel : 0332 353 30 50 Faks : 0332 351 59 40
Web : <http://konya.meb.gov.tr>
E-Posta : konyamem@meb.gov.tr

Strateji Geliştirme:
Bilgi:B.EKEN
Tel : 0332 353 30 50 /1316
istatistik42@meb.gov.tr